శ్రీ ర స్తు

మహేశ్వరసూరి విరచిత

విశ్వకోశము

సటీకము

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచే బ్రకటితము

1958

PRINTED AT
THE 'CHANDRIKA' PRESS
Madras—1958.

విషయసూచీ

అవ్యయపరిచ్ఛేదః

పీఠిక

విశ్వకోశ మనునది నానార్థములను దెల్పు నిఘంటువు. ఇమ్మహా గ్రంథమును రచించిన కవి మహేశ్వరుఁడు. ఇతఁ డుత్తరదేశస్థుఁడు.

> "స్తుమీమహి మహామోహక్లేశాంతకభిషగ్వరం,
> త్రైధాతుకనిదానజ్ఞం సర్వజ్ఞం దుఃఖహానయే."

అని ముఖఖండప్రారంభమున స్తోత్రముచేసెను. అందువలన బౌద్ధమతస్థుఁడనియు, వైద్యశాస్త్రప్రవీణుఁ డనియుఁ జెప్పనగును.

> "...హరిచంద్రనామా స్వవ్యాఖ్యయా చరకతంత్రమలంచకార, ఆసీదసీమవసుధాధిపవందనీయే తస్యాన్వయే..."

అనుటవలన సర్వరాజన్యపూజితమగు హరిచంద్రవంశజుఁ డనియుఁ దేలుచున్నది.

ఇతనిపూర్వులు వైద్యశాస్త్రనిపుణు లనియుఁ దనకుఁ గూడ నిపుణత గలదనియు ముఖఖండమున

> "శ్రీసాహసాంకనృపతేరనవద్యవైద్యవిద్యాతరంగపదమద్వయమేవ బిభ్రత్,
> యశ్చంద్రచారుచరితో హరిచంద్రనామా-

అనియు,

> ...యో వైద్యకత్రయ సరోజసరోజబంధుః."

అనియుఁ జెప్పుకొనెను.

మఱియు నితఁ డీవిశ్వప్రకాశమును రచించుటకు భోగీంద్రుఁడు, కాత్యాయనుఁడు, సాహసాంకుఁడు, వాచస్పతి, వ్యాడి, విశ్వరూపుఁడు, అమరమంగళుఁడు, శుభాంగుఁడు, గోపాలితుఁడు, భాగురుఁడు మున్నగువారలు రచియించిన కోశముల సాహాయ్యమును గొనెనని యాక్రింది శ్లోకములఁ దెలియనగును.

"భోగీంద్రకాత్యాయనసాహసాంకవాచస్పతి వ్యాడిపురస్సరాణాం
సవిశ్వరూపామలమంగళానాం, శుభాంగగోపాలితభాగురాణాం
కోశావళాకాత్ప్రకటప్రభావసంభావితానర్ఘ్యగుణస్స ఏషః."

ఈగ్రంథ మిన్నిగ్రంథములసారముగాన నిది చదివినపిమ్మట మఱియొకగ్రంథము చూడ నవసరముండదని కవియే చెప్పెను.

"శ్రీమాన్ మహేశ్వర ఇతి ప్రథితః కవీంద్రః............
యస్సాహసాంకచరితాదిమహాప్రబంధనిర్మాణనైపుణగుణాగతగౌరవశ్రీః."

అనుటవలన నితఁడాకాలపుఁగవులలో మేటియైనట్లును దిగంతవిశ్రాంత కీర్తిగలవాఁడైనట్లును స్పష్టముగనున్నది. ఈగ్రంథమునకుఁ బూర్వము సాహసాంకచరితాద్యనేకగ్రంథముల రచించినట్లు దెలియవచ్చుచున్నది. కాని తద్గ్రంథములలో నొకటైనను గనుపించుట లేదు.

ఈగ్రంథకాలమును నీక్రిందిశ్లోకమునఁ జెప్పుకొనెను.

"రామానలవ్యోమరూపైశ్శకకాలేఽఖిలక్షితే
కోశం విశ్వప్రకాశాఖ్యం నిరమాచ్ఛ్రీమహేశ్వరః."

అనఁగా శాలివాహనశకము ౧౦౩౩ నకు సరియగు క్రీస్తుశకము ౧౧౧౧ సంవత్సరము. దీనికిఁ బిమ్మట రచించిన శబ్దభేదప్రకాశము అమరవివేకమనెడి యమరకోశవ్యాఖ్యయుఁ గానవచ్చుచున్నవి.

ఈకోశమునకు విశ్వప్రకాశమని పేరిడినట్లు కవియే "కోశం విశ్వప్రకాశాఖ్యం" అని చెప్పియుండెను. కాని మల్లినాథాదికృత వ్యాఖ్యానములయందు "ఇతి విశ్వః" అని యున్నది. ఇట్లుండుటచే నిది వ్యాఖ్యాత లిచ్చినదానికంటె భిన్నమని పెక్కురు తలంచుచున్నారు. కాని యట్లు కాదు. కవినైపుణ్యమునుబట్టియుఁ దాఁజూచిన గ్రంథ సందేశములను బట్టియు నీగ్రంథము చూచినవారలకు రెండు నొకటియే యని తెలియక మానదు. వ్యాఖ్యాతలు "విశ్వః" అని యనుట యుచ్చారణసౌకర్యమునకే యని యూహింపవలసియున్నది. మల్లినాథునికాలమునుండి విశ్వప్రకాశమని సార్థకమయినట్లుఁ దోఁచుచున్నది.

కాని విశ్వకోశమని పేరుగూడ నప్పటినుండియే వచ్చియుండును. ఇది త్రికాండ, హేమచంద్ర, మేదిన్యాదికోశములకంటెఁ బూర్వము రచింపఁబడెను. మేదినీకోశమందు నీగ్రంథనామము "విశ్వప్రకాశకోశం చ సువిచార్య" అని పేర్కొనఁబడియున్నది.

సంస్కృతమున 86 నిఘంటువు లున్నవని కొందఱు పండితుల యభిప్రాయము. కాని 23 మాత్రమే కనఁబడుచున్నవి. అందునను నీవిశ్వకోశమున కెక్కుడు ప్రచారమున్నదని వ్యాఖ్యానగ్రంథములవల్లఁ దెలియనగును. మఱియు శబ్దరత్నాకరాదిగ్రంథములందువలె నీ గ్రంథమునందుఁ బదాంత్యవర్ణక్రమము ననుసరించి వ్రాయఁబడినది. పదాన్వేషకులకు సులభముగ సూచీక్రమముగ నేర్పరుపఁబడియున్నది. ఈ గ్రంథము గీర్వాణభాషాజిజ్ఞాసువులకు నత్యంతోపయోగమని చెప్పుచున్నాఁడను.

నానార్థకోశములలో మిగుల పేరెన్నికగన్న యీ విశ్వకోశము చిరకాల మముద్రితముగ నుండి ౧౯౧౧-వ సంవత్సరమున నాగరిలిపిలో మూలము మాత్రము వారాణసీనగరమున చౌకాంబా గ్రంథమాల వారిచే ముద్రింపఁబడెను. పదపడి ౧౯౧3-వ సంవత్సరమున శ్రీ మొదలి అప్పన్నశాస్త్రిగారు వ్రాసిన తెలుఁగుటీకతో నొకటియు ముద్రింపఁబడెను. కాని దీనిలోని మూలమును టీకయుఁ జాల దోషములతోఁ గూడి యుండెను. మూలమువిషయములో నాగరిలిపి ప్రతికిని దీనికిని జాల పాఠభేదములును దోషములును గలవు. ఒకదానికొకటి సరిపడలేదు. వ్యాఖ్యాతలిచ్చు నుదాహరణములకు నించుమించు తెలుఁగులిపిప్రతిమాత్రము సరిపడుచున్నది. అందువలన నీగ్రంథమును నిర్దోషముగఁ బ్రకటింపఁ దలంచినవారై సంస్కృతాంధ్రద్రవిడాదిభాషాపరిపోషకులు బ్రహ్మశ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రులవారు సమగ్రముగఁ బరిష్కరించుటకై నాకొక వ్రాతప్రతి నొసంగిరి. నేనును పై రెండు ప్రతుల నాధారముగఁ గొని యింకను శబ్దకల్పద్రుమము, వాచస్ప

త్యము, వామనశివరామఆప్టేగారి సంస్కృతాంగ్లనిఘంటువు, శబ్దరత్నా కరము మున్నగు గ్రంథములసహాయముచేఁ బూర్తిగఁ బరిష్కరించితిని. ఈవ్రాతప్రతికి శ్రీశేషాద్రిరమణకవులును మిక్కిలి సహాయపడిరి. ఇంతటి సహాయముచేఁ జూచినను "బలవదపి శిక్షితానామాత్మన్య ప్రత్యయం చేతః" యనునట్లు నింకను దోషము లుండవచ్చును. అయ్యవి పాఠక మహాశయులు తెలిపిన పునర్ముద్రణమున సరిచేయఁబడును. ఇట్టి కష్టకాల మున వ్యయమును పరిగణింపక గీర్వాణభాషాజిజ్ఞాసువులకు సులభముగ బోధపడున ట్లీగ్రంథమునకుఁ డీకను వ్రాయించి ప్రకటించిన బ్రహ్మశ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారెంతయుఁ బ్రశంసార్హులు. ఇంకను నిటు వంటి గ్రంథములకుఁ డీకలు వ్రాయించి ప్రకటింపించుటకు భాషాభి మానులు శ్రీశాస్త్రులవారిని బ్రోత్సహింతురు గాక!

26-?-31 చెన్నపురి.

ఇట్లు, భాషాసేవకుఁడు,
ఉత్పల వేంకటరంగాచార్యులు.

సంకేతాక్షర వివరణము

పుంలింగమునకు	...	...	పు.
స్త్రీలింగమునకు	...	...	స్త్రీ.
నపుంసకలింగమునకు	...	...	న.
పుంస్త్రీలింగములకు	...	...	ప్స.
పున్నపుంసములకు	...	...	ప్న.
స్త్రీనపుంసకములకు	...	...	స్న.
త్రిలింగమునకును, విశేష్యనిఘ్నమునకును		...	త్రి.
అవ్యయమునకు	...	...	అవ్య.
ఉపసర్గమునకు	...	...	ఉప.
నిత్యబహువచనమునకు	...	...	ని. బ.

అవ్యయపరిచ్ఛేదమున నవ్యయభిన్నమునకు మాత్ర మాయా లింగములు చేర్పఁబడినవి.

టీకయందు మూలపదక్రమమున ననుసరించి యర్థములు వ్రాయఁ బడియున్నవి.

ఓం

విశ్వకోశః

ముఖఖండ ప్రారంభః.

శ్లో. స్తువీమహి మహామోహక్లేశాంతకభిషగ్వరం,
త్రైధాతుకనిదానజ్ఞం సర్వజ్ఞం దుఃఖహానయే. ౧

కలావిలాసాన్మకరందబిందు
ముద్రాం వినిద్రే హృదయారవిందే,
యా కల్పయంతీ రమతే కవీనాం
దేవీం నమస్యామి సరస్వతీం తామ్. ౨

కవీంద్రకుముదానందకందోద్గమసుధాకరం,
వాచస్పతి మతిస్పర్ధి శేముషీచంద్రికోజ్జ్వలమ్. ౩

క్షుభ్యత్ క్షీరాబ్ధిఃల్లోలమాలోల్లాసియశశ్శ్రియం,
గురుం వందే జగద్వంద్యగుణరత్నైకరోహణమ్. ౪

శ్రీసాహసాంకనృపతేరనవద్యవైద్య
విద్యాతరంగపదమద్వయమేవ బిభ్రత్,
యశ్చంద్రచారు చరితో హరిచంద్రనామా
స్వవ్యాఖ్యయా చరకతంత్రమలంచకార. ౫

ఆసీదసీమవసుధాధిపవందనీయే
తస్యాన్వయే సకలవైద్యకులావతంసః,
శక్రస్య దస్ర ఇవ గాధిపురాధిపస్య
శ్రీకృష్ణ ఇత్యమలకీర్తిలతావితానః. ౬

సంకల్పసంభవదనల్పవికల్పజల్ప
కల్పానలాకులితవాదిసహస్రసింధుః
తర్కత్రయత్రినయనస్తనయో యదీయో
దామోదరస్సమభవద్భిషజాం వరేణ్యః. ౭

తస్యాభవత్సూనురుదారశాఖో
వాచస్పతిశ్రీలలనావిలాసీ,
సద్వైద్యవిద్యానలినీదినేశః
శ్రీమల్హణస్సత్కుముదాకరేందుః. ౮

యద్భ్రాతృజస్సకలవైద్యకతత్త్వరత్న
రత్నాకరశ్రియమవాప్య చ కేశవోఽభూత్,
కీర్తేర్నికేతనమనింద్యపదప్రమాణ
వాక్యప్రపంచరచనాచతురాననశ్రీః. ౯

కృష్ణస్య చాఽజని సుతస్స్మితపుండరీక
షండాతపత్త్రపరభాగయశఃపరాగః,
శ్రీబ్రహ్మఇత్యవికలాత్మముఖారవింద
సోల్లాసలాసితరసార్ద్రసరస్వతీకః. ౧౦

తస్యాత్మజః సరసకైరవకాంతకీర్తిః
శ్రీమాన్మహేశ్వరఇతి ప్రథితః కవీంద్రః,
నిశ్శేషవాఙ్మయమహార్ణవపారదృశ్వా
శబ్దాగమాంబురుహషండరవిర్బభూవ. ౧౧

యస్సాహసాంకచరితాదిమహాప్రబంధ
నిర్మాణనైపుణగుణాగతగౌరవశ్రీః,
యో వైద్యకత్రయసరోజసరోజబంధుః
బంధుస్సతాం సుకవికైరవకాననేందుః. ౧౨

ఇయం కృతిస్తస్య మహేశ్వరస్య
వైదగ్ధ్యసింధోః పురుషోత్తమానాం,
దేదీప్యతాం హృత్కమలేషు నిత్య
మాకల్పమాకల్పిత కౌస్తుభశ్రీః. ౧౩

లబ్ధైః కథంచిదభిజాతసువర్ణకార
లీలేన కోశవరరత్నధిశబ్దరత్నైః,
విశ్వప్రకాశఇతి కాంచనబంధశోభాం
బిభ్రన్మయాత్ర ఘటితో ముఖఖండ ఏషః. ౧౪

క్షోణీశ్వరోదీరితశబ్దకోశ
రత్నాకరాలోడనలాలసానాం,
సేవ్యః కథం నైష సువర్ణశైలో
విశ్వప్రకాశో విబుధాధిపానామ్. ౧౫

భోగీంద్ర కాత్యాయన సాహసాంక
వాచస్పతి వ్యాడి పురస్సరాణాం,
సవిశ్వరూపామలమంగళానాం
శుభాంగవోపాలితభాగురాణామ్. ౧౬

కోశావకాశాత్ ప్రకటప్రభావ
సంభావితా నర్ఘ్యగుణాస్స ఏషః,
సంపాదయన్నేష్యతి వాంఛితార్థాన్
కథం న చింతామణితాం కవీనామ్. ౧౭

ఆమిత్రశైలచరమాచలమేఖలాద్రి
కైలాసభూమివలయాద్యదిహాస్తి కించిత్
ఏకత్ర సంభృతమగోచరశబ్దరత్న
మాలోక్యతాం తదఖిలం సుధియః కవీంద్రాః. ౧౮

యద్యస్తి వాఙ్మయమహార్ణవమంథనేచ్ఛా
ప్రాప్తుం పదం ఫణిపతేర్యది కౌతుకం వః,
విశ్వప్రకాశమనిశం తదిదం నిషేవ్య
సంభావ్యతాం పరమశాబ్దికశేఖరశ్రీః. ౧౯

సతాం పుస్తకసంభారభారమోతుః కృతో మయా,
నామానుశాసనమిదం సంపూర్ణం తన్వతా ఉద్భృతమ్. ౨౦

యద్యపూర్వతయా కించిన్నామాత్ర ప్రతిభాతి చ,
తత్తదన్విష్యతాం సద్భిర్నామపారాయణాదిషు. ౨౧

ఏతత్కవీంద్రైరథ పండితేంద్రైః
ప్రయోగసంబోధఫలవ్యయాప్తైః,
యైర్నామకంఠాభరణం కృతం తైః
స్సర్వజ్ఞతా స్వప్రణయీ కృతైవ, ౨౨

స్వైర ప్రచారైః పరికల్పితాభిః,
శబ్దార్థసంబోధకథా ప్రథాభిః,
వ్యాఖ్యాభిరప్రాప్తముదాం ప్రమోద
మాధాతు మత్రైష పరిశ్రమో నః. ౨౩

ఏతాం కృతిం కృతిధియః కృతకృత్యభావ
మాపాదయన్న సదయం సదయంతు చేతః,
నిత్యం మహేశ్వరకవేః పరభావయంతః
సంతః పరోన్నతిరతాహి భవంతి లోకే. ౨౪

రామానలవ్యోమరూపైశ్శకకాలే అభిలక్షితే,
కోశం విశ్వప్రకాశాఖ్యం నిరమాచ్ఛిమహేశ్వరః. ౨౫

నియమాః

శ్లో. ఏక ద్విత్రి చతుః పంచ షడ్వర్ణానుక్రమోజ్జ్వలైః,
కాంతాదివర్గై ర్నానార్థసంగ్రహోఽయం వితన్యతే. ౧

తా. ఒక యక్షరము మొదలు ఆఱు అక్షరములవఱకుఁగల పదసముదాయముతో నొప్పుచున్న కాంతాదివర్గములతో నానార్థ సంగ్రహముగలిగి యీవిశ్వనిఘంటువు విస్తరింపఁబడినది.

నానార్థః ప్రథమాంతోఽత్ర సర్వత్రాదౌ ప్రదర్శితః,
సప్తమ్యంతేషు శబ్దేషు వర్తమాన స్సునిశ్చితః. ౨

తా. ఈవిశ్వనిఘంటువునం దంతటను సప్తమియంతముగాఁ గలశబ్దములందు వర్తించునవియుఁ జక్కఁగా నిశ్చయింపఁబడినవియుఁ బ్రథమాంత విభక్తిగలవియు నగు నానార్థశబ్దములు ఆదియందుఁ బ్రదర్శింపఁబడెను.

దృష్టాంతేన సహా క్వాపి సప్తమ్యాధారఏవ చ,
స్పష్టాయ లింగభేదాయ క్వాప్యత్ర పునరుక్తతా. 3

తా. ఈ నిఘంటువునందుఁ బదము ఒకానొకచోట దృష్టాంతములోఁ గూడ సప్తమివిభక్తియాధారముగల శబ్దమునందేవర్తించును. మఱియు నొకానొకచోట నానార్థపదముల పునరుచ్చారణము లింగభేదములు స్పష్టపఱచుటకుఁ జేయఁబడెను.

అథ కాంత ఏకవర్ణః.	కాంత ఏకవర్ణము.
కో బ్రహ్మాత్మానిలార్కేషు శమనే సర్వనామ్ని చ, పావకే చ మయూరే చ సుఖశీర్షజలేషు కం. ౪.	కః—(పు) బ్రహ్మ, ఆత్మ, వాయువు, సూర్యుఁడు, యముఁడు, సర్వనామము, అగ్ని, నెమిలి. కం—(న) సుఖము, శిరము, జలము.

అథ కాంతో ద్వివర్ణః.	కాంత ద్వివర్ణము.
అకం పాపే చ దుఃఖేచ	అకం—(న) పాపము, దుఃఖము.
శకో రాజన్యదేశయోః,	శకః—(పు) శాలివాహనాదిరాజు, దేశవిశేషము.
బకస్తు బకపుష్పే స్యాత్కహ్వే శ్రీదే చ రక్షసి. ౫.	బకః—(పు) బకపుష్పవృక్షము, వాలుకొంగ, కుబేరుఁడు, బకాసురుఁడు.
శుకో వ్యాససుతే కీరే రావణస్య చ మంత్రిణి, గ్రంథిపర్ణే శిరీషే చ శుకం స్యాచ్ఛోణకే క్వచిత్. ౬.	శుకః—(పు) శుకమహర్షి, చిలుక, రావణునిమంత్రి. శుకం—(న) స్థాణేయమను గ్రంథ్యము, దిరిసెనచెట్టు(న్న)దుండుగపుఁజెట్టు.
ద్వికః కాకే చ కోకే చ	ద్వికః—(పు) కాకి, చక్రవాకము.
సృకో బాణానిలోత్పలే,	సృకః—(పు) బాణము, వాయువు, కలువ.
అర్కోఽర్కపర్ణే స్ఫటికే రవౌ తామ్రే దివస్పతౌ.	అర్కః—(పు) జిల్లేడుచెట్టు, స్ఫటికము, సూర్యుఁడు, రాగి, ఇంద్రుఁడు.
కర్కః కర్కే రాశిభేదే శుక్లాశ్వే దర్పణే ఘటే,	కర్కః—(పు) ఎండ్రకాయ, కర్కటకరాశి, తెల్లనిగుఱ్ఱము, అద్దము, కుండ.
తర్కః కాంక్షావితర్కోహాకర్మభేదేషు కీర్త్యతే. ౭.	తర్కః—(పు) ఆశ, సందేహామైనయూహ, ఊహ, కర్మవిశేషము.
శ్లోకో యశసి పద్యే చ	శ్లోకః—(పు) కీర్తి, పద్యము.
లోకస్తు భువనే జనే,	లోకః—(పు) లోకము, మనుజుఁడు.
స్తోకోఽల్పే చాతకే	స్తోకః—(త్రి) స్వల్పము, (పు) వానకోయిల
తోకం త్వపత్యే తనయేఽపి చ. ౮.	తోకం—(న) ఆఁడు మగసంతానము కొడుకు.

కోకశ్చక్రే వృకే జ్యేష్ఠ్యాం ఖర్జూరీ ద్రుమభేకయోః,	కోకః—(పు) చక్రవాకము, తోడేలు, బల్లి, ఖర్జూరవృక్షము, కొంగ.
రోకో దీప్తౌ బిలే రోకం నౌకాక్రయణభేదయోః. ౧౦.	రోకః—(పు) ప్రకాశము. రోకం—(న) రంధ్రము, ఓడ, కొనుట.
ఛేకో విదగ్ధే ఛేకస్తు విశ్వస్తమృగపక్షిణోః,	ఛేకః—(త్రి) నేర్పరి, అలవాటుపడిన పశువులు పక్షులు మున్నగునవి.
రేకో విరేకే శంకాయాం రేకస్స్యాదధమేఽపి చ. ౧౧.	రేకః—(పు) విరేచనము, సందేహము, నీచుఁడు.
కాకస్స్యాద్వాయసే వృక్షప్రభేదే పీఠసర్పిణి, కాకా స్యాత్కాకనాసాయాం కాకోలీకాకజంఘయోః. ౧౨. రక్తికాయాం మలయ్యాం చ కాకమాచ్యాం చ కీర్తితా, కాకం స్త్రీరతబంధే స్యాత్కాకానాం సంహతావపి. ౧౩. వేశవారే చ ధృష్టే చ జ్యేష్ఠే చ క్వచిదిష్యతే, శిరోఽవక్షాలనే మానవిశేషద్వీపభేదయోః. ౧౪.	కాకః—(పు) కాకి, కొండగోగుచెట్టు, కుంటివాఁడు. కాకా—(స్త్రీ) కాకివొండచెట్టు, తేలుమణిచెట్టు, వెలుమసంధిచెట్టు, గురివెందచెట్టు, బ్రహ్మమేడిచెట్టు, కాచిచెట్టు. కాకం—(న) స్త్రీలరతిబంధవిశేషము, కాకులగుంపు. (ప్న) సంబారుపొడుము, ముదుసలివాఁడు, తలరుద్దుకొనుట, పరిమాణము, ద్వీపభేదము.
పాకశ్శిశౌ జరానిష్ఠా పచనక్లేదనేషు చ,	పాకః—(పు) పిల్లవాఁడు, ముదుసలితనము, వంటచేయుట, పండుట.
శాకో ద్వీపాంతరే శక్తౌ నృపద్రుమవిశేషయోః. ౧౫. శాకం హరీతకే చాపి	శాకః—(పు) శాకద్వీపము, సామర్థ్యము, శాకవంశపురాజు, శాకవృక్షము, శాకం—(న) కరకచెట్టు.
నాకస్స్వర్గాంతరిక్షయోః,	నాకః—(పు) స్వర్గము, ఆకాశము.

మూకో౾పవాక్ఛ్రుతౌ దీనే	మూకః—(పు) మూగవాడు, దీనుఁడు.
శూకో౾నుక్రోశ శృంగ యోః. ౧౬.	శూకః—(పు) దయ, కొమ్ము.
భూకశ్ఛిద్రే మరాళే చ	భూకః—(పు) రంధ్రము, హంస.
భేకో మండూక మేఘ యోః.	భేకః—(పు) కప్ప, మబ్బు.
ఏకం తు కేవలే శ్రేష్ఠ ఇతర స్మింశ్చ వాచ్యవత్. ౧౭.	ఏకః—(త్రి) అసహాయమైనది, శ్రేష్ఠమైనది, వేఱుగనున్నది.
శౌకం శుకసమూహే చ స్త్రీణాం చ కరణాంతరే,	శౌకం—(న) చిలుకలగుంపు, స్త్రీలరతిబంధవిశేషము.
అంక స్థానే౾ంతికే మంతౌ రూపకో త్సంగ లక్ష్మసు ౧౮. నాటకాదిపరిచ్ఛేదే చిత్రయుద్ధే చ భూషణే,	అంకః—(పు) ప్రదేశము, సమీపము, అపరాధము, నాటకవిశేషము, తొడ ముందరిభాగము, గుర్తు, నాటకము నందలిభాగము, యుద్ధవిశేషము, అలంకారము.
కంకశ్ఛద్మద్విజే ఖ్యాతో లోహపృష్ఠకృతాంత యోః. ౧౯.	కంకః—(పు) బ్రాహ్మణవేషధారి, రాబందు, యముఁడు.
వంకః పల్యాణభాగే స్యాన్న దీపాత్రే చ భంగురే,	వంకః—(పు) గుఱ్ఱపుఁగళ్లెము ముందు భాగము, నదీప్రక్రము, వ్యర్థమైనది.
టంకః కపిత్థభేదే స్యాన్మానాంతర ఖనిత్ర యోః. ౨౦. కోపే౾సికోశే జంఘా యాం టంకణే గ్రావదా౾ణే,	టంకః—(పు) నల్లవెలగచెట్టు, రెండు ధరణముల ప్రమాణము, త్రవ్వు గోల, కోపము, కత్తియొర, పిక్క, వెలిగారము, ఱాళ్లుమలచు ఉలి.
రంకుస్తు కృపణే మల్లే	రంకః—(పు) లోభి, జెట్టివాఁడు.
పంకః కర్దమపాపయోః. ౨౧.	పంకః—(పు) బురద, పాపము.
న్యంకుర్మృగే ఋషౌ	న్యంకుః—(పు) జింకపోతు, ఒకముని.
నాకుర్వల్మీకే మునౌ గిరౌ,	నాకుః—(పు) పుట్ట, ఒకముని, పర్వతము.
శంకుః కీలే శివే౾స్త్రే చ సం	శంకుః—(పు) మేకు, శివుఁడు, అస్త్రవిశే

ఖ్యాపాదప భేదయోః.
౨౨. యాదోభేదే చ పా
పే చ స్థాణావపి చ మే
హనే,

షము, సంఖ్యాభేదము, వృక్షవిశే
షము, నీటిపంది, పాపము, కొమ్మలు
లేని మొరడు, శిశ్నము.

కల్కః పాపాశయేపాపే దం
భే విట్కిట్టయోరపి. ౨౩.

కల్కః—(పు) దురాలోచనము, పాప
ము, కపటము, పురీషము, చీమిడి
మొదలగు పండ్రెండు విధముల శరీర
మలము.

వల్కంతు వల్కలే ఖండే

వల్కం—(న) నారపట్ట, తునుక.

శల్కం శకలవల్కయోః,

శల్కం—(న) తునుక, నారపట్ట.

శుల్కం ఘట్టాదిదేయే స్యా
జ్జామాతుర్బంధకేఽపి చ.
౨౪.

శుల్కం—(న) మార్గస్థులు గేటువద్ద
నిచ్చుసుంకము, అల్లునివద్ద పుచ్చు
కొను ద్రవ్యము.

నిష్కమష్టాధికస్వర్ణశతే దీ
నారకర్షయోః, వక్షోఽలం
కరణే హేమమాత్రే హే
మపలేఽపి చ. ౨౫.

నిష్కం—(న) నూటయెనిమిది స్వర్ణ
ముల యెత్తుగల బంగారు నాణెము,
డెబ్బది గురిగింజల యెత్తు సరిగల
ముద్రిక, ఎనుబది గురిగింజలయెత్తు
(కర్షము) హారములోని పతకము,
బంగారము, పలమెత్తు బంగారము.

ముష్కోఽండకోశే సంఘాతే
ముష్కో మోక్షే చ పా
దపే,

ముష్కః—(పు) వృషణము, సమూ
హము, మోక్షము, వృక్షవిశేషము.

కిష్కుర్వితస్తౌ హస్తే చ ప్ర
కోష్ఠే కుత్సితేఽపి చ. ౨౬

కిష్కుః—(పు) జేన, మూర, ముంజేయి,
నిందితుడు.

త్రికా కూపస్య నేమౌ స్యా
త్త్రికం పృష్ఠాధరే త్రయే,

త్రికా—(స్త్రీ) నూతిమీది గిలుక, ముడ్డి
పూస, మూడు వస్తువుల సమూ
హము.

లంకా రక్షఃపురీ శాఖా శా
కినీ కులటాసు చ. ౨౭.

లంకా—(స్త్రీ) రావణునిపట్టణము, కొమ్మ,
భూతవిశేషము (శాకిని) వ్యభిచరిం
చుస్త్రీ.

శంకా త్రాసే వితర్కే చ	శంకా—(స్త్రీ) భయము, సందేహము.
రాకాతు సరిదంతరే, కచ్ఛూ నవరజఃకన్యా పూర్ణేందు పూర్ణిమాసు చ. ౨౮.	రాకా—(స్త్రీ) నదీవిశేషము, గజ్జి, క్రొత్తగా రజస్వలయైన చిన్నది, నిండు పున్నమ.

అథ కాంతస్త్రివర్ణః.	కాంత త్రివర్ణము.
కనకం చంపకే స్వర్ణే కింశుకే నాగకేసరే, ధత్తూరే కాంచనారే చ కాలేయే ఽపి క్వచిన్మతమ్. ౨౯.	కనకం—(న) సంపెంగపూవు, బంగారము, మోదుగుచెట్టు, నాగకేసరపుచెట్టు, ఉమ్మెత్తచెట్టు, దేవకాంచనవృక్షము, కృష్ణాగురు.
కరకస్తు కరంకే స్యాద్దాడిమే చ కమండలౌ, పక్షిభేదే కరే చాపి.	కరకః—(పు) తలపుఱ్ఱె, దానిమ్మచెట్టు, కమండలువు, కరకపక్షి, హస్తము.
కరకా చ ఘనోపలే. ౩౦.	కరకా—(స్త్రీ) వడగండ్లు.
నరకో నిరయే దైత్యే	నరకః—(పు) నరకము, నరకాసురుడు.
సరకస్సీధుభాజనే, అభిన్నాధ్వగపంక్తౌ చ సీధుపానే చ సీధుని. ౩౧.	సరకః—(పు) కల్లుకుండ, ఎడతెగని బాటసారులవరుస, కల్లుద్రాగుట, కల్లు.
ఖనకశ్చిత్తతత్త్వజ్ఞే(సంధి(పథి) చోరే చ మూషకే,	ఖనకః—(పు) మనస్తత్త్వవేత్త, కన్నపుదొంగ, పందికొక్కు
జనకః పితృరాజర్ష్యో	జనకః—(పు) తండ్రి, జనకమహారాజు.
ర్యుతకం సంశయే యుగే ౩౨. యౌతకే చలనాగ్రే చ స్త్రీవస్త్రాంచలయుక్తయోః,	యుతకం—(న) సందేహము, జంట, పెండ్లికూతున కిచ్చుతొడవు, చేటకొన, స్త్రీపైటచెంగుకొన, కూడుకొన్నది.
కృషకః కర్షకే ఫాలే (ఫాపే)	కృషకః—(పు) కృషీవలుడు, నాగలికఱ్ఱు.
రజకో ధావకే శుకే. ౩౩.	రజకః—(పు) చాకలివాడు, చిలుక.
మధుకో వందిభేదే స్యాద్యష్ట్యాహ్వేవిహగాంతరే, మధుకో మధుపర్ణ్యాంస్యా	మధుకః—(పు) స్తుతిపాఠకుడు, యష్టిమధుకము, పక్షివిశేషము, తిప్పతీగె, గుమ్ముడుచెట్టు.

దణుకో నిపుణాల్పయోః. ౩౪.

అణుకః—(పు) నేర్పరి, అల్పుఁడు.

వసుకశ్శివమాలాయాం స్యాద ర్కపర్ణే చ రోమకే,

వసుకః—(పు) ఒకపువ్వువృక్షము, జిల్లేడుచెట్టు, చవిటిఉప్పు.

శిశుకశ్శింశుమారే స్యాద్బా లకోలూపినోరపి. ౩౫.

శిశుకః—(పు) పిడకమొసలి, శిశువు, ఉలుచమీనము.

క్రముకః పట్టికాలోధ్రే భద్ర ముస్తకపూగయోః, ఫలే కార్పాసికాయాం చ క్రముకో బ్రహ్మదారుణి. ౩౬.

క్రముకః—(పు) ఎఱ్ఱిలొద్దుగుచెట్టు, భద్రతుంగముస్తె, పోకచెట్టు, ప్రేంకణపుఁజెట్టు, ప్రత్తిచెట్టు, గంగరావిచెట్టు.

బహూలకః కర్కటేఽర్కే చ దాత్యూహే జలఖాతకే,

బహూలకః—(పు) ఎండ్రకాయ, జిల్లేడుచెట్టు, కూకురు గుడ్డంగిపిట్ట, సంగడి.

ధనికస్సాధుధన్యాక ధవేషు ధనికా స్త్రియాం. ౩౭

ధనికః—(పు) సాధువు, ఏనియాలు, పని విటి ధనికా—(స్త్రీ) ఆఁడుది.

ప్రియకః పీతసారే స్యాన్నీపే చిత్రమృగేఽళిని, కుంకుమే చ ప్రియంగౌ చ

ప్రియకః—(పు) వేగిమ్రాను, కడిమిచెట్టు, చిత్రవర్ణములయిఱ్ఱి, తుమ్మెద, కుంకుమ, ప్రేంకణపుఁజెట్టు.

పృథుకశ్చిపిటే శిశౌ, ౩౮.

పృథుకః—(పు) అటుకులు, పిల్లవాఁడు.

యమకం యమజే శబ్దాలంకారే సంయమేఽపి చ,

యమకం—(న) కవలబిడ్డలు, యమకమను శబ్దాలంకారము, తపస్సు.

మశకః కథ్యతే క్షుద్రరోగజంతువిశేషయోః. ౩౯.

మశకః—(పు) అల్పరోగము, దోమ.

పులకం తు పటోలే స్యాచ్ఛ్లోకసంబంధగుచ్ఛకే, పులకః స్యాత్కులశ్రేష్ఠే వల్మీకే శాకతిందుకే. ౪౦.

పులకం—(న) పొట్లచెట్టు, ఏకాన్వయము గల నాలుగుకంటె నెక్కువశ్లోకములు, పులకః—(పు) కులమునందుత్తముఁడు, పుట్ట, చిట్టితుమికిచెట్టు.

తిలకం చిత్రకే ప్రాహుర్లలామే తిలకాలకే, రోగాశ్వద్రుమభేదేషు క్లోమ్ని

తిలకం—(న) బొట్టు, ముఖ్యవస్తువు, పుట్టుమచ్చ, రోగవిశేషము, అశ్వము, బొట్టుగుచెట్టు, గర్భకోశము నందలి

సౌవర్చలేఽపి చ. ౪౧.	కుడి ప్రక్కనున్న మాంసఖండము, సౌవర్చలవణము.
కులికో నాగభేదే స్యాద్వృక్షభేదే కులసత్తమే,	కులికః—(పు) సర్పభేదము, వృక్షభేదము, కులశ్రేష్ఠుఁడు.
కుశికః స్యాన్మునౌ తైలశేషే సర్జాఽక్షవృక్షయోః. ౪౨.	కుశికః—(పు) కుశికముని, నూనెమడ్డి, ఏపెచెట్టు, తాడిచెట్టు.
చషకం తు సురాపాత్రే మేఘమద్యప్రభేదయోః,	చషకం—(న) కల్లు ద్రావెడిగిన్నె, మేఘము, ఒకవిధమగు మద్యము.
చటకః కలవింకే చ చటకా స్త్రీస్త్ర్యపత్యయోః, ౪౩.	చటకః—(పు) ఊరపిచ్చుక, చటకా—(స్త్రీ) ఆఁడు పిచ్చుక, ఆఁడు పిచ్చుకపిల్ల.
కటకం వలయే సానౌ రాజధానీనితంబయోః, సాముద్రలవణే దంతమండనే దంతినామపి ౪౪.	కటకం—(న) కంకణము, కొండచఱియ, రాజధాని, పిరుఁదు, సముద్రపుఉప్పు, ఏనుఁగు దంతములపైని యలంకారము.
కటుకం కటురోహిణ్యాం వ్యోషేఽపి కటుకం స్మృతం,	కటుకం—(న) కటుకరోహిణి, త్రికటుకములు (శుంఠి పిప్పలి మిర్యాలు.)
చులుకః ప్రసృతౌ భాండభేదే చ చులుకం మతం. ౪౫.	చులుకః—(పు) చేరెఁడు, చులుకం—(న) చిన్నకుండ.
పులకః క్రిమిభేదే స్యాద్గుచ్ఛార్కమణిదోషయోః, గజాన్నపిండే రోమాంచే హారితాళే శిలాంతరే. ౪౬.	పులకః—(పు) చెట్టునందుఁ బుట్టుపురుగు, పూవులగుత్తి, సూర్యకాంతమణిలోనిమచ్చ, (పటలము) ఏనుఁగునకుఁ బెట్టు అన్నకబళము, గగుర్పాటు, అరిదము, వజ్రము.
రుచకం మంగళద్రవ్యే గ్రీవాభరణదంతయోః, ఉత్కంఠే బీజపూరే చ సౌవర్చలవిడంగయోః.	రుచకం—(న) మంగళద్రవ్యము, హారవిశేషము, దంతము, వేడుక, మాదీఫలపుఁజెట్టు, సౌవర్చలవణము, వాయువిడంగము, గోరోచనము, అశ్వాభర

౪౭. రోచనాయాం చ
రుచక మశ్వాభరణ మా
ల్యయోః,

ణము, పూలదండ.

క్షురకః కోకిలాక్షే స్యాద్గో
క్షురే తిలకద్రుమే. ౪౮.

క్షురకః—(పు) గొలిమిడిచెట్టు, ఏనుఁగు పల్లేరుచెట్టు, బొట్టుగుచెట్టు.

కాముకః కమనేఽశోకపాద
పే చాతిముక్తకే,

కాముకః—(పు) కాముకుఁడు, అశోక వృక్షము, పూలగురిగింజచెట్టు.

పాతుకః పతయాళౌ స్యా
త్ప్రపాతజలహస్తినోః.
౪౯.

పాతుకః—(పు) పడిపోవు చున్నవాఁడు, కొండచఱియ, నీటియేనుఁగు.

ఆనకః పటహే భేర్యాం మృ
దంగే స్వనదంబుదే,

ఆనకః—(పు) తప్పెట, భేరి, మద్దెల, ఉరుముచున్న మేఘము.

ఆఢకం మానభేదే స్యాత్తువ
ర్యామాఢకీ మతా ౫౦.

ఆఢకం—(న) కొలభేదము (తూము) ఆఢకీ—(స్త్రీ) సురాష్ట్రదేశపు తువరి మన్ను.

కారకః కర్తరి (నకే) ప్రోక్త
కర్మాదావపి కారకం,

కారకః—(పు) పనిచేయువాఁడు. కారకం—(న) పనులు.

చారకఃపాలకేఽశ్వాదేస్స్యా
త్సంచారకబంధయోః.
౫౧.

చారకః—(పు) గజాశ్వపాలకుఁడు, సంచరించుట, మొండెము.

తారకః కర్ణధారే చ దైత్యే
చ దృశితారకం, కనీని
కాయాం నక్షత్రే తార
కం తారకేతి చ. ౫౨.

తారకః—(పు) పడవ నడుపువాఁడు, తారకాసురుఁడు, తారకం—(న) నేత్రము(స్న) కంటిగ్రుడ్డు, నక్షత్రము.

వారకోఽశ్వగతావశ్వ విశే
షేఽపి నిషేధకే,

వారకః—(పు) గుఱ్ఱపునడక, అశ్వవిశేషము, నివారించువాఁడు.

పావకోఽగ్నౌ సదాచారే
వహ్నిమంథే చ చిత్రకే.
౫౩. భల్లాతకే విడంగే చ

పావకః—(పు) అగ్ని, ఆచారవంతుఁడు, నెల్లికూర, చిత్రమూలము, జీడిచెట్లు, వాయువిడంగము.

సాయకశ్శరఖడ్గయోః,

సాయకః—(పు) బాణము, ఖడ్గము.

రల్లకః కంబళమృగే కంబళే చ నిగద్యతే. ౫౮.	రల్లకః—(పు) మృగవిశేషము, గొంగడి.
నాయకో నేతరి శ్రేష్ఠే హారమధ్యమణావపి,	నాయకః—(పు) రక్షకుఁడు, శ్రేష్ఠుఁడు, నాయకమణి.
ప్రాణకస్సత్త్వజాతీయే జీవకద్రుమబోలయోః. ౫౯.	ప్రాణకః—(పు) ప్రాణవాయువు, వేగిపచెట్టు, బాలింతబోలు.
జాలకం కోరకే ప్రోక్తం కులాయే జాలినీఫలే, ఆనాయే దంభభేదే చ వస్త్రభేదే చ జాలికా. ౬౦.	జాలకం—(న) మొగ్గ, పిట్టగూడు, పొట్లకాయ, వల, గర్వము, జాలికా—(స్త్రీ) వలవలె వెలితిగా నేసినవస్త్రము.
బాలకోఽజ్ఞే శిశౌ కేశే వాజివారణవాలధౌ, అంగులీయకహ్రీబేర పారిహార్యేషు బాలకం. ౬౧.	బాలకః—(పు) మూఢుఁడు, బాలకుఁడు, వెండ్రుకలు, ఏనుఁగులయొక్క గాని గుఱ్ఱముల యొక్క గాని కుంచెతోఁక, బాలకం—(న) ఉంగరము, కురువేరు, బంగారు సూడిగాజులు.
వార్ధకం వృద్ధసంఘాతే వృద్ధత్వే వృద్ధకర్మణి,	వార్ధకం — (న) ముసలివాండ్రగుంపు, ముసలితనము, ముసలివారు చేయు పని.
మామకం మమతాయుక్తే మాతులే మామక స్స్మృతః. ౬౨.	మామకం—(త్రి) ఇదినాదియనుట (పు) మేనమామ.
యాజకో యాజివిఖ్యాతో యాజకో రాజకుంజరే,	యాజకః—(పు) యజ్ఞము చేయించువాఁడు, రాజెక్కు మదగజము.
గ్రాహకో ఘాతవిహగే వ్యాళానాంచ గృహీతరి. ౬౩.	గ్రాహకః—(పు) బోయవానిచేఁ జంపఁబడినపక్షి, పాములవాఁడు.
దారకో భేదకేఽపత్యే	దారకః—(పు) భేదించువాఁడు, సంతానము.
రాత్రకం పంచరాత్రకే, యేన వేశ్యాగృహే నీతో వత్సరస్స తు రాత్రకః.	రాత్రకం—(న) ఐదురాత్రుల సమూహము, రాత్రకః—(పు) వేశ్యాగృహమున సంవత్సరమున్న వాఁడు.

లాసకోఽలసకే లాస్యకారిణ్యపి మయూరకే,

లాసకః—(పు) ఆలస్యము చేయువాఁడు, నాట్యము చేయువాఁడు, నెమలి.

శార్కకః శర్కరాపిండే దుగ్ధఫేనేఽపి శార్కకః. ౬౧.

శార్కకః—(పు) ముద్దచక్కెర, పాలమీఁదినురుగు.

హారకః కితవే చోరే గద్యవిజ్ఞానభేదయోః,

హారకః—(పు) జూదరి, దొంగ, గద్యము, విజ్ఞానవిశేషము.

స్థాసకాఖ్యాతు చార్చిక్యే జలాదేఽపి బుద్బుదే. ౬౨.

స్థాసకః—(పు) చందనాది లేపనము, నీరు మొదలగువానిపైఁ గల బుడగ.

ద్రావకస్తు శిలాభేదే విదగ్ధే ఘోషకేఽపి చ,

ద్రావకః—(పు) అయస్కాంత భేదము, నేర్పరి, చేతబీఱచెట్టు.

భ్రామకో జంబుకే ధూర్తే సూర్యావర్తాశ్మభేదయోః. ౬౩.

భ్రామకః—(పు) నక్క, పటుఁడు, సూర్యమండలము, సూదంటుఱాయి.

పిణ్యాకస్సిక్థకే హింగౌ తిలచూర్ణేఽపి కుంకుమే,

పిణ్యాకః—(పు) మైనము, ఇంగువ, తెలికపిండి, కుంకుమ.

పినాకో హరకోదండే పాంసువర్షత్రిశూలయోః. ౬౪.

పినాకః—(పు) శివునివిల్లు, పరాగవర్షము, త్రిశూలము.

కావృకః కృకవాకౌ స్యాత్పీతముస్తకోకయోః,

కావృకః—(పు) కోడి, పచ్చతుంగముస్తె, చక్రవాకపక్షి.

కూరకః పక్షిమత్స్యాదిపిటకే జాలకేఽపి చ. ౬౫.

కూరకః—(పు) పక్షులు మత్స్యములు మున్నగునవి వేయుబుట్ట, మొగ్గ.

పాటకస్స్యాత్సహాకిష్కే కటకాంతరవాద్యయోః, అకూలాదిడోలనే మూలద్రవ్యాపచయరోధసోః. ౬౬.

పాటకః—(పు) నలుబది రెండంగుళముల ప్రమాణము, రాజనివసించు పట్టణమధ్యభాగము, వాద్యవిశేషము, పాచికలు మొదలగునవి దొర్లించుట, మూలద్రవ్యము, హీనము, ఒడ్డు.

వరాకస్సంగరే శోచ్యే వరాకో వ్రతఖడ్గయోః,

వరాకః—(పు) యుద్ధము, అనామకుఁడు, వ్రతము, ఖడ్గము.

పులాకస్తుచ్ఛధాన్యే స్యా

పులాకః—(పు) పొల్లు, సంక్షేపము,

త్సంక్షేపే భక్తసిక్థకే. ౧౭.	అన్నపుకణము.
విపాకః కథ్యతే స్వాదౌ పరిణామే చ దుర్గతౌ, విపాకః పచనే స్వేదేఽప్యసత్కర్మఫలేఽపి చ. ౧౮.	విపాకః—(పు) రుచి, పరిపక్వము, దురవస్థ, వంటచేయుట, చెమట, దుష్కర్మములవలనఁ గలుగుఫలము.
లంపాకో లంపటే దేశే	లంపాకః—(పు) ఆసక్తిగలవాఁడు, ఒకదేశము.
శింఘాకశ్శ్లేష్మమూర్ఖయోః,	శింఘాకః—(పు) గుఱ్ఱపుడెక్క, మూర్ఖుఁడు.
శంపాకస్తర్కకే ధృష్టే శంపాకశ్చతురంగుళే. ౧౯.	శంపాకః—(పు) ఊహచేయువాఁడు, ధైర్యశాలి, రేలచెట్టు.
మోచకః కదలీశిగ్రునిర్మోచకవిరాగిషు,	మోచకః—(పు) అరఁటిచెట్టు, మునగచెట్టు, మడమఁలుమూసినపాదరక్ష, సన్యాసి.
పేచకో గజలాంగూలమూలపర్యంతఘూకయోః. ౨౦	పేచకః—(పు) ఏనుఁగుతోఁకమొదలు, గ్రుడ్లగూబ.
మేచకో బర్హిచంద్రే స్యాన్మేచకో శ్యామలేఽపి చ, తిమిరే కృష్ణవర్ణే తు మేచకం వాచ్యవద్భవేత్.	మేచకః—(పు) నెమిలికన్ను, నల్లరంగు, మేచకం—(న) చీఁకటి, (త్రి) నల్లని వస్తువు.
సూచకస్సీవనద్రవ్యే బోధకే పృషదంశకే, పిశునే శుని కాకే చ	సూచకః—(పు) సూది, బోధకుఁడు, పిల్లి, కొండెగాఁడు, కుక్క, కాకి.
సేచకస్సేక్తృమేఘయోః.	సేచకః—(పు) తడిపెడివాఁడు, మేఘము.
లోచకో మాంసపిండే స్యాదక్షితారే చ కజ్జలే, లలాటాభరణే స్త్రీణాం కదలీనీలవస్త్రయోః. ౨౩. నిర్బుద్ధౌ కర్ణపూరే చ మౌర్వ్యాం భ్రూశ్లథచర్మణోః,	లోచకః—(పు) మాంసపిండము, కనుగ్రుడ్డు, కాటుక, పాపటబొట్టు, అరఁటిచెట్టు, నల్లగుడ్డ, బుద్ధిలేనివాఁడు, చెవికమ్మ, వింటినారి, కనుబొమ్మ, ముడుతలుపడిన చర్మము.

మోదకో హర్షకే జ్ఞేయం ఖాద్యభేదేఽపి మోదకం.	మోదకః—(పు) సంతోషము కలుగఁ జేయువాఁడు, ఉండ్రము.
ఖేలకః పాకవల్మీక పూగకోశ శిరస్త్రకే,	ఖేలకః—(పు) శిశువు, పుట్ట, పోకకాయల గెల, కుళ్లాయి.
గోళకో విధవాపుత్రే జారాచ్చ మణికే గుడే ౭౬.	గోళకః—(పు) విధవకు జారత్వమువలనఁ బుట్టినకొడుకు, బాన, ఉండ.
కూపకో గుణవృక్షే స్యాత్తైలపాత్రే కుకుందరే, ఉదపానే చితాయాంచ కూపికాంభోగతోపలే.	కూపకః—(పు) ఓడకొయ్య, నూనెపాత్ర, స్త్రీపిరుఁదులపైఁగలగుంట, బావి, చితి, కూపికా—(స్త్రీ) నూతినీటిలోని శిల.
కూలకః కృమిశైలే చ ప్రతీరస్తూపయోరపి,	కూలకః—(పు) లక్కజనించుకొండ, ఒడ్డు, దిబ్బ.
రూపకం నాటకే ధూర్తే కావ్యాలంకరణే విదుః. ౭౭.	రూపకం—(న) నాటకము, (త్రి) మోసగాఁడు (న) రూపకాలంకారము.
చూతకః కూపకేఽప్యామ్రే	చూతకః—(పు) ఓడకొయ్య, మామిడిచెట్టు.
సూతకం రసజన్మనోః,	సూతకం—(న) పాదరసము, పుట్టుక.
లూనకస్స్యాత్పశౌ ఛిన్నే	లూనకః—(పు) పశువు (త్రి) ఛేదింపఁబడినది.
శూకకః ప్రావటే రసే. ౭౮.	శూకకః—(పు) పెద్దగొయ్యి, పాదరసము.
కీచకో దైత్యభేదే చ శుష్కవంశే ద్రుమాంతరే,	కీచకః—(పు) ఒకరాక్షసుఁడు, వెదురు బొంగు, వృక్షవిశేషము.
కీటకః కృమిభేదే స్యాన్నిష్ఠురే కీటకోఽన్యవత్. ౭౯.	కీటకః—(పు) పురుగు, (త్రి) నిష్ఠురమైనది.
జీవకః పీతశాలే స్యాత్ క్షపణే వృద్ధిజీవిని, సేవిని ప్రాణకేఽప్యాహితుండికే పాదపాంతరే. ౮౦.	జీవకః—(పు) వేగిమ్రాను, క్షపణకుఁడు, వడ్డితో బ్రతుకువాఁడు, సేవకుఁడు, ప్రాణము, పాములవాఁడు, జీవకమను గ్రంథము.
ఆజీవే జీవికామాహుర్జీవం	జీవికా—(స్త్రీ) జీవనోపాయము, పాలకూర.

త్యామపి కుత్రచిత్,	
దీపకం వాగలంకారే దీపకో దీప్తికారకే. ౮౧.	దీపకం—(న) అలంకారభేదము, దీపకః—(పు) ప్రకాశింపఁజేయువాఁడు.
చీరకోఽధిక్రియాలేఖే పతంగ్యాం చీరకా మతా,	చీరకః—(పు) అధికారపత్రము, మిఁడుత.
సేవకస్తు ప్రసేవే స్యాదనుజీవిని వాచ్యవత్, ౮౨	సేవకః—(పు) వీణయొక్క కరివె, సేవావృత్తిచే జీవించువాఁడు.
అశోకో వంజులే మానే ద్రుమనిశ్శోకయోర్మతః, అశోకా కటురోహిణ్యామశోకం పారదే స్మృతం. ౮౩.	అశోకః—(పు) అశోకవృక్షము, గర్వవిశేషము, కంకేళివృక్షము, దుఃఖములేమి, అశోకా—(స్త్రీ) కటుకరోహిణి. అశోకం—(న) పాదరసము.
ఆలోకో దర్శనే ద్యోతే చాలోకో వందిభాషణే,	ఆలోకః—(పు) చూచుట, ప్రకాశము, స్తోత్రపాఠకుల సంభాషణము.
పేటకం పుస్తకాదీనాం మంజూషాయాం కదంబకే. ౮౪	పేటకం—(న) పుస్తకములు మున్నగునవి యుంచుపెట్టె, సమూహము.
హేరుకో బుద్ధభేదే స్యాన్మహాకాలగణేఽపి చ,	హేరుకః—(పు) బుద్ధవిశేషుఁడు, ఈశ్వరుని ప్రమథగణము.
ధేనుకం కరణే స్త్రీణాం ధేనూనామపి సంహతౌ.	ధేనుకం—(న) రతిబంధవిశేషము, గోవుల సమూహము.
వివేకస్స్యాజ్జలద్రోణ్యాం విచారేఽపి రహస్యపి,	వివేకః—(పు) నీళ్లుతోడు సాధనము, బ్రహ్మవిచారణము, రహస్యము.
గైరికం కనకే ధాతౌ	గైరికం—(న) బంగారము, ధాతువిశేషము.
ప్రసేకస్స్రవణే చ్యుతౌ. ౮౫	ప్రసేకః—(పు) తడుపుట, జారుట.
వైజికం శిగ్రుతైలే చ హేతౌ సద్యోఽంకురేఽపి చ,	వైజికం—(న) మునగనూనె, హేతువు, (పు) అపుడు పుట్టిన మొలక.
కోరకం కుట్మలే విద్యాత్తక్కోలక మృణాలయోః.	కోరకం—(న) మొగ్గ, తక్కోలఫలము, తామరతూఁడు.

కౌతుకం చాభిలాషే స్యా దుత్సవే నర్మహర్షయోః, పరంపరాసమాయాత మంగళే చ కుతూహలే. ౮౮. వివాహసూత్ర గీతాది భోగకాలేషు చ స్మృతం,

కౌతుకం—(న) అపూర్వవస్తు వాంఛ, ఉత్సవము, ప్రేమ, సంతోషము, పరంపరగా వచ్చుశుభములు, వేడుక, వివాహాదులలోఁ జేతికిఁ గట్టుకొను దారము, గానాదులు, భోగకాలము.

కౌశికో నకులే వ్యాళగ్రాహే గుగ్గులు శక్రయోః. ౮౯. విశ్వామిత్రే చ కోశజ్ఞో లూకయోరపి కౌశికః, కౌశికీ చండికాయాం చ నదీభేదే చ కౌశికీ. ౯౦.

కౌశికః—(పు) ముంగిస, పాములవాఁడు, గుగ్గులు వృక్షము, దేవేంద్రుఁడు, విశ్వామిత్రుఁడు, శబ్దశాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు, గుడ్లగూబ, కౌశికీ—(స్త్రీ) పార్వతి, కౌశికీనది.

ప్రతీకో ఽవయవే ఖ్యాతః ప్రతికూలవిలోమయోః,

ప్రతీకః—(పు) అవయవము, వ్యతిరేక మగుట, తలక్రిందుగ నున్నది.

భూతీకమపి భూనింబే దీప్య కర్పూరకత్తృణే. ౯౧.

భూతీకం—(న) నేలవేము, ఓమము, కర్పూరము, కామంచిగడ్డి.

అభీకః కాముకే క్రూరే కవౌ చ భయవర్జితే,

అభీకః—(పు) విటుఁడు, దుర్మార్గుఁడు, కవి, భయములేనివాఁడు.

వల్మీకో వామలూరౌ స్యా న్మునిరోగవిశేషయోః.

వల్మీకః—(పు) పుట్ట, వాల్మీకమహాముని, రోగవిశేషము (యోనికందము.)

అనీకం తు రణే సైన్యే

అనీకం—(న) యుద్ధము.

వ్యళీకో నాగరే స్మృతః, వ్యళీక మప్రియాకార్య వైలక్ష్యేష్వపి పీడనే.

వ్యళీకః—(పు) జారి, వ్యళీకం—(న) ఇష్టములేని పని, దుష్కార్యము, సిగ్గు, పీడ.

నాళీకం పద్మషండేఽబ్జే నాళీ కశ్శరశల్యయోః,

నాళీకం—(న) పద్మసమూహము, పద్మము. నాళీకః—(పు) బాణము, బాణము అలుగు.

అళీక మప్రియే ఫాలేఽప్య ళీక మనృతేఽపి చ. ౯౨.

అళీకం—(న) అనిష్టము, నుదురు, అసత్యము, ఆకాశము.

అనూకం తు కులే శీలేఽ ప్యనూకో గతజన్మని,
అనూకం—(న) కులము, మంచిబుద్ధి, అనూకః—(పు) పూర్వజన్మము.

ఉలూకః కురుయోధే స్యాత్పేచకే జంభభేదిని. ౯౫.
ఉలూకః—(పు) భారతయోధుఁడు, గుడ్లగూబ, దేవేంద్రుఁడు.

శంబూకో గజకుంభాంతే దైత్యభేదే చ ఘోంగకే, జలశుక్తౌతు శంబూక శ్శంబూకాపి నిగద్యతే. ౯౬.
శంబూకః—(పు) ఏనుఁగు కుంభస్థలముపై భాగము, శంబూకరాక్షసుఁడు, జలజంతు విశేషము, కప్పచిప్పలు.

బంధూకో బంధుజీవే స్యాద్బంధూకః పీతసాలకే,
బంధూకః—(పు) మంకెనపూవు, వేగిస మ్రాను.

మండూకో బంధభేదేపి దర్దురే శోణకే విదుః. ౯౭.
మండూకపర్ణ్యాం మండూకీ.
మండూకః—(పు) బంధవిశేషము, కప్ప, దుండుగపుఁజెట్టు, మండూకీ—(స్త్రీ) మంజిష్ఠయను గ్రంథ్యము.

వర్ణక శ్చారణే స్మృతః, విలేపనే చందనే చ వర్ణకం స్యాదథ
వర్ణకః—(పు) నాట్యము చేయు వాఁడు, వర్ణకం—(న) మైపూఁత, మంచి గంధము.

అర్భకః. ౯౮. డింభే మూర్ఖే కృశే భ్రూణే
అర్భకః—(పు) పిల్లవాఁడు, మూర్ఖుఁడు, కృశించినవాఁడు, గర్భము.

వర్తకోఽశ్వఖురే ఖగే,
వర్తకః—(పు) గుఱ్ఱపుడెక్క, పక్షి.

పుష్పకం రీతికానేత్ర రోగయో రత్నకంకణే. ౯౯.
కుబేరస్య విమానేచ కాసీసే చ రసాంజనే, లోహకాంస్యే మృదంగార శకట్యామపిపుష్పకం. ౧౦౦.
పుష్పకం—(న) ఇత్తడిచిట్టెము, నేత్రరోగము, రత్నకంకణము, కుబేరపుష్పకము, అన్నభేది, రసాంజనము, లోహముతోఁ గలసియున్న కంచు, మట్టికుంపటి.

పూర్ణకస్స్వర్ణ చూడే స్యాన్నాసాఛిన్నాం తు పూర్ణికా,
పూర్ణకః—(పు) పాలపిట్ట, పూర్ణికా—(స్త్రీ) ముక్కుచెంత నరునకువలెనుండు నొక పక్షి.

దర్శకస్స్యా ద్ప్రతీహారే దర్శ
దర్శకః—(పు) ద్వారపాలకుఁడు, చూపు

యిత్రృ ప్రవీణయోః.	వాఁడు, నేర్పుగలవాఁడు.
పద్మకం పద్మకాష్ఠేభ బిందు జాలకయో రపి,	పద్మకం—(న) తామరకాడ, ఏనుఁగుమేని మీఁది తెల్లనిమచ్చలు.
దీప్యకం చాజమోదాయాం యవానీ బర్హిచూడ యోః. ౧౦౨.	దీప్యకం—(న) ఓమము, ఓమములోని భేదము, మయూర శిఖయను గ్రంధ్యము.
సస్యకస్స్యా న్మణౌ ఖడ్గే నారికేళస్య చాంతరే,	సస్యకః—(పు) మాణిక్యవిశేషము, ఖడ్గము, టెంకాయలోని భాగము.
రక్తకోఽమ్లానబంధూక రక్తవస్త్రానురాగిషు. ౧౦౩.	రక్తకః—(పు) తెల్లపెద్దగోరంటచెట్టు, మంకెనచెట్టు, ఎఱ్ఱనివస్త్రము, అనురాగశాలి.
చిత్రక స్స్యా న్నత్తరువ్యాఘ్ర ప్రభేదయో ర్భేషజాంతరే,	చిత్రకః—(పు) ఆముదపుఁజెట్టు, చిఱుతపులి, చిత్రమూలము.
వృశ్చిక స్తు ద్రుణేర శౌ శూకకీటే తథౌషధే. ౧౦౪.	వృశ్చికః—(పు) తేలు, వృశ్చికరాశి, కందిరీఁగ, తెల్లగలిజేరు.
అంశుకం వస్త్రమాత్రే స్యా త్సూక్ష్మవ స్త్రోత్తరీయయోః,	అంశుకం—(న) వస్త్రము, సన్ననివస్త్రము, పైఁటచెరఁగు.
అంతికం నికటే చుల్ల్యా మంతికా శీతలౌషధే. ౧౦౫. తథా జ్యేష్ఠభగిన్యాం చ నాట్యోక్తౌ కీర్త్యతేఽంతికా,	అంతికం—(న) సమీపము, అంతికా-(స్త్రీ) పొయ్యి, చలువచేయుమందు, నాట్యపరిభాషయందు పెద్ద తోఁబుట్టువు.
స్వస్తికో మంగళద్రవ్యే చతుష్క గృహభేదయోః. ౧౦౬. పిష్టకస్య వికారే చ స్వస్తికో రతతాళికే,	స్వస్తికః—(పు) మంగళద్రవ్యము, నాల్గువైపుల చావడులు గలయిల్లు, ద్వారభేదముచే గట్టఁబడిన రాజగృహము, పిండివంటలలో భేదము, విటుఁడు.
కంచుకో వారవాణే స్యా న్నిర్మోకే కవచేఽపి చ. ౧౦౭. వర్ధాపక గృహీతాంగ స్థి	కంచుకః—(పు) యుద్ధభటుని చొక్కా, పాముకుబుసము, కవచము, ఒకవిధమగు అంగీ, చొక్కాయి (అవికయుని

తవస్త్రే చ చోలకే, ఔష ధ్యాం కంచుకీ చాథ	గొందఱందురు.) కంచుకీ—(స్త్రీ) ఒకా నొక యోషధి,
వంచకః ఖలధూర్తయోః. ౧౦౮. జంబుకే గృహ బభ్రౌ చ	వంచకః—(పు) దుష్టుఁడు, గడుసరివాఁడు, నక్క, ఊరముంగిస.
గృహ్యకశ్ఛేకనిఘ్నయోః,	గృహ్యకః—(పు) పెంపుడు చేసిన పశువులు పక్షులు మొదలగునవి, పరాధీనుఁడు.
బంధకస్స్యాద్వినిమయే పుం శ్చల్యామపి బంధకీ.	బంధకః—(పు) ఒకటిచ్చి యింకొకటి గైకొనుట, (తాకట్టు) బంధకీ—(స్త్రీ) ఱంకుటాలు.
గాంధికో లేఖకే ప్రాహు స్సుగంధిద్రవ్యవహారిణి,	గాంధికః—(పు) వ్రాయువాఁడు, సుగంధ వస్తువులను విక్రయించువాఁడు.
గ్రంథికం పిప్పలీమూలే గ్రంథికో గుగ్గులుద్రుమే. ౧౧౦. మాద్రేయే చ కరీరేచ దైవజ్ఞే చ ప్రకీర్తితః,	గ్రంథికం—(న) పిప్పలిదుంప. గ్రంథికః—(పు) గుగ్గులుచెట్టు, సహదేవుఁడు, వెదురుగుంపు, జ్యోతిశ్శాస్త్ర పండితుఁడు.
బాహ్లికో దేశభేదేఽశ్వే బాహ్లికం ధీరహింగునోః. ౧౧౧. అనయోరపి బాహ్లీకో	బాహ్లికః—(రూ) బాహ్లీకః—(పు) దేశవిశేషము, బాహ్లికదేశపుగుఱ్ఱము, బాహ్లికం—(రూ) బాహ్లీకం—(న) కుంకుమ, ఇంగువ.
యాజ్ఞికో యాజకే, శుకే,	యాజ్ఞికః—(పు) ఋత్విజుఁడు, చిలుక.
వార్షికం త్రాయమాణే స్యా ద్వర్షాకాలభవేఽన్యవత్.	వార్షికం—(న) కలుకానుగు, వర్షాకాలమునందుఁ బుట్టినది.
ఖడ్గికో మాహిషీక్షీరఫేన సైనికయోరపి.	ఖడ్గికః—(పు) గేదెపాలపైఁ గలనురుగు, సైనికుఁడు.
ఆహ్నికం దినవిర్వర్త్యే భోజనే నిత్యకర్మణి. ౧౧౩.	ఆహ్నికం—(న) ప్రతిదినము చేయఁదగు పనులు, భోజనము, నిత్యకర్మము.
గుండకో మలినే ధూళౌ కలోక్తిస్నేహపాత్రయోః,	గుండకః—(పు) మలినము, పరాగము, మధురభాషణము, నూనెపాత్రము.

గండకః ఖడ్గిని ఖ్యాత స్సంఖ్యావిద్యాప్రభేదయోః. ౧౧౪. అవచ్ఛేదేఽంతరాయే చ గండకీ సరిదంతరే,

గండకః—(పు) ఖడ్గమృగము, సంఖ్యావిశేషము, విద్యావిశేషము, విచ్ఛేదము, విఘ్నము, గండకీ—(స్త్రీ) గండకి యనునది.

తండకః ఖంజనే ఫేనే సమాసప్రాయవాచిని. ౧౧౫. గృహదారౌ తరుస్కంధమాయాబహులయోరపి.

తండకః—(పు) కాటుకపిట్ట, నురుగు, సమాసముతోఁ గూడిన వాక్యము, ఇంటిదూలము, చెట్టుమొదలు, మాయలమారి.

కంటకః క్షుద్రశత్రౌ చ కర్మస్థానకదోషయోః. ౧౧౬. వేణౌ ద్రుమాంగే రోమాంచే కంటకో మకరేపి చ,

కంటకః—(పు) అల్పశత్రువు, కార్యస్థానము, దోషవిశేషము, వెదురు, ముల్లు, గగుర్పాటు, మొసలి.

తక్షకః ఫణిభేదే చ వర్ధకి ద్రుమభేదయోః, ౧౧౭.

తక్షకః—(పు) తక్షకుఁడను సర్పరాజు, వడ్రంగి, ఒకానొక వృక్షవిశేషము.

పక్షకః పార్శ్వమాత్రే చ పక్షద్వారే చ పక్షకః,

పక్షకః—(పు) పార్శ్వసామాన్యము, దొడ్డివాఁకిలి.

శంఖకం వలయే కంబౌ శిరోరోగే చ శంఖకః. ౧౧౮.

శంఖకం—(పు) కడియము, శంఖము, శిరమునఁ బుట్టిన రోగవిశేషము.

నందకో హరిఖడ్గే చ హర్షకే కులపాలకే,

నందకః—(పు) విష్ణుని ఖడ్గము, సంతోషము కలుగఁ జేయువాఁడు, కులము కాపాడువాఁడు.

శీతక శ్శీతకాలే చ సుస్థితే దీర్ఘసూత్రిణి. ౧౧౯.

శీతకః—(పు) శీతకాలము, సుఖముగానున్నవాఁడు, ఔషధము.

ఉష్ణకస్తు నిదాఘే స్యాదాతురే శీఘ్రకారిణి,

ఉష్ణకః—(పు) గ్రీష్మకాలము, రోగపీడితుఁడు, తొందరగాఁ బనిచేయువాఁడు.

దుచ్ఛకో గంధకుట్యాం స్యాద్విహారాభ్యవకాశయోః. ౧౨౦.

దుచ్ఛకః—(పు) మురయనునోషధి, విహరించుట, వ్యవధానము.

ఢుండుకశ్శ్లోణకే క్రూరే	ఢుండుకః—(పు) దుండిగపుఁజెట్టు, కుటిలుఁడు.
క్షుల్లకః స్వల్పనీచయోః,	క్షుల్లకః—(పు) స్వల్పము, నీచుఁడు.
పిష్టకో నేత్రరోగేచ ధాన్యాదిచమసేఽపి చ. ౧౨౧.	పిష్టకః—(పు) నేత్రరోగము, ధాన్యముల పిండితోఁ జేయు భక్ష్యములు.
భస్మకం రోగభేదే స్యాద్విడంగ కలధౌతయోః,	భస్మకం—(న) రోగవిశేషము, వాయువిడంగములు, వెండి.
చుంబకస్స్యాద్బహుగురుధూర్తాయస్కాంతకాముకే. ౧౨౨.	చుంబకః—(పు) అనేక గురువులు గలవాఁడు, వంచకుఁడు, సూదంటురాయి, విటుఁడు.
జంబూకః ఫేరవే నీచే ప్రతీచీదిక్పతావపి,	జంబుకః—(పు) నక్క, నీచుఁడు, వరుణదేవుఁడు.
కార్ముకం వంశధనుషోః కర్మశక్తే తు వాచ్యవత్,	కార్ముకం—(న) వెదురు, ధనువు, (వి) కర్మయందు సామర్థ్యము గలవాఁడు.
నిర్మోకో మోక్షకే వ్యోమ్ని సన్నాహే సర్పకంచుకే,	నిర్మోకం—(న) మోక్షము, ఆకాశము, కవచము, పాముకుబుసము.
హుడుక్కో వాద్యభేదే చ దాత్యూహే మదమత్తకే. ౧౨౩.	హుడుక్కః—(పు) ఢక్క, కూకురుగుడ్డంగిపిట్ట, గంజాయిచెట్టు.
తురుష్కః సిల్హకే మ్లేచ్ఛజాతౌ శ్రీవాసకే క్వచిత్,	తురుష్కః—(పు) అందుగుబంకధూపము, తురక, దేవదారుబంకతోఁ జేసిన ధూపము.
ఇక్ష్వాకుః కటుతుంబ్యాం చ సూర్యవంశనృపేఽపి చ.	ఇక్ష్వాకుః—(పు) చేదుఆనపకాయ, ఇక్ష్వాకుమహారాజు.
కుశాకుశ్చ దురాధర్షే దుశ్శీలే చ బిలేశయే,	కుతాకుః—(పు) పొందశక్యముగానిది, దురాచారుఁడు, సర్పము.
కుపాకుర్మర్కటే భానౌ పరోత్తాపిని పావకే.	కుభాకుః—(పు) కోతి, సూర్యుఁడు, పరులను బాధపెట్టువాఁడు, అగ్నిహోత్రము.
పృదాకుర్వృశ్చికే వ్యాఘ్రే చిత్రకే చ సరీసృపే,	పృదాకుః—(పు) తేలు, పెద్దపులి, చిఱుతపులి, పాము.

పృదాకు రనిలే వజ్రే దావా గ్నౌ ప్రతిసూర్యకే.	పృదాకుః—(పు) వాయువు, వజ్రాయుధము, దావానలము, సూర్యపరివేషము.
గోరంకుః పక్షిజాతౌ స్యాద్భ వేన్నగ్నకవందినోః,	గోరంకుః—(పు) గోరువంకపక్షి, నగ్నకపక్షి, స్తోత్రపాఠకుఁడు.
త్రిశంకుః శలభే రాజవిశేషే పృషదంశకే. ౧౨౮.	త్రిశంకుః—(పు) మిడుత, త్రిశంకుమహారాజు, పిల్లి.
పల్యంకో మంచపర్యంక బృ షీపర్యస్తికాసు చ,	పల్యంకః—(పు) మంచము, పరుపు, తివాచి, యోగపట్ట.
కరంకో మస్తకాస్థ్ని స్యా న్నారికేళఫలాస్థిని. ౧౨౯.	కరంకః—(పు) తలపుఱ్ఱె, టెంకాయబుఱ్ఱ.
కలంకోఽంకేఽపవాదే చ కాలాయసమలేఽపి చ,	కలంకః—(పు) గుఱుతు, అపవాదము, ఇనుపచిట్టెము.
భాలాంకః కరపత్రే స్యా చ్ఛా కభేదేచ రోహితే, ౧౩౦. మహాలక్షణసంపన్న పురు షే కచ్ఛపే హరౌ,	భాలాంకః—(పు) ఱంపము, శాకవిశేషము (తోటకూర) ఎఱుపుంగు, సాముద్రికలక్షణసంపన్నుఁడు, తాఁబేలు, విష్ణువు.
వృషాంక శ్శంకరే సాధౌ భల్లాతకమహల్లయోః.	వృషాంకః—(పు) శంకరుఁడు, సజ్జనుఁడు, జీడిచెట్టు, అంతఃపురరక్షకుఁడు.
మృగాంకో మారుతే చంద్రే	మృగాంకః—(పు) వాయువు, చంద్రుఁడు.
స్తబకః శుభ్రగుచ్ఛయోః,	స్తబకః —(పు) నిర్మలమైనది, గుత్తి.
ఆతంకో రోగసంతాపశంకా సు మురజధ్వనౌ. ౧౩౧.	ఆతంకః—(పు) రోగవిశేషము, పరితాపము, సందేహము, మద్దెలమ్రోత.
పాలంకః శల్లకీశాకభేదయోః ప్రాజిపక్షిణి,	పాలంకః—(పు) అందుగుచెట్టు, శాకవిశేషము, పాలంకిపిట్ట.
అలర్కో ధవళార్కే స్యా ద్రోగోన్మాదితకుక్కురే.	అలర్కః—(పు) తెల్లజిల్లేడు, రోగముచేతఁ బిచ్చియెత్తినకుక్క.
ఉదర్క ఏష్యత్కాలీయ ఫలే మదనకంటకే,	ఉదర్కః—(పు) ఉత్తరకాలఫలము, వృక్షవిశేషము.
సంపర్క స్సురతే పృక్తౌ	సంపర్కః—(పు) రతి, కూడుట
వితర్కస్సంశయోహయోః	వితర్కః—(పు) సందేహము, ఊహ,

అంబికా పార్వతీ పాండుజన్మనోర్యరపి మాతరి.	అంబికా—(స్త్రీ) పార్వతి, పాండురాజు తల్లి, తల్లి.
అంధికా కైతవే మిశ్రే సర్షప్యామపి కీర్త్యతే. ౧౩౫.	అంధికా—(స్త్రీ) జూదము, కలియుట, కాటుకపిట్ట.
అంబకో జనకే బాణనేత్రమండేషు చాంబకం,	అంబకః—(పు) తండ్రి అంబకం—(న) బాణము, నేత్రము, మీఁగడ.
పిండే రత్నే మహారత్నే ఘుటికా బద్ధపారదే.	ఘుటికా—(స్త్రీ) మాత్ర, రత్నము, నాయకరుణి, రసగుళిక.
అమ్లికా తింత్రిణీకామ్లోద్గారకాంగేరికాసు చ,	అమ్లికా—(స్త్రీ) చింతచెట్టు, పులుసు, పులిచింతచెట్టు.
యూథికా మ్లానకే పుష్పవిశేషాంబష్ఠయోరపి.	యూథికా—(స్త్రీ) తెల్లపెద్దగోరంట, పుష్పవిశేషము, అడవిమొల్లచెట్టు.
రాజికాపిచ కేదారే రాజసర్షపరేఖయోః,	రాజికా—(స్త్రీ) వరిమడి, నల్లావాలు, రేఖ.
రసికాపి రసాలాయాం కాంచీరసనయోరపి. ౧౩౬.	రసికా—(స్త్రీ) తీయమామిడిచెట్టు, మొలనూలు, నాలుక.
రుండికా ద్వారవీథ్యాం చ దూతికాయాం రణక్షితౌ,	రుండికా—(స్త్రీ) ద్వారపంక్తి, దూతిక, యుద్ధరంగము.
భూమికా రచనాయాం స్యాన్మూర్త్యంతరపరిగ్రహే.	భూమికా—(స్త్రీ) చేయుట, వేషమును ధరించుట.
కర్ణికా కరిహస్తాగ్రే కరమధ్యాంగుళావపి, క్రముకాదిచ్ఛటాంశే చ కర్ణికా కర్ణభూషణే. ౧౪౦. బీజకోశే సరోజస్య కుట్టన్యామపి కుత్రచిత్,	కర్ణికా—(స్త్రీ) ఏనుఁగుతొండపుఁగొన, చేతినడిమివ్రేలు, పోకచెట్టు మొదలగువానిగెల, కర్ణభూషణము, తామరపూవులోని గద్దె, కుంటెనకత్తె.
కణికా కథ్యతేఽత్యంత సూక్ష్మవస్త్వగ్నిమంథయోః, ౧౪౧. గోధూమచూర్ణే సూక్ష్మాయాం చ తూలికా	కణికా—(స్త్రీ) సన్నని వస్త్రము, నెల్లికూర, గోధుమరవ్వ, సూది, చిత్తరువులు మున్నగునవి వ్రాయుకుంచె.

యాంచ కీర్తితా,
గణికా యూథికా వేశ్యా
తర్కారీ కరిణీషు చ.
గణకోఽపిచ దైవజ్ఞే
కారికా నటయోషితి, కృతౌ
వివరణశ్లోకే యాతనా
యాం చ కారికా.౧౪౩.
నాపితాదికశిల్పేఽపి
జాలికా జాలినీఫలే, ఛటా
నామశ్మరచితాంగరక్షి
ణ్యాం చ జాలికా.౧౪౪.
గిరిసారే ఽలూకాయాం
నాదేయ్యాం విధవాస్త్రి
యాం, జాలికః పునరుద్ది
ష్టో గ్రామకూటేచ ధీవరే.
నీలికా నీలినీక్షుద్రరోగశేఫా
లికాసుచ, మక్షికాయాం
కాళికాతు స్వర్ణదోష పరిస్రు
తోః, కాళికా యోగినీ
భేదే కార్ష్ణ్యే గౌర్యాం
ఘనావళౌ, క్రమదేయే
వస్తుమూల్యే భూసరీనవ
మేఘయోః.౧౪౫. పటో
లశాఖా రోమాళీ మాం
సీ కాకీషు కథ్యతే, తథా
వృశ్చికపత్రేఽపి
మాలికా సరిదంతరే. గ్రైవే
యే పుష్పమాలాయాం
పక్షిమల్లేఽపి మాలికా,
బాలికా వాలుకా బాలా

గణికా—(స్త్రీ) అడవిమొల్లచెట్టు, వేశ్య, తక్కోళ్లచెట్టు, ఆఁడేనుఁగు.

గణకః—(పు) జ్యోతిష్కుఁడు.

కారికా—(స్త్రీ) నాట్యస్త్రీ, వాగ్రూపకార్యము, సూత్రార్థము గలశ్లోకము, తీవ్రమగువేదన, మంగలి మొదలగు వాండ్రపనితనము.

జాలికా—(స్త్రీ) పొట్లకాయ, ఱాతితోఁ జేసినడాలు, ఇనుము, జలగ, నేల నేరేడుచెట్టు, వితంతువు. జాలికః—(పు) గ్రామసమూహము, చెంబడివాఁడు.

నీలికా—(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, క్షుద్రరోగవిశేషము, నల్లపూలవావిలిచెట్టు, ఈగ.

కాళికా—(స్త్రీ) బంగారములోని దోషము, కల్లు, యోగినీవిశేషము, నలుపు, పార్వతి, మేఘపంక్తి, ప్రతినెలక్రమముగ నిచ్చువడ్డి, కిన్నరస్త్రీ, నల్లని మబ్బు, పొట్లతీఁగ, రోమరాజి, జటామాంసి, కాకి, నాగదంతిచెట్టు.

మాలికా—(స్త్రీ) నదీవిశేషము, కంఠహారము, పూలదండ, పక్షివిశేషము.

బాలికా—(రూ) వాలికా—(స్త్రీ) ఇసుక,

పిచ్ఛోలా కర్ణభూషణే.	కన్య, మీనపల్లంకిపిట్ట, కర్ణభూషణము.
తూలికా కథితా లేఖ్యే కూర్చికా తూలశయ్యయోః,	తూలికా—(స్త్రీ) కలము, చిత్తరువులు వ్రాయుకుంచె, దూదిపరుపు.
చూళికా నాటకస్యాంగే కర్ణమూలే చ దంతినాం	చూళికా—(స్త్రీ) నాటకభాగము, ఏనుఁగు చెవిమొదలు.
మల్లికాతృణశూన్యేఽపి మీనమృత్పాత్ర భేదయోః, మల్లికో హంసభేదేఽథ	మల్లికా—(స్త్రీ) మల్లెచెట్టు, మత్స్యవిశేషము, మూకుడు మల్లికః—(పు) హంసవిశేషము.
ఝిల్లికా ఝిల్లికేత్యభే. ౧౫౧. విలేపనే మలే ఝిల్ల్యామాతపస్య రుచి స్మృతా,	ఝిల్లికా—(స్త్రీ) నలుగుబెట్టినపిండి, చిమట, ఎండకాంతి.
వాలుకా సికతాసుస్యా ద్వాలుకం త్వైలవాలుకే.	వాలుకా—(స్త్రీ) ఇసుక వాలుకం—(న) కూతురుబుడమచెట్టు.
నగ్నికా త్వకుమార్యాం స్యా దథ క్షపణవందినోః, నగ్నకో	నగ్నికా—(స్త్రీ) పదిసంవత్సరములోపుగల పెండ్లిగాని స్త్రీ నగ్నకః—(పు) క్షపణ మతస్థుఁడు, స్తుతిపాఠకుఁడు.
ధేనుకా ధేనౌ స్త్రీకరేణ్వోః ప్రసూతయోః. ౧౫౩.	ధేనుకా—(స్త్రీ) గోవు, ప్రసవించిన స్త్రీ, ప్రసవించిన యేనుఁగు.
రేణుకాపి హారేణౌ స్యా జ్జమదగ్నిస్త్రియామపి,	రేణుకా—(స్త్రీ) రేణుకమను గ్రంథద్రవ్యము, పరశురాముని తల్లి.
జతుకాజినపత్త్రాయాం జతుకం హింగులాక్షయోః.	జతుకా—(స్త్రీ) చీకురువాయిపురుగు జతుకం—(న) ఇంగువ, లక్క.
కూర్చికా సూచికాయాం చ తూలికాయాంచ కుట్మలే, కవాటకీలకే క్షీరవికృతావపి కూర్చికా. ౧౫౪.	కూర్చికా—(స్త్రీ) సూది, చిత్రములు వ్రాయుకుంచె, మొగ్గ, కుంచెకోల మొదలగునవి, జున్ను.
మాతృకా ధాత్రికా మాతౄర్మాతృకం కరణేస్వరే,	మాతృకా—(స్త్రీ) పెంపుడుతల్లి, తల్లి. మాతృకం—(న) నాట్యవిశేషము, స్వరము.
పతాకా వైజయంత్యాం చ	పతాకా—(స్త్రీ) టెక్కెము, సిందూరము,

సౌభాగ్యాంకధ్వజేఽపి చ. ౧౫౬.	గురుతుజెండా.
స్యాత్పుత్త్రికా పుత్తలికా దుహిత్రో ర్వ్యాపతూలకే,	పుత్త్రికా—(స్త్రీ) వస్త్రదంతాదులతోఁ జేయు బొమ్మ, కూఁతురు, లక్కదూది.
పుత్రక శ్శలభే ధూర్తే శైల వృక్షప్రభేదయోః. ౧౫౮	పుత్రకః—(పు) మిడుత, మోసగాఁడు, పర్వతవిశేషము, వృక్షవిశేషము.
ఉష్ట్రికా మృత్తికాభాండ భేదేఽపి కరభస్త్రియాం,	ఉష్ట్రికా—(స్త్రీ) మంటికుండ, ఆఁడుఒంటె.
డింబికా జలబింబే స్యాత్సోన్యో నాకే కాముకస్త్రియాం.	డింబికా—(స్త్రీ) నీటిబొండచెట్టు, దుండిగపు చెట్టు, అంకటాలు.
స్యమీకా నీలికాయాంచ స్యమీకో నాకువృక్షయోః,	స్యమీకా—(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, స్యమీకః—(పు) పుట్ట, వృక్షవిశేషము.
దూషికా తూలికాయాంచ దూషికా నేత్రయోర్మలే. ౧౫౯.	దూషికా—(స్త్రీ) రంగులు వేయుకుంచె, కంటిపుసి,
ఊర్మికా త్వంగులీయే స్యా ద్వస్త్రభంగ తరంగయోః, తథోత్కంఠో ద్భవాకులక భృంగస్వానేషు చోర్మికా. ౧౬౦.	ఊర్మికా—(స్త్రీ) వ్రేలియుంగరము, బట్ట కుచ్చెళ్లు, తరంగము, వేడుక, సంగీత ధ్వనివిశేషము, తుమ్మెదఝంకారము,
సూచ్యాం శలాకా మదన శారికా శల్యయోశ్చలే, ఛత్రపంజరకాష్ఠ్యాంచ	శలాకా—(స్త్రీ) సూది, ప్రంగచెట్టు, గసిగ, ఏదుపందిముల్లు, గొడుగుమున్నగువాని కట్టె.
శల్లకీ పశువృక్షయోః. ౧౬౧	శల్లకీ—(స్త్రీ) ఏదుపంది, అందుగుచెట్టు.
నర్తకీ లాసికాయాం చ కరిణ్యామపి నర్తకీ, నర్తకః కేలకే పోటగళచారణయోర్నటే. ౧౬౨.	నర్తకీ—(స్త్రీ) నాట్యస్త్రీ, ఆఁడేనుఁగు, నర్తకః—(పు) కత్తివాయిపైన నృత్యము చేయువాఁడు, కక్కసగడ్డి, నృత్యము చేయువాఁడు, దుండిగపుచెట్టు.
చుల్లకీ శింశుమారే చ కుండీ భేదే కులాంతరే,	చుల్లకీ—(స్త్రీ) పిడకమొసలి, పాత్రవిశేషము, కులవిశేషము.

చతుష్కీ మశకహార్యాం చ తుష్కీయష్టికాంతరే.	చతుష్కీ—(స్త్రీ) కప్పుకొను వస్త్రము, నాలుగుపేటల ముత్యములదండ.
జాహకో ఘూకఘుమార్జాల ఖట్వాకా రుండికాసుచ,	జాహకః—(పు) ఒక జంతువు, పిల్లి, మంచము, నీటికోడి.

అథ కాంత శ్చతుర్వర్ణః	కాంత చతుర్వర్ణము.
అళిమకః పికే భేకే మధూళే పద్మకేసరే. ౧౯౪.	అళిమకః—(పు) కోకిల, కప్ప, ఇప్పచెట్టు, పద్మకింజల్కము.
భవే దళిపకో భృంగే కోకిలే రతహింండకే,	అళిపకః—(పు) తుమ్మెద, కోకిల, విటుఁడు.
స్మృతః కురవక శ్శోణామ్లానఝింటీ ప్రభేదయోః.	కురవకః—(పు) ఎఱ్ఱపెద్దగోరంటచెట్టు, ములుగోరంటచెట్టు.
భవే న్మరువకః పుష్పవిశేషే మదనద్రుమే,	మరువకః—(పు) పుష్పవిశేషము, మ్రంగచెట్టు.
బలాహకో గిరౌ మేఘే దైత్యనాగవిశేషయోః. ౧౯౫	బలాహకః—(పు) బలాహకపర్వతము, బలాహక మను మేఘము, రాక్షసుఁడు, ఒక సర్పవిశేషము.
భ్రమరకో జలే భృంగే గిరికే చూర్ణకుంతలే,	భ్రమరకః—(పు) జలము, తుమ్మెద, చిట్టెలుక, ముంగురులు.
వరాటకః స్థూలరజ్జౌ పద్మబీజే కపర్దకే. ౧౯౬.	వరాటకః—(పు) మోకుత్రాడు, తామరపూస, గవ్వ.
శృంగాటకో భవే ద్వారికంటకే చ చతుష్పథే,	శృంగాటకః—(పు) జలచరవిశేషము, నాలుగు త్రోవలు కలియుచోటు.
గోకంటకో గోక్షురకే స్థపుటే చ గవాంఖురే. ౧౯౭	గోకంటకః—(పు) ఏనుఁగు పల్లేరుచెట్టు, నిమ్నోన్నతమైన ప్రదేశము, గోవుల డెక్క.
ఆకల్పక స్తమోమోహగ్రంథిషూత్కలికాముదోః,	ఆకల్పకః—(పు) చీఁకటి, మోహము, ముడి, వేడుక, సంతోషము.
ఆక్షేపకో ఽనిలవ్యాధౌ వ్యాధే నిందాకరేఽపిచ.	ఆక్షేపకః—(పు) వాతరోగవిశేషము, బోయవాఁడు, నిందఁజేయువాఁడు.

ప్రచలాక శ్శరాఘాతే దండశూకే భుజంగమే,	ప్రచలాకః—(పు) బాణముచేఁ గల్గిన గాయము, దండశూకాసురుఁడు, సర్పము.
బృందారక స్సురే శ్రేష్ఠే మనోజ్ఞే పునరన్యవత్. ౧౭౦	బృందారకః—(పు) దేవత, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, మనోహరమైనది.
నియామకః కర్ణధారే పోతవాహే నియంతరి,	నియామకః—(పు) పడవ నడుపువాఁడు, పడవమీఁదనుండి త్రోవఁజూపువాఁడు, నియంత.
వినాయకస్తు హేరంబే తార్క్ష్యే విఘ్నే జినే గురౌ	వినాయకః—(పు) పిళ్లారి, గరుత్మంతుఁడు, విఘ్నము, బుద్ధదేవుఁడు, గురువు.
నిశ్చారకః పురీషస్య క్షయే స్వైరే సమీరణే,	నిశ్చారకః—(పు) మలబద్ధకము, యథేష్టము, వాయువు
భట్టారక స్సురే రాజ్ఞి కథితశ్చ తపోధనే. ౧౭౨.	భట్టారకః—(పు) దేవుఁడు, రాజు, మునీశ్వరుఁడు.
దాసేరక స్స్యాత్కరభే దాసీపుత్రే చ ధీవరే,	దాసేరకః—(పు) ఒంటె, లంజకొడుకు, పల్లెవాఁడు.
అంగారకః కుజే విద్యాదుల్ముకాంశే కురంటకే.	అంగారకః—(పు) అంగారకుఁడు, నిప్పుబొగ్గు, పచ్చపూవులగోరంటచెట్టు.
అంగారికేక్షుకాండే స్యాత్కోరకే కింశుకస్య చ,	అంగారికా—(స్త్రీ) చెఱుకుకఱ్ఱ, మోదుగుమొగ్గ.
దలాఢకస్తు కుందే స్యాత్కరికర్ణశిరీషయోః. ౧౭౪. స్వయంజాతతిలే ఫేనే ఖాతకే నాగకేసరే, వాత్యాయాం పృశ్నికాయాం చ గైరికే చ మహాత్తరే. ౧౭౫.	దలాఢకః—(పు) మొల్లమొగ్గ, ఏనుఁగుచెవి, దిరిసెనచెట్టు, తనంత మొలచిన నూవుచెట్టు, నురుగు, అగడ్త, నాగకేసరపుచెట్టు, సుడిగాలి, టూటికూర, ధాతువిశేషము, మిగుల గొప్పవస్తువు.
పూర్ణానకం వస్తుపూర్ణపాత్రే పటహపాత్రయోః,	పూర్ణానకం—(న) వస్తువులచే నిండిన పాత్రము, ఢక్కావాద్యము, పాత్రము.
ప్రకీర్ణకం గ్రంథభేదే చామ	ప్రకీర్ణకం—(న) గ్రంథవిశేషము, సురటి.

రే విస్తరే హయే. ౧౭౬	విస్తారము, గుఱ్ఱము.
స్మృతః పుష్కలకో గంధ మృగేక్షపణకీలయోః,	పుష్కలకః — (పు) కస్తూరిమృగము, క్షపణ మతస్థుఁడు, మేకు.
కోశాతకః కచే జ్యోత్స్నీ పటోలీ ఘోషికాసు చ. ౧౭౭ కోశాతకీ	కోశాతకః — (పు) కేశపాశము. కోశాతకీ-(స్త్రీ) పొట్లచెట్టు, చేదుపొట్ల, చేదుబీఱ చెట్టు.
వాణిజకో బడబాగ్నౌ వణిజ్యపి,	వాణిజకః - (పు) బడబానలము, వర్తకుఁడు.
నిర్గ్రంథకస్స్యాత్క్షపణే నిష్ఫలేఽప్యపరచ్ఛదే. ౧౭౮	నిర్గ్రంథకః — (పు) క్షపణమతస్థుఁడు, నిష్ఫలమైనది, పరివారము లేకపోవుట.
స్యాదశ్మంతక ముద్ధానే మల్లికాచ్ఛదనేఽపి చ,	అశ్మంతకం — (న) ప్రొయ్యి, దీపపుప్రమిద యొక్క అవరణము (లాంతరు)
కటిల్లకస్తు పర్ణాశే వర్షాభూకారవేల్లయోః. ౧౭౯	కటిల్లకః — (పు) నల్లగగ్గరచెట్టు, గలిజేరు చెట్టు, కాకరచెట్టు.
కపర్దకో వరాటే స్యాజ్జటాజూటే చ ధూర్జటేః,	కపర్దకః — (పు) గవ్వ, శివునిజటాజూటము.
గోమేధికం పీతమణౌ కాకోలే పత్రకేఽపిచ. ౧౮౦	గోమేధికం — (న) గోమేధికమణి, విషము, ఆకుపత్రి.
మండోదకశ్చిత్రరాగే భవేదాతర్పణేఽపి చ,	మండోదకః — (పు) విచిత్రవర్ణము, మంగళార్థమగు చందనాదులపూత.
శతానీకో మునేర్భేదే వృద్ధే చాథ	శతానీకః...(పు) మునివిశేషము, ముదుసలివాఁడు.
ఖరాళికః. ౧౮౧. గ్రామణీభండినా రాచోపధానేషు ప్రయుజ్యతే,	ఖరాళికః — (పు) గ్రామనాయకుఁడు, వృక్షవిశేషము, (మంజిష్ఠ) బాణము తలగడ.
లేఖనికో లేఖహారే యస్స్వహస్తం విలేఖయేత్, ౧౮౨, లేఖేషు పరహస్తేన తత్రాప్యేష ప్రదర్శితః,	లేఖనికః — (పు) జాబులు తెచ్చువాఁడు, తాను వ్రాసినట్లు పరులచే జాబు వ్రాయించువాఁడు.

భవేన్మండలకం బింబే కుష్ఠభేదే చ దర్పణే ౧౮౩.	మండలకం—(న) సూర్యాది బింబములు, గుండ్రముగానుండు కుష్ఠు, అద్దము.
పిప్పలకం స్తనవృంతే మతం సీవనసూత్రకే,	పిప్పలకం—(న) కుచాగ్రము, కుట్టు దారము.
పిండీతకస్స్యాత్తగరే మదనే చ ఫణిజ్ఝకే. ౧౮౪.	పిండీతకః—(పు) గ్రంధితగరము, మ్రంగ చెట్టు, మరువము.
త్రివర్ణకం గోక్షురకే త్రిఫలాయాం కటుత్రికే,	త్రివర్ణకం—(న) ఏనుగు పల్లేరు, కరక తాడి ఉసిరికలు, శుంఠిపిప్పలి మిరియ ములు.
సాలావృకస్సృగాలేఽపి సారమేయే వలీముఖే.	సాలావృకః—(పు) నక్క, కుక్క, కోతి.
కౌలేయక స్సారమేయే మహాకాముక శక్రయోః, కౌలేయకః కులశ్రేష్ఠే వాచ్యలింగః ప్రకీర్తితః.	కౌలేయకః—(పు) కుక్క, అతికాము కుడు, ఇంద్రుడు, (త్రి) మంచికుల మునందు జనించినది.
సుప్రతీక శ్శుభాంగే భవేదీశానదిగ్గజే,	సుప్రతీకః—(పు) సుందరావయవములు గలవాడు, ఈశాన్య దిక్కునందు దిగ్గజము,
జైవాతృకః కృశే చంద్రే భైషజ్యాయుష్మతోరపి. ౧౮౫.	జైవాతృకః—(పు) కృశించినది, చంద్రుడు, ఔషధవిశేషము, దీర్ఘాయుష్మంతుడు.
రతర్ధికస్స్యాద్దివసే సుఖస్నానేఽష్టమంగళే,	రతర్ధికః—(పు) దినము, సుఖమైన స్నానము, తెల్లనిముఖము, నకులము. కేశములు డెక్కలు తోకగలగుఱ్ఱము.
వైనాసికస్స్యాత్ క్షణికే పరతంత్రోర్ణనాభయోః ౧౮౬.	వైనాసికః—(పు) బుద్ధవిశేషుడు, (క్షణిక విజ్ఞానవాది) పరాధీనుడు, సాలెపురుగు.
వైదేహకో వాణిజకే శూద్రాద్వైశ్యాసుతే నృపే,	వైదేహకః—(పు) వర్తకుడు, శూద్రునివలన వైశ్యస్త్రీకి జనించినవాడు, విదేహరాజు.

వితున్నకంతు ధాన్యాకే (త
థా ఝాటామలోపథా.

వితున్నకం—(న) కొత్తిమేర, నేల ఉసిరికచెట్టు, మైలుతుత్తము.

గోకుణికః కేకరే స్యాత్పుంక
స్థగవ్యపేక్షకే,

గోకుణికః—(పు) మెల్లకంటివాఁడు, బురదయందున్న గోవునుదీయ నుపేక్షించినవాఁడు.

భార్యాటికో భవేద్భార్యా
నిర్జితే హారిణాంతరే.

భార్యాటికః—(పు) భార్యచే జయింపఁబడినవాఁడు, ఒకవిధమగు లేడి.

కాపటికోఽన్యమర్మజ్ఞే ఛాత్ర
కా కాదశాసిని,

కాపటికః—(పు) అన్యుల మర్మము నెఱింగినవాఁడు, శిష్యుఁడు, కూఁడిను సులం దినుటను విధించువాఁడు.

కౌక్కుటికో దాంభికే స్యాద
దూరప్రేరితేక్షణే. ౧౯౦.

కౌక్కుటికః—(పు) దంభముగలవాఁడు,అడుగుపెట్టుచోటుజూచు భిక్షుకుఁడు.

లాలాటికః ప్రభోర్భావదర్శి
న్యాశ్లేషణాంతరే, కా
ర్యాక్షమే ఽప్యాకథితః

లాలాటికః—(పు) అభిప్రాయము నెఱింగ రాజుగారిముఖము జూచువాఁడు, ఆలింగనవిశేషము, పనులయం దసమర్థుఁడు. [మీఁది గృహము.

శిలాటక శ్శిలాట్టయోః ౧౯౨.

శిలాటకః—(పు) అటాయి, ప్రాకారము

కర్కోటకస్స్యా న్మాలూర
కాద్రవేయప్రభేదయోః.

కర్కోటకః—(పు) మారేడుచెట్టు, కర్కోటకమను సర్పవిశేషము.

వరండకస్తు మాతంగవేద్యాం
యౌవనకంటకే. ౧౯౩.
సంవర్తులే

వరండకః—(పు) ఏనుఁగును గట్టివేయు అరుగు, యౌవనమునఁబుట్టు మొటిమెలు, గుండ్రనిది.

స్యాఖనికశ్చోరే క్రోడేచ
మూషకే,

ఆఖనికః—(పు) కన్నపుదొంగ,పంది,ఎలుక.

వైతాళికో బోధకరే ఖేటి
తాళేఽప్యదీరితః,

వైతాళికః—(పు) మేలుకొలుపువాఁడు, స్తోత్రపాఠకుఁడు.

తిక్తశాకస్తు ఖదిరే వరుణే
పత్రసుందరే,

తిక్తశాకః—(పు) చండ్రచెట్టు, ఉలిమిడిచెట్టు, వృక్షవిశేషము.

మయూరకో ఽప్యపామార్గే
తుత్థకేఽపి మయూరకం.

మయూరకః—(పు) ఉత్తరేణుచెట్టు, మయూరకం—(న) మైలుతుత్తము.

విశేషకస్స్యాత్తిలకే విశేషా హావహేఽపి చ,	విశేషకః—(పు) బొట్టు, అతిశయము పొందినవాఁడు.
విదూషక శ్చాటుపటౌ పర నిందాకరేఽపి చ. ౧౯౬.	విదూషకః—(పు) వాక్చాతుర్యముచే తను, ఆకారముచేతను నవ్వుపుట్టించు వాఁడు, పరనిందకుఁడు.
భవేత్సైకతికం మాతృ యాత్రా మంగళసూత్ర యోః, తథా సన్న్యస్తసం దేహ జీవ క్షపణకేష్వపి.	సైకతికం—(న) తల్లితో ప్రయాణము జేయుట, మంగళసూత్రము, సన్న్యాసి, సందేహింపఁబడిన జీవనము గలవాఁడు, క్షపణమతస్థుఁడు.
ఏడమూక స్స్మృతో ధీరై శ్శ్రుతే వాక్ఛ్రుతివర్జితే,	ఏడమూకః—(పు) మోసగాఁడు, చెవుడు, మూగతనము గలవాఁడు.
వర్తరూకో నదీభేదే కాకనీడే జలావటే. ౧౯౮.	వర్తరూకః—(పు) నదీవిశేషము, కాకిగూడు, నీళ్లబావి.
కాకరూక ఉలూకేస్స్యా న్ని స్స్వ స్త్రీజితదంభయోః, దిగంబరే భీరుకే చ	కాకరూకః—(పు) గుడ్లగూబ, దరిద్రుఁడు, ఆఁడుదానిచే జయింపఁబడినవాఁడు, కపటము, వస్త్రవిహీనుఁడు, పిఱికి వాఁడు.
దందశూకోఽహిరక్షసోః,	దందశూకః—(పు) పాము, రాక్షసుఁడు.
మృష్టేరుకో వదాన్యేఽపి మృష్టాశిన్యతిథిద్విషి,	మృష్టేరుకః—(పు) దాత, తిండిపోతు, అతిథిద్వేషి.
కృకవాకుర్మయూరేఽపి సరటే చరణాయుధే. ౨౦౦.	కృకవాకుః—(పు) నెమిలి, తొండ, కోడి.
రాథరంకుస్తు నాసీరే శీకరే చ ఘనోపలే,	రాథరంకుః—(పు) సేనాముఖము, జల బిందువు, వడగండ్లు.
కలవింక స్స్మృతో గ్రామచట కే చ కళింగకే. ౨౦౧.	కలవింకః—(పు) ఊరపిచ్చుక, కూకటి మూగపిట్ట.
సౌగంధికం తు కల్హారే పద్మ రాగే చ కత్తృణే, గంధో పలే గాంధికే తు సౌగం ధిక ఇతి ధ్వనిః. ౨౦౨.	సౌగంధికం—(న) ఎఱ్ఱకలువ, పద్మరాగ ము, కామంచిగడ్డి. సౌగంధికః—(పు) గంధకము సుగంధద్రవ్యము అమ్ము వాఁడు.

సోమవల్కస్తు ధవళఖదిరే ఖట్ఫలేఽపి చ,	సోమవల్కః—(పు) తెల్లచండ్రచెట్టు. తేకు మ్రాను.
భయానకస్త్రిలో వ్యాఘ్రే సైంహికేయేఽపి భీషణే. ౨౦౩.	భయానకః—(పు) పెద్దపులి, రాహువు, (త్రి) భయంకరమైనది.
పుండరీకం సితాంభోజే సితచ్ఛత్రే చ భేషజే, కోశకారాంతరే వ్యాఘ్రే పుండరీకోఽగ్నిదిగ్గజే ౨౦౪.	పుండరీకం—(న) తెల్లతామరపూవు, తెల్లగొడుగు, ఓషధివిశేషము, పట్టుకాయలోని పట్టుపురుగు, పుండరీకః—(పు) తెల్లచెఱకు, పెద్దపులి, ఆగ్నేయదిగ్గజము.
జర్జరీకం బహుచ్ఛిద్రే జర్జరీకో జరాతురే,	జర్జరీకం—(న) జల్లెడ. జర్జరీకః—(పు) ముదిమిచేతఁ దొట్రుపడువాఁడు.
చర్చరీకో మహాకాళే కేశవిన్యాసశాకయోః. ౨౦౫.	చర్చరీకః—(పు) ముసిఁడిచెట్టు, కేశపాశము, శాకవిశేషము.
తర్తరీకం వహిత్రే స్యాత్తర్తరీకశ్చ పారగే,	తర్తరీకం—(న) ఒకవిధమగునోడ, (తెప్ప) తర్తరీకః—(పు) పారము నొందినవాఁడు.
ఫర్ఫరీకశ్చపేటే స్యాత్ఫర్ఫరీకం తు మార్దవే. ౨౦౬.	ఫర్ఫరీకః—(పు) చెంపకాయ, ఫర్ఫరీకం-(న) మృదుత్వము.
భవేదుత్కలికోత్కంఠా హేలా సలిలవీచిషు,	ఉత్కలికా—(స్త్రీ) వేడుక, విలాసము, తరంగము.
సృగాలికా శివాయాం స్యాత్త్రాసాదపి పలాయనే.	సృగాలికా—(స్త్రీ) ఆఁడునక్క, భయము వలనఁ బరుగెత్తుట.
చండాలికా కిన్నరాయాముమాయామోషధీభిది,	చండాలిక—(స్త్రీ) వీణ, పార్వతి, ఓషధివిశేషము.
పాంచాలికాభవేద్వస్త్రపుత్త్రికాగీతభేదయోః. ౨౦౭.	పాంచాలికా—(స్త్రీ) వస్త్రాదులతోఁ జేయు బొమ్మ, పాంచాలీగీతిభేదము.
కనీనికా తారకేఽక్ష్ణః స్యాత్కనిష్ఠాంగుళావపి,	కనీనికా—(స్త్రీ) కంటిలోని నల్లగ్రుడ్డు, చిటికెనవ్రేలు.
భవేద్గుణనికా నృత్యే శూన్యాంకే పాఠనిశ్చితౌ	గుణనికా—(స్త్రీ) నాట్యము, శూన్యపు గుర్తు, పాఠమును ధృవపఱుపఁ జెప్పి

	నది తిరిగి చెప్పుట.
సంతానికాపి క్షీరాదిసారే మర్కటజాలకే,	సంతానికా—(స్త్రీ) పాలుపెరుగు పైనిగల మీఁగడ, సాలెపురుగు, మగ్గము.
సందంశికాతు సుచుటీ లోహ యంత్రవిశేషయోః	సందంశికా—(స్త్రీ) పటకారు, పట్టుపట్టెడి యంత్రవిశేషము.
సంఘాటికాతు యుగ్మే స్యా త్కుట్టనీఘ్రాణయోరపి,	సంఘాటికా—(స్త్రీ) జంట, కుంటెనకత్తె, ముక్కు.
జీవంతికాతు జీవాఖ్య శాక వందీ గుడూచిషు. ౨౧౧	జీవంతికా—(స్త్రీ) నీటిచిట్టిచెట్టు, బదనిక, తిప్పతీఁగ.
విద్యాద్బృహంతికా భిఖ్యా మూరు వస్త్రప్రభేద యోః,	బృహతికా—(స్త్రీ) తొడ, ఉత్తరీయము.
బకేరుకో బలాకాభి ద్వాత వేల్లితశాఖయోః. ౨౧౨.	బకేరుకః—(పు) బెగ్గురుపక్షి, గాలికి వంగిన కొమ్మలు గలచెట్టు.
స్మృతా ఘర్ఘరికా క్షుద్ర ఘంటికా భ్రష్టధాన్య యోః, వాద్యప్రభేద వాదిత్రే దండయో రాపగాంతరే. ౨౧౩.	ఘర్ఘరికా—(స్త్రీ) చిఱుగంటలు, పేలాలు, వాద్యవిశేషము, వాయించుకఱ్ఱ, నదీవిశేషము.

అథ కాంతః పంచవర్గః. / కాంత పంచవర్గము.

స్యాదాచ్ఛురితకం హాస నఖాఘాతవిశేషయోః,	ఆచ్ఛురితకం—(న) ఎత్తిపొడుపుతోఁగూడిన నవ్వు, నఖక్షతవిశేషము.
ప్రతిసూర్యక మిచ్ఛంతి కృకలాసోపసూర్యయోః. ౨౧౪.	ప్రతిసూర్యకం—(న) తొండ, సూర్యుని సమీపమునందు ప్రతిమండలము (పరివేషము).
అనేడమూక మిచ్ఛంతి వాక్శ్రుతివివర్జితే,	అనేడమూకః—(త్రి) చెవుడు, మూగతనముగలవాఁడు.
రాజపట్టస్య కాచస్య గుడకే కాచవర్తికః. ౨౧౫.	కాచవర్తికః—(పు) కృత్రిమమణివిశేషము, గాజుకాయ.

గోజాకరిక మిత్యాహు ర్ష్మం గలే కంటకారకే,	గోజాకరికం—(న)శుభము, గోఛారికః—(పు) వాకుడుచెట్టు.
స్యాత్కృమికంటకం చిత్రా విడంగోదుంబరేషు చ.	కృమికంటకం—(న) ఎలిక చెవి చెట్టు, వాయువిడంగము, మేడిచెట్టు.
సువసంతక ఇత్యేష వాసంత్యాం మదనోత్సవే,	సువసంతకః—(పు) బండిగురివెంద, వసంత కాలమునఁ జేయుమదనోత్సవము.
కఞ్చుకేక మిచ్ఛంతి శుద్ధాంతోద్యానపాలయోః. ౨౧౭. ద్వారపాలే కవే షింగే రంగాజీవిన్యపి క్వచిత్,	కఞ్చుకేకః—(పు) అంతఃపురరక్షకుఁడు, ఉద్యానవనపాలకుఁడు, ద్వారపాలకుఁడు, కవి, విటుఁడు, నాట్యము చేయువాఁడు.
నాగవారిక ఉద్దిష్టో వాస్తిపే రాజకుంజరే. ౨౧౮. గణస్థరాజే గరుడే చిత్రమేఖలకే క్వచిత్,	నాగచారికః—(పు) మావటివాఁడు, రాజు లెక్కెడియేనుఁగు, వినాయకుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, నెమలి.
స్యాద్వ్రీహిరాజికః కామలికాయాం చీనధాన్యకే. ౨౧౯.	వ్రీహిరాజికః—(న) రోగవిశేషము, (కామెలరోగము) కొఱ్ఱలలో భేదము.
శీతచంపకశబ్దోఽయం స్యాదాతర్పణ దీపయోః,	శీతచంపకః—(పు) చందనాదులమైపూఁత, దీపము.
అంధో జలకరంకః స్యాన్నారికేళఫలేఽంబుదే. ౨౨౦ శంఖే జలలతాయాం చ కథ్యతే	జలకరంకః—(పు) టెంకాయ, మేఘము, శంఖము, తరంగము.
జలవాపికాః, కాకచీ రాదిశఘరమత్స్యయోః	జలవాపికః—(పు) కాకోచియనుచేప, ఇల్లిసకమను మత్స్యవిశేషము.
కటఖాదకః. ౨౨౧. ఖాదకే కాచ కలశే బలిపుష్టే చ జంబుకే,	కటఖాదకః—(పు) భక్షించువాఁడు, గాజుపాత్ర, కాకి, నక్క.
స్యాచ్చిలసీలికాకంఠీ భేదే	చిలసీలికా—(స్త్రీ) కంటెనానువంటి కంఠ

ఖద్యోతవిద్యుతోః. ౨౨౨.

భూషణము, మిణుగురుపురుగు, మెఱుపు.

స్యాన్నవఫలికా నవ్యే నవ జాతరజ స్త్రియాం,

నవఫలికా—(స్త్రీ)నూతనవస్తువు, క్రొత్తగా సమర్తాడిన పడుచు,

స్యాచ్ఛతపర్వికా దూర్వా వచయో

శతపర్వికా—(స్త్రీ) గఱికగడ్డి, వస.

రుపకారికా. ౨౨౩. పిష్టభేదే గృహే రాజ్ఞా ముపక ర్త్ర్యా మపీష్యతే,

ఉపకారికా—(స్త్రీ) నీటితో తడిపిన పిండి, రాజగృహమున నుపకరించునది.

స్యాద్వ్యవహారికా లోక యాత్రా సంమార్జనీం గుదే. ౨౨౪.

వ్యవహారికా—(స్త్రీ) లౌకికవ్యవహారము, చీపురుకట్ట, గారచెట్టు.

స్యాద్ధేమపుష్పికా యూథ్యాం చంపకే హేమ పుష్పకః.

హేమపుష్పికా—(స్త్రీ) పచ్చపూవులఅడవి, మొల్లచెట్టు. హేమపుష్పకః—(పు) సంపెంగచెట్టు.

అథ కాంత షడ్వర్ణః.

కాంత షడ్వర్ణము.

లూతామర్కటకః పుత్ర్యాం నవమాల్యాం ప్లవంగమే.

లూతామర్కటకః—(పు) వృక్షవిశేషము, విరజాజిచెట్టు, క్రోఁతి.

సిందూరతిలకో నాగేసిందూ రతిలకా స్త్రియాం,

సిందూరతిలకః—(పు) ఏనుఁగు, సిందూరతిలకా—(స్త్రీ) ముత్తైదువు.

వర్ణవిలోడక శ్లోకచ్ఛాయా హారిణి కుంభిలే. ౨౨౫.

వర్ణవిలోడకః—(పు) శ్లోకభావములను దొంగలించు దుష్కవి, కన్నపుదొంగ.

మాతులపుత్రకో ధూర్త ఫలే స్యాన్మాతులాత్మజే,

మాతులపుత్రకః — (పు) ఉమ్మెత్తకాయ, మేనమామకుమారుఁడు.

గ్రామమద్గురికా శృంగ్యాం గ్రామయుద్ధే చ కీర్త్యతే,

గ్రామమద్గురికా—(స్త్రీ) బొమ్మడాయియను నాఁడుచేప, గ్రామయుద్ధము.

స్యాన్మదనశలాకాతు సా ర్యం కామోద యోషధౌ.

మదనశలాకా—(స్త్రీ) గోరువంక, మన్మథో ద్దీపనమగు నౌషధము.

అథ ఖాంత ఏకవర్ణః.	ఖాంత ఏకవర్ణము.
ఖ మింద్రియసుఖే స్వర్గే శూన్యేబిందౌ విహాయసి, పురే సంవేదనే క్షేత్రే కురాహలఫలే క్వచిత్. ౧	ఖం—(న) నేత్రాదీంద్రియములు, సౌఖ్యము, స్వర్గము, లేకపోవుట, అనుస్వారము, ఆకాశము, పట్టణము, తెలివి, వరిమడి, అలంబుషవృక్షఫలము.

అథ ఖాంతో ద్వివర్ణః.	ఖాంత ద్వివర్ణము.
నఖః కరరుహే షండే గంధద్రవ్యే నఖం, నఖీ,	నఖః—(పు) గోటిచిప్ప, నపుంసకుఁడు. (స్న) శంఖమును గంధద్రవ్యము.
ముఖం నిస్సరణే వక్త్రే ప్రారంభోపాయయోరపి. ౨.	ముఖం—(న) ఇంటిముందుండు తావు, ముఖము, ఆరంభము, ఉపాయము.
సుఖం కర్మణి నాకే చ సుఖా పుర్యాం ప్రచేతసః,	సుఖం—(న) సుఖము, స్వర్గము, సుఖా-(స్త్రీ) వరుణదేవుని పట్టణము.
శంఖో నిధ్యంతరే కంబులలాటాస్థి నఖీషు చ. ౩.	శంఖః—(పు) కుబేరునినిధి, శంఖము, ఫాలస్థలముఁనందలి యెముక, శంఖమును సుగంధవస్తువు.
రేఖా స్యాదల్పకే ఛద్మిన్యాం భోగోల్లేఖయో రపి.	రేఖా—(స్త్రీ) తీటకసిందచెట్టు, నెపము, రచనాదులపూర్తి, గీత.
లేఖో లేఖ్యే సురే లేఖాలిపి రాజికయోర్మతా. ౪.	లేఖః—(త్రి) వ్రాయఁబడినది, లేఖః—(పు) దేవత, లేఖా—(స్త్రీ) వ్రాఁత, పంక్తి.
న్యంఖ స్సమ్యఙ్మనోజ్ఞేఽపి సామ్నః షట్ప్రణవేషుచ,	న్యంఖః—(పు) బాగుగనున్నది, మనోహరమైనది, సామవేదనియతమగు ప్రణవషట్కము.
శిఖా శిఫాయాం చూడాయాం జ్వాలాయామగ్రమాత్రకే. ౫. లాంగల్యాశ్చాపి శాఖాయాం చూతాయాం చ శిఖండినః.	శిఖా—(స్త్రీ) ఊడ, కేశపాశము, అగ్నిజ్వాల, కొన, తరిగొట్టుచెట్టు, కొమ్మ, నెమలిజుట్టు. (నెమలితలపయినుండు ఈఁకలు).

సఖా మిత్రే సహాయే చ | సఖా—(ఇ.పు) చెలికాఁడు, సహాయము చేయువాఁడు.

శాఖా పక్షాంతరే భుజే. ౬. శాఖా వేదవిభాగే చ పాదపాంగేఽంతికేఽపి చ, | శాఖా—(స్త్రీ) ఒక పక్షము, భుజము, వేద విభాగము, కొమ్మ, సమీపము.

ప్రేంఖా పర్యటనే నృత్యే భ వేదశ్వగతావపి. ౭. | ప్రేంఖా (స్త్రీ) తిరుగులాడుట, నాట్యము, గుఱ్ఱపునడక.

ఖంఖా గతవిశేషేఽపి శూక శింబ్యాం చ నర్తనే, | ఖంఖా—(స్త్రీ) అశ్వగమనవిశేషము, దూలగొండిచెట్టు, నాట్యము.

అథ ఖాంతః స్త్రివర్గః. | ఖాంత త్రివర్గము.

త్రిశిఖం శేఖరే విద్యా త్రి శూలే రాక్షసాంతరే. ౮. | త్రిశిఖం—(న) కిరీటము, త్రిశూలాయుధము. త్రిశిఖః—(పు) త్రిశిఖుఁడను రావణపుత్రుఁడు.

సుముఖం తార్క్ష్యతనయే ఫణి భేదే చ పండితే, | సుముఖః—(పు) గరుడునిపుత్రుఁడు, సర్పవిశేషము, పండితుఁడు.

దుర్ముఖో నాగరాజేఽపి ము ఖరే వానరాశ్వయోః.౯. | దుర్ముఖః—(పు) సర్పవిశేషము, దుర్భాషలాడువాఁడు, కోఁతి, అశ్వము.

గోముఖం కుటిలాగారే వా ద్యభాండే చలేపకే, | గోముఖం—(న) వంకరగానుండు ఇల్లు, వాయించుకుండ, మైపూఁత.

ప్రముఖః ప్రథమే శ్రేష్ఠే | ప్రముఖః—(పు) ముఖ్యమైనది. శ్రేష్ఠమైనది.

విశిఖ స్తోమరే శరే. రథ్యాం ఖనిత్ర్యాం విశిఖా నా ళికాయామపి క్వచిత్. | విశిఖః—(పు) నేజా యను నాయుధము, బాణము. విశిఖా—(స్త్రీ) రాజవీథి, త్రవ్వుగోల, బాణపుములికి.

మయూఖ స్త్విట్కరజ్వాలే | మయూఖః—(పు) కాంతి, కిరణము, అగ్నిజ్వాల.

వైశాఖో రాధ మంథయోః. | వైశాఖః—(పు) ఒకనెల, కవ్వము.

అథ ఖాంత శ్చతుర్వర్ణః.

అగ్నిముఖో ద్విజే దేవే భ
ల్లాతే చిత్రకే క్వచిత్,
పంచనఖో గజే కూర్మే
శిలీముఖోఽలిబాణయోః.
భవేద్వ్యాఘ్రనఖః కంద
గంధద్రవ్యవిశేషయోః,
మహాశంఖో నరాస్థ్ని స్యా
న్నిధిసంఖ్యాప్రభేదయోః.
ఇందులేఖాఽమృతా సోమ
లతా శశికళాసు చ,
శశిరేఖా కళాభాగే వాకుచీ
వృత్తభేదయోః. ౧౪.
లాంగలిక్యామగ్నిశిఖా కుంకు
మేఽగ్నిశిఖం మతం,
స్యాజ్జటాయాం బద్ధశిఖా
బాలే బద్ధశిఖో మతః. ౧౫

ఖాంత చతుర్వర్ణము.

అగ్నిముఖః—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, దేవత, జీడిచెట్టు, చిత్రమూలము.
పంచనఖః—(పు) ఏనుఁగు, తాఁబేలు.
శిలీముఖః—(పు) తుమ్మెద, బాణము.
వ్యాఘ్రనఖః—(పు) ఒకానొకదుంప, పులిగోరుచెట్టు.
మహాశంఖః—(పు) మనుష్యునియెముక, కుబేరునినిధి, పదిఖర్వములపరిమితి.
ఇందులేఖా—(స్త్రీ) తిప్పతీఁగ, సోమలత, చంద్రరేఖ.
శశిరేఖా—(స్త్రీ) చంద్రకళ, తిప్పతీఁగె, ఈపేరుగల యొకపద్యము.
అగ్నిశిఖా—(స్త్రీ) తరిగొట్టుచెట్టు. అగ్నిశిఖం—(న) కుంకుమపూవు.
బద్ధశిఖా—(స్త్రీ) జడ. బద్ధశిఖః—(పు) బాలుఁడు.

అథ ఖాంతః పంచవర్ణః.

స్యాన్మలినముఖః ప్రేతే గో
లాంగూలేఽనలే ఖలే,
అథ శీతమయూఖోఽపి శశాంక
ఘనసారయోః. ౧౬.
సర్వతోముఖ మాఖ్యాత
మంతరిక్షే చ పాథసి, విధి
క్షేత్రజ్ఞ రుద్రేషు కథిత
సర్వతోముఖః. ౧౭.

ఖాంత పంచవర్ణము.

మలినముఖః—(పు) పీనుఁగు, కొండముచ్చు, అగ్నిహోత్రము, నీచుఁడు.
శీతమయూఖః—(పు) చంద్రుఁడు, పచ్చకర్పూరము.
సర్వతోముఖం—(న) ఆకాశము, జలము. సర్వతోముఖః—(పు) బ్రహ్మా, జీవుఁడు, శంకరుఁడు.

అథ గాంత ఏకవర్ణః.	గాంత ఏకవర్ణము.
గౌః స్వర్గే వృషభే రశ్మౌ వజ్రే చంద్రమసి స్మృతః, అర్జునీ నేత్రదిగ్బాణ భూ వాగ్వారిషు గౌర్మతా. ౧.	గౌః—(పు) స్వర్గము, వృషభము, కిరణము, వజ్రాయుధము చంద్రుఁడు—(స్త్రీ) గోవు, నేత్రము, దిక్కు, బాణము, భూమి, వాక్కు, జలము.

అథ గాంతౌ ద్వివర్ణః.	గాంత ద్వివర్ణము.
అగః శైలేద్రుమేభానౌ నగవత్పవనాశనే,	అగః—(రూ) నగః—(పు) పర్వతము, వృక్షము, సూర్యుఁడు, సర్పము.
ఖగ స్సూర్యే గ్రహే దేవే మార్గణేచ విహంగమే. ౨	ఖగః—(పు) సూర్యుఁడు, శుక్రాదిగ్రహము, దేవత, బాణము, పక్షి.
భగ మైశ్వర్య మాహాత్మ్య జ్ఞానవైరాగ్య యోనిషు, యశో వీర్య ప్రయత్నే చ్ఛా శ్రీధర్మ రవిము క్తిషు. ౩.	భగం—(న) ఐశ్వర్యము, ప్రభావము, జ్ఞానము, విరక్తి, యోని, కీర్తి, పరాక్రమము, ప్రయత్నము; కోరిక, సంపద, ధర్మము, సూర్యుఁడు, ముక్తి.
యుగం కృతాదౌ యుగళే వృద్ధినామౌషధేఽపి చ, యుగం హస్తచతుష్కేఽపి రథ సీరాంగయో ర్యుగః. ౪.	యుగం—(న) నాలుగు యుగములు, జంట, ఒకానొకయోషధి, నాలుగు చేతుల ప్రమాణము, యుగః—(పు) రథము నాగలి మున్నగువాని కాడి.
మృగః పశౌ కురంగే చ కరి నక్షత్ర భేదయోః, యాచ్ఞాయాం మృగయాయాంచ మృగీ స్యాద్వని తాంతరే. ౫.	మృగః—(పు) పశువు, లేడి, గజవిశేషము, మృగశీర్షానక్షత్రము, యాచన, వేట. మృగీ—(స్త్రీ) పులహుఁడను మునీశ్వరునిభార్య.
భృగు శ్శుక్రే ప్రపాతే చ జమదగ్నౌ పినాకిని,	భృగుః—(పు) శుక్రుఁడు, కొండచరియ, జమదగ్నిముని, ఈశ్వరుఁడు.
భాగో రూపార్థకే ప్రోక్తో భాగధేయైకదేశయోః. ౬	భాగః—(పు) నాటకాదుల భాగము, భాగ్యము, ఏకదేశము.
నాగంతుసీసకే రంగే స్త్రీబంధే	నాగం—(న) సీసము, తగరము, రతిబంధ

కరణాంతరే, నాగః పన్నగమాతంగ క్రూరాచారిషు తోయదే. ౭. నాగకేసరపున్నాగ నాగదంతక ముస్తకే, దేహానిలప్రభేదేచ శ్రేష్ఠే స్యాదుత్తరస్థితః. ౮.	విశేషము, నాగకరణము, నాగః—(పు) సర్పము, ఏనుఁగు, క్రూరాచారుఁడు, మబ్బు, నాగకేసరవృక్షము, పొన్నచెట్టు, గజదంతము, తుంగముస్తె, దేహమునందలి వాయువిశేషము, సమాసోత్తరపదమున శ్రేష్ఠవాచకము.
రాగోఽనురక్తౌ మాత్సర్యే క్లేశాదౌ రోహితాదిషు, గాంధారాదౌ నృపే రాగ	- గః—(పు) అనురాగము, పరాభివృద్ధి సహింపకపోవుట, క్లేశాదులు, ఎఱుపు, సిందూరము, బాలింతబోలు మున్నగు ధాతువులు, గాంధారము మున్నగు రాగరాజములు.
స్త్యాగోవర్జనదానయోః.	త్యాగః—(పు) విడుచుట, ఈవి.
భోగస్సుఖే ధనే చాహేశ్శరీర ఫణయోస్స్మృతః, పాలనేఽభ్యవహారేచ నిర్వేశే పణ్యయోషితాం. ౧౦.	భోగః—(పు) సుఖము, ధనము, సర్పముయొక్క శరీరము, పడగ, పరిపాలించుట, భుజించుట, జీతమిచ్చి వేశ్యనుంచుకొనుట.
యోగోఽపూర్వార్థసంప్రాప్తౌ సంగతి ధ్యానయుక్తిషు, వపుస్థైర్యే ప్రయోగే చ విష్కంభాదిషు భేషజే. ౧౧. విస్రబ్ధఘాతిని ద్రవ్యోపాయ సన్నహనే ష్వపి, కార్మణేఽపి చ యోగస్స్యా	యోగః—(పు) పూర్వములేని ద్రవ్యాదులు లభించుట, కూటమి, ధ్యానము, కూర్చుట, శరీరస్థైర్యము, ప్రయోగము, విష్కంభాదిపంచాంగయోగములు, ఔషధయోగము, విశ్వాసఘాతుకుసకు, ధనము, ఉపాయము, కవచాది సన్నాహము. మూలికతో స్తంభనాదులు చేయుట.
ద్రోగః కుష్ఠౌషధే గదే.	రోగః—(పు) కుష్ఠురోగనివారణౌషధ [ము, రోగము.
వేగో జవే ప్రవాహే చ మహాకాలఫలేఽపి చ,	వేగః—(పు) వేగము, నదీప్రవాహము, ముసిఁడిపండు.
పూగస్తు క్రముకే బృందే	పూగః—(పు) పోఁకచెట్టు, సమూహము.

చంగ శ్శోభనదక్షయోః. ౧౩.	చంగః—(పు) శుభము, సమర్థుడు.
అంగం గాత్రాంతికోపాయ ప్రతీకే ష్వప్రధానకే,	అంగం—(న) శరీరము, సమీపము, ఉపాయము, అవయవము, అప్రధానమైనది.
అంగా దేశవిశేషే స్యు రంగ సంబోధనేఽవ్యయం. ౧౪.	అంగాః—(పు) నిత్యబహువచనము. అంగదేశము, (అవ్య) సంబోధనము.
ఇంగస్స్యా దద్భుతే జ్ఞానే జంగమేంగితయోరపి,	ఇంగః—(పు) ఆశ్చర్యము, జ్ఞానము, ఇంగం—(న) మనుష్యపశుపక్ష్యాదులు, మనోభావము.
టంగః కృపాణభేదే స్యా జ్జంఘాయాం చ ఖనిత్రకే.	టంగః—(పు) ఖడ్గవిశేషము, పిక్క, త్రవ్వుగోల.
తుంగః పున్నాగ నగయో స్తుంగస్స్యాదున్నతేఽన్యవత్, బర్బరా నిశయో స్తుంగీ	తుంగః—(పు) పొన్నచెట్టు, పర్వతము—(వి) ఉన్నతమైనది. తుంగీ—(స్త్రీ) వామంటిచెట్టు, పసుపు.
వంగం సీస కరంగయోః. ౧౫. వంగః కార్పాసవార్తాక దేశభేదేషు కీర్తితః,	వంగం—(న) సీసము, తగరము, వంగః—(పు) ప్రత్తిచెట్టు, వంగచెట్టు, వంగదేశము.
లంగ స్సంగే చ షిద్గే చ	లంగః—(పు) కలిసికొనుట, విటుడు.
వ్యంగో హీనాంగ భేకయోః.	వ్యంగః—(పు) అంగహీనుడు, కప్ప.
భంగ స్తరంగే రుగ్భేదే భేదే జయ విపర్యయే, భంగా శణాఖ్యసస్యేఽపి	భంగః—(పు) తరంగము, వాతరోగము, భేదము, పరాజయము. భంగా—(సీ) జనుము.
భృంగో ధూమ్యాట షిద్గయోః. ౧౬. మధువ్రతేఽపి, భృంగంతు కేశరాజ గుడత్వచోః,	భృంగః—(పు) కూకటి మూకపిట్ట, విటుడు, తుమ్మెద, భృంగం—(సీ) గుంటకలగరచెట్టు, లవంగపుచెట్టు.
రంగో రణస్థలే రాగే నాట్యే రంగం త్రపుణ్యపి. ౧౭.	రంగః—(పు) యుద్ధస్థలము, రక్తిమ, నాట్యము, రంగం—(న) తగరము.
లింగంచిహ్నేఽనుమానేఽపి	లింగం—(న) గుర్తు, అనుమానముందలి

సాంఖ్యోక్త ప్రకృతావపి, శివమూర్తి విశేషే చ మేహనేచ ప్రచక్షతే. ౨౦.

సాధ్యసాధక హేతువు, సాంఖ్యశాస్త్రోక్త ప్రకృతి, శివలింగము, శిశ్నము.

శృంగం ప్రభుత్వే శిఖరే చిహ్నే క్రీడాంబుయంత్రకే, విషాణోత్కర్ష యోస్సానౌ శృంగస్స్యాత్కూర్చశీర్షకే. ౨౧. శృంగీ విషాయామృషభే స్వర్ణ మీనవిశేష యోః,

శృంగం — (న) ప్రభుత్వము, పర్వతశిఖరము, గుర్తు, చిమ్మనక్రోవి, కొమ్ము, ఉత్కర్ష, కొండచరియ. శృంగః — (పు) జీవికమను గంధద్రవ్యము. శృంగీ — (స్త్రీ) అతివస, ఋషభమను గ్రంథ్యము, బంగారము, మద్గురియను నాఁడుచేప.

గాఙ్గస్తు గంగాసంభూతే భీష్మే శక్తిధరేఽపిచ. ౨౨.

గాంగః — (త్రి) గంగయందుఁబుట్టినది. గాంగః — (పు) భీష్ముఁడు, కుమారస్వామి.

పింగః పిశంగే పింగీతు శమ్యాం పింగంతు బాలకే, రామఠే నాళికాయాంచ పింగా గోరోచనోమయోః. ౨౩.

పింగః — (పు) పింగళవర్ణము. పింగీ — (స్త్రీ) జమ్మిచెట్టు. పింగం — (న) బాలుఁడు. పింగా — (స్త్రీ) ఇంగువ, గొట్టము, గోరోచనము, పార్వతీదేవి.

ఖడ్గో గండక శృంగాసి బుద్ధభేదేషు గండకే,

ఖడ్గః — (పు) ఖడ్గమృగముకొమ్ము, ఖడ్గము, బుద్ధవిశేషుఁడు, ఖడ్గమృగము.

దుర్గస్స్యాద్దుర్గమే దుర్గా గౌరీ నీలికయోరపి. ౨౪.

దుర్గః — (త్రి) చేరరానిది(కోట) దుర్గా — (స్త్రీ) పార్వతీదేవి, నీలిచెట్టు.

సర్గస్స్యాన్నిశ్చయాధ్యాయ మోహోత్సాహాత్మ సృష్టిషు,

సర్గః — (పు) నిశ్చయము, పురాణాదులలోనుండు అధ్యాయము, మోహము, ఉత్సాహము, సృష్టి.

మార్గో మృగమదే మాసప్రభేదేఽన్వేషణాధ్వనోః. ౨౫. (వాచ్యవన్మృగసంబంధే మార్గోఽపి మృగశీర్షకే)

మార్గః — (పు) కస్తూరి, మార్గశీర్షమాసము, వెదకుట, త్రోవ — (త్రి) [మృగసంబంధమైనది. — (పు) మృగశీర్షనక్షత్రము] ఇది అధికపాఠము.

శార్ఙ్గం కార్ముకమాత్రేఽపి విష్ణో రపి శరాసనే,	శార్ఙ్గం—(న) విల్లు, విష్ణుధనువు.
వల్గు శ్లాఘగే మనోజ్ఞేతు వల్గు భాషితమన్యవత్. ౨౮.	వల్గుః—(పు) మేఁకపోతు—(త్రి) మనోహరమైనది.
ఫల్గుః ప్రోక్తా ఽమలస్యాంచ నిస్సారేఫల్గువాచ్యవత్,	ఫల్గు—(స్త్రీ) కుక్కమేడిచెట్టు. (త్రి) సారములేనిధి.
శృంగీ వటామ్రాతకయోః కర్కట్యామపి విశ్రుతా.	శృంగీ—(స్త్రీ) మఱ్ఱిచెట్టు, అంబాళపుఁజెట్టు, జువ్విచెట్టు.

అథ గాంత స్త్రీవర్ణః. | గాంత త్రివర్ణము.

పన్నగం పద్మకాష్ఠేస్యా త్పన్నగోఽపి భుజంగమే,	పన్నగం—(న) తామరకాడ, పాముఁ
ప్లవగో వానరే భేకే సారథౌ చోష్ణదీధితేః. ౨౯.	ప్లవగః—(పు) కోఁతి, కప్ప, అనూరుఁడు.
జిహ్మగో మందగో సర్పే	జిహ్మగః—(పు) మెల్లఁగఁ బోవువాఁడు, [పాము.
విహగ శ్చాశుగే ఖగే,	విహగః—(పు) బాణము, పక్షి.
సర్వగం సలిలే ఖ్యాతం సర్వగ శ్శంకరే విభౌ. ౨౯,	సర్వగం—(న) జలము, సర్వగః—(పు) శివుఁడు, ప్రభువు.
ఆభోగో వరుణచ్ఛత్రే పూర్ణతా యత్నయోరపి,	ఆభోగః—(పు) వరుణదేవుని గొడుగు, పరిపూర్ణత్వము, ప్రయత్నము.
ఆయోగో వ్యాపృతౌ రోధ గంధమాల్యోపహారయోః. ౩౦.	ఆయోగః—(పు) వ్యాపారము, తీరప్రదేశము, గంధమాల్యాదుల కానుక.
అయోగో విధురే కూటే విశ్లేషే కఠినోద్యమే,	అయోగః—(పు) భార్యావియోగమైనవాఁడు, కపటము, వియోగము, కఠినప్రయత్నము.
ఆశుగో మారుతే బాణే ఽ	ఆశుగః—(పు) వాయువు, బాణము.
ప్యుద్వేగం క్రముకీఫలే. ౩౧. ఉద్వేగ స్తిమితే క్లేశే	ఉద్వేగం—(న) పోకకాయ, ఉద్వేగః—(పు) నిశ్చలత్వము, దుఃఖము, భయ

భయే మంథరగామిని, ఉద్వేగో పుశ్యద్బాహుల కోద్వేజ నాకోద్గమేపి చ.	ము, నెమ్మదిగాఁ బోవువాఁడు, ఉన్నత భుజుఁడు, ఊర్ధ్వభాగమును గదిలించుట, ఆకాశమున కెగిరిపోవుట.
సంభోగ స్సురతే భోగేస్యా త్తుండేజినశాసనే,	సంభోగః—(పు) రతి, చందనతాంబూలాదు లనుభవించుట, గజతుండము, బుద్ధుని ఆజ్ఞ.
పరాగః పుష్పరజసి ధూళి స్నానీయయోరపి, 33. గిరిప్రభేదే విఖ్యాతావుపరాగే చ చందనే,	పరాగః—(పు) పుష్పొడి, ధూళి, నలుగుపిండి మున్నగు స్నానార్థవస్తువులు, పర్వతవిశేషము, విఖ్యాతి, సూర్యాదిగ్రహణము, గంథము.
ప్రయాగ స్తీర్థభేదేస్యా ద్యజ్ఞేశతమఖాశ్వయోః. 3౪.	ప్రయాగః—(పు) ప్రయాగక్షేత్రము, యజ్ఞము, ఇంద్రుఁడు, గుఱ్ఱము.
ప్రయోగః కార్మణే ప్రోక్తః ప్రయుక్తౌ చ నిదర్శనే,	ప్రయోగః—(పు) మూలికలతోఁ జేయు స్తంభనోచ్చాటనాది కర్మ, ప్రయోజనము, దృష్టాంతము.
వాతిగః కథితో భంట్యాం ధాతువాదిని వాచ్యవత్. 3౫.	వాతిగః—(పు) నేలములగచెట్టు, ధాతువాదము నెఱింగినవాఁడు.
తడాగస్తు జలాధార విశేషే కటకేఽపిచ,	తడాగః—(పు) చెఱువు, బంగారు కడియము.
పున్నాగః పురుషశ్రేష్ఠే పాండునాగేసితోత్పలే. 3౬. జాతీఫలేఽపి పున్నాగం	పున్నాగః—(పు) పురుషశ్రేష్ఠుఁడు, తెల్లత్రాఁచుపాము, తెల్లగలువ. పున్నాగం—(న) జాజికాయ.
నిసర్గ శ్శీలసర్గయోః,	నిసర్గః—(పు) నడవడి, సృష్టి.
విసర్గ స్త్యాగవద్దానే విసర్గో మలనిర్గమే. 3౭. విసర్జనీయేఽప్యయన ప్రభేదేఽపి విభావసోః,	విసర్గః—(పు) త్యాగశబ్దమువంటిది, దానము, మలము విసర్జించుట, విసర్జింపఁదగినది, సూర్యుని అయనవిశేషము.
ఉత్సర్గో వర్జనే త్యాగే సామాన్యన్యాయదానయోః.	ఉత్సర్గః—(పు) హింస, విడుచుట, సామాన్యవిధి, దానము.

త్రివర్గో ధర్మకామార్థే త్రిఫలాయాం కటుత్రికే, వృద్ధిస్థానక్షయే సత్త్వరజస్తమసి చేష్యతే. ౩౯.	త్రివర్గః—(పు) ధర్మార్థకామములు, కరక తాడి ఉసిరకలు, శుంఠి, పిప్పలి, మిరియాలు, వృద్ధి, స్థానక్షయము, సత్త్వరజస్తమోగుణములు.
తాతగుః క్షుద్రతాతే స్యాజ్జనయిత్రీ పితేఽపి చ,	తాతగుః—(పు) పినతండ్రి, తల్లికి పితుఁడు.
అనంగో మదనేఽనంగమాకాశమనసోస్స్మృతం. ౪౦.	అనంగః—(పు) మన్మథుఁడు. అనంగం—(న) ఆకాశము, మనస్సు.
మృదంగః పటహే ఘోషే	మృదంగః—(పు) మద్దెల, ధ్వని.
భుజంగ ష్షింగసర్పయోః,	భుజంగః—(పు) విటుఁడు, పాము.
పతంగ శ్శలభే శాలిప్రభేదే విహగే రవౌ. ౪౧. పతంగం పారదే క్వాపి	పతంగః—(పు) మిడుత, సస్యవిశేషము, పక్షి, సూర్యుఁడు, పతంగం—(న) పాదరసము.
నరంగంతు వరండకే, శేఫే నరంగమప్యాహు	నరంగం—(న) మొటిమెలు, శిశ్నము.
ర్నిషంగస్సంగతూణయోః	నిషంగః—(పు) కలయిక, అమ్ములపొది.
విడంగం కృమిఘ్నే ఖ్యాతం విడంగోనాగరేఽన్యవత్,	విడంగః—(న) వాయువిడంగము—(త్రి) నేర్పరి.
కళింగః పూతికరజే ధూమ్యాటే నీవృదంతరే. ౪౨. కళింగం కౌటజఫలే కళింగా యోషితి స్మృతా,	కళింగః—(పు) నెమిలియడుగుచెట్టు, కూకటిమూగపక్షి, కళింగదేశము, కళింగం—(న) కొడిశపండు కళింగా—(స్త్రీ) కళింగదేశ స్త్రీ.
కాళింగో భూమికర్కారౌ దంతావళభుజంగయోః, కాళింగీ రాజకర్కట్యాం	కాళింగః—(పు) నేలగుమ్మడిచెట్టు, ఏనుఁగు, సర్పము. కాళింగీ—(స్త్రీ) నక్కదోసతీఁగె.
ధారాంగః ఖడ్గతీర్థయోః,	ధారాంగః—(పు) కత్తి, తీర్థస్థలము పుణ్య[నది.
అపాంగమంగహీనే స్యాన్నేత్రాంతేతిలకేఽపిచ. ౪౩.	అపాంగం—(న) అవయవములులేనిది. అపాంగః—(పు) నేత్రాంతము, తిలకము.
వరాంగం యోని మాతంగమస్తకేషు గుడత్వచి,	వరాంగం—(న) యోని, ఏనుఁగు, తల, లవంగపుచెట్టు.

పత్త్రాంగం పద్మకే భూర్జే
పత్త్రాంగం రక్తచందనే.

పత్త్రాంగం—(న) ఏనుఁగు శరీరముమీఁది మచ్చలు, భుజపత్రిచెట్టు, ఎఱ్ఱచందనము.

రథాంగశ్చక్రవాకేఽపి ర
థాంగం చక్రఇష్యతే,

రథాంగః—(పు) చక్రవాకపక్షి, రథాంగం—(న) బండి మున్నగువాని చక్రము.

రక్తాంగం విద్రుమే భౌమే
విద్యాత్కాంపిల్లధీరయోః. ౪౭. రక్తాంగశ్చాపి జీవంత్యాం

రక్తాంగం—(న) పగడము, రక్తాంగః—(పు) అంగారకుఁడు—(న) కాంపిల్యమను నోషధి, కుంకుమ, పాలకూర చెట్టు.

మాతంగ శ్శ్వపచే గజే,

మాతంగః—(పు) మాదిగవాఁడు, ఏనుఁగు.

హేమాఙ్గో ద్రుహిణే తార్క్ష్యే

హేమాంగః—(పు) బ్రహ్మ, గరుత్మంతుఁడు.

నారంగం పిప్పలీరసే. ౪౮.
నాగరంగే విటే జంతౌ
యమజేఽపి ప్రకీర్తితం,

నారంగం—(న) పిప్పలిరసము, నారంగః (పు) నారింజచెట్టు, విటుఁడు, ప్రాణి, కవలపిల్లలు.

సారంగ శ్చాతకే భృంగే కు
రంగే చ మతంగజే. ౪౯.
పక్షిభేదే చ సారంగ స్సా
రంగశ్శబలేఽన్యవత్,

సారంగః—(పు) వానకోయిల, తుమ్మెద, లేడి, ఏనుఁగు, పక్షివిశేషము, (కోకిల) (త్రి) శబలవర్ణము.

ప్రియంగుః ఫలినీ కంగు
పిప్పలీ రాజికాసు చ. ౫౦.

ప్రియంగుః—(పు) ప్రేంకణపుఁజెట్టు, కొఱ్ఱలు, పిప్పలిచెట్టు, నల్లావాలు.

నీలాంగుః కృమి భేదే స్యా
ద్భ్రమరాలిమసారయోః,

నీలంగుః—(పు) కీటకభేదము, తుమ్మెదలగుంపు, ఇంద్రనీలమణి.

తురంగీ చాశ్వగంధాయాం
తురంగ శ్చిత్తవాజినోః.

తురంగీ—(స్త్రీ) పెన్నేరుగడ్డ, తురంగః—(పు) మనస్సు, గుఱ్ఱము.

చక్రాంగీ కటురోహిణ్యాం
చక్రాంగో మానసౌకసి.

చక్రాంగీ—(స్త్రీ) కటుకరోహిణి, చక్రాంగః—(పు) హంస.

అథ గాంత శ్చతుర్వర్ణః.

గాంత చతుర్వర్ణము.

ఈహామృగో వృకే జంతౌ ప్రభేదేరూపకస్యచ. ౫౨.

ఈహామృగః—(పు) తోడేలు, జంతువు, నాటకవిశేషము.

మల్లనాగోఽభ్రమాతంగే వాత్స్యాయనమునావపి,

మల్లనాగః—(పు) ఐరావతము, వాత్స్యాయనముని.

ఉపరాగః పరీవాదే రాహుగ్రస్తార్కచంద్రయోః. ౫౩. దుర్నయే గ్రహకల్లోలేఽ

ఉపరాగః—(పు) నిందించుట, చంద్రసూర్యుల రాహుగ్రహణము, అవినీతి, గ్రహకల్లోలము.

పవర్గస్త్యాగ మోక్షయోః, క్రియావసాన సాఫల్యేఽప్యపవర్గః ప్రయుజ్యతే.

అపవర్గః—(పు) విడిచిపెట్టుట, ముక్తి, పనిచేసినపిదపఁ బొందుఫలము.

ఉపవర్గః స్మృతో రోగభేదో పప్లవయోరపి,

ఉపవర్గః—(పు) రోగవిశేషము, ఉపద్రవము.

సమాయోగస్తు సంయోగే సముదాయే ప్రయోజనే.

సమాయోగః—(పు) కలిసికొనుట, సమూహము, ప్రయోజనము.

సంప్రయోగం రతే విద్యాదన్వితౌ కార్మణేఽపి చ,

సంప్రయోగః—(పు) సంభోగము, సంబంధము, మూలికలతోఁ జేయు స్తంభనము, మోహనాదులు.

దీర్ఘాధ్వగః శృంఖలకే లేఖహారేతు భేద్యవత్. ౫౪.

దీర్ఘాధ్వగః—(పు) ఒంటె—(త్రి)జాబులు తెచ్చువాఁడు.

అభిషంగస్తు శపథే స్యాదాక్రోశే పరాభవే,

అభిషంగః—(పు) ప్రతిజ్ఞచేయుట, తిట్టుట, తిరస్కారముచేయుట.

ఛత్రభంగోఽపివైధవ్యే స్వాతంత్ర్యేనృపనాశయోః.

ఛత్రభంగః—(పు) భర్తగతింప ముండమోయుట, స్వాతంత్ర్యము, ప్రభునాశనము.

కటభంగస్తు సస్యానాం హస్తచ్ఛేదే నృపాత్యయే,

కటభంగః—(పు) హస్తప్రమాణముగాఁ బైరులు కోయుట, ప్రభునాశనము.

అథ గాంత పంచవర్ణః

కథాప్రసంగో వాతూలే విష
వైద్యే చ వాచ్యవత్,
నాడీతరంగః కాకోలే హిం
డకే రతహిండకే.

గాంత పంచవర్ణము.

కథాప్రసంగః—(పు) వాయుసమూహ
ము, విషవైద్యుఁడు.
నాడీతరంగః—(పు) సంచరించు చుండు
వాఁడు, సల్లకాకి, విటుఁడు.

అథ ఘాంత ఏకవర్ణః

ఘో ఘుర్ఘురేచ ఘంటాయాం
కాంచికా ఘాతయోరపి,

ఘాంత ఏకవర్ణము.

ఘుః—(పు) గుడ్లగూబ, గంట, ఘూ—
(స్త్రీ) మొలనూలు, దెబ్బ.

అథ ఘాంతో ద్వివర్ణః.

అఘంతు వ్యసనే ప్రోక్తమఘం
పాతకదుఃఖయోః. ౧.
అర్ఘః పూజావిధౌ మూల్యే
ప్యంఘ్రిః పాదద్రుమూలయోః
ఓఘో బృందే పయోవేగే
ద్రుతనృత్యోపదేశయోః.
౨. ఓఘః పరంపరాయాంచ

మేఘ స్స్యాన్ముస్తకే ఘనే,
లఘు ర్మనోజ్ఞనిస్సారా గురు
షు ప్రథితో లఘు. ౩. కృ
ష్ణాగురుణి శీఘ్రేచ స్పృ
క్కాయాం చస్మృతాల
ఘుః,
ఉద్ఘస్స్యా త్పావకేహ స్తపు
టకే దేహజానిలే. ౪.
మోఘూఽపి పాటలాయాం
స్యా న్మోఘో నిష్ఫలహీన
యోః,

ఘాంత ద్వివర్ణము.

అఘం—(న) దౌత్యాదులవలని శ్రమ,
పాము, దుఃఖము.
అర్ఘః—(పు) పూజావిధి, వెల.
అంఘ్రిః—(పు) పాదము, చెట్టువేరు.
ఓఘః—(పు) బృందము, నీటిప్రవా
హము, తొందరగా నాట్యము గావిం
చుట, మంత్రాదులు చెప్పుట, వరుసగా
నుండుట.

మేఘః—(పు) తుంగముస్తె, మబ్బు.
లఘుః—(త్రి) మనోహరమైనది, నిస్సార
మైనది, నీచమైనది, లఘు—(న)కృష్ణా
గురు, శీఘ్రము. లఘూ—(స్త్రీ)స్పృక్క
యనెడు గ్రంధ్యవిశేషము.

ఉద్ఘః—(పు) అగ్ని, అఱచేయి, దేహము
నందలి వాయువు.
మోఘూ—(పు) పాటలవృక్షము, (త్రి)
నిష్ఫలమైనది, దైన్యముగలది.

మఘామఘీచ నక్షత్రే భేష జే చ యథాక్రమం. ౫.	మఘా—(స్త్రీ) మఘానక్షత్రము, మఘీ—(స్త్రీ) ఓషధీవిశేషము.
శ్లాఘా మతా ప్రశంసాయాం పరిచర్యాభిలాష యోః,	శ్లాఘా—(స్త్రీ) స్తుతి, పరిచారకము, కోరిక.

అథ ఘాంత త్రివర్గః. / ఘాంత త్రివర్గము

అనఘో నిర్మలాపాప మనో జ్ఞే ష్వభిధేయవత్. ౬.	అనఘః—(త్రి) స్వచ్ఛమైనది, నిర్దుష్టమైనది, మనోహరమైనది, పాపరహితుఁడు.
ఫలిఘః కాచకలశఘటప్రాకార గోపురే,	ఫలిఘః— (పు) గాజుపాత్రము, మంటికుండ, ప్రాకారము, వెలివాఁకిలి.
పరిఘో యోగభేదే స్యా స్ముద్గరేఽర్గళఘాత యోః. ౭.	పరిఘః—(పు) పంచాంగయోగములలోఁ బందొమ్మిదవది ఆయుధము, అడ్డుకఱ్ఱ, హింస.
ప్రతిఘః ప్రతిఘాతే చ రోషేచ ప్రతిఘోమతః,	ప్రతిఘః—(పు) మారణము, క్రోధము.
కాచిఘః కాంచనే ప్రోక్తోఽన్న మండే మూషకేఽపిచ. ౮.	కాచిఘః—(పు) బంగారము, తండ్రిలేనివాఁడు, ఎలుక.
మహార్ఘస్తు మహామూల్యే తథా లావకపక్షిణి,	మహార్ఘః—(పు) గొప్పవిల్లు, లావకపిట్ట.
నిదాఘో గ్రీష్మకాలే స్యా దుష్ణస్వేదాంబునోరపి ౯.	నిదాఘః—(పు) గ్రీష్మర్తువు, వేడిమి, చెమట.
ఉల్లాఘస్తు శుచౌ హృష్టే దక్షే నీరోగయోరపి,	ఉల్లాఘః—(త్రి) శుచియైనది, సంతోషించినది, సమర్థమైనది, రోగము లేనిది.
సర్వౌఘో గురువేగార్థసర్వ సన్నహనార్థయోః. ౧౦.	సర్వౌఘః—(పు) మిగులవేగము, సైన్యమంతయు యుద్ధముజేయుట కాయితమగుట.
అమోఘ స్సఫలేఽమోఘా విడంగా భయయో స్మృతా,	అమోఘః—(త్రి) సఫలమైనది, అమోఘా—(స్త్రీ) వాయువిడంగము, కరకచెట్టు.

అథ చాంతో ద్వివర్ణః.	చాంత ద్వివర్ణము.
కచః కేశే గురోః పుత్రే బంధే శుష్కవ్రణే కచః, కచా కరిణ్యాం	కచః—(పు) జుట్టు, బృహస్పతికుమారుఁడు బంధము, ఎండినకురుపు, కచా—(స్త్రీ) ఆఁడయేనుఁగు.
కాచస్తు మణౌ శిక్యే మృదంతరే. ౧. నేత్రరోగోఽపి	కాచః—(పు) గాజురాయి, ఉట్టి, ఒకవిధమగుమట్టి, నేత్రరోగవిశేషము.
నీచస్తు వామనే పామరస్స్మృతః,	నీచః—(పు) పొట్టివాఁడు, తుచ్ఛుఁడు.
మోచశ్శోభాంజనే ప్రోక్తో మోచా శాల్మలి రంభయోః. ౨.	మోచః (పు) మునగచెట్టు, మోచా—(స్త్రీ) అరఁటిచెట్టు, బూరుగుచెట్టు.
పిచుస్తూలే చ కర్షే చ కుష్ఠరోగేఽసురాంతరే, భైరవస్య ప్రభేదే చ పిచుః క్వాపి ప్రకీర్తితః. ౩.	పిచుః—(పు) దూది, తాండ్రచెట్టు, కుష్ఠరోగము, పిచుఁడను రాక్షసుఁడు, భైరవుఁడు.
కూర్చో వికత్థనే మధ్యే భ్రువోశ్శ్మశ్రుణి కైతవే,	కూర్చః—(పు) కపటము, కనుబొమ్మల మధ్యభాగము, మీసము, గడ్డము, నెపము.
క్రౌంచః ఖగనగద్వీపప్రభేదేషు ప్రయుజ్యతే. ౪.	క్రౌంచః—(పు) క్రౌంచపక్షి, క్రౌంచపర్వతము, క్రౌంచద్వీపము.
చంచో నలాది నిర్మాణే చంచాతు తృణపూరుషే,	చంచః—(పు) అగ్నికుండమునకుఁ దోలుచుట, చంచా—(స్త్రీ) వెఱబొమ్మ.
చంచుః పంచాంగుళే త్రోట్యాం గోనాడీకేఽపి పఠ్యతే. ౫.	చంచుః—(పు) ఆముదపుఁజెట్టు, పక్షిముక్కు, శాకవిశేషము.
శుచిశ్శుద్ధేఽనుపహతే శృంగారాషాఢయోస్సితే, గ్రీష్మే హుతవహేఽపిస్యాదుపధాశుద్ధమం	శుచిః—(త్రి) పరిశుద్ధమైనది, కొట్టఁబడనిది—(పు) శృంగారరసము, ఆషాఢమాసము, తెల్లరంగు, గ్రీష్మర్తువు, అగ్నిహోత్రము, యుక్తాయుక్త

త్రిణి. ౯.	మెఱిగిన యోగ్యుఁడగుమంత్రి.
రుచి ర్మయూఖే శోభాయా మభిష్వంగాభిలాషయోః,	రుచిః—(సీ) కిరణము, కాంతి, అత్యాసక్తి, కోరిక.
వీచి స్స్వల్పే తరంగే స్యా దవకాశే సుఖేఽపి చ. ౭.	వీచిః—(స్త) స్వల్పము, తరంగము, అవకాశము, సౌఖ్యము.
సూచిః కరాద్యభినయే నారీణాం కరణాంతరే, (కేతకీముకుళాగ్రేఽపి సూచిః క్వాపి ప్రదర్శితః.) సూచీ తు సీవనద్రవ్యే	సూచిః—(సీ) అభినయమునందలి హస్తవిశేషము, స్త్రీలుచేయు అవయవవిక్షేపము [మొగలిమొగ్గకొనమీఁది ముల్లు ఇది పాఠాంతరము.] సూది.
శచీంద్రాణ్యాం శతావరౌ. ౮.	శచీ—(సీ) ఇంద్రుని భార్య, పిల్లిపీచర.
కాంచీస్యా న్మేఖలా దామ్ని గుంజాయాంనీవృదంతరే,	కాంచీ—(సీ) మొలనూలు, గురిగింజతీఁగ, కాంచీనగరము.
వచాస్యా దుగ్రగంధాయాం సారికాయాం శుకేవచః	వచా—(సీ) నల్లవస, గోరువంకపక్షి, వచ—(పు) చిలుక.
అర్చా పూజా ప్రతిమయో	అర్చా—(సీ) పూజ, విగ్రహము.
శ్చర్చా స్థాసకచింతయోః, చర్చికాయాం చ	చర్చా—(సీ) చందనాదులఁ బూసికొనుట, విచారణము, పార్వతీదేవి.
రుక్ఛోభా కిరణేచ్ఛాసు చేష్యతే. ౧౦.	రుక్—(సీ) కాంతి, కిరణము, కోరిక.
త్వక్చర్మ వల్కయో స్త్వచే	త్వక్—(సీ) చర్మము, నారపట్ట, లవంగపు [చెట్టు.
న్యఙ్నీచేనిమ్నకార్ణ్యయోః,	న్యఙ్—(త్రి) నీచమైనది, పల్లమైనది, గుబిలి.
వాగ్వచనే సరస్వత్యాం భాషాగీర్భారతీయథా. ౧౧.	వాక్—(సీ) భాషా, గీః, భారతీ శబ్దములవలెమాట, సరస్వతి.

అథ చాంత స్త్రివర్ణః.	చాంత త్రివర్ణము.
కవచో గర్దభాండే స్యా త్సన్నాహే పటహేఽపిచ,	కవచః—(పు) కలుజువ్విచెట్టు, కవచము, నగారా.
వికచః క్షపణే కేతుగ్రహేచ	వికచః—(పు) క్షపణమతస్థుఁడు, కేతువను

స్ఫుటితేఽన్యవత్. ౧౨.	గ్రహము, (త్రి) వికసించినది.
క్రకచః కరపత్రే స్యాద్గ్రంథిలాఖ్యద్రుమేఽపిచ,	క్రకచః—(పు) ఱంపము, వెణుతురుచెట్టు.
సంకోచమపి కాశ్మీరే సంకోచో మీనబంధయోః.	సంకోచం—(న) కుంకుమ, సంకోచః—(పు) చేప, బంధించుట.
నారాచో లోహబాణే స్యాన్నారాచో జలహస్తిని, నారాచ్యేషణికాయాంచ	నారాచః—(పు) లోహముతోఁ జేసిన బాణము, నీటియేనుఁగు, నారాచీ—(స్త్రీ) శాణము.
సమ్యక్సమ్మతహృద్యయోః.	సమ్యక్—(త్రి) కూడుకొన్నది, మనోహరమైనది.
ప్రపంచ స్సంచయేప్రోక్తో విస్తారే చ ప్రతారణే,	ప్రపంచః—(పు) సమూహము, విస్తారము, వంచనము.
మరీచిః కృపణే దీప్తౌ ఋషిభేద మయూఖయోః. ౧౪.	మరీచిః—(పు) లోభి, ప్రకాశము, మరీచిముని, (కశ్యపమహర్షి తండ్రి)—(స్త్రీ) కిరణము.
మారీచో రక్షసోభేదే కక్కోలే యాజకద్విజే,	మారీచః—(పు) మారీచాసురుఁడు, మిర్యాలు, యజ్ఞముచేయించు బ్రాహ్మణుఁడు.
మారీచీ దేవతాభేదే	మారీచీ—(స్త్రీ) వజ్రకాళి యనుశక్తి.
నముచిస్స్మరదైత్యయోః.	నముచిః—(పు) మన్మథుఁడు, రాక్షసుఁడు.
కనీచిః పుష్పితలతా గుంజయో శ్శకటేఽపిచ,	కనీచిః—(పు) పూలుపూసినతీఁగ, గురువెందతీఁగ, బండి.
అవీచి ర్నరకానూర్మ్యో ర్విపంచీ కేళివీణయోః. ౧౬.	అవీచిః—(పు) నరకవిశేషము, తరంగములేని నీరు. విపంచీ—(స్త్రీ) క్రీడ, వీణ.

చాంత శ్చతుర్వర్ణః.	చాంత చతుర్వర్ణము.
మలిమ్లుచోఽనిలే చోరే	మలిమ్లుచః—(పు) వాయువు, దొంగ.
జలసూచి ర్జలౌకసి, శృంగాటే శింశుమారేచ కంకశేటి ఝషేఽపి చ. ౧౭.	జలసూచిః—(స్త్రీ) జలగ—(పు) నాలుగు వీధులు కలియుచోటు, పిడకమొసలి, కంకశేటియను మత్స్యవిశేషము.

అథ చాంతః పంచవర్ణః.

రతనారీచ ఇత్యేష కథితో రతివల్లభే, కుక్కురే రత నారీచ స్సీత్కారే వర యోషితాం. ౧౯

చాంత పంచవర్ణము.

రతనారీచ—(పు) మన్మథుఁడు, కుక్క, ఉత్తమకాంతల సీత్కారము.

అథ ఛాంతో ద్వివర్ణః.

అచ్ఛ స్స్ఫటిక భల్లూక నిర్మ లేష్వచ్ఛమవ్యయం, ఆభి ముఖ్యేఽథ

కచ్ఛస్స్యా దనూపే తున్నక ద్రుమే. ౧. నౌకాంతే పరి ధానస్య పశ్చా దంచలప ల్లవే, కచ్ఛాతు చీరికా యాంచ వారాహ్యాం చ నిగద్యతే. ౨.

స్యాద్గుచ్ఛ స్తబకే స్తంభేహార భేదకలాపయోః,

పుచ్ఛః పాశ్చాత్యభాగే స్యా ల్లాంగూలే పుచ్ఛమిష్య తే. ౩.

మ్లేచ్ఛః పాపరతే జాతిభేదే స్యా దపభాషిణి.

పిచ్ఛా తు శాల్మలీ వేష్టే మం డే చాశ్వపదామయే. ౪. ముక్తా పూగచ్ఛటాకోశ మోచావిజయి నేషు చ, పిచ్ఛః పుచ్ఛే

ఛాంత ద్వివర్ణము.

అచ్ఛః—(పు) స్ఫటికమణి, ఎలుగుగొడ్డు, నిర్మలము, (అవ్య) అభిముఖముగుట.

కచ్ఛః—(పు) జలప్రాయముగుతావు, నంది చెట్టు, చుక్కాని, కట్టుకొను పంచె గోచి చెఱఁగు కచ్ఛా—(స్త్రీ) మిడుత, బ్రాహ్మి మున్నగు సప్తమాతృకలలో నొకతె.

గుచ్ఛః—(పు) పూలగుత్తి, గడ్డిదబ్బ, ముప్పదిరెండు సరములముత్యాలహా రము, పింఛము.

పుచ్ఛః—(పు) వెనుకభాగము, పుచ్ఛం— (న) వెనుకభాగము, తోఁక.

మ్లేచ్ఛః—(పు) పాపాత్ముఁడు, శబరపులిం దాదిజాతి, దుర్భాషణము.

పిచ్ఛా—(స్త్రీ) బూరుగుబంక, గంజిపరక, అశ్వపాదమునఁ బుట్టురోగము, వరుస, పోకచెట్టు, సమూహము, మొగ్గ, అరఁటిచెట్టు, జిడ్డుగలవస్తువు, పిచ్ఛ— (పు) తోఁక.

మహాకచ్ఛ స్సముద్రే చ ప్రచేతసి. ౫.

మహాకచ్ఛః—(పు) సముద్రము, వరుణదేవుఁడు.

అథ జాంత ఏకవర్ణః

జాంత ఏకవర్ణము.

జా రాకాశే సరస్వత్యాం పిశాచ్యాం జవనేఽపి చ,

జాః—(స్త్రీ) ఆకాశము, సరస్వతి, పిశాచస్త్రీ, వేగము.

జో జన్యాం జాతమాత్రే చ మృత్యుంజయే జనార్దనే,

జః—(పు) జనించుట, పుట్టినది, శంకరుఁడు, విష్ణుమూర్తి.

అథ జాంతో ద్వివర్ణః.

జాంత ద్వివర్ణము.

కంజః కేశే విరించౌ చ కంజం పీయూషపద్మయోః,

కంజః—(పు) వెండ్రుకలు, బ్రహ్మ, కంజం (న) అమృతము, పద్మము.

అజో హరౌ హరే కామే విధౌ ఛాగే రఘోస్సుతే,

అజః—(పు) విష్ణువు, శంకరుఁడు, మన్మథుఁడు, బ్రహ్మ, మేఁక, అజమహారాజు.

వ్రజో గోష్ఠాధ్వబృందేషు

వ్రజః—(పు) గోశాల, మార్గము, సమూహము.

నిజ మాత్మీయనిత్యయోః,

నిజః—(త్రి) తనకు సంబంధించినది, నిత్యమైనది

ధ్వజం చిహ్నే పతాకాయాం ధ్వజ శ్శౌండికశేఫసోః. ౩. ఖట్వాంగే చ

ధ్వజం—(న) గుర్తు, జెండా. ధ్వజః—(పు) కల్లమ్ముకొని జీవించువాఁడు, శిశ్నము, ఆయుధవిశేషము.

స్వజం రక్తే స్వజః ప్రస్వేదపుత్రయోః,

స్వజం—(న) రక్తము. స్వజః—(పు) చెమట, కుమారుఁడు.

ద్విజో విప్రేఽండజే దంతే భార్గీరేణుకయో ర్ద్విజా. ౪.

ద్విజః—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, పక్షిసర్పాదులు, దంతము. ద్విజా—(స్త్రీ) గంటుభారంగి, రేణుకమను గ్రంధద్రవ్యము.

బీజం రేతసి తత్త్వే చ హేతావంకురకారణే, ఆధానేఽపి చ.

బీజం—(న) శుక్లము, యథార్థము, కారణము, విత్తనము, గర్భాధానము.

సజ్జస్స్యా త్సంనద్ధే సంభృతే

సజ్జః—(త్రి) సిద్ధమైనది, సంపాదింపఁబడినది.

పిచ. ౫.

వాజం ఘృతేఽప్సు యజ్ఞేఽ
న్నే వాజో నిస్వనపక్ష
యోః, వాజో జవేమునౌ
వాజో

వాజం—(న) నేయి. జలము, యజ్ఞము, అన్నము. వాజః—(పు) ధ్వని, ఱెక్క, వేగము, ఒకముని.

వ్యాజ శ్శాఠ్యాపదేశయోః.

వ్యాజః—(పు) కపటము, నెపము,

భుజః పాణౌ చ బాహౌ చ

భుజః—(పు) హస్తము, బాహువు.

కుజస్స్యాన్నరకారయోః,

కుజః—(పు) నరకాసురుడు, అంగారకుఁడు.

అబ్జో ధన్వంతరౌ చంద్రే
నిచుళే శంఖపద్మయోః.
౨. అబ్జాస్స్యాదథ

అబ్జః—(పు) ధన్వంతరి, చంద్రుఁడు, నీటిప్రబ్బచెట్టు. అబ్జం—(న) శంఖము, పద్మము.

కుబ్జోఽపి స్యుబ్జేస్యా త్పాద
పాంతరే,

కుబ్జః—(త్రి) గూనివాఁడు, పుష్పవృక్షవిశేషము.

న్యుబ్జంతు కర్మరంగేస్యా న్న్యు
బ్జః ప్రోక్తః కుశస్రుచి.ర.
అధోముఖే చ కుబ్జే చ
న్యుబ్జో వాచ్యవదిష్యతే,

న్యుబ్జం—(న) కర్మరంగఫలము. న్యుబ్జః—(పు) కుశవికారమగుస్రుక్కు (త్రి) తలవంచినది, గూనుది.

ఆజి స్సమావనౌ యుద్ధే

ఆజిః—(స్త్రీ) సమానమగుభూమి, యుద్ధము.

రాజిస్స్యా త్పంక్తిరేఖయోః,

రాజిః—(స్త్రీ) వరుస, గీత.

లాజాః స్యుర్భ్రిష్టధాన్యేషు
లాజస్స్యా ద్దార్ద్రితండు
లే, ఉశీరలాజముద్దిష్టం

లాజాః—(పు) నిత్యబహువచనము, పేలాలు. లాజః—(పు) తడిబియ్యము. లాజం—(న) వట్టివేరు.

ప్రజా సంతానలోకయోః.

ప్రజా—(స్త్రీ) స్త్రీ, పుంరూపసంతానము, [జనము.

గుంజాపి పటహే ప్రోక్తా
కాకచించ్యాం కలధ్వనౌ,

గుంజా—(స్త్రీ) తప్పెట, పూసలగురివెందలత, అవ్యక్తమధురధ్వని.

గంజా ఖనౌ సురాగేహే
స్యాద్భాండాగారరీథ
యోః. ౧౧. గంజః

గంజా—(స్త్రీ) గని, కల్లు అమ్మెడిగృహము. గంజః—(పు) బొక్కసపుటిల్లు, నివసించుట.

కుంజో నికుంజేఽపి హనౌ
దంతే చ దంతినాం,

కుంజః—(పు) పొదరిల్లు, దవుడ, ఏనుఁగుదంతము.

సంజః ప్రజాపతౌ రుద్రే
లంజస్స్యాత్పదకచ్ఛయోః.
ఊర్జో బలే మహోత్సాహే

సంజః—(పు) బ్రహ్మ, శంకరుఁడు.
లంజః—(పు) పాదము, గోఁచి, చెఱఁగు.
ఊర్జః—(పు) బలము, అధికమగు నుత్సాహము.

ఖజా మంథప్రహ స్తయోః.
పింజా తూలే హరిద్రాయాం
పింజస్తు వ్యాకులేఽన్యవత్.
పింజో బలే చయే పింజం

ఖజా—(స్త్రీ) కవ్వము, చాచఁబడిన హస్తము,
పింజా—(స్త్రీ) దూది. పలుపు—(త్రి) వ్యాకులమైనది.
పింజః—(పు) బలము. పింజ—(న) సమూహము.

రజ్జుర్వేణ్యాం గుణేఽపిచ,
ఖర్జూః కండ్వాం చ కీటే చ
ఖర్జూరీ పాదపేఽపి చ.
మర్జూ స్స్యాద్రజకే శుద్ధౌ
సర్జూర్వణిజి విద్యుతి,

రజ్జుః—(స్త్రీ) జడ, త్రాఁడు.
ఖర్జూః—(స్త్రీ) దురద, పురుగు, కర్జూరపుచెట్టు.
మర్జూః—(పు) చాకలివాఁడు (స్త్రీ) శుద్ధి.
సర్జూః—(పు) వర్తకుఁడు. (స్త్రీ) మెఱుపు.

అథ జాంత స్త్రీవర్గః.

జాంత త్రివర్ణము.

కరజస్తు కరంజే స్యా న్నఖే వ్యాఘ్రనఖేఽపి చ. ౧౫.
కుటజో వృక్షభేదే స్యాదగస్త్యద్రోణయోరపి,
సహజస్తు నిసర్గే స్యాత్సహోత్థే పునరన్యవత్. ౧౬.
నీరజం కమలే కుష్ఠే
జలజం శంఖపద్మయోః,
వలజం గోపురే క్షేత్రే సస్యసంగరయోరపి. ౧౭. వలజా నరయోషాయాం వసుమత్యామపి స్మృతా,
కారుజ శ్శిల్పినాం చిత్రే కలభే నాగకేసరే. ౧౮. స్వయం

కరజః—(పు) కానుగుచెట్టు, గోళ్లు, వ్యాఘ్రనఖమను గంధద్రవ్యము.
కుటజః—(పు) గిరిమల్లికావృక్షము, అవిసెచెట్టు, తుమ్మిచెట్టు.
సహజః—(పు) స్వభావము (త్రి) తోఁడఁబుట్టినది.
నీరజం—(న) పద్మము, కుష్ఠురోగము.
జలజం—(న) శంఖము, తామరపూవు.
వలజం—(న) పురద్వారము, వరిమడి, సస్యము, యుద్ధము. వలజా—(స్త్రీ) ఉత్తమకాంత, భూమి.
కారుజః—(పు) వడ్రంగి మున్నగువారి పనితనము, ఏనుఁగుపిల్ల, నాగకేసర

జాతతిలే ఫేనే వల్మీకే గైరికేఽపి చ,	వృక్షము, కారునువ్వు, నురుగు, పుట్ట, ధాతువిశేషము.
బాహుజః క్షత్రియే కీరే స్వయం జాతతిలేఽపి చ.	బాహుజః—(పు) క్షత్రియుఁడు, చిలుక, కారునువ్వు.
వనజో ముస్తకే పద్మే వనజం వనజో గజే, వనజా ముద్గ పర్ణ్యాం చ	వనజః—(పు) తుంగముస్త. వనజం—(న) పద్మము, (పు) ఏనుఁగు. వనజా—(స్త్రీ) పిల్లిపెసర.
వణి గ్వాణిజ్యజీవిని. ౨౦. వణిక్కరణభేదే చ వాణి జ్యాయామపీష్యతే,	వణిక్—(పు) వర్తకముచే జీవనము చేయువాఁడు, పంచాంగకరణము, వర్తకముచేయుట.
సామజస్తుగజే ప్రోక్తస్సామో త్థే పునరన్యవత్. ౨౧.	సామజః—(పు) ఏనుఁగు (త్రి) సామము వలనఁ బుట్టినది.
భూమిజో నరకేఽంగారే సీ తాయామపి భూమిజా,	భూమిజః—(పు) నరకాసురుఁడు, అంగార కుఁడు. భూమిజా—(స్త్రీ) సీత.
గిరిజం చాభ్రకే ఖ్యాతం శిలా జితు సుగంధయోః. ౨౨, లోహేఽపి గిరిజా గౌరీ మాతులుంగ్యోరు దీరితా,	గిరిజం—(న) అభ్రకము, శిలాజిత్తు, జాతి పువ్వు, లోహము. గిరిజా—(స్త్రీ) పార్వతి, మాదీఫలపువృక్షము.
కంభోజో హస్తిభేదే స్యా చ్ఛంఖదేశవిశేషయోః.	కంభోజః—(పు) కాంభోజదేశపు ఏనుఁగు, శంఖము, దేశవిశేషము.
అంగజం రుధిరేఽనంగే రోమ్ణి పుత్రే మతోఽంగజః,	అంగజం—(న) నెత్తురు. అంగజః—(పు) మన్మథుఁడు, రోమములు, కుమారుఁడు.
కాంభోజ స్తురగే సోమ వల్కే పున్నాగపాదపే.	కాంభోజః—(పు) కాంభోజదేశపు గుఱ్ఱ ము, చంద్రచెట్టు, పొన్నచెట్టు.
కాంభోజీ మాషపర్ణ్యాం చ హింగుపర్ణ్యామపిక్వచిత్,	కాంభోజీ— (స్త్రీ) కారుమినుము, వృక్ష విశేషము.
అండజః కృకలాసే స్యాత్ఖగే మీన భుజంగయోః. ౨౩. కస్తూర్యామండజా ప్రోక్తా	అండజః—(పు) తొండ, పక్షి, చేఁప, సర్పము. అండజా—(స్త్రీ) కస్తూరి.

పరంజ స్తైలయంత్రకే, ఫేనే చ కరవాలే చ పరంజం క్షురికాఫలే. ౨౬.	పరంజః—(పు) నూనెగానుగ, నురుగు, పెద్దకత్తి. పరంజం—(న) బల్లెంకిపఁడు.
హిమజాపి నదీ గౌర్యో ర్మైనాకే హిమజః స్మృతః,	హిమజా—(స్త్రీ) గంగ, పార్వతి హిమజః—(పు) మైనాకపర్వతము.

అథ జాంత శ్చతుర్వర్ణః. / జాంత చతుర్వర్ణము.

జఘన్యజోఽనుజే శూద్రే భారద్వాజః స్మృతో మునౌ. ౨౭. ద్రోణేచ వనకార్పాస్యాం భారద్వాజీతి కథ్యతే, భారద్వాజో గురోః పుత్రే వ్యాఘ్రాటాఖ్యవిహంగమే. ౨౮.	జఘన్యజః—(పు) తమ్ముఁడు, శూద్రుఁడు. భారద్వాజః— (పు) భారద్వాజముని, ద్రోణాచార్యుఁడు భారద్వాజీ—(ఈ.స్త్రీ) అడవిప్రతిచెట్టు (పు) బృహస్పతికుమారుఁడు, ఏట్రింతపక్షి.
కాశ్మీరజా ఖ్యాతివిషా కుష్ఠకుంకుమపౌష్కరే,	కాశ్మీరజా—(స్త్రీ) అతివస. కాశ్మీరజం—(న) కుష్ఠురోగము, కుంకుమపువ్వు పుష్కరపూల మనుగంధ్యము.
క్షీరాబ్ధిజం తు సాముద్రలవణే మౌక్తికేఽమృతే, ౨౯. క్షీరాబ్ధిజా శ్రియాం ప్రోక్తా చంద్రే క్షీరాబ్ధిజో భవేత్,	క్షీరాబ్ధిజం—(న) సముద్రలవణము, ముత్యము, అమృతము. క్షీరాబ్ధిజా—(స్త్రీ). లక్ష్మి. క్షీరాబ్ధిజః—(పు) చంద్రుఁడు
ద్విజరాజ శ్శశధరే సుపర్ణేఽనంతభోగిని. ౩౦.	ద్విజరాజః—(పు) చంద్రుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, శేషువు.
ధర్మరాజో యమే బుద్ధే ధర్మరాజో యుధిష్ఠిరే,	ధర్మరాజః—(పు) యముఁడు, బుద్ధదేవుఁడు, ధర్మరాజు (పాండవేయుఁడు).
రాజరాజః కుబేరేఽపి సార్వభౌమే సుధాకరే. ౩౧.	రాజరాజః—(పు) కుబేరుఁడు, సమస్తభూమిని పాలించువాఁడు, చంద్రుఁడు
భృంగరాజస్తు మధుపే మార్కవే విహగాంతరే,	భృంగరాజః—(పు) తుమ్మెద, గుంటగలగరచెట్టు, కాఁకటిమూఁగపిట్ట.

గ్రహరాజో రవౌ చంద్రేఽ
ప్యహిభుక్కేకితార్క్ష్యయోః.
యక్షరాట్ త్ర్యంబకసఖే
మల్లానాం రంగచత్వరే,

గ్రహరాజః—(పు) సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు
అహిభుక్—(పు) నెమిలి, గరుత్మంతుఁడు.
యక్షరాట్—(పు) కుబేరుఁడు, గరిడి చేయునట్టి ప్రదేశము.

అథ జాంతః పంచవర్ణః.

జాంత పంచవర్ణము.

మునిభేషజమాగస్త్యే హరీ
తక్యాం చ లంఘనే.33,
వృషభధ్వజశబ్దోఽసౌ శంకరే
చార్హదంతరే,

మునిభేషజం—(న) అవిసెనూనె, కరక్కాయచెట్టు, దాటుట.
వృషభధ్వజః—(పు) శివుఁడు, బుద్ధవిశేషుఁడు.

అథ ఝాంతవర్ణః.

ఝాంతవర్ణము.

ఝంఝాధ్వనివిశేషేఽపి ఝం
ఝాల్ప జలవర్షణే, (ఝం
ఝాచాఘోరసంరావవృ
ష్టి సంయుక్తమారుతే).
ఝంఝావాతే తారవా
యావనష్టేఽపి పరికీర్తితా.

ఝంఝా—(స్త్రీ) ధ్వనివిశేషము, తుషారవర్షము, వాయువు, (మిగుల గొప్ప గాలి,) గొప్పధ్వని, నష్టము. (కుండలీకరణములోనివి అధికపాఠము.)

అథ జ్ఞాంతవర్ణః.

జ్ఞాంతవర్ణము.

జ్ఞో విరించే బుధే సౌమ్యే
చాజ్ఞస్తు జడమూర్ఖయోః,
ప్రజ్ఞా బుద్ధౌ పండితేఽపి
ప్రజ్ఞోవాచ్యవదిష్యతే.౧
సంజ్ఞా నామని గాయత్ర్యాం
చేతనాయాం రవిస్త్రి
యాం, అర్థసూచనికా
యాం చ హస్తాద్యైరపి.
కథ్యతే. ౨.

జ్ఞః—(పు) బ్రహ్మ, పండితుఁడు, బుధగ్రహము
అజ్ఞః—(పు) మందమతి, బుద్ధిహీనుఁడు.
ప్రజ్ఞా—(స్త్రీ) బుద్ధి (త్రి) పండితుఁడు.
సంజ్ఞా—(స్త్రీ) పేరు, గాయత్రి, జ్ఞానము, సూర్యునిభార్య, హస్తాదివిన్యాసముల చేత మనోగతభావము తెలుపుట.

ప్రాజ్ఞా విదుష్యాం యువత్యాం ప్రాజ్ఞీ ప్రజ్ఞాయుతస్త్రియాం,	ప్రాజ్ఞా—(స్త్రీ) విద్వాంసురాలు. ప్రాజ్ఞీ—(స్త్రీ) ప్రజ్ఞావంతురాలగు కాంత.
సర్వజ్ఞ శ్శంకరే బుద్ధే	సర్వజ్ఞః—(పు) శంకరుఁడు, బుద్ధదేవుఁడు.
కృతజ్ఞః కుర్కురేఽపి చ. 3.	కృతజ్ఞః—(పు) కుక్క, మేలు మఱువని వాఁడు.
దైవజ్ఞో గణకేఽపి స్యా త్క్షేత్రజ్ఞ శ్ఛేకఆత్మని.	దైవజ్ఞః—(పు) జ్యోతిష్కుఁడు, జ్ఞాని క్షేత్రజ్ఞః—(పు) పెంపుడు మృగపక్ష్యాదులు, ఆత్మ.

అథ టాంతో ద్వివర్ణః.	టాంత ద్వివర్ణము.
కటః శ్రోణౌ క్రియాకారే కిలింజేఽతిశయే శవే, సమయే గజగండే చ పిప్పల్యాంచ కటీ మతా. ౧.	కటః—(పు) పిరుఁదులు, పనిచేయువాఁడు, చేఁప, అతిశయము, శవము, సమయము, ఏనుఁగుగండస్థలము కటీ—(స్త్రీ) పిప్పళ్లు.
ఖటోంధకూపకఫయోః ప్రహారాంతరటంకయోః,	ఖటః—(పు) మిగుల లోఁతగల బావి, శ్లేష్మము, ఆయుధవిశేషము, రాళ్లమలిచెడుఉలి.
భటః పామరభేదే చజీరే చ ప్రగుణే భటః. ౨.	భటః—(పు) తుచ్ఛుఁడు, యుద్ధభటుఁడు, యోగ్యుఁడు.
ఘటస్సమాధిభేదేభ శిరఃకూటకుంభేషు చ,ఘటాఘటన గోష్ఠీభ ఘటనాసుచ దృశ్యతే. 3.	ఘటః—(పు) కుంభకమనుసమాధి, ఏనుఁగు సిరోగ్రము, కడవ. ఘటా—(స్త్రీ) కూర్చుట, సభ, సంగ్రామమున నేనుఁగు గుంపులఁ బ్రోగుఁజేయుట.
కుటః కోటే ఘటే గేహే శిలాకుట్టకపూరుషే,	కుటః—(పు) కోట, కడవ, గృహము, రాళ్లుమలచువాఁడు.
స్యాత్కుటీ కుంభదాస్యాంచ మురాయాం చిత్రగుచ్ఛకే. ౪.	కుటీ—(స్త్రీ) నీళ్లుమోయు స్త్రీ, మురయను గంధద్రవ్యము, వివిధవర్ణముల పూలగుత్తి.

పటః ప్రియాలవృక్షేచ సు చే లే చ పుంస్కృతౌ,	పటః—(పు) మొరలీచెట్టు, మంచివలువ ముందుగానుంచుట.
లటః ప్రమాదవచన దోష యో రప్యుదాహృతః. ౫.	లటః—(పు) పొరపాటుమాట, దోషము
వటోగోళే గుళే భక్ష్యే వట స్సామ్యవరాటయోః, వ టః కపర్దే న్యగ్రోధే శుల్బ రక్తికయోర్వటీ ఽ.	వటః—(పు) ఉండ, బెల్లము, భక్ష్యవిశే షము, సామ్యము, గవ్వ, శివునిజటా జూటము, మఱ్ఱిచెట్టు, వటీ— (స్త్రీ) దారము, గురుగింజపూస
విటోఽద్రౌలవణే షిద్గే మూ షకే ఖదిరేఽపి చ,	విటః—(పు) పర్వతము, ఉప్పు, విటుఁడు, ఎలుక, చంద్రచెట్టు.
స్ఫుటోవ్యక్తే ప్రఫుల్లేచ వ్యా ప్తేచ కలితేఽన్యవత్. ౭.	స్ఫుటం—(త్రి) స్పష్టమైనది, వికసించినది, విస్తరించినది, కూడుకున్నది.
నిర్భిన్నకర్కటీ సస్యే పాదస్ఫో టే స్ఫుటిర్లతా,	స్ఫుటిః—(స్త్రీ) కోయఁబడిన దోసపైరు, కాలిబొబ్బరోగము.
కూటం యంత్రేఽనృతే రా శౌ నిశ్చలే లోహముద్గరే ౮. మాయాద్రిశృంగ యోసుచ్ఛే సీరాంగయన దంభయోః, పురద్వారేచ కంసంతి	కూటం—(న) యంత్రవిశేషము, అసత్య ము, ధాన్యాదులరాశి, కదలకుండుట, ఇనుపగుదియ, మాయ, పర్వతశృం గము, నీచమైనది, నాగంటికఱ్ఱు, దంభము, పట్టణద్వారము.
లాటో దేశాంతరే శుకే. ౯	లాటః—(పు) లాటదేశము, చిలుక.
ఝాటో నికుంజే కాంతారే వ్రణసంమార్జనేఽపి చ,	ఝాటః—(పు) పొదరిల్లు, అడవి, గాయ ము తుడుచుకుంచె.
వాటో వృతౌ చ మార్గే చ వాటీతు గృహనిష్కుటే.	వాటః—(పు) కంచెకోట, మార్గము. వాటీ—(స్త్రీ) గృహోద్యానము.
చటు శ్చాటౌపిచండేచ వ్రతి నామాసనాంతరే,	చటుః—(పు) ప్రియవాక్యము, ఉదరము, యోగుల ఆసనవిశేషము.
కటు స్సుగంధే తీక్ష్ణే స్యాద కార్యే మత్సరేఽప్రియే. ౧౧. కటుః ప్రియంగు	కటుః—(త్రి) మంచివాసనగలది, తీవ్రమై నది, దుష్కార్యము, దీర్ఘక్రోధము, అనిష్టము కటుః— (స్త్రీ) ప్రేంకణపు

కటుకా రాజికా స్వథ దూషణే, కటు ప్రోక్తం	కటుకరోహిణి, నల్లావాలు. కటు— (న) దూషించుట.
పటుస్త్రిష్ణే నీరోగే చతురేఽ న్యవత్. ౧౨. పటుఃపటో ల పత్రేఽపి ఛత్రాలవణ యోః పటుః,	పటు—(త్రి) వాఁడియైనది, రోగములేని వాఁడు. నేర్పరి—(పు) చేఁదుపొట్ల చెట్టు, సదాపచెట్టు, లవణము.
ఖేటః కఫే గ్రామభేదే నిందితే చ సునందకే. ౧౩.	ఖేటః—(పు) శ్లేష్మము, పల్లెగ్రామము— (త్రి) తుచ్ఛమైనది, బలరాముని గదాయుధము.
అట్టం భక్తేచ శుష్కేచ క్షౌ మేత్యర్థే గృహాంతరే,	అట్టం—(న) అన్నము—(త్రి) ఎండినది. అట్టః—(పు) పట్టుబట్ట, అతిశయము, కోటమీఁది సావిడి.
పట్టః పేషణ పాషాణే వ్ర ణాదీనాంచ బంధనే. ౧౪. చతుష్పథేచ రాజాది శా సనాంతర పీఠయోః,	పట్టః—(పు) సన్నెకల్లు, గాయములకు వేయుపట్టి, నాలుగుత్రోవలు కలియు చోటు, దానపత్రము మొదలగు రాజ శాసనములు, పీఠము.
పట్టీ లలాట భూషాయాం పట్టీ లాక్షా ప్రసాదనే. ౧౫.	పట్టీ—(స్త్రీ) ఫాలాలంకారవిశేషము. పట్టిః—(పు) ఎఱ్ఱలొద్దుగుచెట్టు.
క్రుష్టం చ రోదనే రావే	క్రుష్టం—(న) ఏడ్చుట, ధ్వని.
కష్టం గహనకృచ్ఛ్రయోః,	కష్టం—(న) అడవి, కష్టము.
ఇష్టమాశంసితే పూజ్య తమే ప్రియతమేన్యవత్. ఇష్టంసంస్కార యోగేచ యాగేచ క్రతుకర్మణి,	ఇష్టం—(త్రి) చెప్పఁబడినది, పూజింపఁదగినది. ఇష్టమైనది—(న) యజ్ఞమునందు సంస్కరించుట, యాజ్ఞము, హోమాది కర్మ.
రిష్టం క్షేమా శుభాభావక్ర పాణేషు ప్రయుజ్యతే.	రిష్టం—(న) క్షేమము, అమంగళము లేకపోవుట, పెద్దఖడ్గము.
క్లిష్టమవ్యక్తవాచిస్యాత్ క్లి ష్టం మ్లానే న్యవన్మతం.	క్లిష్టం—(న) స్పష్టముకానివాక్యము— (త్రి) వాడిపోయినది.
దిష్టం దైవేచ కాలేస్యా ద్దిష్ట	దిష్టం—దైవము. దిష్టః—(పు) కాలము,

సృష్టంతు నిర్మితే. ౧౯. యుక్తనిశ్చిత్తయోః ప్రాజ్యే	సృష్టం—(త్రి) సృజింపఁబడినవి, కూడుకొన్నది, నిశ్చయింపఁబడినది, విస్తారమైనది.
హృష్టోహృషి తవన్మతః, రోమాంచితే ప్రహసితే జాతహర్షేచ విస్మితే. ౧౯.	హృష్టః—(త్రి) హృషితశబ్దమువలె సంతోషమొందినవాఁడు, గగుర్పాటొందినవాఁడు, నవ్వినవాఁడు, సంతోషమొందినవాఁడు, ఆశ్చర్యమొందినవాఁడు.
వ్యుష్టం దినే ప్రభాతేచ ఫలే పర్యుషితేఽపి చ,	వ్యుష్టం—(న) దినము, ప్రాతఃకాలము, ఫలము, తొలిరోజు చేసిన పదార్థము.
త్వష్టా శిల్పిని దేవానాం తథా వర్ధకి సూర్యయోః,	త్వష్టా—(ఋ-పు) దేవశిల్పి, వడ్రంగి, సూర్యుఁడు.
విష్టిః కర్మకరే భద్రే ప్రేషణే వేతనేఽపి చ,	విష్టిః—(త్రి) పని చేయువాఁడు—(స్త్రీ) భద్రవాకరణము, పంపుట, కూలి.
ఇష్టిస్స్యా దభిలాషేఽపి సంగ్రహశ్లోకయాగయోః.	ఇష్టిః—(స్త్రీ) ఇచ్ఛ, సంక్షేపముగాఁ జేయఁబడినశ్లోకము, యజ్ఞము.
దిష్టిః పరిమాణముదోః	దిష్టిః—(స్త్రీ) కొలఁత, సంతోషము.
దృష్టిర్ధీ దర్శనాదిషు,	దృష్టిః—(స్త్రీ) బుద్ధి, చూపు నేత్రము.
రిష్టిః ఖడ్గే సమృద్ధౌ చ	రిష్టిః—(పు) కత్తి, సంపద.
కృష్టిస్స్యాత్కర్షణే బుధే	కృష్టిః—(స్త్రీ) దున్నుట—(పు) పండితుఁడు.
సృష్టి స్స్వభావే నిర్మాణే	సృష్టిః—(స్త్రీ) స్వభావము, నిర్మాణము చేయుట,
పుష్టిర్వృద్ధౌ చ పోషణే,	పుష్టిః—(స్త్రీ) వృద్ధినొందుట, పోషించుట.
యష్టిర్హారలతా శస్త్రభేదయోర్ధ్వజదండకే. ౨౩. భార్గ్యాంచమధుయష్ట్యాం చ	యష్టిః—(స్త్రీ) హారపుసరము, ఆయుధవిశేషము, (లాటికఱ్ఱ) జెండాకఱ్ఱ, గంటుభారంకి, యష్టిమధుకము.
ముష్టిర్బద్ధకరే పలే,	ముష్టిః—(స్త్రీ) పిడికిలి, నాలుగుతులముల పరిమాణము.
వ్యుష్టిరుక్తా సమృద్ధౌ స్యాన్నియమాది ఫలేఽపిచ.	వ్యుష్టిః—(స్త్రీ) సమృద్ధి, తపస్సువ్రతములు మున్నగువాని ఫలము.
భృష్టిస్స్యాద్భర్జనే శూన్యవాటికాయాంచ కథ్యతే,	భృష్టిః—(స్త్రీ) వేయించుట, శూన్యప్రదేశము.

గృష్టిస్సకృత్ప్రసూ తా గో వరాహక్రాంతయో రపి.	గృష్టిః—(స్త్రీ) తొలిచూలు ఈనిన గోవు, వృక్షవిశేషము.
ఘృష్టిస్స్యా ద్ఘర్షణే విష్ణు క్రాంతాస్పర్ధాకి రిష్వపి,	ఘృష్టిః—(స్త్రీ) ఒరయుట, విష్ణుక్రాంత వృక్షము, వైరము, వరాహము.
జటాలగ్నకచేమూలే ప్లక్ష మాంసికయో ర్జటీ. ౨౬.	జటా—(స్త్రీ) జడకట్టినవెంద్రుకలు, వేరు. జటీ—(స్త్రీ) జువ్విచెట్టు, జటామాంసి.
సటాజటాకే సరయోః	సటా—(స్త్రీ) జడ, సింహాముమీఁది వెంద్రుకలు.
స్ఫటాతు ఫణదంభయోః,	స్ఫటా—(స్త్రీ) పడగ, డాంబికము.
ఘోంటా స్స్యాద్బదరేపూగే	ఘోంటా—(స్త్రీ) రేఁగుచెట్టు, పోకచెట్టు.
ధటీఖండే చ వాససః. ౨౭.	ధటీ—(స్త్రీ) వస్త్రఖండము.
పరీక్షార్థతులాయాం చ ధటస్స్యారిభి రిష్యతే,	ధటః—(పు) త్రాసు.
పటిః పటవిశేషే స్యా ద్వాగు జౌకుంభికా ద్రుమే. ౨౮.	పటిః—(స్త్రీ) దుప్పటి, క్రాలుగచ్చచెట్టు, ఏకుచెట్టు.
స్యాత్కోటిర శ్రా చా పా గ్రే సంఖ్యాభేద ప్రకర్ష యోః,	కోటిః—(స్త్రీ) ఆయుధధార, వింటికొన, కోటిసంఖ్య, ఉత్కర్ష.
స్యాత్త్రుటి స్సంశయే లేశేసూ క్ష్మైలాకాలమానయోః.	త్రుటిః—(స్త్రీ) సందేహము, స్వల్పపరిమాణము, సన్నయేలకులు, త్రుటికాలము.
త్రోటి స్స్యా త్క ట్ఫలే చంచ్వాం ఖగమీనవిశేషయోః.	త్రోటిః—(స్త్రీ) ఏకుచెట్టు, పక్షిముక్కు, పక్షివిశేషము, మత్స్యవిశేషము.
ఖాటిః కిణే శవ్రరథే ఖాటి రేకగ్రహేఽపిచ. ౩౦.	ఖాటిః—(స్త్రీ) గాయముపడి కాయగాచినది, శవములకుఁ గట్టురథము, బాలురకు సోకుగ్రహము.
నటీ మాట్టవిలాసిన్యాం శో ణకే నర్తకే నటః.	నటీ—(స్త్రీ) నఖమను గంధద్రవ్యము. నఖః—(పు) దుండిగపుఁజెట్టు, నాట్యకాఁడు.

అథ టాంత త్రివర్ణః	టాంత త్రివర్ణము
అవటస్స్యా త్తిలే గర్తే కూపే కుహకజీవిని. ౩౧.	అవటః—(పు) దున్నినభూమి, గోయి, నూయి, మోసముచేసి బ్రదుకువాఁడు.
వికట స్సుందరే ప్రోక్తో విశాల వికరాళయోః,	వికటః—(త్రి) సుందరమైనది, విస్తారమైనది, మిగుల భయంకరమైనది.
కరటో గజగండే స్యాత్కుసుంభే నింద్యజీవిని. ౩౨. ఏకాదశాహశ్రాద్ధే చ దుర్దురూటే చ వాయసే, కరటో వాద్యభేదేఽపి	కరటః—(పు) ఏనుఁగు గండస్థలము, కుసుంభవృక్షము, నింద్యజీవనము గలవాఁడు, పదునొకండవనాఁటి శ్రాద్ధము, నాస్తికుఁడు, కాకి, వాద్యవిశేషము.
నిర్దటో నిర్దయే స్మృతః. ౩౩. పరాపవాదసంరక్తే నిర్దటే ప్రయోజనే,	నిర్దటః—(త్రి) దయలేనివాఁడు, పరులయపవాదము విన నాసక్తిగలవాఁడు, ప్రయోజనములేనిది.
చిపిటః ఖాద్యభేదేఽపి చిపిటో విస్మృతేఽన్యవత్.	చిపిటః—(పు) అటుకులు (త్రి) విస్తరింపఁజేయఁబడినది.
జకుటో యమళే ఖ్యాతో వార్తాక కుసుమేశుని,	జకుటః—(పు) కవలపిల్లలు, వంగపూవు, కుక్క.
నిష్కుటస్తు గృహోద్యానే కేదారకకవాటయోః	నిష్కుటః—(పు) గృహసమీపమునఁగల పూదోఁట, పంటభూమి, తలుపు.
హర్కటః కచ్ఛపే సూర్యే	హర్కటః—(పు) తాఁబేలు, సూర్యుఁడు.
వ్యుత్కట స్త్రీవ్రమత్తయోః,	ఉత్కటః—(త్రి) వాఁడియైనది, మదించినది.
చర్పట స్స్ఫారవిపుల చపేటే పర్పటేఽపి చ. ౩౬.	చర్పటః—(త్రి)చాచినవ్రేళ్లు గలహస్తము, అప్పడము.
పర్పటః పిష్టవికృతౌ పర్పటో భేషజాంతరే,	పర్పటః—(పు) అప్పడము, పర్పాటకమను నొక యోషధీవిశేషము.
పిచ్చటో నేత్రరోగేస్యా త్పిచ్ఛటం త్రపుసీసయోః.	పిచ్చటః—(పు) నేత్రరోగవిశేషము, పిచ్ఛటం—(న) తగరము, సీసము.
త్ర్యంకటం శిక్యభేదేఽపి దాతాంజన్యామపి స్మృతం,	త్ర్యంకటం—(న) ఉట్టి, వృక్షవిశేషము.

కర్దటః కరహాటే స్యాత్పంక పంకారయో రపి. ౩౮.	కర్దటః—(పు) తామరదుంప, బురద, పాచితీగ.
కృపీట ముదరే నీరే	కృపీటం—(న) బొజ్జ, జలము.
కార్పటో జతుకార్యిణోః,	కార్పటః—(పు) లక్క, పనికిఁబూనిన వాఁడు.
కుక్కుట స్తామ్రచూడే స్యాత్కుక్కుభేఽగ్నికణేఽపి చ. ౩౯. నిషాదశూద్రయోః పుత్రే తాళమధ్యే తు కుక్కుటం, కుక్కుట్యనృతచర్యాయా	కుక్కుటః—(పు) కోడి, బెడగువ్వ, అగ్నిగణము, కిరాతపుత్త్రుఁడు, శూద్రపుత్త్రుఁడు. కుక్కుటం—(న) వాద్యతాళపు మధ్యకాలము. కుక్కుటీ—(స్త్రీ) అబద్ధపుచర్య.
ముచ్చటా దంభచర్యయోః,	ముచ్చటా—(స్త్రీ) కపటము, చేష్ట.
కేశట శ్శోణకే విష్ణౌ	కేశటః—(పు) దుండుగుచెట్టు, విష్ణువు.
వర్గటో ఽంతర్గళే గళే,	వర్గటః—(పు) కంఠభాగము, కంఠము.
కర్కటః కరణే స్త్రీణాం రాశిభేదకుళీరయోః. ౪౧. శాల్మలీ ఫలవాలుక్యోః కర్కటీ కర్కటః ఖగే.	కర్కటః—(పు) స్త్రీరతిబంధవిశేషము, కర్కటరాశి, ఎండ్రకాయ, బూరుగుకాయ. కర్కటీ—(స్త్రీ) నక్కదోస చెట్టు. కర్కటం—(న) రామబందు పక్షి.
కీకట స్తురగే నిస్వే దేశభేదే మితంపచే. ౪౨.	కీకటః—(పు) గుఱ్ఱము, దరిద్రుఁడు, కీకటదేశము, లోభి.
మోచాటః కృష్ణజీరే స్యాద్రంభాస్థిమలయోద్భవే,	మోచాటః—(పు) నల్లజీలకఱ్ఱ, అరటితూట, మంచిగంధము.
చక్రాటో విషవైద్యేఽపి ధూర్తదీనారయో రపి. ౪౩.	చక్రాటః—(పు) పాములవాఁడు, వంచకుఁడు, ముప్పదిరెండు గురిగింజల యెత్తు బంగారునాణెము.
వర్ణాటో గాయనే చిత్రకారే స్త్రీకృతజీవిని,	వర్ణాటః—(పు) గానముచేయువాఁడు, చిత్తరువులు వ్రాయువాఁడు, ఆఁడుదానిచే బ్రదుకువాఁడు.
భావాటో భావకే సాధునివే	భావాటః—(పు) అభిప్రాయము, సాధు

శే కాముకే ఒపిచ. ౨౨.	వ్రులయిల్లు, విటుఁడు.
శైలాటో దేవలేసింహే శుక్ల కాచకిరాతయోః,	శైలాట,—(పు) పూజారి, సింహము, తెల్లగాజు, బోయవాఁడు.
ద్రోహాటః కథితో గాథా ప్రభేదే మృగలుబ్ధకే. ౨౫. బైడాల వృత్తికేచాఒపి	ద్రోహాటః—(పు) కథావిశేషము, మృగమునను వేటలాడువాఁడు, కపటముగాఁ దపముఁ జేయువాఁడు.
ధారాట శ్చాతకాశ్వయోః,	ధారాటః—(పు) చాతకపక్షి, అశ్వము.
మోరటస్తు భవేదిక్షు మూలాంకోట ప్రభేదయోః. ౨౬. సప్తరాత్రాత్పరే క్షీరే మూర్వికాయాం తు మోరటా,	మోరటః—(పు) చెఱకువేరు, ఊడుగుచెట్టు. మోరటా—(స్త్రీ) ఈనినపిదప ఏడవనాఁడు పితికిన అవుపాలు, చాగచెట్టు.
వేకటస్స్యా ద్వైకటికే తథా సంజాతయావనే. ౨౭.	వేకటః—(పు) రత్నములను సానబట్టువాఁడు, యౌవనవంతుఁడు.
వేటో మిశ్రితే నీచే వేరటం బదరీఫలే,	వేరటః—(త్రి) కలుపఁబడినది, తుచ్ఛమైనది. వేరటం—(న) రేఁగుబండు.
త్రికూటం సింధులవణే త్రికూటశ్చ సువేలకే. ౨౮.	త్రికూటం—(న) సముద్రపులవణము. త్రికూటః—(పు) సువేలపర్వతము.
ఘాకూటః కథ్యతే మీనభేదే శైలాంతరేఒపిచ,	ఘాకూటః—(పు) మత్స్యవిశేషము, పర్వతవిశేషము.
అరిష్టః ఫేనిలే నింబే లశునే కాకకంకయోః. ౨౯. అరిష్టం సూతికాగారే తక్రే చిహ్నే శుభేఒశుభే,	అరిష్టః—(పు) కుంకుఁడుచెట్టు, వేఁపచెట్టు, వెల్లియుల్లి, కాకి, రామబందుపక్షి. అరిష్టం—(న) పురిటియిల్లు, మజ్జిగ, మరణచిహ్నము, శుభము, అశుభము.
సంసృష్టం సంగతే విద్యాద్విశుద్ధే వసనాదినా. ౩౦.	సంసృష్టం—(త్రి) కూడుకొనినది, వస్త్రాదులచేతఁ బరిశుద్ధమైనది.
అవటః కథితో ఘూటాకూపగర్తేషు సూరిభిః,	అవటః—(పు) ముచ్చిలగుంట, నూయి, గోయి.
పరీష్టిః పరిచర్యాయాం ప్రాకామ్యేఒపి గవేషణే.	పరీష్టిః—(స్త్రీ) పరిచారకము, శంకరుని యష్టైశ్వర్యములలో నొకటి, వెదకుట.

వరటా హంసయోషాయాం గంధోళ్యాం వరటాపిచ,
త్రిపుటా మల్లికాయాం చ సూక్ష్మైలా త్రివృతోరపి. ౧౨. సతీనకేచ తీరేచ త్రిపుటః సముదాహృత,
పర్వటీ వ్రీహిభేదేస్యా ద్వర్వటీ పణ్యయోషితి. ౧౩.
పర్కటీ నూతనఫలే పూగాదేః ప్లక్షపాదపే.
మర్కటీ వానరీశూకశింబ్యోస్స్యా త్కరజాంతరే. ౧౪.
మర్కట స్తూర్ణనాభేఽపి కపౌ స్త్రీకరణేఽపి చ,
కురంటీ దారుపుత్ర్యాం చ కురంటో ఝిటికాంతరే.
చిరంటీతు సువాసిన్యాం స్యా ద్ద్వితీయవయస్స్త్రియాం.

వరటా—(స్త్రీ) ఆఁడుహంస, కందిరీఁగ.
త్రిపుటా—(స్త్రీ) వర్షాకాలపు మల్లెచెట్టు, సన్నయేలకులు, తెల్లతెగడ. త్రిపుటః—(పు) లంకలనుధాన్యము, ఒడ్డు.
పర్వటీ—(స్త్రీ) ధాన్యవిశేషము, వెలయాలు.
పర్కటీ—(స్త్రీ) పోకచెట్టు మున్నగువాని పుచ్చె, జువ్విచెట్టు.
మర్కటీ—(స్త్రీ) ఆఁడుకోతి, దూలగొండిచెట్టుతీఁగె, కానుగుచెట్టు. మర్కటం—(పు) సాలెపురుగు, కోతి, రతిబంధవిశేషము.
కురంటీ—(స్త్రీ) కొయ్యబొమ్మ. కురంటః—(పు) పచ్చపూవుల ములుగోరంట.
చిరంటీ—(స్త్రీ) ముత్తైదువు, యౌవనవతి.

అథ టాంతశ్చతుర్వర్ణః.

శ్రుతీకటః ప్రాంచలోహే ప్రాయశ్చిత్తభుజంగయోః.
ఉచ్చింగటో మీనభేదే తథా కోపనపూరుషే,
కుటంనటస్తు శోణాకే కైవర్తీముస్తకేఽపి చ. ౧౫.
ఖర్గారీటస్తు ఫలకాసిధారావ్రతచారిణోః,
కుండకీటస్తు చార్వాకవచ

టాంత చతుర్వర్ణము.

శ్రుతీకటః—(పు) ప్రాతలోహము, పాపనివృత్తికొఱకుచేయు ప్రాయశ్చిత్తము, సర్పము.
ఉచ్చింగటః—(పు) తృణగండమను మత్స్యము. కోపస్వభావుఁడు.
కుటంనటః—(పు) దుండుగపుజెట్టు, తుంగముస్తె.
ఖర్గారీటః—(పు) డాలు, అసిధారావ్రతము గావించువాఁడు.
కుండకీటః—(పు) చార్వాకవాక్యము

వాభిజ్ఞపూరుషే. ౯౮. జారజబ్రాహ్మణీపుత్రదాసీకాముకయోరపి, — లెక్కింగినవాఁడు, జారిణియగు బ్రాహ్మణికి జనించినవాఁడు, దాసితో వ్యభిచరించువాఁడు.

నారకీటో శ్మకీటే స్యా త్స్వదత్తాశావిహంతరి. ౯౯. — నారకీటః—(పు) కృమివిశేషము, ఆశపెట్టి విఫలముఁ జేయువాఁడు.

కార్యకూటస్తు కృపణో న్మత్తానర్థకరేష్వపి, — కార్యకూటః—(పు) లోభి, పిచ్చివాఁడు, ఘాతుకుఁడు.

కామకూటస్తు వేశ్యాయాః ప్రియవిభ్రమయోర్మతః. — కామకూటః—(పు) వేశ్యారతుఁడు, వేశ్యయొక్క విలాసచర్య.

చక్రవాటః క్రియారోహే పర్యంతే చ శిఖాతరౌ, — చక్రవాటః—(పు) పనిబూనినవాఁడు, సమీపము, దీపపుఁగుంది.

వర్కరాటః కటాక్షే స్యా త్తరుణాదిత్యరోచిషి. ౯౧. స్త్రీణాం వత్సపయోత్సంగ కాంతదత్తనఖేఽపిచ, — వర్కరాటః—(పు) క్రేఁగంటఁజూచుట, లేఁతయెండ, కుచాగ్రమున విటుఁడు జేయు నఖక్షతము.

కరహాటో బ్జకందే స్యాత్పుష్ప వృక్షప్రభేదయోః. ౯౨. — కరహాటః—(పు) తామరదుంప, పుష్పవిశేషము, మంగచెట్టు.

పరపుష్టః పరభృతే పరపుష్టా ఽఽపణస్త్రియాం, — పరపుష్టః—(పు) కోకిల, వెలయాలు.

ప్రతికృష్టం మతం గుహ్యే ద్విరావృత్త్యా చ కర్షితే, — ప్రతికృష్టం—(పు) మర్మాంగము, రెండుమారులు దున్నినభూమి.

ప్రతికృష్టః ప్రేషితే స్యాత్ప్రఖ్యాస్యాతే చ వాచ్యవత్, — ప్రతికృష్టః—(త్రి) పంపఁబడినది, నిరసింపఁబడినది.

శిపివిష్టస్తు ఖలతౌ శివే దుశ్చర్మణి స్మృతః. ౯౪. — శిపివిష్టః-(పు) బట్టతలగలవాఁడు, శివుఁడు, కుష్ఠురోగి.

చతుష్షష్టిగ్రృహ్వృచే చతుష్షష్టికలాస్వపి, — చతుష్షష్టిః—(స్త్రీ) ఋగ్వేదము, అరువదినాలుగువిద్యలు.

స్యాద్గాఢముష్టిః కృపణే కృపాణాదిషు చేష్యతే. ౯౫. — గాఢముష్టిః—(పు) లోభి, గండ్రగొడ్డలి, ఖడ్గము మొదలగు నాయుధవిశేషము.

అథ స్యాద్దశనోచ్ఛిష్టో నిశ్వాసాధరచుంబయోః,	దశనోచ్ఛిష్టః— (పు) నిట్టూరుపుగాలి, అధరచుంబనము,

అథ ఠాంతో ద్వివర్ణః	ఠాంత ద్వివర్ణము
కఠస్స్వర రుచాంభేదే స్యాత్తద్ధ్యేతృ వేదినోః, మునావపి	కఠః—(పు) స్వరవిశేషము, కఠబుక్కులు, కఠబుక్కుల నేర్చినవాఁడు, కఠశాఖీయుఁడు, కఠముని.
హఠో వారిపర్ణ్యాం స్యాత్ప్రసభేఽపి చ. ౧.	హఠః—(పు) తూటికూర, బలాత్కారము.
శఠో మధ్యస్థపురుషే శఠో ధుత్తూరధూర్తయోః, శఠోఽలసే చ మూర్ఖే చ	శఠః—(పు) వివాహాదులలో మధ్యవర్తి, ఉమ్మెత్తచెట్టు, మందమతి, మూర్ఖుఁడు.
కుంఠోఽకర్మణ్యమూర్ఖయోః	కుంఠః—(పు) సోమరి, మూర్ఖుఁడు.
పాఠస్స్యాత్పఠనే విద్ధపర్ణ్యాం పాఠాపి పఠ్యతే,	పాఠః—(పు) చదువుట, పాఠా—(స్త్రీ) పాటచెట్టు.
కంఠో గళే సన్నిధానే ధ్వనౌ మదనపాదపే ౩.	కంఠః—(పు) మెడ, సమీపము, ధ్వని, ఉమ్మెత్తచెట్టు,
వంఠస్స్యాదకృతోద్వాహే ఖర్వే కుంఠాయుధేఽపి చ,	వంఠః—(పు) పెండ్లికానివాఁడు, పొట్టివాఁడు, బల్లెము.
పృష్ఠం చరమమాత్రే స్యాద్దేహస్యావయవాంతరే. ౪	పృష్ఠం—(న) వెనుకవైపు, దేహమునందలి వెనుకవైపు.
కోష్ఠః కుసూలే చాత్మీయే కుక్షేరంతర్గృహస్య చ,	కోష్ఠః—(పు) గాదె—(త్రి) తనకు సంబంధించినది— (పు) ఉదరమధ్యము, గృహమధ్యము.
కుష్ఠో రోగే సుగంధే చ	కుష్ఠః—(పు) కుష్ఠరోగము, సుగంధిపాలచెట్టు.
గోష్ఠం గోస్థానకేఽపి చ. ౫.	గోష్ఠం—(న) పశువులదొడ్డి,
గోష్ఠీ సభాయాం సంలాపే	గోష్ఠీ—(స్త్రీ) సభ ప్రీతితో సలుపు పరస్పరభాషణము,
దుష్ఠుస్స్యాద్దుర్బలేఽధమే,	దుష్ఠుః—(పు) బలములేనివాఁడు, దుర్వినీతుఁడు.

ప్రష్ఠః శ్రేష్ఠాగ్రయోరుక్తః ప్రష్ఠా చండాలికౌషధౌ. ౬.	ప్రష్ఠః—(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, ముందుగా జరిగినది, ఒక యోషధి.
జ్యేష్ఠ శ్శ్రేష్ఠేఽతివృద్ధే చ	జ్యేష్ఠ—(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, మిగుల కాలము గడిచినది—(పు) జ్యేష్ఠమాసము.
జ్యేష్ఠో మాసాంతరేఽపి చ, గృహగోధర్క్షయో ర్జ్యేష్ఠా	జ్యేష్ఠా—(స్త్రీ) బల్లి, జ్యేష్ఠానక్షత్రము.
శ్రేష్ఠో వైశ్రవణే వరే. ౭.	శ్రేష్ఠః—(పు) కుబేరుఁడు—(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది.
కాష్ఠా దారుహరిద్రాయాం కాలమాన ప్రకర్షయోః, స్యాద్దిశి స్థానమాత్రే చ కాష్ఠ మాఖ్యాత మింధనే. ౮.	కాష్ఠా—(స్త్రీ) మ్రానుపసుపు, పదునెనిమిది నిమిషముల కాలము, దిశ, చోటు. కాష్ఠం—(న) ఇంధనములు.
నిష్ఠా నిష్పత్తినాశాంత యాచ్ఞా నిర్వహణేషు చ,	నిష్ఠా—(స్త్రీ) కార్యము నెరవేరుట, నశించుట, అంత్యము, యాచించుట, నిర్వహించుట.
షష్ఠీ షణ్ణాం చ పూరణ్యాం కాత్యాయన్యామపీష్యతే. ౯.	షష్ఠీ—(త్రి) ఆఱవది, పార్వతీదేవి

అథ ఠాంత స్త్రివర్గః	ఠాంత త్రివర్గము
కమఠః కచ్ఛపే భాండభేదేచ కమఠం మతం,	కమఠః—(పు) తాఁబేలు, కమఠం—(న) సన్యాసులభిక్షాపాత్రము.
జరఠః కర్కశే పాండౌ జరఠః కఠినేఽన్యవత్. ౧౦.	జరఠః—(త్రి) కఱకయినది, తెల్లనిది, కఠినమైనది.
నర్మఠ శ్చూచుకే షిద్గే	నర్మఠః—(పు) చూచుకము, విటుఁడు.
వైకుంఠః కృష్ణశక్రయోః,	వైకుంఠః—(పు) కృష్ణుఁడు, ఇంద్రుఁడు.
శ్రీకంఠః ఖండపరశౌ శ్రీకంఠః కురుజాంగలే. ౧౧.	శ్రీకంఠః—(పు) శంకరుఁడు, కురుదేశము నందలి మరుదేశము.
వరిష్ఠస్స్యాదురుతరే ప్రవరే తిత్తిరావపి, వరిష్ఠం మరి	వరిష్ఠః—(పు) మిగుల విస్తారమైనది, మిగుల శ్రేష్ఠమైనది, వరిష్ఠం—(న)

చే తామ్రే	మిరియాలు, రాగి. [జొన్నడు.
సాధిష్ఠోఽతి దృఢార్థయోః.	సాధిష్ఠః—(పు) మిగుల దృఢమైనది, పూ
అంబష్ఠో దేశభేదేఽపి విప్రా ద్వైశ్యాసు తేఽపి చ అంబష్ఠా చామ్లలోణ్యాం స్యా త్పాఠా యూథికయోరపి. ౧౩.	అంబష్ఠః—(పు) దేశవిశేషము, బ్రాహ్మణు నకు వైశ్యస్త్రీకి జనించినవాఁడు, అంబష్ఠా—(స్త్రీ) పులిచింత, పాటచెట్టు, అడవిమొల్ల చెట్టు.
కనిష్ఠోఽల్పేఽనుజే యూని కనిష్ఠా దుర్బలాంగుళౌ,	కనిష్ఠ—(త్రి) స్వల్పమైనది, వెనుక జనిం చినది, పిన్నవయస్సుది, కనిష్ఠా—(స్త్రీ) చిటికెనవ్రేలు.
లఘిష్ఠోఽత్యల్పకే భేలేఽ	లఘిష్ఠః—(త్రి) మిగుల చుల్కనయైనది —(పు) తెప్ప.
పృష్ఠః కాలవామయోః.	అపష్ఠః—(పు) కాలము—(త్రి) ఎడమ వైపు ఉన్నది.
ప్రకోష్ఠో విస్తృతకరే భూప కక్షాంతరేఽపి చ, కూర్ప రా దధరేచాపి	ప్రకోష్ఠః—(పు) చాచినహస్తము, రాజ గృహామునందలి కక్ష్య, మణిబంధము నకు ఈవలిభాగము.
ప్రతిష్ఠా స్థానమాత్రకే. ౧౪. గౌరవే యాగనిష్పత్తి చతురక్షరపద్యయోః,	ప్రతిష్ఠా—(స్త్రీ) ప్రదేశము, గౌరవము, యాగము నెఱవేర్చుట, నాలుగువర్ణ ముల ఛందస్సుగల పద్యవిశేషము.
మకుష్ఠో వ్రీహిభేదే స్యా న్మకుష్ఠో మంథరేఽన్యవత్.	మకుష్ఠః— (పు) అడవిపెసలు—(త్రి) మెల్లఁగా నడుచువాఁడు.

అథ ఠాంతశ్చతుర్వర్ణః.	ఠాంత చతుర్వర్ణము.
దంతశఠస్స్యా జ్జంబీరే కపిత్థే కర్మరంగకే, నాగరంగేఽపి చాంగేర్యాం స్మృతా దంతశఠా బుధైః. ౧౫.	దంతశఠః—(పు) నిమ్మచెట్టు, వెలఁగచెట్టు, ముఁలువెలఁగచెట్టు, నారింజచెట్టు, దంతశఠా—(స్త్రీ) పులిచింతచెట్టు.
సూత్రకంఠో ద్విజే ప్రోక్తః ఖంజరీటకపోతయోః,	సూత్రకంఠః—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, కాటుక పిట్ట, పావురము.

హారికంఠః పరభృతే హారా న్వితగళేఽపిచ. ౧౮.	హారికంఠః—(పు) కోకిల, హారాలంకృత మగు కంఠ ప్రదేశము.
కాలకంఠ స్తు దాత్యూహే కలవింక స్తు ఖంజనే, సితా పాంగే హరే పీతసారకే నీలకంఠవత్. ౧౯.	కాలకంఠః, (నీలకంఠః)—(పు) కూకురు గిడ్డంగిపిట్ట, ఊరపిచ్చుక, కాటుకపిట్ట, నెమిలి, శంకరుఁడు, పీతచందనము.
కలకంఠః కలధ్వానే హంసే పారావతే పికే,	కలకంఠః—(పు) అవ్యక్తమధురధ్వని, హంస, పావురము, కోకిల.
దేవకాష్ఠంతు సరళదేవదారు మహీరుహోః, ౨౦.	దేవకాష్ఠం—(న) సరళదేవదారువృక్షము, దేవదారువృక్షము.
కాలపృష్ఠం భవేత్కర్ణచాపే కోదండమాత్రకే, కాల పృష్ఠస్తు సారంగ విశేషే కంకపక్షిణి. ౨౧.	కాలపృష్ఠం—(న) కర్ణునిధనువు, సామాన్య మగు ధనువు, కాలపృష్ఠః—(పు) ఒక విధమగుజింక, రాంబందుపక్షి.

అథ డాంతో ద్వివర్ణః. — డాంతద్వివర్ణము.

గుడస్స్యా ద్గోళకే హస్తి సన్నాహేక్షువికారయోః, గుడా స్నుహీగుళికయో	గుడః—(పు) వర్తులాకారము, ఏనుఁగు నకువేయు కవచాదులు, బెల్లము, గుడా—(స్త్రీ) జెముడుచెట్టు, ఉండ.
గడో మీనాంతరాయయోః,	గడః—(పు) మత్స్యవిశేషము, విఘ్నము.
జడో మూర్ఖే హిమగ్రస్తే శూకబింబ్యాం జడా మతా,	జడః—(పు) మూర్ఖుఁడు, చలిచే మొద్దు బారినవాఁడు, జడా—(స్త్రీ) దూల గొండిచెట్టు.
గడుః పృష్ఠగుడే కుబ్జే	గడుః—(పు) వీపుపై కణితి, గూనువాఁడు.
షడః పేయాంతరే భిది. ౨.	షడః—(పు) పానీయవిశేషము, భేదము.
వ్యాడో హింస్రపశౌ సర్పే	వ్యాడః—(పు) క్రూరజంతువు, పాము.
తాడ స్తాడనఘోషయోః, ముష్టిమేయతృణాదౌ చ తాడీతాళఫలద్రుమే. ౩.	తాడః—(పు) కొట్టుట, శబ్దము, పిడికిటిలో నిముడఁదగిన గడ్డి మున్నగునవి, తాడీ (స్త్రీ) తాడిచెట్టు.
నీడం స్థానే కులాయే చ సకా	నీడం—(న) ప్రదేశము, పక్షిగూడు,

రః పూర్వకోఽంతికే,
క్రోడస్స్యాక్రపాతంగోః
క్రోడం క్రోడాచవక్షసి. ౧.
చోడః కూర్పాసకే దేశీభేదే
ప్రావరణాంతరే,
క్ష్వేడః కర్ణామయే ధ్వానే
గరళే కుటిలేఽపి చ. ౨.
లోహితార్కఫలే క్ష్వే
డం ఘోషపుష్పే దురా
సదే, యోధానాం సిం
హనాదే తు క్ష్వేడా స్యా
ద్వంశశల్యకే. ౩.
అండం ఖగాదికోశే స్యా న్ము
ష్కే వీర్యేఽపి చ క్వచి
త్,
స్యాత్ఖండశ్శకలే చేక్షు వి
కారమణిదోషయోః ౪.
గండః కపోలే పిటకే యోగ
భేదేచ గండకే, గండః ప్ర
వీరేచిహ్నే స్యా దశ్వభూషణ
బుద్బుదే. ౫.
చండో దైత్యాంతరే తీవ్రే
చండోదాసే యమస్యచ,
ధనహారీ శంఖపుష్ప్యో
శ్చండా చండో ఽతికోప
నే. ౬.
చండీ కాత్యాయనీ హింస్రా
కోపనస్త్రీషు సమ్మతా,
షండం పద్మాదిసంఘాతే షం
డ స్స్యాద్గోపతావపి.

సనీడః — సమీపము.
క్రోడః — (పు) పంది, శనిగ్రహము, క్రోడా.
— (స్త్రీ) బాహుమధ్యప్రదేశము.
చోడః — (పు) అవిక, చోడదేశము, ఉత్త
రీయము.
క్ష్వేడః — (పు) కర్ణరోగము, ధ్వని, కాల
కూటవిషము — (త్రి) వక్రమైనది క్ష్వే
డం — (న) ఎఱ్ఱజిల్లేడుకాయ, ఆవడపుష్ప
ము — (త్రి) పొందశక్యముగానిది,
క్ష్వేడా — (స్త్రీ) సింహనాదము, వెదురు
మొలక.
అండం — (న) పక్ష్యాదుల గ్రుడ్డు, వృష
ణము, రేతస్సు.
ఖండః — (పు) తునక, కలకండ, రత్న
దోషము.
గండః — (పు) గండస్థలము, కురుపు, గండ
మను యోగము, ఖడ్గమృగము, వీరుఁడు,
గుర్తు, అశ్వాభరణవిశేషము, నీటి
బుడగ.
చండః — (పు) చండాసురుఁడు — (త్రి)
తీవ్రమైనది — (పు) చండుఁడను యమ
దూత, చండా — (స్త్రీ) నల్లకచ్చూరము,
శంఖమాలినీవృక్షము — (త్రి) మిగుల
కోపముగలది.
చండీ — (స్త్రీ) పార్వతి, హింసించు స్వభా
వముగలది, కోపముగలస్త్రీ.
షండం — (న) కమలసమూహము, షండః
— (పు) ఆఁబోతు, నపుంసకుఁడు, అంతః

౧౦. షండః క్లీబే వంశ
కరే భార్గవే వంధ్యపూ
రుషే,
కుండం దేవజలాధారే పిఠరేఽథ
కమండలౌ. ౧౧.
కుండీకుండ స్మృతౌ జా
రాత్పతివత్నీసుతేఽపి చ,
దండో యమే మానభేదే
లగుడే దమసైన్యయోః.
వ్యూహభేదే ప్రకాం
డేఽశ్వే కోణమంథాన
యోరపి, అభిమానే
గ్రహే దండశ్చండాంశో
పారిపార్శ్వకే. ౧౩.
గోండః పామరజాతౌ చ వృద్ధ
నాభౌ చ వాచ్యవత్,
పిండం సాంద్రే బలే బోలే
గృహాంశే జీవనాయసోః
పిండో దేహే జపాపుష్పే
నివాసే సిల్హకేఽపి చ, పిండీ
స్యాత్తగరేఽలాబు
ఖర్జూరీభేదయోరపి. ౧౪.
పండః షండే ధియాం పండా
పాండుః కుంతిపతౌ సితే,
మండం మస్తుని శాకే చ మండ
స్స్యాత్సారపిచ్ఛయోః.
౧౫. ఏరండే భూషణే
చాథ మండా ధాత్ర్యా
ముదీరితా,

పురముగాచు కొజ్జావాఁడు, శుక్రా
చార్యుఁడు, పుంస్త్వము వ్యర్థము
చేసినవాఁడు.
కుండం—(న) స్వర్గతటాకము, పాత్రము,
కుండీ—(స్త్రీ) కమండలువు, కుండః—
(పు) భర్తయుండఁగా జారునకుఁ బుట్టిన
వాఁడు.
దండః—(పు) యమధర్మరాజు, తక్కెడ
దండి, కఱ్ఱ, దండోపాయము, సైన్య
ము, దండమను వ్యూహము, చెట్టు
కొమ్మల క్రిందిభాగము, గుఱ్ఱము,
వాయించుకఱ్ఱ, కవ్వము, అభిమా
నము, గ్రహవిశేషము, సూర్యునిప్రక్క
నుండు విష్ణుదేవత.
గోండః—(పు) ఆటవికజాతి (గోండులు.)
(త్రి) పెద్దబొడ్డుగలవాఁడు.
పిండం—(న) దట్టము, బలము, బాలింత
బోలు, గృహభాగము, జీవనాధా
రము, ఇనుము, పిండః—(పు) శరీరము,
మంకెనపూవు, పార్వణపుముద్ద, పిండీ
—(స్త్రీ) గ్రంధితగరము, ఆనఁగుచెట్టు,
ఖర్జూరవృక్షము. [బుద్ధి.
పండం—(పు) నపుంసకుఁడు, పండా—(స్త్రీ)
పాండుః—(పు) పాండురాజు — (త్రి)
తెల్లనిది.
మండం—(న) పెరుగుమీఁగడ, కూర-(పు)
చేప, జిగట, అముదపుచెట్టు, అలం
కారము, మండా—(స్త్రీ) భూమి.

ముండో దైత్యాంతరే రాహౌ మూర్ధముండితయోరపి. ౧౭.

ముండః—(పు) ముండాసురుడు, రాహువు, శిరస్సు—(త్రి) బోడితలగలవాడు.

శౌండో మత్తేఽపి విఖ్యాతః శౌండీ పిప్పలిచవ్యయోః,

శౌండః—(త్రి) కల్లుమత్తుచే మదించినవాడు, శౌండీ—(స్త్రీ) పిప్పలిచెట్టు, చవ్య మను గంధద్రవ్యము.

కాండం నాళే తరుస్కంధే బాణేఽవసరనీరయోః. ౧౮. కుత్సితే రహసి స్తంభే కాండం గర్వేఽశ్వవర్గయోః,

కాండం—(న) కాడ, చెట్టుమ్రాను, బాణము, సమయము, జలము, కౌటిల్యము, రహస్యము, స్తంభము, గర్వము, గుఱ్ఱము, సమూహము.

భాండం భూషణమాత్రేఽపి భాండం మూలవణిగ్ధనే ౧౯. నదీపాత్రే తురంగాణాం భూషణే భాజనేఽపి చ,

భాండం— (న) అలంకారసామాన్యము, వర్తకమునందలి పెట్టుబడిసొమ్ము, నదిగట్టుల మధ్యభాగము, అశ్వభూషణము, కుండ.

ఇడా వాచి గవి క్షోణ్యామిడా చ బుధయోషితి. ౨౦.

ఇడా—(స్త్రీ) మాట, గోవు, భూమి, బుధునిభార్య.

క్రీడా కేళిప్రకారే స్యాత్ఖేలావజ్ఞానయోరపి,

క్రీడా—(స్త్రీ) స్త్రీపురుషుల, విహారము, కందుకాదిఖేలనము, పరిహాసము.

చూడా శిఖాయాం వలభౌ చూడా బాహువిభూషణే. ౨౧.

చూడా—(స్త్రీ) పురుషుని శిరోమధ్యస్థకేశములు, ముంజూరు, దండకడియము.

పీతా కృపా శిరోమాలాపమర్దసరళద్రుషు,

పీడా—(స్త్రీ) దయ, తలనున్నపూలదండ, పీడకలిగించుట, దేవదారువృక్షము.

నాడీ నాళే శిరాగండదూర్వయోస్స్యాద్ద్విక్షణాంతరే. ౨౨ నాడీ షట్క్షణకాలేఽపి చర్యాయాం కుహకస్య చ,

నాడీ—(స్త్రీ) గొట్టము, బోలుగనుండు నరము, ఒకవిధమగు గరిక, గాయము, ఆఱు క్షణముల కాలము, కుత్సితుని చేష్టలు.

రండా మూషకపర్ణ్యాంచ రం డా విధవయోషితి. ౨౩.	రండా—(స్త్రీ) ఎలుకచెవిచెట్టు, వితంతువు.
వండాపి పాంసులాయాం స్యాద్వండో హస్తాదివర్జితే,	వండా—(స్త్రీ) ఱంకుటాలు, వండః—(పు) చేతులు మున్నగు నవయవములు లేని వాఁడు.
శుండాపి జలహస్తిన్యాం మదిరా కరిహస్తయోః. ౨౪. నళిన్యాం వారయో షాయాం శుండస్తు మద నిర్ఝరే.	శుండా—(స్త్రీ) నీటియేనుఁగు, కల్లు, ఏనుఁగుతుండము, తామరతీఁగ, వేశ్య, శుండః—(పు) మదప్రవాహము.

అథ డాంతస్త్రివర్గః.

డాంత త్రివర్గము.

గారుడం స్యాన్మరకతే విష శాస్త్రేఽపి గారుడం ౨౫.	గారుడం—(న) గరుడపచ్చ, విషము హరింపఁజేయు మంత్రశాస్త్రము.
ద్రావిడస్స్యాజ్జనపదే వేదము ఖ్యక శంఖయోః,	ద్రావిడః—(పు) ద్రావిడదేశము, కచ్చూరము, శంఖము.
ప్రచండో దుర్వహే శ్వేత కరవీరే ప్రతాపిని. ౨౬	ప్రచండః—(త్రి) అసాధ్యమైనది—(పు) తెల్లగన్నేరు, (త్రి) ప్రతాపముగలది.
పిచండ ముదరే విద్యాత్ప శోరవయవేఽపి చ,	పిచండం—(న) కడుపు, పశువుల యవయవము.
తరండో బడిశీసూత్రబద్ధవ స్తుని ఖేలకే. ౨౭.	తరండః—(పు) గాలము త్రాటికిఁ గట్టిన బెండు, కఱ్ఱ మొదలగునవి, తెప్ప.
వరండోఽప్యంతరావేద్యాం సందోహముఖరోగయోః,	వరండః—(పు) వేదికమధ్యభాగము, సమూహము, ముఖరోగవిశేషము (మొటిమెలు)
పూత్యండో గంధకీటేఽపి త థాగంధమృగేఽపిచ. ౨౮.	పూత్యండః—(పు) పక్షివిశేషము, జవ్వాది పిల్లి.
మార్తండ స్తపనే క్రోడే	మార్తండః—(పు) సూర్యుఁడు, వరాహము.
శిఖండో బర్హచూడయోః,	శిఖండః—(పు) నెమలిపురి, తలవెండ్రుకలు.

ప్రకాండో విటపీశస్తే మూ లస్కంధాంతరే తరోః.	ప్రకాండః—(పు) కొమ్మ (త్రి) శ్రేష్ఠమై నది, చెట్టుకొమ్మలక్రిందిభాగము.
కోదండో భ్రూలతాయాం స్యాద్దేశభేదేచ కార్ముకే,	కోదండః—(పు) కనుబొమ్మ, కోదండ దేశము, కోదండం—(న) ధనువు.
సరండస్సరటే ధూర్తే సరం డో భూషణాంతరే 30	సరండః—(పు) తొండ, దుడుకువాఁడు, భూషణవిశేషము.
మారుణ్డోఽణ్డే భుజంగానాం మార్గే గోమయమండలే,	మారుండః—(పు) పాముగ్రుడ్డు, త్రోవ, గోమయముతో నలికినతావు.
కరండో మధుకోశాసికారం డేషు దలాడకే. 31.	కరండః—(పు) తేనెతుట్టె, ఖడ్గము, కన్నె లేడియనుపక్షి, నువ్వుచెట్టు.
కూష్మాండో గణభేదే స్యా ద్భ్రూణే కర్కారుకేఽపి చ,	కూష్మాండః—(పు) దేవతాగణము, గర్భ ము, గుమ్మడిచెట్టు.
భేరుండా దేవతాభేదే పక్షి భేదే చ భీషణే. 32.	భేరుండా—(స్త్రీ) దేవతావిశేషము— (కాళి)—(పు) భేరుండపక్షి— (త్రి) భయంకరమైనది.
వారుండస్సేకపాత్రే స్యాన్మలే దృక్కర్ణయోరపి, ఫణిస్థ రాజే వారుండే ద్వార పిండ్యాముదీరితా. 33.	వారుండః—(పు) ఓడలోనిజలముతీయు పాత్రము, కంటిపుసి, చెవిలోనిగుబిలి, శేషుఁడు, వారుండీ—(స్త్రీ) గడప.
తిత్తిడో భూరుహే కాల దానే దైత్యాంతరేఽపి చ,	తిత్తిడః—(పు) చింతచెట్టు, యమదూత, రాక్షసవిశేషము.
తింతిడస్త్రీంతిడీతు స్యాచ్చిం చావృక్షామ్లయోరపి 34	తింతిడః—(పు) తింతిడీ—(స్త్రీ) చింతచెట్టు, చింతపండు.
వరండా శారికావర్తి ఖడ్గ ధేనుషు వర్తతే,	వరండా—(స్త్రీ) గోరువంక, దీపపువత్తి, కత్తి, ఆవు.
వితండా వాదభేదే స్యాత్క చ్ఛశాకే శిలాహ్వయే 35. వితండా కరవీ	వితండా—(స్త్రీ) తనపక్షము సమర్థింపక పర పక్షము దూషించువాదము, శాకవిశే షము, శిలాజిత్తు, గన్నేరుచెట్టు,

ర్యాంచ
నిర్గుండీ సింధువారకే, నీలశే
ఫాలికాయాం చ కరహా
టేఽపి కుత్రచిత్. ౩౬.

నిర్గుండీ—(స్త్రీ) వావిలిచెట్టు, నల్లపూవుల వావిలిచెట్టు, తామరదుంప.

అథ డాంతశ్చతుర్వర్ణః.

భవే ద్వాతథుడో వాత్యా
వాయుయో ర్వాతశోణితే,
పిచ్ఛిలస్ఫోటికాయాంచ
దేవతాడస్తు ఘోషకే. ౩౭
సైంహికేయగ్రహే చాపి
దేవతాడోఽహుతాశనే,
చక్రవాడోఽద్రిభేదేస్యాచ్చ
క్రవాడంతుమండలే. ౩౮
జలరుండో జలావర్తే పయో
రేణౌ భుజంగమే,
అపోగండస్తు శిశుకే వికా
లాంగేఽతిభీరుకే. ౩౯.

డాంత చతుర్వర్ణము.

వాతథుడః—(పు) వాయుసమూహము, కాంత, ఒకవ్యాధివిశేషము, జిడ్డువస్తువులపైఁ దేలుబుడగ.
దేవతాడః—(పు) ఆవడచెట్టు, రాహువు, అగ్నిహోత్రుఁడు.
చక్రవాడః—(పు) లోకాలోకపర్వతము, చక్రవాడం—(న) వర్తులాకారము గలది.
జలరుండః—(పు) నీటిసుడి, నీటితుంపురులు, నాము.
అపోగండః—(త్రి) బాలుఁడు, వికలాంగముగలది, భయంకరమైనది.

అథ ఢాంతో ద్వివర్ణః.

దృఢ స్థూలే భృశే శక్తే ప్ర
గాఢేఽపి దృఢో మతః,
బాఢం దృఢే ప్రతిజ్ఞాయాం
మూఢ స్తంద్రితబాలయోః.
గూఢం రహసి గుహ్యే చ
సంవృతే పునరవ్యవత్,
వ్యూఢస్సంహతవిన్యస్త పృథు
లేషు చ ఢేన్యవత్. ౧.
షంఢో వర్షవరే క్లీబే గోప

ఢాంత ద్వివర్ణము.

దృఢః—(పు) లావైనది, విస్తారమైనది, బలమైనది, విస్తారము.
బాఢం—(న) ఎక్కుడు, అంగీకారము.
మూఢః—(పు) అవివేకి, బాలుఁడు.
గూఢం—(న) రహస్యము, మర్మాంగము, —(త్రి) దాగియున్నది.
వ్యూఢః—(పు) వ్యూహాబద్ధముగు సైన్యము, విస్తారమైనది.
షంఢః—(పు) కొజ్జా, నపుంసకుఁడు, అఁ

తో వంధ్యపూరుషే,	ఖోతు, వ్యర్థేంద్రియుఁడు. [సారథి.
వోఢా స్యాద్భారితే సూతే	వోఢాః(ఋపు) భారము మోయువాఁడు
సోఢా మర్షణశక్తయోః. ౩.	సోఢా(ఋత్రి) ఓరిమిగలది, సమర్థమైనది.
రాఢా సూక్ష్మే చ శోభాయాం	రాఢా—(స్త్రీ) సూక్ష్మము, కాంతి.
దాఢా దంష్ట్రాభిలాషయోః.	దాఢా—(స్త్రీ) కోఱ, కోరిక.
మాఢిః పత్త్రాదిభంగే స్యాన్మా ఢిర్దైన్యప్రకాశనే. ౪.	మాఢిః—(స్త్రీ) మకరికాపత్త్రాదులు, దైన్యమును బ్రకటించుట.

అథ ఢాంతః త్రివర్గః. / ఢాంత త్రివర్గము.

ఆషాఢో వ్రతినాం దండే మాసే మలయపర్వతే,	ఆషాఢః—(పు) బ్రహ్మచారుల పలాశదండము, ఆషాఢమాసము, మలయపర్వతము.
వారూఢశ్శబలేఽపి స్యాద్వస్త్రాంచలకవాటయోః. ౫. పంజరే నావకే చాథ	వారూఢః—(పు) దారిబత్తెము, పైటచెఱఁగు, తలుపు, చిలుక మొదలగువాని పంజరము, అగ్ని.
ప్రరూఢో జఠరే స్మృతః, బద్ధమూలే	ప్రరూఢః—(పు) ఉదరము—(త్రి) దృఢముగా నాటుకొన్నది.
విరూఢస్తు సంజాతేఽంకురితేఽన్యవత్. ౬.	విరూఢః—(త్రి) పుట్టినది, అపుడంకురించినది.
సమూఢః పుంజితే భుగ్నే సద్యోజాతేఽనుపప్లుతే,	సమూఢః—(త్రి) రాశిచేయఁబడినది, విఱిగినది, అపుడు పుట్టినది, ఉపద్రవము లేనిది.
ఉదూఢ ఊఢే స్థూలే స్యా	ఉదూఢః—(త్రి) వివాహమైనది, లావైనది.
దుపోఢో నికటోఢయోః.	ఉపోఢః—(త్రి) సమీపమైనది, వివాహమైనది.
నిగూఢో గర్హితే గుప్తే	నిగూఢః—(త్రి) నింద్యమైనది, దాఁచబడినది.
ప్రమీఢో మూత్రితే ఘనే,	ప్రమీఢః—(త్రి) అతిమూత్రరోగి, అధికమైనది.
సంరూఢోఽంకురితే ప్రౌఢే	సంరూఢః—(త్రి) అంకురించినది, గంభీరమైనది.
ప్రగాఢో దృఢకృచ్ఛ్రయోః.	ప్రగాఢః—(త్రి) దృఢమైనది, కష్టమైనది.

అధ్యూఢా కృతసాపత్న్యాం నార్యా మధ్యూఢ ఈశ్వరే,	అధ్యూఢా—(స్త్రీ) పెద్దభార్య, అధ్యూఢః—(పు) ప్రభువు.
అధ్యారూఢం సమారూఢే ఽత్యధికే చాపి భేద్యవత్.	అధ్యారూఢం—(త్రి) అధిష్ఠించినది, మిగుల విస్తారమైనది.

అథ ణాంతో ద్వివర్ణః.	ణాంత ద్వివర్ణము.
కణోఽతిసూక్ష్మే ధాన్యాంశే కృష్ణాజీరకయోః కణా,	కణః—(పు) మిగులసూక్ష్మమైనది, నూక, కణా—(స్త్రీ) పిప్పళ్లు, జీలకఱ్ఱ.
పణో వరాటమానే స్యాన్మూల్యే కార్షపణే గ్లహే. ౧. క్రయ్యశాకాదికే ద్యూతే వ్యవహారే భృతౌ ధనే,	పణః—(పు) గవ్వప్రమాణము, వెల, ముప్పదిరెండు గురిగింజలయెత్తు రాగి నాణెము, పందెము, కొనఁదగినకూర, జూదము, వ్యవహారము, జీతము, ధనము.
గణస్సమూహే ప్రమథే సంఖ్యాసైన్యప్రభేదయోః.	గణః—(పు) సమూహము, ప్రమథగణము, సంఖ్యావిశేషము, సైన్యవిశేషము.
ఘ్రాణం ఘ్రాతే చ నాసాయాం	ఘ్రాణం—(త్రి) వాసనచూడఁబడినది—(న) ముక్కు.
కాణః కాకైకచక్షుషోః,	కాణః—(పు) కాకి, ఒంటికంటివాఁడు.
బాణస్స్యాత్కేవలే కాండే కాండావయవదైత్యయోః. ౩. బాణా ఝింట్యాం మతా ధీరైః	బాణః—(పు) ఒక్కటి, బాణము, అలుగు, బాణాసురుఁడు, బాణా—(స్త్రీ) నల్లపూవుల పెద్దగోరంటచెట్టు.
శాణో మాషచతుష్టయే, కషణే కరపత్రే చ శాణీ ప్రావరణాంతరే, ౪.	శాణః—(పు) నాలుగుమాషములబరువు, ఒఱపుడుఱాయి, అంపము, శాణీ—(స్త్రీ) వస్త్రవిశేషము.
త్రాణా తు త్రాయమాణాయాం రక్షితే రక్షణేఽపి చ,	త్రాణా—(స్త్రీ) కలుకానుగుచెట్టు—(త్రి) రక్షింపఁబడినది, త్రాణం-(న) రక్షించుట.
ప్రాణో హృన్మారుతే బోలే కావ్యజీవేఽనిలే బలే ౫. వాచ్యవత్పూరితే ప్రాణం	ప్రాణః—(పు) ప్రాణవాయువు, బాలింతబోలు, కావ్యప్రాణము, వాయువు, జలము—(త్రి) నిండింపఁబడినది, (బహు

ప్రాణాశ్చాసుషు కీర్తితాః,	వచనమున) పంచప్రాణములు.
ద్రుణం చాపేచ ఖడ్గేచ ద్రుణో వృశ్చికభృంగయోః. ౬. ద్రుణీ కచ్ఛపికాయాంచ జలద్రోణ్యా ముదాహృతః,	ద్రుణం—(న) ధనువు, కత్తి, ద్రుణః—(పు) తేలు, తుమ్మెద, ద్రుణీ—(స్త్రీ) క్షుద్రరోగవిశేషము, బావినీరు పారించు గాడి.
ద్రోణః కృపీపతౌ కృష్ణకాకే వృశ్చిక ఆఢకే. ౭. ఆఢకానాం చతుష్కేఽపి ద్రోణీ స్యాన్నీవృదంతరే, ద్రోణీ కాష్ఠాంబువాహిన్యాం గవాం ఘాసభువి స్మృతా. ౮.	ద్రోణః—(పు) ద్రోణాచార్యులు, బొంతకాకి, తేలు, తూమెడుపరిమాణము, నాలుగుతూముల పరిమాణము, ద్రోణీ—(స్త్రీ) దేశవిశేషము, దోనె, గోవులు మేయుప్రదేశము.
మోణ శ్శుష్కఫలే నక్రమక్షికాహికరండయోః,	మోణః—(పు) ఎండినకాయ, నీటిదోము, పాములను బెట్టుబుట్ట.
కోణో వాద్యప్రభేదే స్యాత్కోణోఽస్త్రే లగుడేఽర్కజే. ౯. వీణాదివాదనోపాయేఽప్యేకదేశే గృహస్య చ,	కోణః—(పు) వాద్యవిశేషము, ఆయుధధార, కఱ్ఱ, శనిగ్రహము, వీణాదులను వాయించుకుడుపము, ఇంటిమూల.
శోణ స్స్యోనాకనదయో శ్శోణః కోకనదచ్ఛవౌ. ౧౦. లోహితాశ్వే కృశానౌ చ	శోణః—(పు) దుండిగపుచెట్టు, శోణమను నదము, ఎఱ్ఱకలువవంటిరంగు, ఎఱ్ఱని గుఱ్ఱము, అగ్ని.
భ్రూణః స్త్రీగర్భడింభయోః,	భ్రూణః—(పు) స్త్రీలగర్భము, బాలుఁడు.
తీక్ష్ణం సాముద్రలవణే విషలోహాగ్నిముష్కకే. ౧౧. తీక్ష్ణశ్శూరేచ తిగ్మాత్మత్యాగినో ర్వాచ్యవద్భవేత్,	తీక్ష్ణం—(న) సముద్రలవణము, విషము, ఇనుము, తీక్ష్ణః —(పు) అగ్ని, మొక్కపు చెట్టు, యువశూరము — (త్రి) తీవ్రమైనది, జీవమును విడుచువాఁడు.
కర్ణః పృథాజ్యేష్ఠసుతే సువర్ణాలౌ శ్రుతావపి. ౧౨.	కర్ణః—(పు) కర్ణుఁడు, సువర్ణాలీ వృక్షము, చెవి.

జర్ణ శ్చంద్రే చ వృక్షే చ	జర్ణః—(పు) చంద్రుఁడు, వృక్షము.
వర్ణః కాంచన యజ్ఞ యోః, వర్ణో ద్విజాదౌ శుక్లాదౌ స్తుతౌ రూపయశో క్షరే. ౧౩. విలేపనే కుథాయాం చ వర్ణస్స్యా ద్గుణభేద యోః,	వర్ణః—(పు) బంగారము, యజ్ఞము, బ్రాహ్మణాదివర్ణములు, తెలుపు మొదలగు రంగులు, స్తుతి, ఆకారము, కీర్తి—(న) హల్లులగు వర్ణములు, పూత—(పు) ఏనుఁగు పయివేయు చిత్రకంబళము, గుణము, భేదము.
పర్ణం స్యాత్కింశుకే పత్రే	పర్ణః—(పు) మోదుగుచెట్టు, పర్ణం—(న) ఆకు.
శీర్ణం తనువిశీర్ణయోః. ౧౪.	శీర్ణం—(త్రి) సూక్ష్మమైనది, శిథిలమైనది.
పూర్ణశ్శక్తే సమగ్రే చ పూరితే చాఽపి వాచ్యవత్,	పూర్ణః—(త్రి) సమర్థమైనది, అంతయు, జలాదులు నిండినకలశము.
చూర్ణః క్షోదే క్షారభేదే చూర్ణాని వాసయుక్తిషు	చూర్ణః—(పు) పొడుము, సున్నము, చూర్ణం—(న) గంధపుపొడి మున్నగునవి.
కీర్ణం ఛన్నే పరిక్షిప్తే హింసితే చాఽపి వాచ్యవత్,	కీర్ణం—(త్రి) కప్పఁబడినది, చిమ్మఁబడినది, హింసింపఁబడినది.
జీర్ణం పక్వే పురాణే చ	జీర్ణం—(త్రి) పండినది, పురాతనమైనది.
దీర్ణం దారితభీతయోః. ౧౫.	దీర్ణం—(త్రి) ఛేదింపఁబడినది, భయమొందినది.
ఉష్ణ స్స్యాదాతపే గ్రీష్మే దక్షే.	ఉష్ణః—(పు) ఎండ, గ్రీష్మర్తువు—(త్రి) నేర్పరి.
కృష్ణస్తు కేశవే, వ్యాసేఽర్జునే కోకిలేచ కృష్ణం మరిచలోహయోః. ౧౬. కృష్ణాతు ద్రౌపదీ నీలీ పాకరహా రాసు కథ్యతే, వాచ్యవన్మేచకే కృష్ణం	కృష్ణః—(పు) కృష్ణుఁడు, వ్యాసమహాముని, అర్జునుఁడు, కోకిల, కృష్ణం—(న) మిర్యాలు, ఇనుము. కృష్ణా—(స్త్రీ) ద్రౌపది, నీలిచెట్టు, ద్రాక్షలత—(త్రి) నల్లనిది.
జిష్ణుశ్శక్రే ధనంజయే. ౧౭. జిత్వరే చాథ	జిష్ణుః—(పు) ఇంద్రుఁడు, అర్జునుఁడు—(త్రి) జయశీలుఁడు.
విష్ణుస్స్యాత్కృష్ణేఽర్కేవసు	విష్ణుః—(పు) విష్ణుమూర్తి, ద్వాదశా

దైవతే,	దితుర్యులలో నొకఁడు, ధనిష్ఠానక్షత్రము.
గేష్ణు ర్నటే గాయనే చ	గేష్ణుః—(పు) నాట్యముచేయువాఁడు, పాటపాడువాఁడు. [శక్యముగానిది.
దేష్ణు ర్దాతరి దుర్దమే. ౧౯.	దేష్ణుః—(పు) దాత—(త్రి) పొంద
వృష్ణిస్తు యాదవే మేషే వృష్ణిః పాషండచండయోః,	వృష్ణిః—(పు) యాదవుఁడు, పొటేలు—(త్రి) పాషండమతస్థుఁడు, తీవ్రమైనది.
పార్ష్ణిః పాశ్చాత్యభాగే స్యాత్పాదమూలో న్మదస్త్రియోః. ౨౦. సేనాపృష్ఠే చ కుంత్యాం చ	పార్ష్ణిః—(పు) వెనుకభాగము, చీలమండలకు క్రిందిభాగము—(స్త్రీ) పిచ్చిపట్టిన స్త్రీ, సైన్యమునకు వెనుకభాగము, కుంతీదేవి.
తృష్ణా లిప్సా పిపాసయోః,	తృష్ణా—(స్త్రీ) ఆశ, దప్పిక.
ఊర్ణా మేషాదిలోమ్ని స్యాదంతరావర్తకే భ్రువోః,	ఊర్ణా—(స్త్రీ) మేకరోమములు, కనుబొమ్మల మధ్యనుండుసుడి.
మణిర్గోళే మేహనాగ్రే రత్నే చాజాగళస్తనే,	మణిః—(ప్స) ఉండ, శిశ్నాగ్రభాగము, రత్నజాతి, మేఁకమెడక్రింది చన్ను.
అణి రాణివదక్షాగ్రకీలే స్యాదసిసీమయోః. ౨౨.	అణిః—(రూ) ఆణిః—(ప్స) బండిచక్రము కొననుండుసీల, ఖడ్గధార, పొలిమేర.
కుణి స్తున్నకవృక్షే చ కుణి స్స్యాత్కుకరేఽన్యవత్,	కుణిః—(పు) నందివృక్షము—(త్రి) పీలచేతులవాఁడు.
ఘ్రూణిః క్రముకభేదేఽపి దుష్టదైవశ్రుతావపి. ౨౩.	ఘ్రూణిః—(స్త్రీ) పోకచెట్టు, కఠినుఁడు.
శ్రేణిః పంక్తౌ సేకపాత్రే శ్రేణి స్స్యాత్కారుసంహతౌ,	శ్రేణిః—(స్త్రీ) వృక్షాదులవరుస, ఓడలోని జలముతీయు పాత్రము, వడ్రంగి చాఁకలి మున్నగు పనివాండ్ర సమూహము.
వాణిఃస్యాద్వ్యూతిభారత్యో ర్వాణిర్మూల్యే వలాహకే.	వాణిః—(స్త్రీ) నేత, సరస్వతి, వాణిః—(పు) వెల, మేఘము.
వేణీ కచస్యబంధే స్యాన్న	వేణీ—(స్త్రీ) సర్పాకారముగా నల్లినజడ,

దీనాం
మేళకేఽపిచ, దేవతాడే చ

నదీ ప్రవాహముల సమ్మేళనము, దేవతాడిచెట్టు.

తూణీతు నీల్యాం తూణీని షంగకే. ౨౩.

తూణీ—(పు) నీలిచెట్టు—(స్త్రీ) అమ్ముల పొది.

ఘృణా జుగుప్సా కృపయోః

ఘృణా—(స్త్రీ) నింద, దయ.

ఫాణి ర్గుడకరంభయోః,

ఫాణిః—(స్త్రీ) బెల్లము, పెరుగుకలిపిన పేలపిండి.

శ్రాణా యవాగ్వాం పక్వేతు శ్రాణం

శ్రాణా—(స్త్రీ) గంజి—(త్రి) పచనమొనర్పఁబడినది.

స్థూణాయసః స్మృతా. ౨౬. ప్రతిమాయాం గృహస్తంభే

స్థూణా—(స్త్రీ) లోహవిగ్రహము, ఇంటిలోని స్తంభము.

వీణా వల్లకివిద్యుతోః,

వీణా—(స్త్రీ) వీణె, మెఱుపుతీఁగ.

వేణు ర్నృపాంతరే వంశే

వేణుః—(పు) ఒకరాజు, వెదురు.

స్థాణుః కీలే స్థిరే హరే. ౨౭.

స్థాణుః—(న్న) మోఁడు—(త్రి) స్థిరమైనది—(పు) శివుఁడు.

రేణుః పర్పటకే ధూళ్యాము

రేణుః—(పు) పర్పాటకము—(న్న) పరాగము.

అణు ర్వ్రీహిసూక్ష్మయోః,

అణుః—(పు) సన్నని ధాన్యము—(త్రి) సూక్ష్మమైనది.

అథ ణాంతత్రివర్గః.

ణాంత త్రివర్గము.

అరుణోఽవ్యక్తరాగేఽర్కే సంధ్యారాగేఽర్కసారథౌ. ౨౮. నిశ్శబ్దే కపిలేకుష్ఠే ద్రవ్యేవాచ్యవదిష్యతే, అరుణాతివిషా శ్యామా మంజిష్ఠా త్రివృతాసు చ. ౨౯.

అరుణః—(పు) కొంచెము మెఱుపురంగు, సూర్యుఁడు, సంధ్యారాగము, అనూరుఁడు, ధ్వనిలేకుండుట, కపిలవర్ణము, కుష్ఠురోగము—(త్రి) ఎఱ్ఱనివస్తువు. అరుణీ—(స్త్రీ) అతివస, నల్లతెగడ, మంజిష్ఠలత, తెల్లతెగడ.

కరుణస్తు రసే వృక్షే కృపాయాం కరుణా మతా,

కరుణః—(పు) కరుణారసము, వృక్షవిశేషము, కరుణా—(స్త్రీ) దయ.

వరుణ స్సమ్మతో నీరే స్వర్గే

వరుణః—(పు) జలము, స్వర్గలోకము,

కే పరమేష్ఠిని. ౩౦. వరుణ స్తరుభేదేఽపి ప్రతీచీపతి సూర్యయోః,	బ్రహ్మ, ఉలిమిరిచెట్టు, వరుణదేవుఁడు, సూర్యుఁడు.
వరణ స్త్రిక్తశాకేఽపి ప్రాకారే వరణం వృతౌ. ౩౧.	వరణః—(పు) ఉలిమిరిచెట్టు, కోట, వరణం—(న) ఊరిచుట్టునుండు కంచెకోట.
తరుణస్స్యాన్నవే యూని కుబ్జపుష్పోరుబూకయోః,	తరుణః—(త్రి) నూతనమైనది, పిన్నవయస్సుగలవాఁడు. తరుణం—(న) కుబ్జకపుష్పము—(పు) ఆముదపుచెట్టు.
చరణంబహ్వృచాదౌచ మూలేగోత్రే పదేఽపిచ. ౩౨. చరణం భ్రమణేఽత్తౌ చ	చరణం — (న్న) ఋగ్యజుశ్శాఖాదులు, వేఱు, కులము, పాదము—(న) తిరుగుట, తినుట.
రవణం రాసభధ్వానౌ, రవణః కరభే భంగే	రవణం — (న) గాడిదెకూఁత — (పు) ఒంటె, తుమ్మెద.
రావణో రాక్షసాధిపే. ౩౩. ప్రధానకుంజరే ఘోరే రావణో నాద కేఽన్యవత్,	రావణః—(పు) రావణాసురుఁడు, గుంపులో ముందేగు ఏనుఁగు—(త్రి) భయంకరుఁడు, ధ్వనిచేయువాఁడు.
లవణో రసరక్షోఽబ్ధి భేదేషు లవణాన్వితే. ౩౪.	లవణః—(పు) ఉప్పు, లవణాసురుఁడు, లవణసముద్రము—(త్రి) ఉప్పునివస్తువు.
కరణం సాధనక్షేత్ర కాయకాయస్థకర్మసు, గీతాంగహార సంవేశ క్రియాభేదేంద్రియేషు చ. ౩౫. బాలవాదౌ చ కరణః స్మృత శ్శూద్రావిశో స్సుతే,	కరణం—(న) సాధనము, పంటభూమి, శరీరము, గ్రామముయొక్క ఆదాయవ్యయములు వ్రాయుకరణము, కర్మ, గానవిశేషము, శరీరము విడలించుట, ఆసనము, కార్యము, కన్నుమొదలగు ఇంద్రియము, పంచాంగకరణము, కరణః(పు) శూద్రస్త్రీయందు వైశ్యునకుఁ బుట్టినవాఁడు.
జరణం జీరకా జాజీహింగు సౌవర్చలేష్వపి. ౩౬.	జరణం—(న) జీలకఱ్ఱ, తెల్లజీలకఱ్ఱ, ఇంగువ, జరణః—(పు) సౌవర్చలలవణము.

ధరణం మానభేదేఽపి ధారణే ధరణీ భువి,	ధరణం—(న) ఇరువదినాల్గు గురుగింజల బరువు, ధరించుట, ధరణీ—(స్త్రీ)భూమి.
రమణంస్యాత్పటోలస్య మూలేఽపి రమణః ప్రియే.	రమణం—(న)పొట్లవేరు, రమణః—(పు) భర్త.
శరణం వధరక్షిత్రో శ్శరణా రక్షణే గృహే,	శరణం—(న) చంపుట, రక్షించుట, గృహము.
కత్తృణం తృణభేదేఽపి వారిపర్ణ్యాంచ కత్తృణం. ౩౮.	కత్తృణం—(న) కామంచిగడ్డి, తూటికూర.
యంత్రణం స్యాన్నియమనే బంధనే రక్షణేఽపిచ,	యంత్రణం—(న) నియమించుట, కట్టుట, రక్షించుట.
ప్రఘుణస్తామ్రకుంభేస్యా దళిందే లోహముద్గరే. ౩౯.	ప్రఘుణః—(పు) రాగిబిందె, ఇంటిముందటి వాకిలి, ఇనుపగుదియ.
ద్రుఘణో ముద్గరేఽపి స్యా ద్ద్రుఘణా చ పరశ్వథే,	ద్రుఘణః—(పు) ఇనపగుదియ, గండ్రగొడ్డలివంటి యస్త్రము.
ప్రవణః క్రమనిమ్నోర్వ్యా మాయతే చ చతుష్పథే. ౪౦. ప్రగుణే చ క్షణేఽపి స్యా	ప్రవణః—(త్రి) క్రమముగా బల్లమైన భూమి, విస్తారమైనది—(పు) నాలుగు త్రోవలుకలిసినతావు—(త్రి) తిన్ననిది, క్షణము.
దిరిణం శూన్యమూషరే,	ఈరిణం—(త్రి) శూన్యము, చౌటినేల.
గ్రహణం తూపలబ్ధౌస్యా దాదరే గ్రహణం కరే. ౪౧. గ్రహోపరాగస్వీకారవందిషు గ్రహణం మతం,	గ్రహణం—(న) పొందబడుట, ఆదరము, హస్తము, సూర్యాదిగ్రహణము, తీసికొనుట, ఖైదు.
ఈక్షణం దర్శనే దృష్టౌ	ఈక్షణం—(న) చూచుట, నేత్రము.
ప్రోక్షణం సేచనే వధే. ౪౨.	ప్రోక్షణం—(న) తడుపుట, చంపుట.
లక్షణం నామ్ని చిహ్నే చ సౌమిత్రే చాపి లక్షణః,	లక్షణం—(న) పేరు, గురుతు, లక్షణః—(పు) లక్ష్మణస్వామి.
లక్ష్మణం లాంఛనే నామ్ని రామభ్రాతరి లక్ష్మణః. ౪౩. లక్ష్మణౌషధిసారస్యో స్స	లక్ష్మణం—(న) గురుతు, పేరు, లక్ష్మణః—(పు) లక్ష్మణస్వామి, లక్ష్మణా—(స్త్రీ) ఓషధి విశేషము (నాగపత్రిచెట్టు)

శ్రీకే చాభిధేయవత్,

సారసపక్షి—(త్రి) సంపదగలది.

దక్షిణస్సరళాఽ వామ పర
చ్ఛందానువర్తిషు. ౨౨.
వాచ్యవ ద్దక్షిణాఽవాచీ
యజ్ఞదాన ప్రతిష్ఠయోః,

దక్షిణః—(త్రి) యోగ్యమైనది, కుడిప్రక్కది, పరుచిత్తమెరింగ మెలఁగుట,
దక్షిణా—(స్త్రీ) దక్షిణదిశ, యాగసంభావనము, ఖ్యాతి.

ద్రవిణం కాంచనే విత్తే ద్రవి
ణం చ పరాక్రమే. ౨౩.

ద్రవిణం—(న) బంగారము, ధనము, పోటరితనము.

మసృణోఽకర్కశే స్నిగ్ధే
ఘుమాయాం మసృణా
మతా,

మసృణః—(త్రి) మెత్తనిది, నున్ననది,
మసృణా—(స్త్రీ) నల్లవిసెచెట్టు.

ఊషణం మరిచే ఖ్యాతం కణా
యా మూషణా మతా

ఊషణం—(న) మిర్యాలు, ఊషణా—(స్త్రీ) పిప్పళ్లు.

ధిషణ స్త్రీదశాచార్యే ధిష
ణా ధియి సమ్మతా,

ధిషణః—(పు) బృహస్పతి—(స్త్రీ) బుద్ధి.

ధర్షణం స్యాత్పరిభవే రతే
సత్యాం తు ధర్షణీ. ౨౪.

ధర్షణం—(న) తిరస్కరించుట, సంభోగము, ధర్షణీ—(స్త్రీ) అంకులాడి.

భీషణో దారుణే గాఢే భీష
ణో శల్లకీనసే,

భీషణః—(త్రి) భయంకరమైనది, గాఢమైనది—(పు) అందుగుచెట్టు, భయానకరసము.

హారణం యౌతకద్రవ్యే భు
జేఽపి హారణం స్మృతే.

హారణం—(న) వివాహకాలమందలి శుల్కము, భుజము, హరించుట.

హారిణస్స్యాత్కురంగేఽపి
హారిణః పాండురేఽన్య
వత్,

హారిణః—(పు) జింక—(త్రి) తెల్లనిది.

హారిణీ హారితాయాం చ చా
రుస్త్రీ వృత్తభేదయోః,
సువర్ణప్రతిమాయాంచ

హారిణీ—(స్త్రీ) పచ్చనివన్నెగలది, చక్కని స్త్రీ, హారిణీవృత్తము, బంగారుబొమ్మ.

హర్షణోఽక్షిరుగంతరే, హ
ర్షకే యోగభేదే చ శ్రాద్ధ
దేవేఽపిచ క్వచిత్. ౨౫.

హర్షణః—(పు) నేత్రరోగవిశేషము—(త్రి) సంతోషము కలిగించునది, పదునాలుగవ పంచాంగ యోగము,

	యముఁడు.
శ్రవణం స్యాద్వృక్షభేదే శ్రవణం శ్రుతికర్ణయోః,	శ్రవణః—(పు) శ్రవణానక్షత్రము, శ్రవణం—(న) ఆలకించుట, కర్ణము.
శ్రావణో మాసి పాషండే దథ్యాళ్యాం శ్రావణా మతా, ౫౧	శ్రావణః—(పు) శ్రావణమాసము, పాషండుఁడు, శ్రావణా—(స్త్రీ) వృక్షవిశేషము.
శ్రమణో యతిభేదేఽపి శ్రమణో నింద్యజీవిని, సుదర్శనా ముండితికా మాంసీషు శ్రమణాం విదుః. ౫౨.	శ్రమణః—(పు) బుద్ధసన్న్యాసి—(త్రి) నింద్యజీవనుఁడు. శ్రమణా—(స్త్రీ) ఓషధీవిశేషము, అలంబుషవృక్షము, జటామాంసి.
కళ్యాణమక్షయే స్వర్ణే కళ్యాణం మంగళేఽపి చ,	కళ్యాణం—(న) నాశనములేమి, బంగారము, వివాహాదిశుభము.
కృపాణోఽసౌ కృపాణీ తు ఛురికాయాం చ కర్తరౌ,	కృపాణః—(పు) పెద్దకత్తి, కృపాణీ—(స్త్రీ) చూరకత్తి, కత్తెర.
సింహాణం కాచపాత్రే చ లోహనాసికయోర్మలే,	సింహాణం—(న) గాజుపాత్రము, ఇనుపచిట్టెము, చీమిఁడి.
పురాణం వాచ్యవత్ప్రత్నే పురాణం పంచలక్షణే. ౫౩	పురాణం—(త్రి) పురాతనమైనది, మత్స్యాదిపురాణములు.
ప్రమాణం నిత్యమర్యాదా సత్యవాది ప్రమాతృషు, ఏకతాయామియత్తాయాం హేతౌ శాస్త్రేషు చ స్మృతం. ౫౪.	ప్రమాణం—(న) నిత్యమైనది, హద్దు, సత్యముపలుకువాఁడు, కొలుచువాఁడు, ఏకత్వము, ఇంతమాత్రమనుపరిమితి, కారణము, శాస్త్రములు.
నిర్యాణం వారణాపాంగదేశే మోక్షే చ నిర్గమే,	నిర్యాణం—(న) ఏనుఁగు క్రేగంటితావు, మోక్షము, బయలుదేరుట.
నిర్మాణం నిర్మితౌ సారే నిర్మాణం చ సమంజసే. ౫౫.	నిర్మాణం—(న) నిర్మించుట, బలము, సరియగుట.
నిర్వాణ మస్తంగమనే నిర్వృతౌ గజమజ్జనే,అపవర్గే చ	నిర్వాణం — (న) నాశనము, సుఖము, ఏనుఁగునీటిలో మునుఁగులాడుట, మోక్షము.

కుర్వాణో భృత్యకారకయో రపి. ౫౭.	కుర్వాణః—(త్రి) సేవించువాఁడు, చేయించువాఁడు.
దార్వాణం మృష్టపర్ణే స్యా ద్దూర్వాయాం స్వరసేఽపి చ,	దార్వాణం—(న) మిరియపుచెట్టు, గఱిక దూర్వారసము
వారణం ప్రతిషేధేస్యా ద్వారణశ్చ మతంగజే. ౫౮.	వారణం—(న) నివారణము, వారణః—(పు) ఏనుఁగు.
కారణం కరణే హేతు వధయోరపి కారణం, కారణా యాతనాయాం చ	కారణం—(న) ప్రధానసాధనము, హేతువు, చంపుట, కారణా—(స్త్రీ) తీవ్రవేదన. [పురుగు.
కృపణః కుత్సితే కృమౌ. ౫౯.	కృపణః—(త్రి) కుటిలమైనది—(పు)
కార్మణం మంత్ర తంత్రాది యోజనే కర్మకారకే,	కార్మణం—(న) మంత్రములతోఁజేయు స్తంభనమోహనాదులు—(త్రి) కర్మ చేయించువాఁడు.
మార్గణం యాచనేఽన్వేష్యే మార్గణో యాచకే శరే.	మార్గణం—(న) యాచించుట, వెదకుట, మార్గణః—(పు) యాచకుఁడు, బాణము.
మత్కుణో నిర్విషాణే భే నిశ్మశ్రుపురుషేఽపి చ, ఉద్దంశే నారికేళే చ	మత్కుణః—(పు) దంతములులేని యేనుఁగు, పేడిమూతివాఁడు, నల్లి, కొబ్బరిచెట్టు. [షము.
ధర్మణోఽహిద్రుభేదయోః.	ధర్మణః—(పు) సర్పవిశేషము, వృక్షవిశే
కోంకణో దేశభేదే స్యా చ్ఛస్త్రభేదే తు కోంకణం,	కోంకణః—(పు) కొంకణదేశము, కోంకణం—(న) శస్త్రవిశేషము.
కంకణం శేఖరే హస్తసూత్ర మండనయోరపి. ౬౨.	కంకణం—(న) శిరోభూషణము, దీక్షాదులలోఁగట్టు హస్తసూత్రము, కడియము.
పూరణః పూరకే పిష్టభేదే పూరణమిష్యతే, పటారంభకసూత్రే చ శాల్మలౌ పూరణీ మతా. ౬౩.	పూరణః—(త్రి) పూరించువాఁడు, పూరణం—(న) పిండివంటలలో భేదము, బట్టయొక్క పుంజము, బూరుగుచెట్టు.

సుషేణః కరమర్దేఽపి విష్ణు సుగ్రీవవైద్యయోః,

సుషేణః—(పు) కలివిచెట్టు, విష్ణుమూర్తి, సుగ్రీవుని వైద్యుఁడగు సుషేణుఁడు.

రోషణః పారదే హేమఘర్ష ణోపలయో స్తథా. ౬౮.

రోషణః—(పు) పాదరసము, బంగారు, ఒఱపుఱాయి.

రోషణేఽపి విషాణంతు క్రోడ ద్విరదదంతయోః, పశో శ్శృంగే విషాణీతు మేష శృంగ్యాం ప్రకీర్తితా.

విషాణం—(న) పందికోఱ, గజదంతము, పశువులకొమ్ము. విషాణీ—(స్త్రీ) కర్కాటకశృంగి.

కరేణుర్గజహస్తినోః కర్ణి కారేఽపి చ క్వచిత్,

కరేణుః—(పు) ఏనుఁగు—(స్త్రీ) ఆఁడేనుఁగు,—(పు) కొండగోఁగుచెట్టు.

హారేణుస్తు పతీశే స్యా ద్రేణు కాకులయోషితోః. ౬౯.

హారేణుః—(పు) లంకలను ధాన్యము-(స్త్రీ) రేణుకయనుగంధద్రవ్యము, కులకాంత.

సువర్ణం స్వర్ణమాత్రే స్యా త్సు వర్ణం కర్షవిత్తయోః, సువ ర్ణశ్చ సువర్ణాలు కృష్ణా గురుమఖాంతరే. ౭౦.

సువర్ణం—(న) బంగారము, కర్షమెత్తు బంగారునాణెము, ధనము, సువర్ణః—(పు) వృక్షవిశేషము, నల్ల అగురు, యజ్ఞవిశేషము.

సుపర్ణస్స్వర్ణచూడే స్యా ద్గ రుడే కృతమాలకే, సుపర్ణా ప కమలిన్యాం చ సుపర్ణీ తార్క్ష్యమాతరి. ౭౧.

సుపర్ణః—(పు) పాలపిట్ట, గరుడుఁడు, రేల చెట్టు, సుపర్ణీ—(స్త్రీ) పద్మలత, గరుడునితల్లి.

శ్రీపర్ణ మగ్నిమంథేఽబ్జే శ్రీ పర్ణీ శాల్మలౌ మతా,

శ్రీపర్ణం—(న) కూరనెల్లిచెట్టు, పద్మము, శ్రీపర్ణీ—(స్త్రీ) బూరుగుచెట్టు, తూటకూర.

దుర్వర్ణం చ కువర్ణే స్యా ద్వా స్తుకే రజతేఽపి చ. ౭౨.

దుర్వర్ణం—(త్రి) దుష్టవర్ణముగలది—(న) చక్రవర్తికూర, వెండి.

పత్త్రోర్ణం ధౌతకౌశేయే పత్త్రోర్ణ శ్శోణకేఽపి చ,

పత్త్రోర్ణం—(న) తెల్లపట్టు, పత్త్రోర్ణః—(పు) దుండిగపుచెట్టు.

సంకీర్ణం నిచితే ప్రోక్త మశుద్ధే చాపి భేద్యవత్. ౭౩.

సంకీర్ణం—(న) నిరవకాశము, మలినమైనది.

గోకర్ణోఽశ్వతరే సర్పే సారం గే ప్రమథాంతరే, అంగు

గోకర్ణః—(పు) కంచరగాడిద, పాము, ఒకవిధమగు జింక, గోకర్ణుఁడను ప్రమ

ష్ఠానామికోన్మానే గోకర్ణీ
మూర్వికౌషధౌ. ౭౧

థ దేవత, లొడితెడు పరిమాణము, గోకర్ణీ—(స్త్రీ) చాగచెట్టు.

అరణి ర్వహ్నిమంథేఽపి స్మృ
తో నిర్మంథ్యదారుణి,

అరణిః—(పు) కూరనెల్లి చెట్టు, అగ్ని మథించు కఱ్ఱ.

తరణి స్తరణౌ భానౌ కుమా
ర్యోషధినౌకయోః. ౭౨.

తరణి—(పు) తెప్పకొయ్య, సూర్యుఁడు, (స్త్రీ) ఘృతకుమారీలత, నావ.

విపణిః పణ్యవీథ్యాం చ భవే
దాపణపణ్యయోః,

విపణి—(స్త్రీ) బజారు, అంగడి, అమ్మఁదగిన వస్తువు.

ప్రవేణి ర్వేణికుథయో
స్సరణిః పంక్తివర్త్మనోః. ౭౩.

ప్రవేణిః—(స్త్రీ) జడ, ఏనుఁగుపైఁ బఱచు [చిత్రకంబళి.
సరణిః—(స్త్రీ) వరుస, మార్గము.

నిశ్శ్రేణి స్త్వధిరోహిణ్యాం
ఖర్జూరీపాదపేఽపి చ,

నిశ్శ్రేణిః—(స్త్రీ) నిచ్చెన, ఖర్జూరపుచెట్టు.

భరణీ ఘోణకే ఋక్షే భరణం
వేతనే భృతౌ. ౭౪.

భరణి—(పు) దుండిగపుచెట్టు—(స్త్రీ) భరణీ నక్షత్రము. భరణం—(న) జీతము, కూలి.

భ్రమణీ కారుండికాయాం
క్రీడాద్యాయామధీశితుః,

భ్రమణీ—(స్త్రీ) జలగ, రాజుల క్రీడ.

గ్రామణీ ర్భోగికే పత్యౌ ప్ర
ధానే నాపితేఽపిచ. ౭౫.
గ్రామణీ నీలికాయాం చ
గ్రామేయీపణ్యయోషి
తోః,

గ్రామణీః—(పు) గుఱ్ఱములు కాచువాఁడు, ప్రభువు, ముఖ్యుఁడు, మంగలివాఁడు. —(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, గ్రామమునందలి కాంత, వెలయాలు.

ధారణీ నాడికాయాం చ బు
ద్ధోక్తమంత్రభిద్యపి. ౭౬.

ధారణీ—(స్త్రీ) నరము, బుద్ధుఁ డుపదేశించిన మంత్రము.

ఇంద్రాణీ కరణే స్త్రీణాం పౌ
లోమీసింధువారయోః,

ఇంద్రాణీ—(స్త్రీ) స్త్రీలవిలాసచేష్ట, శచీదేవి, వావిలిచెట్టు.

ఏషణీ వ్రణమార్గానుసారి
ణ్యాం చ తులాభిది. ౭౭.

ఏషణీ—(స్త్రీ) పుండులోనుండు నొకవిధమగు పురుగు, త్రాసు,

క్షేపణీ జాలభేదేఽపి నౌకా
దండేఽపి కథ్యతే,

క్షేపణీ—(స్త్రీ) ఒకవిధమగువల, పడవనడుపు గడ, కఱ్ఱ.

వారుణీ గండదూర్వాయాం ప్రతీచీసుర యోరపి. ౭౮. | వారుణీ—(స్త్రీ) ఒకవిధమగు గఱిక, పశ్చిమ దిశ, మద్యము.

సారణీ స్వల్పసరితి ప్రసార ణ్యాంచ సారణీ, | సారణీ—(స్త్రీ) సెలయేరు, గొంతెమగొమరు చెట్టు.

సారణస్స్యా దతీసారే సచివే రావణస్యచ. ౭౯. | సారణః—(పు) అతిసారవ్యాధి, రావణాసురుని యమాత్యుఁడు.

కాకిణీ పణతుర్యాంశే మాన దండేఽపి కాకిణీ, కృష్ణలై కవరాటకో స్యాదన్నా నాంశకేఽపి చ. ౮౦. | కాకిణీ—(స్త్రీ) ఇరువదిగవ్వలవెల, కొలత కఱ్ఱ, గురిగింజ, గవ్వ, నలుతుము ధాన్యములో నొకభాగము.

బ్రాహ్మణీ ఫ-జికా స్పృక్కా ద్విజపత్నీషు విశ్రుతా, విప్రేతు బ్రాహ్మణో వేదే బ్రాహ్మణం ద్విజసంహతౌ. | బ్రాహ్మణీ—(స్త్రీ) గంటుభారంగి, స్పృక్క యను గంధద్రవ్యము, బ్రాహ్మణుని భార్య, బ్రాహ్మణః—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, వేదము, బ్రాహ్మణం—(న) బ్రాహ్మణసమూహము.

పక్షిణీ పూర్ణిమాయాం స్యా త్పక్షిణీ శాకినీభిది, ఆగామి వర్తమా నాహ ర్యుక్తా యాం నిశిపక్షిణీ. ౮౨. | పక్షిణీ—(స్త్రీ) పూర్ణిమ, శాకములుగల ప్రదేశము, రాఁబోవునవి జరుగునవి యగు పగళ్లుగల రాత్రి.

రోహిణీకటురోహిణ్యాం రోహిణీ లోహితాగవోః, కంఠరోగాంతరేభేచ సోమ వల్క్యేచ రోహిణీ. ౮౩. | రోహిణీ—(స్త్రీ) కటుకరోహిణి, ఎఱ్ఱని రంగు, గోవు, కంఠముండుగల రోగవిశేషము, రోహిణీనక్షత్రము, తెల్ల చంద్ర చెట్టు.

అథ ణాంతశ్చతుర్వర్ణః. | ణాంతచతుర్వర్ణము

ఆతర్పణంచ సౌహిత్యే విద్యా దాలేపనేఽపి చ, | ఆతర్పణం—(న) తృప్తిపొందుట, మంగళార్థమగు సైపూఁత.

అథర్వణోఽప్యథర్వజ్ఞ బ్రాహ్మణే చ పురోధసి. ౧౪. | అథర్వణః—(పు) అథర్వణవేదము జదివిన బ్రాహ్మణుఁడు, పురోహితుఁడు.

ఆరోహణం స్యాత్సోపానే | ఆరోహణః—(న) చిన్నమెట్లు, ఉన్నత

పమారోహే ప్రరోహణే,
రక్తరేణుస్తు సింధూరే పలా
శకలికోద్గమే. ౮౫
ఉత్క్షేపణం తు వ్యజనే ధాన్య
మర్దనవస్తుని,
ఉద్ధరణం సముద్ధారవాంతా
న్నోన్మూలనేష్వపి. ౮౬
నిగరణంభోజనేఽపి గళే నిగ
రణో మతః,
నిస్సరణం స్యాన్మరణోపాయ
నిర్యాణముక్తిషు. ౮౭
సంసరణం రణారంభే పురనిర్గ
మగోపురే, ఘంటాపథే చ
సంసారేఽవ్యసం బాధ చ
మూగతౌ. ౮౮.
నిస్తరణం స్యాదుపాయే ని
స్తారే నిర్గమేఽపి చ,
విదారణం రణే భేదే విడంబే
చ విదారణం. ౮౯.
నిరూపణం స్యాదాలోకే వి
చారేఽపి నిదర్శనే,
నారాయణోఽచ్యుతే ఽభీరు
గౌర్యోర్నారాయణీం
విదుః. ౯౦
పరాయణమభీష్టే స్యాత్తత్ప
రాశ్రయయోరపి,
పారాయణం సమాసంగే
కార్త్స్న్యే ప్యారగతావపి
కార్షాపణః కార్షికే స్యాత్పణ
షోడశకేఽపి చ,

స్థలమున కెక్కుట, మొలచుట,
రక్తరేణుః—(పు) సింధూరము, నోడు
గు మొగ్గ.
ఉత్క్షేపణం—(న) విసనకఱ్ఱ, రోఁకలి.
ఉద్ధరణం—(న) ఎత్తుట, క్రక్కినయన్న
ము, పెల్లగించుట.
నిగరణం—(న) భుజించుట, నిగరణః—
(పు) కంఠము.
నిస్సరణం—(న) మరణము, ఉపాయము,
బయలుదేరుట, మోక్షము.
సంసరణం—(న) యుద్ధారంభము, బహి
ర్ద్వారము, పదిధనువుల వెడల్పు గల
రాజవీధి, సంసారము, సమ్మర్దము లేకుండ
సైన్యము నడుచుట.
నిస్తరణం—(న) ఉపాయము, దాటుట,
బయలుదేరుట.
విదారణం—(న) యుద్ధము, భేదించుట,
మోసము.
నిరూపణం—(న) చూచుట, విచారిం
చుట, దృష్టాంతము.
నారాయణః—(పు) విష్ణువు, నారాయణీ
—(స్త్రీ) పిల్లిపీచర, పార్వతి.
పరాయణం—(త్రి) ఇష్టమైనది, ఆసక్తిగల
ది, ఆధారమైనది.
పారాయణం—(న) కలసికొనుట, సమ
స్తము, తుదముట్టుట.
కార్షాపణః—(పు) కర్షమెత్తుగల వెండినా
ణెము, పదియాఱుకర్షముల రాగిముద్ర.

కామగుణ స్మృతో రాగే విషయాభోగయో రపి. | కామగుణః—(పు) అనురాగము, భోగసాధనపదార్థము, పరిపూర్ణత్వము.

పరీరణస్స్యాత్కమఠే దండే స్యా త్పట్టశాటకే, | పరీరణః—(పు) తాఁబేలు, దండము, పట్టుశాటిక.

సమీరణస్స్యా త్పవనే పథికేచ ఫణిజ్ఝకే. ౯౩ | సమీరణః—(పు) వాయువు, మార్గస్థుఁడు, మరువపుఁజెట్టు.

పర్వరీణస్తు పర్ణస్యశిరాయాం ద్యూతకంబళే, పర్ణవృంతరసేఽపిస్యా త్పర్వరీణంతు పర్వరీ, ౯౪ | పర్వరీణ—(పు) ఆకులయందలి యీనె, జూదమాడుటకు పఱచినకంబడి, ఆకుతొడిమెలరసము, కణుపు.

తండురీణః కీటమాత్రే పర్వరే తండులోదకే, | తండురీణః—(పు) పురుగు—(త్రి) తుచ్ఛమైనది. బియ్యపుఁగడుగు.

మీనామ్రీణో దర్దురామ్రే మీనామ్రీణశ్చ ఖంజనే. | మీనామ్రీణః—(పు) వ్యంజనవిశేషము, కాటుకపిట్ట.

ప్రవారణంనిషేధే స్యాత్కామ్యదానే ప్రవారణం, | ప్రవారణం—(న) నివారించుట, కోరినవస్తువులను దానముచేయుట.

జుహురాణోఽనలేఽధ్వర్యౌ | జుహురాణః—(పు) అగ్ని, ఆధ్వర్యుఁడు.

రేరిహాణోహరేఽంబరే. ౯౬ | రేరిహాణః—(పు) శివుఁడు, ఆకసము.

దేవమణిశ్శివేఽశ్వస్య కంఠావర్తే చ కౌస్తుభే, | దేవమణిః—(పు) శివుఁడు, గుఱ్ఱముమెడక్రిందనుండు సుడి, కౌస్తుభమాణిక్యము.

చూడామణిశ్శిరోరత్నే కాకచించాఫలేఽపిచ. ౯౭ | చూడామణిః—(పు) శిరమున ధరించురత్నము, గురిగింజవిత్తనము.

పరవాణిః స్మృతో ధర్మాధ్యక్షే వత్సరయో రపి, | పరవాణిః—(పు) ధర్మకార్యములయందు నియోగింపఁబడిన అధికారి, సంవత్సరము.

శరవాణి శ్శరముఖే సాయకే శరజీవిని. ౯౭ | శరవాణిః—(పు) బాణముములికి, బాణము, పదాతి

లంబకర్ణస్మృతో ఽంకోలే | లంబకర్ణః—(పు) ఊడుగుచెట్టు, మేఁక [పోఁతు

పాదపే భగలే ఽపిచ,
రాగచూర్ణ స్స్మరే దంతధా వనే రక్తవాలుకే. ౯౯.

రాగచూర్ణః—(పు) మన్మథుఁడు, చంద్ర చెట్టు, సింధూరము.

హస్తికర్ణోరుబూకే స్యాత్ప లాశగణభేదయోః,

హస్తికర్ణః—(పు) ఆముదపుచెట్టు, మోదుగు చెట్టు, దేవతాగణవిశేషము.

చీర్ణపర్ణస్తు నింబేస్యాత్ ఖర్జూరీ భూరుహేఽపి చ. ౧౦౦

చీర్ణపర్ణః—(పు) వేఁపచెట్టు, ఖర్జూర వృక్షము.

తైలపర్ణి మలయజే శ్రీవాసే సిల్హకే ఽపి చ,

తైలపర్ణి—(పు) మంచిగంధము, తురుష్క దేశపు దేవదారుబంకతోఁ జేయు ధూపము. అందుగు బంకతోఁజేయు ధూపము.

పీలపర్ణీ తు బింబాయాం మూర్వాయామోషధీభిది.

పీలపర్ణీ—(పు) దొండచెట్టు, చాగచెట్టు, చేకోఁణాదిచెట్టు.

దాక్షాయాణీ త్వపర్ణాయాం రోహిణ్యాం తారకాసు చ,

దాక్షాయణీ—(స్త్రీ) పార్వతీదేవి, రోహిణీ నక్షత్రము,ఇరువదియేడు నక్షత్రములు.

పుష్కరిణీసరోజిన్యాం హస్తిన్యాంచ జలాశయే. ౧౦౧

పుష్కరిణీ—(స్త్రీ) పద్మలత, ఆఁడేనుఁగు, తటాకము.

శిఖరిణీ స్యాద్రోమాళ్యాం రసాలావృత్తభేదయోః, స్త్రీరత్నే మల్లికాయాంచ ప్రోక్తాశిఖరిణీ బుధైః.

శిఖరిణీ—(స్త్రీ) రోమరాజి, పెరుఁగుతోఁ జేయుపానీయవిశేషము, శిఖరిణీవృత్తము, ఉత్తమస్త్రీ, మల్లెతీఁగ.

అంగారిడీ హసంత్యాం చ భాస్కరత్యక్తదిశ్యపి,

అంగారిణీ—(స్త్రీ) కుంపటి, సూర్యుఁడువిడిచినదిశ.

భవేద్వైతరణీనద్యాం ప్రేతానాం యాతుమాతరి.

వైతరణీ—(స్త్రీ) నరకమునందలి నది, రాక్షసుల తల్లి.

అథ ణాంతః పఞ్చవర్ణః.

ణాంత పంచవర్ణము.

అవగ్రహాణమిత్యాహుః ప్రతిరోధేఽప్యనాదరే,

అవగ్రహాణం—(న) అభ్యంతరము, తిరస్కారము.

ప్రవిదారణమాఖ్యాతం సంగరే చ విదారణే. ౧౦౫.	ప్రవిదారణం—(న) యుద్ధము, ఛేదించుట.
అవతారణం భూతాదిగ్రహే వస్త్రాంచలేఽర్చనే,	అవతారణం—(న) భూతపిశాచాది గ్రహము. వస్త్రపుఁగొంగు, పూజ.
రోమహర్షణ మిత్యేత ద్రోమాంచేఽపి విభీతకే.	రోమహర్షణం—(న) గగుర్పాటు, రోమహర్షణః—(పు) తాండ్రచెట్టు.
పరిభాషణ మాలాపే నియమే పరిభాషణం, నిందోపాలంభవచనే పరిభాషణ మిష్యతే. ౧౦౭.	పరిభాషణం—(న) సంభాషణము, నియమము, నిందాగర్భితహేళనము.
మత్తవారణమిచ్ఛంతి దానక్లిన్నకటద్విపే, మహాప్రాసాదవీథీనాం వరండే చాప్యపాశ్రయే. ౧౦౮.	మత్తవారణః—(పు) మదముచేఁ దడిసిన గండస్థలములుఁగలయేనుఁగు, మత్తవారణం—(న) మేడపై కటకటాలు కట్టిన వసారా,ఇంటిముందటి యావరణము.
వాతరాయణఉన్మత్తే నిష్ప్రయోజనపూరుషే, కాండే చ కరపత్రే చ కూటే చ శరసంక్రమే. ౧౦౯.	వాతరాయణః—(పు) పిచ్చివాఁడు, పనికిమాలినవాఁడు, బాణము, అంపము, సానపట్టు యంత్రవిశేషము, బాణప్రయోగము.
మండూకపర్ణోఽరలుకే శ్యోనాకే చ కపీతనే, మండూకపర్ణీ మంజిష్ఠాబ్రాహ్మీ గోజిహ్వికాసు చ. ౧౧౦.	మండూకపర్ణః—(పు) పెద్దమ్రాను చెట్టు, దుండిగపుఁజెట్టు,దిరిశెనచెట్టు, మండూకపర్ణీ—(స్త్రీ) మంజిష్ఠ, మండూక బ్రహ్మవృక్షము, ఎద్దునాలుకచెట్టు.

అథ ణాంత షడ్వర్ణః.	ణాంత షడ్వర్ణము.
దోహదలక్షణం గర్భే వయస్సంధౌ చ దృశ్యతే,	దోహదలక్షణం—(న) స్త్రీల గర్భము, బాల్యయౌవనాదివయస్సంధి.
యౌవనలక్షణాభిఖ్యా లావణ్యే చ పయోధరే. ౧౧౧.	యౌవనలక్షణం—(న) స్త్రీల మేనినిగనిగ; స్తనము.

అథ తాంత ద్విపర్ణః.	తాంత ద్విపర్ణము.
తతం వితతవద్వ్యాప్తే విస్మృతే వాచ్యవన్నతం,	తతం—(త్రి)వితతశబ్దమువలె, వ్యాప్తము, విస్తారము.
తతం వీణాదివాద్యే స్యాత్పవమానే తతః పునః. ౧	తతం—(న) వీణాదివాద్యము, తతః—(పు) వాయువు.
ఇతం గతేచ విజ్ఞాతే	ఇతం—(త్రి) గడచినది, తెలియఁబడినది.
రతం సురతగుహ్యయోః,	రతం—(న) సంభోగము, మర్మావయవము.
ఋతముంఛశిలే తోయే దీప్తే సత్యేఽభిపూజితే.	ఋతం—(న) ఉంఛశిలావృత్తి,జలము—(త్రి) ప్రకాశింపఁజేయఁబడినది—(న) సత్యము—(త్రి) పూజ్యము.
కృతం యుగేఽపి పర్యాప్తే విహితే హింసితే ఫలే,	కృతం—(న) కృతయుగము, సమృద్ధి—(త్రి) చేయఁబడినది, హింసింపఁబడినది—(న) ఫలము.
ఘృత మాజ్యే ప్రదీప్తేచ సలిలే చ ఘృతం మతం. ౩.	ఘృతం—(న) నేయి—(త్రి) ప్రకాశింపఁబడినది—(న) ఉదకము.
మృతం స్యాద్యాచితే మృత్యౌ మృత్యుమత్యభిధేయవత్,	మృతం—(న) యాచనావృత్తి, మరణము—(త్రి) మరణించినవాఁడు.
గతం తు యాత్రాదిగతే	గతం—(న) నడచుట—(త్రి) పొందఁబడినది.
మతం పూజితసమ్మతే. ౪	మతం—(త్రి) పూజింపఁబడినది, ఇష్టమైనది.
ధుతం త్యక్తే విధూతే చ	ధుతం—(త్రి) విడువఁబడినది, కదల్పఁబడినది.
ధూతం కంపిత భర్త్సితే,	ధూతం—(త్రి) కదల్పఁబడినది, బెదరింపఁబడినది.
పూతం పవిత్రే రటితే పూతం చ బహులీకృతే. ౫	పూతం—(త్రి) పవిత్రమైనది, చెప్పఁబడినది—(న) తూర్పెత్తినధాన్యము.
శ్రుతం శాస్త్రావధృతయోః	శ్రుతం—(న) శాస్త్రము-(త్రి) వినఁబడినది.
స్యూతమూతప్రసేవయోః,	స్యూతం—(త్రి)కుట్టఁబడినది(పు)పల్లికతట్ట
నతం స్యాద్వాచ్యవన్నమ్రే నతస్తగరపాదపే. ౬	నతం—(త్రి) వంగినది, నతః—(పు) గ్రంథితగరపుచెట్టు

ద్రుతం శీఘ్రేవిలీనేచ విద్రావే ఛాభిధేయవత్,	ద్రుతం—(త్రి) శీఘ్రము, కరగినబంగారు మున్నగులోహములు, పరుగెత్తుట.
యుతం హస్తచతుష్కేస్యా ద్యుతం యుక్తే ఽపృథ గ్యుతం. ౭.	యుతం—(న) నాలుగుచేతుల పరిమాణము—(త్రి) కలసియున్నది, వేఱుగానిది,
స్థితం భవేద్గతాభావే సుప్ర తిజ్ఞే సునిశ్చితే,	స్థితం—(న) గమనరహితమైనది, ప్రతిజ్ఞ చేయఁబడినది, నిశ్చయింపఁబడినది.
సితస్సమాప్తే ధవళే నిబద్ధ జ్ఞాతయోరపి. ౮.	సితః—(త్రి) సమాప్తినొందినది, తెల్లనిది, కట్టఁబడినది, తెలియఁబడినది.
శితం శాతంచ నిశితే కృశే శాతంచ శర్మణి,	శితం శాతం—(త్రి) తీక్ష్ణమైనది, సన్నమైనది—(న) సుఖము.
హితం ధృతే గతే పథ్యే	హితం—(త్రి) ధరింపఁబడినది, పొందఁబడినది, హితమైనది.
సుతః పార్థివపుత్రయోః. ౯.	సుతః—(పు) రాజు, కుమారుఁడు.
ప్లుతం తురంగమగతౌ ప్లుత మాహు స్త్రిమాత్రకే,	ప్లుతం—(న) అశ్వగతివిశేషము, ప్లుతః—(పు) త్రిమాత్రకాలము.
ప్రోతస్తు గుంభితే వస్త్రే	ప్రోతః—(త్రి) గ్రుచ్చఁబడినది, ప్రోతం—(న) వస్త్రము.
ప్రేతో భూతాంతరే మృతే.	ప్రేతః—(పు) పిశాచవిశేషము—(త్రి) చచ్చినవాఁడు.
సూతస్తు సారథౌ తక్ష్ణి ప్రసూతే ప్రేరితేఽపిచ, క్షత్రియాద్బ్రాహ్మణీజేఽపి సూతః పారదవందినోః.	సూతః—(పు) సారథి, వడ్రంగి—(త్రి) ప్రసవించినది, ప్రేరేపింప బడినది, క్షత్రియునివలన బ్రాహ్మణస్త్రీకి జనించినవాఁడు, పాదరసము, స్తోత్రపాఠకుఁడు.
శ్వేతం రూప్యేఽన్యవచ్ఛుక్లే శ్వేతో ద్వీపాద్రిభేదయోః, శ్వేతా వరాటికా కాష్ఠ పాటలీ శంఖినీషుచ. ౧౦.	శ్వేతం—(న) వెండి—(త్రి) తెల్లనిది, శ్వేతః—(పు) శ్వేతద్వీపము, శ్వేతపర్వతము, శ్వేతా—(స్త్రీ) గవ్వ, తెల్లకలిగొట్లుచెట్టు, కళ్లిచెట్టు.
సత్ప్రశస్తే విద్యమానే సత్యాభ్యర్హితసాధుషు,	సత్—(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, కలిగియున్నది, యథార్థమైనది, పూజింపఁబడినది, సజ్జనుఁడు.

సతీ పతివ్రతా గౌర్యోః
శ్వేతః కర్బుర ఆగతే. ౧౩.

సతీ—(స్త్రీ) పతివ్రత, పార్వతీదేవి.
ఏతః—(త్రి) కర్బురవర్ణముగలది, వచ్చినవాఁడు.

తాతో౽నుకంప్యే జనకే
జాతం జాత్యోఘజన్మసు,
పాతస్స్యాత్పతనే త్రాతే
ఘాతః కాండ ప్రహారయోః.
పోతశ్శిశౌ వహిత్రేచ గృహస్థానే చ వాససి,
గీతం తు శబ్దితే గానే,

[తండ్రి. తాతః—(పు) కరుణింపఁదగినవాఁడు
జాతం—(న) జాతి, సమూహము, జన్మము.
పాతః—(పు) పడుట.(త్రి) రక్షింపఁబడినది.
ఘాతః—(పు) బాణము, గాయము.
పోతః—(పు) పిల్లవాఁడు, కలమను నోడ, గృహప్రదేశము, వస్త్రము.
గీతం—(త్రి) ధ్వనిచేయఁబడినది—(న) గానము.

ప్రీతం హృషితనర్మణోః.౧౪.
వీతం చాసారహస్త్యశ్వేవీత మంకుశకర్మణి,
భీతం భయే భయయుతే వాచ్యవత్పరికీర్తితః. ౧౬.
భూతం క్ష్మాదౌ పిశాచాదౌ న్యాయ్యే సత్యసమానయోః, భూతో దేవలకే ప్రాప్తవృత్త యోరభిధేయవత్. ౧౭.
కేతు ర్ద్యుతౌ పతాకాయాం గ్రహోపాహితలక్ష్మసు,

[క్రీడ. ప్రీతం—(త్రి) సంతోషపెట్టఁబడినవాఁడు,
వీతం—(న) యుద్ధమునందసమర్థములైన గజాశ్వములు, అంకుశవ్యాపారము.
భీతం—(న) భయము—(త్రి) భయము కలవాఁడు.
భూతం—(న)పృథివ్యాది పంచభూతములు, భూతప్రేతపిశాచాదులు, న్యాయము, సత్యము, సామ్యము, (పు)—పూజారి —(త్రి) పొందఁబడినది, వర్తించునది.
కేతుః—(పు) కాంతి, జెండా, గ్రహవిశేషము, ఉపద్రవము సూచించునవి, చిహ్నము.

సేతు రాళౌ చ వరుణే
క్రతు ర్యజ్ఞే మునేర్భిది. ౧౮.
ధాతుస్స్యాదశ్మవికృతౌ విషయే ష్వింద్రియేషుచ, భూవాదిరసరక్తాదిశ్లేష్మాది వసుధాదిషు ౧౯. వర్తతే

[ఉలిమిడిచెట్టు. సేతుః—(పు) పొలముచుట్టు వేయుకట్ట,
క్రతుః—(పు) యజ్ఞము, క్రతుమహాముని.
ధాతుః—(పు) గైరికము, మణిశిలమొదలగు గ్రంథ్యములు, శబ్దస్పర్శాదివిషయములు, త్వగాది ఇంద్రియములు, భూవాదిధాతువులు, రసాదిశరీరధా

ధాతుశ్శబ్దోదయం వి శేషా దస్థ్ని గైరికే,	తువులు, శ్లేష్మవాతపిత్తములు, పృథివ్యాదిపంచభూతములు, ఎముక, గైరికము.
ఋతుః స్త్రీ కుసుమే భాసివసంతాదిషు కీర్త్యతే. ౨౦	ఋతుః—(పు) స్త్రీల రజస్సు, కాంతి, వసంతగ్రీష్మాదిఋతువులు.
గాతుః పుంస్కోకిలే భృంగే గంధర్వే రోషణేఽపిచ,	గాతుః—(పు) మగకోకిల, తుమ్మెద, గంధర్వుఁడు (త్రి) కోపస్వభావుఁడు.
మంతుస్స్యాదపరాధేఽపి మనుష్యేఽపి ప్రజాపతౌ.	మంతుః—(పు) అపరాధము, మనుష్యుఁడు, బ్రహ్మదేవుఁడు.
ధూర్తస్స్యాత్తండలవణే ఖల ధుత్తూరయోరపి,	ధూర్తః—(పు) సముద్రలవణము, వంచనము ఉమ్మెత్తచెట్టు.
పూర్తం తు పూరితే ఛన్నే పూర్తం ఖాతాదికర్మణి.	పూర్తం—(త్రి) పూరింపఁబడినది, కప్పఁబడినది, తటాకాదులను త్రవ్వించుట.
మూర్తం మూర్తిమతి ఖ్యాతం మూర్ఛాలే కఠినేఽన్యవత్,	మూర్తం—(త్రి) ఆకృతిగలది, మూర్ఛపొందినది, కఠినమైనది.
గర్తస్త్రిగర్తదేశే స్యాదవటేచ కుకుందరే. ౨౩	గర్తః—(పు) త్రిగర్తదేశము, గోయి, స్త్రీలపిరుఁదుల మీఁదిచిఱుగుంటలు
ఆప్తస్సత్యే హితే లబ్ధే	ఆప్తః—(త్రి) సత్యమైనది, ఇష్టమైనది, పొందఁబడినది.
ప్రాప్తం విత్తే సమంజసే,	ప్రాప్తం—(న) ధనము-(త్రి) యుక్తమైనది.
వ్యాప్తం ఖ్యాతే సమాక్రాంతే	వ్యాప్తం—(త్రి) ప్రసిద్ధమైనది, వ్యాపింపఁబడినది. [బడినది.
గుప్తం రక్షితగూఢయోః.	గుప్తం—(త్రి) రక్షింపఁబడినది, దాఁచఁ
లిప్తం విషాక్తే భుక్తేచ వాచ్యవత్స్యాద్విలేపితే,	లిప్తం—(త్రి) విషముపూసినది, భక్షింపఁబడినది, పూయఁబడినది.
దీప్తం నిర్భాసితే దగ్ధే వదంతి జ్వలితేఽపి చ. ౨౪.	దీప్తం—(త్రి) ప్రకాశించుట, తగులఁబెట్టబడినది, ప్రజ్వలింపఁజేయఁబడినది.
అస్తం క్షిప్తే గతే ప్రోక్త మస్తః పశ్చిమభూధరే,	అస్తం—(త్రి) చిమ్మఁబడినది, అవసానమొందినది, అస్తః—(పు) అస్తపర్వతము.

గ్రస్తం గ్రాసీకృతేఽపి స్యా
ల్లుప్తవర్ణపదోదితే. ౨౬.

గ్రస్తం—(త్రి) భక్షింపఁబడినది, లోపించినవర్ణములు పదములుగల వాక్యము.

పుస్తం తు పుస్తకే లేప్యకర్మ
విజ్ఞానయోరపి,

పుస్తం—(న) పుస్తకము, బొమ్మలుమున్నగునవిచేయుట, శిల్పశాస్త్రములందుఁజేరుబుద్ధి.

శస్తం క్షేమే ప్రశస్తే చ

శస్తం—(న) క్షేమము, (త్రి) ప్రశస్తమైనది.

వ్యస్తం వ్యాప్తే చ సంకులే.

వ్యస్తం—(త్రి) వ్యాప్తమైనది, వ్యాకులమైనది.

హస్తో నక్షత్రభేదే స్యాత్క-
రేభకరయోరపి, కచా
త్పరః కలాపార్థే సప్రకో
ష్ఠే తతాంగులౌ. ౨౭.

హస్తః—(పు) హస్తానక్షత్రము, చేయి, గజతుండము, కచపర్యాయముల కంటెఁ బరముగుహస్తశబ్దము శ్రేష్ఠవాచకము, మూర.

విత్తం ఖ్యాతే ధనే లబ్ధే
విత్తం జ్ఞాతే విచారితే,

విత్తం—(త్రి) ప్రసిద్ధమైనది. (న) ధనము. త్రి) పొందఁబడినది, తెలియఁబడినది, విచారింపఁబడినది.

కృత్తం తు వేష్టితే భిన్నే

కృత్తం—(త్రి) అవయవవ్యాపారము, నఱుకఁబడినది.

దత్తం విశ్రాణితేఽర్చితే. ౨౮.

దత్తం—(త్రి) ఇవ్వఁబడినది, పూజింపఁబడినది.

వృత్తోఽతీతే దృఢే ఖ్యాతో
వర్తులేఽపి వృతేమృతే,
వాచ్యవదత్ర వృత్తం
చరిత్రచ్ఛందసోఽపి.

వృత్తః—(త్రి) అతిక్రమించినది, దృఢమైనది, గుండ్రనిది, ఆవరణ మేర్పఱుపఁబడినది, మరణించినది. వృత్తం—(న) చరిత్రము, పద్యవృత్తము.

అంతః ప్రాంతేఽంతికే నాశే
స్వరూపేఽతి మనోహరే,

అంతః—(పు) అగ్రము, సమీపము, నాశము, ఆకారము (త్రి) మిగుల మనోహరమైనది.

వృంతం ప్రసవబంధే స్యాద్ఘ
టధారాకుచాగ్రయోః,

వృంతం—(న) పూలపండ్లతొడిమ, జలధార, కుచాగ్రము (చనుమొన).

దంతో నికుంజే దశనే దంత
స్సానుని కథ్యతే,

దంతః—(పు) పొదరిల్లు, కోఱ, కొండచరియ.

దంతీ స్యాదోషధీభేదే

దంతీ—(స్త్రీ). దంతిచెట్టు.

స్వాంతం చేతసి గహ్వరే.	స్వాంతం—(న) మనస్సు, గుహ.
కుంతః ప్రాసే చండభావే క్షుద్రజంతౌ గవేధుకే, కుంతీ పాండుప్రియాయాం చ శల్లక్యాంగుగ్గులుద్రుమే.	కుంతః—(పు) బల్లెము, కోపస్వభావము, నల్లి, ఆడవిగోధుమలు. కుంతీ—(స్త్రీ) పాండురాజుభార్య, అందుగు చెట్టు, గుగ్గిలపుచెట్టు.
కాంతోఽశ్మని గృహే చారౌ కాంతా తు ఫలినీస్త్రియోః,	కాంతః—(పు) సూదంటుఱాయి, ఇల్లు, —(త్రి) సుందరమైనది. కాంతా—(స్త్రీ) ప్రేంఖణపుచెట్టు, స్త్రీ.
శాంతో రసవిశేషే స్యాదభియుక్తకదాంతయోః,	శాంతః—(పు) శాంతరసము, పరులచే నిర్బంధింపఁబడినవాఁడు, ఓర్పుగలవాఁడు.
ఉక్తమేకాక్షరచ్ఛందస్యుక్తం స్యాద్భాషితేఽపి చ,	ఉక్తం—(న) పద్యవృత్తవిశేషము, వాక్యము.
శుక్తోఽమ్లే పరుషే పూతే	శుక్తః—(త్రి) పుల్లనిది, కఠినమైనది, పవిత్రమైనది.
వ్యక్తం స్ఫుటమనీషిణోః,	వ్యక్తం—(త్రి) స్పష్టమైనది, ప్రాజ్ఞుఁడు.
తిక్తో రసే సుగంధే చ తిక్తం పర్పటకే స్మృతం, తిక్తాతు కటురోహిణ్యాం	తిక్తః—(పు) వగరు, తృణవిశేషము, తిక్తం—(న) పర్పాటకము. తిక్తా—(స్త్రీ) కటుకరోహిణి.
రిక్తం కాననశూన్యయోః,	రిక్తం—(న) అడవి, శూన్యమైనది.
రక్తం స్యాత్కుంకుమేతామ్రే ప్రాచీనామలకేఽపి చ, అనురాగిణి నీల్యాదిరంజితే లోహితేఽన్యవత్.	రక్తం—(న) కుంకుమ, రాగి, ఒకతెగ ఉసిరికచెట్టు. (త్రి) అనురాగవంతుఁడు, రంగువేయఁబడినది, ఎఱుపురంగుగలది.
యంతా హస్తిపకే సూతే	యంతా—(ఋ-పు) మావటివాఁడు, సారథి.
వప్తా పితరి పావకే,	వప్తా—(ఋ-పు) తండ్రి, అగ్నిదేవుఁడు.
త్రేతాయుగేఽగ్నిత్రితయే	త్రేతా—(స్త్రీ) త్రేతాయుగము, అగ్నిత్రయము.
భర్తా స్వామిని ధారకే, 30.	భర్తా—(ఋ-పు) ప్రభువు, మగఁడు.
శాస్తా చ శాసకే బుద్ధే	శాస్తా—(ఋ-పు) శిక్షించువాఁడు, బుద్ధదేవుఁడు.

వక్తా వాగ్మిని పండితే,	వక్తా — (ఋ - పు) మాటకారి, పండితుఁడు.
ముక్తా తు మౌక్తికే ముక్తః ప్రాప్తముక్తేచ మోచితే	ముక్తా—(స్త్రీ) ముత్యము.(త్రి) మోక్షము నొందినవాఁడు, విడువఁబడినవాఁడు.
క్షత్తా శూద్రాత్ క్షత్రియాజే ప్రతీహారేచ సారథౌ, భుజిష్యాతనయే క్షత్తా నియుక్తేచ ప్రజాసృజి.	క్షత్తా—(ఋ-పు) శూద్రునివలన క్షత్రియస్త్రీకిఁ బుట్టినవాఁడు, ద్వారపాలకుఁడు సారథి, దాసీపుత్రుఁడు, నియోగింపఁబడినవాఁడు, బ్రహ్మదేవుఁడు.
ధాతా హిరణ్యగర్భే స్యాత్పాలకే త్వభిధేయవత్,	ధాతా—(ఋ-పు) బ్రహ్మ (త్రి) పరిపాలకుఁడు.
మాతా కాళీ ప్రసూ గోషు బ్రాహ్మణ్యాద్యాస్తు మాతరః. ౪౧.	మాతా—(ఋ-స్త్రీ) పార్వతి, తల్లి, గోవు, బ్రాహ్మి మొదలగు సప్తమాతృకలు.
లతా జ్యోతిష్మతీ స్పృక్కా శాఖావల్లీ ప్రియంగుషు. లతా కస్తూరికాయాం చ మాధవీ దూర్వయోరపి.	లతా—(స్త్రీ) వెక్కుడుతీగ, స్పృక్కయను గంధద్రవ్యము, కొమ్మ, తీగ, ప్రేంఖణపుచెట్టు, పరిమళలతావిశేషము, బండిగురుగింజె, గఱిక.
లూతా పిపీలికాయాం స్యాదూర్ణనాభే గదాంతరే,	లూతా—(స్త్రీ) చీమ, సాలెపురుగు, భగంధరమనువ్యాధి.
పీతా స్మృతా హారిద్రాయాం పీతస్స్యాద్ద్గారపీతయోః.	పీతా—(స్త్రీ) పసుపు, (త్రి) పచ్చనివర్ణము గలది, త్రాఁగఁబడినది.
సీతా రామకళత్రే స్యాత్తథా లాంగలపద్ధతౌ, నభోనద్యాం చ	సీతా—(స్త్రీ) రామునిభార్య, నాగలిచాలు, ఆకాశగంగ.
శీతస్తు వానీరబహువారయోః. ౪౪. శీతం హిమగుణే ప్రోక్తం వాచ్యవచ్ఛీతలేఽలసే,	శీతః—(పు) నీటిప్రబ్బచెట్టు, విరిగిచెట్టు, (న) చల్లఁదనము,(త్రి) చల్లనిది, మందమతి.
చితా ఛన్నే చుల్లికాయాం చితాసంహతిచిత్యయోః.	చితా—(త్రి) కప్పఁబడినది, ప్రొయ్యి, సమూహము, కాష్ఠము.

వార్తా వాతింగణే వృత్తా వార్తా కృషాద్యుదంత యోః, వృత్తమస్త్రీరు జోర్వార్తా వార్త మా రోగ్యఫల్గునోః. ౭౬.	వార్తా—(స్త్రీ) వంగచెట్టు, వర్తించుట, కృషి మున్నగు బ్రతుకు తెరువులు, వృత్తాంతము (త్రి) వ్యాపారవంతుఁడు, ఆరోగ్యవంతుడు, (న) ఆరోగ్యము, నిస్సారము.
గతిర్మార్గే దశాయాంచ జ్ఞానే యాత్రా భ్యుపాయ యోః, నాడీవ్రణ సర ణ్యాం చ	గతిః—(స్త్రీ) త్రోవ, అవస్థ, జ్ఞానము, నడుచుట, ఉపాయము, ఎల్లపుడు రక్తము కారుచున్న వ్రణమార్గము.
మతిరిచ్ఛాస్మృతిష్వపి. ౭౭.	మతిః—(స్త్రీ) బుద్ధి, అభిలాష, స్మరణము.
చితిస్సమూహే చిత్యాయాం	చితిః—(స్త్రీ) సమూహము, కాష్ఠము.
దితిస్స్యా త్ఖండనే దితౌ,	దితిః—(స్త్రీ) ఖండించుట, రాక్షసమాత.
పతిః ప్రభౌ గతౌ మూలే	పతిః—(పు) ప్రభువు, గమనము, మొదలు.
దృతి శ్చర్మపుటే ఝషే. ౭౮.	దృతిః—(పు) తోలుతిత్తి, చేప.
యతి ర్నికారే యతిని పాద చ్ఛేదక్రమే యతిః,	యతిః—(పు) ప్రతిక్రియ, సన్యాసి. (స్త్రీ) పద్యమందలి విశ్రమస్థానము.
శితిః కృష్ణే శితిర్భూర్జే	శితిః—(త్రి) నల్లనివర్ణముగలది (పు) భూర్జపత్రవృక్షము.
భృతిర్భరణమూల్యయోః.	భృతిః—(స్త్రీ) జీతము, వెల.
క్షితిర్నివాసే మేదిన్యాం స్థానమాత్రేఽపి చ క్షితిః,	క్షితిః—(స్త్రీ) నివాసము, భూమి, ప్రదేశము.
ధృతి ర్యోగాంతరే ధైర్యే ధారణాధ్వరతుష్టిషు.	ధృతిః—(స్త్రీ) పంచాంగయోగము, ధైర్యము, ధరించుట, యజ్ఞము, సంతోషము.
శ్రుతి శ్శ్రోత్రే తథామ్నాయే వార్తాయాం శ్రోత్రకర్మణి	శ్రుతిః—(స్త్రీ) చెవి, వేదము, వార్త, వినుట.
స్మృతి రిచ్ఛాధియోర్ధర్మ సంహితాయామపిస్మృతిః.	స్మృతిః—(స్త్రీ) కోరిక, బుద్ధి, మనుస్మృతి మున్నగు ధర్మశాస్త్రములు.
రతి స్స్మరప్రియాయాం చ రాగేఽపి సురతే ముది,	రతిః—(స్త్రీ) రతీదేవి, అనురాగము, సంభోగము, సంతోషము.

ఋతిర్గతౌ జుగుప్సాయాం స్పర్ధా మంగళయో రపి.	ఋతిః—(స్త్రీ) గమనము, నింద, జగడము, శుభము.
వృతిస్స్యాద్వరణే వాటే	వృతిః—(స్త్రీ) ఆవరణము, మండపప్రదేశము.
సృతి ర్గమనమార్గయోః,	సృతిః—(స్త్రీ) నడచుట, త్రోవ.
మితిర్మానేఽప్యవచ్ఛేదే	మితిః—(స్త్రీ) ప్రమాణము, ఒకభాగము.
కృతిః కరణహింసయోః. ౫౩	కృతిః —(స్త్రీ) కర్మ, హింస.
ఈతిః ప్రవాసే డింబే స్యా దతివృష్ట్యాదిషట్సు చ,	ఈతిః—(స్త్రీ) పరదేశవాసము, దేశోపద్రవము, ఆఱువిధములగు ఈతిబాధలు (అతివృష్టి, అనావృష్టి, ఎలుకలు, శలభములు, చిలుకలు, సమీపరాజులు అను వానివలని బాధ.)
వీతి ర్గతౌ చ దీప్తౌ చ ధావనే ప్రజనేఽశనే. ౫౪.	వీతిః—(స్త్రీ) గమనము, ప్రకాశము, పరుగెత్తుట, పశువులు చూలగుట, భుజించుట.
గీతి శ్ఛందసి గానే చ	గీతిః—(స్త్రీ) పద్యవిశేషము, గానము.
నీతిస్తు ప్రాపణే నయే,	నీతిః—(స్త్రీ) పొందించుట, న్యాయము.
రీతిః ప్రచారే స్యందే చ లోహకిట్టారకూటయోః.	రీతిః—(స్త్రీ) వ్యవహారము, జారుట, ఇనుపచిట్టెము, ఇత్తడి.
పీతిః పానే తురంగే చ	పీతిః—(స్త్రీ) త్రాగుట (పు) అశ్వము.
భీతిస్సాధ్వసకంపయోః,	భీతిః—(స్త్రీ) భయము, చంచలించుట.
ప్రీతిర్యోగాంతరే ప్రేమ్ణి స్మరపత్నీప్రమోదయోః.	ప్రీతిః—(స్త్రీ) ప్రీతి యను పంచాంగయోగము, ప్రేమ, మన్మథునిభార్య, సంతోషము.
భూతి ర్మాతంగశృంగారే జాతౌ భస్మని సంపది,	భూతిః—(స్త్రీ) గజాలంకారము, పుట్టుక, బూడిద, సంపద.
స్యూతి స్సీవనసంతత్యో	స్యూతిః—(స్త్రీ) కుట్టుట, సమూహము.
రూతి స్స్యూతౌ చ రక్షణే.	ఊతిః—(స్త్రీ) కుట్టుట, రక్షించుట.
హేతిస్స్యా దాయుధే జ్వాలే హేతి స్తరణి తేజసి,	హేతిః—(స్త్రీ) ఆయుధము, అగ్నిజ్వాల, సూర్యునిప్రకాశము.
వృత్తి ర్వివరణే జీవ్యే కైశి	వృత్తిః—(స్త్రీ) వ్యాఖ్య, జీవనోపాధి,

శాఖ్యాదిషు చేష్యతే. ౫౮.	కైశికి మున్నగు కావ్యవృత్తులు.
కృత్తి శ్చర్మత్వచే భూర్జ కృత్తికాయాంచ కీర్తితా,	కృత్తిః—(స్త్రీ) ఇఱ్ఱి మున్నగువానితోలు, త్వగింద్రియము, భుజపత్రి చెట్టు, కృత్తికానక్షత్రము.
పత్తిః పదాతౌ గమనే వీర సైన్యప్రభేదయోః. ౫౯.	పత్తిః—(పు) కాల్బంటు నడచుట, వీరుఁడు, (స్త్రీ) సేనావిశేషము.
విత్తి ర్విచారే జ్ఞానేచ లాభ సంభవయోరపి,	విత్తి—(స్త్రీ) విచారము, జ్ఞానము, లాభము, పుట్టుక.
భిత్తిః కుడ్యే ప్రదేశేచ సంవిభాగావకాశయోః. ౬౦.	భిత్తిః—(స్త్రీ) గోడ, ప్రదేశము, విభజించుట, ఎడముగానుండుట.
ఆప్తిస్సంవరణప్రాప్త్యోః	ఆప్తిః—(స్త్రీ) ఆవరించుట, పొందుట.
ప్రాప్తి ర్లాభే మహోదయే,	ప్రాప్తిః—(త్రి) లాభము, గొప్పయభివృద్ధి.
గుప్తిః కారాగృహే ప్రోక్తా భూగర్తే రక్షణే యమే.	గుప్తిః—(స్త్రీ) చెఱసాల, గోయి, రక్షణము, శరీరసాధనమగు నిత్యకర్మము.
సుప్తి స్స్పర్శాజ్ఞతాయాంచ స్వాపే విస్రంభఘాతిని,	సుప్తిః—(స్త్రీ) స్పర్శ నెఱుంగకుండుట, నిద్ర, విశ్వాసఘాతుకుఁడు.
శాంతిశ్శమేఽపి కళ్యాణే	శాంతిః—(స్త్రీ) ఓర్పు, మంగళము.
కాంతిశ్శోభాభిలాషయోః.	కాంతిః—(స్త్రీ) ప్రకాశము, కోరిక.
జాతిశ్ఛందసి సామాన్యే మాలత్యాం గోత్రజన్మనోః, జాతి ర్జాతీఫలే ధాత్ర్యాం చుల్లీ కంపిల్లయోరపి. ౬౧.	జాతిః—(స్త్రీ) పద్యవిశేషము, గోత్ర సామాన్యము, మాలతీలత, గోత్రము, పుట్టుక, జాజికాయ, ఉసిరికచెట్టు, పొయ్యి, కంపిల్లమను గంధద్రవ్యము.
జ్ఞాతి స్స్వగోత్రే పితరి	జ్ఞాతిః—(పు) దాయాది, తండ్రి.
వ్యాప్తిర్వ్యాపనలంభయోః,	వ్యాప్తిః—(స్త్రీ) వ్యాపించుట, లాభము.
సాతిర్దానేఽవసానే చ	సాతిః—(స్త్రీ) దానము, అంతము.
ప్రాప్తిః పూర్తిప్రదేశయోః.	ప్రాప్తిః—(స్త్రీ) పూర్తి ప్రదేశము.
వర్తి ర్దీపదశాయాంచ దీపగాత్రానులేపయోః, వర్తి ర్భేషజనిర్మాణే నయనాం	వర్తిః—(స్త్రీ) దీపపువత్తి, దీపము, దేహముపైఁ బూసికొను గందపుబిళ్ల, ఔషధము చేయుట, కాటుక, జాబు.

జనలేఖయోః. ౬౫.	
ఆర్తిః పీడాధనుష్కోట్యో	ఆర్తిః—(స్త్రీ) బాధ, వింటికొన.
ర్మూర్తిః కాఠిన్యకాయయోః,	మూర్తిః—(స్త్రీ) కాఠిన్యము, దేహము.
కీర్తిః ప్రసాదయశసోర్విస్తా రే కర్దమేఽపి చ. ౬౬.	కీర్తిః—(స్త్రీ) దయ, యశస్సు, విస్తారము, బురద.
భ్రాంతిర్మిథ్యామతౌ ఖ్యాతా భ్రమణే చానవస్థితౌ,	భ్రాంతిః—(స్త్రీ) అసత్యమున సత్యబుద్ధి, తిరుగుట, చాంచల్యము.
నృతిః క్రియా నర్తనే చ	నృతిః—(స్త్రీ) పరుగు, నృత్యము.
సృతి స్సరితి వర్త్మని. ౬౭.	సృతిః—(స్త్రీ) నది, మార్గము.
భక్తి ర్విభాగే సేవాయాం	భక్తిః—(స్త్రీ) విభాగము, (వేఱుగుట,) సేవించుట.
పక్తి ర్గౌరవపాకయోః,	పక్తిః—(స్త్రీ) గౌరవము, ఫలించుట.
ముక్తిస్స్యా న్మోచనే మోక్షే	ముక్తిః—(స్త్రీ) విడచుట, మోక్షము.
యుక్తి ర్న్యాయ్యే చ యోజనే. ౬౮.	యుక్తిః—(స్త్రీ) న్యాయము, కూర్చుట,
పంక్తిర్దశాక్షరచ్ఛందో దశ సంఖ్యావళీ ష్వపి,	పంక్తిః—(స్త్రీ) పదియక్షరముల ఛందస్సు, పది, వరుస.
శక్తిర్బలే ప్రభావాదౌ శక్తిః ప్రహరణాంతరే	శక్తిః—(స్త్రీ) బలము, ప్రభుమంత్రోత్సాహశక్తులు, ఆయుధవిశేషము.
శుక్తిః కపాలశకలే నఖ్యశ్వావర్తయో రపి, ముక్తాస్ఫోటేచ దుర్నామ శంఖశంఖనఖేషు చ. ౬౯.	శుక్తిః—(స్త్రీ) ఖండితమైన తలపుర్రె, నఖమనుసుగంధవస్తువు, గుఱ్ఱపుసుడి, ముత్తెపుచిప్ప, ఏనుఁగుజలగ, శంఖము, నత్తగుల్ల.

అథ తాంత త్రివర్ణః.	తాంత త్రివర్ణము.
అమృతం యజ్ఞశేషే స్యాత్పీయూషే సలిలే ఘృతే, అయాచితే చ మోక్షేఽన్నే ధన్వంతరి సుపర్వణోః. ౭౦. స్యాదమృ	అమృతం—(న) యజ్ఞశేషద్రవ్యము, అమృతము, జలము, నేయి, యాచింపకుండ లభించినవస్తువు, మోక్షము, అన్నము. అమృతః—(పు) ధన్వంతరి, దేవత. అమృతా—(స్త్రీ) కరకచెట్టు,

తోఽమృతా పథ్యా గు డూచ్యామలకీషు చ,	తిప్పతీగె, ఉసిరిక చెట్టు.
కృషా వపత్యేఽప్యనృత	అనృతం—(న) వ్యవసాయము, అసత్యము.
మజితః కమలాసతే. ౭౩. అ నిర్జితే చాఽ [ధ్వజే,	అజితః—(పు) విష్ణుమూర్తి, (త్రి) జయింపఁబడనివాఁడు.
చ్యుత స్తు స్థిరే స్యా ద్గరుడ	అచ్యుతః—(త్రి) స్థిరమైనది—(పు) విష్ణువు
ఆర్ధితం యాచితే జ్ఞేయం వా తవ్యాధౌ చ హింసితే.	ఆర్ధితం—(త్రి) యాచింపబడినది—(న) వాతరోగవిశేషము—(త్రి) హింసింపఁబడినది.
అక్షతం చాపిలాజేషు తృతీ యప్రకృతావపి, అహింసి తేఽపి	అక్షతం—(న) పేలాలు, నపుంసకత్వము (త్రి) హింసింపఁబడినది.
చాపాత స్తవాత్యే పతనేఽపి చ. ౭౪.	ఆపాతః—(పు) తత్కాలము, పడుట, [ఆక్రమించినది.
ఆఘ్రాతం శింఘితే క్రాంతేఽ	ఆఘ్రాతం—(త్రి) వాసనచూడఁబడినది.
ప్యాఖ్యాతం భ షితే తిజే,	ఆఖ్యాతం—(త్రి) పలుకఁబడినది. తిఙ్ప్రత్యయము.
ఆధ్మాతః పవనవ్యాధౌ దగ్ధ శబ్దితయోరపి. ౭౫.	ఆధ్మాతః—(పు) వాతరోగము—(త్రి) కాల్పఁబడినది, ధ్వనిచేయఁబడినది.
ఆప్లుత స్స్నాతకే స్నాతేఽ	ఆప్లుతః—(పు) స్నాతకవ్రతము—(త్రి) స్నానముచేసినవాఁడు.
ప్యాదృతస్సాదరేఽర్చితే,	ఆదృతః—(త్రి) ఆదరముగలవాఁడు, పూజింపఁబడ్డవాఁడు.
ఆచితశ్శకటోన్మేయే పలానా మయుతద్వయే. ౭౬. చ న్నేఽపి సంగృహీతేస్యా	ఆచితః—(పు) బండెడు బరువు, రెండువేల పలముల బరువు (త్రి) కప్పఁబడినది. సంగ్రహింపఁబడినది.
దాహతం తు మృషార్థకే, ఆ హతం గుణితేఽపి స్యాత్తా డితే చానకేఽపి చ. ౭౭. స్యా త్పురాతన వస్త్రే చ	ఆహతం—(న) అసత్యవాక్యము (త్రి) గుణింపఁబడినది, వాయింపఁబడినది. ఆహతః—(పు) తప్పెట (న) పాతగుడ్డ, నూతనవస్త్రము.

నూత్నవస్త్రేఽపి చాహతం,	
ఆనర్తో దేశభేదే స్యాన్నృత్యస్థానే జనే రణే. ౭౮.	ఆనర్తః—(పు) దేశభేదము, (ద్వారక) నాట్యస్థలము, ఆనర్తదేశవాసి, యుద్ధము.
ఆవర్త ఆవర్తనే స్యాచ్చింతనే చాంభసాం భ్రమే.	ఆవర్తః—(పు) త్రిప్పుట, చింతనచేయుట, నీటిసుడి.
సంవర్తః ప్రళయే ప్రోక్తో విభీతకతరౌ ఘనే. ౭౯.	సంవర్తః—(పు) ప్రళయము, తాండ్రచెట్టు, సంవర్తమను మేఘము.
త్రిగర్తస్స్యాజ్జనపదే త్రిగర్తో గణితాంతరే, భవేద్ఘుర్ఘురికాయాం తు త్రిగర్తా కాముకస్త్రియాం. ౮౦.	త్రిగర్తః—(పు) దేశవిశేషము, గణితవిశేషము, (స్త్రీ) జలజంతువిశేషము, అంకుటాలు.
వివర్తస్సముదాయే స్యాదపవర్తననృత్యయోః,	వివర్తః—(పు) సమూహము, ప్రతికూలము, నాట్యము.
ఉత్తప్తం శుష్కమాంసేఽపి సంతప్తే చ పరిప్లుతే. ౮౧.	ఉత్తప్తం—(న) ఎండినమాంసము, (త్రి) తపింపఁజేయఁబడినది, తడుపఁబడినది.
ఉచితం ప్రోక్తమభ్యస్తే మితే జ్ఞాతే సమంజసే,	ఉచితం—(త్రి) అభ్యసింపఁబడినది, మితమైనది, తెలియఁబడినది, యుక్తమైనది.
ఉద్ధృతం స్యాదుత్తులితే పరిభుక్తోజ్ఝితేఽపి చ. ౮౨.	ఉద్ధృతం—(త్రి) ఎత్తఁబడినది, అనుభవించి విడిచిపెట్టినది.
ఉత్థితం వృద్ధియుక్తే స్యాత్ప్రోద్యతోత్పన్నయోరపి,	ఉత్థితం—(త్రి) వృద్ధిగలది, ఉద్యమించినది, పుట్టినది.
ఉషితం వ్యుషితే దగ్ధే	ఉషితం—(త్రి) ఉన్నది, కాల్పఁబడినది.
ముషితం ఖండితే హృతే.	ముషితం—(త్రి) ఖండింపఁబడినది, హరింపఁబడినది.
ఉద్ఘాతః కథ్యతే పాదస్ఖలనే సముపక్రమే, పవనాభ్యాసయోగస్య కుంభకాది	ఉద్ఘాతః—(పు) కాలుజారుట, ఆరంభించుట, యోగాభ్యసనమునందలి కుంభక, రేచక, పూరకములు, (త్రి) ఉ

త్రయేఽపి చ. ౧౮. ఉ
త్తుంగే ముద్గరేఽపి స్యా
దుదితం ప్రోక్త ఉద్గతే,
స్యాదుచ్ఛ్రితం తు సంజాతే
సమున్నద్ధ ప్రవృద్ధయోః
రజతం విశదే దంతిదంత
యోస్తారహారయోః,
సురతం స్యాన్నిధువనే దేవ
త్వే సురతా మతా. ౧౯.
ప్రహతం విజితే క్షుణ్ణే
సంహతం సంహతే దృఢే,
రసితం తు సువర్ణాదిఖచితే
స్తనితే రుతే. ౨౦.
పలితం శైలజే తాపే పాండు
కేశే చ కర్దమే,
లలితం హారభేదే స్యాదీప్సితే
లలితేఽపి చ. ౨౧.
స్ఖలితం చలితే భ్రంశే
కలితం విదితాప్తయోః,
జ్వలితం భాస్వరే దగ్ధే
త్వరితం ప్రజవే ద్రుతే. ౨౨.
స్తిమితోఽచంచలే క్లిన్నే
హర్మితం తు క్షిప్తదగ్ధయోః,
సుహితోఽతిహితే తృప్తే
మూర్ఛితం సోచ్ఛ్రయే దృఢే.

న్నతమైనది, ఇనుపగుదియ.
ఉదితం—(త్రి) బయలుదేరినది.
ఉచ్ఛ్రితం—(త్రి) పుట్టినది, పొడవైనది, వృద్ధినొందినది.
రజతం—(న) తెల్లనిరంగు, గజదంతములు, వెండి, ముత్యాలహారము.
సురతం—(న) సంభోగము, (స్త్రీ) దేవత్వము. [గఁగొట్టఁబడినది.
ప్రహతం—(త్రి) జయింపఁబడినది, నలు
సంహతం—(త్రి) కొట్టఁబడినది, దృఢమైనది.
రసితం—(త్రి) బంగారు మున్నగువానిలోఁ గూర్పఁబడినది, ఉఱుము, ధ్వని.
పలితం—(న) జాలిపూవు, పరితాపము, వెండ్రుకలునరయుట, బురద.
లలితం—(న) హారవిశేషము—(త్రి) ఇష్టమైనది, సుందరమైనది. [పడినది.
స్ఖలితం—(త్రి) చెరిపివేయఁబడినది, తొట్రు
కలితం—(త్రి) తెలియఁబడినది, పొందఁబడినది. [కాల్చఁబడినది.
జ్వలితం—(త్రి) ప్రకాశింపఁజేయఁబడినది,
త్వరితం—(న) వేగము, శీఘ్రము.
స్తిమితః—(త్రి) నిశ్చలమైనది, తడుపఁబడినది. [బడినది.
హర్మితం—(త్రి) చిమ్మఁబడినది, కాల్పఁ
సుహితం—(త్రి) మిగులనిష్టమైనది, తృప్తిఁ బొందించఁబడినది.
మూర్ఛితం—(త్రి) ఔన్నత్యము, దృఢమైనది.

హృషితం విస్మితే ప్రీతే ప్రణతే హృష్టరోమణి,

హృషితం—(త్రి) ఆశ్చర్య మొందింపఁబడినది, సంతోషపెట్టఁబడినది, నమస్కరింపఁబడినది, గగుర్పాటు.

గర్జితో మత్తమాతంగే గర్జితం జలదధ్వనౌ. ౯౧.

గర్జితః—(పు) మదపుటేనుఁగు, (న) ఉఱుము.

వర్ధితం ప్రసృతే ఛిన్నే పూరితే చాపి వర్ధితం,

వర్ధితం—(త్రి) విస్తరింపఁబడినది, నఱుకఁబడినది, నిండింపఁబడినది.

స్థాపితం నిశ్చితే న్యస్తే

స్థాపితం—(త్రి) నిశ్చయింపఁబడినది, ఉంచఁబడినది.

చేంగితం గతిచేష్టయోః. ౯౨.

ఇంగితం—(న) గమనము, భావానురూపమైన కర్మేంద్రియవ్యాపారము.

వేష్టితం లాసకే రుద్ధే స్త్రీణాం చ కరణాంతరే,

వేష్టితం—(త్రి) నృత్యమొనర్చునది, అడ్డగింపఁబడినది, రతిబంధవిశేషము.

భావితం వాసితే ప్రాప్తే

భావితం—(త్రి) పరిమళింపఁబడినది, పొందఁబడినది. [నము.

విదితం విదితార్థయోః. ౯౩.

విదితం—(త్రి) తెలియఁబడినది, (న) ప్రార్థ

వేల్లితం కుటిలే ప్రోక్తం వాచ్యవద్విధృతే ప్లుతే,

వేల్లితం—(త్రి) వక్రమైనది, ధరింపఁబడినది, తడుపఁబడినది.

గ్రథితం గుంఫితాక్రాంతహింసితేషు సమీరితం. ౯౪.

గ్రథితం—(త్రి) కూర్పఁబడినది, ఆక్రమింపఁబడినది, హింసింపఁబడినది.

మథితం నిర్జలోదశ్విత్యాలోడితపిష్టయోః,

మథితం—(న) నీరుగలియనిమజ్జిగ, (త్రి) కలియఁబెట్టఁబడినది, ఒఱవఁబడినది.

ప్రార్థితం యాచితే శత్రుసంరుద్ధేఽభిహితేఽపి చ,

ప్రార్థితం—(త్రి) యాచింపఁబడినది, శత్రువుచే నిర్బంధితుఁడు, పలుకఁబడినవాఁడు.

జృంభితం కరణే స్త్రీణామీహాస్ఫుటితయోరపి,

జృంభితం—(న) రతిబంధవిశేషము, కోరిక, (త్రి) వికసించినది.

క్రందితం ఖ్యాతమాహ్వానే క్రందితం రుదితేఽపి చ. ౯౫.

క్రందితం—(న) పిలుచుట, విలపించుట. [బడినది.

ప్రోక్షితం నిహతే సిక్తే

ప్రోక్షితం—(త్రి) చంపఁబడినది, తడుపఁ

వాపితం ముండితే మతం, బీజాకృతే	వాపితం—(త్రి) గొఱుగఁబడినది, విత్తనములు చల్లి దున్నినభూమి.
దంశితస్తు దష్టసర్మితయోరపి,	దంశితః—(త్రి) కొఱుకఁబడినది, కవచము వేయఁబడినది.
క్షారితస్స్రావితే క్షారే చాభిశస్తే చ శంసితః,	క్షారితః—(త్రి) స్రవింపఁజేయఁబడినది, లవణము, దూషింపఁబడినది.
సుకృతం చ శుభే పుణ్యే సువిధానేచ వాచ్యవత్.	సుకృతం—(న) శుభము, పుణ్యము, (త్రి) లెస్సగా నొనరింపఁబడినది.
నికృతం విప్రలబ్ధే స్యాన్నీచే విప్రకృతేఽపి చ,	నికృతం—(త్రి) వంచింపఁబడినది, నీచుఁడు, తిరస్కరింపఁబడినవాఁడు.
వికృతోఽసంస్కృతేఽపి స్యాద్బీభత్సే రోగితేఽపి చ.	వికృతః—(త్రి) సంస్కరింపఁబడినది, వికలమైనది, రోగముగలవాఁడు.
౯౯.	
సంస్కృతః కృత్రిమే శస్తే భూషితే భేద్యవన్మతః, సంస్కృతం లక్షణోపేతే	సంస్కృతః—(పు) కల్పింపఁబడినది, (కుండమున్నగునవి) స్తుతింపఁబడినది, అలంకరింపఁబడినది, (న) వ్యాకరణాదులచే సంస్కరింపఁబడిన సుశబ్దము.
ప్రభూతం ప్రాజ్య ఉద్గతే.	ప్రభూతం—(త్రి) విస్తారము, బయలుదేరినది.
ప్రసృతస్సంప్రసారే స్యాద్వినీతే విగతేఽపి చ, అర్ధాంజలౌ చ ప్రసృతం జంఘాయాం ప్రసృతా మతా.	ప్రసృతః—(త్రి) వృద్ధినొందునందునది, అడఁకువగలది, పోయినది, (న) చేరెడు పరిమితి, (స్త్రీ) పిక్క.
సూనృతం మంగళే సత్యే ప్రియవాచి చ సూనృతం,	సూనృతం—(న) మంగళము, సత్యము ప్రియమునగు వాక్యము.
ప్రసూతం వాచ్యవజ్జాతే ప్రసూతం కుసుమేఽపి చ.	ప్రసూతం—(త్రి) పుట్టినది, (న) పుష్పము.
విశ్రుతం జ్ఞాతసంహృష్టప్రతీతేష్వభిధేయవత్.	విశ్రుతం—(త్రి) తెలియఁబడినది, సంతోషింపఁజేయఁబడినది, ప్రసిద్ధమైనది.
నిర్ముక్తస్త్యక్తసంగేస్యాన్ముక్త	నిర్ముక్తః—(త్రి) విడువఁబడిన సంబంధ

కంచుకభోగిని. ౧౦౩.

ము గలవాఁడు, కుబుసముఁవిడిచిన పాము.

అవ్యక్తశ్శంకరే విష్ణావవ్యక్తం మహదాదికే, ఆత్మన్యపి స్యాదవ్యక్తమస్ఫుటే చాభిధేయవత్.

అవ్యక్తః—(పు) శివుఁడు, విష్ణుమూర్తి, (న) ప్రకృతివికారములైన మహదహంకారాది తత్త్వములు, పరమాత్మ, (త్రి) వ్యక్తముకానిది.

వివిక్తంస్యాదసంపృక్తే వివేకాన్వితపూతయోః, వాచ్యవద్దర్శితో ధీరైర్వివిక్తం రహసి స్మృతం.

వివిక్తం—(త్రి) సంబంధములేనిది, వివేకవంతమైనది, పావనమైనది, (న) రహస్యస్థలము.

రోహితం రుధిరే ధీర ఋజు శక్రశరాసనే, రోహితో మీనమృగయోర్భేదే రోహితకద్రుమే. ౧౦౪.

రోహితం—(న) రక్తము, కుంకుమము, వంకరలేని ఇంద్రధనువు, (పు) మత్స్యవిశేషము, మృగవిశేషము.

లోహితం కుంకుమే రక్తే గోశీర్షే చ కుచందనే, లోహితస్స్యాన్నదే భౌమే వర్ణభేదే తు వాచ్యవత్.

లోహితం—(న) కుంకుము, రక్తము, మిగుల సువాసనగల చందనవిశేషము, రక్తచందనము, (పు) నదవిశేషము, అంగారకగ్రహము, (త్రి) రక్తవర్ణము గలది.

పుటితం స్యాద్ధస్తపుటే పాటితస్యూతయోరపి,

పుటితం—(న) హస్తప్రదేశము, పెల్లగింపఁబడినది, కుట్టఁబడినది.

పీడితం బాధితే స్త్రీణాం కరణే చాపి యంత్రితే. ౧౦౫.

పీడితం—(త్రి) బాధింపఁబడినది, (న) రతిబంధవిశేషము, (త్రి) కట్టఁబడినది.

పిండితం గణితే సాంద్రే

పిండితం—(త్రి) ఎంచఁబడినది, దట్టమైనది.

పండితస్సిల్హకే కవౌ,

పండితః—(పు) తురుష్కదేశమందుఁ బుట్టిన యందుగుబంకతోఁ జేసిన ధూపద్రవ్యము, విద్వాంసుఁడు.

హారితః పక్షిభేదే స్యాన్మునిభేదేఽపి కైతవే. ౧౦౬.

హారితః—(పు) పసుపుపిట్ట, హారితమహర్షి, నెపము.

జయంతీ పాదపే గౌర్యా మింద్రపుత్రీ ప్రతాకయోః,	జయంతీ—(స్త్రీ) తక్కెడుచెట్టు, పార్వతీదేవి, ఇంద్రునికొమార్తె, జెండా.
గోదంతో హరితాళే స్యా ద్దంశితే హరితేఽపి చ,	గోదంతః—(పు) హరిదళము, (త్రి) కవచము వేయఁబడినది, (పు) పసుపు రంగు.
భాసంతస్సుందరాకారే భాసంతో భాసపక్షిణి.౧౩౭.	భాసంతః—(త్రి) సౌందర్యవంతమైనది, (పు) భాసపక్షి.
మహద్రాజ్యే విశాలే చ	మహత్—(పు) రాజ్యము, విశాలము.
మహతీ వల్లకీభిది,	మహతీ—(స్త్రీ) నారదుని వీణె.
మరుద్దేవే సమీరే స్యా	మరుత్—(పు) దేవుఁడు, వాయువు.
దర్హన్ పూజ్యే జినేఽపి చ.	అర్హన్—(పు) పూజ్యుఁడు, బుద్ధుఁడు.
జగదాఖ్యాస్స్మృతా వాయౌ విష్టపే జంగమేఽపి చ,	జగత్—(పు) వాయువు, (న) భువనము, (త్రి) గమనముగల జీవలోకము.
జగతీ భువనే క్ష్మాయాం ఛందోభేదే జనేఽపి చ.	జగతీ—(స్త్రీ) లోకము, భూమి, ద్వాదశాక్షరచ్ఛందస్సు, జనము.
పిత్సన్పిపతిషన్నేతౌ పతనేచ్ఛువిహంగయోః,	పిత్సన్, పిపతిషన్—(త్రి) పడనిష్టపడినది, (పు) పక్షి.
హరిత్కకుభి వర్ణే చ తృణవాజివిశేషయోః. ౧౪౦,	హరిత్—(స్త్రీ) దిక్కు, (పు) పాలాశవర్ణము, గఱిక, పాలాశవర్ణముగల యశ్వము.
హరితోఽపి చ దూర్వాయాం హరిద్వర్ణయుతే ఽన్యవత్,	హరితః—(పు) గఱిక, (త్రి) పాలాశవర్ణముగలది.
విద్యుత్స్యాద్దామినీసంధ్యో ర్నిష్ప్రభే త్వభిధేయవత్.	విద్యుత్—(స్త్రీ) మెఱుపు, సంధ్యాకాలము, (త్రి) కాంతిలేనిది.
గరుత్మత్స్వర్ణలతయో	గరుత్మత్—(స్త్రీ) బంగారు, తీఁగ.
రోహిత్సూర్యలతాభిదోః,	రోహిత్—(పు) సూర్యుఁడు, (స్త్రీ) లతావిశేషము.
భూభృన్నరేంద్రే శైలే చ	భూభృత్—(పు) రాజు, పర్వతము.

పతన్ పాతుకపక్షిణోః.	పతన్—(త్రి) పడునట్టిది, (పు) పక్షి.
కుర్వన్ కర్మకరే భృత్యే	కుర్వన్—(త్రి) పనిచేయువాఁడు, బంటు.
స్యాదర్వన్ కుత్సితేఽన్యవత్,	అర్వన్—(త్రి) కుత్సితుఁడు.
అర్వతీ కుంభదాస్యాం చ వామ్యాం చ పరికీర్తితా.	అర్వతీ—(స్త్రీ) తార్పుడుకత్తె, ఆఁడు గుఱ్ఱము.
శ్రీమాం స్తిలకవృక్షే స్యాన్మనోజ్ఞే ధనికేఽపి చ,	శ్రీమాన్—(పు) తిలకవృక్షము, (త్రి) మనోహరమైనది, భాగ్యవంతుఁడు.
ధీమాన్ వాచస్పతౌ ధీరే.	ధీమాన్—(పు) బృహస్పతి, విద్వాంసుఁడు.
భాస్వాన్ భాస్వరసూర్యయోః, ౧౪౪.	భాస్వాన్—(త్రి) ప్రకాశించునది, (పు) సూర్యుఁడు.
సువ్రతా సుఖసందోహ్యాసురభ్యాం శోభనవ్రతే, వాచ్యవ	సువ్రతా—(స్త్రీ) సుఖముగాఁ బాలుపితుక నిచ్చుగోవు, (త్రి) యోగ్యమగు వ్రతముగలవాఁడు.
ద్వివృతా క్షుద్రరోగే స్యాద్వివృతం స్ఫుటే. ౧౪౫.	వివృతా—(స్త్రీ) రోగవిశేషము, (త్రి) స్ఫుటమైనది.
వనితా జనితాత్యర్థరాగయోషితి యోషితి, వనితం యాచితేఽపి స్యాద్వనితం సేవితేఽపి చ. ౧౪౬.	వనితా—(స్త్రీ) అనురాగవతి, సామాన్యస్త్రీ, (త్రి) యాచింపఁబడినది, సేవింపఁబడినది.
జామాతా వల్లభే సూర్యావర్తేఽపి దుహితుః పతౌ,	జామాతా—(పు) భర్త, శాకవిశేషము, అల్లుఁడు.
వినేతా దేశికే రాజ్ఞి	వినేతా—(పు) గురువు, రాజు.
విధాతా వేధసి స్మరే. ౧౪౭.	విధాతా—(పు) బ్రహ్మ, మన్మథుఁడు.
వినతా పిటకాభేదే వినతా తార్క్ష్యమాతరి, వినతః ప్రణతే భుగ్నే శిక్షితేఽప్యభిధేయవత్. ౧౪౮.	వినతా—(స్త్రీ) ఒకవిధమైన కురుపు. గరుత్మంతునితల్లి, (త్రి) నమస్కరింపఁబడినది, వంగినది, శిక్షింపఁబడినది.
పంచతా పంచభావే స్యా	పంచతా—(స్త్రీ) ఐదగుట, మరణము.

పర్వతశ్శైలదేవర్ష్యోః

పర్వతః—(పు) పర్వతము, పర్వతుఁడను దేవర్షి.

ప్రపాతో నిర్ఝరే భృగౌ.

ప్రపాతః—(పు) సెలయేఱు, చరియ.

పర్యాప్తం తు యథేష్టే స్యాత్
తృప్తౌ శక్తే నివారణే,

పర్యాప్తం—(న) స్వేచ్ఛ, తృప్తి, (త్రి) సమర్థుఁడు, (న) నివారించుట.

జీమూతస్స్యాద్భృతికరే శక్రే
ఽద్రౌ ఘోషకే ఘనే.

జీమూతః—(పు) కూలిచేయువాఁడు, దేవేంద్రుఁడు, పర్వతము, చేదుబీఱచెట్టు, మేఘము.

జీవాతుర్జీవితే భక్తే జీవాతు
ర్జీవనౌషధే,

జీవాతుః—(పు) జీవనము, అన్నము, జీవనాధారమగు నౌషధము.

ఏధతుః పురుషే వహ్నౌ

ఏధతుః—(పు) పురుషుఁడు, అగ్ని.

వాహతుః పథికే వృషే.

వాహతుః—(పు) బాటసారి, ఎద్దు.

విహస్తో విహ్వలే షండే

విహస్తః—(త్రి) వికలమైనది, (పు) నపుంసకుఁడు.

పర్యస్తః పతితే హతే,

పర్యస్తః—(త్రి) పడినది, చంపఁబడినది.

ఆయస్తః స్థమితే క్షిప్తే క్లేశితే
కుపితే హతే. ౧౨౮.

ఆయస్తః—(త్రి) సిశ్చలమైనది, ఉంపఁబడినది, శ్రమపెట్టఁబడినది, కోపగించినది, కొట్టబడినది

నిరస్తః ప్రేషితేషౌ స్యాన్ని
ష్ఠ్యూతే త్వరితోదితే, సం
త్యక్తే చ ప్రతిహతే

నిరస్తః—(పు) విడిచినబాణము, చిమ్మఁబడినది, శీఘ్రముగా నుచ్చరింపఁబడిన మాట, విడువఁబడినది, కొట్టఁబడినది.

విశ్వస్తో నిభృతే స్మృతః.
విశ్వాసయోగే విశ్వస్తో
విశ్వస్తా విధవా స్త్రి
యాం,

విశ్వస్తః—(త్రి) దృఢమైనది, విశ్వాసము గలది, (స్త్రీ) వితంతువు.

నివాతో దృఢసన్నాహే ని
ర్వాతే చాశ్రయేఽపి చ.

నివాతః—(పు) అభేద్యమగు కవచము, గాలిలేకపోవుట, ఉనికిపట్టు.

అనన్తశ్శేష విష్ణ్వోస్స్యాదనం
తం సురవర్త్మని, అనంత
స్స్యాత్పర్యవధౌ వాచ్య

అనంతః—(పు) శేషుఁడు, విష్ణువు, (న) ఆకాశము—(త్రి) అంతములేనిది (స్త్రీ) సుగంధిపాలచెట్టు, గఱిక, వెన్న

వత్సనుదాహృతః. ౧౨౯.

అనంతా శారిబాదూర్వా విశల్యాలాంగలీషు చ, అనంతా హైమవత్యాం చ గుడూచ్యాం చావనావపి. ౧౩౦.

వెదురుచెట్టు, తరిగొట్టుచెట్టు, పార్వతీదేవి, తిప్పతీగ, భూమి.

శకుంతః పక్షిభేదే స్యాద్భాసపక్షి విహంగయోః,

శకుంతః—(పు) ఒకవిధముగుపక్షి, భాసపక్షి, సామాన్యముగుపక్షి.

దృష్టాంతశ్శాస్త్ర ఉభయోదాహరణే ప్రకీర్తితః,

దృష్టాంతః—(పు) శాస్త్రము, పరస్పరోదాహరణము.

కృతాంతో యమసిద్ధాంత దైవాకుశలకర్మసు,

కృతాంతః—(పు) యముఁడు, సిద్ధాంతము, అదృష్టము, పాపకర్మము.

నిశాంతః కథితశ్శాంతే నిశాంతం భవనోషసోః. ౧౩౨

నిశాంతః—(త్రి) ఓర్పుగలవాఁడు, (న) అంతఃపురము, ప్రాతఃకాలము.

వృత్తాంతోఽవసరే భావ కార్త్స్న్య వార్తా విశేష యోః, వృత్తాంతః ప్రక్రియాయాం చ క్వచిదేకాంతవాచి చ ౧౩౩.

వృత్తాంతః—(పు) సమయము, భావము, సమగ్రముగువార్త, ప్రకరణము, రహస్యవాక్యము.

ఉద్వాంతో నిర్మదగజే సముద్గీర్ణే చ వాచ్యవత్,

ఉద్వాంతః—(పు) మదముడిగినయేనుఁగు, వెళ్లగ్రక్కఁబడినది.

శుద్ధాంతోఽంతఃపురే రాజ్ఞాం రహఃకక్షాంతరేఽపి చ. ౧౩౪.

శుద్ధాంతః—(పు) రాజుల యంతఃపురము, రాజులువిహరించు రహస్యస్థలము.

అస్వాంతమశుభే చుల్ల్యాం మరణేఽనవధావపి, క్షేత్రేఽపి కథ్యతేఽస్వాంత

అస్వాంతం—(న) అమంగళము, ప్రొయ్యి, చావు, అవధిలేకపోవుట, వరిమడి.

ముదంతస్సాధువార్తయోః.

ఉదంతః—(పు) సజ్జనుఁడు, వృత్తాంతము.

జయంతశ్శంకరేఽపి స్యాజ్జయంతః పాకశాసనౌ,

జయంతః—(పు) శివుఁడు, దేవేంద్రుని కుమారుఁడు.

ప్రణీతస్సంస్కృతే వహ్నౌ విహితే చ ప్రవేశితే, నిక్షిప్తే చోపసంపన్నే ప్రణీతో భేద్యవన్మతః. ౧౧౦.	ప్రణీతః—(పు) మంత్రములచే సంస్కరింపఁబడిన అగ్ని, (త్రి) చేయఁబడినది, ప్రవేశింపఁజేయఁబడినది, ఉంచఁబడినది, కూడుకొనియున్నది.
ప్రతీతస్సాదరే జ్ఞాతే	ప్రతీతః—(త్రి) ఆదరముతోఁగూడినది, తెలియఁబడినది.
ప్రఖ్యాతః ఖ్యాతహృష్టయోః,	ప్రఖ్యాతః—(త్రి) ప్రసిద్ధము, సంతోషించినది.
వాచ్యవత్స్యాత్ప్రమీతం తు ప్రోక్షితేఽపి మృతేఽపి చ. ౧౧౧.	ప్రమీతం—(త్రి) ప్రోక్షింపఁబడినది, మరణించినది.
వినీతముపవీతే స్యాదపనీతే జితేంద్రియే, వాణిజేసువహేఽశ్వే చ నిభృతే చాభిధేయవత్. ౧౧౨.	వినీతం—(త్రి) పొందింపఁబడినది, తొలంగింపఁబడినది, ఇంద్రియనిగ్రహము గలవాఁడు, (పు) వర్తకుఁడు, శిక్షింపఁబడినగుఱ్ఱము, (త్రి) దృఢమైనది.
పృషతో హరిణే బిందౌ పృషతశ్చాశ్వరోహితే, భవేత్పృషదివ శ్వేతే బిందుయుక్తే తు వాచ్యవత్. ౧౧౩.	పృషతః, పృషత్—(పు) ఇఱ్ఱి, బిందువు, తెల్లమచ్చల జంతువు, తెలుపు, (త్రి) బిందువులుగలది.
భరతో నాట్యశాస్త్రేఽపి దౌష్యన్తౌ శబరే నటే, రామానుజేఽపి భరత స్తంతువాయేఽపిచ క్వచిత్. ౧౧౪.	భరతః—(పు) నాట్యశాస్త్రము, దుష్యంతుని కొమారుఁడు, బోయవాఁడు, నాట్యముచేయువాఁడు, దశరథపుత్రుఁడు, సాలెవాఁడు.
భారతం గ్రంథభేదే స్యాజ్జంబూద్వీపేఽపి భారతం,	భారతం—(న) భారతము, జంబూద్వీపము.
భారతీ తు సరస్వత్యాం పక్షివృత్తిప్రభేదయోః. ౧౧౫	భారతీ—(స్త్రీ) సరస్వతి, పక్షివిశేషము, భారతీవృత్తి.
దుర్జాతం వ్యసనే ప్రోక్త మసమ్యగ్జాతవస్తుని,	దుర్జాతం—(న) దుఃఖము, (త్రి) దుష్టమైనది.

పరేతో భూతభేదే స్యాత్ప రేతో వాచ్యవన్మృతే.	పరేతః—(పు) పిశాచభేదము, (త్రి) మరణించినది.
కపోతః పారావతే స్యాత్క పోతాఖ్యవిహంగమే,	కపోతః—(పు) పావురము, అరణ్యపక్షి, విశేషము.
కాపోతమంజనేఽపి స్యాత్క పోతానాం చ సంహతౌ.	కాపోతం—(న) సౌవీరాంజనము, పావురములగుంపు,
వ్యాయతం వ్యాపృతే దీర్ఘే దృఢే చాతిశయేఽన్యవత్,	వ్యాయతం—(త్రి) వ్యాపించినది, పొడవైనది, దృఢమైనది, అధికమైనది.
వ్యాఘాతో యోగభేదే స్యాదంతరాయప్రహారయోః.	వ్యాఘాతః— (పు) పంచాంగయోగములలో నొకటి, విఘ్నము, దెబ్బ.
సంఘాతస్సంహతౌ ఘాతే సంఘాతో నరకాంతరే,	సంఘాతః—(పు) సమూహము, చంపుట, నరకవిశేషము.
రైవతస్తు సువర్ణాళౌ శైలభేదేఽపి శూలిని. ౧౧౯.	రైవతః—(పు) వృక్షవిశేషము, రైవతకాద్రి, ఈశ్వరుఁడు.
స్యాత్కిరాతస్తు భూనింబే మ్లేచ్ఛే చాల్పతనావపి,	కిరాతః—(పు) నేలవేము, మ్లేచ్ఛుఁడు, పొట్టివాఁడు.
మందాకిన్యాం కిరాతీ స్యాత్కుట్టన్యామపి దృశ్యతే.	కిరాతీ—(స్త్రీ) ఆకాశగంగ, కుంటెనకత్తె.
ఆస్ఫోతశ్చార్కపర్ణే స్యాదాస్ఫోతః కోవిదారకే, ఆస్ఫోతా గిరికర్ణ్యాం చ వనమాల్యాం చ విశ్రుతా.	ఆస్ఫోతః—(పు) జిల్లేడుచెట్టు, ఎఱ్ఱకాంచనపుచెట్టు, (స్త్రీ) విష్ణుక్రాంతలత, అడవిమల్లె.
ఉదాత్తస్స్వరభేదే స్యాత్కావ్యాలంకారహృద్యయోః, ఉదాత్తో దాతృమహతో	ఉదాత్తః—(పు) ఉదాత్తస్వరము, ఉదాత్తాలంకారము, (త్రి) మనోహరమైనది, దాత, అధికమైనది.
ర్నిమిత్తం హేతులక్ష్మణోః	నిమిత్తం—(న) కారణము, గుర్తు.
ఉన్మత్త ఉన్మాదవతి ధుత్తూరముచుకుందయోః,	ఉన్మత్తః—(త్రి) పిచ్చిపట్టినవాఁడు, (పు) ఉమ్మెత్తచెట్టు, పుష్పవృక్షవిశేషము.

త్వంచతా మరణేఽపి చ,

విజాతాఖ్యా ప్రసూతాయాం జనితే వికృతేఽపి చ. ౧౪౯.

విజాతా—(స్త్రీ) ప్రసవించినస్త్రీ. పుట్టింపఁబడినది, ఓకాఽస్వరూపము గలది.

సికతా వాలుకాయాం స్యు స్సికతా ప్యామయాంతరే, సికతాన్వితదేశే చ శర్కరాయాం చ కీర్తితా. ౧౫౦.

సికతాః—(స్త్రీ. ని. బ.) ఇసుక, (ఏ) రోగవిశేషము, ఇసుకనేల, పంచదార.

వాసితా కరిణీనార్యోర్వాసితం సురభీకృతే, జ్ఞానమాత్రే ఖగారావే వాసితం వస్త్రవేష్టితే. ౧౫౧.

వాసితా—(స్త్రీ) ఆఁడేనుఁగు, స్త్రీ, (త్రి) కర్పూరాదులచేఁ బరిమళించునది, (న) జ్ఞానము, పక్షిచేయుధ్వని, (త్రి) వస్త్రముచేఁ జుట్టఁబడినది.

పిశితా మాంసికాయాం స్యాదామిషే పిశితం మతం,

పిశితా—(స్త్రీ) జటామాంసి (న) మాంసము.

తృణతాపి తృణత్వే స్యాత్తృణతా కార్ముకేఽపి చ.

తృణతా—(స్త్రీ) తృణమగుట, ధనువు.

ద్విజాతిరండజే విప్రే

ద్విజాతిః—(పు) పక్ష్యాదులు, బ్రాహ్మణుఁడు.

శ్రీపతిః క్ష్మాపతౌ హరౌ,

శ్రీపతిః—(పు) రాజు, విష్ణువు.

గోపతిశ్శంకరే షండే పార్థివేఽపి వికర్తనే. ౧౫౩.

గోపతిః—(పు) శివుఁడు, ఆఁబోతు, రాజు, సూర్యుఁడు.

స్థపతిశ్శిల్పిభేదేఽపి స్థపతిః కంచుకిన్యపి, జీవేష్టియాజకే సూతేఽ

స్థపతిః—(పు) వర్ధంగి, అంతఃపుర రక్షకుఁడు, బృహస్పతి యజ్ఞముచేసిన వాఁడు, సూతుఁడు.

ప్యమతిః కాలచంద్రయోః,

అమతిః—(పు) యముఁడు, చంద్రుఁడు.

అంకతిస్స్యాదగ్నిహోత్రిజ్వలనాంబుజయోనిషు,

అంకతిః—(పు) నిత్యాగ్నిహోత్రము గల వాఁడు, అగ్ని, బ్రహ్మ.

రమతిర్నాయకే స్వర్గే

రమతిః—(పు) నాయకుఁడు, స్వర్గలోకము.

ప్యంహతిస్త్యాగరోగయోః

అంహతిః—(స్త్రీ) విడుచుట, రోగము.

నిఋతిస్స్యాదలక్ష్మ్యాం చ ది క్పాలే నిరుపద్రవే,	నిఋతిః—(స్త్రీ) జ్యేష్ఠాదేవి, (పు) నైఋతి, (త్రి) ఉపద్రవములేనిది.
అగస్తిర్వ్యంగసేనే స్యాదగస్తిః కుంభసంభవే. ౧౫౮.	అగస్తిః—(పు) బక పుష్పపుచెట్టు, అగ స్త్యముని.
గభస్తిః కిరణే సూర్యే స్వా హాయాం చ విలోక్యతే,	గభస్తిః—(పు) కిరణము, సూర్యుఁడు, (స్త్రీ) స్వాహాదేవి.
సంగతిస్సంగమే జ్ఞానే	సంగతిః—(స్త్రీ) కలయిక, జ్ఞానము.
సన్నతిః ప్రణతౌ ధ్వనౌ.	సన్నతిః—(స్త్రీ) నమస్కారము, ధ్వని.
ఆయతిస్సంగమే దైర్ఘ్యే ప్ర భావాగామికాలయోః,	ఆయతిః—(స్త్రీ) కూడుకొనుట, విస్తారము, సామర్థ్యము, రాఁబోవుకాలము.
ఆయత్తిస్స్యాద్బలే స్నేహే వశిత్వే వాసరేఽపి చ. మర్యాదాయాం తథా యత్తి	ఆయత్తిః— (స్త్రీ) బలము, స్నేహము. అధీనమగుట, దినము, హద్దు.
ర్విపత్తిర్యాతనాపదోః,	విపత్తిః—(స్త్రీ) బాధ, ఆపద.
నియతిర్నియమే దైవే	నియతిః—(స్త్రీ) నియమము, అదృష్టము.
పద్ధతిః పంక్తివర్త్మనోః.౧౫౯	పద్ధతిః—(స్త్రీ) వరుస, మార్గము.
సంతతిః పంక్తివిస్తారగోత్రేషు కవిభిస్మృతా, పరంపరా భవేఽపి స్యాత్సంతతిః పుత్రకన్యయోః. ౧౬౦.	సంతతిః—(స్త్రీ) వరుస, విస్తారము, వంశపరం పర, (త్రి) పరంపరయందు జనించినది, పుత్రుఁడు, కన్యక.
సమ్మతిస్స్యాదనుజ్ఞానేఽప్యభి లాషేఽపి సమ్మతిః,	సమ్మతిః—(స్త్రీ) అంగీకారము, కోరిక.
సమితిస్సంగరే సామ్యే సభా యాం సంగమే చయే	సమితిః—(స్త్రీ) యుద్ధము, పోలిక, సభ, కూడుకొనుట, సమూహము.
అదితిర్వసుధాయాం స్యాద దితిర్దేవమాతరి,	అదితిః—(స్త్రీ) భూమి, దేవతల తల్లి.
వసతిస్స్యాదవస్థానే యామి న్యాం చ నికేతనే. ౧౬౧	వసతిః—(స్త్రీ) ఉండుట, రాత్రి, గృహము.
పక్షతిః పక్షమూలే స్యాత్ప	పక్షతిః—(స్త్రీ) రెక్కలమొదలు, పాడ్యమి.

రంగలికుచాఽహిషు, ఐరావతం మహేంద్రస్య ఋజుదీర్ఘ శరాసనే. ౧౯౦. ఐరావతీ స్యాత్తటితి సరిద్భేదేఽపి లక్ష్యతే,	జము, నారింజచెట్టు, గజనిమ్మచెట్టు, సర్పవిశేషము. (న) వంకరలేని పొడవైన యింద్రధనుస్సు, (స్త్రీ) మెఱుపు, పాంచాలదేశమునందలి నది.
కలధౌతం రౌప్య హేమ్నోః కలధౌతం కలధ్వనౌ.	కలధౌతం—(న) వెండి, బంగారు, అవ్యక్తమధురధ్వని.
దివాభీతః కుంభిలే స్యాదులూకే కుముదాకరే,	దివాభీతః—(పు) దొంగ, గ్రుడ్లగూబ, కలువలున్న కొలను.
పాశుపతో బకపుష్పే పశుపత్యధిదైవతే. ౧౯౧.	పాశుపతః (పు) శివమల్లెచెట్టు, శివుఁడధిదేవతగానున్న మంత్రము.
నిష్కాసితో నిర్గమితేఽస్యాహితేఽధికృతేపి చ,	నిష్కాసితః—(త్రి) వెళ్లఁగొట్టఁబడినది, స్థాపింపఁబడినది, అధికారమొసంగఁబడినది.
వ్యతీపాతో మహోత్పాతే యోగభేదాపయానయోః.	వ్యతీపాతః—(పు) దేశోపద్రవము, పంచాంగయోగములలో నొకటి, పరుగెత్తుట.
సమాఘాతో వధే యుద్ధే	సమాఘాతః—(పు) చంపుట, యుద్ధము.
పరిఘాతోఽస్త్రఘాతయోః,	పరిఘాతః—(పు) అస్త్రము, దెబ్బ.
వినిపాతోఽవపాతే స్యాద్దైవాదివ్యసనేఽపి చ. ౧౯౨.	వినిపాతః—(పు) పడుట, దైవవశమునఁ గలుగు దుఃఖము.
సమాహితః ప్రతిజ్ఞాతే సమాధిస్థే యతాత్మని, వాచ్యవన్నిహితే సిద్ధే సమాధానే సమాహితం. ౧౯౩.	సమాహితః—(త్రి) ప్రతిజ్ఞ చేయఁబడినది, సమాధియందున్నవాఁడు, విషయాంతరసంచారములేని యాత్మగలవాఁడు, ఉంచఁబడినది, సిద్ధమయినది. (న) అంగీకారము.
నంద్యావర్తః స్మృతో వేశ్మప్రభేదే తగరుద్రుమే,	నంద్యావర్తః—(పు) రాజగృహవిశేషము, నందివర్ధనపుచెట్టు.
పరివర్తో వినిమయే కూర్మ	పరివర్తః—(పు) హెచ్చుతగ్గులు మార్చు

రాజే పలాయనే. ౧౯౬	ర్చుకొనుట, ఆదికూర్మము, పరుగెత్తుట.
అభియుక్తః పరైరుద్ధే తథా స్యాదతితత్పరే,	అభియుక్తః—(త్రి) శత్రువులచే ముట్టడింపఁబడినది, అధికమగు నాసక్తి గలది.
అతిముక్తస్తు వాసంత్యాం తినిశే నిష్కళేఽపి చ.	అతిముక్తః—(పు) బండిగురువెందతీఁగ, నెమ్మిచెట్టు, (త్రి) వీర్యములేనివాఁడు.
ఉపరక్తస్సైంహికేయే తద్గ్రహే వ్యసనాతురే,	ఉపరక్తః—(పు) రాహుగ్రహము, సూర్యచంద్రులగ్రహణము, (త్రి) కష్టములచే బాధనొందువాఁడు.
సూర్యభక్తో బంధుజీవే తథా భాస్కరపూజకే.	సూర్యభక్తః—(పు) మంకెనచెట్టు, సూర్యోపాసకుఁడు.
నదీకాంతసముద్రే స్యాత్సింధువారేఽపి హిజ్జలే, నదీకాంతా స్మృతా జంబూకాకజంఘాలతాసు చ	నదీకాంతః—(పు) సముద్రుఁడు, వావిలిచెట్టు, నీటిగన్నేరుచెట్టు, (స్త్రీ) నేరేడుచెట్టు, కాకిదొండచెట్టు, ప్రేంకణపుచెట్టు.
నాగదంతో ద్విపరదేగృహాంతర్గతదారుణి, నాగదంతీ తుకుంభాయాం శ్రీహస్తిన్యామపీష్యతే. ౨౦౦.	నాగదంతః—(పు) గజదంతము, ఇంటిదూలము, (స్త్రీ) నాగదంతిచెట్టు, గురుగుచెట్టు.
పుష్పదంతస్తు దిఙ్నాగే నాగవిద్యాధరాంతరే,	పుష్పదంతః—(పు) వాయవ్యదిగ్గజము, సర్పవిశేషము, పుష్పదంతుఁడను విద్యాధరుఁడు.
చంద్రకాంతోఽశ్మభేదే స్యాచ్చంద్రకాంతంచ కైరవే.	చంద్రకాంతః—(పు) చంద్రకాంతమణి, (న) కలువ.
వైజయంతో గృహే శక్రప్రాసాదధ్వజయోరపి. వైజయంతీ పతాకాయాం జయంతీ వహ్నిమంథయోః. ౨౦౧.	వైజయంతః—(పు) గృహము, ఇంద్రుని మేడ, ఇంద్రధ్వజము, (స్త్రీ) జెండా, తక్కెడుచెట్టు, నెల్లికూరచెట్టు.

వల్లి కాశాకినీభిదోః,
పెసుగు తోటకూర.

వాసంతీ మాధవీయూథ్యోః పాటలాయాం క్రమేలకే. ౧౭౭. వాచ్యలింగ స్త్వృతుభవే వాసంతః కోకిలే విటే,
వాసంతీ—(స్త్రీ) బండిగురువెందతీగ, అడవిమొల్ల, పాటలీలత, ఒంటె, (త్రి) వసంతకాలమునఁబుట్టినది, (పు) కోకిల, విటుఁడు.

అథ తాంతశ్చతుర్వర్ణః

తాంత చతుర్వర్ణము

భవేదవసితం జ్ఞాతే గతావృద్ధావసానయోః. ౧౭౮.
అవసితం—(త్రి) తెలియఁబడినది, (న) గమనము, (త్రి) నురిచినధాన్యము, అంతమొందినది.

అవదాతం సితే పీతే విశుద్ధే ప్రవరేఽపి చ,
అవదాతం—(త్రి) తెల్లనిది, పచ్చనిది, పరిశుద్ధమైనది, శ్రేష్ఠమైనది.

అవగీతం తు నిర్వాదే ముహుర్దృష్టే విగర్హితే.
అవగీతం—(న) అపనింద, (త్రి) పలుమాఱు చూడఁబడినది. నిందింపఁదగినది.

అంతర్గతం విస్మృతే స్యాన్మధ్యప్రాప్తే చ వాచ్యవత్,
అంతర్గతం—(త్రి) మఱువఁబడినది, సగమును బొందినది.

అంగారితం పలాశీయకలికోద్గమదగ్ధయోః. ౧౮౦.
అంగారితం—(న) మోదుగుచెట్టు మొగ్గవేయుట, (త్రి) తగులఁబెట్టఁబడినది.

అత్యాహితం మహాభీతౌ జీవానపేక్షకర్మణి,
అత్యాహితం—(న) గొప్పభయము, ప్రాణమునందాశవదలిన సాహసకార్యము.

ఉపాహితోఽనలోత్పాత ఆహితే చాప్యుపాహితః.
ఉపాహితః—(పు) అగ్నివలనఁ గలుగు నపాయము, కూడుకొన్నది.

ఉపాకృతోఽధ్వరహతపశూపద్రుతయోర్మతః,
ఉపాకృతః—(పు) యజ్ఞమునందుఁ జంపఁబడినపశువు, (త్రి) ఉపద్రవము చేయఁబడినది.

ఉదాస్థితః ప్రతీహారేఽధ్యక్షేఽపి ప్రణిధావపి. ౧౮౧.
ఉదాస్థితః—(పు) ద్వారముగాచువాఁడు, నాయకుఁడు, చారుఁడు.

అభినీతో భ వేన్న్యాయ్యే సంస్కృతామర్షిణో౽పి,	అభినీతః—(పు) న్యాయము, (త్రి) సంస్కరింపఁబడినది, కోపముగలది
అభిజాతస్స్మృతో న్యాయ్యే కులీనప్రాప్తరూపయోః.	అభిజాతః—(పు) న్యాయము, (త్రి) సత్కులమునందు జనించినది, సౌందర్యముగలది.
పారిజాతస్సురతరౌ మందారే పారిభద్రకే,	పారిజాతః—(పు) దేవతావృక్షము, పారిజాతవృక్షము, దేవదారుచెట్టు.
భవేత్పరిగతం లాభే ప్రయాతే వేష్టితే౽పి చ. ౧౮౪	పరిగతం—(న) లాభము, (త్రి) గతించినది, చుట్టుకొనియున్నది.
ఖ్యాతం ప్రణిహితం లబ్ధే విన్యస్తే౽పి సమాహితే,	ప్రణిహితం—(త్రి) పొందఁబడినది, ఉంచఁబడినది, అంగీకరింపఁబడినది.
భవేత్ప్రతిహతో ద్విష్టే ప్రతిస్ఖలితరుద్ధయోః. ౧౮౫.	ప్రతిహతః—(త్రి) ద్వేషింపఁబడినది, జారినది, అడ్డగింపఁబడినది.
ఉల్లిఖితం సముత్కీర్ణే వాచ్యవచ్చ తనూకృతే.	ఉల్లిఖితం—(న) చిమ్మఁబడినది, సూక్ష్మముగాఁజేయఁబడినది.
విద్యాదుపచితం దిగ్ధే సమృద్ధే చ సమాహితే. ౧౮౬	ఉపచితం—(త్రి) పూయఁబడినది, సమృద్ధమైనది, పొందఁబడినది.
సముద్ధతస్సముద్గీర్ణే౽ప్యవినీతే సముద్ధతః,	సముద్ధతం—(త్రి) వెళ్లఁగ్రక్కఁబడినది, గర్వించినవాఁడు.
కుహరితం పికాలాపే౽టితే రతనిస్వనే. ౧౮౭.	కుహరితం—(న) కోకిలధ్వని, చెప్పఁబడినది, రతియందలికంఠధ్వని.
భవేత్పల్లవితం లాక్షారక్తే సప్రసవే తతే,	పల్లవితం—(న) లత్తుకరయెఱుపు, (త్రి) పూవులుగలచెట్టు, విస్తారమైనది.
ఉజ్జృంభితం తు చేష్టాయాం ప్రఫుల్లే చాభిధేయవత్.	ఉజ్జృంభితం—(న) స్త్రీపురుషులు చేయు శృంగారచేష్ట, (త్రి) వికసించినది.
ఉద్గ్రాహితముపన్యస్తే బద్ధగ్రాహితయోరపి,	ఉద్గ్రాహితం—(త్రి) చెప్పఁబడినది, కట్టఁబడినది, స్వీకరింపఁబడినది.
నిస్తుషితం నిస్త్వచి స్యాద్వర్జితే చ లఘూకృతే.	నిస్తుషితం—(త్రి) పొట్టులేనిది, విడువఁబడినది, పానపెట్టఁబడినది.
ఐరావతో౽భ్రమాతంగనా	ఐరావతః—(పు) తూర్పునందు దిగ్గ

క్షుతిః ప్రతిపత్తిస్థా,	
ఉన్నతిస్తార్క్ష్యదారేషు సమృద్ధావుదయేఽపి చ. ౧౬౩.	ఉన్నతిః—(స్త్రీ) గరుడునిభార్య, పరిపూర్ణత్వము, అభివృద్ధి.
ప్రసూతిస్తనయోత్పత్త్యోస్తథా దుహితరి స్మృతా,	ప్రసూతిః—(స్త్రీ) పుత్రుఁడు, పుట్టుక, కుమార్తె.
ప్రతతిర్విస్తృతే వల్ల్యాం	ప్రతతిః—విస్తారము, తీఁగె.
వహతిస్సచివే గవి. ౧౬౪.	వహతిః—(స్త్రీ) మంత్రి, గోవు.
దుర్గతిర్నరకే నిస్స్వే	దుర్గతిః—(స్త్రీ) నరకము, దారిద్ర్యము.
వికృతిర్డింబరోగయోః, వికృతిశ్చ వికారే స్యా	వికృతిః—(స్త్రీ) ఉపద్రవము, రోగము, వికారస్వరూపము.
న్నికృతిశ్చ పరాభవే. ౧౬౫. న్నికృతిర్భర్త్సనే క్షేపే వదంతి శఠశాఠ్యయోః,	నికృతిః—(స్త్రీ)తిరస్కారము, భయపెట్టుట, చిమ్ముట, (పు) ధూర్తుఁడు, (స్త్రీ) కుత్సితము.
ఆకృతిః కథితా రూపసామాన్యవపుషోరపి. ౧౬౬.	ఆకృతిః—(స్త్రీ) సామాన్యాకారము, శరీరము.
ప్రకృతిః కథితా యోనౌ జంత్వమాత్యాదిమాత్రేషు, ప్రధానే కారణే ఛంధః ప్రభేదే భూతపంచకే. ౧౬౭. ప్రకృతిస్సహజే ప్రోక్తా ప్రకృతిః పరమాత్మని,	ప్రకృతిః—(స్త్రీ) భగము, ప్రాణి, స్వామ్యమాత్యులు మున్నగువారు, తల్లి, ప్రధానము, కారణము ౨౧ వ ఛందస్సు, పంచభూతములు, స్వభావము, పరమాత్మ.
నిర్వృతిస్స్వస్థతాయాం స్యాద స్తంగమనసౌఖ్యయోః,	నిర్వృతిః—(స్త్రీ) సుఖముగా నుండుట, నశించుట, సుఖము.
సునీతిశ్శోభననయే సునీతి ర్ధ్రువమాతరి,	సునీతిః—(స్త్రీ) యోగ్యమగునీతి, ధ్రువుని తల్లి.
ప్రవృత్తిః కథితా వృత్తౌ ప్రవాహోదంతయోరపి.	ప్రవృత్తిః—(స్త్రీ) వ్యాపారము, ప్రవాహము, వార్త.
విచ్ఛిత్తిరంగరాగే స్యాద్భావవిచ్ఛేదయోరపి,	విచ్ఛిత్తిః—(స్త్రీ) మైపూత, స్త్రీల విలాసవిశేషము, భేదము.

సంవిత్తిః ప్రతిపత్తౌ స్యాదవివాదే జనస్య చ. ౧౨౦.	సంవిత్తిః—(స్త్రీ) జ్ఞానము, వివాదము లేకపోవుట.
ఆపత్తిః ప్రపణే దోషే	ఆపత్తిః—(స్త్రీ) పొందించుట, దోషము.
చాసత్తిస్సంగలాభయోః,	ఆసత్తిః—(స్త్రీ) కూడుకొనుట, లాభము.
పర్యాప్తిస్స్యా త్ప్రకామేఽపి తృప్తౌ చ పరిరక్షణే.	పర్యాప్తిః—(స్త్రీ) అతిశయము, తృప్తి, రక్షణము.
సమాప్తిశ్చావసానే స్యాత్సమాప్తిశ్చ సమర్థనే,	సమాప్తిః—(స్త్రీ) అంతము, సమర్థించుట.
బృహతీ క్షుద్రవార్తాక్యాం కంటకార్యాం చ వాచి చ. ౧౨౨. వారిధాన్యాం మహత్యాం చ ఛందోవసనభేదయోః,	బృహతీ—(స్త్రీ) నేలములగచెట్టు, వాకుడుచెట్టు, మాట, జలపాత్రము, నారదుని వీణె, నవాక్షర-ఛందస్సు ఉత్తరీయము.
మాలతీ జాతియువతిజ్యోత్స్నాసు సరిదంతరే. ౧౨౩. కాకమాచ్యాం విశల్యాయాం విభావర్యామపీష్యతే,	మాలతీ—(స్త్రీ) జాజిచెట్టు, యౌవనస్త్రీ, వెన్నెల, మాలతీనది, కాచిచెట్టు, వెన్నవెదురుచెట్టు, రాత్రి,
భవతీ బాణభేదే స్యాద్భవద్యుష్మత్సతో స్త్రీషు.	భవతీ—(స్త్రీ) విషముపూదిగినబాణము, (త్రి) యుష్మదర్థకము (నీవు) సదర్థము, (ఉన్నది)
రేవతీ హరిపత్న్యాం స్యాత్తారాభేదేఽపి మాతృషు,	రేవతీ—(స్త్రీ) బలరాముని భార్య, రేవతీనక్షత్రము, సప్తమాతృకలు.
పార్వతీ శల్లకీ దుర్గాద్రౌపదీ జీవనీషు చ. ౧౨౪.	పార్వతీ—(స్త్రీ) అందుగుచెట్టు, పార్వతీదేవి, ద్రౌపది, పాలకూర.
స్రవంతీ చ ద్రవంతీ చ సరిదోషధిభేదయోరపి,	స్రవంతీ, ద్రవంతీ—(స్త్రీ) నది, ఎలుకచెవిచెట్టు.
జీవంతీ జీవనీశమ్యోర్గుడూచీవందయోరపి. ౧౨౫.	జీవంతీ—(స్త్రీ) పాలకూర, జమ్మిచెట్టు, తిప్పతీగ, బదనిక,
హసంత్యంగారధాన్యాం చ	హసంతీ—(స్త్రీ) కుంపటి, మల్లెచెట్టు,

పురస్కృతం స్వీకృతాభిశస్త యోరభిధేయవత్, అగ్రే కృతాభ్యర్చిత యోస్సిక్తే చాపి పురస్కృతం. ౨౦౩

పురస్కృతం—(త్రి) స్వీకరింపఁబడినది, నిందింపఁబడినవాఁడు, ముందుగాఁ జేయఁబడినది, పూజింపఁబడినది, తడుపఁబడినది.

అవధ్వస్తం పరిత్యక్తే నిందితేఽప్యవచూర్ణితే,

అవధ్వస్తం—(త్రి) విడువఁబడినది, నిందింపఁబడినది, చూర్ణముగాఁ జేయఁబడినది.

ధూమకేతుః స్మృతో వహ్నా వుత్పాతగ్రహభేదయోః.

ధూమకేతుః—(పు) అగ్ని, తోఁకచుక్క, గ్రహవిశేషము.

చిత్రగుప్తః కృతాంతే స్యాల్లేఖకే చాస్య సమ్మతః,

చిత్రగుప్తః—(పు) యముఁడు, చిత్రగుప్తుఁడు.

పంచగుప్తస్తు చార్వాక దర్శనే కమఠేఽపి చ. ౨౦౪

పంచగుప్తః—(పు) చార్వాకమత శాస్త్రము, తాఁబేలు.

అధిక్షిప్తః ప్రణిహితే తథా నిర్భర్త్సితేఽపి చ,

అధిక్షిప్తః—(త్రి) పంపింపఁబడినది, కూటసాక్ష్యాదులచే నిందితుఁడు.

ప్రతిక్షిప్తం ప్రతిహతే ప్రేషితే చ నిరాకృతే. ౨౦౫

ప్రతిక్షిప్తం—(త్రి) కొట్టఁబడినది, పంపఁబడినది, తిరస్కరింపఁబడినది.

మరుత్వాన్మారుతౌ శక్రే

మరుత్వాన్—(పు) హనుమంతుఁడు, ఇంద్రుఁడు,

సరిత్వానంబుధౌ నదే.

సరిత్వాన్—(పు) సముద్రుఁడు, నదము.

ఆయుష్మాన్యోగభేదే స్యాదాయుష్మాన్ చిరజీవిని.

ఆయుష్మాన్—(పు) పంచాంగయోగభేదము, దీర్ఘాయువు గలవాఁడు.

వివస్వాన్ విబుధే భానౌ

వివస్వాన్—(పు) పండితుఁడు, సూర్యుఁడు.

భగవాన్ బుద్ధపూజ్యయోః,

భగవాన్—(పు) బుద్ధదేవుఁడు, పూ[జ్యుఁడు.

ద్వీపవాన్ సింధునదయో ర్ద్వీపవత్యాపగాభువోః.

ద్వీపవాన్—(పు) సముద్రము, నదము.

ద్వీపవతీ—(స్త్రీ) నది, భూమి,

గరుత్మాన్విహగే తార్క్ష్యే

గరుత్మాన్—(పు) పక్షి, గరుత్మంతుఁడు.

సంఖ్యావాన్పండితేమితే,

సంఖ్యావాన్—(పు) పండితుఁడు, (త్రి) సంఖ్యగలది.

అంశుమాన్ భాస్కరే శాలి పర్ణ్యామంశుమతీ మతా.	అంశుమాన్—(పు) సూర్యుఁడు, (స్త్రీ) ముయ్యాకుల పొన్న చెట్టు.
అర్థపతిః కుబేరే స్యాదీశ్వరేఽర్థపతి స్తథా,	అర్థపతిః—(పు) కుబేరుఁడు, రాజు.
గృహపతిర్గృహస్థే స్యా దత్యాధానే చ సత్రిణి	గృహపతిః—(పు) గృహస్థుఁడు, నిత్యాగ్నిహోత్రి, యజ్ఞముచేయువాఁడు.
సేనాపతిః కార్తికేయేఽప్యనీకాధికృతేఽపి చ,	సేనాపతిః—(పు) కుమారస్వామి, సేనానాయకుఁడు.
లక్ష్మీపతిర్వాసుదేవే లవంగద్రుమపూగయోః. ౨౧౧.	లక్ష్మీపతిః—(పు) విష్ణువు, లవంగపుచెట్టు, పోకచెట్టు.
ప్రజాపతిర్విధౌ భూపే	ప్రజాపతిః—(పు) బ్రహ్మ, రాజు.
హిమారాతిః ఖగేఽనిలే,	హిమారాతిః—(పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని.
వనస్పతిర్వృక్షమాత్రే వినా పుష్పం ఫలద్రుమే. ౨౧౨.	వనస్పతిః—(పు) వృక్షము, పూలు లేక ఫలించెడి చెట్టు.
సదాగతిస్స్యాత్పవనే నిర్వాణే చ నదీశ్వరే,	సదాగతిః—(పు) వాయువు, సుఖము, సముద్రము.
దివాకీర్తిస్తు చండాలే నాపితోలూకయోరపి. ౨౧౩.	దివాకీర్తిః—(పు) మాదిగవాఁడు, మంగలివాఁడు, గుడ్లగూబ.
శతధృతిర్ధాతరింద్రే	శతధృతిః—(పు) బ్రహ్మ, ఇంద్రుఁడు.
సుధాసూతిర్మఖే విధౌ,	సుధాసూతిః—(పు) యజ్ఞము,చంద్రుఁడు.
భవేదపచితిః పూజాక్షయహానిషు నిష్కృతౌ. ౨౧౪.	అపచితిః—(స్త్రీ) పూజ, నాశము, హాని, ప్రతీకారము.
అనుమతిస్స్యాద్దూనేందు పూర్ణిమానుజ్ఞయోరపి,	అనుమతిః —(స్త్రీ) ఒకకళ తక్కువయైన చంద్రుఁడుగల పూర్ణిమ, ఆజ్ఞ.
ప్రతికృతిః ప్రతీకారే ప్రతిమాయాం చ పూజనే.	ప్రతికృతిః—(స్త్రీ) ప్రతిక్రియ, విష్ణువినాయకాదిప్రతిమ, పూజ.
నిరాకృతిః ప్రతిక్షేపేఽప్యస్వాధ్యాయేఽప్యనాకృతౌ,	నిరాకృతిః—(స్త్రీ) తిరస్కారము, వేదము చదువనివాఁడు—(త్రి) ఆకారము లేనిది.
ప్రతిపత్తిః పదప్రాప్తౌ ప్రవృ	ప్రతిపత్తిః—(స్త్రీ) స్థానమునుపొందుట,

త్తా గౌరవేఽపిచ. ౨౧౮. ప్రాగల్భ్యే చ ప్రబోధే చ ప్రతిపత్తిః ప్రయుజ్యతే,	వ్యాపారము, గౌరవము, ప్రతిభ, జ్ఞానము.
ఉపపత్తిస్సంగమే స్యాత్ వా యాం ప్రతిపాదనే.	ఉపపత్తిః—(స్త్రీ) కలయిక, సేవించుట, సమర్థించుట.
అభిశస్తిస్స్మృతా లోకాప వాదే ప్రార్థనేఽపి చ,	అభిశస్తిః—(స్త్రీ) జననింద, యాచనము.
పారావతః కలరవే శైలే మర్కటతిందుకే. ౨౧౯.	పారావతః—(పు) పావురము, పర్వతము, కోతితుమికిచెట్టు.
భోగవతీ భుజంగానాం నగరీ సరితోరపి,	భోగవతీ—(స్త్రీ) పాతాళమందలి పట్టణము, పాతాళనది.
గంధవతీ సురాభూమ్యోః పురీయోజనగంధయోః.	గంధవతీ—(స్త్రీ) కల్లు, భూమి, వాయుదేవునిపట్టణము, వ్యాసునితల్లి.
హైమవత్యభయాస్వర్ణ క్షీ ర్యోః శ్వేతవచోమయోః,	హైమవతీ—(స్త్రీ) కరకచెట్టు, కంకుష్ఠపుచెట్టు, తెల్లవస, పార్వతి.
చర్మణ్వతీ నదీభేదే కదళీపాద పేఽపి చ. ౨౨౦.	చర్మణ్వతీ—(స్త్రీ) నదీవిశేషము, అరటిచెట్టు.
కుముద్వతీ కుముదిన్యాం కుశ పత్న్యాం కుముద్వతీ,	కుముద్వతీ—(స్త్రీ) కలువలుగల సరస్సు, కుశునిభార్య.
శుభదంతీ సుదంత్యాం స్యా త్పుష్పదంతేభయోషితి.	శుభదంతీ—(స్త్రీ) యోగ్యమగు దంతములు గలది, వాయువ్యదిక్కునందలి యాడేనుఁగు.
సరస్వతీ నదీభేదే గోవాగ్దేవ తయోర్గిరి, స్త్రీరత్నే చా పగాయాం చ	సరస్వతీ—(స్త్రీ) నదీ విశేషము, గోవు, సరస్వతీదేవి, మాట, స్త్రీరత్నము, నదీసామాన్యము.
సరస్వాన్ రసికేఽంబుధౌ.	సరస్వాన్—(పు) రసికుఁడు, సముద్రము.
రంగమాతాపికుట్టన్యాం స్మృ తా భూమిరుహామయే,	రంగమాతా—(స్త్రీ) తార్పుకత్తె, వృక్షరోగవిశేషము.
ప్రధూమితా క్లేశితాయాం సూర్యగంతవ్యదిశ్యపి.	ప్రధూమితా—(స్త్రీ) క్లేశపెట్టఁబడినది, సూర్యుఁడు పొందఁదగినదిక్కు.

ప్రవ్రాజితా తపస్విన్యాం ముండిన్యాం మాంసికా పథా.	ప్రవ్రాజితా—(స్త్రీ) యోగిని, తలవెండ్రుకలులేని స్త్రీ, జటామాంసి.
ఋష్యప్రోక్తా శతావర్యాం శూకశింబ్యాం బలాభిది.	ఋష్యప్రోక్తా—(స్త్రీ) పిల్లిపిచ్చర, దూలగొండి, చిట్టాముదపుచెట్టు.
కృష్ణవృంతా పాటలాయాం మాషపర్ణ్యాంచభావితా,	కృష్ణవృంతా—(స్త్రీ) కలిగొట్టుచెట్టు, కారుమినుముచెట్టు.
సముద్రాంతా తు కార్పాసీ స్పృక్కా దురాలభాసు చ. ౨౨౫.	సముద్రాంతా—(స్త్రీ) ప్రత్తిచెట్టు,స్పృక్క-యను గంధద్రవ్యము, పిన్న రేగటి దూలగొండిచెట్టు.

అథ తాంత పఞ్చవర్ణః.	తాంత పంచవర్ణము.
స్యాదవలోకితో బుద్ధే ప్రేక్షితే త్వవలోకితం,	అవలోకితః—(పు) బుద్ధదేవుఁడు. (త్రి) చూడఁబడినది.
ఉపధూపిత ఆసన్నమరణే పరిధూపితే. ౨౨౬.	ఉపధూపితః—(త్రి) ఆసన్నమరణముగలవాఁడు, పీడింపఁబడినవాఁడు.
స్యాదపరాజితో విష్ణౌ శ్రీకంఠే చాపరాజితే,	అపరాజితః—(పు) విష్ణువు, శివుఁడు,(త్రి) జయింపసాధ్యముగానిది.
శ్వేతాజయంతీ దుర్గాస్వనిర్జితే త్వభిధేయవత్. ౨౨౭.	శ్వేతాజయంతీ—(త్రి) జయింపశక్యముగానికోట.
గణాధిపతిరిత్యాఖ్యా శంకరేఽపి గజాననే,	గణాధిపతిః—(పు) శివుఁడు, గణపతి.
యాదసాంపతిరంభోధౌ ప్రతీచీదిక్పతావపి. ౨౨౮.	యాదసాంపతిః—(పు) సముద్రము,వరుణదేవుఁడు.
స్యాత్పృథివీపతిర్భూపే ఋషభాఖ్యౌషధేఽపి చ,	పృథివీపతిః—(పు) మనురాజు, ఋషభగంధద్రవ్యము.
మూర్ధాభిషిక్తో భూపాలే ప్రధానే క్షత్రియేఽపి చ.	మూర్ధాభిషిక్తః—(పు) రాజు,ముఖ్యుఁడు, క్షత్రియుఁడు.
వసంతదూతశ్చూతే స్యాత్పికపంచమరాగయోః,	వసంతదూతః—(పు) మామిడిచెట్టు,కోకిల పంచమస్వరము.

వసంతదూతీ పాటల్యాం గణి
కార్యతిముక్తయోః.

వసంతదూతీ—(స్త్రీ) పాటలీలత, పుష్పవృక్షవిశేషము, బండిగురువెందచెట్టు.

అథ తాంత షడ్వర్ణః.

తాంత షడ్వర్ణము.

అర్థపారావతశ్చిత్రకంఠే
తిత్తిరిపక్షిణి,

అర్థపారావతః—(పు) పావురములలో భేదము, తీతువుపిట్ట.

అథ తాంత సప్తవర్ణః.

తాంత సప్తమవర్ణము.

సముద్రనవనీతాఖ్యా పీయూ
షామృతరోచిషోః. ౨౩౧

సముద్రనవనీతః—(పు) అమృతము, చంద్రుఁడు.

అథ థాంతవర్ణః.

థాంతవర్ణము.

రథస్స్యాత్స్యందనే కాయే
చరణే వేతసేఽపి చ,
కుథః ప్రవేణీకుథయోః
పీథోఽర్కే పీథమంభసి. ౧.
కోథస్తు శఠితే నేత్రరుగ్భేదే
మంథనేఽపి చ,
ప్రోథోఽధ్వగేఽశ్వఘోణా
యాంకటీస్త్రీగర్భయోరపి.
క్వాథస్స్యాద్ద్రవనిష్పాకే
దుఃఖవ్యసనయోరపి,
సిక్థం నీల్యాం మధూచ్ఛిష్టే
సిక్థ ఓదనసంభవే. ౩.
పృథుర్నృపే కృష్ణజీరే వా
ప్యాం పృథుమహత్యపి,
దుఃస్థస్స్యాద్దుర్గతే మూర్ఖే
ప్రస్థశ్శిఖరమానయోః. ౪.
ప్రస్థస్సానౌ ప్రయాణేతు
ప్రస్థాపి పరికథ్యతే,
తుత్థోఽగ్నావంజనే తుత్థా

రథః—(పు) రథము, శరీరము, పాదము, ప్రబ్బలిచెట్టు. [దర్భ,
కుథః—(స్త్రీ) ఏనుఁగుపైఁ బఱచు వస్త్రము,
పీథః—(పు) సూర్యుఁడు, (న) జలము.
కోథః—(పు) దుష్టత్వము, నేత్రరోగవిశేషము, మథించుట.
ప్రోథః—(పు) బాటసారి, గుఱ్ఱపుముట్టె, కటిప్రదేశము, స్త్రీలగర్భము.
క్వాథః—(పు) ద్రవపదార్థము కాచుట దుఃఖము, ఆపద.
సిక్థం—(న) నీలిమందు, మైనము, (పు) అన్నకణము.
పృథుః—(పు) పృథుచక్రవర్తి, నల్లజీలకఱ్ఱ, దిగుడుబావి, (త్రి) విస్తారమైనది.
దుఃస్థః—(పు) దరిద్రుఁడు, మూర్ఖుఁడు.
ప్రస్థః—(పు) పర్వతశిఖరము, కుంచెడు పరిమాణము, (పు) కొండచరియ. (స్త్రీ) ప్రయాణము.
తుత్థః—(పు) అగ్ని, తుత్తము, (న) మైల

నీలీసూక్ష్మైలయోరపి. ౫.	(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, సన్నయేలకులు.
మంథస్స్యాత్ సక్తువమంథాననేత్రామయదివాకరే,	మంథః—(పు) సక్తుపిండితోఁజేయు పానీయము, కవ్వము, నేత్రరోగవిశేషము, సూర్యుఁడు.
గ్రంథో ధనే స్యాత్సందర్భే ద్వాత్రింశద్వర్ణనిర్మితే. ౬.	గ్రంథః—(పు) ధనము, ప్రబంధరచనము, అనుష్టుప్ఛ్లోకము.
గ్రంథిః పర్వణి కౌటిల్యే గ్రంథిపర్ణే గదాంతరే,	గ్రంథిః—(పు) చెఱకు మున్నగువాని కణుపు, కుటిలత్వము, స్థానేయమను గంధద్రవ్యము, కణితి.
అర్థః ప్రకారే విషయే విత్తకారణవస్తుషు. ౭. అభిధేయే చ శబ్దానాం నివృత్తౌ చ ప్రయోజనే,	అర్థః—(పు) విధము, విషయము, ధనము, కారణము, మృత్పాషాణాదివస్తువు, శబ్దముయొక్క వాచ్యార్థము, మరలుట, ప్రయోజనము.
తీర్థం శాస్త్రాధ్వరక్షేత్రోపాయోపాధ్యాయమంత్రిషు. ౮. అవతారర్షిజుష్టాంభః స్త్రీరజస్సు చ విశ్రుతం,	తీర్థం—(న) శాస్త్రము, యజ్ఞము, పుణ్యక్షేత్రము, ఉపాయము, గురువు, మంత్రి, నీళ్లరేవు, ఋషులు స్నానము చేయు సరస్సు, రజోరక్తము.
సార్థో వణిక్సమూహే స్యాదపిసంఘాతమాత్రకే. ౯.	సార్థః—(పు) వర్తకసమూహము, సంఘము.
పార్థస్తు కకుభే జిష్ణౌ	పార్థః—(పు) వీణకరివె, అర్జునుఁడు.
గాథా వాగ్భేదవృత్తయోః,	గాథా—(స్త్రీ) ప్రాకృతాదిభాషలు, శ్లోకము.
కంథా మృణ్మయభిత్తౌ చ కంథా ప్రావరణాంతరే. ౧౦.	కంథా—(స్త్రీ) మట్టిగోడ, కంచ.
ఆస్థా చాలంబనాస్థానయత్నాపేక్షాసు కథ్యతే,	ఆస్థా—(స్త్రీ) ఆధారము, కొలువుకూటము, ప్రయత్నము, కోరిక.
సంస్థా స్థిరా చరే నాశే వ్యక్తిసాదృశ్యయోరపి. ౧౧.	సంస్థా—(స్త్రీ) ఉండుట, (పు) దూత, (స్త్రీ) నాశనము, ఆకారము, సామ్యము.
వీథీ గృహాంగే పంక్తౌ చ నాట్యరూపకవర్త్మనోః,	వీథీ—(స్త్రీ) గృహములవరుస, వరుస, నాటకభేదము, మార్గము.

యూథీ పుష్పప్రభేదే స్యా న్మాగధ్యాం చ కురంటకే.	యూథీ—(స్త్రీ) పుష్పవిశేషము, అడివిమొల్ల చెట్టు, పచ్చపూవులగోరింట.
యూథం తిర్యక్సమూహే స్యా ద్బృందమాత్రే చ భాషితం,	యూథం—(న) పశ్వాదుల సమూహము, సంఘము.

అథ థాంత స్త్రివర్ణః. | థాంత త్రివర్ణము.

మన్మథః కామచింతాయాం కపిత్థే కుసుమాయుధే.	మన్మథః—(పు) కామోద్రేకము, వెలఁగచెట్టు, మన్మథుఁడు.
ఉన్మాథః కూటయంత్రే స్యా న్మారణే ఘాతుకేఽపి చ,	ఉన్మాథః—(పు) పులి మున్నగువానిఁ బట్టు బోను, చంపుట, ఘాతుకుఁడు.
ప్రమథోఽపి గణే ప్రోక్తః పథ్యాయాం ప్రమథా మతా. ౧౪.	ప్రమథః—(పు) ప్రమథగణము, (స్త్రీ) కరక చెట్టు.
నిశీథోఽప్యర్ధరాత్రే స్యా న్నిశీథో రాత్రిమాత్రకే,	నిశీథః—(పు) అర్ధరాత్రి, రాత్రి.
విదథో యోగికృతినో	విదథః—(పు) యోగి, పుణ్యాత్ముఁడు.
ఉద్రథశ్శ్వని కుక్కుటే. ౧౫.	ఉద్రథః—(పు) కుక్క, కోడి.
సనాథస్సదృశే యుక్తే నాథవత్యపి దృశ్యతే,	సనాథః—(త్రి) సమానమైనది, కూడుకొన్నది, నాథుఁడుగలది.
శమథస్సచివే శాంతౌ	శమథః—(పు) మంత్రి, ఓరిమి.
దమథో దమదండయోః. ౧౬.	దమథః—(పు) ఇంద్రియనిగ్రహము, దండనము.
వరూథో రథగుప్తౌ స్యా ద్వరూథం చర్మవేశ్మనోః,	వరూథః—(పు) రథమునకుఁ గప్పిన వ్యాఘ్రాదిచర్మము, సామాన్య చర్మము, గృహము.
అతిథిః కుశపుత్రేఽపి కోపే ప్రాఘుణికేఽపి చ. ౧౭.	అతిథిః—(పు) కుశుని కుమారుఁడు, కోపము, ఆగంతుకుఁడు.
వమథుర్వమనేఽపి స్యా ద్గజహస్తకరశీకరే,	వమథుః—(పు) వాంతి, ఏనుఁగుతుండము కొననుండివచ్చు తుంపురులు.

క్షవథుస్స్యాత్క్షుతే కాసే హిక్కాయామపి కథ్యతే.	క్షవథుః—(పు) తుమ్ము, దగ్గు, ఎక్కిళ్లు.
సమర్థోఽపి హితే శక్తే సంబంధార్థేఽపి సమ్మతః,	సమర్థః—(పు) ఇష్టుఁడు, సామర్థ్యము గలవాఁడు, సంబంధార్థము.
సిద్ధార్థశ్శాక్యసింహే స్యాత్సిద్ధార్థస్సితసర్షపే. ౧౯.	సిద్ధార్థః—(పు) బుద్ధుఁడు, తెల్లావాలు.
కాయస్థోఽపి నృజాతే స్యాత్పృభేదే పరమాత్మని, కాయస్థా తు హరీతక్యామామలక్యాం చ దర్శితా. ౨౦.	కాయస్థః—(పు) బ్రాహ్మణస్త్రీయందు క్షత్రియునకు జనించినవాఁడు, పరమాత్మ, (స్త్రీ) కరకకాయ, ఉసిరికకాయ.
వయస్థో వాచ్యవద్యూని వయస్థా శాల్మలీద్రుమే, బ్రాహ్మీగుడూచీ కాకోలీ సూక్ష్మైలామలకీషు చ.	వయస్థః—(త్రి) పిన్నవయస్సుగలది, (స్త్రీ) బూరుగుచెట్టు, పొన్నగంటికూర, తిప్పతీఁగ, కాకోలియనునోషధి, సన్నయేలకులు, ఉసిరికకాయ.
అశ్వత్థో గర్దభాండే స్యాత్పిప్పలే పూర్ణిమాతిథౌ,	అశ్వత్థః—(పు) కలజువ్విచెట్టు, రావిచెట్టు, పూర్ణిమాతిథి.
ఉపస్థో మేఢ్ర ఉత్సంగే భగే పాయౌ చ కథ్యతే. ౨౨.	ఉపస్థః—(పు) శిశ్నము, ఉపరిభాగము, యోని, గుదస్థానము.
నిర్గ్రంథో నగ్నకేఽపి స్యాన్నిస్వబాలిశయోరపి,	నిర్గ్రంథః—(పు) దిగంబరుఁడు, దరిద్రుఁడు, వివేకములేనివాఁడు.
గోగ్రంథిస్తు కరీషే స్యాద్గోష్ఠే గోజిహ్వికౌషధే. ౨౩.	గోగ్రంథిః—(పు) ఎరువు, ఆవులమంద, ఎద్దునాలుకచెట్టు.
అవ్యథా తు హరీతక్యాం పన్నగే నిర్వ్యథేఽపి చ,	అవ్యథా—(స్త్రీ) కరకచెట్టు, పాము, బాధలేమి.
షడ్గ్రంథాపి వచాసింహాస్యో ష్షండ్గ్రంథోఽపి ప్రకీర్త్యతే. ౨౪.	షడ్గ్రంథః—(పు) వస, ఆరుకణుపులకానుగుచెట్టు.

అథ థాంత శ్చతుర్వర్ణః.	థాంత చతుర్వర్ణము.
చిత్రరథస్స్యాద్గంధర్వే రవౌ విద్యాధరాంతరే,	చిత్రరథః—(పు) చిత్రరథుఁడను గంధర్వుఁడు, సూర్యుఁడు, విద్యాధరుఁడు.
చతుష్పథశ్చతుర్మార్గ సంగమే ౽పి ద్విజే౽పి చ. ౨౫.	చతుష్పథః—(పు) నాలుగుత్రోవలు కలియుచోటు, బ్రాహ్మణుఁడు.
వానప్రస్థో మధూకే స్యాత్కింశుకే చాశ్రమాంతరే.	వానప్రస్థః—(పు) ఇప్పచెట్టు, మోదుగుచెట్టు, వానప్రస్థాశ్రమము.
దశమీస్థో నష్టబీజే స్థవిరే చ ప్రచక్షతే. ౨౬.	దశమీస్థః—(పు) వీర్యపటుత్వము లేనివాఁడు, ముదుసలివాఁడు.
అనీకస్థో రణఖలే గజశిక్షావిచక్షణే, రాజరక్షే చ చిహ్నే చ వీరమర్దళకే౽పి చ. ౨౭.	అనీకస్థః—(పు) యుద్ధభటుఁడు, ఏనుఁగుల కాట నేర్పువాఁడు, రాజుయొక్క అంగరక్షకుఁడు, చిహ్నము, యుద్ధమున వాయించు వాద్యము.
భవేదితికథా నష్టధర్మే౽పార్థే వచస్యపి, అశ్రద్ధేయే౽	ఇతికథా—(స్త్రీ) అధర్మమైనది, అపార్థమునిచ్చువాక్యము, నమ్మఁదగనిమాట.
ప్యుదరథి స్సముద్రే చ వియన్మణౌ. ౨౮.	ఉదరథిః—(పు) సముద్రుఁడు, సూర్యుఁడు.

అథ దాంతో ద్వివర్ణః.	దాంత ద్వివర్ణము.
గదో భ్రాతరి విష్ణోస్స్యాద్గదా మయే౽ప్యాయుధే గదా,	గదః—(పు) గదుఁడను కృష్ణునియన్న, రోగము, (స్త్రీ) గదాయుధము.
నదస్సముద్రే నినదే నదీ తు సరితి స్మృతా. ౧.	నదః—(పు) సముద్రము, ధ్వని, (స్త్రీ) నది.
మదో రేతసి కస్తూర్యాం గర్వే హర్షే భదానయోః, మద్యే౽పి మద ఆఖ్యాతో మదీ చషకవస్తుని,	మదః—(పు) రేతస్సు, కస్తూరి, గర్వము, సంతోషము, గజమదము, కల్లు, (స్త్రీ) సురాపాత్రము.
పదం శబ్దే చ వాక్యే చ వ్యవసాయాపదేశయోః, పా	పదం—(న) శబ్దము, వాక్యము, ప్రయత్నము, మిష, పాదము, పాద

దప చ్చిహ్నయోః స్థాన త్రాణయోరంకవస్తునోః.	చిహ్నము, ప్రదేశము, రక్షణము, చిహ్నము, వస్తు.
ఛదః పలాశే గరుతి గ్రంథిపర్ణతమాలయోః,	ఛదః—(పు) ఆకు, ఱెక్క, స్థౌణేయమను గంధద్రవ్యము, తాపింఛ వృక్షము.
రదో విలేఖనే దంతే	రదః—(పు) వ్రాయుట, దంతము.
భద్రం కల్యాణశర్మణోః. ౪.	భద్రం—(న) మంగళము, సుఖము.
భేదో ద్వైధే విశేషే స్యాదుపజాతే విదారణే,	భేదః—(పు) వేరగుట, విశేషము, భేదోపాయము, ఖండించుట.
స్వేదస్తు స్వేదనే ఘర్మే	స్వేదః—(పు) మందులువండుబట్టీ, ఉక్క.
శాదః కర్దమశష్పయోః. ౫.	శాదః—(పు) బురద, లేతగడ్డి.
పాదో బుధ్నే తురీయాంశే శైలప్రత్యంతపర్వతే, చరణే చ మయూఖే చ	పాదః—(పు) చెట్టువేరు, నాల్గవభాగము, పర్వత ప్రాంతమునందలి చిన్నమెట్ట, పాదము. కిరణము.
క్షోదో రజసి పేషణే. ౬.	క్షోదః—(పు) పిండి, నూరుట.
సూదస్తు సూపవత్స్యాత్పాకారే చ వ్యంజనాంతరే,	సూదః—(పు) (సూప శబ్దమునకువలె) వంటలవాఁడు, ముద్దపప్పు.
స్వాదుర్మనోజ్ఞే మృష్టే చ	స్వాదుః—(త్రి) మనోహరమైనది, రుచిగలది.
మృదుస్స్యాత్కోమలేఽఖరే	మృదుః—(త్రి) లేఁతగాసుండునది, మెత్తనిది.
అబ్దస్సంవత్సరే మేఘే గిరిభేదే చ ముస్తకే,	అబ్దః—(పు) సంవత్సరము, మేఘము, పర్వతవిశేషము, తుంగముస్తె.
బిందుర్దంతక్షతేఽపి స్యాత్తథా వేదితృవిప్రుషోః. ౭.	బిందుః—(పు) దంతక్షతవిశేషము, లౌకికవైదికజ్ఞానముగలవాఁడు. జలబిందువు.
కుందశ్చక్రభ్రమా మాఘ్యే నిధిభేదే మురద్విషి,	కుందః—(పు) కత్తులకుఁ బట్టుసాన, మొల్లచెట్టు, కుబేరుని నిధివిశేషము, విష్ణువు.
కందస్స్యాత్సూరణే సస్యమూలే జలధరేఽపి చ.	కందః—(పు) కంద్రదుంప, పైరుదుబ్బు, మబ్బు.

మందః ఖలే మదరతే మూర్ఖే స్వైరేఽల్పరోగిణోః, అభాగ్యేఽపి చ పాతంగి గజజాతి ప్రభేదయోః.౧౦	మందః—(త్రి) దుర్మార్గుఁడు, బద్ధకుఁడు, మూర్ఖుఁడు, స్వేచ్ఛగలవాఁడు, నీచుఁడు, రోగి, నిర్భాగ్యుఁడు, (పు) శనిగ్రహము, మందజాతి యేనుఁగు.
ఛందో వశ్యేఽప్యభిప్రాయే	ఛందః—(పు) అధీనము, అభిప్రాయము.
హృదాఖ్యా చిత్తబుక్కయోః,	హృత్—(పు) చిత్తము, గుండెలోని మాంసము.
వేదిరంగులిముద్రాయాం బుధేఽలంకృతభూతలే.౧౧	వేదిః—(స్త్రీ) సుముఖాదిముద్రలు, (పు) విద్వాంసుఁడు, యజ్ఞమందు పశుబంధనము కొఱకు బాగుగచేసిన నేల.
అందుస్స్యాన్నిగ్బంధనద్రవ్యే ప్రభేదే భూషణస్య చ,	అందుః—(పు) గొలుసు, స్త్రీలుపాదమున ధరించు అందె.
నందిరానందనే ద్యూతే ప్రతీహారే హరస్య చ. ౧౨.	నందిః—(పు) ఆనందము, జూదము, (పు) నందికేశ్వరుఁడు.
విదా జ్ఞానే చ బుద్ధౌ చ	విదా—(స్త్రీ) జ్ఞానము, బుద్ధి.
ధీదా కన్యామనీషయోః,	ధీదా—(స్త్రీ) పడుచు, బుద్ధి.
నిందాపవాదే కుత్సాయాం	నిందా—(స్త్రీ) అపవాదము, దూషణము.
నందా మణికసంపదోః.౧౩.	నందా—(స్త్రీ) బాన, సంపద.

అథ దాంత త్రివర్ణః. — దాంత త్రివర్ణము.

ధనదో దాతరి శ్రీదే	ధనదః—(పు) దాత, కుబేరుఁడు.
జలదో ముస్తకేఽంబుదే	జలదః—(పు) తుంగముస్తె, మేఘము.
నలదం స్యాత్పుష్పరసేమాంసికోశీరయోరపి.౧౪.	నలదం—(న) మకరందము, జటామాంసి, వట్టివేరు.
ప్రమదస్సమ్మదే మత్తే కామిన్యాం ప్రమదా మతా,	ప్రమదః—(పు) సంతోషము, (త్రి) మదించినది, (స్త్రీ) ఆఁడుది.
విశదః పాండురే వ్యక్తే	విశదః—(త్రి) తెల్లనిది, స్పష్టమైనది.
జీవదో వైద్యవిద్విషోః.౧౫.	జీవదః—(పు) వైద్యుఁడు, శత్రువు.
అంగదః కపిభేదే స్యాత్కేయూరేఽంగద మిష్యతే,	అంగదః—(పు) వాలికుమారుఁడు, (న) బాహుపురి, (స్త్రీ) వాయువ్య మనుదిగ్గ

అంగదా యామ్యదిగ్దంతి
హస్తిన్యాం సముదాహృ
తా. ౧౬.

జము భార్య.

వరదోఽపి ప్రసన్నే స్యా ద్వ
రదశ్శాంతచేతసి, వర
దాపి చ కన్యాయా

వరదః—(పు) అనుగ్రహించినవాఁడు, ఓర్పుగలవాఁడు, (స్త్రీ) కన్యక.

మామోదో గంధహర్షయోః.

ఆమోదః—(పు) పరిమళము, సంతోషము,

నర్మదః కేళిసచివే నర్మదా సరి
దంతరే,

నర్మదః—(పు) క్రీడాసచివుఁడు, (స్త్రీ) నర్మదానది.

క్షణదో గణకే రాత్రౌ
క్షణదా క్షణదం జలే. ౧౭.

క్షణదః—(పు) జ్యోతిష్కుఁడు, (స్త్రీ) రాత్రి, (న) జలము.

కపర్దః ఖండపరశోర్జటాజూటే
వరాటకే,

కపర్దః—(పు) శివుని జటాజూటము, గవ్వ.

ఆస్పదం తు పదే కృత్యే

ఆస్పదం—(న) స్థానము, కర్మము.

నిషాదశ్శ్వపచే స్వరే. ౧౮.

నిషాదః—(పు) కిరాతుఁడు, నిషాదస్వరము.

ప్రసాదోఽనుగ్రహే కావ్య
గుణస్వాస్థ్యప్రసక్తిషు,

ప్రసాదః—(పు) దయ, ప్రసాదమను కావ్యగుణము, స్వస్థత, ప్రయోజనము.

ప్రసాదః కథ్యతే దేవనరదేవ
నివాసయోః. ౨౦.

ప్రాసాదః—(పు) దేవాలయము, రాజాంతఃపురము.

శారదః పీతముద్గే స్యా చ్ఛా
లీనేఽప్రతిభే నవే, వర్షేఽ
థ జలపిప్పల్యాం సప్త
పర్ణే చ శారదీ. ౨౧.

శారదః—(పు) పచ్చపెసలు, (త్రి) పిఱికివాఁడు, తెలివిలేనివాఁడు, నూతనమైనది, (పు) సంవత్సరము, (స్త్రీ) నీటిపిప్పలి, ఏడాకులరటి.

దారదో విషభేదే స్యాద్ధింగు
ళే పారదేఽపి చ,

దారదః—(పు) దరదదేశమునందుఁ బుట్టిన విషము, ఇంగువ, పాదరసము.

తోయదం తు ఘృతే ప్రోక్తం
తోయదో ముస్తకాబ్ద
యోః. ౨౨.

తోయదం—(న) నెయ్యి, (పు) తుంగముస్తె, మేఘము.

నిర్వాదస్స్యాత్ పరీవాదపరి నిష్ఠితవాదయోః,	నిర్వాదః—(పు) అపవాదము, నిశ్చయమగు నింద.
అర్బుదో మాంసకీలే స్యాద్దశకోటిషు చార్బుదం. ౨౩. శైలేఽర్బుదోఽ	అర్బుదః—(పు) మాంసపుకండ, (న) పదికోట్లు, (పు) పర్వతము.
థ సంభేదస్స్ఫుటనే సింధుసంగమే,	సంభేదః—(పు) భేదించుట, నదీసాగరసంగమము.
కుసీదం జీవనే వృద్ధ్యా కుసీదశ్చ కుసీదికే ౨౪.	కుసీదం—(న) వడ్డీవ్యాపారము, (త్రి) వడ్డిచేత జీవనముచేయువాఁడు.
ప్రణాదస్త్వారశబ్దే స్యాత్ప్రణాదశ్శ్రవణామయే,	ప్రణాదః—(పు) బిగ్గఱగా నఱచుట, కర్ణరోగవిశేషము.
ప్రహ్లాదః ప్రమదే దైత్యే	ప్రహ్లాదః—(పు) సంతోషము, ప్రహ్లాదుఁడు.
దాయాదో జ్ఞాతిపుత్రయోః	దాయాదః—జ్ఞాతి, పుత్త్రుఁడు.
మేనాదః కేకిమార్జాలచ్ఛాగలేషు సమీరితః,	మేనాదః—(పు) నెమిలి, పిల్లి, మేఁక.
గోవిందో వాసుదేవే స్యాద్గవాధ్యక్షే బృహస్పతౌ	గోవిందః—(పు) విష్ణువు, గోవులగాచువాఁడు, బృహస్పతి.
ఆక్రందో దారుణరణే మిత్త్రే త్రాతరి రోదనే,	ఆక్రందః—(పు) భయంకరమగు యుద్ధము, స్నేహితుఁడు, రక్షకుఁడు, ఏడ్చుట.
మాకందస్సహకారే స్యాన్మాకంద్యామలకీఫలే. ౨౫.	మాకందః—(పు) తియ్యమామిడి, (స్త్రీ) ఉసిరికకాయ.
అర్ధేందుశ్చంద్రశకలే గళహస్తనఖాంకయోః, అర్ధేందుస్స్యాదతిప్రౌఢస్త్రీగుహ్యాంగులియోజనే. ౨౬.	అర్ధేందుః—(పు) అర్ధచంద్రుఁడు, చాచబడిన తర్జన్యంగుష్ఠములుగల హస్తము, నఖచిహ్నము, సంభోగకాలమున ప్రౌఢస్త్రీలభగమున నంగుష్ఠమును జొనుపుట.
కర్ణేందురుత్తిష్ఠికాయాం కర్ణపాళ్యాముదీరితా,	కర్ణేందుః—(పు) కర్ణభూషణము, కర్ణప్రదేశము.

స్యాత్కౌముదః కార్తికికే చంద్రికాయాం చ కౌముదీ. ౨౯	కౌముదః—(పు) కార్తికమాసము, (స్త్రీ) వెన్నెల,
కుముదం కైరవే రక్తపంకజే కుముదః కపౌ, దైత్యాంతరే చ దిఙ్నాగ నాగయోరపి కీర్తితః. ౩౦ కుముదా కుంభ గంభార్యోః.	కుముదం—(న) తెల్లకలువ, ఎఱ్ఱతామర, (పు) కుముదుఁడను వానరుఁడు, కుముదాసురుఁడు, దిగ్గజము, సర్ప విశేషము, (స్త్రీ) కేఁకుచెట్టు, గుమ్మడి చెట్టు.
స్యాత్కుముత్కృపణే ఉన్యవత్, కుముదేఽపి కుముత్ప్రోక్తం	కుముత్—(త్రి) లోభి, సంతోషము లేని వాఁడు.
క్రవ్యాన్మాంసాశి రక్షసోః. ౩౧	క్రవ్యాత్—(త్రి) మాంసభోజి, రాక్షసుఁడు.
కకుద్వత్కకుదం శ్రేష్ఠే వృషాంకే రాజలక్ష్మణి,	కకుత్ / కకుదం —(న) శ్రేష్ఠము, ఎద్దుమూపురము, ఛత్రచామరాది రాజ చిహ్నము.
ముకుందః పుండరీకాక్షే రత్నభేదే చ పారదే. ౩౨	ముకుందః—(పు) విష్ణువు, రత్నవిశేషము, పాదరసము,
దరత్స్త్రీపాతాద్రిభయే	దరత్—(స్త్రీ) కొండచరియ, పర్వతము, [భయము.
శరత్సంవత్సరే ఋతౌ	శరత్—(స్త్రీ) సంవత్సరము, శరదృతువు.
దృషత్పేషణపట్టే స్యాద్దృషత్పాషాణమాత్రకే. ౩౩.	దృషత్—(స్త్రీ) సన్నెకల్లు, శిల.
సంపద్భూతౌ గుణోత్కర్షే హారభేదే చ దృశ్యతే,	సంపత్—(స్త్రీ) సంపద, గుణాతిశయము, పుష్పమాలికావిశేషము. [ము
భసత్స్త్రీభాస్వరే మాంసే	భసత్—(త్రి) ప్రకాశించునది, మాంస
తరత్కారండవే ప్లవే. ౩౪.	తరత్—(పు) కన్నెలేడిపిట్ట, తెప్పకొయ్య.
సంవిత్ జ్ఞానే ప్రతిజ్ఞాయాం సంకేతాచారనామసు,	సంవిత్—(స్త్రీ) జ్ఞానము, ప్రతిజ్ఞ, సంకేతము, ఆచారము, నామధేయము,

సంభావనే తోషణేఽపి క్రియాకారే చ సంగరే.	సంభావనము, సంతోషము, క్రియానిశ్చయము, యుద్ధము.
కామదా ధేనుకామాంస్యా ద్వాచ్యవత్కామదోగ్ధరి,	కామదా—(స్త్రీ) కామధేనువు, (త్రి) కోరిక లనిచ్చువాఁడు.
సునందా రోచనానార్యోః	సునందా—(స్త్రీ) గోరోచనము, స్త్రీ.
మర్యాదా సీమని స్థితౌ. ౩౬	మర్యాదా—(స్త్రీ) హద్దు, ఆచారము తప్పకుండుట.

అథ దాంత శ్చతుర్వర్ణః.	దాంత చతుర్వర్ణము.
ఏకపదం స్యాత్తత్కాలే పద వ్యామేకపద్యపి,	ఏకపదం—(న) అప్పుడు, (స్త్రీ) మార్గము.
చతుష్పదస్స్యాత్కరణేగ వాశ్వాదిపశుష్వపి. ౩౭.	చతుష్పదః—(పు) కరణవిశేషము, పశువు.
భవేద్విష్ణుపదాభిఖ్యా క్షీరా బ్ధౌగగనేఽంబుజే, ప్రోక్తా విష్ణుపదీ గంగాసంక్రాంతి ద్వారకాసు చ. ౩౮.	విష్ణుపదం—(న) పాలసముద్రము, ఆకాశము, పద్మము, (స్త్రీ) గంగ, సంక్రమణవిశేషము, ద్వారకాపట్టణము.
భవేజ్జనపదో దేశే	జనపదః— (పు) దేశము.
జనే జానపదోఽపి చ,	జానపదః—(పు) మనుష్యుఁడు.
ప్రియంవదః ఖేచరేస్యాత్ప్రి యవాచి చ వాచ్యవత్.	ప్రియంవదః—(పు) ఒకగంధర్వుఁడు, (త్రి) ప్రియవాక్యములుచెప్పువాఁడు.
అపవాదస్తు నిందాయా మా జ్ఞావిస్రంభయోరపి,	అపవాదః—(పు) నింద, ఆజ్ఞ, విశ్వాసము.
పరివాదః కలంకే స్యాద్వీణా వాదనవస్తుని. ౪౦.	పరివాదః—(పు) నింద, వీణవాయించు కోడుపు.
సమర్యాదస్సమీపే స్యాన్మ ర్యాదాసహితేఽపి చ,	సమర్యాదః—(పు) సమీపము, (త్రి) మర్యాదతోఁగూడినది.
పుటభేదో నదీవక్త్రే పత్తనా తోద్యయోరపి. ౪౧.	పుటభేదః—(పు) నదులకు నీరువచ్చు మార్గము, పట్టణము, వాద్యవిశేషము.
అష్టాపదం స్యాత్కనకే శారి	అష్టాపదం—(న) బంగారము, పాచిక

ణాం ఫలకేఽపి చ, అష్టా పదశ్చ శరభే చంద్రమ ల్ల్యాం చ మర్కటే. ౨౨.	లాఁడుబల్లి, (పు) శరభమృగము, వృక్ష విశేషము, కోఁతి.
మేఘనాదస్తు వరుణే స్తనితే రావణాత్మజే,	మేఘనాదః—(పు) వరుణదేవుఁడు, మేఘ ధ్వని, ఇంద్రజిత్తు.
మహానాదః కుంజరే స్యాద్వ ర్షుకాబ్దే శయానకే. ౨౩.	మహానాదః—(పు) ఏనుఁగు, వర్షించు మేఘము, సర్పము,
భవేత్కోకనదం రక్తకైరవే రక్తపంకజే,	కోకనదం—(న) ఎఱ్ఱకలువ, ఎఱ్ఱతామర
విశారదో బుధే ధృష్టేఽ	విశారదః—(పు) విద్వాంసుఁడు, నేర్పరి.
భిమర్దో రణమంథయోః. ౨౪.	అభిమర్దః—(పు) యుద్ధము, కవ్వము.
పీఠమర్దోఽతిధృష్టే స్యాన్నా ట్యోక్తౌ నాయకప్రియే,	పీఠమర్దః—(పు) మిగుల దిట్టతనముగల వాఁడు, శృంగారనాయక సచివులలో నొకఁడు.
ముచుకుందో ద్రుభేదే స్యా న్మునిదైత్యవిశేషయోః.	ముచుకుందః—(పు) పుష్పవృక్షవిశేషము, ముచుకుందమహాముని, దైత్యులలో నొకఁడు,
కురువిందస్తు ముస్తాయాం కుల్మాషవ్రీహిభేదయోః, హింగులేపద్మరాగే స్యా న్ముకురే చ సమీరితః.	కురువిందః—(పు) కోలతుంగముస్తె, అల చందలు, ధాన్యవిశేషము, ఇంగువ, పద్మరాగమణి, అద్దము.
అభిష్యందోఽతివృద్ధౌ స్యా దాస్రావేఽక్షిగదేఽపి చ,	అభిష్యందః—(పు) మిగుల వృద్ధినొందుట, కారుట, నేత్రరోగము.
కటుకందం విదుశ్శిగ్రౌ శృంగి బేరరసోనయోః. ౨౫.	కటుకందం—(న) మునగచెట్టు, అల్లము, వెల్లుల్లి. [సూర్యుఁడు.
తమోనుదగ్నీంద్వర్కేషు	తమోనుత్—(పు) అగ్ని, చంద్రుఁడు,
ప్రతిపత్తిథిసంవిదోః,	ప్రతిపత్—(స్త్రీ) పాడ్యమి, జ్ఞానము.
శతహ్రదా భవేద్వజ్రే సౌదా మిన్యాం చ కీర్తితా. ౨౬.	శతహ్రదా—(స్త్రీ) వజ్రాయుధము, మెఱ పు.

చక్రపాచ్చక్రపాదశ్చ స్యం దనే కుంజరేఽపి చ,	చక్రపాత్ / చక్రపాదః } —(పు) రథము, ఏనుఁగు

అథ దాంత పంచవర్ణః.	దాంత పంచవర్ణము.
సహస్రపాదః కారండే మా ర్తాండే యజ్ఞపూరుషే.	సహస్రపాదః—(పు) కన్నె లేడుపిట్ట, సూర్యుఁడు, యజ్ఞపురుషుఁడు.
భవేదుపనిషద్ధర్మే వేదాంతే ఽపి రహస్యపి,	ఉపనిషత్—(పు) ధర్మము, వేదాంతశాస్త్రము, రహస్యప్రదేశము.

అథ ధాంతో ద్వివర్ణః.	ధాంత ద్వివర్ణము.
రాధో వైశాఖమాసే స్యా ద్రాధా గోప్యాం చ వి ద్యుతి, విష్ణుక్రాంతామల క్యోశ్చ చిత్రభేదేఽపి ధ న్వినాం. ౧.	రాధః—(పు) వైశాఖమాసము, (స్త్రీ) గోపాంగన, మెఱపు, విష్ణుక్రాంతలత, ఉసిరికచెట్టు, విలుకాండ్ర నైపుణ్య విశేషము.
గాధః స్థానే చ లిప్సాయాం	గాధః—(పు) ప్రదేశము, కోరిక.
వ్యాధో మృగయుదుష్ట యోః,	వ్యాధః—(పు) కిరాతుఁడు, దుష్టుఁడు.
మేధః క్రతౌ ధియాం మేధా మేధస్స్యాత్ఖలదారుణి. ౨	మేధః—(పు) యజ్ఞము, (స్త్రీ) ధారణగల బుద్ధి, (పు) కళ్లమునందలి పశువుల కట్టుటకు పాతినకొయ్య.
బుధః కవౌ సురే సౌమ్యే	బుధః—(పు) విద్వాంసుఁడు, దేవత, బుధగ్రహము.
మిద్ధమాలస్యనిద్రయోః, మిద్ధం చిత్తాభిసంజ్ఞేపి	మిద్ధం—(న) ఆలస్యము, నిద్ర, మైమఱచుట.
నద్ధముద్వృత్తబద్ధయోః. ౩.	నద్ధం—(త్రి) మర్యాదనతిక్రమించినది, కట్టఁబడినది.
సిద్ధో వ్యాసాదిషు ఖ్యాతః సిద్ధాస్స్యుర్దేవయోనిషు, నిత్యే ప్రసిద్ధే నిష్పన్నేఽ	సిద్ధః—(పు) వ్యాసాదులు (స్త్రీ) సిద్ధులను దేవయోని విశేషము. (త్రి) నిత్యమైనది, ప్రసిద్ధమైనది, సిద్ధమైనది.

పీద్ధమాతప్తదీప్తయోః. ౮.	ఇద్ధం—(పు) తపింపఁజేయఁబడినది, వెలిగింపఁబడినది.
ఋద్ధం త్వతిసమృద్ధేస్యాత్సంపన్నార్థేఽపి వాచ్యవత్,	ఋద్ధం—(న) సమృద్ధమైనది, సాధింపఁబడినది.
వృద్ధం తు శైలజే సూరిజీర్ణరూఢేషు భేద్యవత్. ౫	వృద్ధం—(న) ఆఁతిపువ్వు, (త్రి) విద్వాంసుఁడు, ముసలివాఁడు, వృద్ధినొందినది.
విద్ధం స్యాద్వేధితే క్షిప్తే సాదృశ్యే చ నిగద్యతే,	విద్ధం—(త్రి) తొలువఁబడినది. త్రోయఁబడినది, సామ్యమైనది.
బుద్ధో జినే చ ధీరే చ సౌమ్యే చ బుధితే త్రిషు. ౬.	బుద్ధః—(పు) బుద్ధదేవుఁడు,విద్వాంసుఁడు, శాంతుఁడు, (త్రి) తెలియఁబడినది.
అర్ధః ఖండే సమాంశేఽర్ధం	అర్ధః—(పు) తునుక, సగభాగము (న).
లుబ్ధో మృగయుకాంక్షిణోః,	లుబ్ధః—(పు) కిరాతుఁడు, లోభి.
అంధం స్యాత్తిమిరే దృష్టిహీనేఽంధస్సముదాహృతః. ౭.	అంధం—(న) అంధకారము, (త్రి) గ్రుడ్డివాఁడు.
గంధో గంధక ఆమోదే లేశే సంబంధగర్వయోః,	గంధః—(పు) గంధకము, పరిమళము, స్వల్పము, సంబంధము, గర్వము.
స్కంధః ప్రకాండే సైన్యాంశే బాహుమూలసమూహయోః. ౮. సమీక నృపయోశ్చాపి	స్కంధః—(పు) చెట్టుమొదలు, సైన్యభాగము, భుజము, సమూహము, ద్వంద్వయుద్ధము, స్కంధుఁడనురాజు.
బంధస్స్యాద్వ్యాధౌ చ బంధనే,	బంధః—(పు) వ్యాధి, కట్టుట.
దగ్ధం ప్లుష్టేఽన్యవద్దగ్ధాస్థితార్కదిశి దర్శితా. ౯.	దగ్ధం—(త్రి) తగులఁబెట్టఁబడినది, (స్త్రీ) సూర్యుఁడున్నదిక్కు.
దిగ్ధం విషాక్తబాణే స్యాద్దిగ్ధం లిప్తార్థకేఽన్యవత్,	దిగ్ధం—(న) విషముపూసిన బాణము, (త్రి) పూయఁబడినది.
దుగ్ధం ప్రపూరణే క్షీరే	దుగ్ధం—(న) పూరించుట, పాలు.
ముగ్ధస్సుందరమూఢయోః,	ముగ్ధః—(త్రి) సుందరమైనది, అవివేకి.
మధు క్షౌద్రే జలే క్షీరే మ	మధు—(న) తేనె, ఉదకము, పాలు,

ద్యే పుష్పరసే మధుః,
చైతే చైత్రే వసంతే చ
జీవశాకే మధుద్రుమే. ౧౧.

కల్లు, మకరందము, (పు) రాక్షసవిశేషము, చైత్రమాసము, వసంతర్తువు, పాలకూర, ఇప్పచెట్టు.

విధుశ్శశాంకే కర్పూరే హృషీ
కేశేఽపి రాక్షసే,

విధుః—(పు) చంద్రుడు, కర్పూరము, విష్ణువు, రాక్షసుడు.

సాధుర్వార్ధుషికే చారౌ సజ్జ
నే చాభిధేయవత్. ౧౨.

సాధుః—(త్రి) వడ్డిచే జీవించువాడు, సుందరమైనది, సజ్జనుడు.

సింధుస్సముద్రే నద్యాం చ
నదే దేశేభదానయోః,

సింధుః—(పు) సముద్రము, (స్త్రీ) నది, (పు) నదము, సింధుదేశము, ఏనుగు మదము.

బంధుర్బంధూకపుష్పే స్యా
ద్బంధు ర్భ్రాతరి బాంధవే.

బంధుః—(పు) మంకెనచెట్టు, అన్న, చుట్టము.

ఆధిర్మానసపీడాయాం ప్రత్యా
శాయాం చ బంధకే,
వ్యసనే చాప్యధిష్ఠానే

ఆధిః—(స్త్రీ) మనస్సునందలి చింత, ఆశ, తాకట్టు, దుఃఖము, ఆశ్రయము.

వ్యాధిరామయవాక్యయోః.

వ్యాధిః—(స్త్రీ) రోగము, వాక్యము.

బోధిస్సమాధిభేదే స్యాద్బో
ధిఃపిప్పలపాదపే,

బోధిః—(పు) సమాధివిశేషము, రావిచెట్టు.

సంధిశ్ఛిద్రే సురంగాయాం
భగే సంఘటనేఽపి చ. ౧౩.

సంధిః—(పు) భేదము, రంధ్రము, యోని, కూర్చుట.

అబ్ధిస్సముద్రే సరసి

అబ్ధిః—(పు) సముద్రము, తటాకము.

సిద్ధిర్నిష్పత్తియోగయోః,

సిద్ధిః—(స్త్రీ) సిద్ధమగుట, సిద్ధియోగము.

వృద్ధిరానందనే బుద్ధౌ వర్ధ
నేఽపి కలాంతరే. ౧౪.

వృద్ధిః—(స్త్రీ) సంతోషము, వృద్ధియను నోషధి, వృద్ధినొందుట, వృద్ధికళ.

దోగ్ధా గోపాలకే వత్సే కవా
వర్థోపజీవిని,

దోగ్ధా-(పు) గొల్లవాడు, దూడ, విద్వాంసుడు, యాచనవలన బ్రతుకువాడు.

విధా గజాన్నే బుద్ధౌ చ
ప్రకారే వేతనే విధా.

విధా—(స్త్రీ) ఏనుగునకుబెట్టు అన్నము. సమృద్ధి. ప్రకారము, కూలి, చేయుట.

గోధా తలే నిహాకాయాం

గోధా—(స్త్రీ) నారిదెబ్బ తగులకుండుటకై చేతికిదొడిగికొను తోలుకవచము,

	నీరుడుము.
బాధా దుఃఖనిషేధయోః,	బాధా—(స్త్రీ) దుఃఖము, నిషేధించుట.
సుధాఽమృతే స్నుహీ మూర్వా లేప గాంగేష్టికాసు చ. ౧౭.	సుధా—(స్త్రీ) అమృతము, జెముడుకాడ, చాగచెట్టు, గాఁ సున్నము, లతావిశేషము.
సంధా స్థితౌ ప్రతిజ్ఞాయాం	సంధా—(స్త్రీ) ఉనికి, ప్రతిజ్ఞ.
శ్రద్ధా శ్రాద్ధత్వకాంక్షయోః,	శ్రద్ధా—(స్త్రీ) ఆదరము, కోరిక.
స్పర్ధా సంఘర్షణే సామ్యే స్పర్ధా క్రమసమున్నతౌ. ౧౮.	స్పర్ధా—(స్త్రీ) ఒరయుట, సామ్యము, క్రమముగా వృద్ధినొందుట.
వధూస్స్నుషా నవోఢా స్త్రీ భార్యాస్పృక్కాంగనాసు చ, శాట్యాం చ శారిబాయాం చ	వధూః—(స్త్రీ) కోడలు, క్రొత్తగాఁ బెండ్లియైనస్త్రీ, భార్య, స్పృక్క యనుగంధద్రవ్యము, సామాన్యస్త్రీ, నల్లయతివస, సుగంధిపాలచెట్టు.
పృథూర్బుద్ధౌ గుదేఽపి చ.	పృథూః—(స్త్రీ) బుద్ధి, గుదప్రదేశము,

అథ ధాంత త్రివర్ణః.

ధాంత త్రివర్ణము.

వివధో వీవధశ్చాపి పర్యాహారేఽధ్వభారయోః,	వివధః / వీవధః—(పు) కావడి, మార్గము, బరువు.
విబుధః పండితే దేవే	విబుధః—(పు) విద్వాంసుఁడు, దేవుఁడు.
సంబాధస్సంకటే భగే. ౨౧.	సంబాధః—(పు) సమ్మర్దము, యోని.
నిషధః కఠినే దేశే తద్రాజే చ నగాంతరే,	నిషధః—(పు) కఠినము, నిషధదేశము, నిషధరాజు, నిషధపర్వము.
సంరోధో రోధనే క్షేపే	సంరోధః—(పు) అడ్డగించుట, తిరస్కరించుట.
నిరోధో రోధనాశయోః.	నిరోధః—(పు) అడ్డగించుట, నాశనము.
ఉత్సేధశ్చోచ్ఛ్రయే కాయే	ఉత్సేధః—(పు) ఔన్నత్యము, శరీరము.
దుర్విధో దుర్గతే ఖలే,	దుర్విధః—(పు) దరిద్రుఁడు, దుర్మార్గుఁడు.
విస్రబ్ధోఽనుద్ధతేఽత్యర్థే శాంతవిస్తృతయోరపి.	విస్రబ్ధ—(త్రి) అధికముకానిది, అధికము, శాంతమైనది, విస్తరింపఁబడినది.

న్యగ్రోధో వ్యామవటయో
ర్న్యగ్రోధశ్చ శమీతరౌ
న్యగ్రోధీ వృషపర్ణ్యాం
చ మోహనాఖ్యౌషధా
వపి. ౨౪.

న్యగ్రోధః—(పు) బారెడు, మఱ్ఱిచెట్టు, జమ్మిచెట్టు, (స్త్రీ) అడ్డసరపుచెట్టు, మోహనమను వోషధి.

అగాధో వివరే స్థానే

అగాధః—(పు) రంధ్రము, లోతుగల తావు.

ప్రసిద్ధోఽలంకృతేఽపి చ,
విఖ్యాతేఽపి చ

ప్రసిద్ధః—(త్రి) అలంకరింపఁబడినది, ప్రసిద్ధమైనది.

సన్నద్ధో వర్మిత వ్యూఢయో
రపి. ౨౫.

సన్నద్ధః—(త్రి) కవచముగలవాఁడు, వ్యూహమైనసేన.

ఆనద్ధం బద్ధమాత్రే స్యాదా
నద్ధం మురజాదికే,

ఆనద్ధం—(త్రి) కట్టఁబడినది, మద్దెల మొదలగునవి.

ఆవిద్ధో వాచ్యవత్ జ్ఞేయః
కుటిలే చ పరాహతే.

ఆవిద్ధః—(త్రి) వక్రమైనది, కొట్టఁబడినది.

కబంధస్తూదరే రక్షో విశేషే
ఽపి విధుంతుదే,

కబంధః—(పు) పొట్ట, కబంధుఁడను రాక్షసుఁడు, రాహుగ్రహము.

ఆబంధో దృఢబంధే స్యా
త్ప్రేమాలంకారయోర
పి. ౨౬.

ఆబంధః—(పు) దృఢముగాఁ గట్టుట, ప్రేమ, ఆభరణము.

సుగంధిస్స్యాద్దిష్టగంధే సుగం
ధహరివాలుకే,

సుగంధిః—(పు) పరిమళము, (న) నూఁగుదోసచెట్టు.

ఉపాధిర్ధర్మచింతాయాం కైత
వేఽపి విశేషణే. ౨౭.
కుటుంబ వ్యాపృతేఽపి
స్యా

ఉపాధిః—(పు) ధర్మమైన విచారణ, నెపము, విశేషణము, కుటుంబమునకై బేరముచేయువాఁడు.

దుపధిర్వ్యాజచక్రయోః,

ఉపధిః—(పు) మిష, రథచక్రము.

పరిధి ర్యజ్ఞియతరో శ్శాఖా
యాముపసూర్యకే. ౨౮.

పరిధిః—(పు) యజ్ఞపశువును బంధించు స్తంభము, సూర్యాది పరివేషము.

అవధి స్త్వవధానేస్యాత్సీమ్ని
కాలే బిలేఽపి చ,

అవధిః—(పు) విషయావగాహనము, హద్దు, కాలము, బిలము.

సమాధిర్నియమే ధ్యానే నీ
వాకే చ సమర్థనే. ౩౧.

సమాధిః—(పు) నియమము, ధ్యానించుట, మాటలాడకుండుట, సిద్ధాంతీకరించుట.

సన్నిధిస్సన్నిధానే స్యాద్భవే
దింద్రియగోచరే,

సన్నిధిః—(స్త్రీ) సమీపము, ఇంద్రియములకు గోచరమగుట.

సంసిద్ధిస్సహజే సిద్ధౌ మదో
గ్రాయామపి స్త్రియాం.

సంసిద్ధిః—(స్త్రీ) స్వభావము, సిద్ధించుట, మదించినస్త్రీ.

ప్రణిధిశ్చరే యాచ్ఞాయాం

ప్రణిధిః—(పు) చారుఁడు, యాచన.

వీరుద్విటపశాఖయోః,

వీరుత్—(పు) బోదెలేనిచెట్టు.

మాగధీ పిప్పలీయూథ్యోర్మా
గధో మగధోద్భవే. ౩౨.
వైశ్యజక్షత్రియాపుత్రే
శుక్లజీరకవందినోః,

మాగధీ—(స్త్రీ) పిప్పలితీఁగ, అడవిమొల్ల, (త్రి) మగధదేశమునందుఁ బుట్టినది, (పు) వైశ్యునివలన క్షత్రియస్త్రీయందు జన్మించినవాఁడు, తెల్లజిలకఱ్ఱ, స్తోత్రపాఠకుఁడు.

అథ ధాంత శ్చతుర్వర్ణః.

ధాంత చతుర్వర్ణము.

అవరోధస్తిరోధానే శుద్ధాం
తే రాజవేశ్మని. ౩౩.

అవరోధః—(పు) కప్పుట, రాణివాసము, రాజగృహము.

మహౌషధం శృంగిబేరే విషా
యాం లశునేఽపి చ,

మహౌషధః—(పు) శొంఠి, అతివస, వెల్లుల్లి.

పరివ్యాధో వేతసే స్యాత్పరి
వ్యాధో ద్రుమోత్పలే

పరివ్యాధః—(పు) నీరుప్రబ్బలిచెట్టు, కొండగోఁగుచెట్టు.

అవష్టబ్ధమదూరే స్యాదా
క్రాంతే చావలంబితే,

అవష్టబ్ధం—(త్రి) సమీపము, ఆవరింపఁబడినది, ఆశ్రయింపఁబడినది.

సమున్నద్ధస్సముద్భూతే పండి
తమ్మన్యదృప్తయోః. ౩౪.

సమున్నద్ధం—(త్రి) పుట్టినది, తాను బండితుఁడనుకొనువాఁడు, దుర్మార్గుఁడు.

అనిరుద్ధ ఉషానాథే చరే చా
నర్గళేఽన్యవత్,

అనిరుద్ధః—(పు) అనిరుద్ధుఁడు, చారుఁడు (త్రి) అడ్డములేనిది.

అనుబంధః ప్రకృత్యాదా

అనుబంధః—(పు) ప్రకృతి ప్రత్యయాగ

దోషోత్పాదే వినశ్వరే.
౩౬. ముఖ్యానుయాయిని
శిశౌ ప్రకృతస్యాను
వర్తనే, అనుబంధీ చ హి
క్కాయాం తృష్ణాయా
మపి కథ్యతే. ౩౭.

మాదేశము, దోషము కలుగఁజేయుట, ఇత్సంజ్ఞకవర్ణము, ముఖ్యులననువర్తించు శిశువు, ప్రకృతముననుసరించుట, (స్త్రీ) ఎక్కిళ్లు, ఆశ.

కాలస్కంధ స్తమాలే స్యా
త్తిందుకే జీవకద్రుమే,

కాలస్కంధః—(పు) చీకటిమ్రాను, నల్ల తుమికి చెట్టు, వేగిసమ్రాను.

ఆశాబంధస్సమాశ్వాసే తథా
మర్కటజాలకే. ౩౮.

ఆశాబంధః—(పు) ఊఱడింపు, సాలె పురుగునుగ్గము.

బ్రహ్మబంధు రధిక్షేపే నిర్దేశే
చ ద్విజన్మనాం,

బ్రహ్మబంధుః—(పు) నిందింపఁబడువాఁడు, బ్రాహ్మణుని నిర్దేశించుట.

ఉగ్రగంధాజ మోదాయాం
వచాయాం ఛిక్కికౌష
ధౌ. ౩౯.

ఉగ్రగంధా—(స్త్రీ) ఓమములో భేదము, వస, ఛిక్కికమను నోషధి.

తీక్ష్ణగంధా వచాయాం చ
శిగ్రురాజికయోరపి,

తీక్ష్ణగంధా—(స్త్రీ) వస, మునుఁగచెట్టు, నల్లావాలు.

ఇక్షుగంధా కోకిలాక్షే క్రో
ష్ట్ర్యాం కాశే చ గో
క్షురే. ౪౦.

ఇక్షుగంధా—(స్త్రీ) గోలిమిడిచెట్టు, నేలగుమ్ముడు, రెల్లు, ఏనుఁగుపల్లేరు,

తృణగోధా చిత్రకోలే కృ
కలాసే చ లక్ష్యతే,

తృణగోధా—(స్త్రీ) జంతువిశేషము, తొండ.

ఉపలబ్ధిర్మతౌ ప్రాప్తౌ జ్ఞానే
చాపి ప్రయుజ్యతే. ౪౧.

ఉపలబ్ధిః—(స్త్రీ) బుద్ధి, పొందుట, జ్ఞాపకము.

అథ ధాంత పంచవర్ణః.

ధాంత పంచవర్ణము

యోజనగంధా కస్తూర్యాం
సీతాయాం వ్యాసమాం
తరి,

యోజనగంధా—(స్త్రీ) కస్తూరి, సీతాదేవి, సత్యవతి.

అథ నాంతవర్గః.	నాంతవర్గము.
ఇనస్సూర్యే నృపే పత్యౌ	ఇనః—(పు) సూర్యుఁడు, రాజు, భర్త.
ధనం గోధనవిత్తయోః,	ధన—(న) పశుసంపద, ద్రవ్యము.
జినస్స్యాదతివృద్ధే చ బుద్ధే చార్హతి జిత్వరే. ౧.	జినః—(పు) మిక్కిలిముసలివాఁడు, బుద్ధుఁడు, (త్రి) పూజ్యుఁడు, జయశీలుఁడు.
జనో లోకే మహర్లోకాత్పర లోకే చ పామరే, జనీ సీమంతినీ వధ్వోరుత్పత్తౌ చ జనిర్మతా. ౨.	జనః—(పు) జనము, జనుర్లోకము, మూర్ఖుఁడు, (స్త్రీ) స్త్రీ, భార్య, పుట్టుక.
ఘనం స్యాత్కాంస్యతాళాది వాద్యమధ్యమనృత్యయోః; ఘనం సాంద్రే దృఢే దార్ఢ్యే విస్తారే లోహముద్గరే. ౩. మేఘముస్తకయోశ్చాపి	ఘనం—(న) కంచుతాళముల వాద్యము, ఒకవిధమగు నాట్యము, (త్రి) దట్టమైనది, దృఢమైనది, (పు) బలముగలది, విశాలమైనది, ఇనుపగుదియ, మేఘము, తుంగముస్తె.
వనం కాననసీరయోః, ప్రవాసే నిలయేచాపి వనం ప్రస్రవణేఽపి చ. ౪.	వనం—(న) అడవి, జలము, పరదేశవాసము, గృహము, కొండకాలువ.
వానం శుష్కఫలే శుష్కే కటే సీవనకర్మణి, జలపం స్రవవాతోర్మి సురంగా గతిసౌరభే. ౫.	వానం—(త్రి) ఎండినకాయ, ఎండినవస్తువు, గండస్థలము, కుట్టుట, నీటిపట్టునుండి వీచుగాలి, సొరంగము, గమనము, సుగంధము.
దానం గజమదే త్యాగే పాలనచ్ఛేదశుద్ధిషు.	దానం—(న) ఏనుఁగుమదము, ఇచ్చుట, పరిపాలించుట, ఛేదించుట, పరిశుద్ధి.
మానం ప్రమాణే ప్రస్థాదౌ మానశ్చిత్తోన్నతౌ గ్రహే. ౬.	మానం—(న) పరిమితి, మానిక, (పు) గర్వము, గ్రహము.
యానం గతౌ వాహనేఽపి	యానం—(న) గమనము, గజాందోళికాదులు.
పానం పీతౌ చ రక్షణే,	పానం—(న) త్రాగుట, రక్షించుట.

స్త్యానం స్నిగ్ధే ప్రతిధ్వానే ఘనత్వాలస్యయోరపి. ౭.	స్త్యానం—(న) నున్నని, ప్రతిధ్వని, గొప్పతనము, ఆలస్యము.
స్థానం స్థితౌ చ సాదృశ్యే సన్నివేశావకాశయోః,	స్థానం—(న) ఉనికి, సామ్యము, నివాసస్థానము, అవకాశము.
యుక్తార్థే కరణార్థే చ స్థానే స్యాదవ్యయం పునః.	స్థానే—(అవ్యయం) యుక్తము, హేతువు.
సూనం వాచ్యవదూనేషు సూనం ప్రసవపుష్పయోః, సూనా పుత్ర్యాం వధస్థాన గళశుండికయోరపి. ౯.	సూనం—(త్రి) స్వల్పమైనది, (న) కాన్పు, పూవు, (స్త్రీ) కుమార్తె, మృగాదులఁ జంపు ప్రదేశము, కొండనాలుక.
ఊనం హీనే రణోద్యోగే	ఊనం—(న) తక్కువ, యుద్ధప్రయత్నము.
స్యూనః కిరణసూర్యయోః,	స్యూనః—(పు) కిరణము, సూర్యుఁడు.
మీనో రాశ్యంతరే మత్స్యే	మీనః—(పు) మీనరాశి, చేప.
శీనోఽజగరమూర్ఖయోః ౧౦	శీనః—(పు) కొండచిలువ, మూర్ఖుఁడు.
చీనో మృగాంతరే తంతు వ్రీహిదేశాంశుకాంతరే,	చీనః—(పు) మృగవిశేషము, దారము, చీనమను ధాన్యము, చీనా దేశము, చీనాంబరము.
హీనంగర్హ్యోనయోర్న్యూన మనయోరపి కీర్తితం.	హీనం, న్యూనం—(త్రి) నిందింపఁదగినది, తక్కువదైనది.
కృత్స్నం కుక్షౌ సమస్తే చ	కృత్స్నం—(న) ఉదరము, సమస్తము.
రస్నస్తక్షకచండయోః,	రస్నః—(పు) వడ్లవాఁడు, కోపముగలవాఁడు.
వస్నం స్యాద్వేతనే మూల్యే వసనద్రవ్యయోరపి. ౧౨.	వస్నం—(న) కూలి, వెల, వస్త్రము, ధనము.
స్వప్నస్సుప్తస్య విజ్ఞానే స్వప్నస్స్వాపే చ దర్శనే,	స్వప్నః—(పు) కల, నిద్ర, చూచుట.
బుధ్నశ్శిఫాయాం రుద్రే చ	బుధ్నః—(పు) చెట్టువేరు, శివుఁడు.
రత్నం శ్రేష్ఠే మణావపి. ౧౩.	రత్నం—(న) సజాతీయములలో శ్రేష్ఠము, మణి.

నగ్నోఽపి చ క్షపణకే వివస్త్రే చాభిధేయవత్,	నగ్నః—(పు) క్షపణమతస్థుఁడు, (త్రి) వస్త్రహీనుఁడు.
లగ్నం రాశ్యుదయే లగ్నం సక్తలజ్జితయోరపి. ౧౪.	లగ్నం—వా(న) మేషాదిరాసుల యుదయము, (త్రి) కలిసినది, సిగ్గునొందినవాఁడు. [బడినది.
ఛన్నం రహశ్ఛాదితయోః	ఛన్నం—(న) రహస్యము, (త్రి) కప్పఁ
స్యాదన్నం భుక్తభక్తయోః,	అన్నం—(త్రి) భక్షింపఁబడినది, అన్నము.
భిన్నమన్యార్థవచనే సంగతే దారితే స్ఫుటే. ౧౫.	భిన్నం—(త్రి) వేఱైనది, కూడుకొన్నది, భేదింపఁబడినది, వికసించినది.
విన్నం జ్ఞాతే స్థితే లబ్ధే	విన్నం—(త్రి) తెలియఁబడినది, ఉన్నది, పొందఁబడినది.
ఛిన్నం భిన్నే తు వాచ్యవత్, ఛిన్నామృతాయాం పుంశ్చల్యా	ఛిన్నం—(త్రి) భేదింపఁబడినది, (స్త్రీ) తిప్పతీఁగె, అంకుటాలు.
మున్నః క్లిన్నే చ సూరతే.	ఉన్నః—(త్రి) తడిసినది, దయగలవాఁడు.
చిహ్నం ధ్వజే పతాకాయాం	చిహ్నం—(న) గురుతు, జెండా.
ద్యుమ్నం విత్తే పరాక్రమే,	ద్యుమ్నం—(న) ధనము, పోటరితనము
ధనుస్సంజ్ఞా ప్రియాళుద్రౌ రాశిభేదే శరాసనే. ౧౬.	ధనుః—(న) మోరటచెట్టు, ధనూరాశి, విల్లు.
తనుః కాయే కృశే చాల్పే విరళేఽపి చ వాచ్యవత్,	తనుః—(స్త్రీ) శరీరము, (త్రి) కృశించినది, అల్పమైనది, విరళమైనది.
హనుః ప్రహరణే మృత్యౌ కపోలావయవే గదే. ౧౭.	హనుః—(స్త్రీ) దెబ్బ, మృత్యువు, దవడ, రోగము, బెత్తము.
హనుర్హట్టవిలాసిన్యాం	[సూర్యుఁడు.
సూనుః పుత్రేఽనుజే రవౌ,	సూనుః—(పు) కుమారుఁడు, తమ్ముఁడు,
సానుశ్శృంగే బుధే మార్గే వాత్యాయాం పల్లవే వనే. ౧౮.	సానుః—(పు) శిఖరము, విద్వాంసుఁడు, త్రోవ, వాయుసంఘము, చిగురు, వనము.
దానుర్దాతరి విజ్ఞాతే	దానుః—(త్రి) దాత, తెలియఁబడినది.
భానుః కిరణసూర్యయోః,	భానుః—(పు) కిరణము, సూర్యుఁడు.

ధేనస్సముద్రే నద్యాం తు ధేనీ శ్యేనస్సితే ఖగే. ౨౦.

ధేనః—(పు) సముద్రము, (స్త్రీ) నది.

శ్యేనః—(త్రి) తెల్లనిని, డేగ.

మునిర్వ్యమీం గు దీ బుద్ధ ప్రియాళాగ స్తికింశుకే,

మునః—(పు) మునీశ్వరుఁడు, గారచెట్టు, బుద్ధుఁడు, మొరటచెట్టు, అవిసెచెట్టు, మోదుగుచెట్టు.

జ్యానిర్హానౌ ప్రవంత్యాంచ యోనిస్స్యాదాకరే భగే.

జ్యానిః—(స్త్రీ) హాని, నది.

యోనిః—(పు) స్థానము, భగము.

జ్యోత్స్నీ పటోలికాయాం స్యాజ్జ్యోత్స్నాయుక్తవిభావరౌ,

జ్యోత్స్నీ—(స్త్రీ) పొట్లచెట్లు, వెన్నెల రాత్రి.

జ్యోత్స్నా సచంద్రనక్షత్రే రాత్రౌ చంద్రాతపేఽపి చ.

జ్యోత్స్నా—(స్త్రీ) చంద్రునితోఁగూడిన రాత్రి, వెన్నెల.

రాస్నా స్మృతా భుజంగాక్ష్యామేలాపర్ణ్యాం చ కథ్యతే,

రాస్నా—(స్త్రీ) సర్పాక్షిచెట్టు, సన్నరాష్ట్రము.

మృత్స్నా తు పరికాయాం స్యాన్మృత్సాయామపి దృశ్యతే. ౨౩.

మృత్స్నా—(స్త్రీ) తొవరిమన్ను, శ్రేష్ఠమగు మన్ను.

దీనా మూషికయోషాయాం దుర్గతే కాతరేఽన్యవత్.

దీనా—(స్త్రీ) ఆఁడెలుక, (త్రి) దరిద్రుఁడు, భయపడువాఁడు.

ధానా భృష్టయవే ప్రోక్తా ధాన్యాకేఽభినవోద్భిది.

ధానా—(స్త్రీ) వేపుడుబియ్యము, ధనియము, క్రొత్తవిత్తనము.

అథ నాంత స్త్రీవర్ణః.

నాంత త్రివర్ణము.

అవనం రక్షణే ప్రీతౌ

అవనం—(త్రి) రక్షించుట, తృప్తినొందుట.

భవనం భావవేశ్మనోః

భవనం—(న) అభిప్రాయము, గృహము,

భువనం విష్టపే మహ్యాం సలిలేఽపి వియత్యపి, ౨౫.

భువనం—(న) లోకము, భూమి, జలము, ఆకాశము.

సవనం యజనే స్నానే సోమ

సవనం—(న) యజ్ఞము, స్నానము, సోమ [పావనము

నిగ్గళనేఽపి చ,	
అయనం పథి భానోస్స్యాదు దగ్దక్షిణతో గతౌ. ౨౬.	అయనం—(న) మార్గము, దక్షిణోత్తరాయణములు.
జయనం స్యాత్తురంగాది సన్నాహే విజయేఽపి చ,	జయనం—(న) అశ్వాదుల కవచము, జయము.
శయనం సురతే నిద్రాశయ్యయోరపిభాషితం. ౨౭.	శయనం—(న) సంభోగము, నిద్ర, పానుపు.
శమనం శాంతివధయోశ్శమనశ్శ్రాద్ధదైవతే,	శమనం—(న) ఓరిమి, చంపుట. (పు) యముఁడు.
దశనః కవచే దంతే దశనశ్శిఖరేఽపి చ. ౨౮.	దశనః—(పు) కవచము, దంతము, అగ్రము.
జఘనం కామినీ శ్రోణిపురోభాగే కటీరకే,	జఘనం—(న) స్త్రీలకటిముందుభాగము, మొల.
తపనస్తరణౌ తాపే భల్లాతే నరకాంతరే. ౨౯.	తపనః—(పు) సూర్యుఁడు, వేడిమి, జీడిచెట్టు, నరకవిశేషము.
రసనం స్వాదనే ధ్వానే రసనా కాంచిజిహ్వయోః, రసనా చాపి రాస్నాయాం	రసనం—(న) రుచించుట, ధ్వని, (స్త్రీ) మొలనూలు, నాలుక, సన్నరాష్ట్రము.
వసనం ఛాదనేఽంశుకే. ౩౦.	వసనం—(న) కప్పుట, వస్త్రము.
హసనం చ స్మితే హాసేఽంగారధాన్యాం హసన్యపి,	హసనం—(న) చిఱునగవు, నవ్వు, (స్త్రీ) కుంపటి.
శ్వసనో మారుతే శ్వాసే శ్వసనో మదన ద్రుమే.	శ్వసనః—(పు) వాయువు, నిట్టూర్పు, మ్రంగచెట్టు.
కదనం మర్దనే పాపే.	కదనం—(న) మర్దించుట, పాపము.
సదనం మందిరే జలే.	సదనం—(న) గృహము, జలము.
మదనః స్మరధుత్తూర వసంత ద్రుమసిక్థకే. ౩౧.	మదనః—(పు) మన్మథుఁడు, ఉమ్మెత్తచెట్టు, వసంతఋతువు, మ్రంగచెట్టు, మైనము.
దహనశ్చిత్రకే, వహ్నౌ భల్లాతే దుష్టచేష్టితే,	దహనః—(పు) చిత్రమూలపుచెట్టు, అగ్ని, జీడిచెట్టు, (త్రి) దుష్టవ్యాపారముగల వాఁడు.

గహనం గహ్వరే దుఃఖే విపినే కలిలేఽపి చ. 33.	గహనం—(న) గుహ, దుఃఖము, అరణ్యము, (త్రి) ప్రవేశింపరానిది.
స్తననం ధ్వనిమాత్రే స్యాత్కుంథనే మేఘగర్జితే,	స్తననం—(న) ధ్వని, మొక్కపోవుట, మేఘధ్వని.
నిధనం స్యాత్కులే నాశే	నిధనం—(న) కులము, నాశనము.
ప్రధనం దారణే రణే. 34.	ప్రధనం—(న) ఛేదించుట, యుద్ధము.
పవనాఖ్యా కులాలస్య పాకస్థానేఽపిమారుతే,నిష్పావే	పవనః—(పు) ఆవము, వాయువు, తూర్పారబట్టుట.
చాథ వపనం బీజాధానేఽపి ముండనే. 35.	వపనం—(న) విత్తనములుచల్లుట, క్షౌరము.
దమనః కుసుమే వీరే	దమనః—(పు) దవనము, వీరుడు.
దమనశ్ఛర్దనేఽర్దనే, స్యాద్దామ్నాతౌ చ	దమనః—(పు) క్రక్కుట, పీడించుట, సంగ్రహించుట.
యమనం దుఃఖే గోపరతే యమే. 36.	యమనం—(న) దుఃఖము, విరమించుట, ఇంద్రియనిగ్రహము.
కమనః కాముకే కామేఽభిరూపేఽశోకపాదపే,	కమనః—(పు) కామముగలవాడు, మన్మథుడు, అశోకపుచెట్టు.
ధమనోఽప్యనలే భస్త్రాధ్మాపః క్రూరయోరపి. 37. ధమనీ తు హరిద్రాయాం కంధరాశిరయోరపి,	ధమనః—(పు) అగ్ని, తిత్తిఊదువాడు, క్రూరుడు, (స్త్రీ) పసుపు, కంఠము, బోలునరము.
మలనః పటవాసే స్యాన్మర్దనే మలనం మతం. 38.	మలనః— డేరా, (న) మర్దించుట.
చలనం కంపనం కంపే కంప్రే చలనకంపనౌ,	చలనం, కంపనం—(న) చలించుట, చలించునది.
చలనీ వస్త్రఘర్ఘర్యాం వారిభేదేఽపి చ క్వచిత్. 39.	చలనీ—(స్త్రీ) లంగా, గజబంధనవిశేషము.
సేచనం రక్షణే సేకే నౌకాసేచనభాజనే,	సేచనం—(న) కాపాడుట, తడుపుట, ఓడలోని నీరుతోడు పాత్రము.
సేవనం సీవనో పాస్త్యో	సేవనం—(న) కుట్టుట, సేవించుట.

స్సంవ్యానం ఛాదనేఽంశుకే. ౮౦.
సంవ్యానం—(న) కప్పుట, ఉత్తరీయ వస్త్రము.

సమానం సత్సమైక్యేషుసమానో నాభిమారుతే,
సమానం—(త్రి) యోగ్యమైనది, సమానమైనది, ఒక్కటైనది, (పు) సమానమను వాయువు.

శోభనో గ్రహయోగే స్యాచ్ఛోభనో సుందరేఽన్యవత్. ౮౧
శోభనః—(పు) శోభనయోగము, (త్రి) సుందరము.

శాసనం రాజదత్తోర్వ్యాం లేఖాజ్ఞాశాస్త్రశాస్తిషు,
శాసనం—(న) రాజుచే నొసంగఁబడిన భూమి, జాబు, ఆజ్ఞ, శాస్త్రము, శిక్ష.

వాసనం వసనే వీరాసనే జ్ఞానే చ ధూపనే. ౮౨.
వాసనం—(న) వస్త్రము, వీరాసనము, జ్ఞానము, వాసనపట్టుట.

ఆసనం ద్విరదస్కంధే పీఠే యాత్రానివర్తనే, ఆసనీ పణ్యవీథ్యాం స్యాదాసనో జీవకద్రుమే. ౮౩.
ఆసనం—(న) ఏనుఁగుమూపు, పీఠము, దేశకాలముల ననుసరించి యుద్ధయాత్ర మానుట, (స్త్రీ) అంగడివీథి, (పు) వేగిసచెట్టు.

స్పర్శనో మారుతే స్పర్శదానయోస్స్పర్శనంమతం,
స్పర్శనః—(పు) వాయువు, (న) స్పృశించుట, ఈవి.

దర్శనం నయనస్వప్నబుద్ధిధర్మోపలబ్ధిషు. ౮౪. శాస్త్రదర్పణయోశ్చాపి.
దర్శనం—(న) నేత్రము, స్వప్నము, బుద్ధి, ధర్మము, జ్ఞానము, శాస్త్రము, అద్దము.

దంశనం దంశవర్మణోః,
దంశనం—(న) కొఱకుట, కవచము.

పిశునం కుంకుమే క్రూరే సూచకే చాభిధేయవత్.
పిశునం—(న) కుంకుమ, (త్రి) క్రూరమైనది, కొండెగాఁడు.

శకునం చ శుభాశంసానిమిత్తే శకునః ఖగే,
శకునం—(న) శుభమును సూచించు నిమిత్తము, (పు) పక్షి.

మిథునో రాశిభేదే స్యాన్మిథునం దంపతీయుగే, ౮౫.
మిథునః—(పు) మిథునరాశి, (న) భార్యాభర్తలు.

తలునః పవనే యూని స్త్రియాం చ తలునీ విదుః,
తలునః—(పు) వాయువు, పిన్నవయస్సువాఁడు, (స్త్రీ) యౌవనవతి.

తలినం విరళే స్తోకే స్వచ్ఛేఽపి తలినం మతం. ౮౭.
తలినం—(త్రి) విరళమైనది, సల్పమైనది, నిర్మలమైనది.

మలినం దూషితే కృష్ణేఋతుమత్యాం మలిన్యపి,
మలినం—(త్రి) దూషింపఁబడినది, నల్లనిది, మలినీ, (స్త్రీ) ముట్టుది.

కఠినం నిష్ఠురే స్థాల్యాం శర్కరాయాం గుడస్య చ. కఠినా కాటికాయాం చ కఠినీతి ప్రయుజ్యతే,
కఠినం—(త్రి) కఠినమైనది (న) పాత్రము, (స్త్రీ) పంచదార, కఠినీ, (స్త్రీ) హారిదళము మణిశిల మున్నగుధాతువులు.

పీతనం హారితాళేస్యాత్కుంకుమే పీతదారుణి. ౮౯.
ఆమ్రాతకే పీతనశ్చ హారిద్రాయాం చ పీతనా, పీతనం త్రిషు ప్రీతేఽపి
పీతనం—(న) హారిదళము, కుంకుమ, (పు) దేవదారుచెట్టు, అంబాళవృక్షము, (స్త్రీ) పసుపు, (త్రి) పచ్చని పదార్థము.

మైథునం సంగతే రతే. ౯౦.
మైథునం—(న) సంబంధము, సంభోగము.

కేతనం లాంఛనే కార్యే గేహే చోపనిమంత్రణే,
కేతనం—(న) చిహ్నము, చేయఁదగినపని, గృహము, పిలుచుట.

ఛర్దనోఽలంబుషే నింబే ఛర్దనం వమనేఽపి చ. ౯౧.
ఛర్దనః—(పు) చిఱ్ఱికూర, వేఁపచెట్టు, (న) వమనము.

ఛేదనం కర్తనే భేదే
ఛేదనం—(న) నఱకుట, భేదించుట.

ఛదనం పక్షపత్రయోః,
ఛదనం—(న) ఱెక్క, ఆకు.

తోదనం వ్యథనే తోత్రే
తోదనం—(న) బాధ, కొరడా.

రోదనం క్రందనేఽశ్రుణి. ౯౨
రోదనం—(న) ఏడ్చుట, కన్నీరు.

అపానం తు గుదే ప్రోక్తమపాన స్తస్య మారుతే,
అపానం—(న) గుదము, (పు) అపానవాయువు.

సంతానస్సంతతౌ గోత్రే స్యాదపత్యే సురద్రుమే ౯౩.
సంతానః—(పు) పుత్రపౌత్ర పారంపర్యము, కులము, బిడ్డ, కల్పవృక్షము.

వితానో యజ్ఞ విస్తారోల్లోచేషు క్రతుకర్మణి, వృత్తభేదావసరయో ర్వితానం తుచ్ఛమందయోః. ౯౪.
వితానః—(పు) యజ్ఞము, విస్తారము, చాందిని, యజ్ఞకర్మము, (న) వృత్తవిశేషము, సమయము, (త్రి) నీచమైనది, మందమైనది.

ఉత్తానం స్యాదగంభీరే తథా సుప్తోన్ముఖేఽన్యవత్,
ఉత్తానం—(త్రి) లోతు లేనిది, ఊర్ధ్వముఖముగా శయనించునది.

ఆదానం గ్రహణే విద్యాద లంకారేఽపి వాజినాం,
ఆదానం—(న) గ్రహించుట, అశ్వము నలంకరించుట.

నిదానం కారణే రోగనిర్ణయే వత్సదామని,
నిదానం—(న) కారణము, రోగనిర్ణయము, దూడనుకట్టు కన్నెత్రాడు.

ఉద్యానం వనభేదే స్యాన్నిస్సృతేఽపి ప్రయోజనే.
ఉద్యానం—(న) శృంగారవనము, వెడలుట, ప్రయోజనము.

అమ్లానో ఝింటికాభేదే వాచ్యవ న్నిర్మలే స్మృతః,
అమ్లానః—(పు) పెద్దగోరంట, (త్రి) నిర్మలమైనది.

వ్యుత్థానం స్వైరకరణే విరోధాచరణేఽపి చ. ౫౭.
వ్యుత్థానం—(న) స్వతంత్రకార్యము, విరుద్ధముగాఁ జేయుట.

ఉత్థాన ముద్యమే తంత్రే పౌరుషే పుస్తకే రణే, అంగణోద్గమహర్షేషు మలవేగేఽపి కీర్తితం. ౫౮.
ఉత్థానం—(న) ప్రయత్నము, రాజ్యతంత్రవిచారణ, పురుషకారము, పుస్తకము, యుద్ధము, ముంగిలి, బయలుదేరుట, సంతోషము, మలవిసర్జనము.

సంస్థాన మాకృతౌ మృత్యౌ సన్నివేశే చతుష్పథే,
సంస్థానం—(న) ఆకారము, మరణము, నగరముచుట్టునుండు ప్రదేశము, నాలుగు త్రోవలుగలియుచోటు.

ధావనం ప్రగమే శుద్ధావృశ్నిపర్ణ్యాం తు ధావనీ
ధావనం—(న) పరుగెత్తుట, పరిశుద్ధి, (స్త్రీ) కోలపొన్నచెట్టు.

పావనం తు జలే కృచ్ఛ్రే పావకాధ్యానయోరపి, పావనస్సిల్హకే వహ్నౌ ప్రాయశ్చిత్తే చ పావనం. ౬౦. వాచ్యవత్పావయితరి హరీతక్యాం తు పావనీ,
పావనం—(న) జలము, కృచ్ఛ్రవ్రతము, పరిశుద్ధి, వాతరోగము, (పు) అందుకుబంకతోఁ జేసినధూపద్రవ్యము, అగ్ని, ప్రాయశ్చిత్తము, (త్రి) పవిత్రముగావించునది, పావనీ, (స్త్రీ) కరకచెట్టు.

వామనోఽంకోటవైకుంఠ ఖర్వదక్షిణదిగ్గజే. ౬౧.
వామనః—(పు) ఊడుగుచెట్టు, విష్ణువు, పొట్టివాఁడు, దక్షిణదిగ్గజము.

స్థాపనం స్యాత్పుంసవనే సమాధా రోపణేఽపి చ,	స్థాపనం—(న) పుంసవనకర్మము, సమాధి. ఆరోపించుట.
యాపనం వర్తనే కాలక్షేపే నిరసనేఽపి చ. ౬౨.	యాపనం—(న) వ్యాపారము, కాలము జరుపుట, తిరస్కారము.
యుంజానస్సారథౌ విప్రే బుధానః పండితే గురౌ,	యుంజానః—(పు) సారథి, బ్రాహ్మణుఁడు. బుధానః—(పు) విద్వాంసుఁడు, బృహస్పతి.
దృశానం జ్యోతిషి ప్రోక్తం దృశానశ్చ విరోచనే. ౬౩.	దృశానం—(న) కాంతి, (పు) సూర్యుఁడు.
జవనో దేశభేదే స్యాద్వేగవేగాధికాశ్వయోః, జవన్యోషధిభేదే స్యాద్వాచ్యవద్వేగిని స్మృతం.	జవనః—(పు) యవనదేశము, వేగము, వేగవంతమగుగుఱ్ఱము, జవనీ, (స్త్రీ) ఓషధివిశేషము, (త్రి) వేగముగలది.
జీవనం వర్తనే నీరే పుత్రజీవే తు జీవనః,	జీవనం—(న) వృత్తి, నీరు, (పు) పుత్రజీవిచెట్టు.
జీవనీ జీవనా చేతి జీవంతీ మేదయోః క్రమాత్. ౬౪.	జీవనీ, జీవనా—(స్త్రీ) (క్రమముగా) పాలకూర, మేధయనుగంధద్రవ్యము.
దేవనం వ్యవహారే స్యాజ్జిగీషాక్రీడయోరపి,అక్షేషు దేవనః ప్రోక్తో	దేవనం—(న) వ్యవహారము, జయించుకోర్కి, ఆట, (పు) పాచికలు.
మేహనం మూత్రశిశ్నయోః.	మేహనం—(న) మూత్రము, శిశ్నము.
తేమనం వ్యంజనే క్లేదే తేమనీచుల్లికాంతరే,	తేమనం—(న) పులుసు, తడుపుట, తేమనీ (స్త్రీ) పొయ్యి.
సావనో యజ్ఞకర్మాంతే యజమానప్రచేతసోః. ౬౫.	సావనః—(పు) యాగాంతము, యజ్ఞము చేసినవాఁడు, వరుణదేవుఁడు.
విజ్ఞానం కార్మణే జ్ఞానే	విజ్ఞానం—(న) స్తంభనమోహనాదిక్రియలు, శిల్పాదిజ్ఞానము.
ప్రజ్ఞానం లాంఛనే ధియి,	ప్రజ్ఞానం—(న) చిహ్నము, బుద్ధి.
హాయనోఽర్చిషి వర్షే చ వ్రీ	హాయనః—(పు) అగ్నిజ్వాల, సంవత్సర

హింభేదే చ హాయనః.	ము, ధాన్యవిశేషము.
ఫాల్గునస్తు తపస్యేఽపి పూర్ణిమాయాం తు ఫాల్గునీ,	ఫాల్గునః—(పు) ఫాల్గునమాసము, ఫాల్గునీ, (స్త్రీ) ఫాల్గునమాసపూర్ణిమ.
ఫల్గునః కథితః పార్థే నదీజే కకుభేఽపి చ. ౧౯.	ఫల్గునః—(పు) అర్జునుఁడు, బ్రహ్మమేడిచెట్టు, మద్దిచెట్టు.
వేష్టనం కర్ణశష్కుల్యాముష్ణీషే పరివారణే,	వేష్టనం—(న) చెవివెలుపలిభాగము, తలపాగ, చుట్టుకొనుట.
గోస్తనో హారభేదేఽపి ద్రాక్షాయామపి గోస్తనీ. ౨౦	గోస్తనః—(పు) నలువదిపూసల సరము, గోస్తనీ, (స్త్రీ) ద్రాక్షతీఁగ.
కల్పనం కర్తనే క్లప్తౌ సజ్జనాయాం తు కల్పనా.	కల్పనం—(న) ఛేదించుట, రచించుట, (స్త్రీ) ఆయత్తముచేయుటకై యేనుఁగునకు గట్టు నిడుత్రాడు.
కర్తనం ఛేదనే ప్రాహుర్నారీణాం తూలసేవనే. ౨౧.	కర్తనం—(న) కత్తిరించుట, స్త్రీలు రాట్నము వడకుట.
లంఘనం తూపవాసే స్యాత్క్రమణే ప్లవనేఽపి చ,	లంఘనం—(న) లంకణము, నడచుట, ఎగిరి దాఁటుట.
మండనం స్యాదలంకారేఽలంకరిష్ణౌ తు వాచ్యవత్,	మండనం—(న) అలంకారము, (త్రి) అలంకరించునది.
భండనం కవచే యుద్ధే ఖలీకారేఽపి వర్తతే,	భండనం—(న) కవచము, యుద్ధము, అపకారము.
ముండనం వపనే త్రాణే	ముండనం—(న) క్షౌరము, రక్షణము.
హిండనం లేఖనే రతే. ౨౩.	హిండనం—(న) వ్రాయుట, సంభోగము.
అంగనం ప్రాంగణే యానే కామిన్యామంగనామతా, కుబేరదిక్కరిణ్యాశ్చ మప్యంగనా పరికీర్తితా.	అంగనం—(న) ముంగిలి నడచుట, (స్త్రీ) స్త్రీ, ఉత్తరదిగ్గజము భార్య.
గంధనం సూచనోత్సాహహింసనేషు ప్రకాశనే.	గంధనం—(న) తెలుపుట, ఉత్సాహము, బాధించుట, ప్రకాశించుట.
నందనం వాసవోద్యానే నం	నందనం—(న) నందనవనము, (పు) సంతో

దనో హార్షకే సుతే. ౭౫.	తోషము, పుత్రుడు.
స్యందనం తు స్రుతౌ నీరే స్యందన స్తినిశే రథే,	స్యందనం—(న) స్రవించుట, జలము,(పు) నెమ్మిచెట్టు, రథము.
క్రందనం రోదనేఽహ్వానే	కందనం—(న) ఏడ్చుట, పిలుచుట.
చందనం మలయోద్భవే. ౭౬. చందనః కపిభేదే స్యాన్న దీభేదే తు చందనీ,	చందనం—(న) మంచిగంధము,(పు) చందనుడను వానరుడు, చందనీ, (సీ) నదీ విశేషము.
వర్ధనం ఛేదనే వృద్ధౌ వారి ధాన్యాం చ వర్ధనీ. ౭౭.	వర్ధనం—(న) నఱుకుడు, వృద్ధినొందుట, వర్ధనీ, (సీ) జలపాత్రము (కూజా)
వ్యంజనం తేమనే చిహ్నే శ్మశ్రుణ్యవయవేఽపి చ,	వ్యంజనం—(న) పులుసు మొదలగునవి, చిహ్నము, గడ్డము మీసములు, అవయవములు.
రంజనో రాగజనకే రంజనం రక్తచందనే. ౭౮. గుం ద్రారోచనికానీలీ మంజిష్ఠాసు చ రంజనీ,	రంజనః—(పు) అనురాగము కలిగించువాడు, (న) రక్తచందనము, రంజనీ, (సీ) ప్రేంకణపుచెట్టు, గోరోచనము,నీలిచెట్టు, మంజిష్ఠ.
అంజనం కజ్జలే చాక్తౌ సౌవీరే చ రసాంజనే. ౭౯. అంజనో దిగ్గజే జ్యేష్ఠాహ్యా మంజనాప్యనిల స్త్రియాం, అంజనీ లేపనాయాం చ	అంజనం—(న) కాటుక, కలుపుట, సౌవీరాంజనము, రసాంజనము, (పు) పశ్చిమ దిగ్గజము, బల్లి, (సీ) అంజనాదేవి, అంజనీ, (సీ) పూతపూయుట.
గృంజనస్తు రసోనకే. ౮౦. విషదిగ్ధపశోర్మాంసే గృంజనం చ ప్రకీర్తితం,	గృంజనః—(పు) వెల్లుల్లి, (న) విషము, పొదిగిన పశుమాంసము.
లేఖనం ఛర్దనే భూర్జే లిపిన్యాసే చ లేఖనం. ౮౧	లేఖనం—(న) వమనము, భుజపత్రిచెట్టు, వ్రాత.
యోజనం చ చతుష్క్రోశ్యాంయోగే చ పరమాత్మని,	యోజనం—(న) ఆమడ, కూడిక, పరమాత్మ.
గర్జనం నిస్వనే కోపే	గర్జనం—(న) ధ్వని, కోపము.

వర్జనం త్యాగహింసయోః.	వర్జనం—(న) విడుచుట, చంపుట.
మార్జనం కథితం మార్ష్టౌ మార్జనో లోధ్రశాఖిని,	మార్జనం—(న) తుడుచుట, (పు) లొద్దుగు చెట్టు.
సజ్జనో వాచ్యవత్సాధౌ సజ్జ నం ఘట్టగుల్మకే. ౮౩. సజ్జ నా కల్పనాయాం తు	సజ్జనః—(త్రి) సత్కులమునఁబుట్టినవాఁడు, (న) శిబిరమునకు చుట్టువేయుకంచె, (స్త్రీ) నాయకుఁడధిరోహించుటకై యేనుఁగును సిద్ధముచేయుట.
భాజనం యోగ్యపాత్రయోః,	భాజనం—(న) యోగ్యము, పాత్రము.
అర్జునః కకుభే పార్థే కార్తవీ ర్యేమయూరయోః. ౮౪. మాతురేకసుతేఽపి స్యా దర్జునో ధవళేఽన్యవత్, అర్జునం తు తృణే నేత్ర గదే స్యాదర్జునీ గవి. ౮౫. ఉషాయాం కరతోయా యాం కుట్టన్యామపి చ క్వచిత్,	అర్జునః—(పు) మద్దిచెట్టు, అర్జునుఁడు, కార్తవీర్యార్జునుఁడు, నెమలి, ఒకతల్లి కొక్కకొడుకు, (త్రి) తెల్లనిది, (న) తృణవిశేషము, నేత్రరోగము, అర్జునీ, (స్త్రీ) గోవు, ఉషాదేవి, బాహుదయను నది, తార్పుడుకత్తె.
వృజినం కల్మషే క్లేశే వృజినః కుటిలేఽన్యవత్. ౮౬.	వృజినం—(న) పాపము, (పు) కష్టము, (త్రి) కుటిలుఁడు. [యము.
లాంఛనం లక్ష్మణే నామ్ని	లాంఛనం—(న) చిహ్నము, నామధే
బంధనం వధబంధయోః,	బంధనం—(న) చంపుట, కట్టుట.
జగన్నురగ్నౌ జంతౌ చ	జగన్నుః—(పు) అగ్ని, జంతువు.
వచక్నుర్వాగ్మివిప్రయోః.	వచక్నుః—(త్రి) మాటకారి, బ్రాహ్మ ణుఁడు.
ప్రసూనం వాచ్యవత్సూనే ప్రసూనంఫలపుష్పయోః,	ప్రసూనం—(త్రి) పుట్టినది, (న) ఫలము, పుష్పము.
కానీనః కన్యకాజాతతనయే వ్యాసకర్ణయోః. ౮౭.	కానీనః—(పు) కన్యయందు జనించిన వాఁడు, వ్యాసమహర్షి, కర్ణుఁడు.
కాననం విపినే గేహే పర	కాననం—(న) అడవి, గృహము, బ్రహ్మ

మేఖ్యాముఖేఽపి చ,	సుఖము.
కాంచనః కాంచనారే స్యా చ్చంపకే నాగకేసరే. ౮౯. ఉదుంబరే చ ధుత్తూరే హారిద్రాయాం చ కాంచనీ, కాంచనం హేమ్ని కింజల్కే	కాంచనః—(పు) కాంచనపుచెట్టు, సంపెంగ చెట్టు, నాగకేసరపుచెట్టు, మేడిచెట్టు, ఉమ్మెత్తచెట్టు, కాంచనీ, (స్త్రీ) పసుపు, (న) బంగారము, పద్మకింజల్కము.
కుహానం కాచభాజనే. ౯౦. గోలకే	కుహానం—(న) గాజుపాత్రము, ఉండ.
చాథ శకునిస్స్యాబలే కరణే ఖగే,	శకునిః—(పు) దుర్యోధనుమామ, శకుని కరణము, పక్షి.
రోచనా రక్తకల్హారే రోచనః కూటశాల్మలౌ. ౯౧. మంగళ్యేఽపి చ గోపిత్తే రోచనా రుచిరస్త్రియాం,	రోచనా—(స్త్రీ) ఎఱ్ఱకలువ, (పు) కొండ బూరుగుచెట్టు, నల్లఅగలు చెట్టు, (స్త్రీ) గోరోచనము, సుందరమగు స్త్రీ.
వ్యసనం త్వశుభే సక్తౌ పాన స్త్రీమృగయాదిషు. ౯౨ దైవానిష్టఫలే పాపే విపత్తౌ నిష్ఫలోద్యమే,	వ్యసనం—(న) దుఃఖము, ఆసక్తి, సప్త వ్యసనములు, దైవమువలన గలుగు కష్టము, పాపము, ఆపద, నిష్ఫలమైన యత్నము.
ఉదానోఽప్యుదరావర్తే మరుత్సర్పవిశేషయోః. ౯౩.	ఉదానః—(పు) నాభి, ఉదానవాయువు, సర్పవిశేషము.
ఉద్ధానముద్గతే చుల్ల్యాం	ఉద్ధానం—(న) బయలువెడలినది, పొయ్యి.
విలగ్నో లగ్నమధ్యయోః,	విలగ్నః—(త్రి) తగులుకొన్నది, నడుము.
సంధానం స్యాదభిషవే తథా సంఘటనేఽపి చ. ౯౪.	సంధానం—(న) కల్లుతేట, కూర్చుట.
రాధనం రాధనే ప్రాప్తౌ రాధనం తోషణేఽపి చ,	రాధనం—(న) పూజించుట, పొందుట, సంతోషించుట.
సాధనం నిర్వృతౌ మేఢ్రే సైన్యేసిద్ధౌ గతౌ వధే. ౯౫. ఉపాయే మృతసంస్కారే	సాధనం—(న) నాశనము, శిశ్నము, సేన, నెఱవేరుట, నడచుట, చంపుట, ఉపాయము, శవమునకుఁజేయు దహనాది

దాపనే౽నుగమే ధనే,

క్రియలు, ఋణమునిచ్చుట, వెంటఁబోవుట, ధనము.

ప్రధానస్తు మహామాత్రే ప్రకృతౌ పరమాత్మని, ౯౮. ప్రజ్ఞాయాం చ ప్రధానం స్యాదేకత్వే౽నుసదోత్తమే,

ప్రధానః—(పు) ముఖ్యుఁడు, (న) మాయారూపముగు నీశ్వరశక్తి, పరమాత్మ, బుద్ధి, ముఖ్యము, (పు) కార్యసహాయుఁడు.

గ్రామీణో గ్రామసంభూతే గ్రామీణశ్శుని వాయసే.

గ్రామీణః—(త్రి) గ్రామమునందుఁ బుట్టినది, కుక్క, కాకి.

పాఠీనో మీనభేదే స్యాత్పాఠకే గుగ్గులుద్రుమే,

పాఠీనః—(పు) మత్స్యవిశేషము, ఉపాధ్యాయుఁడు, గుగ్గిలపుచెట్టు.

కౌలీనం స్యాత్కులీనత్వే గుహ్యే జన్యే కుకర్మణి. ౯౯. కౌశేయకే విహంగాది పశూనాం సంగరే౽పి చ,

కౌలీనం—(న) మంచికులమునఁ బుట్టుట, రహస్యావయవము, యుద్ధము, చెడుకార్యము, పట్టుబట్ట, పశుపక్ష్యాదుల పోరు.

కౌపీనం స్యాదకార్యే స్యాద్గుహ్యేచీరప్రదేశయోః.

కౌపీనం—(న) పాపపుకార్యము, పురుషుని మర్మాంగము, గోచిపాత.

విక్లిన్నో జరయా జీర్ణే శీర్ణే చార్ద్రేచ వాచ్యవత్,

విక్లిన్నః—(న) ముసలితనము, చినిగిపోయినది, తడిసినది.

ఆపన్నస్సవిపత్తౌ స్యాత్ప్రాప్తే వాచ్యవదీరితః. ౧౦౦.

ఆపన్నః—(త్రి) ఆపదతోఁ గూడినది, పొందఁబడినది.

విపన్నః కథితో నష్టే విపన్నశ్చ భుజంగమే,

విపన్న,—(త్రి) నష్టమైనది, (పు) పాము.

విచ్ఛిన్నం చ సమాలంభే విపన్నే కుటిలే౽న్యవత్. ౧౦౧.

విచ్ఛిన్నం—(త్రి) మైపూఁత, ఆపదనొందినది, కుటిలమైనది.

సంపన్నం సాధితే ప్రోక్తం సంపత్తిసహితే౽న్యవత్,

సంపన్నం—(త్రి) సాధింపఁబడినది, సంపదతోఁ గూడినది.

తమోఘ్నస్సూర్యవహ్నిందు

తమోఘ్నః—(పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని,

బుద్ధశంకరకృష్ణేషు. ౧౦౨.	చంద్రుఁడు, బుద్ధదేవుఁడు, శివుఁడు, విష్ణువు.
విషఘ్నాఖ్యా శిరీషే స్యాత్త్రివృతామృతయోరపి,	విషఘ్నః—(పు) దిరిశెనపుచెట్టు, తెల్లతెగడ, తిప్పతీగ.
శిఖీ వహ్నౌ బలీవర్దే శరే కేతుగ్రహేద్రుమే. ౧౦౩. కేకికుక్కుటయోశ్చాఽథ శిఖీ చూడాన్వితేఽన్యవత్,	శిఖీ—(పు) అగ్ని, వృషభము, బాణము, కేతుగ్రహము, వృక్షము, నెమిలి, కోడి, (త్రి) జుట్టుకలది.
శాఖీ స్యాత్పాదపే వేదే తురుష్కాఖ్యజనేఽపి చ ౧౦౪.	శాఖీ—(పు) వృక్షము, వేదము, మహమ్మదీయుఁడు.
ఖడ్గీ ఖడ్గాయుధే ఖడ్గే	ఖడ్గీ—(పు) ఖడ్గము, ఖడ్గమృగము,
శృంగీ నాగద్రుమాద్రిషు,	శృంగీ—(పు) ఏనుఁగు, చెట్టు, పర్వతము.
సాదీ తురంగమాతంగరథారోహేషు కథ్యతే.	సాదీ—(పు) గుఱ్ఱపురౌతు, మావటివాఁడు, సారథి.
పత్త్రీ శ్యేనే రథే కాండే ఖగద్రురథికాద్రిషు,	పత్త్రీ—(పు) డేగ, రథము, బాణము, పక్షి, వృక్షము, రథికుఁడు, పర్వతము.
వజ్రీ దశబలే శక్రే	వజ్రీ—(పు) బుద్ధదేవుఁడు, దేవేంద్రుఁడు.
వాజీ బాణాశ్వపక్షిషు. ౧౦౫.	వాజీ—(పు) బాణము, గుఱ్ఱము, పక్షి.
చక్రీ కులాలవైకుంఠకోకాహిగ్రామజాలిషు,	చక్రీ—(పు) కుమ్మరి, విష్ణువు, చక్రవాకము, సర్పము, గ్రామములకధికారి,
ధన్వీ ధనుర్ధరే పార్థే విదగ్ధే కకుభద్రుమే. ౧౦౬.	ధన్వీ—(పు) విలుకాఁడు, అర్జునుఁడు, నేర్పరి, మద్దిచెట్టు.
కృతీ స్యాత్పండితే యోగ్యే	కృతీ—(పు) విద్వాంసుఁడు, సజ్జనుఁడు,
పాశీ పాశధరేఽప్పతౌ,	పాశీ—(పు) పాశము ధరించినవాఁడు, వరుణుఁడు.
నందీ హరప్రతీహారే గర్దభాండే వటద్రుమే. ౧౦౭.	నందీ—(పు) నందికేశ్వరుఁడు, కలజువ్వి చెట్టు, మఱ్ఱిచెట్టు.

నందినీ తు ననందాయాం ధేన్వాం సురసరిత్యపి,	నందినీ—(స్త్రీ) మగనితోఁబుట్టువు, నందినీ ధేనువు, ఆకాశగంగ.
రోహీ రోహితకేఽశ్వత్థపట పాదపయోరపి. ౧౦౯.	రోహీ—(పు) ములుమోదుగు, రావి చెట్టు, మఱ్ఱిచెట్టు.
హలీ బలే కృషీకే స్యా	హాలీ—(పు) బలరాముఁడు, వ్యవసాయముచేయువాఁడు.
దళీ వృశ్చికభృంగయోః,	అళీ—(పు) తేలు, తుమ్మెద.
వర్ణీ స్యాల్లేఖకే చిత్రకరే స్యా ద్బ్రహ్మచారిణి. ౧౧౦.	వర్ణీ—(పు) వ్రాయువాఁడు, చిత్రకారుఁడు, బ్రహ్మచారి.
శిల్పీ తు వాచ్యవత్కారౌ నగ్నికాయాం చ శిల్పినీ,	శిల్పీ—(పు) వడ్రంగి, (స్త్రీ) సమర్తాడని స్త్రీ, లేక దిసమొలయాడుది.
కామీ స్యాత్కాముకే చక్ర వాకే పారావతేఽపి చ.	కామీ—(పు) కామముగలవాఁడు, చక్రవాకపక్షి, పావురము.
గోమీ చోపాసకే ఫేరౌ	గోమీ—(పు) ఉపాసకుఁడు, నక్క.
వాగ్మీ వాచస్పతౌ పటౌ,	వాగ్మీ—(పు) బృహస్పతి, సమర్థుఁడు.
చర్మీ ఫలకపాణౌ స్యాద్భూర్జే భృంగరిటావపి ౧౧౧.	చర్మీ—(పు) డాలుపట్టినవాఁడు, భుజపత్రిచెట్టు, భృంగిరిటియను శివద్వార పాలకుఁడు.
అర్థీ స్యాద్యాచకేఽపి స్యా త్సేవకే చ వివాదిని,	అర్థీ—(పు) యాచకుఁడు, సేవించువాఁడు, వివాదములాడువాఁడు.
స్వామీ ప్రభౌ విశాఖే చ	స్వామీ—(పు) ప్రభువు, కుమారస్వామి
రాగీ రక్తే చ కాముకే.	రాగి—(పు) అనురాగముగల వాఁడు, విటుఁడు.
ధ్వజీ శైలే రథే విప్రే భుజంగమతురంగయోః,	ధ్వజీ—(పు) పర్వతము, రథము, బ్రాహ్మణుఁడు, సర్పము, గుఱ్ఱము,
భోగీ భుజంగమే రాజ్ఞి గ్రామిణ్యాం నాపితేఽపి చ. ౧౧౨. విహాయ మహిషీం చాన్యరాజయోషితి భోగినీ,	భోగీ—(పు) సర్పము, రాజు, నీలిచెట్టు, మంగలివాఁడు, (స్త్రీ) పట్టాభిషిక్తురాలుగాని రాజుభార్య.

ద్యువా త్వభినవే భానౌ	ద్యువా—(పు) క్రొత్తది, సూర్యుఁడు.
ప్రేత్వా మరుతి వాసవే.	ప్రేత్వా—(పు) వాయువు, ఇంద్రుఁడు.
రాజా ప్రభౌ నృపే చంద్రే యక్షే క్షత్రియశక్రయోః,	రాజా—(పు) ప్రభువు, రాజు, చంద్రుఁడు, యక్షుఁడు, క్షత్రియుఁడు, ఇంద్రుఁడు.
అధ్వా వర్త్మని సంస్థానే స్యాదవస్కందకాలయోః.	అధ్వా—(పు) త్రోవ, చతుష్పథము, ప్రమత్తతావస్థలయందు శత్రువులు పైఁబడుట, కాలము.
ధన్వా జాంగలదేశే స్యాద్ధన్వ చాపే స్థలేఽపి చ,	ధన్వా—(పు) మైదానము, (న) ధనువు, ప్రదేశము.
ఆత్మా దేహమనో బ్రహ్మస్వభావధృతిబుద్ధిషు. ౧౧౮. ప్రయత్నే చాప్య	ఆత్మా—(పు) శరీరము, మనస్సు, పరబ్రహ్మము, స్వభావము, ధైర్యము, బుద్ధి, ప్రయత్నము.
థ గ్రావా ప్రస్తరే జలదే గిరౌ,	గ్రావా—(పు) ఱాయి, మబ్బు, పర్వతము.
బ్రహ్మో విరించిద్విజయోః ఋత్విక్చంద్రార్కయోగయోః. ౧౧౯.	బ్రహ్మా—(పు) బ్రహ్మ, బ్రాహ్మణుఁడు, యజ్ఞము చేయించువాఁడు, గ్రహయోగవిశేషము.
బ్రహ్మ ప్రోక్తం తపోఽధ్యాత్మవేదజ్ఞానేషు సూరిభిః,	బ్రహ్మ—(న) తపస్సు, పరమాత్మ, వేదము, బ్రహ్మజ్ఞానము.
అర్వా చ కుత్సితే వాహే	అర్వా—(త్రి) కుత్సితుఁడు, (పు) అశ్వము.
వృషా కర్ణమహేంద్రయోః.	వృషా—(పు) కర్ణుఁడు, ఇంద్రుఁడు.
యువా స్యాత్తరుణే శ్రేష్ఠే నిసర్గబలశాలిని,	యువా—(త్రి) యౌవనుఁడు, శ్రేష్ఠుఁడు, సహజబలముగలవాఁడు.
పర్వ స్యాదుత్సవే గ్రంథప్రస్తావే లక్షణాంతరే. ౧౨౦. దర్శప్రతిపదోస్సంధౌ విషువత్ప్రభృతిష్వపి,	పర్వ—(న) ఉత్సవము, కణుపు, సమయము, లక్షణవిశేషము, అమావాస్య పాడ్యముల సంధికాలము, సంక్రమణవిషువదాది పుణ్యకాలము.
భర్మ స్వర్ణే భృతౌ భారే	భర్మ—(న) బంగారము, కూలి, బరువు.

చర్మ స్యాద్వల్కలత్వచోః. ౧౨౧.	చర్మ—(న) నారచీర, త్వగింద్రియము.
కర్మ వ్యాప్యే క్రియాయాం చ	కర్మ—(న) సాధనము, క్రియ.
వర్త్మ నేత్రచ్ఛదాధ్వనోః,	వర్త్మ—(న) కనుఱెప్ప, మార్గము.
వర్ష్మ దేహే ప్రమాణాతి సుందరాకారయోరపి. ౧౨౨.	వర్ష్మ—(న) శరీరము, పరిమితి, సుందరాకారము.
సద్మ స్యాన్మందిరే నీరే	సద్మ—(న) గృహము, జలము.
ఛద్మ శాఠ్యాపదేశయోః,	ఛద్మ—(న) కుటిలత్వము, మిష.
ధామ దేహే గృహే రశ్మౌ స్థానే జన్మప్రభావయోః. ౧౨౩.	ధామ—(న) శరీరము, గృహము, కిరణము, స్థానము, పుట్టుక, ప్రభావము.
ప్రేమ నర్మణి చ స్నేహే	ప్రేమ—(న) పరిహాసము, స్నేహము.
వ్యోమ వారివిహాయసోః,	వ్యోమ—(న) జలము, ఆకాశము.
పక్ష్మ సూత్రాదిసూక్ష్మాంశే కింజల్కే నేత్రలోమని.	పక్ష్మ—(న) దారములోని స్వల్పభాగము, పుష్పకేసరము, ఱెప్పవెండ్రుక.
లక్ష్మ చిహ్నే ప్రధానే స్యా	లక్ష్మ—(న) గురుతు, ముఖ్యము.
దశనిః పవివిద్యుతోః,	అశనిః—(పు) వజ్రాయుధము, మెఱపు.
అరత్నిః కఫణౌ హస్తే సప్రకోష్ఠతతాంగుళౌ. ౧౨౪.	అరత్నిః—(పు) మోచేయి, మూర, చాచిన చిటికినవ్రేలుగల మూర.
సేనానీః కార్తికేయే స్యాత్తథా సేనాపతావపి,	సేనానీః—(పు) కుమారస్వామి, సైన్యాధిపతి.
హ్రాదినీ వజ్రతటితోః	హ్రాదినీ—(సీ) వజ్రాయుధము, మెఱపు.
కామినీ భీరువందయోః. ౧౨౫.	కామినీ—(సీ) స్త్రీ, బదనిక.
వాహినీ స్యాత్తరంగిణ్యాం సేనాసైన్యప్రభేదయోః,	వాహినీ—(సీ) నది, సైన్యము, సైన్యవిశేషము.
వర్తనీ తర్కుపిండే స్యాద్వర్తనీ మలినే పథి. ౧౨౬.	వర్తనీ—(సీ) కదురుబిళ్ల, మలినము, మార్గము.

బోధనీ బోధపిప్పల్యోర్బోధనం గంధబోధనే, — బోధనీ—(స్త్రీ) తెలియుట, బోధనం, (న) పరిమళింపఁజేయుట.

వాణినీ నర్తకీమత్తవిదగ్ధవనితాసు చ. ౧౨౭. — వాణినీ—(స్త్రీ) నాట్యస్త్రీ, మదించినస్త్రీ, ప్రౌఢస్త్రీ.

రజనీ నీలికాలాక్షాహరిద్రాయామినీషు చ, — రజనీ—(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, లక్క, పసుపు, రాత్రి.

నళినీ పద్మినీపద్మవ్యోమసింధుసరోవరే. ౧౨౮. నళికాయాం చ నళినీ — నళినీ—(స్త్రీ) పద్మసమూహము, పద్మము, ఆకాశగంగ, పద్మసరస్సు, పద్మలత.

నళినం కమలే జలే, — నళినం—(న) పద్మము, జలము.

మాలినీ వృత్తభేదే స్యాన్మాలాకారస్త్రియామపి. చంపానగర్యాంగౌర్యాం చ మందాకిన్యాం చ మాలినీ, — మాలినీ—(స్త్రీ) మాలినీవృత్తము, పూలుగుచ్చెడి స్త్రీ, చంపాపట్టణము, పార్వతి, ఆకాశగంగ.

శంఖినీ శ్వేతపున్నాగే చోరపుష్ప్యాంవధూభిది. ౧౩౧ — శంఖినీ—(స్త్రీ) వెలిపొన్నచెట్టు, కడిలచెట్టు, శంఖినీజాతిస్త్రీ.

పద్మినీ స్త్రీవిశేషే స్యాత్సరస్యామంబుజేఽపి చ, — పద్మినీ—(స్త్రీ) పద్మినీజాతిస్త్రీ, సరోవరము, పద్మము.

హస్తినీ గజయోషాయాం నారీభేదే చ హస్తినీ. — హస్తినీ—(స్త్రీ) ఆఁడేనుఁగు, హస్తినీజాతిస్త్రీ.

సంధినీ తు వృషాక్రాంతాకాలదుగ్ధగవోః స్మృతా, — సంధినీ—(స్త్రీ) వెదావు, అకాలమునఁ బిదుకనిచ్చెడి యావు.

భట్టినీ ద్విజభార్యాయాం నాట్యోక్తా రాజయోషితి. — భట్టినీ—(స్త్రీ) బ్రాహ్మణునిభార్య, (నాట్యపరిభాషయందు) రాజుభార్య.

రేచనీ త్రివృతాదంతీగుడరోచనికాసు చ, — రేచనీ—(స్త్రీ) తెల్లతెగడ, దంతిచెట్టు, కంపిల్లమనుగంధద్రవ్యము.

అర్శోఘ్నీ తాళమూల్యాం స్యాదర్శోఘ్నస్సూరణేఽపి చ. ౧౩౪. — అర్శోఘ్నీ—(స్త్రీ) తేగ, (పు) కందదుంప.

శతఘ్నీ శస్త్రభేదే స్యాద్వృ శ్చికాళ్యాం కరంజకే,
శతఘ్నీ—(స్త్రీ) ఫిరంగి, తేలుమణిచెట్టు, కానుగుచెట్టు.

అసిక్నీ స్యాదవృద్ధాంతః పుర ప్రేష్యస్త్రియాం ధునౌ,
అసిక్నీ—(స్త్రీ) ముదుసలికాని యంతఃపుర పరిచారిక, నది.

సూచనా వ్యధనే దృష్టౌ గం ధనేఽభినయేఽపి చ,
సూచనా—(స్త్రీ) బాధించుట, చూచుట, కొండెములు చెప్పుట, అభినయించుట.

భావనా లేపనే ధ్యానే
భావనా—(స్త్రీ) మైపూత, ధ్యానించుట.

వేదనా జ్ఞానదుఃఖయోః.
వేదనా—(స్త్రీ) జ్ఞానము, దుఃఖము.

కుహనా దంభచర్యాయా మీర్ష్యాళౌ కుహనః పునః,
కుహనా—(స్త్రీ) దంభాచారము, (పు) కోప స్వభావుఁడు.

పూతనా రాక్షసీభేదే హరీత క్యాం చ పూతనా.
పూతనా—(స్త్రీ) పూతనయను రాక్షసి, కరకచెట్టు.

చేతనా సంవిది ప్రోక్తా వా చ్యవత్ప్రాణిని స్మృతా,
చేతనా—(స్త్రీ) బుద్ధి (త్రి) ప్రాణముగలది.

ప్రసన్నా మదిరాయాం స్యా త్ప్రసాదసహితేఽన్య వత్. ౧౩౦.
ప్రసన్నా—(స్త్రీ) కల్లు. (త్రి) నిర్మలమైనది.

లలనా నాడికాభేదే జిహ్వా యాం వరయోషితి,
లలనా—(స్త్రీ) నరములలో భేదము, నాలుక, ఉత్తమస్త్రీ.

శ్లేష్మఘ్నీ కథితా మల్ల్యాం కంపిల్లక ఫణిజ్జయోః.
శ్లేష్మఘ్నీ—(స్త్రీ) మల్లెచెట్టు, కంపిల్లమను గంధద్రవ్యము, మరువము.

అథ నాంత శ్చతుర్వర్ణః.

నాంత చతుర్వర్ణము.

మహాధనం మహామూల్యే సు వస్త్రే సిల్హకేఽపి చ,
మహాధనం—(త్రి) గొప్ప విలువగలది, (న) విలువగల వస్త్రము, చిల్లమడ్డి.

తపోధనస్తాపసే స్యాన్ముండీ రాయాం చ తపోధనా.
తపోధనః—(పు) ఋషీశ్వరుఁడు, (స్త్రీ) చిట్టికూర.

ఆరాధనం తోషణే స్యాత్ప్రా ప్తౌ చ పచనేఽపి చ,
ఆరాధనం—(న) సంతోషించుట, పొందుట, వండుట.

ఉపధానం విషేఽపి స్యాద్గేం డుకే ప్రణయేఽపి చ.	ఉపధానం—(న) విషము, తలగడ, స్నేహము.
ప్రణిధానం ప్రయత్నే స్యా త్ప్రవేశేచ సమాహితౌ,	ప్రణిధానం—(న) ప్రయత్నము, ప్రవేశము, కూడుకొనుట.
ఆయోధనం వధే యుద్ధే	ఆయోధనం—(న) చంపుట, యుద్ధము.
ఽవలగ్నో మధ్యలగ్నయోః.	అవలగ్నః—(పు) నడుము, (త్రి) తగులు కొన్నది.
అభిజనః కులే ఖ్యాతౌ జన్మ భూమ్యాం కులధ్వజే,	అభిజనః—(పు) వంశము, ఖ్యాతి, పుట్టినదేశము, వంశపరంపరగా వచ్చుచిహ్నము.
భవేత్పుణ్యజనో యక్షే రాక్షసే సజ్జనేఽపి చ. ౧౮౩.	పుణ్యజనః—(పు) యక్షుఁడు, రాక్షసుఁడు, పుణ్యాత్ముఁడు.
విసర్జనం పరిత్యాగే దానే సంప్రేషణేఽపి చ,	విసర్జనం—(న) విడుచుట, ఇచ్చుట, పంపించుట.
పృథగ్జనః స్మృతో నీచే మూర్ఖే	పృథగ్జనః—(పు) నీచుఁడు, మూర్ఖుఁడు.
చాథ ప్రయోజనం. ౧౮౪. కార్యే హేతౌ	ప్రయోజనం—(న) కార్యము, కారణము.
ర్నిధువనం సురతే కంపనేఽపి చ,	నిధువనం—(న) సంభోగము, కదలుట.
అనూచానో వినీతే స్యాత్సాంగవేదవిచక్షణే.	అనూచానః—(పు) వినయశాలి, సాంగముగా వేదముఁజదివినవాఁడు.
అవాచీనమవాగర్థే విపర్యస్తే చ వాచ్యవత్,	అవాచీనం— (త్రి) తలవంచుకొన్నది, వ్యత్యస్తమైనది.
ప్రవచనం స్మృతం వేదే ప్రకృష్టవచనేఽపి చ.౧౮౫.	ప్రవచనం—(న) వేదము, గొప్ప వాక్యము.
వైరోచనస్తు సుగతే బలిదైత్యార్కపుత్రయోః,	వైరోచనః—(పు) బుద్ధదేవుఁడు, బలిచక్రవర్తి, సూర్యునికుమారుఁడు.
విరోచనోఽర్కే దహనే చంద్రే ప్రహ్లాదనందనే.	విరోచనః— (పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని, చంద్రుఁడు, ప్రహ్లాదునికుమారుఁడు.
ఆతంచనం ప్రతీవాపజవనాప్యాయనేషు చ,	ఆతంచనం—(న) చేమిర్చిపెట్టుట, వేగము, తృప్తినొందుట.

అభిపన్నో ఽపరాద్ధేఽభి ద్రుతే
గ్రస్తే విపద్గతే. ౧౪౮.

అభిపన్నః—(త్రి) అపరాధి, తరుమఁబడిన వాఁడు, శత్రువులలోఁ జిక్కఁబడిన వాఁడు, ఆపదనొందినవాఁడు.

అతిపన్నః స్మృతో ధీరై ర్విజ్ఞా
తేఽఙ్గీకృతేఽపి చ,

అతిపన్నః—(త్రి) తెలియఁబడినది, అంగీకరింపఁబడినది.

సమాపన్నం సమాప్తే స్యా
త్ప్రాప్తే క్లిష్టే వధేఽపి
చ. ౧౪౯.

సమాపన్నం—(త్రి) సమాప్తి నొందినది, పొందఁబడినది, కష్టపెట్టఁబడినది, వధ.

భవేత్ప్రజననం యోనౌ
జన్మని ప్రగమేఽపి చ,

ప్రజననం—(న) భగము, పుట్టుక, శీఘ్రగమనము.

ఆకలనం నిబంధే స్యాదాకాం
క్షాపరిసంఖ్యయోః.

ఆకలనం—(న) కట్టుట, ప్రశ్నము, లెక్కవేయుట.

సమ్మూర్ఛనమభివ్యాప్తౌ
సమ్మూర్ఛామోహయోరపి,

సమ్మూర్ఛనం—(న) వ్యాపించుట, మూర్ఛిల్లుట, మోహమునొందుట.

నిర్యాతనం వైరశుద్ధౌ దానే
న్యాసార్పణే మతౌ.

నిర్యాతనం—(న) పగఁ దీర్చుకొనుట, ఇచ్చుట, దాచిన ధనమును మరల నిచ్చుట, బుద్ధి.

కపీతనం గర్ధభాండశిరీషా
మ్రాతకేఽపిచ, అశ్వత్థే చ

కపీతనం—(న) కలజువ్విచెట్టు, దిరిసెనపుచెట్టు, అంబాళవృక్షము, రావిచెట్టు.

సముత్థానముద్యమే రోగ
నిర్ణయే. ౧౫౨.

సముత్థానం—(న) లేచుట, రోగనిర్ణయము.

ఆచ్ఛాదనం సంపిధానే స్మృ
తం వస్త్రే ప్రవారణే,

ఆచ్ఛాదనం—(న) కప్పుట, వస్త్రము, నిషేధించుట.

రాజాదనం క్షీరికాయాం ప్రి
యాళౌ కింశుకేఽపి చ.

రాజాదనం—(న) పాలచెట్టు, మోరటిచెట్టు, మోదుగుచెట్టు.

క్రౌంచాదనస్తు పిప్పల్యాంచిం
చోటకమృణాళయోః,

క్రౌంచాదనః—(పు) పిప్పలితీఁగ, తృణవిశేషము, తామరతూఁడు.

ఉత్పాదనం సముల్లేఖో ద్వా
హానోద్వర్తనేషు చ.

ఉత్పాదనం—(న) ఎత్తిపొడుపుమాట, వివాహము, ఎగురుట.

వృతాదన శ్ఛలదళే మధుచ్ఛ

వృతాదనః—(పు) రావిచెట్టు, తేనెతు

త్రకుతారయోః, వృత్తౌ దనీస్మృతావందా విదారీ గంధయోరపి.	ట్టె, గంధ్రగొడ్డలి, వృత్తౌదనీ, (స్త్రీ) బదనిక, మూడాకులపొన్నచెట్టు.
సదాదానోఽభ్రమాతంగే హేరంబే గంధహస్తిని,	సదాదానః—(పు) ఐరావతము, వినాయకుఁడు. మదపుటేనుఁగు.
అవదానం చేతివృత్తకర్మఖండనయోరపి. ౧౫౮.	అవదానం—(న) గడచినపని, ఖండించుట.
కుచందనం చ పత్త్రాంగే ద్రుభేదే రక్తచందనే,	కుచందనం—(న) పద్మకాష్ఠపుఁజెట్టు. భుజపత్త్రవృక్షము, రక్తచందనము.
ఆస్కందనం తిరస్కారే రణే సంశోషణేఽపి చ. ౧౫౯.	ఆస్కందనం—(న) తిరస్కరించుట, యుద్ధము, ఎండించుట.
సంవననం సమాలోచే వశీకారే ప్రకీర్తితం,	సంవననం—(న) ఆలోచించుట, లోఁబఱచుకొనుట.
విహేడనం చ హింసాయాం మర్దనే చ విడంబనే.	విహేడనం—(న) హింసించుట, కొట్టుట. పరిహసించుట.
జలాటనో లోహపృష్ఠే జలూకాయాం జలాటనీ,	జలాటనః—(పు) రామబందుపక్షి, (స్త్రీ) జెలగ.
ప్రస్ఫోటనం భవేత్శూర్పేతాడనే చ ప్రకాశనే.	ప్రస్ఫోటనం—(న) చేట, కొట్టుట, ప్రకాశించుట.
ఉత్పతనం సముత్పత్తౌ తథోర్ధ్వగమనేఽపి చ,	ఉత్పతనం—(న) పుట్టుక, ఎగురుట.
ఉద్వర్తనం చోత్పతనేఽప్యుపావృత్తౌ విలేపనే. ౧౬౦	ఉద్వర్తనం—(న) ఎగురుట, దొరలుట, నలుగుఁబెట్టుట.
సమాధానం సమీచీనగ్రహణే నిత్యకర్మణి,	సమాధానం—(న) చక్కఁగా గ్రహించుట, నిత్యకర్మము.
సంయమనీ వ్రతే పుర్యాం సంయమనీ యమస్య చ.	సంయమనీ—(స్త్రీ) వ్రతము, యమునిపట్టణము.
నిశమనం శ్రుతౌ దృష్టౌ	నిశమనం—(న) వినుట, చూచుట.
దృష్ట్యాలోచే నిశామనం,	నిశామనం—(న) చూచుట, ఆలోచించుట.

ప్రతిమానం ప్రతిచ్ఛాయా గజదంతాంతరాళయోః,	ప్రతిమానం—(న) ప్రతిబింబము, ఏనుఁగు దంతముల మధ్య భాగము.
అభిమానస్స్మృతో జ్ఞానే గర్వే ప్రణయహింసయోః,	అభిమానః—(పు) జ్ఞానము, గర్వము, ప్రేమ, హింస.
అధిష్ఠానం పురే చక్రే ప్రభావేఽధ్యాసనేఽపి చ,	అధిష్ఠానం—(న) పట్టణము, బండిగాలు, ప్రభావము, ఆక్రమించుట.
వర్ధమానః ప్రశ్నభేదే శరావైరండవిష్ణుషు,	వర్ధమానః—(పు) అభినయమందలి ప్రశ్న విశేషము, మూకుఁడు, ఆముదపుఁ జెట్టు, విష్ణుమూర్తి.
మాలుధానశ్చిత్రసర్పే మాలుధానీ లతాంతరే.	మాలుధానః—(పు) మఁట్టుఁబాము, (స్త్రీ) లతావిశేషము.
ప్రతియత్నస్తు సంస్కారలిప్సోపగ్రహణేషు చ,	ప్రతియత్నః—(పు) చక్కఁజేయుట, అభిలాష, చెఱఁబట్టుట.
భవేదుదయనో వత్సరాజేఽగస్త్యమునావపి. ౧౬౫	ఉదయనః—(పు) వత్సరాజు, అగస్త్యముని.
విహననం విఘాతే స్యాత్పింజనే తూలధూననే,	విహననం—(న) విఘ్నము, దూదేకువిల్లు, దూదేకుట.
సంవాహనం వాహనేఽపి భారాదేరంగమర్దనే.	సంవాహనం—(న) బరువు మోయుట, ఒడలుపిసుకుట.
ఉద్వాహనం ద్విసీత్యే స్యాద్రజ్జ్వాముద్వాహనీ షతా,	ఉద్వాహనం—(న) రెండు మారులు దున్నిననేల, (స్త్రీ) త్రాడు.
మహాసేనో విశాఖే స్యాన్మహాసైన్యపతావపి. ౧౬౬.	మహాసేనః—(పు) కుమారస్వామి, గొప్ప సేనానాయకుఁడు.
రసాయనం విడంగే స్యాజ్జరావ్యాధిజిదౌషధే, రసాయనః పక్షిరాజే విషేఽపి చ రసాయనం. ౧౬౭.	రసాయనం—(న) వాయువిడంగము, క్షయరోగమును బోగొట్టుమందు (పు) గరుత్మంతుఁడు, (న) గరళము.
కాత్యాయనో వరరుచౌ గౌర్యాం కాత్యాయనీ మ	కాత్యాయనః—(పు) మునిత్రయములో నొకఁడగువరరుచి, (స్త్రీ) పార్వతీ, సగ

తా, కాషాయవస్త్రవిధవాగ్ధజరత్యామపీష్యతే.	ముకాలముతీరి కాషాయ వస్త్రధారిణి యగు విధవ.
సుదర్శనో హరేశ్చక్రే ఽమరావత్యాం సుదర్శనా, ఆజ్ఞాయామోషధీభేదే మేరుజంబ్వాం సుదర్శనా.	సుదర్శనః—(పు) సుదర్శనచక్రము, (స్త్రీ) స్వర్గము, ఆజ్ఞ, ఓషధివిశేషము, మేరుపర్వతకుండలి నేరేడుచెట్టు.
నిర్భర్త్సనం ఖలీకారేఽలక్తకే చ	నిర్భర్త్సనం—(న) అపకారము, లత్తుక.
సమాపనం, పరిచ్ఛేదే సమాప్తౌ చ సమాధానే ప్రమాపణే. ౧౭౧.	సమాపనం—(న) గ్రంథవిచ్ఛేదము, ముగియుట, అంగీకారము, చంపుట.
అన్వాసనం స్నేహవస్తావుపాస్తావనుశోచనే,	అన్వాసనం—(న) చమురువత్తి, సేవించుట, దుఃఖించుట.
ఉపాసనం శరాభ్యాసే శుశ్రూషాయాం చ హింసనే. ౧౭౨.	ఉపాసనం—(న) ధనుర్విద్యాభ్యాసము, శుశ్రూష, హింసించుట.
నిరసనం నిరాసే స్యాద్వధే నిష్ఠీవనేఽపి చ,	నిరసనం—(న) తిరస్కరించుట, చంపుట, ఉమియుట.
నిర్వాసనం హింసనే చ నగరాదేర్బహిష్కృతౌ.	నిర్వాసనం—(న) చంపుట, వెడలగొట్టుట.
ఆవేశనం శిల్పగృహే భూతావేశప్రవేశయోః,	ఆవేశనం—(న) శిల్పులు పనిచేయుగృహము, గ్రహము సోకుట, ప్రవేశించుట.
సారసనం మేఖలాయాం మురస్త్రే చ తనుత్రిణాం.	సారసనం—(న) స్త్రీల మొలనూలు, భటుల నడికట్టు.
ప్రహాసనం భవేద్భంగే ప్రహాసాక్షేపయోరపి,	ప్రహాసనం—(న) భంగము, పెద్దనవ్వు, ఆక్షేపించుట.
వరాసనం వాస్పదనే షిద్గకద్వారపాలయోః. ౧౭౩.	వరాసనం—(న) జలాధారప్రదేశము, (పు) విటుఁడు, ద్వారపాలకుఁడు.
ఘనాఘనో ఘాతుకమత్తదం	ఘనాఘనః—(పు) దుర్మార్గుఁడు, మదపు

తినోర్మి రంతరే వాపవర్షు కాబ్దయోః,	ఏనుఁగు, దట్టము, ఇంద్రుఁడు,వర్షించు మేఘము.
సనాతనశ్శాశ్వతే కంసవైరిణో శ్శివే పితౄణామతిథౌ సునిశ్చలే. ౧౭౬.	సనాతనః—(త్రి)నిత్యమైనది, (పు)విష్ణువు, శంకరుఁడు, పితృదేవతలయతిథి, (త్రి) నిశ్చలమైనది.
శరాసనం తు కోదండే జలస్థానే నిషంగయోః,	శరాసనం—(న) ధనువు, జలప్రదేశము, అమ్ముల పొది.
సుయామునో వత్సరాజే ప్రసాదేఽభ్రాన్తరేఽచ్యుతే.	సుయామునః—(పు) వత్సరాజు, ప్రసాదము, మేఘవిశేషము, విష్ణువు.
విస్మాపనాఖ్యా కుహకే గంధర్వనగరేఽచ్యుతే,	విస్మాపనః—(పు) కృత్రిముఁడు, గంధర్వుల నగరము, విష్ణుమూర్తి.
సుకర్మా గ్రహయోగే స్యాత్సుకర్మా దేవశిల్పిని	సుకర్మా—(పు) సుకర్మయోగము, దేవశిల్పి.
దుర్నామాఖ్యాపి గుదజ దీర్ఘకోశికయోరపి,	దుర్నామా—(పు) మూలశంక, ఏనుఁగు, జెలగ.
ద్విజన్మా దశనే విప్రే	ద్విజన్మా—(పు) దంతము, బ్రాహ్మణుఁడు.
భూతాత్మా పుద్గలే విధౌ.	భూతాత్మా—(పు) శరీరము, బ్రహ్మ.
అర్యమా సూర్యభక్తాయాం సూర్యే చ పితృదైవతే,	అర్యమా—(పు) మంకెనచెట్టు, సూర్యుఁడు, పితృదేవతావిశేషము.
సుదామా భూధరే మేఘే	సుదామా—(పు) పర్వతము, మేఘము.
విశ్వప్సాఽనలచంద్రయోః	విశ్వప్సా—(పు) అగ్ని, చంద్రుఁడు.
సుధన్వా ప్రౌఢధానుష్కే సుధన్వా విశ్వకర్మణి,	సుధన్వా—(పు) మంచివిలుకాఁడు, దేవశిల్పి.
వనశ్వా గంధమార్జాలే పంచనఖవ్యాఘ్రయోఽపి. ౧౮౧.	వనశ్వా—(పు) జవ్వాదిపిల్లి, నక్క, పెద్దపులి.
పరిశ్వా క్రతుకర్తజ్ఞే యాజ్ఞికే పరిచారకే,	పరిశ్వా—(పు) యజ్ఞకర్త నెఱింగినవాఁడు, యాజ్ఞికుఁడు, ఉపచారముచేయువాఁడు.
అథర్వా బ్రాహ్మణే వేదే త్వథర్వ పరికీర్తితం. ౧౮౨.	అథర్వా—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, (న) అథర్వవేదము.

సుపర్వా త్రిదశే వంశే శరే ధూమేఽపి పర్వణి,

సుపర్వా—(పు) దేవత, వెదురు, జెల్లు, పొగ, పర్వదినము.

లలామ చ లలామం చ లాంఛనధ్వజవాజిషు. ౧౮౩. శృంగే ప్రధానే భూషాయాం రమ్యే వాలధి పుండ్రయోః, ప్రభావే చ

లలామ, లలామం—(న) చిహ్నము, టెక్కెము, అశ్వము, కొమ్ము, ముఖ్యమైనది, అలంకారము, సుందరమైనది, వెండ్రుకలుగలతోఁక, తిలకము, సామర్థ్యము.

కలాపీ తు ప్లక్షబర్హిణయో రపి. ౧౮౪.

కలాపీ—(పు) జువ్విచెట్టు, నెమిలి.

ప్రత్యర్థికథితశ్శత్రౌ ప్రత్యర్థి ప్రతివాదిని,

ప్రత్యర్థీ—(పు) శత్రువు, ఎదురువాదించువాఁడు.

కేసరీ తురగే సింహే పున్నాగే నాగకేసరే. ౧౮౫.

కేసరీ—(పు) గుఱ్ఱము, సింహము, పొన్నచెట్టు, నాగకేసరపుచెట్టు.

శిఖరీ పాదపే శైలే తథాపామార్గకోట్టయోః,

శిఖరీ—(పు) వృక్షము, పర్వతము, ఉత్తరేణిచెట్టు, దుర్గపురము.

శృంగారీ తు సువేషే స్యాత్క్రముకే చ మతంగజే

శృంగారీ—(పు) మంచివేషముగలవాఁడు, పోఁకచెట్టు, ఏనుఁగు.

విలాసీ భోగిని వ్యాళే

విలాసీ—(పు) భోగవంతుఁడు, సర్పము.

పలాశీ వృక్షరక్షసోః,

పలాశీ—(పు) వృక్షము, రాక్షసుఁడు.

శిఖండీ తు మయూరే స్యాద్బాణక్షత్రియభేదయోః ౧౮౬. కలాపే చా

శిఖండీ—(పు) నెమిలి, బాణము, శిఖండి యనువాఁడు, నెమలిపింఛము.

థగంజాయాం యూథికాయాం శిఖండినీ,

శిఖండినీ—(స్త్రీ) పూసగురువింద, అడవిమొల్ల.

విషయీ త్వింద్రియే ఖ్యాతం వాచ్యవద్విషయాన్వితే.

విషయీ—(న) నేత్రాదీంద్రియము, (త్రి) విషయములతోఁ గూడినది.

వ్యవాయీ కాముకే ద్రవ్యవిశేషే చ సమీరితః,

వ్యవాయీ—(పు) కాముకుఁడు, ద్రవ్యభేదము.

తపస్వీ తాపసే చానుకంపనే చ

తపస్వీ—(పు) మునీశ్వరుఁడు, దయగలవాఁడు.

తపస్వినీ, ౧౮౯. మాంసికా కటురోహిణ్యో॥	తపస్వినీ—(స్త్రీ) జటామాంసి, కటుక రోహిణి.
స్తరస్వీ వేగిశూరయోః,	తరస్వీ—(పు) వేగముగలవాఁడు, శూరుఁడు.
లాంగలీ బలభద్రే స్యా న్నారికేళే చ లాంగలీ. ౧౯౦.	లాంగలీ—(పు) బలరాముఁడు, కొబ్బరిచెట్టు.
కుండలీ వరుణే కేకిభోగినోశ్చ సకుండలే.	కుండలీ—(పు) వరుణదేవుఁడు, నెమిలి, సర్పము, కుండలములు ధరించినవాఁడు.
చోళకీ తు కరీరే స్యా న్నారంగే కిష్కుపర్వణి.	చోళకీ—(పు) వెదురుమొలక, నారింజ చెట్టు, మోచేతికణుపు.
ఫలకీ స్యాదల్లిశాఖ్య మత్స్యే స్య ఫలకపాణిని,	ఫలకీ—(పు) మత్స్యవిశేషము (అల్లీసము) డాలు పట్టుకొనినవాఁడు.
కంచుకీ భుజగే షిద్గే మల్లేజాం గలికద్రుమే. ౧౯౧.	కంచుకీ—(పు) సర్పము, విటుఁడు, భటుఁడు, అగరుమ్రాను.
సామయోనిస్తు సామోత్థే సామయోనిర్గజే విధౌ,	సామయోనిః—(త్రి) సామమువలనఁ బుట్టినది, ఏనుఁగు, బ్రహ్మ.
కుంభయోనిరగస్త్యే స్యా ద్ద్రోణస్య గురావపి. ౧౯౩.	కుంభయోనిః—(పు) అగస్త్యముని, ద్రోణాచార్యుఁడు.
ఆత్మయోనిర్విధౌ కామే	ఆత్మయోనిః—(పు) బ్రహ్మ, మన్మథుఁడు.
చిత్రభానుః ఖగేఽనలే	చిత్రభానుః—(పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని
మహామునిరగస్త్యే స్యాద్ధన్యాకాగస్త్యయోరపి. ౧౯౪.	మహామునిః—(పు) అగస్త్యుఁడు, ధనియాలు, అగిసెచెట్టు.
కలధ్వనిః కోకిలే స్యాత్పారావతమయూరయోః,	కలధ్వనిః—(పు) కోకిల, పావురము, నెమిలి.
గదయిత్నుః స్మృతః కామే జల్పాకే కాముకేఽపి చ.	గదయిత్నుః—(పు) మన్మథుఁడు, (త్రి) వాచాలుఁడు, విటుఁడు.
మదయిత్నుర్ఘవేత్సీధౌ మద్యే స్యాన్మదయిత్ను చ,	మదయిత్నుః—(పు) చెఱకుసారాయము, (న) కల్లు.
హర్షయిత్నుస్సుతే హేమ్ని	హర్షయిత్నుః—(పు) కొమారుఁడు. బంగారు.

శ్లోకము	అర్థము
ఘోషయిత్నుర్ద్విజే పికే.	ఘోషయిత్నుః—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, కోకిల.
స్తనయిత్నుః పయోవాహే తడ్వనౌ మృత్యురోగయోః.	స్తనయిత్నుః—(పు) మేఘము, ఉఱుము, మృత్యువు, రోగము.
విష్వక్సేనా ఫలిన్యాం స్యా ద్విష్వక్సేనో జనార్దనే.	విష్వక్సేనా—(స్త్రీ) ప్రేంకణపుచెట్టు, (పు) విష్ణుమూర్తి.
దేవసేనేంద్రకన్యాయాం సేనాయాం చ దివౌకసాం,	దేవసేనా—(స్త్రీ) ఇంద్రునిపుత్రిక, దేవతల సేన.
నాగాంజనా నాగయష్టికరిముద్గరికాఖ్యయోః.	నాగాంజనా—(స్త్రీ) తటాకముల మధ్య నాటిన స్తంభము, ఏనుఁగునుశిక్షించు ఇనుపగుదియ.
శ్లేష్మఘునా మల్లికాయాం కేతక్యామపి కథ్యతే,	శ్లేష్మఘునా—(స్త్రీ) మల్లెచెట్టు, మొగలిచెట్టు.
ప్రసాధనీ కంకతికాసిద్ధ్యోర్వేషే ప్రసాధనం. ౧౯౯.	ప్రసాధనీ—(స్త్రీ) దువ్వెన, సిద్ధి, (న) వేషము.
సామిధేనీ ఋచి ప్రోక్తా సామిధేనీ సమిధ్యపి,	సామిధేనీ—(స్త్రీ) అగ్నిప్రజ్వలనార్థమైన ఋక్కు, సమిధ.
సరోజినీ స్యాత్కాసారే పద్మినీపద్మయోరపి. ౨౦౦.	సరోజినీ—(స్త్రీ) సరస్సు, పద్మలత, పద్మము.
విలేపనీ స్యాత్తరళా సువేషాంగనయోరపి,	విలేపనీ—(స్త్రీ) కాఁపుదుగంజి, మంచివేషముగలస్త్రీ.
మాతులానీ కలాయే స్యాద్భంగాయాం మాతులస్త్రియాం. ౨౦౧.	మాతులాని—(స్త్రీ) లంకలనూఁడ్లు, జనపవిత్తులు, మేనమామభార్య.
పయస్వినీ తు గోధేన్వాం విభావర్యాం సరిత్యపి,	పయస్వినీ—(స్త్రీ) క్రొత్తగ యీనినయావు, రాత్రి, నది.
గవాదనీంద్రవారుణ్యాం గవాం ఘాసాదనాశ్రయే. ౨౦౨.	గవాదనీ—(స్త్రీ) పెద్దపాపరచెట్టు, గోవులు మేయుతావు.

సౌదామిన్యప్సరోభేదే తటి త్తద్భేదయోరపి,	సౌదామినీ—(స్త్రీ) సౌదామినియను నప్సరస, మెఱుపు, మెఱుపులో భేదము.
అథ నాంతః పంచవర్ణః	నాంత పంచవర్ణము.
పీతచందన మిత్యేతత్కాలే యకహారిద్రయోః. ౨౦౩.	పీతచందనం—(న) పచ్చగందము, పసుపు.
వరచందనమామ్నాతం కాలేయే దేవదారుణి,	వరచందనం—(న) కృష్ణచందనము, దేవదారుచెట్టు.
హరిచందనమామ్నాతం గోశీర్షే సురపాదపే, జ్యోత్స్నాయాం కుంకుమే,	హరిచందనం—(న) పసుపువన్నెగల చందనము, కల్పవృక్షము, వెన్నెల,కుంకుమ.
చాతిసర్జనం వధదానయోః,	అతిసర్జనం—(న) చంపుట, దానము.
మధుసూదనసంజ్ఞా చ భ్రమరే వనమాలిని. ౨౦౪.	మధుసూదనః—(పు) తుమ్మెద, విష్ణువు.
స్యాన్మృత్యువంచన శ్శంభౌ శ్రీఫలద్రోణకాకయోః,	మృత్యువంచనః—(పు) శివుఁడు, మారేడుచెట్టు, మాలకాకి.
స్యాదపవర్జనం మోక్షే పరిత్యాగే విహాయితే.	అపవర్జనం—(న) మోక్షము, విడుచుట, దానము.
అతిసర్జనమామ్నాతం పరివర్జనదానయోః,	అతిసర్జనం—(న) విడుచుట, విస్తారముగు దానము.
మహారజనముద్దిష్టం శాతకుంభకుసుంభయోః. ౨౦౫.	మహారజనం—(న) బంగారు, కుసుంభపుష్పి.
స్యాత్ప్రతిపాదనం దానే ప్రతిపత్తౌ చ బోధనే,	ప్రతిపాదనం—(న) ఇచ్చుట, తెలుపుట, బోధించుట.
గంధమాదనమిత్యాహుర్గంధకే వానరాంతరే. ౨౦౬. అద్రిభేదే చ భృంగే చ సురాయాంగంధమాదనీ,	గంధమాదనం—(పు) గంధకము, వానరవిశేషము, గందమాదన పర్వతము, తుమ్మెద. (స్త్రీ) కల్లు.
స్యాదనువాసనం స్నేహాకర్మ ధూపనయోరపి. ౨౦౭.	అనువాసనం—(న) తైలముచే మర్దించుట, పరిమళింపఁజేయుట,

శ్వేతవాహన ఇత్యాఖ్యా సుధాధామ్ని ధనంజయే,	శ్వేతవాహనః—(పు) చంద్రుఁడు, అర్జునుఁడు.
హరివాహన ఇత్యుక్తశ్శచీపతివివస్వతోః. ౨౧౦.	హరివాహనః—(పు) ఇంద్రుఁడు, సూర్యుఁడు.
అభినిష్ఠానశబ్దోఽపి విసర్జనీయేఽక్షరే మతః,	అభినిష్ఠానః—(పు) విసర్గము, అక్షరము.
ధూమకేతనమిచ్ఛంతి వహ్నితారాగ్రహాభేదయోః. ౨౧౧.	ధూమకేతనః—(పు) అగ్ని, తోఁకచుక్క.
స్యాదుపస్పర్శనం స్పర్శే స్నానాచమనయోరపి.	ఉపస్పర్శనం—(న) స్పృశించుట, స్నానము, ఆచమనము.
శివకీర్తననామాపి భృంగరీటే మురద్విషి. ౨౧౨.	శివకీర్తనః—(పు) భృంగరిటి, విష్ణువు.
శాలంకాయనశబ్దస్స్యాదృషిభేదే చ నందిని,	శాలంకాయనః—(పు) శాలంకాయనముని, నందికేశ్వరుఁడు.
పద్మలాంఛనశబ్దోఽయం విధాలోకేశ్వరార్కయోః. ధనదే చ సరస్వత్యాంతారాలక్ష్మ్యోరపి స్మృతం,	పద్మలాంఛనః—(పు) బ్రహ్మ, చక్రవర్తి, సూర్యుఁడు, కుబేరుఁడు, (స్త్రీ) సరస్వతి, తార, లక్ష్మి.
స్యాత్ షష్టిహాయనో ధాన్యవిశేషేపి మతంగజే.	షష్టిహాయనః—(పు) ధాన్యవిశేషము, ఏనుఁగు.
జానీయాదుపసంపన్నం నిహితే చ సుసంస్కృతే,	ఉపసంపన్నం—(త్రి) ఉంచఁబడినది, వండఁబడినది.
విశ్వకర్మా దేవశిల్పిమునిభేదోష్ణరశ్మిషు. ౨౧౩.	విశ్వకర్మా—(పు) దేవశిల్పి, ప్రభాసుఁడను మునికుమారుఁడు, సూర్యుఁడు.
కృష్ణవర్త్మా హుతాశే స్యాద్దురాచారే విధుంతుదే,	కృష్ణవర్త్మా—(పు) అగ్ని, దురాచారవంతుఁడు, రాహువు.
అగ్రజన్మా ద్విజే జ్యేష్ఠభ్రాతరి బ్రహ్మణి స్మృతః.	అగ్రజన్మా—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, పెద్దన్న, బ్రహ్మ.
శ్వేతధామా కళానాథే ఘనసారాబ్ధిఫేనయోః,	శ్వేతధామా—(పు) చంద్రుఁడు, కర్పూరము, సముద్రపునురుఁగు.

తిక్తపర్వా తు యష్ట్యాహ్వే గుడూచీహిలమోచిషు.	తిక్తపర్వా—(పు) యష్టిమధుకము, తిప్పతీఁగ, చక్రవర్తికూర.
కిష్కుపర్వా భవేదిక్షౌ వేణౌ పోటగళేఽపి చ,	కిష్కుపర్వా—(పు) చెఱకు, వెదురు, కిక్కిసగడ్డి.
వృషపర్వా హరే దైత్యే భృంగారుణి కశేరుణి.	వృషపర్వా—(పు) శంకరుఁడు, వృషపర్వుఁడను రాక్షసుఁడు, వృక్షవిశేషము, తుంగముస్తె.
వ్యోమచారీ ఖగే దేవే	వ్యోమచారీ—(పు)ఆకసమున సంచరించునవి, దేవుఁడు.
చిరజీవీ ద్వికాజయోః,	చిరజీవి—(పు) కాకి, బ్రహ్మ.
కారంధమీ కాంస్యకారే ధాతువాదరతేఽపి చ.	కారంధమీ—(పు) కంచుపనివాఁడు, ధాతువాదమందాసక్తిగలవాఁడు.
వనమాలీ తు గోవిందే వారాహ్యాం వనమాలినీ,	వనమాలీ—(పు) శ్రీకృష్ణుఁడు,(స్త్రీ) బ్రాహ్మీమొదలగు సప్తమాతృకలలో నొకతె.
ప్రచలాకీ భుజంగే స్యాచ్చిత్రమేఖలకేఽపి చ.	ప్రచలాకీ—(పు) పాము, నెమిలి, విలుకాఁడు.
సంప్రయోగీ కలాకేళౌ కాముకే సంప్రయోజకే,	సంప్రయోగీ—(పు)మన్మథుఁడు, విటుఁడు, సంభోగించువాఁడు.
అంతేవాసీ భవేచ్ఛిష్యే చండాలే ప్రాంతగేఽపి చ.	అంతేవాసీ—(పు) శిష్యుఁడు, మాదిగవాఁడు, సమీపమునందున్నవాఁడు.
విఘ్నకారీ స్మృతో ఘోరదర్శనేఽపి విఘాతిని,	విఘ్నకారీ—(పు) భయంకరాకారుఁడు, ఘాతుకుఁడు.
కామచారీ తు కమనే స్వచ్ఛందకలవింకయోః. ౨౨౨.	కామచారీ—(పు) కాముకలవాఁడు, ఇష్టమువచ్చినట్లు విహరించువాఁడు, ఊరఁబిచ్చుక.
పృష్ఠశృంగీ భవేద్దంశభీరా షండే వృకోదరే,	పృష్ఠశృంగీ—(పు) మహిషము, నపుంసకుఁడు, భీముఁడు.
శకులాదన్యభిఖ్యా తు మాంసీకించులికాఖ్యయోః.	శకులాదనీ—(స్త్రీ) జటామాంసి, ఎఱ్ఱి, (వానపాము) కటుకరోహిణి, నీరు

౨౨౩. కటుకా జలపిప్ప
లోర్ష్యః కథ్యతే శకులాదనీ,
స్యాద్వరవర్ణినీ లాక్షావారి
ద్రారోచనాసు చ. ౨౨౪.
స్త్రీరత్నే చ ఫలిన్యాం
చ దృశ్యతే వరవర్ణినీ,

పిప్పలి.

[illegible]ర్ణినీ—(స్త్రీ) లక్క, పసుపు, గోరోచ
నము, శ్రేష్ఠురాలు, ప్రేంకణపుచెట్టు.

అథ నాంత షడ్వర్ణః.

అంతావసాయీ శ్వపచే ముని
భేదేఽపి నాపితే. ౨౨౫.
జాయానుజీవీ తు నటే దుర్గ
తేఽపి ప్రకీర్తితః,
సహస్రవేధీ స్యాదామ్లవేతసే
రామఠేఽపి చ. ౨౨౬.
కలానునాదీ రోలంబే కల
వింకే కపింజలే,

నాంత షడ్వర్ణము.

అంతావసాయీ—(పు) మాదిగవాఁడు, ఒకానొకముని, మంగలివాఁడు.

జాయానుజీవీ—(పు) నాట్యముచేయువాఁడు, దరిద్రుఁడు.

సహస్రవేధీ—(పు) పుల్లప్రబ్బలి చెట్టు, ఇంగువ.

కలానునాదీ—(పు) తుమ్మెద, పిచ్చుక, కముజుపిట్ట.

అథ పాంతవర్గః.

రూపం స్వభావే సౌందర్యే
నాణకే పశు శబ్దయోః,
గ్రంథావృత్తౌ నాటకా
దావాకారశ్లోకయోరపి.

పాంతవర్గము.

రూపం—(న) స్వభావము, సౌందర్యము, వెండి బంగారు నాణెములు, చతుష్పాజ్జంతువు, సంస్కృతాదిశబ్దము, పలుమారు గ్రంథపఠనముచేయుట, నాటకము, ఆకారము, శ్లోకము.

రేపస్స్యాన్నిందితే క్రూరే
రోపో రోపణబాణయోః,
సూపో వ్యంజనభేదే చ
సూపకారే చ కీర్తితః. ౨.
ఛుపః తుపస్పర్శనయోశ్ఛు
పః పవనయుద్ధయోః,

రేపః—(త్రి) నిందింపఁబడినది, క్రూరుఁడు.

రోపః—(పు) ఆరోపించుట, బాణము.

సూపః—(పు) పప్పు, వంటవాఁడు.

ఛుపః—(పు) గుజ్జుమ్రాను, తాఁకుట, వాయువు, యుద్ధము.

కూపః కూపకగర్తాంధుమృన్మా
నగుణవృక్షకే. ౩.

కూపః—(పు) పిసుందులమీఁది చిలుగుంట, గోయి, నూయి, మట్టిని కొలుచు కొలిమిగోయి, ఓడ స్తంభము.

తాపోపతాపే దవథౌ తాపీ
తు సరిదంతరే,

తాపః—(పు) సంతాపము, జ్వరము, (సీ) నదీవిశేషము.

శాపశ్శపథ ఆక్రోశే

శాపః—(పు) ఒట్టు, తిట్టుట.

త్రపు సీసకరంగయోః. ౪.

త్రపు—(న) సీసము, తగరము.

స్వాపస్స్పర్శాజ్ఞతా నిద్రా
శయనాజ్ఞాతమాత్రకే,

స్వాపః—(పు) స్పర్శజ్ఞానము లేకపోవుట, నిద్దుర, పండుకొనుట, అజ్ఞానము.

నీపో ధూళికదంబే స్యాన్నీ
లాశోకే చ ధన్విని. ౫.

నీపః—(పు) కడిమిచెట్టు, నల్లయశోకవృక్షము, ఏఱువద్దిచెట్టు.

గోపో గ్రామౌఘగోష్ఠాధి
కృతయోర్వల్లవే నృపే
గోపీ గోపాలమహిళాశారి
బార్త్తికాసు చ, ౬.

గోపః—(పు) అనేకగ్రామాధికారి, గోవుల గాచువాఁడు, గొల్లవాఁడు, రాజు, (సీ) గొల్లది, కూడపాలతీఁగ, గురిగింజతీఁగ.

క్షేపో విలంబే నిందాయాం
హేలాప్రేరణలంఘనే,
గర్వేఽపి

క్షేపః—(పు) ఆలస్యము, నింద, విలాసము, ప్రేరేపణము, దాటుట, గర్వము.

లేపస్తు సుధాజేమనాలేపనేషు
చ. ౭.

లేపః—(పు) సున్నము, తినుట, పూఁత.

తల్పం తు శయనీయే స్యా
త్తల్పమట్టకళత్రయోః,

తల్పం—(న) పాన్పు, కోట కొత్తళము పైనిగట్టినగృహము, భార్య.

కల్పస్స్యాత్ప్రళయే న్యాయే
శాస్త్రే బ్రాహ్మాదికే విధౌ. ౮.

కల్పః—(పు) ప్రళయము, న్యాయము, కల్పమనునంగము, శ్వేతవరాహాది కల్పము, వేదాదివిధి.

దర్పోఽహంకారకస్తూర్యో
ర్బాష్పో నేత్రజలోష్మణోః.

దర్పః—(పు) గర్వము, కస్తూరి.

బాష్పః—(పు) కన్నీరు, ఆవిరి.

పుష్పం వికాసే కుసుమే స్త్రీ
ణాం చ రజసి స్మృతం.

పుష్పం—(న) వికసించుట, పూవు, స్త్రీల రజస్సు.

శష్పం స్యాత్ప్రతిభాహానౌ

శష్పం—(న) ప్రతిజ్ఞాభంగము, లేఁత

శష్పం బాలతృణేఽపి చ,	గడ్డి.
శిల్పం స్రువే క్రియాయోగ్యే	శిల్పం—(న) అందుగుచెట్టు, లేక చాగచెట్టు, చతుష్షష్టిబాహ్యక్రియలు చతుష్షష్టి అభ్యంతరక్రియలును.
ఖష్పం క్రోధే బలాత్కృతౌ.	ఖష్పం—(న) కోపము, బలాత్కారము.
కృపా దయాయాం వ్యాసర్షౌ కృపో భారతపూరుషే,	కృపా—(స్త్రీ) దయ, (పు) వ్యాసమహర్షి, కృపాచార్యులు.
త్రపా లజ్జాకులటయో	త్రపా—(స్త్రీ) సిగ్గు, అంకుటాలు.
ర్వపా వివర మేదసోః. ౧౧.	వపా—(స్త్రీ) రంధ్రము, బొడ్డుచెంతనుండు ఉల్లిపొరవంటి క్రొవ్వు.

అథ పాంతత్రివర్ణః. — పాంత త్రివర్ణము.

కుతపస్స్యా త్కుశే వాద్యే తపనే ఛాగకంబళే, కుతపో భాగినేయే స్యాదష్టమాంశే దివసస్య చ. ౧౨.	కుతపః—(పు) దర్భ, వాద్యవిశేషము, సూర్యుఁడు, మేకబొచ్చుగొంగడి, మేనల్లుఁడు, పగటియం దెనిమిదవ ముహూర్తము.
కుటపో మానభేదే స్యా త్కుటపో నిష్కుటే మునౌ,	కుటపః—(పు) మానెఁడు, గృహోద్యానము, ఒకానొకముని.
విటపః పల్లవే షిద్గే విస్తారే స్తంబశాఖయోః. ౧౩.	విటపః—(పు) చిగురు, విటోత్తముఁడు చిగిర్చినకొమ్మ, కాడ, కొమ్మ.
ఉలప స్తృణభేదే స్యాద్గుల్మిన్యాములపం స్మృతం,	ఉలపః—(పు) తృణవిశేషము, (న) బాగుగానల్లినతీఁగ.
కాశ్యపస్స్యాన్మునౌ మీనభేదే భూమౌ తు కాశ్యపీ.	కాశ్యపః—(పు) కాశ్యపముని, మత్స్యవిశేషము, (స్త్రీ) భూమి.
ఉడుపస్తు ప్లవే చంద్రే	ఉడుపః—(న) తెప్ప, (పు) చంద్రుఁడు.
ప్రతాపః ఖేదతేజసోః,	ప్రతాపః—(పు) దుఃఖము, ప్రతాపము.
రక్తపో రక్షసి ప్రోక్తో జలూకాయాం తు రక్తపా.	రక్తపః—(పు) రాక్షసుఁడు, (స్త్రీ) జలగ.

జిహ్వపశ్శుని మార్జారే వ్యాఘ్రచిత్రకయోరపి,	జిహ్వపః—(పు) కుక్క, పిల్లి, పెద్దపులి, చిఱుతపులి.
పాదపః పాదపీఠే ద్రౌ పాదుకాయాం తు పాదపా.	పాదపః—(పు) పాదపీఠము, వృక్షము, (స్త్రీ) పావకోళ్లు.
అనూపో మహిషే విద్యాజ్జలప్రాయే తు వాచ్యవత్,	అనూపః—(పు) ఎనుబోతు, (త్రి) జవుకుగలనేల.
ఆవాపో భాండవపనే పరిక్షేపాలవాలయోః. ౧౮.	ఆవాపః—(పు) క్షౌరము, వ్యథపెట్టుట, చెట్లపాదు.
ఆక్షేపో భర్త్సనాకృష్టికావ్యాలంకృతిషు స్మృతః,	ఆక్షేపః—(పు) భయపెట్టుట, ఆకర్షించుట, ఆక్షేపాలంకారము.
ఏకోక్త్యా కశిపుర్భక్తాచ్ఛాదనే చ ద్వయోః పృథక్.	కశిపుః—(పు) (ఏకోక్తిచే) అన్నవస్త్రములు, అన్నము, వస్త్రము.
అకల్పః కల్పనే వేషే	ఆకల్పః—(పు) కల్పించుట, అలంకరించుట.
వికల్పో భ్రాంతిపక్షయోః,	వికల్పః—(పు) భ్రమ, వికల్పము.
కచ్ఛపీ వల్లకీభేదే ధుల్యాం క్షుద్రగదాంతరే. ౧౯. మల్లబంధవిశేషేఽపి కచ్ఛపః	కచ్ఛపీ—(స్త్రీ) సరస్వతీదేవి వీణ, ఆఁడుతాఁబేలు, మొటిమ, (పు) జెట్టీలకు స్తీకట్టు.
కుణపీ పునః, విట్సారికాయాం కుణపః పూతిగంధే శవేఽపి చ. ౨౦.	కుణపీ—(స్త్రీ) పెంటగోరువంక, (పు) దుర్గంధము, శవము.
కలాపో భూషణే బర్హే తూణీరే సంహతావపి,	కలాపః—(పు) అలంకారము, నెమిలిపింఛము, అమ్ములపొది, సమూహము.

అథ పాంత శ్చతుర్వర్ణః. / పాంత చతుర్వర్ణము.

ప్రాప్తరూపో బుధే రమ్యేఽప్యభిరూపసురూపవత్.	ప్రాప్తరూపః—(త్రి) (అభిరూప సురూప శబ్దములవలె) పండితుఁడు, మనోజ్ఞమైనది.

బహురూపశ్శివే విష్ణౌ ధూనకే సరటే స్మరే,	బహురూపః—(పు) శివుఁడు, విష్ణువు, సజ్జరసము, ఊసరవెల్లి, మన్మథుఁడు.
వృకధూపస్తు సరళద్రవకృత్రిమధూపయోః. ౨౨	వృకధూపః—(పు) దేవదారుబంకతోఁ జేసిన పూజాద్రవ్యము, కృత్రిమ ధూపము.
పరివాపస్తు పర్యుప్తౌ జలస్థానే పరిచ్ఛదే,	పరివాపః—(పు) విత్తనములు చల్లుట, పాదు, గుడారము.
ఉపతాపస్త్వరాయాం స్యాదుత్తాపగదయోరపి. ౨౩.	ఉపతాపః—(పు) తొందరపాటు, పరితాపము, రోగము.
అవలేపస్తు గర్వే స్యాల్లేపనే దూషణేఽపి చ,	అవలేపః—(పు) గర్వము, పూయుట, నిందించుట.
విప్రలాపో విరోధోక్తావపార్థవచనేఽపి చ. ౨౪.	విప్రలాపః—(పు) విరోధవచనము, అపార్థకరముగుమాట.
వృషాకపిశ్శివే విష్ణౌ జ్వలనే చ వృషాకపిః,	వృషాకపిః—(పు) శివుఁడు, విష్ణువు, అగ్ని.
పరికంపో భయే కంపేఽ	పరికంపః—(పు) భయము, చలించుట.
పలాపః ప్రేమ్ణ్యపహ్నవే.	అపలాపః—(పు) ప్రేమ, కప్పిపుచ్చుట.
బీజపుష్పం మరువకే తథా దమనకేఽపి చ,	బీజపుష్పం—(న) మరువము, దవనము.
హేమపుష్పం జపాపుష్పే చంపకాశోకయోరపి.	హేమపుష్పం—(న) దాసాని పూవు, అశోకపుపూవు.
నాగపుష్పస్తు పున్నాగనాగకేసరచంపకే,	నాగపుష్పః—(పు) పొన్నచెట్టు, నాగకేసరపుచెట్టు, సంపంగిచెట్టు.
పిండపుష్పమశోకే చ జపాయాం చ కుశేశయే.	పిండపుష్పం—(న) అశోకపుష్పము, దాసానిపూవు, పద్మము.
మేఘపుష్పం తు పిండాభ్రే నాదేయజలయోరపి,	మేఘపుష్పం—(న) వడగండ్లు, నదీజలము, జలము.
జలకూపీ కూపగర్తే పుష్కరిణ్యాం చ కథ్యతే,	జలకూపీ—(స్త్రీ) నూయి, చెఱువు.

అథ పాంత పంచవర్ణః.	పాంత పంచవర్ణము.
భవేచ్చామరపుష్పస్తు చూతే కేతక కాశయోః.	చామరపుష్పః—(పు) మామిడిచెట్టు, మొగలిచెట్టు, రెల్లు.

అథ ఫాంతవర్గః.	ఫాంతవర్గము.
రేఫో రవర్ణే కథితః కుత్సితే వాచ్యవన్మతః,	రేఫః—(పు) రేఫము, (త్రి) కుటిలుఁడు.
శఫం మూలే తరూణాం స్యాద్గవాదీనాం ఖురేఽపి చ.	శఫం—(న) చెట్టువేళ్లు, పశువులగిట్ట.
గుంఫస్స్యాద్గుంఫనే బాహ్వోరలంకారేఽపి కీర్తితః,	గుంఫః—(పు) కూర్చుట, బాహుభూషణము.
శిఫా జటాయాం సరితి మాంసికాయాం చ మాతరి.	శిఫా—(స్త్రీ) ఊడ, శిఫానది, జటామాంసి, తల్లి.

అథ బాంతవర్గః.	బాంతవర్గము
పూర్వాఖ్యాపూర్వజేషు స్యాదగ్రే ప్రాచి చ వాచ్యవత్,	పూర్వః—(త్రి) పూర్వము పుట్టినది, ముందు, తూర్పుదిక్కు.
బింబం ఫలే బింబికాయాః ప్రతిబింబే చ మండలే.	బింబం—(న) దొండపండు, ప్రతిబింబము, (పు) సూర్యాదిమండలము.
డింబస్స్యాద్విప్లవప్లీహ్నో రేరండే పుష్పసంచయే,	డింబః—(పు) దేశోపద్రవము, రొమ్ము ఎడమప్రక్కనుండు మాంసము, ఆముదపుఁజెట్టు, పూలగుత్తి.
స్తంబో గుచ్ఛే తృణాదీనామ ప్రకాండద్రుమేఽపి చ.	స్తంబః—(పు) గడ్డిదుబ్బు, మ్రానుగాని చెట్టు.
శంబస్స్యాన్ముసలాగ్రస్థలోహమండలకే పవౌ, శుభాన్వితే చ	శంబః—(పు) రోఁకటిపొన్ను, వజ్రాయుధము, (త్రి) భాగ్యవంతుఁడు.
ఖర్వస్తు హ్రస్వే సంఖ్యాంతరేఽపి చ. 3.	ఖర్వః—పొట్టివాఁడు, సంఖ్యాభేదము.

కంబుశ్శంబూకగజయో గ్రీవావలయశంఖయోః,	కంబుః—(పు) నత్తగుల్ల, ఏనుఁగు, కంఠము, శంఖము.
జంబూస్సుమేరుసరితి ద్వీపద్రుమవిశేషయోః. ౪.	జంబూః—(స్త్రీ) జంబూనది, జంబూద్వీపము, నేరేడుచెట్టు.
కంబిరంశే చ వంశస్య ఖజాకాయామపీష్యతే,	కంబిః—(స్త్రీ) వెదుఁలోనిభాగము, గరిటె.
దర్వీ భవేత్ఖజాకాయాం ఫణాయామురగస్య చ. ౫.	దర్వీ—(స్త్రీ) గరిటె, పాముపడగ.
దార్వీ దారుహరిద్రాయాం దేవదారుహరిద్రయోః,	దార్వీ—(స్త్రీ) మ్రానిపసుపు, దేవదారుచెట్టు, పసుపు.
చార్వీ తు శోభనాబుద్ధ్యోర్లంబా శ్రీతిక్తతుంబయోః.	చార్వీ—(స్త్రీ) పసుపు, బుద్ధి. లంబా—(స్త్రీ) లక్ష్మీదేవి, చేదుసొరచెట్టు.

అథ బాంత త్రివర్ణః.	బాంత త్రివర్ణము.
కదంబమాహుస్సిద్ధార్థే నీపేఽపి నికురుంబకే,	కదంబః—(పు) తెల్లావాలు, కడిమిచెట్టు, సమూహము.
కాదంబః కలహంసేష్వోర్	కాదంబః—(పు) రాజహంస, బాణము.
ద్విజిహ్వో భుజగే ఖలే. ౬.	ద్విజిహ్వః—(పు) పాము, దుర్మార్గుఁడు.
గజాహ్వా కరిపిప్పల్యాం గజాహ్వో హాస్తినాపురే,	గజాహ్వా—(స్త్రీ) ఏనుఁగుపిప్పలిచెట్టు, హాస్తినాపురము.
నితంబో రోధసి స్కంధే శిఖరే చ కటీరకే ౭.	నితంబః—(పు) ఒడ్డు, చెట్టుమొదలు, పర్వతశిఖరము, మొల.
హేరంబో విఘ్నరాజే స్యాన్మహిషే శౌర్యగర్జితే,	హేరంబః—(పు) వినాయకుఁడు, ఎనుబోతు, శౌర్యముచే గర్జించుట.
కలంబస్సాయకే నీపే నాళిశాకే కలంబ్యపి. ౮.	కలంబః—(పు) బాణము, కడిమిచెట్టు, కలంబీ, (స్త్రీ) తూఁటికూర.
ప్రలంబో దైత్యభేదే చ తాలాంకురకశాఖయోః, ప్రలంబో హారభేదే స్యాత్త్రపుషేఽపి పయోధరే,	ప్రలంబః—(పు) ప్రలంబాసురుఁడు, తీగ (తాటిమొలక) కొమ్మ, ముక్తాహారము, సీసము, స్తనము.

గంధర్వో మృగభేదే స్యా త్పుంస్కోకిల తురంగ యోః, అంతరాభవసత్త్వే చ గాయనే ఖేచరేఽపి చ. ౧౧.

గంధర్వః—(పు) గంధర్వమృగము, మగకోకిల, అశ్వము, అంతరపిశాచము, గాయకుఁడు, గంధర్వుఁడను దేవయోని విశేషము.

గోతుంబశ్శీర్ణవృంతే స్యాద్గవాదన్యాః ఫలేఽపి చ,

గోతుంబః—(పు) బుడమచెట్టు, పిన్నపాపరకాయ.

భూజంబూరపి గోధూమే వికంకతఫలేఽపి చ. ౧౨.

భూజంబూః—(పు) గోధుమలు, పుల్లవెలఁగపండు.

అథ బాంతశ్చతుర్వర్ణః.

బాంత చతుర్వర్ణము.

చలజిహ్వో మతో హింస్రే క్రమేళకశునోరపి,

చలజిహ్వః—(త్రి) ఘాతుకుఁడు, (పు) ఒంటె, శునకము.

శతపర్వా చ దూర్వాయాం భార్గవస్య స్త్రియామపి,

శతపర్వా—(స్త్రీ) గఱికలోభేదము, శుక్రాచార్యునిభార్య.

రాజజంబూస్తు జంబూభిత్పిండఖర్జూరయోరపి,

రాజజంబూః—(స్త్రీ) అల్లనేరేడుచెట్టు, ముద్దఖర్జూరము.

అథ బాంతః పంచవర్ణః.

బాంత పంచవర్ణము.

ధూళీకదంబో నీపే స్యాత్తినిశే వరుణద్రుమే. ౧౪.

ధూళీకదంబః—(పు) కడిమిచెట్టు, నెమ్మిచెట్టు, ఉలమిరిచెట్టు.

గోరక్షజంబూర్గోధూమే తథా గోరక్షతండులే,

గోరక్షజంబూః—(స్త్రీ) గోధుమలు, జిబిలిక(బీర)చెట్టు.

సృగాలజంబూర్గోతుంబే క్వాపి ఘోంటాఫలేఽపి చ. ౧౫.

సృగాలజంబూః—(స్త్రీ) నక్కదోసచెట్టు, రేఁగుచెట్టు.

అథ భాంతవర్గః.

భాంత వర్గము.

భస్స్యాచ్ఛుక్రే మయూఖే భా భం నక్షత్రే ప్రకీర్తితం,

భః—(పు) శుక్రాచార్యుఁడు, (స్త్రీ) కిరణము, (న) నక్షత్రము.

భూః పృథివ్యాం స్థానమాత్రే	భూః—(స్త్రీ) భూమి, ప్రదేశము.

అథ భాన్తో ద్వివర్ణః	భాంత ద్వివర్ణము.
స్వభూర్వేధసి శార్ఙ్గిణి. ౧.	స్వభూః—(పు) బ్రహ్మ, విష్ణువు.
శుభో యోగే శుభం క్షేమే	శుభః—(పు) శుభయోగము, (న) మంగళము.
నిభో వ్యాజసదృక్షయోః,	నిభః—(పు) మిష, (త్రి) సమానము.
విభుశ్శివే ప్రభౌ నిత్యే	విభుః—(పు) శివుఁడు, ప్రభువు, నిత్యుఁడు.
శంభుర్బ్రహ్మార్హతోర్హరే. ౨.	శంభుః—(పు) బ్రహ్మ, బుద్ధుఁడు, శివుఁడు.
దంభస్తు కైతవే కల్కే	దంభః—(పు) మిష, డాంబికవేషము.
డింభో బాలిశపోతయోః,	డింభః—(పు) మూర్ఖుఁడు, బాలుఁడు.
జంభో దైత్యాంతరే దంభే జంబీరే భక్షణేఽపి చ.	జంభః—(పు) జంభాసురుఁడు, కపటము, నిమ్మచెట్టు, తినుట.
కుంభస్స్యాత్కుంభకర్ణస్య సుతే వేశ్యాపతౌ ఘటే, రాశిభేదే ద్విపాంగే చ కుంభం త్రివృతి గుగ్గులౌ. ౩. కుంభీ తు పాటలావారిపర్ణీకిశరకట్ఫలే,	కుంభః—(పు) కుంభాసురుఁడు. విటుఁడు, కడవ, కుంభరాశి, ఏనుఁగు, కుంభస్థలము, (న) తెల్లతెగడ, గుగ్గిలముచెట్టు. కుంభీ (స్త్రీ) కలిగొట్టుచెట్టు, నాఁచు, పిడత, పిఁగుమ్ముడుచెట్టు.
గర్భో భ్రూణేఽర్భకే కుక్షౌ సంధౌ పనసకంటకే, ౪ అన్నే వహ్నౌ	గర్భః—(పు) గర్భస్థపిండము, బాలుఁడు, కడుపు, గర్భసంధియను నాటకాంగము, పనసపండుతొక్క, అన్నము, అగ్ని.
వక్త్రో జృంభో ముఖఖేదాంగభంగయోః, జృంభో మతో వికాసే చ,	జృంభః—(పు) ఆవలింత, ఒడలువిఱుపు, వికసించుట.
స్తంభః స్థూణాజడత్వయోః.	స్తంభః—(పు) స్తంభము, నిశ్చేష్టత్వము.
రంభా కదళ్యప్సరసో రంభో వైణవదండకే,	రంభా—(స్త్రీ) అరటిచెట్టు, అప్సరస్త్రీ, (పు) వెదురుకఱ్ఱ.

సభా సామాజికే ద్యూతే గోష్ఠీమందిరయోరపి. ౭.	సభా—(స్త్రీ) సభ్యుఁడు, జూదము, సభ, చావడి.
శోభా కాంతీచ్ఛయోరుక్తా	శోభా—(స్త్రీ) కాంతి, కోరిక.
దృఙ్భూః పన్నగవజ్రయోః,	దృఙ్భూః—(స్త్రీ) సర్పము, వజ్రాయుధము.
నాభిః ప్రాణ్యంగకే క్షత్రే చ క్రాతశ్చక్రవర్తినోః. ౮. నాభిః ప్రధానే కస్తూరీమదే చ క్వచిదీరితః,	నాభిః—(పు) బొడ్డు, క్షత్రియుఁడు, చక్రము నడిమిరంధ్రము, చక్రవర్తి, ప్రధానుఁడు, కస్తూరి.

అథ భాంతస్త్రివర్ణః. / భాంత త్రివర్ణము.

కరభో మణిబంధాదికనిష్ఠాంతే క్రమేళకే. ౯.	కరభః—(పు) మణికట్టు మొదలు చిటికెన వ్రేలివరకుండు వెలిభాగము, ఒంటె.
శరభశ్శలభే చాష్టాపదే ప్రోక్తో మృగాంతరే,	శరభః—(పు) మిడుత, శరభమృగము, ఒంటెపిల్ల.
ఋషభస్స్వరభేదే స్యా దష్టవర్గౌషధే వృషే. ౧౦. శ్రేష్ఠార్థే చ వరాహాస్య పుచ్ఛేరంధ్రేచకర్ణయోః, ఋషభీ శూకశిబ్యాంస్యా న్నరాకారస్త్రియామపి. విధవాయాం శిరాలాయాం	ఋషభః—(పు) సప్తస్వరములలో నొకటి, ఋషభమను నోషధి, ఎద్దు, శ్రేష్ఠవాచకము, పందితోఁక, చెవిబొక్క, ఋషభీ (స్త్రీ) దూలగొండిచెట్టు, మాచకమ్మ, విధవ, వృక్షవిశేషము.
వృషభః పుంగవే వృషే,	వృషభః—(పు) శ్రేష్ఠుఁడు, ఎద్దు.
వల్లభో దయితేఽధ్యక్షే కులీనాశ్వేఽపి వల్లభః. ౧౨.	వల్లభః—(పు) భర్త, అధిపతి, మంచి జాతిగుఱ్ఱము.
దుర్లభః కచ్చూరే జ్ఞేయో దుష్ప్రాపే వల్లభేఽపి చ,	దుర్లభః—(పు) కచ్చూరము, (త్రి) పొందరానిది, ప్రియమైనది.
నికుంభః కథితో దంత్యాం కుంభకర్ణసుతేఽపి చ.	నికుంభః—(పు) నాగదంతిచెట్టు, నికుంభాసురుఁడు.

కుసుంభో హేమని మహారజనే చ కమండలౌ,	కుసుంభః—(పు) బంగారము, కుసుమపూవు, కమండలము.
విష్టంభః ప్రతిబంధేఽపి రోగభేదేఽపి కీర్తితః. ౧౪.	విష్టంభః—(పు) ప్రతిబంధము, రోగవిశేషము.
విస్రంభః కేళికలహే విశ్వాసే ప్రణయేఽపి చ,	విస్రంభః— (పు) ప్రణయకలహము, విశ్వాసము, ప్రేమ.
విష్కంభో యోగభేదే స్యాద్విస్తార ప్రతిబంధయోః. ౧౫. రూపకాంగప్రభేదే చ బంధభేదే చ యోగినాం,	విష్కంభః—(పు) విష్కంభయోగము, విస్తారము, విఘ్నము, నాటకాంగము, యోగబంధవిశేషము.
కకుభో రాగభేదేఽపి వీణాంగేఽర్జునపాదపే. ౧౬.	కకుభః—(పు) కకుభరాగము, వీణెకరివె, మద్దిచెట్టు.
ఆరంభస్తు త్వరాయాం స్యాదుద్యమే వధదర్పయోః,	ఆరంభః—(పు) వేగిరపాటు, ప్రయత్నము, చంపుట, గర్వము.
సురభిశ్చంపకే స్వర్ణే జాతీఫల వసంతయోః. ౧౭. గంధోత్పలే సౌరభేయ్యాం సల్లకీమాతృభేదయోః, సుగంధే చ మనోజ్ఞే చ వాచ్యవత్సురభిః స్మృతః.	సురభిః—(పు) సంపంగిచెట్టు, బంగారు, జాజికాయ, వసంతర్తువు, వాసనకలువ, (స్త్రీ) కామధేనువు, అంగుదుచెట్టు. మాతృవిశేషము, (త్రి) పరిమళించునది, మనోహరమైనది.
సనాభిస్సదృశే జ్ఞాతా	సనాభిః—(త్రి) సమానమైనది, (పు) దాయాది.
వాత్మభూర్వేధసి స్మరే,	ఆత్మభూః—(పు) బ్రహ్మ, మన్మథుఁడు.
వర్షాభూః పునర్నవాయాం ప్లవే కించులకేఽపి చ.	వర్షాభూః—(పు) గలిజేరుచెట్టు, కప్ప, వానపాము.
దుందుభిర్దితిజే భేర్యామక్షబిందుత్రికద్వయే,	దుందుభిః— (పు) దుందుభియను రాక్షసుఁడు, భేరి, పాచికలయాటయందలి యిత్తిగ.
వైదర్భం వాక్యవక్రత్వే	వైదర్భం—(న) వాక్యచమత్కారము,

వైదర్భశ్చ నృపాంతరే,

(పు) విదర్భదేశపురాజు.

గర్దభో గంధభేదే స్యాద్గర్దభం కైరవేఖరే, గర్దభో గర్దభీ క్షుద్రరోగజంతు విశేషయోః. ౨౧.

గర్దభః—(పు) పరిమళవిశేషము, (న) తెల్లకలువ, (పు) గాడిద, (స్త్రీ) రోగవిశేషము, జంతువిశేషము.

కకుప్శోభాదిశో శ్శాస్త్రే ప్రవేణ్యాం చంపకస్రజి,

కకుప్—(స్త్రీ) శోభ, దిక్కు, శాస్త్రము, ఏనుఁగుపైఁబఱచు చిత్రకంబళము, సంపంగిదండ.

అథ భాంతశ్చతుర్వర్ణః

భాంత చతుర్వర్ణము.

అవష్టంభస్సువర్ణే చ స్తంభప్రారంభయోరపి. ౨౨.

అవష్టంభః—(పు) బంగారు, నిశ్చేష్టత్వము, ప్రారంభము.

శాతకుంభం సువర్ణే స్యాచ్ఛాతకుంభోఽశ్వమారకే,

శాతకుంభం—(న) బంగారము, ఉమ్మెత్త, లేక గన్నేరుచెట్టు.

అథ మాంతవర్గః.

మాంతవర్గము.

మశ్శివే మా రమాయాం స్యాన్మానిషేధేఽవ్యయం మతం,

మః—(పు) శివుఁడు, (స్త్రీ) లక్ష్మీదేవి, మా, (అవ్యయం) నిషేధము.

అథ మాంతో ద్వివర్ణః.

మాంత ద్వివర్ణము.

కిం వితర్కే పరిప్రశ్నే క్షేపే నిందాప్రకారయోః. ౧.

కిం—(త్రి) ఊహ, అడుగుట, ఆక్షేపించుట, నింద, విధము.

దమస్తు దమథే దండే కర్దమే దమనేఽపి చ,

దమః—(పు) తపఃక్లేశాదుల సహించుట, దండోపాయము, బురద, బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహము.

గమో ద్యూతప్రభేదే స్యాదపర్యాలోచనేఽధ్వని.

గమః—(పు) ద్యూతభేదము, అనాలోచనము, మార్గము.

కుసుంభో హేమని మహారజనే చ కమండలౌ,	కుసుంభః—(పు) బంగారము, కుసుమపూవు, కమండలము.
విష్టంభః ప్రతిబంధేఽపి రోగభేదేఽపి కీర్తితః. ౧౪.	విష్టంభః—(పు) ప్రతిబంధము, రోగవిశేషము.
విస్రంభః కేళికలహే విశ్వాసే ప్రణయేఽపి చ,	విస్రంభః—(పు) ప్రణయకలహము, విశ్వాసము, ప్రేమ.
విష్కంభో యోగభేదే స్యాద్విస్తార ప్రతిబంధయోః. ౧౫. రూపకాంగ ప్రభేదే చ బంధభేదే చ యోగినాం,	విష్కంభః—(పు) విష్కంభయోగము, విస్తారము, విఘ్నము, నాటకాంగము, యోగబంధ విశేషము.
కకుభో రాగభేదేఽపి వీణాంగేఽర్జునపాదపే. ౧౬.	కకుభః—(పు) కకుభరాగము, వీణెకరివె, మద్దిచెట్టు.
ఆరంభస్తు త్వరాయాం స్యాదుద్యమే వధదర్పయోః,	ఆరంభః—(పు) వేగిరపాటు, ప్రయత్నము, చంపుట, గర్వము.
సురభిశ్చంపకే స్వర్ణే జాతీఫల వసంతయోః. ౧౭. గంధోత్పలే సౌరభేయ్యాం సల్లకీమాతృభేదయోః, సుగంధే చ మనోజ్ఞే చ వాచ్యవత్సురభిః స్మృతః.	సురభిః—(పు) సంపంగిచెట్టు, బంగారు, జాజికాయ, వసంతర్తువు, వాసనకలువ, (స్త్రీ) కామధేనువు, అంగుదుచెట్టు. మాతృవిశేషము, (త్రి) పరిమళించునది, మనోహరమైనది.
సనాభిస్సదృశే జ్ఞాతా	సనాభిః—(త్రి) సమానమైనది, (పు) దాయాది.
వాత్మభూర్వేధసి స్మరే,	ఆత్మభూః—(పు) బ్రహ్మ, మన్మథుడు.
వర్షాభూః పునర్నవాయాం ప్లవే కించులకేఽపి చ.	వర్షాభూః—(పు) గలిజేరుచెట్టు, కప్ప, వానపాము.
దుందుభిర్దితిజే భేర్యామక్ష బిందుత్రికద్వయే,	దుందుభిః—(పు) దుందుభియను రాక్షసుడు, భేరి, పాచికలయాటయందలి యిత్తిగ.
వైదర్భం వాక్యవక్తృత్వే	వైదర్భం—(న) వాక్యచమత్కారము,

వైదర్భశ్చ నృపాంతరే,	(పు) విదర్భదేశపురాజు.
గర్దభో గంధభేదే స్యాద్గర్దభం కైరవేఖరే, గర్దభో గర్దభీ క్షుద్రరోగజంతు విశేషయోః. ౨౧.	గర్దభః—(పు) పరిమళవిశేషము, (న) తెల్లకలువ, (పు) గాడిద, (స్త్రీ) రోగ విశేషము, జంతువిశేషము.
కకుప్శోభాదిశోః శాస్త్రే ప్రవేణ్యాం చంపకస్రజి,	కకుప్—(స్త్రీ) శోభ, దిక్కు, శాస్త్రము, ఏనుఁగుపైఁబఱచు చిత్ర కంబళము, సంపంగిదండ.

అథ భాంతశ్చతుర్వర్ణః	భాంత చతుర్వర్ణము.
అవష్టంభస్సువర్ణే చ స్తంభప్రారంభయోరపి. ౨౨.	అవష్టంభః—(పు) బంగారు, నిశ్చేష్టత్వము, ప్రారంభము.
శాతకుంభం సువర్ణే స్యాచ్ఛాతకుంభోఽశ్వమారకే,	శాతకుంభం—(న) బంగారము, ఉమ్మెత్త, లేక గన్నేరుచెట్టు.

అథ మాంతవర్గః.	మాంతవర్గము.
మశ్శివే మా రమాయాం స్యాన్మానిషేధేఽవ్యయం మతం,	మః—(పు) శివుఁడు, (స్త్రీ) లక్ష్మీదేవి, మా, (అవ్యయం) నిషేధము.

అథ మాంతో ద్వివర్ణః.	మాంత ద్వివర్ణము.
కిం వితర్కే పరిప్రశ్నే క్షేపే నిందాప్రకారయోః. ౧.	కిం—(త్రి) ఊహ, అడుగుట, ఆక్షేపించుట, నింద, విధము.
దమస్తు దమథే దండే కర్దమే దమనేఽపి చ,	దమః—(పు) తపఃక్లేశాదుల సహించుట, దండోపాయము, బురద, బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహము.
గమో ద్యూతప్రభేదే స్యాదపర్యాలోచనేఽధ్వని.	గమః—(పు) ద్యూతభేదము, అనాలోచనము, మార్గము.

ద్రుమ స్తరౌ పారిజాతే ద్రుమః కింపురుషేశ్వరే,	ద్రుమః—(పు) వృక్షము, పారిజాతపు చెట్టు, కింపురుషులరాజు.
భ్రమోఽంబునిర్గమే భ్రాంతౌ కుందాఖ్యే శిల్పి యంత్రకే, ౩, మూర్ఛాయాం చ జలావర్తే భ్రమణే చ భ్రమో విదుః,	భ్రమః—(పు) నీరువచ్చెడుతూము, భ్రాంతి, కుందమనెడి సానపట్టు చక్రము, మూర్ఛావిశేషము, నీటిసుడి, తిరుగుట.
హిమం శీతే తుషారే చ చందనే చ హిమం విదుః. ౪.	హిమం—(న) చల్లదనము, మంచు, మంచిగంధము.
రమా లక్ష్మ్యాం రమః కాంతే రక్తాశోకద్రుమే స్మరే,	రమా—(స్త్రీ) లక్ష్మి, (పు) పెనిమిటి, రక్తాశోకవృక్షము, మన్మథుఁడు.
యమో దండధరే ధ్వాంక్షే సంయమే యమజేఽపి చ. ౫. శరీరసాధనాపేక్షనిత్యకర్మణి చోచ్యతే,	యమః—(పు) యముఁడు, జెముడుకాకి, నియమము, (త్రి) కవలపిల్లలు, (పు) దేహసాధనముఁగోరు నిత్యకర్మము.
క్రమశ్శక్తౌ పరిపాట్యాం క్రమశ్చరణకంపయోః. ౬.	క్రమః—(పు) సామర్థ్యము, పరిపాటి, పాదము, చలించుట.
క్షౌమమట్టే దుకూలే స్యాదతసీవసనేఽపి చ,	క్షౌమం—(న) కోటబురుజుమీఁది గృహము, తెల్లనిపట్టువస్త్రము, అవిసెనారబట్ట.
క్షేమం స్యాన్మంగళే లబ్ధరక్షణే చోరకేఽపి చ. ౭. క్షేమా ధనహారిగౌర్యోః	క్షేమం—(న) శుభము, సంరక్షణముఁగలవాఁడు, చోరకమను గంధద్రవ్యము, (స్త్రీ) చండమను గంధద్రవ్యము, పార్వతి.
క్షమః ఖ్యాతః క్షమాన్వితే, క్షితిక్షాంత్యోః క్షమా ఖ్యాతా హితే శక్తే చ వాచ్యవత్. ౮.	క్షమః—(పు) ఓర్పుగలవాఁడు, (స్త్రీ) భూమి, ఓరిమి, (త్రి) ఇష్టమైనది, సమర్థమైనది.
ఆమో రోగే తద్విశేషేఽప్యామోఽపక్వే తు వాచ్యవత్.	ఆమః—(పు) రోగము, రోగవిశేషము, (త్రి) పచనముగానిది.

కామస్స్మరేఽభిలాషే చ కామో రేతోని కామయోః ౯. అవ్యయం త్వభ్యనుజ్ఞాయాం	కామః—(పు) మన్మథుఁడు, కోరిక, రేతస్సు, విస్తారము, (అవ్యయం) అంగీకారము.
యామస్తు ప్రహారే వ్రతే,	యామః—(పు) జాముకాలము, నియమము.
శ్యామస్స్యాన్మేచకే వృద్ధదారకేహరితే ఘనే. ౧౦. వటద్రుమే ప్రయాగస్య శ్యామశ్శ్యామా తు వాగుజా, అప్రసూతాంగనాయాం చ తథా సోమలతౌషధౌ. ౧౧. త్రివృతాశారిబా గుంద్రా నిశా కృష్ణా ప్రియంగుషు, శ్యామా నీల్యాంపికే శ్యామం మరీచే లవణాంతరే. ౧౨. శ్యామో దమనకే గంధతృణే శ్యామేఽభిధేయవత్,	శ్యామః—(పు) నలుపురంగు, బొద్దికూర, ఆకుపచ్చరంగు, మబ్బు, ప్రయాగయందలి మఱ్ఱిచెట్టు, (స్త్రీ) కారుగచ్చ, సంతానముకలుగనిస్త్రీ, సోమలత, తెల్లతెగడ, నల్లసుగంధిపాల, నాగముస్తె, పసుపు, పిప్పలిచెట్టు, ప్రేంకణపుఁజెట్టు, నీలిచెట్టు, (పు) కోకిల, (న) మిరియము, సైంధవలవణము, (పు) దమనము, సుగంధిపాలచెట్టు, (త్రి) నల్లనిది.
గుల్మస్తంబే ప్లీహ్ని ఘట్టసైన్యయాం సైన్యరక్షణే. ౧౩. గుల్మీ స్యాదామలక్యేలాపర్ణికావస్త్రవేశ్మసు,	గుల్మః—(పు) దుబ్బు, వక్షమునకు నెడమభాగమునందుండు మాంసము, నీళ్లరేవు, సైన్యవిశేషము, సేనకువేయు ఆవరణము, గుల్మీ (స్త్రీ) ఉసిరికచెట్టు, ఏలకిచెట్టు, గుడారము.
జాల్మస్స్యాత్పామరే క్రూరే జాల్మోఽసమీక్ష్యకారిణి.	జాల్మః—(త్రి) నీచుఁడు, (క్రూరుఁడు, ఆలోచింపక పనిచేయువాఁడు.
గ్రామస్స్వరే సంవసథే బృందే శబ్దాదిపూర్వకః,	గ్రామః—(పు) సంగీతస్వరము, పల్లెటూరు, (శబ్దాదిపూర్వకమయినపుడు) సమూహము.

భీమో౽మ్లవేతసే శంభౌ ఘోరేచా౽పివృకోదరే. ౧౫.	భీమః—(పు) పుల్లప్రబ్బలిచెట్టు, శివుఁడు, భయానకరసము, భీమసేనుఁడు.
యుధ్మస్సంగ్రామధనుషో	యుధ్మః—(పు) యుద్ధము, ధనువు.
రిష్మః కామవసంతయోః,	ఇష్మః—(పు) మన్మథుఁడు, వసంతుఁడు.
తోక్మం కర్ణమలే తోక్మో హరితే చ హారిద్యవే. ౧౬.	తోక్మం—(న) గుబిలి, (పు) పచ్చనిరంగు, పచ్చనియవలు.
రుక్మం చ కాంచనే లోహే	రుక్మం—(న) బంగారు, లోహము.
ఖర్మం క్షౌమే చ పౌరుషే,	ఖర్మం—(న) పట్టుబట్ట, పౌరుషము.
ధర్మః పుణ్యే యమే న్యాయే స్వభావాచారయోః క్రతౌ. ౧౭. ఉపమాయా మహింసాయాం చాపే చోపనిగద్యతే,	ధర్మః—(పు) అదృష్టము, (పు) యముఁడు, న్యాయము, స్వభావము, ఆచారము, యజ్ఞము, ఉపమానము, అహింస, (పు) ధనువు.
ఘర్మస్స్యాదాతపే గ్రీష్మే౽ప్యుష్ణస్వేదాంభసోరపి.	ఘర్మః—(పు) ఎండ, గ్రీష్మఋతువు, వేడిమి, చెమట.
జిహ్మస్తు కుటిలే మందే జిహ్మస్తగరుపాదపే,	జిహ్మః—(త్రి) కుత్సితుఁడు, అలసుఁడు, తగరపుఁజెట్టు.
సూక్ష్మస్స్యాత్కతకే౽ధ్యాత్మే౽ప్యణౌ సూక్ష్మో౽ల్పకే౽న్యవత్. ౧౯.	సూక్ష్మః—(పు) ఇండుపుఁజెట్టు, బ్రహ్మపదార్థము, నెరసు (త్రి) అల్పమైనది.
భీష్మస్తు భీషణే రుద్రే గాంగేయే చ నిశాచరే,	భీష్మ—(పు) భయానకరము, శంకరుఁడు, భీష్ముఁడు, రాక్షసుఁడు.
శుష్మం తేజో౽ర్కయో రుక్తం	శుష్మం—(న) ప్రకాశము, (పు) సూర్యుఁడు,
సూమం క్షీరే నభస్యపి. ౨౦.	సూమం—(న) క్షీరము, ఆకాశము.
దస్మస్తు యజమానే స్యాదపి చౌరే హుతాశనే,	దస్మః—(పు) యజ్ఞము చేయువాఁడు, దొంగ, అగ్ని.
రామః పశువిశేషే స్యాజ్జామదగ్న్యే హలాయుధే. ౨౧. రాఘవే చాసితశ్వేత	రామః—(పు) పెద్దదుప్పి, పరశురాముఁడు, బలరాముఁడు, శ్రీరాముఁడు, (త్రి) నల్లనిది, తెల్లనిది, మనోహర

మనోజ్ఞేషుచవాచ్యవత్, రామాంగనా హింగుళ యోారామం వాస్తుకకుష్ఠ యోః. ౨౨.	మైనది, (స్త్రీ) స్త్రీ, ఇంగిలీకము, (న) చక్రవర్తికూర, కుష్ఠవ్యాధి.
వామం సవ్యే ప్రతీపే చ ద్రవిణేచాథసుందరే, పయోధరే హరే కామే విద్వాద్వామాపి చ స్త్రియాం. వామిాసృగాలీకర భీరాస భీబాడబీషు చ. ౨౩.	వామం—(న) ఎడమభాగము, ప్రతికూలము, ధనము, మిగులఁ జక్కఁదనము, (పు) మేఘము, శివుఁడు, మన్మథుఁడు, (స్త్రీ) చక్కనియాఁడుది, వామిా (స్త్రీ) ఆఁడుజాతిలోని నక్క, ఆఁడుఒంటె ఆఁడుగాడిద, ఆఁడుగుఱ్ఱము.
పద్మస్స్యాత్పన్నగే వ్యూహే నిధౌ సంఖ్యాంతరేఽంబుజే, పద్మకే బిందుజాలేఽపి పద్మా భాంగీశ్రియోరపి. ౨౪.	పద్మః—(పు) సర్పవిశేషము, (న్న) పద్మవ్యూహము, కుబేరునిపద్మనిధి, సంఖ్యావిశేషము, తామరపూవు, (న) పద్మకాష్ఠమనునోషధి, ఏనుఁగుపయినుండు తెల్లమచ్చలు, (స్త్రీ) భారంగిచెట్టు, లక్ష్మీదేవి.
సోమః కుబేరే పితృదేవతాయాంవసుప్రభేదే చ సుధాకరే చ, దివ్యౌషధీ సోమలతాసమిారకర్పూరనీరేషు చ వానరే చ.	సోమః—(పు) కుబేరుఁడు, సోముఁడను పితృదేవత, అష్టవసువులలో నొకఁడు, చంద్రుడు, దేవలోకమందలి యోషధి, సోమలత, వాయువు, కర్పూరము, జలము, వానరవిశేషము.
భూమిః క్షితౌ స్థానమాత్రే	భూమిః—(స్త్రీ) భూమి, ప్రదేశము.
వమిర్వాంతౌ హుతాశనే,	వమిః—(స్త్రీ) వమనము, అగ్ని.
రశ్మిరంశౌ ప్రగ్రహే చ	రశ్మిః—(స్త్రీ) కిరణము, కళ్లెము.
జామిస్స్వస్సృకులస్త్రియోః.	జామిః—(స్త్రీ) తోఁబుట్టువు, కులస్త్రీ.
నేమిస్త్రికాయాం కూపస్య చక్రాంతే తినిశద్రుమే,	నేమిః—(స్త్రీ) బావిపైగట్టెన అడ్డగోడ, చక్రముయొక్క అంచు, (పు) నెమ్మిచెట్టు.
నేమః కాలేఽవధౌ గర్తే ప్రాకారే కైతవేఽపి చ.	నేమః—(పు) కాలము, అంతము, గొయ్యి, ప్రాకారము, మిష.

క్రిమిస్స్యాత్కృమి వత్కీటే లాక్షాయాం కృమి లే ఖరే,
క్రిమిః—(కృమిశబ్దమువలె (పు) పురుగు, లక్క, (త్రి) పురుగులుపట్టినది (పు) గార్దభము.

కామిస్స్యాత్కాముకే రత్యాం
కామిః—(పు) విటుఁడు. (స్త్రీ) రతీదేవి.

హోమిస్సర్పిషి పావకే. ౨౮.
హోమిః—(పు) నేయి, అగ్నిహోత్రము.

ఊర్మిస్తరంగే పీడాయాం వేగేభంగ ప్రకాశయోః, ఉత్కంఠా వస్త్రసంకోచ లేఖయోరపి కీర్తితా,
ఊర్మిః—(స్త్రీ) అల, బాధ, వేగము, భంగము, ప్రకాశము, తహతహపాటు, బట్టకుచ్చెళ్లగుంపు.

లక్ష్మీశ్శ్రీరివ సంపత్తి శోభా పద్మా ప్రియంగుషు,
లక్ష్మీః—(శ్రీశబ్దమువలె) (స్త్రీ) సమృద్ధి, కాంతి, లక్ష్మి, ప్రేంకణపుఁజెట్టు.

కిర్మీ పలాశే శాలాయాం లోహపుత్ర్యాముదీరితా.
కిర్మీ—(స్త్రీ) మాంసము, గృహవిశేషము, లోహపుబొమ్మ.

శమీ పక్తుఫలాయాంచ శింబాయామపి వాగుజే,
శమీ—(స్త్రీ) జమ్మిచెట్టు, కాయధాన్యములపొట్టు, కారుగచ్చ.

బ్రాహ్మీ తు భారతీసోమవల్లరీ బ్రహ్మశక్తిషు. ౩౧. ఘంటికాపంకగడకాతుత భేదేషు చ స్మృతా,
బ్రాహ్మీ—(స్త్రీ) సరస్వతి, సోమెదకూర, సప్తమాతృకలలోనొకతె, గంటుబారంకి, మత్స్యవిశేషము, పొన్నగంటికూర.

సమా వర్షే సమం తుల్యే సాధౌ చ సదృశేఽన్యవత్.
సమాః—(పు) (ని.బ) సంవత్సరము, (త్రి) ఉపమావాచకము, యోగ్యమైనది, సమానమైనది.

సీమాఽఘాటే స్థితౌ క్షేత్రే మర్యాదావేలయోరపి,
సీమా—(స్త్రీ) పొలిమేర, ఉనికి, వరిమడి, హద్దు, ఒడ్డు.

క్షుమాఽతసీనీలికయో
క్షుమా—(స్త్రీ) అవిసెచెట్టు, నీలిచెట్టు.

ర్సుమా నామ్ని వరద్యుతౌ
సుమా—(స్త్రీ) పేరు, శ్రేష్ఠమగుకాంతి.

ఉమాఽతసీ హైమవతీ హరిద్రా కీర్తికాంతిషు,
ఉమా—(స్త్రీ)అవిసెచెట్టు, పార్వతి, పసుపు, కీర్తి, ప్రకాశము.

రుమా సుగ్రీవదారేషు విశిష్ట లవణాకరే. ౩౪.
రుమా—(స్త్రీ) సుగ్రీవునిభార్య, ఉప్పుగని.

అథ మాంతస్త్రివర్గః	మాంతత్రివర్గము
ఉత్తమా దుగ్ధికాయాం స్యా దుత్కృష్టే చోత్తమేఽన్యవత్,	ఉత్తమా—(స్త్రీ) చిలుపాలచెట్టు, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, యోగ్యమైనది.
మధ్యమస్స్యాత్స్వరే మధ్యే మధ్యదేశే చ మధ్యజే. 36. వాచ్యవన్మధ్యమా తూక్తా రాకా దృష్టరజస్త్రియోః, కర్ణికాత్ర్యక్షరచ్ఛందః కరమధ్యాంగులీషు చ. 37.	మధ్యమః—(పు) మధ్యమస్వరము (న్న) నడుము, (పు) భారతవర్ష నడిమిదేశము, (త్రి) నడిమిది, (స్త్రీ) పూర్ణిమ, క్రొత్తగా రజస్వలయైనది, తామరదుద్దు, మూఁడక్షరముల ఛందస్సు, నడిమి వ్రేలు.
అధమః కుత్సితే న్యూనే	అధమః—(పు) కుటిలమైనది, తక్కువయైనది.
ప్రక్రమోఽవసరే క్రమే,	ప్రక్రమః—(పు) సమయము, వరుస.
విక్రమః క్రాంతిమాత్రే స్యా ద్విక్రమశ్శక్తిసంపది. 38.	విక్రమః—(పు) ఆక్రమించుట శౌర్యాతిశయము.
సంక్రమః క్రమణే సమ్యగ్వారిసంచారయంత్రకే,	సంక్రమః—(పు) ఆక్రమించుట, నీటి కట్టులోనగునది.
నిష్క్రమో బుద్ధిసంపత్తౌ నిర్గమే దుష్కులేఽపి చ.	నిష్క్రమః—(పు) బుద్ధిబలము, బయలు దేరుట, చెడుకులము.
ఆగమశ్శాస్త్ర ఆయాతే	ఆగమః—(పు) శాస్త్రము, వచ్చుట.
విభ్రమో భ్రాంతిహావయోః,	విభ్రమః—(పు) భ్రమ, విలాసము.
సంభ్రమస్తు భయేఽపి స్యా త్సంవేగాదరయోరపి.	సంభ్రమః—(పు) భయము, తొందర, ఆదరము.
విద్రుమో రత్నవృక్షే స్యా త్ప్రవాళే పల్లవేఽపి చ,	విద్రుమః—(పు) పగడపుఁజెట్టు, పగడము, చిగురాకు.
ఆశ్రమో బ్రహ్మచర్యాది చ తుష్కేఽపి మఠేఽపి చ,	ఆశ్రమః—(పు) బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమము, మఠము.
సత్తమశ్చాన్యవత్పూజ్యే శ్రేష్ఠసాధీయసోరపి,	సత్తమః—(త్రి) పూజ్యమైనది, శ్రేష్ఠమైనది, యోగ్యమైనది.

నియమో యంత్రణాయాం స్యా త్ప్రతిజ్ఞాయాంచ సంయమే. | నియమః—(పు) నియమించుట, ప్రతిజ్ఞ, వ్రతనిష్ఠ.

నిగమో వాణిజే పుర్యాం పథి వేదే వణిక్పథే, | నిగమః—(పు) వర్తకుఁడు, పట్టణము, మార్గము, వేదము, బజారు.

నైగమస్స్యాదుపనిషద్వణి జో ర్నాగరేఽపిచ. ౭౨. | నైగమః—(పు) ఉపనిషత్తులు, వర్తకుఁడు, నాగరికుఁడు.

కలమో లేఖినీచౌర శాలి లాఙ్గూరసేషు చ, | కలమః—(పు) కలము, దొంగ, వరిపైరు, లాఙ్గూరసము.

తలిమం కుట్టిమే తల్పే చంద్రహాసే వితానకే. ౭౩. | తలిమం—(న) రాతితోఁ గట్టఁబడిన భూమి, శయ్య, పెద్దకత్తి, చాందిని.

పరమం స్యాదనుజ్ఞాతేఽప్య వ్యయం పరమం పరే, పరమంస్యాత్ప్రధానాద్యో రోంకారేఽపితథోచ్యతే. | పరమం—(అవ్యయం), అంగీకృతమైనది. (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, ముఖ్యమైనది, మొదటిది, ఓంకారము.

కుసుమం పుష్పఫలయోః స్త్రీ రజోనేత్రరోగయోః, | కుసుమం—(న) పుష్పము, ఫలము, రజోరక్తము, నేత్రరోగము.

కృత్రిమం రచితే ప్రోక్తం సిహ్లకే లవణాంతరే. ౭౪. | కృత్రిమం—(త్రి) చేయఁబడినది, ఇందుగు బంకతోఁ జేసిన ధూపద్రవ్యము, (చిల్లమడ్డి) లవణవిశేషము.

సుషమం చారుసమయోః సుషమా పరమద్యుతౌ, | సుషమం—(త్రి) సుందరమైనది, సమమైనది, (స్త్రీ) గొప్పప్రకాశము.

సుషీమశ్శిశిరే చారౌ సుషీమః పన్నగాంతరే. ౭౫. | సుషీమః—(త్రి) చల్లనిది, సుందరమైనది, (పు) సర్పవిశేషము.

పంచమో రాగభేదే స్యా త్పంచానామపి పూరణే, పంచమశ్చతురే హృద్యే పంచమీ పాండవస్త్రియాం. ౭౬. | పంచమః—(పు) రాగవిశేషము, ఐదవది, (త్రి) నేర్పరి, మనోహరమైనది, పంచమీ (స్త్రీ) ద్రౌపది.

గౌతమ శ్శాక్యసింహే చ మునిభేదేఽథ గౌతమీ, | గౌతమః—(పు) బుద్ధదేవుఁడు, గౌతమముని, గౌతమీ (స్త్రీ) గోరోచనము,

రోచన్యామంబికాయాం చ.	పార్వతి.
దాడిమః కరకైలయోః. ౪౮.	దాడిమః—(పు) దానిమ్మచెట్టు, ఏలకిచెట్టు.
గోధుమో నాగరంగే స్యాద్భేషజవ్రీహిభేదయోః,	గోధూమః—(పు) నారింజచెట్టు, ఓషధీవిశేషము, గోధుమధాన్యము.
వ్యాయామో దుర్గసంచారే వ్యాయామః పౌరుషేఽపి చ. ౪౯.	వ్యాయామః—(పు) వంతెనకట్ట, పౌరుషము.
విలోమస్తు ప్రతీపే స్యాద్భుజంగే వరుణే శుని, ఆమలక్యాం విలోమీ చ విలోమం చారఘట్టకే,	విలోమః—(త్రి) ప్రతికూలమైనది, సర్పము, వరుణదేవుఁడు, కుక్క, విలోమీ (స్త్రీ) ఉసిరికచెట్టు, (న) పెద్దబావి.
గోలోమీ శ్వేతదూర్వాయాం, షడ్గ్రంథావారయోషితోః,	గోలోమీ—(స్త్రీ) తెల్లగఱిక, వస, వేశ్య.
ప్రతిమా దంతబంధే స్యాద్గజస్యానుకృతావపి. ౫౦.	ప్రతిమా—(స్త్రీ) గజదంతమునందలికట్టు, విగ్రహము.

అథ మాంతశ్చతుర్వర్ణః. / మాంతచతుర్వర్ణము.

ప్లవంగమః కపౌ భేకేఽనుపమస్సుందరేఽన్యవత్, సుప్రతీకస్య యోషాయాం భవేదనుపమా మతా. ౫౧.	ప్లవంగమః—(పు) కోతి, కప్ప. అనుపమః—(త్రి) సుందరమైనది, (స్త్రీ) ఈశాన్యదిగ్గజముభార్య.
అభ్యాగమోఽంతికే ఘాతే విరోధాభ్యుద్గమాజిషు,	అభ్యాగమః—(పు) సమీపము, చావు, వైరము, ఎదుర్కొను, సంగరము.
యాతయామస్తు జీర్ణే స్యాత్పరిభుక్తోజ్ఝితేఽపి చ.	యాతయామః—(త్రి) శిథిలమైనది, అనుభవించి విడువఁబడినది.
దండయామస్తు కీనాశే దివసే కుంభసంభవే,	దండయామః—(పు) యముఁడు, దినము, అగస్త్యముని.

సార్వభౌమస్తు దిఙ్నాగే సర్వ పృథ్వీపతావపి. ౫౪.

సార్వభౌమః—(పు) ఉత్తరదిగ్గజము, చక్రవర్తి.

పరాక్రమో విక్రమే స్యాత్సామర్థ్యో ద్యోగయో రపి,

పరాక్రమః—(పు) పరాక్రమము, దేహబలము, ప్రయత్నము.

ఉపక్రమ స్స్యా దుపధా చికిత్సారంభవిక్రమే. ౫౫.

ఉపక్రమః—(పు) మంత్రి మున్నగువారిని బరీక్షించుట, రోగచికిత్స, ప్రారంభము, పరాక్రమము.

జలగుల్మో జలావర్తే కచ్ఛపే జలచత్వరే,

జలగుల్మః—(పు) నీటిసుడి, తాఁబేలు, నాలుగుకాలువలు కలియుచోటు.

మహాపద్మః స్మృతో నాగనిధి సంఖ్యాంతరేఽపి చ

మహాపద్మః—(పు) సర్పవిశేషము, కుబేరుని నిధి, సంఖ్యాభేదము.

అథ మాంతః పంచవర్ణః

మాంత పంచవర్ణము

అభ్యుపగమస్స్వీకారే సమీపాగమనేఽపి చ,

అభ్యుపగమః—(పు) స్వీకరించుట, సమీపించుట.

నక్షత్రనేమిశ్శీతాంశౌ రేవత్యాం చ ధ్రువే క్వచిత్. ౫౬.

నక్షత్రనేమిః—(పు) చంద్రుఁడు, (స్త్రీ) రేవతీనక్షత్రము (పు) ధ్రువుఁడు.

అథ యాంతవర్గః

యాంతవర్గము

యస్సర్వనామానిలయో
జ్యా మౌర్వీమాతృభూమిషు,
ద్యురగ్నౌ దివసేఽపి స్యా
ద్యౌస్స్వర్గసురవర్త్మనోః. ౧.

యః—(త్రి) సర్వనామము, వాయువు.
జ్యా—(స్త్రీ) వింటినారి, తల్లి, భూమి.
ద్యుః—(పు) అగ్ని, (న) దినము.
ద్యౌః—(స్త్రీ) స్వర్గము, ఆకాశము.

అథ యాంతో ద్వివర్ణః

యాంతద్వివర్ణము

జయో జయంతే విజయే జయా దుర్గాఽగ్నిమంథయోః,

జయః—(పు) ఇంద్రుని కుమారుఁడు, జయించుట (స్త్రీ) పార్వతి, నెల్లిచెట్టు, తక్కిలిచెట్టు, తిథివిశేషము, పార్వతి

జయంతీతిథిభేదో మాసక్షిపథ్యాసు చ స్మృతా. ౨.	చెలికత్తె, కరకచెట్టు.
చయస్సమూహే ప్రాకారమూలబంధేసమాహృతౌ,	చయః—(పు) సమూహము, కోటకొరడు, సంగ్రహము.
నయో నీతౌ ద్యూతభేదే	నయః—(పు) నీతి, ద్యూతభేదము.
శయశ్శయ్యాహిపాణిషు.	శయః—(పు) పానుపు, సర్పము, హస్తము.
భయం ప్రతిభయే ఘోరే ప్రసూనే కుబ్జకస్య చ,	భయం—(న) పరులవలనియనిష్టము (త్రి) భయంకరమైనది, (న) కుబ్జకపుష్పము.
మయశ్శిల్పిని దైత్యానాం కరభేఽశ్వతరేఽపి చ,	మయః—(పు) రాక్షసులశిల్పి, ఒంటె, కంచరగాడిద.
లయో వినాశే సంశ్లేషే సామ్యే తౌర్యత్రికస్య చ,	లయః—(పు) నాశనము, కలసికొనుట, నృత్తగీతవాద్యములసమత్వము.
స్మయో గర్వేఽద్భుతే	స్మయః—(పు) గర్వము, ఆశ్చర్యము.
గేయో గాతవ్యే గాయనే ఽపి చ. ౫.	గేయః (త్రి) పాట, గానము చేయువాఁడు.
క్షయో రోగాంతరే వేశ్మ కల్పాంతాపచయేష్వపి,	క్షయః—(పు) క్షయరోగము, గృహము, ప్రళయము, తక్కువ.
ప్రియో ధవే చ హృద్యే చ వృద్ధినామౌషధేఽపి, చ. ౬.	ప్రియః—(పు) భర్త, (త్రి) మనోహరమైనది, వృద్ధియనునోషధి.
కాయః కదైవతే మూర్తౌ సంఘేలక్ష్యస్వభావయోః, కాయం మనుష్యతీర్థేఽపి	కాయః—(పు) బ్రహ్మతీర్థము, శరీరము, సమూహము, గుఱి, స్వభావము. (న) మనుష్యతీర్థము.
సాయః కాండాపదాహ్నయోః	సాయః—(పు) బాణము, సాయంకాలము.
దాయో దానే యౌతకాదిధనే సోల్లుంఠభాషణే. విభక్తవ్యపితృద్రవ్యే దాయమాహుర్మనీషిణః. ౭.	దాయః—(పు) దానము, అరణము, ఎత్తిపొడుపుమాట (న) పంచుకొనఁదగిన పితృధనము.
ప్రాయశ్చానశనే మృత్యౌ తు	ప్రాయః—(న) మరణముకోరిచేయు నిరా

ల్య బాహుళ్యయోరపి, — హార ప్రతము, మరణము, తుల్యార్థము, బాహుళ్యము.

పేయం పానీయపయసోః పేయాశ్రాణాచ్ఛమండయోః. — పేయం—(త్రి) పానముచేయఁ దగినది, (న) ఉదకము, (స్త్రీ) గంజి, మంచిమీఁగడ.

స్థేయో వివాదస్య పదనిర్ణేతరి పురోహితే, — స్థేయః—(పు) న్యాయాధికారి, పురోహితుఁడు.

పీయుః కాకే రవౌ ఘూకే — పీయుః—(పు) కాకము, సూర్యుఁడు, గుడ్లగూఁబ.

యయుః క్రతుహయేహయే. — యయుః—(పు) యాగాశ్వము, అశ్వము.

మయుస్తురంగవదనే మృగేఽపి మయురుచ్యతే, — మయుః—(పు) కిన్నరుఁడు, ఒకవిధమగు జింక.

మన్యుః క్రోధే క్రతౌ దైన్యే — మన్యుః—(పు) కోపము, యజ్ఞము, దీనత్వము.

మృత్యుర్మరణదైవయోః. — మృత్యుః—(పు) మరణము, దైవము.

దస్యుః స్తేనే చ శత్రౌ చ — దస్యుః—(పు) చోరుఁడు, విరోధి.

జన్యుః ప్రాణ్యగ్నిధాతృషు, — జన్యుః—(పు) జంతువు, అగ్ని, బ్రహ్మ.

వన్యం వనభవే వన్యా వనవారిసమూహయోః. — వన్యం—(త్రి) వనమునందుఁ బుట్టినది, (స్త్రీ) వనసమూహము, జలసమూహము.

జన్యం హట్టే పరీవాదే సంయుగే జనకే పునః, జన్యస్స్యాజ్జననీయే చ జన్యా మాతృసఖీముదోః. ౧౩. జన్యో వరవధూజ్ఞాతిప్రియభృత్యహితేషు చ, — జన్యం—(న) అంగడి, నింద, యుద్ధము, (పు) తండ్రి (త్రి) పుట్టించువాఁడు, (స్త్రీ) తల్లి చెలికత్తె, సంతోషము, (త్రి) తోడిపెండ్లికొడుకు, తోడిపెండ్లికూఁతురు, భర్తబంటు, భర్తమిత్రుఁడు,

శూన్యాఖ్యా నిర్జనే నళ్యా — శూన్యః—(త్రి) జనరహితమైనది, (స్త్రీ) గువ్వగుత్తిగడ్డి.

మన్యో భిన్నసమానయోః. — అన్యః—(త్రి) వేఱైనది, సమమైనది.

పాయ్యం పానీయకే నింద్యే — పాయ్యం—(న) జలము (త్రి) నిందింప

దగినది.

పూజ్యశ్శ్వశురవంద్యయోః,
పూజ్యః—(పు) మామ, పూజింపఁదగినవాఁడు.

హార్యో విభీతకతరౌ హర్తవ్యే హార్యమన్యవత్.
హార్యః—(పు) తాండ్రచెట్టు (త్రి) హరింపఁదగినది.

వీర్యం శుక్లే ప్రభావే చ తేజస్సామర్థ్యయోరపి,
వీర్యం—(పు) రేతస్సు, పరాక్రమము, ప్రకాశము, బలము.

ఆర్యస్సాధౌ విదగ్ధేఽప్యార్యోమావృత్తభేదయోః.
ఆర్యః—(పు) సజ్జనుఁడు, అంతఃపురపుఁగావలివాఁడు, (స్త్రీ) పార్వతి, ఆర్యావృత్తము.

అర్యస్స్వామిని వైశ్యే చ
అర్యః—(పు) ప్రభువు, కోమటి.

కార్యం హేతౌ ప్రయోజనే,
కార్యం—(న) హేతువు, పని.

సూర్యస్సూరే తత్ప్రియాయాం సూర్యా స్యాద్దోషధావపి. ౧౮.
సూర్యః—(పు) సూర్యుఁడు, (స్త్రీ) సూర్యునిభార్య, పిన్నపాపరచెట్టు.

శౌర్యం చారభటీశక్త్యోః
శౌర్యం—(న) దర్పము, సామర్థ్యము.

వర్యస్స్మరవరేణ్యయోః,
వర్యః—(పు) మన్మథుఁడు, శ్రేష్ఠుఁడు.

గుహ్యం రహస్యోపస్థే చ గుహ్యః కమఠదంభయోః,
గుహ్యం—(త్రి) రహస్యము (న) మర్మాంగము, (పు) తాఁబేలు, దంభము.

సహ్యశ్శైలాంతరారోగ్యసోఢవ్యేషు ప్రచక్షతే,
సహ్యః—(పు) సహ్యపర్వతము, (న) ఆరోగ్యము, (త్రి) సహింపఁదగినది.

గృహ్యం పురీషమార్గేఽపి భవేదస్వైరపక్షయోః, ౧౯. గృహ్యా చ శాఖానగరే గృహ్యశ్ఛేకేఽప్యుదీరితః,
గృహ్యం—(న) గుదస్థానము, (త్రి) స్వతంత్రముకానిది, పక్షము, (స్త్రీ) వేట, (పు) పెంచినమృగపక్ష్యాదులు.

యోగ్యః ప్రవీణయోగార్హోపాయిశక్తేషు వాచ్యవత్. ౨౦. యోగ్యమృద్ధ్యాఖ్యభైషజ్యే యో
యోగ్యః—(త్రి) నేర్పరి, యోగమునకుఁదగినవాఁడు, ఉపాయశాలి, సమర్థుఁడు, (న) వృద్ధియనునోషధి, (స్త్రీ) అభ్యాసము, సూర్యునిభార్య.

గ్యాభ్యాసార్థయోపి తోః,	
భాగ్యం శుభాత్మకవిధౌ స్యాచ్ఛుభాశుభకర్మణి. ౨౧.	భాగ్యం—(న) శుభమగు నదృష్టము, పురాకృతశుభాశుభకర్మ.
పాక్యం విడాలాఖ్య లవణే యవక్షారేఽపి దృశ్యతే,	పాక్యం—(న) విడాలలవణము, యవక్షారము.
పథ్యం హితే హారీతక్యాం పథ్యా	పథ్యం—(న) ఇష్టమైనది, (స్త్రీ) కరకచెట్టు.
రథ్యో రథోద్వహే. ౨౨. రథ్యా రథౌఘే విశిఖా వర్త్మనీచత్వరేషు చ.	రథ్యః—(పు) రథము మోయుగుఱ్ఱము, (స్త్రీ) రథసమూహము, రాజవీథి, మార్గము, నాలుగువీథులు గలియుచోటు.
అర్థ్యం శిలాజతున్యర్థ్యో బుధే న్యాయే తు వాచ్యవత్.	అర్థ్యం—(న) శిలాజిత్తు (త్రి) విద్వాంసుఁడు, న్యాయముతోఁ గూడినది.
గ్రామ్యో జనేఽన్యవద్గ్రామ్యమశ్లీలరతబంధయోః,	గ్రామ్యః—(పు) మనుష్యుఁడు, (త్రి) పామరునిమాట, రతబంధవిశేషము.
సౌమ్యో బుధే మనోజ్ఞే స్యాదనుగ్రే సోమదైవతే. ఇల్వలాసు చ సౌమ్యాస్స్యుశ్శీర్ష్ణే చే బోధ్యే చ వాచ్యవత్,	సౌమ్యః—(పు) బుధగ్రహము, (త్రి) మనోహరమైనది, శాంతమైనది, చంద్రుఁడధిదేవతగాఁ గలది, (పు) ఇల్వలానక్షత్రము, (త్రి) స్వల్పమైనది, బోధింపఁదగినది.
రమ్యం మనోరమే రమ్యా రాత్రౌ రమ్యశ్చ చంపకే.	రమ్యం—(త్రి) మనోహరమైనది, (స్త్రీ) రాత్రి, (పు) సంపంగిచెట్టు.
సంఖ్యం సమితి సంఖ్యా స్యాదేకద్వ్యాదివిచారయోః,	సంఖ్యం—(న) యుద్ధము, (స్త్రీ) లెక్క, ప్రమాణముచేఁజేయు అర్థనిర్ణయము.
మధ్యం న్యాయేఽవకాశేఽవలగ్నకే లగ్నకేఽధమే.	మధ్యం—(త్రి) న్యాయమైనది, నడిమిది, (పు) నడుము, జామీనుండువాఁడు, నీచుఁడు.
మేధ్యం శుచౌ మేదురే చ వాచ్యవన్మేధ్యమాశ్రమే, మేధ్యాపి శంఖపుష్ప్యాం	మేధ్యం—(త్రి) పవిత్రమైనది, తఱచైనది, నడుము, జామీనుండువాఁడు, వృక్షము, వస.

స్యాద్వ్యాఖ్యాయామపి కీర్తితా. ౨౯.	
సాధ్యాభిఖ్యా సాధనీయే గణదైవతయోగయోః,	సాధ్యః—(త్రి) సాధింపఁదగినది, సాధ్యులను గణదేవతలు, సాధ్యయోగము.
వంధ్యోఽఫలద్రుమే వంధ్యా త్వప్రజాతస్త్రియామపి.	వంధ్యః—(పు) ఫలింపని చెట్టు, (స్త్రీ) గొడ్డురాలు.
హృద్యం ధవళజీరే చ హృత్ప్రియే హృద్గతేఽపి చ, వశకృద్వేదమంత్రే చ హృద్యా వృద్ధ్యాఖ్యభేషజే.	హృద్యం—(న) తెల్లజీలకఱ్ఱ (త్రి) మనోహరమైనది, హృదయమందుఁబుట్టినది, (పు) వశీకరణము చేయు వేదమంత్రము, (స్త్రీ) వృద్ధియను నోషధి.
చోద్యం స్యాదద్భుతే ప్రశ్నే చోదనార్హే తు వాచ్యవత్,	చోద్యం—(న) అచ్చెరువు, అడుగుట. (త్రి) ప్రేరేపింపఁదగినది.
పద్యం శ్లోకే స్తుతౌ పద్యా పద్యశ్శూద్రపదార్హయోః,	పద్యం—(న) శ్లోకము, (స్త్రీ) స్తుతి, (పు) శూద్రుఁడు, (త్రి) పదమునకుఁ దగినది.
పుణ్యం మనోజ్ఞేఽభిహితం తథా సుకృతధర్మయోః,	పుణ్యం—(త్రి) మనోహరమైనది, (న) పుణ్యము, ధర్మము.
ధిష్ణ్యం సద్మని నక్షత్రే స్థానే శక్తౌ చ పావకే. ౩౧.	ధిష్ణ్యం—(న) గృహము, నక్షత్రము, తావు, సామర్థ్యము, అగ్నిహోత్రము.
ధాన్యం వ్రీహిషు ధాన్యాకే	ధాన్యం—(న) ధాన్యము, ధనియాలు.
ధన్యః పుణ్యవతి స్మృతః, ధన్యా దాన్యా(త్ర్యా)మల క్యోశ్చ	ధన్యః—(త్రి) పుణ్యాత్ముఁడు, (స్త్రీ) ధనియాలు, (దావి) ఉసిరికచెట్టు.
కుడ్యం భిత్తౌ విలేపనే ౩౨.	కుడ్యం—(న) గోడ, మైపూఁత.
కావ్యం గ్రంథే గ్రహే కావ్యః కావ్యా స్యాత్పూతనాధియోః,	కావ్యం—(న) గ్రంథము, (పు) శుక్రగ్రహము, (స్త్రీ) పూతన, బుద్ధి.
చవ్యం తు చవికే చవ్యాశత పర్వోగ్రగంధయోః.	చవ్యం—(న) చవ్యమను గంధద్రవ్యము, (స్త్రీ) ఒకదినుసు చెఱుకు లేక వెదురు, వస,

గవ్యం తు గోహితే గవ్యం తథా క్షీరాదికే గవాం, శాగద్రవ్యే చ గవ్యాతు గోకులే కథితా బుధైః.	గవ్యం—(త్రి) గోవులకు హితమైనది, గోవుపాలు మున్నగునవి, (న) రంజక ద్రవ్యము, (స్త్రీ) గోసమూహము.
ద్రవ్యం స్యాద్ద్రవిణే భవ్యే పృథివ్యాదౌ చ పిత్తళే, భేషజే వినయే చాపి జతు ద్రుమవికారయోః. 3౫.	ద్రవ్యం—(న) ధనము, మంగళము, పృథివ్యాది నవద్రవ్యములు, ఇత్తడి, ఔషధము, వినయము, లక్క, వృక్షవికారము.
భవ్యం సత్యే శుభే చాథ భేద్యవద్యోగ్యభావినోః, కర్మరంగతరౌ భవ్యో భవ్యా కరికణోమయోః.	భవ్యం—(న) నిజము, శుభము, (త్రి) యోగ్యమైనది, కాఁగలది, (పు) కామాంరవృక్షము, (స్త్రీ) గజపిప్పలి, పార్వతి.
దివ్యం లవంగకే దివ్యం వల్గౌ దివిభవేఽన్యవత్, ఆమలక్యాం స్మృతా దివ్యా	దివ్యం—(న) లవంగము, (త్రి) సుందరమైనది, స్వర్గమందుఁ బుట్టినది, (స్త్రీ) ఉసిరికచెట్టు.
సవ్యం వామప్రతీపయోః.	సవ్యం—(న) ఎడమవైపుది, (త్రి) ప్రతికూలమైనది.
సేవ్యం ప్రోక్తముశీరేచ సేవార్హే పునరన్యవత్,	సేవ్యం—(న) వట్టివేరు, (త్రి) సేవింపఁదగినది.
గోప్యో దాసీసుతే గోప్యో రక్షణీయేఽభిధేయవత్.	గోప్యః—(పు) దాసీపుత్త్రుఁడు, (త్రి) దాఁచియుంచఁదగినది.
రూప్యం స్యాదాహతస్వర్ణ రజతే రజతేఽపి చ, రూప్యం ప్రశస్తరూపే తు వాచ్యవత్సముదాహృతః	రూప్యం—(న) బంగారు వెండినాణెములు, వెండి, (త్రి) సుందరమైనది.
ఇభ్య ఆఢ్యే కరేణ్వాం తు భవేదిభ్యా తు సల్లకౌ,	ఇభ్యః—(పు) ధనవంతుఁడు, (స్త్రీ) ఆఁడేనుఁగు, అందుగుచెట్టు.
లభ్యం యుక్తే చ లబ్ధవ్యే	లభ్యం—(న) న్యాయమైనది, పొందఁదగినది.
చార్ఘ్యమర్ఘార్థే యోగ్య	అర్ఘ్యం—(న) పూజార్హమైనది, యోగ్య

యోః. ౪౧.	మైనది.
చిత్యం మృతకచైత్యే స్యా చ్చిత్యా మృతచితావపి,	చిత్యం—(న) కాడు, (స్మశానము) (స్త్రీ) శవమునుగాల్చుటకుఁ బేర్చెడు కట్టెలు లోనగునవి.
చైత్యమాయతనే బుద్ధగేహే చోద్దేశపాదపే.	చైత్యం—(న) దేవాలయము, బౌద్ధుల గృహము, రచ్చచెట్టు.
దైత్యోఽసురే సురాయాం తు దైత్యా చండౌషధావపి, [త్యా	దైత్యః—(పు) రాక్షసుఁడు, (స్త్రీ) కల్లు, చండమనునోషధి.
భృత్యో దాసే భృతౌ భృ	భృత్యః—(పు) సేవకుఁడు, (స్త్రీ) కూలి.
దంత్యో దంతభవేఽధమే.	దంత్యః—(పు) దంత్యవర్ణములు, నీచుఁడు.
సత్యం కృతే చ శపథే తథ్యే తద్వతి వాచ్యవత్, తపోలోకాత్పరే సత్యో	సత్యం—(న) కృతయుగము, ప్రతిజ్ఞ, నిశ్చయము, (త్రి) సత్యమైనది, (పు) సత్యలోకము.
నిత్యం తు సతతే ధ్రువే.	నిత్యం—(న) శాశ్వతము, నిశ్చయము.
మూల్యం తు వేతనే వస్నే	మూల్యం—(న) కూలి, వెల.
మాల్యం మాలా ప్రసూనయోః,	మాల్యం—(న) పూలదండ, పూవు.
బల్యం ప్రధానే ధాతౌ స్యాద్బల్యం బలకరేఽపి చ.	బల్యం—(న) ప్రధానము, రేతస్సు, (త్రి) బలకరమైనది.
కల్యం సజ్జే ప్రభాతే చ కల్యో నీరోగదక్షయోః, కల్యా కల్యాణవాచి స్యాత్కాదంబర్యామపి స్మృతా.	కల్యం—(త్రి) సిద్ధమైనది, (న) ప్రాతఃకాలము, (త్రి) రోగములేనివాఁడు, సమర్థుఁడు, (స్త్రీ) మంగళవాక్యము, కల్లు.
శల్యం శంకౌ శరే వంశకంబికాయాం చ తోమరే, శల్యస్తు కథితశ్శ్వావిన్మదనద్రుమయోరపి. ౪౨.	శల్యం—(న) మేకు, బాణము, వెదురు, మొలక, (చిల్లకోల) (పు) ఏదుపంది, మంగచెట్టు.
కుల్యః కులోద్భవే మాన్యే కులస్యాతిహితేఽపి చ,	కుల్యః—(పు) సత్కులసంభవుఁడు, గౌరవపాత్రుఁడు, కులమున కిష్టుఁడు, (న)

కుల్యం స్యాత్కీకసేఽష్ట ద్రోణీశూర్పామిషేషు చ,౨౭. పయః ప్రణాళీసరిత్తోః కుల్యా జీవంతికౌషధా.	ఎముక, ఎనిమిదిద్రోణముల పరిమితి, చేట, మాంసము, (సీ) కాలువ, నది, తిప్పతీఁగ,
వేశ్యం వేశ్యాగృహే వేశ్యా గణికాయాముదీరితా.	వేశ్యం—(న) భోగముదానియిల్లు, (స్త్రీ) వెలయాలు.
ఆస్యం వక్త్రే వక్త్రమధ్యే స్థితావాస్యా చ విశ్రుతా,	ఆస్యం—(న) ముఖము, నోరు, (స్త్రీ) ఉనికి.
లాస్యం తౌర్యత్రికే నాట్యే	లాస్యం—(న) నృత్తగీత వాద్యములు, నృత్యము.
శస్యం శస్తే ఫలే గుణే.౨౮.	శస్యం—(న) ప్రశస్తము, ఫలము, గుణము.
కశ్యం మధ్యే తురంగాణాం కశ్యం మద్యకశార్హయోః,	కశ్యం—(న) గుఱ్ఱము నడుము, కల్లు, (త్రి) కొరడాదెబ్బ తినఁదగినది.
కాంస్యం తు తైజసద్రవ్యే వాద్యభిత్పానపాత్రయోః.	కాంస్యం—(న) కంచు, కంచుతాళము, కంచుపాత్రము.
మత్స్యో మీనాంతరే మీనే విరాటాభిఖ్యయాదవే,	మత్స్యః—(పు) చేఁపలలో నొకతెగ, మత్స్యము, విరాటరాజు.
తిష్యః పుష్యే కలౌ ధాత్ర్యాం తిష్యపుష్పావదిష్యతే. ౨౯.	తిష్యః—(పు) పుష్యమీనక్షత్రము, కలియుగము, (స్త్రీ) ఉసిరికచెట్టు, (తిష్యపుష్పా శబ్దమువలె.)
దూష్యం తు దూషణీయే స్యాద్దూష్యం వస్త్రే చ తద్గృహే,	దూష్యం—(త్రి) దూషింపఁదగినది, (న) వస్త్రము, డేరా.
వీక్ష్యం తు విస్మయే దృశ్యే వీక్ష్యో లాసకవాజినోః.	వీక్ష్యం—(న) ఆశ్చర్యము (త్రి) చూడఁదగినది, (పు) వర్తకుఁడు, గుఱ్ఱము.
తార్క్ష్యస్స్యాదశ్వకర్ణాఖ్యవృక్షే రథతురంగయోః, తార్క్ష్యం రసాంజనే తా	తార్క్ష్యః—(పు) నల్లమద్దిచెట్టు, రథము, గుఱ్ఱము, (న) రసాంజనము (పు) గరుడుఁడు, అనూరుఁడు.

ర్క్ష్యో గరుడే గరుడాగ్రజే.

లక్ష్యం శరవ్యే సంఖ్యాయాం లక్ష్యం ఛద్మని సమ్మతం,

లక్ష్యం—(న) గుఱి, లెక్క, నెపము.

యామ్యా వాచ్యాం భరణ్యాం చ యామ్యోఽగస్త్యే చ చందనే. ౫౪.

యామ్యా—(స్త్రీ) దక్షిణదిక్కు, భరణీనక్షత్రము, (పు) అగస్త్యముని, గంధపుఁజెట్టు.

ఇజ్యా దానేఽధ్వరేఽర్చాయాం సంగే చేజ్యో గురౌ మతః,

ఇజ్యా—(స్త్రీ) ఈవి, యజ్ఞము, పూజ, కలయిక, (పు) బృహస్పతి.

వ్రజ్యా పర్యటనే ప్రోక్తా వర్గప్రస్థానయోరపి. ౫౫.

వ్రజ్యా—(స్త్రీ) తిరుగుట, సజాతీయ సమూహము, ప్రయాణము.

శయ్యా తల్పే శబ్దగుంభే

శయ్యా—(స్త్రీ) పాన్పు, శబ్దములకూర్పు.

స్యాన్మాయా శాంబరీధియోః, మాయా దంభే కృపాయాం చ మాయః పీతాంబరేఽసురే. ౫౬.

మాయా—(స్త్రీ) ఇంద్రజాలము, బుద్ధి, కపటము, దయ, (పు) విష్ణువు, రాక్షసుఁడు.

కన్యా కుమారికానార్యోరోషధీరాశిభేదయోః,

కన్యా—(స్త్రీ) పెండ్లిగానిబాలిక, స్త్రీ, ఘృతకుమారియనునోషధి, కన్యారాశి.

కక్ష్యా బృహతికాయాం స్యాత్కాంచ్యాం మధ్యేభబంధనే. ౫౭. హర్మ్యాదీనాం ప్రకోష్ఠే చ

కక్ష్యా—(స్త్రీ) ఉత్తరీయము, మొలనూలు, ఏనుఁగునడుమునఁగట్టెడుమోకు, తొట్టికట్టు.

కృత్యం విద్విష్టకార్యయోః, కృత్యాపి దేవతాభేదే కృత్యాస్తవ్యాదిషు స్మృతాః. ౫౮.

కృత్యం—(త్రి) శత్రువు, (న) కార్యము, (స్త్రీ) దేవతావిశేషము, (త్రి) కృత్యప్రత్యయము.

వింధ్యా భవేల్లవల్యాం చ వింధ్యో రుక్శైలభేదయోః,

విధ్యా—(స్త్రీ) వెన్నెలతీఁగ, (పు) రోగవిశేషము, వింధ్యపర్వతము.

సంధ్యా నదీకాలభిదోశ్చింతా మర్యాదయోరపి. ౫౯. ప్రతిజ్ఞాయాం చ సంధానే సంధ్యా చ కుసుమాంతరే,

సంధ్యా—(స్త్రీ) సంధ్యానది, సంధ్యాకాలము, విచారము, మేర, ప్రతిజ్ఞ, కూర్చుట, పుష్పవిశేషము.

ఛాయా స్యాదాతపాభావే ప్రతిబింబార్క యోషితోః. ౬౦. పాలనోత్కోచయోః కాంతిసచ్ఛోభా పంక్తిషు స్మృతా,

ఛాయా—(స్త్రీ) నీడ, ప్రతిబింబము, ఛాయాదేవి, పరిపాలించుట,లంచము, కాంతి, యోగ్యమగుశోభ, వరుస.

క్రియా కర్మణి చేష్టాయాం కరణే సంప్రధారణే. ౬౧. ఆరంభోపాయ శిక్షార్చా చికిత్సానిష్కృతిష్వపి,

క్రియా—(స్త్రీ)పని, అవయవవ్యాపారము, సాధనము, యుక్తాయుక్తనిర్ణయము, ప్రారంభము, ఉపాయము, శిక్ష, పూజ, రోగచికిత్స, ప్రతిక్రియ.

త్రయీ త్రివేద్యాం త్రితయే పురంధ్ర్యాం సుమతావపి.

త్రయీ—(స్త్రీ) ఋగ్యజుస్సామవేదములు, మూఁడు, కుటుంబముగలస్త్రీ, మంచి మనస్సుగల స్త్రీ.

అథ యాంతస్త్రివర్ణ.

యాంతత్రివర్ణము

విజయస్తు జయే పార్థే గౌర్యాం తు విజయాతిథౌ,

విజయః—(పు) జయము, అర్జునుఁడు, (స్త్రీ) పార్వతీదేవి, విజయదశమి.

వినయః ప్రణతౌ ప్రాహుశ్శిక్షాయాం వినయా మతా. ౬౩.

వినయః—(పు) అడఁకువ, (స్త్రీ) దండనము.

విషయస్స్యాదింద్రియార్థే దేశే జనపదేఽపి చ, గోచరే చ ప్రబంధాదేర్యస్య జ్ఞాతశ్చ తత్ర చ.

విషయః—(పు) శబ్దస్పర్శ రూపరసగంధములు, దేశము, పట్టణము, ప్రత్యక్షవస్తువు, ప్రబంధాదులచేఁ దెలియఁబడువ్యక్తి.

అనయో వ్యసనే దైవే చా

అనయః—(పు) దుఃఖము, దైవము, అమం

శుభే చాపది స్మృతః,	గళము, ఆపద.
సన్నయస్సముదాయేఽపి పృష్ఠస్థాయి బలేఽపి చ.	సన్నయః—(పు) సమూహము, వెనుకనున్న దండు.
ప్రణయః ప్రేమ్ణి విస్రంభే యాచ్ఞా ప్రసరయోరపి,	ప్రణయః—(పు) ప్రేమ, విశ్వాసము, యాచన, వ్యాపకము.
వలయః కంఠరోగే స్యాద్వలయం కంకణేఽపి చ.	వలయః—(పు) గండమాల యను రోగము, (న) కడియము.
మలయో దేశ ఆరామే శైలాంశే పర్వతాంతరే, మలయా త్రివృతాయాం స్యా,	మలయః—(పు) మలయదేశము, ఉద్యానవనము, పర్వతమునందలి భాగము, మలయపర్వతము, (స్త్రీ) తెల్లతెగడ.
విస్మయోఽద్భుతగర్వయోః	విస్మయః—(పు) అచ్చెరువు, గర్వము.
ప్రళయో మృత్యుకల్పాంతమూర్ఛాద్యేషు ప్రయుజ్యతే,	ప్రళయః—(పు) మృత్యువు, ప్రళయకాలము, మూర్ఛ.
అభయం స్యాదుశీరే చ పథ్యాయామభయాభయం. ఉ౮. నిర్భయే వాచ్యవత్ప్రోక్తం	అభయం—(న) వట్టివేరు, (స్త్రీ) కరకచెట్టు, (త్రి) భయములేనిది.
హృదయం మానసోరసోః, బుక్కాయా	హృదయం—(న) మనస్సు, వక్షఃస్థలము, గుండె.
ముదయః పూర్వపర్వతే చోన్నతావపి. ఉ౯.	ఉదయః—(పు) ఉదయపర్వతము, అభివృద్ధి.
ప్రత్యయశ్శపథే రంధ్రే విశ్వాసాచార హేతుషు, ప్రథితత్వేసనాదౌ చాప్యధీనే జ్ఞానశబ్దయోః. ౭౦.	ప్రత్యయః—(పు) ఒట్టు, కన్నము, విశ్వాసము, ఆచారము, కారణము, ప్రసిద్ధము, సనాది, ప్రత్యయము, వశము, జ్ఞానము, శబ్దము.
అత్యయోఽతిక్రమే దండే వినాశేదోషకృచ్ఛ్రయోః,	అత్యయః—(పు) మీరుట, శిక్ష, మరణము, పాపము, కష్టము.
ఆశయస్స్యాదభిప్రాయే మా	ఆశయః—(పు) అభిప్రాయము, మనస్సు.

నసాధారయోఽపి. ౨౧.
ఆశ్రయము.

నికాయో నిలయే లక్ష్యే సంహతానాం సముచ్చయే, ఏకార్థభాజి నివహే పరమాత్మని చేష్యతే.
నికాయః—(పు) గృహము, గుంపు, ప్రోగు, తెగ, పరబ్రహ్మము.

క్షేత్రియం క్షేత్రజతృణే పరదారరతేఽపి చ, అన్యదేహచికిత్స్యార్థే ఽసాధ్యరోగేఽపి కథ్యతే. ౨౩.
క్షేత్రియం—(న) పంటభూమి యందలి గడ్డి, (పు) పరస్త్రీలోలుడు, పరలోక జన్మమున చికిత్సింపదగినది, అసాధ్యపు రోగము.

కషాయో రసభేదే స్యాదంగరాగే విలేపనే, నిర్యాసే చ కషాయస్తు సురభౌ లోహితేఽన్యవత్. ౨౪.
కషాయః—(పు న) ఔషధరసము, చందనాదులు, పూనిపూత, చెట్లబంక, (త్రి) సుగంధముగలది, ఎఱ్ఱనిది.

కులాయః పక్షినిలయస్థానయోర్నీడవన్మతః,
కులాయః—(పు) (నీడశబ్దమువలె) గూడు, స్థానము.

ఉపాయస్సామభేదాదావుపాయస్స్యాదుపాగతౌ. ౨౫.
ఉపాయః—(పు) చతురుపాయములు, సమీపించుట.

పర్యాయస్తు ప్రకారే స్యాన్నిర్మాణేఽవసరే క్రమే,
పర్యాయః—(పు) భేదము, నిర్మాణము, సమయము, వరుస.

సంస్త్యాయస్సన్నివేశే చ సంస్థానే విస్తృతావపి. ౨౬.
సంస్త్యాయః—(పు) పట్టణము వెలుపలిభాగము, (పు న) గృహము, విస్తారము.

వ్యవాయస్సురతేఽంతర్ధా వ్యవాయం తేజసిస్మృతం,
వ్యవాయః—(పు) సంభోగము, అదృశ్యమగుట, (న) ప్రకాశము.

సమయశ్శపథే కాలే సిద్ధాంతే వృత్తసంవిదోః. ౨౭.
సమయః—(పు) ప్రతిన, కాలము, నిర్ణయము, వ్యాపారము, జ్ఞానము.

శాలేయం శతపుష్పాయాం మాహిశ్శాల్యుద్భవోచితే,
శాలేయం—(న) సదాపచెట్టు, (పు) వడ్లు పండుభూమి.

శైలేయం సింధులవణే తాళపర్ణ్యాం చ శైలజే. ౨౮.
శైలేయం—(న) సైంధవలవణము, మురయనునోషధి, జాతిపువ్వు, (పు)

చంచరీకే తు శైలేయో	తుమ్మెద.
గాంగేయో జాహ్నవీసుతే, కశేరుస్వర్ణముస్తాసు గాంగేయమితి కథ్యతే. ౭౯.	గాంగేయః—(పు) భీష్ముఁడు, (న) కస్మ రేఁగుచెట్టు, బంగారము, తుంగముస్తె.
చాంపేయశ్చంపకే స్వర్ణే కింజల్కే నాగకేసరే,	చాంపేయః—(పు) సంపంగిచెట్టు, బంగారము, కేసరము, నాగకేసరపుఁజెట్టు.
కాలేయో దైత్యభేదే స్యాత్కాలేయం కాలఖండకే. ౮౦. కాలేయం కుంకుమే కృష్ణాగురౌ స్యాత్పీతచందనే,	కాలేయః—(పు) కాలేయులను రాక్షసులు, (న) గర్భమునందలి నల్లని మాంసము (కాలిజము) కుంకుమ, కృష్ణాగురు, పచ్చఁగంటి గంధము.
బాలేయోఽంగారవల్లర్యాం ఖరే బాలహితే మృదౌ.	బాలేయః—(పు) నిప్పువన్నెగుత్తుల కానుగుచెట్టు, గాడిద, (త్రి) బాలునికి హితమైనది.
ఆత్రేయో మునిభేదే స్యాదాత్రేయీ సరిదంతరే, పుష్పవత్యాం చ	ఆత్రేయః—(పు) ఆత్రేయముని, (స్త్రీ) నదీవిశేషము, రజస్వలయైనస్త్రీ.
పానీయం పేయవారిణోః	పానీయం—(త్రి) త్రాగఁదగినది (న) జలము.
ఐణేయమేణీచర్మాదౌ రతబంధాంతరే స్త్రియాం,	ఐణేయం—(న) లేడితోలు మున్నగునది, స్త్రీల రతిబంధ విశేషము.
ఆశ్వీయమశ్వసంఘాతేఽశ్వీయమశ్వహితేఽన్యవత్.	ఆశ్వీయః—(పు) అశ్వసమూహము, (త్రి) గుఱ్ఱముల కిష్టమయినది.
ఇంద్రియం తు హృషీకే స్యాదింద్రియం రేతసి స్మృతం,	ఇంద్రియం—(న) దశేంద్రియములు, శుక్లము.
జఘన్యం చరమే శిశ్నే జఘన్యం గర్హితేఽన్యవత్.	జఘన్యం—(న) చివరభాగము, శిశ్నము, (త్రి) నిందింపఁదగినది.
వదాన్యో దానశౌండే స్యాద్వదాన్యశ్చారుభాషిణి,	వదాన్యః—(పు) మిగులదానముఁ జేయువాఁడు, (పు) బాగుగా మాటలాడువాఁడు.

పర్జన్యో మేఘశబ్దే స్యాద్ధ్వన దంబుదశక్రయోః. ౨౬

పర్జన్యః—(పు) ఉఱుము, గర్జించుమేఘము, ఇంద్రుఁడు.

బ్రహ్మణ్యో బ్రహ్మసాధౌ చ బ్రహ్మణ్యశ్చ శనైశ్చరే,

బ్రహ్మణ్యః—(త్రి) బ్రాహ్మణునకు హితమైనది, (పు) శనిగ్రహము.

బ్రాహ్మణ్యం బ్రాహ్మణత్వేస్యాత్సంహతౌ చ ద్విజన్మనాం. ౨౭.

బ్రాహ్మణ్యం—(న) బ్రాహ్మణుఁడగుట, బ్రాహ్మణసమూహము.

శీర్షణ్య మాహు ర్విశదకేశ శీర్షకయోరపి,

శీర్షణ్యః—(పు) మంచివెండ్రుకలు, తలపాగ.

హిరణ్యమక్షయే ద్రవ్యే వరాటే స్వర్ణరేతసోః. ౨౭.

హిరణ్యం—(న) నాశములేనిది, ధనము, గవ్వ, బంగారు, శుక్లము.

సౌకర్యంస్యాదనాయాసే క్రియాయాం సూకరస్య చ,

సౌకర్యం— (న) ఆయాసములేకుండుట, పందులుచేయుపని.

శ్వశుర్యో దేవరే శ్యాలే

శ్వశుర్యః—(పు) భర్తసోదరుఁడు, భార్యసోదరుఁడు.

ప్యహార్యః స్థిరశైలయోః.

అహార్యః—(త్రి) స్థిరమైనది, పర్వతము.

ప్రకీర్యః పూతికరజే వికీర్యే త్వభిధేయవత్,

ప్రకీర్యః—(పు) నెమిలడుగు చెట్టు, (త్రి) చల్లఁదగినది.

సౌరభ్యమాహుస్సౌగంధ్యే చారుత్వే గుణగౌరవే.

సౌరభ్యం—(న) పరిమళము,సౌందర్యము, గుణాతిశయము.

నేపథ్యం రంగభూమౌ స్యాన్నేపథ్యం చ ప్రసాధనే,

నేపథ్యం—(న) నాట్యస్థలము, అలంకారము.

అతిథ్య మాతిథేయే స్యాదాతిథ్యశ్చాతిథావపి. ౩౦.

అతిథ్యం—(న) పూజాద్రవ్యము, (పు) అతిథి.

సామర్థ్యం యోగ్యతా శక్త్యో రపత్యం పుత్రయోర్మతం,

సామర్థ్యం—(న) యోగ్యత, శక్తి.

అపత్యం—(న) స్త్రీపురుషసంతానము.

కౌకృత్యమనుతాపే స్యాదయుక్తకరణేఽపి చ. ౩౧.

కౌకృత్యం— (న) పశ్చాత్తాపము, అకార్యము చేయుట.

లౌహిత్యస్సాగరే వ్రీహా వాదిత్యస్త్రిదశే రవౌ,

లౌహిత్యః—(పు) సముద్రము,ధాన్యము.

ఆదిత్యః—(పు) దేవత, సూర్యుఁడు.

పౌలస్త్యో రావణే శ్రీదే౽

పౌలస్త్యః—(పు) రావణుఁడు, కుబేరుఁడు

ఔచిత్యం సత్యయోగ్యయోః. ౯౨.

ఔచిత్యం—(న) నిజము, తగినది.

ప్రసవ్యమనుకూలే స్యాత్ప్రతికూలే౽పి వాచ్యవత్,

ప్రసవ్యం—(త్రి) అతికూలమైనది, ప్రతికూలమైనది.

అవధ్యమవధార్హే స్యాదనర్థకవచస్యపి, ౯౩.

అవధ్యం—(త్రి) చంపఁదగనిది, (న) అర్థము లేనిది.

ప్రణాయ్యో౽సమ్మతే ప్రోక్తశ్చాభిలాషవివర్జితే,

ప్రణాయ్యః—(త్రి) సమ్మతిలేనిది, కోరిక లేనిది.

శాండిల్యో మునిభేదే స్యాచ్ఛాండిల్యః పావకాంతరే. ౯౪.

శాండిల్యః—(పు) శాండిల్యమహాముని, అగ్నివిశేషము.

మంగళ్యస్త్రాయమాణే స్యాద్బిల్వే౽శ్వత్థే మసూరకే, మంగళ్యం దధ్ని మంగళ్యో మనోజ్ఞేత్వభిధేయవత్. ౯౫. మంగళ్యా రోచనాయాం చ ప్రియంగు శతపుష్పయోః, అథః పుష్పీ శంఖపుష్పీశమీశుక్లవచాసు చ. ౯౬.

మంగళ్యః—(పు) కలుకానుగుచెట్టు, మారేడుచెట్టు, రావిచెట్టు, చిఱుసెనగలు, (న) మీఁగడ పెరుగు, (త్రి) మనోహరమైనది, (స్త్రీ) గోరోజనము, ప్రేంకణపుఁజెట్టు, సదాపచెట్టు, బరివెంకచెట్టు, సంకుప్పిచెట్టు, జమ్మిచెట్టు, తెల్లవస,

అధృష్యస్తు ప్రగల్భే స్యాదధృష్యా నిమ్నగాభి.

అధృష్యః—(త్రి) ప్రౌఢమైనది, (స్త్రీ) అధృష్యానది.

పారుష్యం పరుషత్వే స్యాద్వనే శక్రస్య గీష్పతౌ. ౯౭. పారుష్యః

పారుష్యం—(న) కఠినత్వము, నందనవనము, (పు) బృహస్పతి.

ధ భుజిష్యస్స్యాత్సహాయే హస్తసూత్రకే, స్వతంత్రే చ భుజిష్యా తు దాసీగ

భుజిష్యః—(పు) సహాయుఁడు, చేతకట్టుకొనెడు తోరము, స్వతంత్రుఁడు, (స్త్రీ) పరిచారిక, వేశ్య.

ణికయోర్మతా. ౯౮.

చక్షుష్యః కేతకే పుండరీకవృక్షే రసాంజనే, కుళిత్థికాసుభగయోశ్చక్షుష్యో ఒక్షిహితేఽన్యవత్. ౯౯.

చక్షుష్యః—(పు) మొగలిచెట్టు, పుండరీకవృక్షము, రసాంజనము, కనుపాలవిత్తులు (త్రి) సుందరమైనది, కంటికింపైనది.

జటాయుర్గుగ్గులుతరౌ జటాయుర్విహగాంతరే,

జటాయుః—(పు) గుగ్గిలపుఁజెట్టు, జటాయువు.

ఊర్ణాయుః క్షుణాభంగే స్యాన్మేషకంబళమేషయోః.

ఊర్ణాయుః—(పు) సాలెపురుగు, మేఁకబొచ్చుకంబళి, మేఁక.

దేవయుర్ధార్మికే ఖ్యాతో దేవయుర్లోకయాత్రికే,

దేవయుః—(పు) ధర్మాత్ముఁడు, లోకసంచారి.

మృగయుర్బ్రహ్మణి ప్రోక్తో గోమాయుర్వ్యాధయోరపి. ౧౦౧.

మృగయుః—(పు) బ్రహ్మ, నక్క, కిరాతుఁడు.

భువన్యుర్జ్వలనే భానౌ భువన్యుశ్శశలాంఛనే,

భువన్యుః—(పు) అగ్ని సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు.

శరణ్యుర్వారిదే వాతే

శరణ్యుః—(పు) మేఘము, వాయువు.

క్షిపణ్యుస్సురభౌ తనౌ.

క్షిపణ్యుః—(త్రి) పరిమళముఁగలది, (పు) శరీరము.

తపస్యా వ్రతచర్యాయాం తపస్యో మాసి ఫాల్గునే,

తపస్యా—(సీ) వ్రతానుష్ఠానము, (పు) ఫాల్గునమాసము.

రహస్యా నిమ్నగాభేదే గోపనీయే తు వాచ్యవత్.

రహస్యా—(సీ) నదీవిశేషము, (త్రి) దాఁచఁదగినది.

పయస్యా క్షీరకాకోల్యాం పయోహితభవేఽన్యవత్, పయస్యా దుగ్ధికాయాం చ స్వర్ణక్షీర్యాం చ కథ్యతే. ౧౦౨.

పయస్యా—(సీ) పిన్నపాలచెట్టు, (త్రి) పాలకుహితమైనది, (సీ) పాలయందుఁబుట్టినది,(వెన్న మొదలగునది) రెడ్డివారినానఁబ్రాలుచెట్టు.

అహల్యా చాప్సరోభేదే గౌతమస్య చ యోషితి,

అహల్యా—(సీ) అహల్యయను నచ్చర, గౌతమునిభార్య.

విశల్యా లాంగలీదంతీ గుడూచీ త్రిపుటాసు చ.	విశల్యా—(స్త్రీ) తఱిగొఱ్ఱచెట్టు, నాగదంతిచెట్టు, తిప్పతీఁగ, తెల్లతెగడ.
అభిఖ్యాకీర్తి యశసోరభిఖ్యా నామశోభయోః,	అభిఖ్యా—(స్త్రీ) కీర్తి, యశస్సు, పేరు, శోభ.
ద్వితీయా తిథిభిత్పత్న్యోః పూరణ్యామపి చ ద్వయోః. ౧౦౬.	ద్వితీయా—(స్త్రీ) విదియతిథి, భార్య, (త్రి) రెండవది.
నాదేయీ నాగరంగే స్యాజ్జయాయాం జలవేతసే, భూమిజంబ్వాం జపాయాం చ వ్యంగుష్ఠే చ సమీర్యతే. ౧౦౭.	నాదేయీ—(స్త్రీ) కిత్తలిచెట్టు, తక్కిలిచెట్టు, నీరుప్రబ్బలిచెట్టు, నేలనేరేడుచెట్టు, దాసానిచెట్టు, (త్రి) అంగుష్ఠము లేనివాఁడు.

అథ యాంత శ్చతుర్వర్ణః	యాంత చతుర్వర్ణము.
భవేదనుశయో ద్వేషే పశ్చాత్తాపానుబంధయోః,	అనుశయః—(పు) వైరము, పశ్చాత్తాపము, సంబంధము,
స్మృతస్సముదయో బృందే సంయుగే సముపక్రమే.	సముదయః—(పు) సమూహము, యుద్ధము, ఆరంభము.
ప్రతిశ్రయస్సభాయాం స్యాదాశ్రయేఽపి ప్రతిశ్రయః,	ప్రతిశ్రయః—(పు) సభ, ఆధారము,
సముచ్ఛ్రయస్సముత్సేధే విరోధేఽపి సముచ్ఛ్రయః	సముచ్ఛ్రయః—(పు) ఔన్నత్యము, విరోధము.
హిరణ్మయో లోకధాతౌ స్యాత్సువర్ణమయేఽన్యవత్,	హిరణ్మయః—(పు) బ్రహ్మ, (త్రి) సువర్ణవికారము.
అవశ్యాయో హిమే గర్వే	అవశ్యాయః—(పు) మంచు, గర్వము.
సముదాయో గణే యుధి.	సముదాయః—(పు) సమూహము, యుద్ధము.

పరిధాయో జలస్థానే పరిచ్ఛే దనితంబయోః,	పరిధాయః—(పు) నీరు నిలచుతావు, భాగము, పిరుఁదు.
సంపరాయస్సమీకే స్యా దాపదుత్తరకాలయోః.	సంపరాయః—(పు) యుద్ధము, ఆపద, రాఁబోవుకాలము.
నిరామయో ఽన్యవత్కల్యే స్యాదిడిక్కే నిరామయః,	నిరామయః—(త్రి) రోగములేనిది. గొఱ్ఱె.
సమాహ్వయస్స్యాత్సంగ్రామే ద్యూతే చ పశుపక్షిభిః. ౧౧౨.	సమాహ్వయః—(పు) యుద్ధము, ప్రాణిద్యూతము.
మహాలయో విహారే స్యాత్తీర్థే చ పరమాత్మని,	మహాలయః—(పు) బౌద్ధాలయము, పుణ్యక్షేత్రము, పరమాత్మ.
రౌహిణేయో భవేద్వత్సే రేవతీరమణే బుధే. ౧౧౩.	రౌహిణేయః—(పు) ఆవుదూడ, బలరాముఁడు, బుధగ్రహము.
పౌరుషేయో వికారే స్యాత్పురుషస్య పదాంతరే, పుంసస్సమూహవధయో, పురుషేణ కృతేఽపి చ	పౌరుషేయః—(త్రి) పురుషవికారమైనది, (న) పురుషయత్నము, పురుషసమూహము, చంపుట, (త్రి) పురుషునిచేతఁ జేయఁబడినది.
భాగధేయం స్మృతం భాగ్యే భాగప్రత్యాయయోరపి,	భాగధేయం—(న) అదృష్టము, (పు) భాగము, పన్ను.
బిలేశయో మూషికే స్యాద్భుజంగేఽపి బిలేశయః,	బిలేశయః—(పు) ఎలుక, పాము.
జలాశయముశీరే చ జలాధారే జలాశయః,	జలాశయం—(న) వట్టివేరు (పు) మడుగు.
చంద్రోదయో వితానే స్యాత్తథా చంద్రోదయౌషధౌ. ౧౧౪.	చంద్రోదయః—(పు) మేలుకట్టు, చంద్రోదయమనునౌషధము.
ఫలోదయస్స్యాత్త్రిదివే లాభేఽపి చ ఫలోదయః,	ఫలోదయః—(పు) స్వర్గము, లాభము,
మహోదయః కాన్యకుబ్జే స్యాధిపత్యాపవర్గయోః.	మహోదయః—(పు) కన్యాకుబ్జమనుపట్టణము, ప్రభుత్వము, మోక్షము.

స్థూలోచ్ఛయ_స్త్వ సాకల్యే గండోపలవరండయోః, గజానాం మధ్యమగతౌ స్థూలోచ్ఛయ ఉదాహృతః, ౧౧౮,	స్థూలోచ్ఛయః—(పు) అసంపూర్ణత్వము, పెద్దఱాయి, బొటిమ, ఏనుఁగుమధ్యమగమనము.
ధనంజయోఽర్జునే వహ్నౌ కకుభే దేహమారుతే, నాగాంతరే చా	ధనంజయః—(పు) అర్జునుఁడు, అగ్ని, మద్దిచెట్టు, దేహసంబంధమగు వాయువు, సర్పవిశేషము.
ఉపసవ్యం దక్షిణ ప్రతికూలయోః, ౧౧౯.	అపసవ్యం—(త్రి) దక్షిణము, ప్రతికూలము.
మార్జాలీయః స్మృతశ్శూద్రే బిడాలే కాయశోధనే,	మార్జాలీయః—(పు) శూద్రుఁడు, పిల్లి, శరీరశుద్ధి.
తండులీయశ్శాకభేదే విడంగద్రుమధాన్యయోః.౧౨౦	తండులీయః— (పు) చిర్రికూర, వాయువిడంగపుఁజెట్టు, ధాన్యము.
తృణశూన్యం మల్లికాయాం కేతక్యాశ్చ ఫలేఽపి చ,	తృణశూన్యం—(న) మల్లెతీఁగ, మొగలిపండు.
మహామూల్యం మహార్ఘేస్యాత్పద్మరాగమణావపి.౧౨౧.	మహామూల్యం—(త్రి) గొప్పవిలువగలది, (న) పద్మరాగమణి.
అథశ్శయ్యా మృతౌ భూమిశయ్యాయాం పితృకాననే,	అథశ్శయ్యా— (స్త్రీ) మరణము, భూమియందుఁ బరుండుట, శ్మశానము.
ఉపకార్యా వస్త్రసద్మన్యుపకారోచితేఽన్యవత్.	ఉపకార్యా—(స్త్రీ) డేరా, (త్రి) ఉపకారము నొందఁదగినది.

అథ యాంతః పంచవర్ణః.	యాంత పంచవర్ణము.
దుగ్ధతాలీయమిత్యేత ద్దుగ్ధాగ్రే దుగ్ధఫేనకే,	దుగ్ధతాలీయం—(న) పాలమామిడిచెట్టు, పాలమీఁది నురుగు.
భవే త్ప్రవచనీయాఖ్యా ప్రవాచ్యే చ ప్రవక్తరి.	ప్రవచనీయః—(త్రి) చెప్పఁదగినది, వాచాలుఁడు.

కాలానుసార్యం కాలీయేశై లేయే శింశుపాద్రుమే,	కాలానుసార్యరి—(న) తాలిపుష్పచెట్టు, ఇరుగుడుచెట్టు.
వృషాకపాయీ శ్రీగౌర్యో ర్జీవంత్యాం చశతావరా.	వృషాకపాయీ—(స్త్రీ) లక్ష్మి, పార్వతి, తిప్పతీఁగ, పిల్లిపిచ్చరచెట్టు.
ప్రత్యుద్గమనీయముపస్థేయే స్యాచ్ఛ ధౌతాంశుకద్వయే,	ప్రత్యుద్గమనీయః—(పు) పొందఁదగినది, తెల్లని వస్త్రయుగము.
విష్వక్సేనప్రియా లక్ష్మ్యాం త్రాయమాణౌషధావపి.	విష్వక్సేనప్రియా—(స్త్రీ) లక్ష్మి, కలుశానుఁగుచెట్టు.

అథ రాంతవర్గః.

రాంతవర్గము.

రః పావకే చ తీక్ష్ణే చ	రః—(పు) అగ్ని, తీక్ష్ణము
రాః స్మృతస్స్వర్ణవిత్తయోః,	రాః—(ఐ,పు) బంగారము, ధనము.
స్రుస్స్రవే నిర్ఝరే చాపి	స్రుః—(స్త్రీ) స్రవము, ప్రవాహము.
ద్రూస్స్వర్ణే కామరూపిణి.౧.	ద్రూః—(పు) బంగారము, కామరూపము గలవాఁడు.
శ్రీర్వేషరచనాశోభాభారతీ సరళద్రుషు, లక్ష్మ్యాం త్రివర్గసంపత్తౌ విషోపకరణే మతా. ౨.	శ్రీః—(స్త్రీ) అలంకరణము, కాంతి, సరస్వతీదేవి, దేవదారువృక్షము, లక్ష్మి, ధర్మార్థకామములు, సంపద, విషము, సాధనము.

అథ రాంతో ద్వివర్ణః.

రాంత ద్వివర్ణము.

అరం శీఘ్రే చ చక్రాంగే శీఘ్రగే పునరన్యవత్,	అరం—(న) శీఘ్రము, చక్రముయొక్క అంచు, (త్రి) శీఘ్రగమనముగలది.
కరో వర్షోపలే పాణౌ శుండాప్రత్యాయరశ్మిషు. ౩.	కరః—(పు) వడగండ్లు, హస్తము, ఏనుఁగు తుండము, పన్ను, కిరణము.
ఖరస్స్యాద్గర్దభే దేవతాడే తీక్ష్ణేఽసురేఽపి చ,	ఖరః—(పు) గాడిద, దేవతాళవృక్షము, (త్రి) తీవ్రమైనది, (పు) ఖరాసురుఁడు.
గరో వ్యాధావుపవిషే విషే	గరః—(పు) వ్యాధి, కృత్రిమవిషము,

చ కరజే గరం. ౪.	విషము, (న) ఒకపంచాంగకరణము.
చరో ద్యూతప్రభేదే స్యా చ్చారజంగమయోశ్చలే,	చరః—(పు) ద్యూతభేదము, గూఢచారి, (త్రి) చలించునది (పు) చలించుట.
నరం తు రామకర్పూరే న రోఽజేమానవేఽర్జునే.౫.	నరం—(న) రామకర్పూరమనుగడ్డి, (పు) బ్రహ్మ, మనుష్యుఁడు, అర్జునుఁడు.
పరస్స్యాదుత్తమానాత్మవైరి దూరేషు కేవలే, పరమ వ్యయమిచ్ఛంతి	పరః—(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, ఇతరము, (పు) పరమాత్మ, శత్రువు, (త్రి) దూరమైనది, (అవ్య) ముఖ్యము.
భరోఽతిశయభారయోః.౬.	భరః—(పు) అతిశయము, బరువు.
వరోఽభీష్టే దేవతాదేర్వరో జామాతృషిడ్గయోః, శ్రేష్ఠేఽన్యవత్పరివృతౌ వరం కాశ్మీరజే మతం. ౭. త్రిఫలాయాం వరా ప్రోక్తా శతావర్యాం వరీ వరం,అవ్యయం స్యాన్మనాగిష్టే	వరః—(పు) దేవతాదులిచ్చువరము, అల్లుఁడు, విటుఁడు, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, (పు) ఆవరణము,(న)కుంకుమ, (స్త్రీ) కరక తాఁడి ఉసిరికలు, వరీ, (స్త్రీ) పిల్లిపీచర, (అవ్య) కొంచెము హితమైనది.
శరో దధ్యగ్రబాణయోః,౮. శరంనీరే శరఃప్రోక్తశ్శరస్తే జనకేఽపి చ,	శరః—(పు) మీఁగడపెరుగు,బాణము, (న) జలము, (పు) జెల్లు, కాకివెదురు.
స్వరోఽకారాదిమాత్రాసు మధ్యమాదిషు చ ధ్వనౌ. ౯. ఉదాత్తాదిష్వపి ప్రోక్తస్స్వరో నాసాసమీరణే,	స్వరః—(పు) అకారాదిస్వరములు,షడ్జాది స్వరములు, కంఠధ్వని, ఉదాత్తాదిస్వరములు, ముక్కులోని గాలి.
ధరస్తు శైలే కార్పాసతూలకే కమఠాధిపే. ౧౦.ధరా మేదసి భూమ్యాం చ స్త్రీణాం గర్భాశయేఽపి చ,	ధరః—(పు) పర్వతము, పత్తి,కూర్మరాజు, (స్త్రీ) మెదడు, భూమి, మావి.

తురం నీరే తురో మేఘే	తురం—(న) జలము, (పు) మేఘము.
దరస్సాధ్వసగర్తయోః. ౧౧. కందరే తు దరీమాహు రీషదర్థే దరావ్యయం.	దరః—(పు) భయము, గోయి, దరీ (స్త్రీ) గుహ, (అవ్య) కొంచెము.
క్షురస్స్యాచ్ఛేదనద్రవ్యే కోకి లాక్షే చ గోక్షురే. ౧౨	క్షురః—(పు) కత్తి, గొలిమిడిచెట్టు, ఏనుఁగుపల్లేరుచెట్టు.
పురం పాటలిపుత్రే స్యాద్గృ హో పరిగృహే పురం, పురం పురి శరీరే చ గుగ్గులౌ కథితః పురః. ౧౩ పురావ్యయం పూర్వ కాలే	పురం—(న) పాటలీపుత్రమను నగరము, మేడ, పట్టణము, దేహము, (పు) గుగ్గిలపుఁజెట్టు, (అవ్య) పూర్వకాలము, [గౌరిజ.
ఖురః కోలదళే శఫే,	ఖురః—(పు) నఖమను గంధద్రవ్యము,
సురో దేవే సురా మద్యే చ చషకేఽపి సురా క్వచిత్.	సురః—(పు) దేవత, (స్త్రీ) కల్లు, పానపాత్రము.
కారో వధే నిశ్చయే చ బలా యత్నే యతావపి, కార స్తుషార శైలే చ కారా దూత్యాం ప్రసేవకే. ౧౪. బంధనే బంధనాగారే హేమకారికయోరపి,	కారః—(పు) చంపుట, నిశ్చయము, పన్ను, ప్రయత్నము, సన్యాసి, మంచుకొండ, (స్త్రీ) దూతిక, వీణెకరివె, చెఱ, చెఱసాల, బంగారము, ప్రమాణ శ్లోకము.
చారః ప్రియాళువృక్షే చ గతౌ బంధాపసర్పయోః.	చారః—(పు) మొరటిచెట్టు, గమనము, కట్టుట, గూఢచారుఁడు,
పారం పరతటే ప్రాంతే పారీ పాత్రీపరాగయోః, కర్క రీపూరయోః పారీపాద రజ్జ్వాం చ దంతినః.	పారం—(న) ఆవలియొడ్డు, సమీపము, పారీ (స్త్రీ) పాత్ర, మన్ను, ఈడు, ముంత, జలప్రవాహము, ఏనుఁగుకాలిగొలుసు.
వారస్సూర్యాది దివసే వా రోఽవసర బృందయోః, కుబ్జవృక్షే హరే వారం	వారః—(పు) ఆదివారము మున్నగు వారములు, సమయము, సమూహము, కుబ్జకమను వృక్షము, శివుఁడు, (న)

ద్వారే మద్యస్య భాజనే. ౧౮.	ద్వారము, కల్లుకుండ.
తారో ముక్తాదిసంశుద్ధౌ తరణే శుద్ధమౌక్తికే, తారం చ రజతేఽత్యుచ్చస్వరేఽప్యన్యవదీరితం. ౧౯. బుధైః స్త్రీ స్యాదథ యోస్తా తారా సుగ్రీవగురుయోషితోః, బుద్ధదేవ్యాం మతా తారా	తారః—(పు) ముత్యములు మున్నగునవి పులుగడుగుట, దాటుట, పులుగడిగిన ముత్యము, (న) వెండి, (త్రి) గట్టి మ్రోత, (స్త్రీ) నక్షత్రము, కనుగ్రుడ్డు, సుగ్రీవునిభార్య, బృహస్పతిభార్య, బుద్ధదేవునిభార్య.
శారశ్శబలవాతయోః. ౨౦,	శారః—(పు) శపలవర్ణము, వాయువు.
భారస్తు వీవధే స్వర్ణపలానామయుతద్వయే.	భారః—(పు) కావడి, బారువ.
మారో మృతౌ వృషేఽనంగే మారీ చండ్యాం జనక్షయే. ౨౧.	మారః—(పు) చావు, ఆఁబోతు, మన్మథుఁడు, మారీ(స్త్రీ) పార్వతి, జననాశము.
స్ఫారస్స్యాద్వికటే స్ఫారః కనకాదేశ్చ బుద్బుదే,	స్ఫారః—(త్రి) వికటమైనది, (పు) బంగారు మున్నగువాని బుడగ.
క్షారో రసాంతరే ధూర్తే లవణే కాచభస్మనోః. ౨౨.	క్షారః—(పు) కారము, ధూర్తుఁడు, లవణము, గాజు, బూడిద.
హారో ముక్తావళౌ యుద్ధే	హారః—(పు) ముత్యాలహారము, యుద్ధము.
ప్యారః క్షితిసుతేఽర్కజే, ఆరా తు చర్మభేదిన్యాం,	ఆరః—(పు) అంగారకుఁడు, శని, (స్త్రీ) మాదిగవానిసూది, (ఆరె)
నారస్తర్ణకనీరయోః. ౨౩. నారం జ్ఞానేఽపి నారస్స్యాన్నరసంబంధిని త్రిషు,	నారః—(పు) అప్పుడుపుట్టిన దూడ, జలము, (న) బ్రహ్మజ్ఞానము, (త్రి) మనుష్యసంబంధమైనది.
సారో బలే మజ్జని చ స్థిరాంశే న్యాయ్యే చ నీరే చ	సారః—(పు) బలము, ఎముకల మధ్యనుండు క్రొవ్వు, చేవ, (న) న్యాయ్యము,

ధనే చ సారం, వరేఽన్య
వత్సారముదాహరంతి

జలము, ధనము, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది.

ద్వారం పువర్నిర్గమనేఽప్యు
పాయే. ౨౭.

ద్వారం—(న) ద్వారము, ఉపాయము.

పూరో జలప్రవాహే స్యా
ద్వ్రణ సంశుద్ధిఖాద్య
యోః.

పూరః—(పు) జలప్రవాహము, వ్రణశుద్ధి, భక్ష్యవిశేషము.

చీరం తు గోస్తనే వస్త్రే చూ
డాయాం సీసకేఽపి చ.

చీరం—(న) నలువది పూసలుగల సరము, వస్త్రవిశేషము, శిఖ, సీసము.

క్రూరస్తు కఠినే ఘోరేనృ
శంసేఽప్యభిధేయవత్,

క్రూరః—(త్రి) కఠినమైనది, భయంకరమైనది, ఘాతుకుఁడు.

సూరశ్చారభటే సూర్యే

సూరః—(పు) కాలిబంటు, సూర్యుఁడు.

చోరశ్చోరసుగంధయోః.

చోరః—(పు) దొంగ, చోరకమను గంధద్రవ్యము.

తీరం తటే త్రపౌ తీరః

తీరం—(న) ఒడ్డు, (పు) తగరము.

సీరస్తిగ్మకరే హాలే,

సీరః—(పు) సూర్యుఁడు, నాగలి.

చీరీ కస్తూరికాఝిల్ల్యోః

చీరీ—(సీ) కచ్చూరము, చిమట.

స్వైరస్స్వచ్ఛందమంద
యోః. ౨౮.

స్వైరః—(త్రి) స్వేచ్ఛగా విహరించువాఁడు, మందుఁడు.

జీరః ఖడ్గే వణిగ్ద్రవ్యే

జీరః—(పు) కత్తి, జీలకఱ్ఱ.

మీరస్తోయధిశైలయోః,

మీరః—(పు) సముద్రము, పర్వతము.

క్షీరం నీరే చ దుగ్ధే చ

క్షీరం—(న) జలము, పాలు.

కీరో జనపదే శుకే. ౨౯.

కీరః—(పు) కీరదేశము, చిలుక.

గౌరః పీతేఽరుణే శ్వేతే వి
శుద్ధే చాభిధేయవత్,
గౌరం తు విశదే పద్మకే
సరే సితసర్షపే. ౩౦. గౌ
రశ్మశిని గౌరీ తు నగ్నక
న్యోమయోః స్మృతా,
రోచనీరజనీపింగాప్రియం

గౌరః—(త్రి) పచ్చనిది, ఎఱుపుగలది, తెల్లనిది, పరిశుభ్రమైనది, (న) స్వచ్ఛవర్ణము, పద్మకింజల్కము, (పు) తెల్లావాలు, చంద్రుఁడు, గౌరీ (సీ) సమర్తాడనిపిల్ల, పార్వతి, గోరోచనము, రాత్రి, పసుపు, ప్రేంకణపుఁజెట్టు, భూమి, గౌరినది, వరుణదేవునిభార్య.

గువసుధాసు చ. ౩౧.నదీ భేదేఽపి గౌరీ స్యాద్వరుణస్య చ యోషితి.	
పౌరం తు కత్తృణే పౌరః స్మృతః పురభవేఽన్యవత్. ౩౨.	పౌరం—(న) కామంచిగడ్డి, (త్రి) పట్టణమందుఁ బుట్టినది.
వేరం శరీరే కాశ్మీరే వేరం వాతింగణేఽపి చ,	వేరం—(న) దేహము, కుంకుమపువ్వు, వంగచెట్టు. [శివుఁడు.
ఘోరం భీమే హరే ఘోర	ఘోరం—(న) భయానకరసము, (పు)
స్టారో లంగతురంగయోః.	టారః—(పు) విటుఁడు, అశ్వము.
హోరా లగ్నేఽపి రాశ్యర్థే శాస్త్రరేఖాభిదోరపి,	హోరా—(స్త్రీ) లగ్నము, రాశిలోసగము, జ్యోతిశ్శాస్త్రవిశేషము, రేఖావిశేషము.
హీరా పిపీలికాలక్ష్మ్యోర్హీరశ్శంకరవజ్రయోః. ౩౪.	హీరా—(స్త్రీ) చీమ, లక్ష్మి, (పు) శివుఁడు, వజ్రమణి.
గోత్రం నామ్ని కులే క్షేత్రే కాననే విత్తవర్త్మనోః, సంభావనీయ బోధేఽపి గోత్రః క్షోణిధరే మతః. గోసమూహభువోర్గోత్రా	గోత్రం—(న) పేరు, వంశము, పరిమడి, అడవి, ధనము, మార్గము, కొనియాడఁదగినజ్ఞానము, (పు) పర్వతము, (స్త్రీ) గోవులమంద, భూమి.
గాత్రమంగే కళేబరే, స్తంబేరమాగ్రజంఘాది విభాగే చ సమీరితం. ౩౬.	గాత్రం—(న) అవయవము, దేహము, ఏనుఁగుపిక్కకు ముందరిభాగము.
పత్రం స్యాద్వాహనే పర్ణే పక్షే చ శరపక్షిణోః,	పత్రం—(న) వాహనము, ఆకు, బాణమునకుఁ గట్టిన ఈఁకలు, పక్షిరెక్క.
పాత్రం తు భాజనే యోగ్యే పాత్రం తీరద్వయాంతరే. ౩౭. పాత్రం స్రువాదౌ పర్ణేఽపి రాజమంత్రిణి చోచ్యతే,	పాత్రం—(న) పాత్రము, యోగ్యుఁడు, రెండుగట్టుల మధ్యభాగము, యజ్ఞపాత్రములు, ఆకు, అమాత్యుఁడు.

పోత్రం వస్త్రే ముఖాగ్రే చ సూకరస్య హాలస్య చ.

పోత్రం—(న) వస్త్రము, పందిముట్టె, నాగటిమొన.

చిత్రం స్యాదద్భుతాలేఖ్య తిలకేషు విహాయసి, చిత్రా ఖుపర్ణీగోతుంబాసుభద్రా దంతికాసు చ. ౩౯. ఋక్షాప్సరోహిభేదేషు కర్బురే చాభిధేయవత్,

చిత్రం—(న) ఆశ్చర్యము, చిత్తరువు, తిలకము, ఆకాశము, (స్త్రీ) ఎలుకజీడిచెట్టు, పిన్నపాపరచెట్టు, గుమ్మడిచెట్టు, బుడముచెట్టు, చిత్రానక్షత్రము, అప్సరస్త్రీవిశేషము, సర్పవిశేషము, (త్రి) చిత్రవర్ణము.

చైత్రం మృతకచిత్యే స్యాచ్చైత్రో మాసాద్రిభేదయోః. ౪౦.

చైత్రం—(న) గోరి, (పు) చైత్రమాసము, చైత్రపర్వతము.

వృత్రో రిపౌ ఘనే ధ్వాంతే శైలే శక్రే చ దానవే,

వృత్రః—(పు) శత్రువు, మేఘము, చీఁకటి, పర్వతవిశేషము, ఇంద్రుఁడు, వృత్రాసురుఁడు.

సత్రమాచ్ఛాదనే యజ్ఞే సదాదానే చ కైతవే.

సత్రం—(న) వస్త్రము, యజ్ఞము ఎడతెగనిదానము, నెపము.

సూత్రం తు సూచనగ్రంథే సూత్రం తంతువ్యవస్థయోః,

సూత్రం—(న) సూచనగ్రంథము, దారము, ఏర్పాటు.

మిత్రం సుహృది మిత్రోఽర్కే

మిత్రం—(న) స్నేహితుఁడు, (పు) సూర్యుఁడు.

శాస్త్రం గ్రంథనిదేశయోః.

శాస్త్రం—(న) నియమనగ్రంథము, ఆజ్ఞ.

మాత్రం చావధృతౌ కార్త్స్న్యేఽథ స్త్రీ మాత్రా కర్ణవిభూషణే, అక్షరావయవే విత్తే మానేఽల్పే చ పరిచ్ఛదే. ౪౩.

మాత్రం—(న) నిశ్చయము, అంతయు, (స్త్రీ) కర్ణభూషణము, వర్ణోచ్చారణకాలము, ధనము, పరిమాణము, స్వల్పము, గజాశ్వాది పరివారము.

శస్త్రం లోహాస్త్రయోశ్శస్త్రీ ఛురికాయాంచ విశ్రుతా,

శస్త్రం—(న) ఇనుము, అస్త్రము, శస్త్రీ (స్త్రీ) చూఱుకత్తి.

అస్త్రం ప్రహరణే చాపే

అస్త్రం—(న) ఆయుధము, ధనువు,

వక్త్రం ఛందోంతరే ముఖే.	వక్త్రం—(న) వృత్తవిశేషము, ముఖము.
నేత్రం మథిగుణే వస్త్రే తరుమూలే విలోచనే, రథే జటాయాం నాడ్యాం చ నేత్రో నేతరి వాచ్యవత్.	నేత్రం—(న) కవ్వపుఁద్రాడు, వస్త్రము, వేరు, కన్ను, రథము, జడ, నరము, (త్రి) ప్రభువు.
క్షేత్రం శరీరే కేదారే సిద్ధస్థానకళత్రయోః,	క్షేత్రం—(న) శరీరము, పొలము, పుణ్యభూమి, భార్య.
రేత్రం రేతసి పీయూషే పటవాసేఽపి సూతకే. ౭౬.	రేత్రం—(న) రేతస్సు, అమృతము, పరిమళవస్తువు, పాదరసము.
మంత్రో వేదప్రభేదే స్యాద్దేవాదీనాం చ సాధనే, గుప్తవాదే చ	మంత్రః—(పు) అథర్వవేదము, దేవతలను లోఁగొనుట, రహస్యము.
తోత్రం తు ప్రాజనే వేణుకేఽపి చ. ౭౭.	తోత్రం—(న) కొరడా. ఏనుఁగును శిక్షించెడుకోల.
తంత్రం కుటుంబకృత్యే స్యాత్కారణే చ పరిచ్ఛదే, శాస్త్రే ప్రధానే సిద్ధాంతే తంతువాయేఽగదోత్తమే. ౭౮, తత్త్వాది సాధనోపాయే శ్రుతిశాఖాంతరేఽపి చ, ఇతి కర్తవ్యతాయాం చ తంత్రీ వీణాగుణే తనోః. ౭౯. శిరాయామమృతాయాం చ	తంత్రం—(న) కుటుంబ వ్యాపారము, కారణము, పరివారము, శాస్త్రము, ముఖ్యము, సిద్ధాంతము, మగ్గము, ఔషధరాజము, జ్ఞానాదిసాధనోపాయము, వేదశాఖావిశేషము, కార్యవిధానము, తంత్రీ (స్త్రీ) వీణెతీఁగ, నరము, తిప్పతీఁగ.
ఛత్రమాతపవారణే, ఛత్రా మధురికయాం చ కుస్తుంబురుశిలీంధ్రయోః. ౮౦.	ఛత్రం—(న) గొడుగు, (స్త్రీ) అడవిసదాపచెట్టు, ధనియాలు, నేలతాడిచెట్టు.
చక్రో గణే చక్రవాకే చక్రం సైన్యరథాంగయోః,	చక్రః—(పు) సమూహము, చక్రవాకపక్షి, (న) చతురంగసేన, చక్రము,

గ్రామజాలే కులాలస్య భాండే రాష్ట్రాస్త్రయోఽపి. ౫౧. అంభసామపి చావర్తే	గ్రామములసమూహము, కుమ్మరిసారె, రాజ్యము, సుదర్శనచక్రము, నీటిసుడి.
చుక్రశ్చామ్లేఽమ్లవేతసే, చుక్రీ చాంగేరికాయాం చ, వృక్షామ్లే చుక్రమిష్యతే.	చుక్రః—(పు) చింతచెట్టు, పుల్లప్రబ్బలిచెట్టు, చుక్రీ, (స్త్రీ) పులిచింతచెట్టు, (న) చింతపండు.
శుక్రః కావ్యేఽనలే జ్యేష్ఠే శుక్రో రేతోఽక్షిరోగయోః, శుక్రం	శుక్రః—(పు) శుక్రాచార్యుఁడు, అగ్ని, జ్యేష్ఠమాసము, (న) రేతస్సు, నేత్రరోగవిశేషము.
శక్రో మహేంద్రే స్యాత్కుటజార్జునభూరుహోః. ౫౩	శక్రః—(పు) ఇంద్రుఁడు, కొండమల్లెచెట్టు, మద్దిచెట్టు.
నక్రః కుంభీరకే నక్రం నాసాయామగ్రదారుణి,	నక్రః—(పు) కాఱుమొసలి, (న) ముక్కు, అడ్డకమ్మి.
వక్రస్స్యాత్కుటిలే క్రూరే పుటభేదే శనైశ్చరే. ౫౪	వక్రః—(త్రి) వంకరైనది, భయంకరమైనది, (పు) ఏటివంకర, శనిగ్రహము.
అగ్రమాలంబనే వ్రాతే పరిమాణే ఫలస్య చ, ప్రాంతే పురస్తాదధికే ప్రధానే ప్రథమోర్ధ్వయోః. ౫౫.	అగ్రం—(న) ఆధారము, సమూహము, ఫలపరిమాణము, సమీపము, ముందుభాగము, (త్రి) అధికమైనది, ముఖ్యమైనది, మొదటిది, మీఁదిది.
ఉగ్రశ్శూద్రాసుతే క్షత్రాచ్ఛ్రీకంఠే చోత్కటేఽన్యవత్, ఉగ్రా వచాచిక్కికయోః	ఉగ్రః—(పు) క్షత్రియునివలన శూద్రస్త్రీయందుఁ బుట్టినవాఁడు, శివుఁడు, (త్రి) తీవ్రమైనది, (స్త్రీ) నల్లవస, ఉగ్రయనుగంధద్రవ్యము.
వ్యగ్రో వ్యాసక్త ఆకులే.	వ్యగ్రః—(త్రి) ఆసక్తిగలది, వ్యాకులముగలది.
భద్రం స్యాన్మంగళే హేమ్ని ముస్తకే కరణాంతరే, భద్రో రుద్రే వృషే రామభద్రే మేరుకదంబయోః. ౫౬. హస్తిజాత్యంతరే	భద్రం—(న) శుభము, బంగారము, భద్రముస్త, భద్రకరణము, (పు) శివుఁడు, ఎద్దు, శ్రీరాముఁడు, మేరుపర్వతము, కడిమిచెట్టు, భద్రజాతియేనుఁగు, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, యోగ్యమైనది,

భద్రో వాచ్యవచ్ఛ్రేష్ఠ
సాధునోః, భద్రా మందా
కినీరాస్నాకృష్ణానంతా సు
కట్ఫలే. ౫౮.

(స్త్రీ) ఆకాశగంగ, సన్నరాస్నము. పిప్పలిచెట్టు, సుగంధిపాలచెట్టు, పినగుమ్ముడు చెట్టు.

క్షుద్రస్స్యాదధమే క్రూరే కృ
పణేఽల్పేచ వాచ్యవత్,
క్షుద్రా వేశ్యానటీకంట
కారికాసరఘాసు చ. ౫౯.
చాంగేరీబృహతీ హింస్రా
మక్షికామాత్రకేషు చ,

క్షుద్రః—(త్రి) నీచుఁడు, క్రూరుఁడు, లోభి, అల్పుఁడు, (స్త్రీ) వెలయాలు, నాట్యస్త్రీ, వాకుడుచెట్టు, తేనెటీఁగ, పులిచింత, నేలములగచెట్టు, నల్లయుప్పి, ఈఁగ.

క్షౌద్రం మధుని పానీయే

క్షౌద్రం—(న) తేనె, జలము.

వర్ధ్రిం త్రపువరత్రయోః

వర్ధ్రిం—(న) సీసము, తోలువారు.

గృధ్రః ఖగాంతరే ప్రోక్తో
వాచ్యవచ్చాప్యలుబ్ధకే.

గృధ్రః—(పు) గద్ద, (త్రి) ధనమునందాశగలవాఁడు.

రోధ్రశ్శాబరకే రోధ్రమప
రాధేఽపి కిల్బిషే. ౬౧.

రోధ్రః—(పు) తెల్లలొద్దుగుచెట్టు, (న) తప్పిదము, పాపము.

నీధ్రం నేమౌ వళీకేఽద్రౌ
రేవతీభే చ కాననే,

నీధ్రం—(న) చక్రాగ్రము, ఇంటిచూరు, కొండ, రేవతీనక్షత్రము, అడవి.

రాష్ట్రముద్దిష్టముత్పాతే త
థా స్యాదుపవర్తనే. ౬౨.

రాష్ట్రం—(న) ఉపద్రవము, పట్టణసమూహము.

కృచ్ఛ్రముద్దిష్టమాఖ్యాతే పాప
సాంతపనాదినోః,

కృచ్ఛ్రం—(న) కష్టము, పాపము, సాంతపనాదివ్రతములు.

చంద్రస్సుధాంశు కర్పూరకం
పిల్లస్వర్ణ వారిషు. ౬౩.

చంద్రః—(పు) చంద్రుఁడు, కర్పూరము, కంపిల్లమను గంధద్రవ్యము, బంగారము. జలము.

ఇంద్రశ్శచీపతావంతరాత్మ
న్యాదిత్యయోగయోః,
ఇంద్రా ఫణిజ్ఝకే

ఇంద్రః—(పు) దేవేంద్రుఁడు, అంతరాత్మ, ఇంద్రుఁడను నాదిత్యుఁడు ఒకగ్రహయోగము. (స్త్రీ) మరువము.

సాంద్రోఘనకాననయోర్మృదౌ.

సాంద్రః—(త్రి) దట్టమైనది, (న) అడవి, మెత్తనిది.

గుంద్ర స్తేజనకే గుంద్రా ప్రియంగౌ భద్రముస్తకే, కైవర్తీముస్తకే చాపి

గుంద్రః—(పు) కాకివెదురు, (స్త్రీ) ప్రేంకణపుఁజెట్టు, భద్రముస్తె, గుంద్రనితుంగముస్తె.

రౌద్రో నాట్యరసాంతరే. ౭౫. రౌద్రోఽపి భీషణే తీవ్రే రౌద్రా స్కందస్య మాతరి,

రౌద్రః—(పు) రౌద్రరసము, (త్రి) భయంకరమైనది, తీవ్రమైనది, (స్త్రీ) పార్వతి.

ఓఢ్రో జనే జపావృక్షే చోఢ్రా జనపదాంతరే.

ఓఢ్రః—(పు) ఓఢ్రదేశమువాఁడు, దాసానిచెట్టు, ఓఢ్రదేశము.

పితృకేదారయోర్వప్రో వప్రః ప్రాకారరోధసోః,

వప్రః—(పు) తండ్రి, పంటభూమి, (పు) కోట, ఏటియొడ్డు.

పుండ్రో దైత్యవిశేషేక్షుభేదయోరతిముక్తకే. ౭౬. చిత్రే కృమౌ పుండరీకే పుండ్రా స్స్యుర్నీవృదంతరే,

పుండ్రః—(పు) పుండ్రకాసురుఁడు, చెఱకులోభేదము, పూలగురిగింజచెట్టు, తిలకము, పురుగు, తెల్లతామర. బ. పుండ్రదేశము

వజ్రం హీరకదంభోళి వాలకామలకేషు చ. ౭౭. వజ్రా గుడూచికాయాం స్యాత్

వజ్రం—(న) వజ్రమణి, వజ్రాయుధము, కురువేరు, ఉసిరికచెట్టు, (స్త్రీ) తిప్పతీఁగచెట్టు.

తామ్రం శుల్బేఽరుణేఽన్యవత్,

తామ్రం—(న) రాగి, (త్రి) ఎఱ్ఱనిది.

తీవ్రమత్యుష్ణకటుకనితాంతేష్వభిధేయవత్. ౭౮. తీవ్రా చ కటురోహిణ్యాం మాసురీ గండదూర్వయోః,

తీవ్రం—(త్రి) మిగుల వేఁడిగలది, కారమైనది, విస్తారమైనది, (స్త్రీ)కటుకరోహిణి, నల్లావాలు, ఒకవిధమైన గఱికె.

అస్రః కోణే శిరసిజే చాస్రమశ్రుణి శోణితే. ౭౯.

అస్రః—(పు) మూల, తలవెండ్రుక, (న) కన్నీరు, నెత్తురు.

దస్రః ఖరే చాశ్వినేయే

దస్రః—(పు) గాడిద, అశ్వినీదేవతలు.

ఘస్రో దివసహింస్రయోః,

ఘస్రః—(పు) దినము, (త్రి) హింసించు

	వాఁడు
వాస్రో౽పి దివసే వాస్రమ్మందిరే చ చతుష్పథే. ౨౧.	వాస్రః—(పు) దినము, (న) గృహము, నాలుగుబాటలు కలియుచోటు.
శీఘ్రం ద్రుతగతౌ శీఘ్రంచ క్రాంగోశీరయోరపి,	శీఘ్రం—(త్రి) వేగముగానడచునది,(న) బండికంటియాకు, వట్టివేరు.
వ్యాఘ్రో ద్వీపిని విఖ్యాతో రక్తైరండ కరంజయోః. ౨౨. వ్యాఘ్రీని దిగ్ధికాయాం చ శ్రేష్ఠే స్యాదుత్తరస్థితః,	వ్యాఘ్రః—(పు) పెద్దపులి, ఎఱ్ఱాముదపుఁజెట్టు, పులిగోరుచెట్టు, వ్యాఘ్రీ (స్త్రీ) వాకుఁడుచెట్టు, ఉత్తరపదమైనచో శ్రేష్ఠవాచకము.
అభ్రం నభస్స్వర్గబలాహకేషు	అభ్రం—(న) ఆకాశము, స్వర్గము, మేఘము.
శుభ్రం ప్రదీప్తే ధవళే౽భ్రకే చ. ౨౩.	శుభ్రం—(త్రి) ప్రకాశించునది, తెల్లనిది, అభ్రకము.
బభ్రుర్విశాలే నకులే కృశానావాజ్యే మునౌ శూలిని పింగళే చ,	బభ్రుః—(పు) విస్తారము, ముంగిస, అగ్ని, నేయి, ఒకానొకముని, శంకరుఁడు, పింగళవర్ణము.
శిగ్రుశ్శోభాంజనే శాకే	శిగ్రుః—(పు) మునగచెట్టు, శాకము.
శరుః కులిశకోపయోః. ౨౪.	శరుః—(పు) వజ్రాయుధము, కోపము.
స్వరుర్వజ్రే౽ధ్వరే బాణే యూపఖండే౽పి చ స్వరుః,	స్వరుః—(పు) వజ్రాయుధము, యజ్ఞము, బాణము, యూపస్తంభ భాగము.
ఖరుర్దంతే హరే దర్పే హయే శ్వేతేతువాచ్యవత్,	ఖరుః—(పు) దంతము, శంకరుఁడు, గర్వము, గుఱ్ఱము, (త్రి) తెల్లనిది.
చరుర్భాండే తు హవ్యాన్నే	చరుః—(పు) హవ్యమువండెడుకుండ, హవ్యము.
భరుర్భర్తరి కాంచనే. ౨౫.	భరుః—(పు) మగఁడు, బంగారము.
గురుర్నిషేకాదికరేపిత్రాదౌ సురమంత్రిణి, దుర్భరాలఘునోః ప్రోక్తో గురు	గురు —(పు) యథాశాస్త్రము పంచదశ కర్మలు చేసినవాఁడు, తండ్రి పినతండ్రి అన్న మామ తాతమొదలగు

ర్మహతి వాచ్యవత్. ౭౬.	వాఁడు, బృహస్పతి, (త్రి) భరింపశక్యముగానిది, అధికమైనది, ఉత్తమమైనది.
రురుర్మృగే దైత్యభేదే	రురుః—(పు) నల్లచారలదుప్పి, ఒకరాక్షసుఁడు
కారుః కారకశిల్పినోః, విశ్వకర్మణి శిల్పే చ	కారుః—(పు) చేయువాఁడు, వడ్రంగి మున్నగుశిల్పులు, విశ్వకర్మ, శిల్పము.
కురుః శ్రీకంఠజాంగలే. ౭౭. ఓదనే నృపభేదే చ	కురుః—(పు) కురుదేశమందలిమరుభూమి, అన్నము; కురురాజు.
పురుః ప్రాజ్యపరాగయోః, పురుస్స్వర్లోకనృపయోః	పురుః—(పు) విస్తారము, దుమ్ము, స్వర్గము, పురుఁడను రాజు.
మరుర్మాధరధన్వనోః. ౭౮.	మరుః—(పు) పర్వతము, నీరులేనితావు.
ఆరుస్తరువిశేషేఽపి తథా కర్కటదంష్ట్రిణోః,	ఆరుః—(పు) వృక్షవిశేషము, ఎండ్రకాయ, పంది.
కద్రూర్కాత్తరి నాగానాం కద్రుః కనకపింగళే. ౭౯.	కద్రూః—(స్త్రీ) కద్రువ, (పు) బంగారువంటి చిత్రవర్ణము.
హరిర్వాతార్కచంద్రేంద్రయమోపేంద్రమరీచిషు, సింహాశ్వకపిభేకాహిశుకలోకాంతరేషు చ. ౮౦. హరిర్వాచ్యవదాఖ్యాతో హరిత్కపిలవర్ణయోః,	హరిః—(పు) వాయువు, సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, ఇంద్రుఁడు, యముఁడు, విష్ణువు, కిరణము, సింహము, గుఱ్ఱము, కోఁతి, కప్ప, పాము, చిలుక, విష్ణులోకము, (త్రి) ఆకుపచ్చనిది, కపిలవర్ణముగలది.
భూరిర్బ్రహ్మాచ్యుతేశేషు భూరి ప్రాజ్యసువర్ణయోః.	భూరిః—(పు) బ్రహ్మ, విష్ణువు, ఈశ్వరుఁడు, (న) విస్తారము, బంగారము.
గిరిర్గీర్ణే గిరియకే క్రీడాకందుకశైలయోః, నేత్రామయవిశేషే చ పూజ్యేతు గిరివన్యవత్. ౮౧.	గిరిః—(పు) తినుట, కొండనుండి పడిన ఱాయి, బంతి, కొండ, నేత్రరోగవిశేషము, (త్రి) పూజింపఁదగినవాఁడు.
వారిః స్మృతా సరస్వత్యాం వారి హ్రీబేరనీరయోః,	వారిః—(స్త్రీ) సరస్వతి, (న) కురువేరు, జలము, (స్త్రీ) చిన్నకుండ, ఏనుఁగులను

వారీ ఘటీ భబంధన్యో	బట్టుగోయి.
రంఘ్రి స్స్యా త్పాద బుధ్న యోః. ౮౩.	అంఘ్రిః—(పు) పాదము, వేరు.
శారీ త్వక్షోపకరణే తథా శకునికాంతరే, యుద్ధార్థ గజపర్యాణే వ్యవహారే ఽపి చ క్వచిత్. ౮౪.	శారీ—(స్త్రీ) జూదపుసారె, గోరువంక, యుద్ధముకొఱకు ఏనుఁగునకుఁగట్టు జీను, వ్యవహారము.
కారిః క్రియాయామాఖ్యా తో నాపితాదికశిల్పిని,	కారిః—(స్త్రీ) కార్యము, (పు) మంగలి మొదలగు పనివాండ్రు. [సూర్యుఁడు.
అద్రిశ్శైలద్రుమార్కేషు	అద్రిః—(పు) శైలము, వృక్షము,
చైంద్రిః కాకజయంతయోః. ౮౫. ఐంద్రిరంభోధరే జిష్ణౌ	ఐంద్రిః—(పు) బొంతకాకి, జయంతుఁడు, మేఘము, అర్జునుఁడు.
తంద్రీ నిద్రాప్రమీలయోః,	తంద్రీ—(స్త్రీ) నిద్ర, కునికిపాటు.
ధాత్రీ జనన్యామలకీవసుమ త్యుపమాతృషు. ౮౬.	ధాత్రీ—(స్త్రీ) తల్లి, ఉసిరికచెట్టు, భూమి, పెంపుడుతల్లి.
ఉష్ట్రీ గోలకికాయాం స్యా త్కరభస్య చ యోషితి,	ఉష్ట్రీ—(స్త్రీ) కడవ, ఆఁడుఒంటె.
క్రోష్ట్రీ సృగాలికాక్షీరవిదారీ లాంగలీషు చ. ౮౭.	క్రోష్ట్రీ—(స్త్రీ) ఆఁడునక్క, నల్లనేల గుమ్ముడుచెట్టు, నీటిపిప్పలి.
తరిర్నావి దశాయాం చ వస్త్రాదీనాం చ పేటకే,	తరిః—(స్త్రీ) నావ, అవస్థ, వస్త్రము మున్నగునవి యుంచుపెట్టె.
జారీ స్యాదోషధీభేదే జార స్తూపపతావపి. ౮౮.	జారీ—(స్త్రీ) ఓషధీవిశేషము, జారః, (పు) విటుఁడు.
ఇరా వారిసురాభూమిభార తీషు ప్రయుజ్యతే,	ఇరా—(స్త్రీ) జలము, కల్లు, భూమి, వాక్కు.
స్థిరా భూమతా సాలపర్ణ్యాం స్థిరో నిశ్చలమోక్షయోః.	స్థిరా—(స్త్రీ) భూమి, మూఁడాకులపొన్న చెట్టు, (త్రి) నిశ్చలమైనది, (పు) మోక్షము.
ధారా సైన్యాగ్రిమస్కంధ	ధారా—(స్త్రీ) సేనాగ్రభాగము, పరంపర,

సంతతోర్వ్యోః పత్త్రనాంతరే,
ద్రవద్రవ్యప్రపాతేఽపి
తురంగగతిపంచకే. ౯౦
ఖడ్గాదీనాం చ నిశితముఖే
ధారా ప్రకీర్తితా, ధారః
క్వచిద్ఘనాసారవర్షణే
స్యాదృణేఽపి చ. ౯౧.

ధారా—నగరము, పైనుండిపడు నీరు మున్నగువాని ధార, గుఱ్ఱమునడక, ఖడ్గము మున్నగువానిపదును, (స్త్రీ) వర్షధారలు, (పు) ఋణము.

వీరాస్యాత్ క్షీరకాకోలీ తా
మలక్యేలవాలుషు, పతిపు
త్రవతీరంభాగంభారీ మది
రాసు చ. ౯౨. గోష్ఠోదుం
బరికాక్షీరవిదారీదుగ్ధికా
సు చ, వీరస్తు సుభటే
శ్రేష్ఠే వీరం శృంగ్యాం
నతేఽపి చ. ౯౩.

వీరా—(స్త్రీ) పిన్నపాలచెట్టు, నేలయుసిరికచెట్టు, నూఁగుదోసచెట్టు, భర్తకుమారులుగల కాంత, అరటిచెట్టు, గుమ్ముడుచెట్టు, మద్యము, ఒకవిధమగు మేడిచెట్టు, నల్ల నేలగుమ్ముడుచెట్టు, చిలుపాలచెట్టు, (త్రి) భటుఁడు, శ్రేష్ఠుఁడు, (న) అతివస, వంగినది,

ధీరో విదుషి శైలేఽపి సము
ద్రే ధైర్యవత్యపి, ధీరం
తు కుంకుమే

ధీరః—(పు) విద్వాంసుఁడు, పర్వతము, సముద్రము, (త్రి) ధైర్యశాలి, (న) కుంకుమ.

శూరస్సూర్యే వీరే చ కు
క్కుటే. ౯౪.

శూరః—(పు) సూర్యుడు, శూరుడు, కోడి.

ఆర్ద్రా నక్షత్రభేదే స్యాదా
ర్ద్రంక్లిన్నేఽభిధేయవత్,

ఆర్ద్రా—(స్త్రీ) ఆర్ద్రానక్షత్రము, (త్రి) తడిసినది.

యాత్రా తు యాపనోపా
యే గతౌ దేవార్చనో
త్సవే. ౯౫.

యాత్రా—(స్త్రీ) పంపుట, ఉపాయము, గమనము, దేవతాసేవ, ఉత్సవము.

ఉస్రా గవ్యుపచిత్రాయాము
స్రస్తు కిరణే స్మృతః,

ఉస్రా—(స్త్రీ) గోవు, ఎలుక, జీడిచెట్టు, (పు) కిరణము.

హింస్రా కాకాదనీమాంస్యో
ర్హింస్రస్స్యాద్ఘాతుకేఽ
న్యవత్. ౯౬.

హింస్రా—(స్త్రీ) గురుగింజతీఁగె, జటామాంసి, (త్రి) క్రూరమైనది.

అథ రాంత త్రివర్ణః.	రాంత త్రివర్ణము.
అమరస్త్రిదశేఽప్యస్థిసంహారే చ వకుళద్రుమే, దూర్వామరావతీస్థూణాగుడూచీష్వమరా మతా. ౯౭.	అమరః—(పు) వేల్పు, శివుఁడు, పొగడచెట్టు, (స్త్రీ) గఱిక, అమరావతి, స్తంభము, తిప్పతీఁగ.
అపరం త్వఘునార్థే స్యాత్ పశ్చాద్గాత్రేఽపి దంతినాం, అర్వాచీనేఽపరం ప్రాహుర్గరాయాం చాపరా మతా. ౯౮.	అపరం—(న) అల్పార్థము, ఏనుఁగు పృష్ఠభాగము, (త్రి) క్రిందిది, (స్త్రీ) మావి.
అధరో దంతవసనేఽనూర్ధ్వహీనేఽపి వాచ్యవత్,	అధరః—(పు) అధరోష్ఠము, (త్రి) క్రిందుగనున్నది, నీచమైనది.
అధ్వరో వసుభేదే స్యాత్ సావధానే క్రతావపి ౯౯.	అధ్వరః—(పు) వసువులలో నొకఁడు, సావధానము, యజ్ఞము.
అంతరం తు పరీధానే భేదే రంధ్రావకాశయోః, ఆత్మాంతర్ధివినాత్మీయ బహిర్మధ్యావధిష్వపి. ౧౦౦. తాదర్థ్యేఽవసరే చోక్త	అంతరం—(న) కట్టుకొనువస్త్రము, భేదము, కన్నము, ఎడము, పరమాత్మ, మఱుఁగు, లేదనుట, తనది, వెలుపల, నడిమిప్రదేశము, హద్దు, దానికొఱకు, సమయము.
మవరం చరమేఽన్యవత్, గజాంత్యజంఘాదేశే చ భవాన్యామవరా మతా.	అవరం— (త్రి) వెనుకటిది, ఏనుఁగు, వెనుకటిపిక్కలోనగు కాలు, (స్త్రీ) పార్వతీదేవి.
ఉత్తరం ప్రతివాక్యే స్యాదూర్ధ్వోదీచోత్తమేఽన్యవత్, ఉత్తరస్తు విరాటస్య తనయే దిశి చోత్తరా.	ఉత్తరం—(న) ప్రత్యుత్తరము. (త్రి) మీఁదుగనున్నది, ఉత్తరదిశయందున్నది, శ్రేష్ఠమైనది, (పు) ఉత్తరుఁడు, (స్త్రీ) ఉత్తరదిక్కు.
ఇతరః పామరేఽన్యస్మి	ఇతరః—(స్త్రీ) మూర్ఖుఁడు, అన్యము.
న్నక్షరం బ్రహ్మవర్ణయోః,	అక్షరం—(న) పరబ్రహ్మము, అక్షరములు.
ఋక్షరం వారిధారాయా	ఋక్షరం—(న) జలధార, (పు) యజ్ఞ

మృతకరోఽప్యర్త్విజిస్మృతః. ౧౦౩.	ము చేయించువాఁడు.
ప్రవరస్సంతతౌ గోత్రే శ్రేష్ఠే తు ప్రవరోఽన్యవత్,	ప్రవరః—(పు) కులము, పేరు, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది.
శబరో వారిచండాల భేదయో శ్శంకరేఽపి చ.	శబరః—(పు) జలము, కిరాతుఁడు, శంకరుఁడు.
అంబరం వసనే వ్యోమ్ని కార్పాసే చ సుగంధకే,	అంబరం—(న) వస్త్రము, ఆకాశము, ప్రత్తి, పరిమళవస్తువు.
శంబరం సలిలే విత్తబౌద్ధవ్రత విశేషయోః. ౧౦౪. శంబరో దైత్యహరిణ మత్స్యశైలజినాంతరే, ఔషధౌ శంబరీమాహుః	శంబరం—(న) ఉదకము, ధనము, బౌద్ధుల వ్రతము, శంబరాసురుఁడు, (పు) ఇఱ్ఱి, మత్స్యము, పర్వతవిశేషము, బౌద్ధవిశేషము, శంబరీ (స్త్రీ) ఓషధివిశేషము.
ప్రఖరోఽశ్వతరే శుని. ౧౦౫. తురంగాణాం చ సన్నాహే ప్రఖరోఽతిభృశంఖరే,	ప్రఖరః—(పు) కంచరగాడిద, కుక్క, గుఱ్ఱపుఁగవచము, (త్రి) మిగులఁ దీక్ష్ణమైనది,
శిఖరం శైలవృక్షాగ్రకక్షా పులకకోటిషు ౧౦౬. పక్వదాడిమబీజాభ మాణిక్యశకలేఽపి చ,	శిఖరం—(న) పర్వతాగ్రము, వృక్షాగ్రము, చంక, గగుర్పాటు, అంచు, పక్వమగు దానిమ్మవిత్తువంటి రత్నము.
ఖంఖరస్తు శివా భేదే ఖట్వాంగే వారిబాలకే. ౧౦౭. ఖంఖీరావద్బహుత్వేఽపి	ఖంఖరః—(పు) ఒకతెగనక్క, ఖట్వాంగమను శివునియాయుధము, వారిబాలకమనునోషధి (ఖంఖీరా శబ్దము వలె) బహుత్వము.
విష్టరశ్చ మహీరుహే, ఆసనే కుశముష్టౌ చ	విష్టరః—(పు) వృక్షము, పీట, దర్భతో నుండు గుప్పిలి.
వఠరశ్శఠవేష్టయోః. ౧౦౮. ఘటేఽపి చాథ	వఠరః—(పు) సమర్థుఁడు, చెట్టుబంక, కుండ.
పిఠరో ముస్తమంథానదండ	పిఠరః—(పు) తుంగముస్తె, చల్లకవ్వము,

యోః, పిఠరస్స్యాదుఖాయాం చ	కుండ.
జఠరః కఠినేఽన్యవత్. ౧౧౦. కుక్షౌ వృద్ధే చ జఠరం	జఠరః—(త్రి) కఠినమైనది, (న) గర్భము, వృద్ధిపొందినది.
వంఠరస్తాళపల్లవే, కరీరకోశే	వంఠరః—(పు) తాటిమోవు, వెదురు పొట్ట.
ప్యరరం కవాటే ఛదనేఽపి చ. ౧౧౧.	అరరం—(న) తలుపు, కప్పుట.
క్రకరః క్రకచే దీనే కరీరే చ ఖగాంతరే,	క్రకరః—(పు) అంపము, దీనుఁడు, వెదురు మొలక, కొక్కెర.
కదరశ్శ్వేతఖదిరే క్షుద్రరోగేఽపి భాషితః ౧౧౨.	కదరః—(పు) వెలిచండ్ర, రోగవిశేషము.
బదరం కోలకార్పాస్యోః ఫలే స్యాద్బదరీ తయోః, ఏలాపర్ణ్యాం తు బదరా విష్ణుక్రాంతౌషధావపి.	బదరం—(న) రేఁగుపండు, ప్రత్తికాయ, బదరి (స్త్రీ) రేఁగుచెట్టు, ప్రత్తిచెట్టు, (స్త్రీ) కారేలకిచెట్టు, విష్ణుక్రాంతచెట్టు.
ప్రదరో రోగభేదే స్యాత్ప్రదరశ్శరభంగయోః,	ప్రదరః—(పు) స్త్రీలకుగలుగు రక్తస్రావము, బాణము, విఱచుట.
మకరో యాదసి జ్ఞేయో నిధిరాశిప్రభేదయోః.	మకరః—(పు) మొసలి, కుబేరునినిధి, మకరరాశి.
నికరో నివహే సారే న్యాయదేయధనాంతరే,	నికరః—(పు) సమూహము, చేవ, న్యాయముగా నియ్యఁదగినసొమ్ము.
శీకరశ్శబలే వాతస్రుతాంబుకణయోః స్మృతః. ౧౧౩.	శీకరః—(పు) శబలవర్ణము, గాలిచేఁ జిమ్మఁబడిన జలము, తుంపర.
ప్రకరశ్చోపకారశ్చ వికీర్ణకుసుమాదిషు, సంహతౌ చోపకృత్యాం యథా సంఖ్యమవస్థితౌ. ౧౧౪.	ప్రకరః, ఉపకారః —(పు) (ఈ రెండుశబ్దములు క్రమముగా చెదరిన పుష్పాదులు) సమూహము, ఉపకారము.
జోంగకే ప్రకరం ప్రోక్తం ప్రకరీ చత్వరావనౌ,	ప్రకరం—(న) అగరు (స్త్రీ) ఇంటిముంగిలి.

విస్తరస్తు ప్రపంచే స్యాద్విస్తారే ప్రణయేఽపి చ.	విస్తరః—(పు) ప్రపంచము, విస్తారము, ప్రేమ.
సంస్తరప్రస్తరావేతౌ సంస్తరాధ్వరయోరపి, మణిపాషాణయోశ్చాపి యథాక్రమముదీరితౌ. ౧౧౮.	సంస్తరః, ప్రస్తరః—(పు) (క్రమముగా) చిగురులచే నేర్పఱుపఁబడిన శయ్య, యజ్ఞమును, మాణిక్యము, ఱాయియు.
టగరష్టంకణక్షారే హేలావిభ్రమగోచరే, వాచ్యవత్కేకరాక్షే తు	టగరః—(పు) వెలిగారము, విలాసముగాఁ జూచుట, (త్రి) మెల్లకంటివాఁడు.
ముద్గరం మల్లికాభిది. ౧౧౯. లోష్టాదిభేదనేఽపి స్యా	ముద్గరం—(న) మల్లెచెట్టులో భేదము, ఇనుపదియ.
దుదరం జఠరే యుధి,	ఉదరం—(న) కడుపు, యుద్ధము.
ప్రసరః ప్రణయే వేగే సంగరే	ప్రసరః—(పు) ప్రేమ, వేగము, యుద్ధము.
చాథ మత్సరః. ౧౨౦ అసహ్యే పరసంపత్తౌ మాత్సర్యే కృపణే కృధి, మత్సరా మక్షికాయాం చ	మత్సరః—(త్రి) పరులమేలోర్వనివాఁడు, (పు) ద్వేషము, లోభి, క్రోధము, (స్త్రీ) ఈఁగ.
విసరః ప్రసరే వ్రజే. ౧౨౧.	విసరః—(పు) వ్యాపించుట, సమూహము.
కుహరః కోటరే ఛిద్రే నాగరాజవిశేషయోః,	కుహరః—(పు) తొఱట, రంధ్రము, సర్పజాతి విశేషము, కుమారుఁడను రాజు.
దహరో మూషికాయాం చ స్వల్పే భ్రాతరి బాలకే.	దహరః—(పు) ఎలుక, అల్పము, సోదరుఁడు, బాలుఁడు.
చమరం చామరే ప్రాహుర్మంజరీ మృగభేదయోః, చమరీ	చమరం—(న) వింజామరము, చమరీ (స్త్రీ) పూలగుత్తి, చమరీమృగము.
భ్రమరో భృంగే కాముకే చ మధూద్రవత్, ౧౨౩.	భ్రమరః—(పు) (మధూద్రశబ్దమువలె) తుమ్మెద, విటుఁడు.
రుధిరోఽంగారకే ప్రోక్తో రుధిరం కుంకుమాసృజోః,	రుధిరః—(పు) అంగారకుఁడు, (న) కుంకుమ, రక్తము.

చందిరోఽనేకపే చంద్రే	చందిరః — (పు) ఏనుఁగు, చంద్రుఁడు.
ముదిరః కాముకేఽంబుదే.	ముదిరః — (పు) విటుఁడు, మేఘము.
మిహిరో భాస్కరే వృద్ధే	మిహిరః — (పు) సూర్యుఁడు, ముసలివాఁడు.
ముహిరః కామమూర్ఖయోః,	ముహిరః — (పు) మన్మథుఁడు, మూర్ఖుఁడు.
వివరం దూషణే గర్తే కథితం ఛిద్రరంధ్రవత్. ౧౨౯.	వివరం — (న) (ఛిద్ర రంధ్ర శబ్దములవలె) దోషము, రంధ్రము.
ఖపురః క్రముకే భద్రముస్తకేఽలసకేఽపి చ,	ఖపురః — (పు) పోఁకచెట్టు, భద్రముస్తె, (త్రి) మందుఁడు.
గోపురం తు పురద్వారే ద్వారమాత్రే చ ముస్తకే.	గోపురం — (న) పట్టణద్వారము, ద్వారము, కైవడిముస్తె.
చికురశ్చంచలే కేశే గృహబభ్రుభుజంగయోః, పక్షిద్రుభేదయోశ్శైలే	చికురః — (త్రి) చలించునది, (పు) జుట్టు, పెంపుడుముంగిస, పాము, చికురపక్షి, వృక్షభేదము, పర్వతము.
చంకురో రథవృక్షయోః,	చంకురః — (పు) రథము, వృక్షము.
అంకురో రుధిరే రోమ్ణి పానీయేఽభినవోద్భిది,	అంకురః — (పు) నెత్తురు, వెండ్రుక, జలము, మొలక.
కుక్కురో వక్రపుచ్ఛే స్యాద్గ్రంథిపర్ణే తు కుక్కురం,	కుక్కురః — (పు) కుక్క, (న) మాచిపత్రి.
ముకురో మల్లికాపుష్పే దర్పణే చ కలిద్రుమే, కులాలదండే వకుళే మకురోఽప్యేషు విశ్రుతః.	ముకురః, మకురః — (పు) మల్లెపూవు, అద్దము, తాండ్రచెట్టు, కుమ్మరికఱ్ఱ, పొగడచెట్టు.
అజిరం ప్రాంగణే వాతే విషయే దర్దురే తనౌ	అజిరం — (న) ఇంటిముందుభాగము, వాయువు, విషయము, కప్ప, శరీరము.
అశిరో రాక్షసే వహ్నావశిరస్తపనేఽపి చ. ౧౩౦.	అశిరః — (పు) రాక్షసుఁడు, అగ్ని, సూర్యుఁడు.
శిశిరస్స్యాదృతోర్భేదే తుషారే శీతలేఽన్యవత్,	శిశిరః — (పు) శిశిరర్తువు, మంచు, (త్రి) చల్లనిది.
వశిరం కిణిహీసింధులవణేభ	వశిరం — (న) ఉత్తరేణుచెట్టు, సముద్ర

కణాసు చ, ౧౩౧.	లవణము, గజపిప్పలిచెట్టు.
సుషిరం వివరే వాద్యే సురంధ్రే సుషిరోఽన్యవత్, సుషిరోఽగ్నౌ చ	సుషిరం—(న) రంధ్రము, పిల్లనగ్రోవి మొదలగు వాద్యము, (త్రి) రంధ్రము గలది, (పు) అగ్నిహోత్రము.
తిమిరం ధ్వాంతే నేత్రామయేఽపి చ. ౧౩౨.	తిమిరం—(న) చీకటి, నేత్రరోగము.
ఛిదిరః పావకే రజ్జౌ కరవాలే పరశ్వథే,	ఛిదిరః—(పు) అగ్ని, త్రాడు, ఖడ్గము, గండ్రగొడ్డలి.
దంతురం వాచ్యవద్విద్యా ద్విషమోన్నతదంతయోః.	దంతురం—(త్రి) గొగ్గిపండ్లవాడు, మిట్ట పండ్లవాడు.
విదురో నాగరే ధీరే కౌరవాణాం చ మంత్రిణి,	విదురః—(పు) నేర్పరి, విద్వాంసుడు, విదురుడు.
విధురం స్యాత్ప్రవిశ్లేషే విధురో వికలేఽన్యవత్. ౧౩౪. విధురాపి రసాలాయాం	విధురం—(న) ఎడబాటు, (త్రి) వికలమైనది, (స్త్రీ) చక్కెరకలిపిన పెరుగు.
మధురస్తు రసే విషే, మధురం రసవత్స్వాదు ప్రియేషు మధురోఽన్యవత్. ౧౩౫. మధురా శతపుష్పాయాం మిశ్రేయాన గరీభిదోః, మధుకర్కటికా మేదామధూలీ యష్టికాసు చ. ౧౩౬.	మధురః—(పు) మధురరసము, (న) విషము, (త్రి) తీయనిది, తియ్యన, ఇంపైనది, (స్త్రీ) సదాపచెట్టు, అడవి సదాపచెట్టు, మధురాపురము, ఇప్పచెట్టు, దోసచెట్టు, మేదయను గంధద్రవ్యము, పూదేనె, అతిమధురము.
బంధూరబంధురౌ రమ్యే నమ్రే హంసే తు బంధురః, బంధూకే చ విహంగే చ బంధురా పణ్యయోషితి.	బంధూరః / బంధురః }—(త్రి) సుందరమైనది, (పు) హంస, మంకెనచెట్టు, పక్షి, (స్త్రీ) వెలయాలు.
బర్బరః పామరే కేశవిన్యాసే నీవృదంతరే, బర్బరా శా	బర్బరః—(పు) నీచుడు, కేశపాశము, బర్బరదేశము, (స్త్రీ) భారంగిచెట్టు,

పంజికాయాం తు బర్బరా శాకపుష్పయోః. ౧౩౮.	వాయింటాకు, పుష్పవిశేషము.
కర్బురం సలిలే హేమ్ని కర్బురః పాపరక్షసోః, కర్బురా కృష్ణవృంతాయాం కిమ్మీరే కర్బురాస్యవత్.	కర్బురం—(న) జలము, బంగారము, (పు) పాపము, రాక్షసుడు, (స్త్రీ) కలిగొట్టు చెట్టు, (త్రి) చిత్రవర్ణముగలది.
కర్పరస్స్యాత్కపాలేచ శస్త్రభేద కటాహయోః,	కర్పరః—(పు) తలపుఱ్ఱె, శస్త్రవిశేషము, కడవ.
కూర్పరో జానుని ప్రోక్తః కఫోణావపి కూర్పరః.	కూర్పరః—మోకాలు, మోచేయి.
ఖర్పరస్తస్కరే ధూర్తేభిక్షా పాత్రకపాలయోః,	ఖర్పరః—(పు) చోరుడు, విటుడు, బిచ్చమెత్తుకొను పాత్రము, పుఱ్ఱె.
గర్గరో మీనభేదే స్యాన్మంథన్యామపి గర్గరీ. ౧౪౧.	గర్గరః—(పు) మత్స్యవిశేషము, గర్గరీ(స్త్రీ) తరికడవ.
ఘర్ఘరస్తు చలద్వారిధ్వానే ఘూకే నదాంతరే,	ఘర్ఘరః—(పు) కదలుచున్న నీటిమోత, గుడ్లగూబ, నదవిశేషము.
నిర్ఝరస్తు సహస్రాంశుతురంగే తుషపావకే ౧౪౨.	నిర్ఝరః—(పు) సూర్యుని యశ్వము, ఊముక నిప్పు.
ముర్మురస్తుషవహ్నౌ స్యాన్మన్మథే రవివాజిని,	ముర్మురః—(పు) ఊముకనిప్పు, మన్మథుడు, సూర్యునిగుఱ్ఱము.
జర్జరో వాచ్యవజ్జీర్ణే జర్జరం వాసవధ్వజే. ౧౪౩.	జర్జరః—(త్రి) శిథిలమైనది, (న) ఇంద్రధ్వజము.
నిర్జరస్తు జరాత్యక్తే వాచ్యవన్నిర్జరస్సురే, నిర్జరా తు గుడూచ్యాం స్యాత్తాలపత్ర్యామపి క్వచిత్.	నిర్జరః—(త్రి) ముదిమిలేనిది. (పు) దేవత, (స్త్రీ) తిప్పతీగె, మురయనెడు గంధద్రవ్యము.
ఝర్ఝరస్స్యాత్కలియుగే వాద్యభాండే నదాంతరే,	ఝర్ఝరః—(పు) కలియుగము, వాద్యఘటము, నదవిశేషము.
దర్దురస్తు గిరావీషద్భగ్నవస్తుని వాచ్యవత్. ౧౪౪.	దర్దురః—(పు)పర్వతము, (త్రి) కొంచెము శిథిలమైనది, (పు) మేఘము, కప్ప,

దర్దురస్తోయదే భేకే వాద్యభాండాద్రిభేదయోః, దర్దురా చండికాయాం చ గ్రామజాలే చ దర్దురం.

వాద్యభాండము, దర్దురపర్వతము, (స్త్రీ) పార్వతి, (న) గ్రామసమూహము.

వార్దరం దక్షిణావర్తశంఖే క్రిమిజనీరయోః, కాకచించ్యాస్తు బీజే చ వాచి వార్దరమిష్యతే.

వార్దరం—(న) దక్షిణావర్తశంఖము, అగరుచెక్క, ఉదకము, గురుగింజ, వాక్కు.

దుర్ధరం వాచ్యవద్దుఃఖధార్యే స్యాదృషభౌషధే, దుర్ధరో

దుర్ధరం—(త్రి) అతికష్టముచే ధరింపఁదగినది, (పు) ఋషభమనునోషధి.

నిర్ధరం సారే నిర్భయే నిరపత్రపే. ౧౪౩.

నిర్ధరం—(న) చేవ, (త్రి) భయములేనివాఁడు, సిగ్గులేనివాఁడు.

కుంజరోఽనేకపే కేశే ధాతక్యామపి కుంజరా,

కుంజరః—(పు) ఏనుఁగు, జుట్టు, (స్త్రీ) ఆరెచెట్టు.

పింజరం కనకే వాజిభేదే పీతే చ పింజరః. ౧౪౪.

పింజరం—(న) బంగారము, (పు) అశ్వవిశేషము, (త్రి) పచ్చనిది.

మందరో మంథశైలే స్యాత్స్వర్గమందారయోరపి, మందరో బహులే మందే

మందరః—(పు) మంథరపర్వతము, స్వర్గము, కల్పవృక్షము, బహుళము, అలసత.

కందరో వివరేఽంకుశే. ౧౪౫.

కందరః—(పు) గుహ, అంకుశము.

మందిరం నగరేఽగారే మందిరో మకరాలయే,

మందిరం—(న) పట్టణము, గృహము, (పు) సముద్రము.

వర్కరస్తరుణే మేషే

వర్కరః—(పు) లేఁగపశువు, మేఁక.

కర్కరో దర్పణే దృఢే.

కర్కరః—(పు) అద్దము, (త్రి) దృఢమైనది.

కంధరో వారివాహే స్యాద్గ్రీవాయామపి కంధరా,

కంధరః—(పు) మేఘము, (స్త్రీ) కంఠము.

వల్లరం శాద్వలే ప్రోక్తం ని

వల్లరం—(న) పచ్చికపట్టు, నీరులేనితావు

లస్థానకుంజయోః. ౧౫౨
వల్ల క్షేత్రే చ మంజర్యాం
వల్లరీతి ప్రకీర్తితా,

పాదజాల్లు, వల్లరి (స్త్రీ) పైరుపెట్టని భూమి, పూలగుత్తి.

మంథరస్స్యాచ కే కోశే మంథానే చాథ మంథరం.
౧౫౩. కుసుంభ్యాం మంథరో మందే పృథౌ వక్రే చ వాచ్యవత్,

మంథరః—(పు) కొండెగాఁడు, పూవులోనిమిద్దె, కవ్వము, (న) కుసుంభ పువ్వు, (త్రి) మందము, అధికము, వంకర.

కంకరం కుత్సితే తక్రే

కంకరం—(త్రి) కుత్సితుఁడు, (న) మజ్జిగ.

చత్వరం స్థండిలేఽంగణే.

చత్వరం—(న) వ్రతునికి యోగ్యమైన ప్రదేశము, ముంగిలి.

ఛిత్వరం ఛేదనద్రవ్యే ఛిత్వరో ధూర్తవైరిణోః,

ఛిత్వరం—(న) ఖడ్గము, (పు) విటుఁడు, శత్రువు.

ఇత్వరో దుర్విధే నీచే పథికక్రూరకర్మణోః. ౧౫౪.

ఇత్వరం—(పు) బీదవాఁడు, నీచుఁడు, తెరువరి, దుష్టుఁడు.

పుష్కరం పంకజే వ్యోమ్ని పయః కరికరాగ్రయోః,
ఔషధద్వీప విహాగతీర్థ రాజోరగాంతరే. ౧౫౫.
పుష్కరం తూర్య వక్త్రే చ కాండే ఖడ్గఫలేఽపిచ,

పుష్కరం—(న) తామరపూవు, ఆకాశము, జలము, ఏనుఁగుతుండముకొన, కుష్ఠమను నోషధి, పుష్కరద్వీపము, (పు) బెగ్గురుపక్షి, పుణ్యక్షేత్ర విశేషము, పుష్కరరాజు, సర్పవిశేషము, (న) వాద్యముఖము, బాణము, కత్తి వాదర.

డింగరో డంగరే క్షేపే

డింగరః—(పు) కురాసానిపుచ్చచెట్టు, చిమ్ముట.

సంగరోఽంగీకృతౌ యుధి.
౧౫౬. విషాపదోః క్రియాకారే సంగరం తు శమీఫలే,

సంగరః—(పు) అంగీకారము, యుద్ధము, విషము, అపత్తు, (న) ప్రతిజ్ఞ, జమ్మిపండు.

గహ్వరం తు గుహాదంభ నికుంజగహనేష్వపి.

గహ్వరం—(న) గుహ, కపటము, లతాగృహము, వనము.

కర్వరః కథితో వ్యాఘ్రే శివాయామపి కర్వరీ, | కర్వరః—(పు) పెద్దపులి, (స్త్రీ) పార్వతి.

చతురశ్చాతురశ్చాపి చక్రగండౌ నియంతరి. ౧౫౯. ఏతౌ స్యాతాముభౌ నేత్రగోచరే చాటుకారిణి, | చతురః } (పు) గుండ్రని దిండు, సారథి. చాతురః } (త్రి) కనఁబడుచున్నది, నేర్పరి.

ఈశ్వరో విభవైరాఢ్యే శంభౌ స్వామిని మన్మథే. ౧౬౦. పార్వత్యా మీశ్వరామాహు | ఈశ్వరః—(పు) భాగ్యవంతుఁడు, శంకరుఁడు, రాజు, మన్మథుఁడు, (స్త్రీ) పార్వతి.

ర్ద్వాపరస్సంశయే యుగే, | ద్వాపరః—(పు) సందేహము, ద్వాపరయుగము.

ఆకరో నివహోత్పత్తిస్థానశ్రేష్ఠఖనిష్వపి. ౧౬౧. | ఆకరః—(పు) సమూహము, పుట్టినచోటు, శ్రేష్ఠము, గని.

భాస్కరస్తపనే వహ్నౌ ప్రభాకరసమః స్మృతః, | భాస్కరః—(పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని, (ప్రభాకరశబ్దతుల్యము.)

పార్పరో భక్తసిక్థే స్యాత్కీనాశే రాజయక్ష్మణి. ౧౬౨. జరాటేఽపి కదంబస్య కేసరేఽపి చ భస్మని, | పార్పరః—(పు) అన్నపుమెతుకు, యముఁడు, క్షయరోగము, ముదుసలివాఁడు, కడిమిపూవులోని కేసరము, బూడిదె.

శార్వరం త్వంధతమసే శార్వరో ఘూతుకేఽన్యవత్. | శార్వరం—(న) అంధకారము, (త్రి) క్రూరమైనది.

ప్రాంతరం విపినే దూరశూన్యవర్త్మని కోటరే, | ప్రాంతరం—(న) అరణ్యము, దూరమగు ఎడారిబాట, చెట్టుతొఱ్ఱ.

శార్కరో దుగ్ధఫేనేఽపి శర్కరాన్వితదేశవత్. | శార్కరః—(పు) పాలనురుగు, ఇసుకభూమి.

శాక్వరో వృషభే ఛందోవిశేషే శాక్వరం మతం, | శాక్వరః—(పు) వృషభము, (న) శాక్వరఛందము.

నాగరం ముస్తకే శుంఠ్యాం విదగ్ధే నాగరోఽన్యవత్. ౧౬౪. శంసంతి నగరో | నాగరం—(పు) తుంగముస్తె, శొంఠి, (త్రి) నేర్పరి, నగరమందు జనించినది, (న) సురతబంధవిశేషము.

ద్యూతే రతబంధే చ నాగరం,

వాగరో వారకే శాణే నిర్ణయే బాడబే వృకే. ౧౬౬. విశారదే ముముక్షౌ చ గవామంకే చ వాగరం,

వాగరః—(పు) నిషేధించుట, ఒరిపిడి రాయి, నిశ్చయించుట, బడబాగ్ని, తోడేలు, విద్వాంసుడు, మోక్షేచ్ఛ గలవాడు, (న) పశురోగవిశేషము.

భ్రామరం గ్రావమధునోః

భ్రామరం—(న) రాయి, తేనె.

పామరః ఖలనీచయోః ౧౬౭

పామరః—(పు) దుష్టుడు, నీచుడు.

వాసరో దివసే నాగప్రభేదే చాపి వాసరః,

వాసరః—(పు) పగలు, సర్పవిశేషము.

కాంతారముపసర్గాదౌ వనే దుర్గమవర్త్మని. ౧౬౮. ఇక్షుప్రభేదే కాంతారః

కాంతారం—(న) దైవికమగు నాపద, అడవి, పోవశక్యముగాని మార్గము, (పు) తెలుపుగలిసిన పచ్చ చెఱకు.

పదారః పాదధూళిషు, పాదాళిందే౽

పదారః—(పు) కాలిదుమ్ము, ఓడ.

† మందారః పారిభద్రార్కపర్ణయోః, ౧౬౯. సురద్రుమే౽పి

మందారః—(పు) బాడిదచెట్టు, జిల్లేడు చెట్టు, కల్పవృక్షము.

గాంధారస్సింధూరే రాగదేశయోః,

గాంధారః—(పు) సింధూరము, గాంధారరాగము, గాంధారదేశము.

ఆధారశ్చాధికరణే౽ప్యాలవాలే౽ంబుధారణే.

ఆధారః—(పు) ఆధారము, పాదు, చెఱువు.

ఆసారస్స్యాత్ప్రసరణే వేగవర్షే సుహృద్బలే,

ఆసారః—(పు) అంతట దండువిడుచుట, వడిగలవాన, మిత్రులసైన్యము.

కేదారః పర్వతే శంభౌ క్షేత్రభేదాలవాలయోః.

కేదారః—(పు) కేదారపర్వతము, శంకరుడు, మాగాణి, పాదు.

ఉదారో దాతృమహతోర్దక్షిణే౽ప్యభిధేయవత్,

ఉదారః—(త్రి) దాత, అధికమైనది, తిన్నని బుద్ధిగలవాడు.

మదారో ద్విరదే ధూర్తే

మదారః—(పు) ఏనుగు, విటుడు.

విదారో దారణే రణే.

విదారః—(పు) ఛేదించుట, సంగ్రామము,

౧౭౩. విదారీ సాలప ర్ణ్యాం చ రోగభేదేషు గంధయోః,	విదారీ (స్త్రీ) ముయ్యాకులపొన్న, భగం ధరరోగము, తెల్లనేలగుమ్ముడుచెట్టు. [ము.
వికారో వికృతౌ రోగేఽ ప్యాకారస్స్యాత్స్థితాంగయోః.	వికారః—(పు) మాఱుపొందుట, రోగ ఆకారః—(పు) మృతి నొందినవాఁడు, శరీరము.
నికారస్స్యాత్పరిభవే ధాన్య స్యోత్క్షేపణేఽపి చ,	నికారః—(పు) తిరస్కారము, ధాన్యము కుప్పచేయుట.
ప్రకారస్సదృశే భేదే	ప్రకారః— (పు) సామ్యము, భేదము.
టంకారశ్శింజినీధ్వనౌ. ౧౭౪. విస్మయే చ ప్రసిద్ధౌ చ	టంకారః—(పు) అల్లెత్రాటిమ్రోఁత, ఆశ్చ ర్యము, ప్రఖ్యాతి.
దండారశ్శరయంత్రకే, కు లాలచక్రే వహానే దండా రోమత్తవారణే. ౧౭౫.	దండారః—(పు) బాణయంత్రము, కుమ్మరి చక్రము, వాహనము, మదపు టేనుఁగు.
పిండారః క్షపణే క్షేపే మ హిషీరక్షకే ద్రుమే,	పిండారః—(పు) క్షపణకమతస్థుఁడు, చిమ్ముట, గేదెలఁగాచువాఁడు, వృక్ష విశేషము.
తుషారో హిమభేదేఽపి శీక రే శీతలే హిమే. ౧౭౬.	తుషారః—(పు) తుంపురుగా బడుమంచు, తుంపురులు,(త్రి) చల్లనిది,(పు) మంచు.
శునారస్తు శునీస్తన్యేసర్పాం డ కలవింకయోః,	శునారః— (పు) కుక్కపాలు, పాము గ్రుడ్డు, ఊరపిచ్చుక.
కుమారో బాలకే స్కంధే యువరాజేఽశ్వచారకే. శుకేఽపి వరుణద్రౌచ కు మారం జాత్యకాంచనే, కుమారీ రామతరుణీ నవ మాలోర్వ్యన్నదీభిది. ౧౭౭. కన్యాపరాజితాగౌరీ జం బూద్వీపేషు చ స్మృతా,	కుమారః—(పు) బాలుఁడు, కుమార స్వామి, యువరాజు, అశ్వశిక్షు, చిలుక, ఉలిమిరిచెట్టు; (న) మేలిమిబంగారు, కుమారీ (స్త్రీ) సీతాదేవి, విరజాజిచెట్టు, కుమారీనది, కలబందచెట్టు, పెండ్లిగాని బాలిక, పార్వతి, జంబూద్వీపము.
ఆహారో భోజనే హారే భ	ఆహారః—(పు) అన్నము, భక్షించుట,

వేదాహారణేఽపి చ,	హరించుట.
విహారో విభ్రమే స్కంధే లీలాయాం సుగతాలయే,	విహారః—(పు) తిరుగుట, భుజము, విలాసము, బౌద్ధాలయము.
కుటారం మైథునే విద్యాత్కుటారం కంబళేఽపి చ. ౧౮౦.	కుటారం—(న) సంభోగము, గొంగడి.
కోట్టారో నాగరే కూపే పుష్కరిణ్యాశ్చ పాటకే,	కోట్టారః—(పు) నగరసంబంధమైనది, (కోట) బావి, కొలనిపడికట్లు.
కడారః పింగళే దాసే	కడారః—(పు) పింగళవర్ణము, బంటు.
సంభారస్సంభృతౌ గణే.	సంభారః—(పు) చక్కఁగా భరించుట, సమూహము.
కేనారః కుంభినరకే శిరఃకపాలసంధిషు,	కేనారః—(పు) కుంభీపాకనరకము, తల, పుఱ్ఱెప్రదేశము.
సంకారోఽగ్ని చటాత్కారే సమ్మార్జన్యపమార్జితే, నవదూషితకన్యాయాం సంకారీ క్వాపి దృశ్యతే,	సంకారః—(పు) అగ్నియొక్క చటచటధ్వని, చీపురుచేఁ జిమ్మఁబడినది, సంకారీ, (స్త్రీ) క్రొత్తగా నిందపాలైన కన్యక.
పంకారశ్శైవలే సేతౌ సోపానే జలకుబ్జకే. ౧౮౩.	పంకారః—(పు) నాఁచు, కట్ట, పడికట్టు, నీటినెమ్మిచెట్టు.
సంస్కారః ప్రతియత్నే స్యాత్సంకల్పేఽనుభవేఽపి చ,	సంస్కారః—(పు) చక్కఁజేయుట, మనోవ్యాపారము, ఎఱుక.
సాలారం స్యాద్ధస్తినఖే సోపానే పక్షిపంజరే. ౧౮౪.	సాలారం—(న) చిలుకకొయ్య, మెట్టు, పక్షులపంజరము.
కంజారో జఠరే సూర్యే విరించౌ వారణే మునౌ,	కంజారః—(పు) జఠరాగ్ని, సూర్యుఁడు, బ్రహ్మ, ఏనుఁగు, ముని.
మార్జార ఓతౌ ఖట్టాసే	మార్జారః (పు) పిల్లి, జవ్వాదిపిల్లి.
భృంగారః కనకాలుకే, ౧౮౫. భృంగారీ ఝిల్లికాయాం స్యా	భృంగారః—(పు) బంగారుపాత్రము, భృంగారీ (స్త్రీ) చిమట.
దంగారోఽలాతభౌమయోః	అంగారః—(పు) కొఱవి, అంగారకగ్ర[హము.

శృంగారస్సురతే నాట్యరసే ఽపి గజమండనే. ౧౮౭. శృంగారం చూర్ణసింధూర లవంగకుసుమేషు చ,	శృంగారః—(పు) సంభోగము, శృంగారరసము, గజాలంకారము, (న) గంధపొడి, సింధూరము, లవంగపుఁబువ్వు.
విస్తారో విస్తృతౌ స్తంబే	విస్తారః—(పు) విశాలమగుట, గడ్డిదుబ్బు.
ఉద్ధారశ్చోద్ధృతావృణే.	ఉద్ధారః—(పు) పైకెత్తుట, ఋణము.
మాఠరో ద్విజభేదే స్యాద్వ్యాసే ఽర్క పరిపార్శ్వకే.	మాఠరః—(పు) ఒకానొక విప్రుఁడు, వ్యాసమహర్షి, సూర్యునిప్రక్కనుండు వారలలో నొకఁడు.
శాబరః కథ్యతే లోధ్రే తథా పాపాపరాధయోః. ౧౮౮. శాబరీ శూకశింబ్యాం చ	శాబరః—(పు) లొద్దుగుచెట్టు, పాపము, నేరము, శాబరి, (స్త్రీ) దురదగొండిచెట్టు.
శారీరం దేహజే వృషే,	శారీరం—(త్రి) శరీరసంబంధమైనది, వృషభము.
కరీరః కలశే వృక్షభేదే వంశాంకురే ఽపి చ. ౧౮౯. కరీరీ చీరికాయాం చ దంతమూలేచ దంతినాం,	కరీరః—(పు) కుండ, వెణుతురుచెట్టు, వెదురు మొలక, కరీరీ, (స్త్రీ) చిమట, ఏనుఁగుదంతము మొదలు.
శణీరం శోణనద్యస్థపులినే దర్దరీతటే. ౧౯౦.	శణీరం—(న) శోణనదమందలి యిసుకతిన్నె, దర్దరీనదియొడ్డు.
జంబీరః ప్రస్థపుష్పాఖ్యశాకే దంతశఠే ఽపి చ,	జంబీరః—(పు) మరువము, నిమ్మచెట్టు.
ఔశీరమాహుశ్చామర దండే చ శయనాసనే.	ఔశీరం—(న) చామరదండము, పానుపు, పీఠము.
సౌవీరం బదరే స్రోతోఽంజనే దేశే చ కాంజికే,	సౌవీరం—(న) రేఁగుపండు, సౌవీరాంజనము, (పు) సౌవీరదేశము, పులికడుగు.
కిర్మీరః కర్బురే దైత్యరాక్షసాంతరయోరపి. ౧౯౧.	కిర్మీరః—(పు) చిత్రవర్ణము, కిర్మీరుఁడను రాక్షసుఁడు, బకాసురుని తమ్ముఁడు.
కాశ్మీరం కుంకుమే ప్రోక్తం టంకపుష్కరమూలయోః,	కాశ్మీరం—(న) కుంకుమపువ్వు, ఉలిమెట్టతామరదుంప.

పాటీరో వాతకే రంగే మూలకే తితఉన్యపి. ౧౯౩. ధారాధరేఒపి కేదారే వేణుసారేఒపి చేష్యతే,	పాటీరః—(పు) పోమిందచెట్టు, రంగు, ముల్లంగిదుంప, జల్లెడ, మేఘము, వరిమడి, వెదురుచేవ.
అండీరః పురుషే శక్తే	అండీరః—(పు) పురుషుఁడు, సమర్థుఁడు.
హిండీరః పురుషే స్మృతః. ఫేనే వాతింగణే చాథ	హిండీరః—(పు) పురుషుఁడు, సముద్రపు నురుగు, వంగచెట్టు.
ధూసరః పాండురే ఖరే,	ధూసరః—(పు) ధూసరవర్ణము, గాడిద.
కూబరః కుబ్జకే చారౌ కూబరశ్చ యుగంధరే.	కూబరః—(పు) నెమ్మిచెట్టు, (త్రి) సుందరమైనది, (పు) బండినొగ.
తూబరోఽశ్మశ్రు పురుషే ప్రౌఢాశృంగవృషేఒపి చ,	తూబరః—(పు) వేడి మొగము వాఁడు, కొమ్ములులేనియెద్దు.
స్యాన్నీవరో వణిజకే వాస్తవ్యేఒపి చ నీవరః. ౧౯౬.	నీవరః—(పు) వర్తకుఁడు, నివసించువాఁడు.
పీవరః కచ్ఛపే స్థూలే	పీవరః—(పు) తాఁబేలు, (త్రి) బలిసినది.
ధీవరో లుబ్ధకే బుధే,	ధీవరః—(పు) జాలరివాఁడు, విద్వాంసుఁడు.
కేసరం హింగుని ప్రోక్తం కేసరో నాగకేసరే. ౧౯౭ సింహచ్ఛటాయాం పున్నాగకింజల్కవకుళేష్వపి,	కేసరం—(న) ఇంగువ, (పు) నాగకేసరపుఁ జెట్టు, సింహపుజూలు, సురపొన్నచెట్టు, పుష్పకింజల్కము, పొగడచెట్టు.
కిశోరస్తరుణావస్థే హయశాబకసూర్యయోః. ౧౯౮. తైలపర్ణ్యాం	కిశోరః—(పు) బాలుఁడు, గుఱ్ఱముపిల్ల, సూర్యుఁడు, పీతచందనము,
కుబేరస్తు నందివృక్షే ధనాధిపే,	కుబేరః—(పు) నందిచెట్టు, కుబేరుఁడు.
కణేరుస్స్యాద్వశావేశ్యాకర్ణికారే గణేరువత్.	కణేరుః—(స్త్రీ) (గణేరుశబ్దమువలె) ఆఁడేనుఁగు, వేశ్య, (పు)కొండగోఁగుచెట్టు.

కోటీరశ్శక్రగోపే స్యాచ్ఛక్రేఽపి నకులేఽపి చ,	కోటీరః—(పు) ఆర్ద్రపురుగు, ఇంద్రుఁడు, ముంగిస.
అగురుస్స్యాచ్ఛింశుపాయాం జోంగకేఽపి లఘున్యపి.	అగురుః—(పు) ఇరుగుడుచెట్టు, అగరు గంధము, చులకనిది.
కింశారుస్సస్యశూకేఽపి సాయకే కంకపక్షిణి,	కింశారుః—(పు) వరిముల్లు, బాణము, రాబందుపక్షి.
భార్యారుశ్శైలభేదే స్యాన్మృగభేదే చ తత్ర చ. ౨౦౧. క్రీడయా పరభార్యాయాం పుత్రోయేనోపపాదితః,	భార్యారుః—(పు) పర్వతవిశేషము, మృగవిశేషము, పరస్త్రీయందుఁ బుత్రుని గాంచినవాఁడు.
కుఠారుః పాదపే కీశే	కుఠారుః—(పు) వృక్షము, కోఁతి.
కటప్రూస్స్యాన్మహేశే విద్యాధరే రక్షసి చ కటప్రూరక్షదేవనే,	కటప్రూః—(పు) శంకరుఁడు, విద్యాధరుఁడు, రక్కసుఁడు, పాచికలాట.
దాసేరో దాసికాపుత్రే దాసేరస్స్యాత్క్రమేళకే.	దాసేరః—(పు) దాసీపుత్రుఁడు, ఒంటె.
మయూరో బర్హిచూడాయామపామార్గే శిఖండిని,	మయూరః—(పు) నెమిలిజుట్టు, ఉత్తరేణుచెట్టు, నెమిలి.
ఖర్జూరం రజతే విద్యాద్వృశ్చికద్రుమభేదయోః. ౨౦౨. ఖర్జూరశ్చాథ	ఖర్జూరం—(న) వెండి, (పు) తేలు, ఖర్జూరవృక్షము.
కర్చూరం శటీకాంచనయోరపి,	కర్చూరం—(న) గంట్లకచ్చూరము చెట్టు, బంగారము.
సిందూరస్తరుభేదే స్యాత్సిందూరం రక్తచూర్ణకే. ౨౦౩. సిందూరీ రోచనీ రక్తచేలికాధాతకీషు చ,	సిందూరః—(పు) సిందూవారపుఁజెట్టు, (న) చెందిరము, సిందూరీ, (స్త్రీ) కంపిల్లమనువృక్షము, ఎఱ్ఱనివస్త్రము, ఆరెచెట్టు.
వల్లూరం స్యాద్వనక్షేత్రే వా	వల్లూరం—(త్రి) అరణ్యభూమి, వాహ

హానోపరయోరపి. ౨౦౬. వల్లూర మాహుస్సంశుష్కమాంససూకర మాంసయోః, — నము, చవిటిపఱ్ఱ, ఎండినమాంసము, పందిమాంసము.

ఏకాగ్రమేకతానే స్యాదేకాగ్ర్యం త్రిష్వనాకులే — ఏకాగ్రం—(త్రి) ఒకటమనసు చెల్లినవాఁడు, కలఁతఁజెందనివాఁడు.

నరేంద్రో వార్త్తికే రాజ్ఞి విషవైద్యేఽపి కథ్యతే, — నరేంద్రః—(పు)జాబులుమోయువాఁడు, రాజు, విషచికిత్స చేయువాఁడు.

మహేంద్రః పర్వతే శక్రే — మహేంద్రః—(పు) మహేంద్రపర్వతము, ఇంద్రుఁడు.

జలేంద్రో వరుణేఽంబుధౌ. ౨౦౭. జంభలేఽపి జలేంద్రస్స్యాత్. — జలేంద్రః— (పు) వరుణదేవుఁడు, సముద్రము, నిమ్మచెట్టు.

త్సాముద్రం దేహలక్షణే, సాముద్రం చ సముద్రీయలవణాదిషు భేద్యవత్. — సాముద్రం—(న) సముద్రుని శారీరశాస్త్రము, (త్రి) సముద్రమునఁబుట్టిన లవణాదులు.

ఖండాభ్రమభ్రలేశే స్యాత్ స్త్రీణాం దంతక్షతాంతరే, — ఖండాభ్రం— (న) మేఘశకలము, స్త్రీల దంతక్షతవిశేషము.

కటిత్రం రశనాయాం స్యాచ్చర్మాంగే కటివాససి. — కటిత్రం—(న) మొలనూలు, కాసెకోక, నడుమునకుఁగట్టిన వస్త్రము.

శిలీంధ్రం కదలీపుష్పే కవకత్రిపుటాఖ్యయోః, శిలీంధ్రీః కథితో ధీరైస్తగుమీనప్రభేదయోః. ౨౦౮. గండూపద్యాం మృది ప్రోక్తా శిలీంధ్రీ విహగేభిది, — శిలీంధ్రం— (న) అరటిపువ్వు, పుట్టగొడుగు, తెల్లతెగడ, (పు) నేలతాడిచెట్టు, మత్స్యవిశేషము, శిలీంధ్రీ, (స్త్రీ) ఆఁడుకప్ప, మన్ను, పక్షివిశేషము.

తమిస్రం తిమిరే కోపే తమిస్రా చ తమస్తతౌ. ౨౦౯. కృష్ణపక్షనిశాయాం చ. — తమిస్రం—(న) చీఁకటి, కోపము, (స్త్రీ) చీఁకటిసమూహము, బహుళపక్షరాత్రి.

త్వక్పత్రం తు వరాంగకే, త్వక్పత్రీ చైవ కారవ్యాం	త్వక్పత్రం—(న) లవంగపుఁజెక్క, త్వక్పత్రీ (స్త్రీ) ఇంగువచెట్టు.
కలత్రం శ్రోణిభార్యయోః. దుర్గస్థానే నృపాదీనాం	కలత్రం—(న) కటిప్రదేశము, భార్య, రాజులకోట.
పవిత్రం వర్షణే కుశే, పవిత్రం తామ్రపయసోర్మేధే చాపి తదన్యవత్. ౨౧౪.	పవిత్రం—(న) వర్షము, దర్భ, రాగి, జలము, (త్రి) పావనమైనది.
సావిత్రశ్శంకరే ప్రోక్తస్సావిత్రీ దేవతాంతరే,	సావిత్రః—(పు) శంకరుఁడు, సావిత్రీ (స్త్రీ) దేవతావిశేషము,
దైత్యారిస్త్రిదశే విష్ణౌ	దైత్యారిః—(పు) దేవత, విష్ణువు.
తిత్తిరిర్విహగే మునౌ.	తిత్తిరిః—(పు) తీతువుపిట్ట, తిత్తిరిముని.
శాంకరిర్విఘ్నపే స్కందే	శాంకరిః—(పు) పిళ్లారి, కుమారస్వామి.
జసురిః పావకే పవౌ,	జసురిః—(పు) అగ్ని, వజ్రాయుధము.
మందురా వాజిశాలాయాం సమీపార్థే చ వస్తుని.	మందురా—(స్త్రీ) గుఱ్ఱపుసావడి, సమీపమందున్న పదార్థము.
ఉర్వరా సర్వసస్యాఢ్యభూమౌ స్యాద్భూమిమాత్రకే,	ఉర్వరా—(స్త్రీ) అన్నిపైరులుగల భూమి, భూమి.
అసురా రజనీరాశ్యోరసురో దానవే రవౌ. ౨౧౫.	అసురా—(స్త్రీ) రాత్రి, మేషాదిరాశి, (పు) రాక్షసుఁడు, సూర్యుఁడు.
వాసురా వాసితాయాంస్యాద్వాసరేయ్యాం మతా భువి,	వాసురా—(స్త్రీ) ఆఁడుది, రాత్రి, భూమి.
మసూరా మసురా వ్రీహిప్రభేదే పణ్యయోషితి, మసూరమసురౌ చ ద్వావేతావప్యేతయోర్మతౌ,	మసూరా, మసురా, మసూరః, మసురః —(స్త్రీ), (పు) చిఱుసెనగలు, వేశ్య.
శర్కరాఖండవికృతావుపలాకర్పరాంశయోః. ౨౧౬. శర్కరాన్వితదేశేఽపి	శర్కరా—(స్త్రీ) పంచదార, మొరపతాయి, తలపుఱ్ఱె, మొరపనేల, రోగవిశేషము, తునుక.

దుగ్ఛేదే శకలేఽపి చ,

కచ్ఛురా శూకశింబ్యాం చ
శటీ దుస్పర్శయోరపి.
కచ్ఛురం వాచ్యవత్పామి
పాంః పామనే పుంశ్చలే
ఽపి చ,

కచ్ఛురా—(స్త్రీ) దురదగొండిచెట్టు, గంట్ల
చోరముచెట్టు, వాకుడుచెట్టు, (త్రి)
గజ్జికలవాఁడు, జారుఁడు.

గాయత్రీ కథితా ఛందఃప్ర
భేదే ఖదిరేఽపి చ,

గాయత్రీ—(స్త్రీ) గాయత్రీ ఛందము,
చండ్రచెట్టు.

సైరంధ్రీ పరవేశ్మస్థశిల్పకృ
త్స్వవశస్త్రియాం, వర్ణ
సంకరసంభూతస్త్రీమహా
ల్లకయోరపి. ౨౨౨.

సైరంధ్రీ—(స్త్రీ) పరులగృహములలో
నలంకారాదులఁజేయుచు స్వతంత్ర
ముగా నుండు నాఁడుది, సంకరజాతి
స్త్రీ, అంతఃపురము కావలికత్తె.

ఖదిరీ శాకభేదేఽపి ఖదిరో
దంతధావనే,

ఖదిరీ—(స్త్రీ) ముడుగుదామర,(పు) చండ్ర
చెట్టు.

వాచ్యవత్సుందరం రమ్యే
ప్రియే పత్యౌ తు సుంద
రః. ౨౨౩. సుందరీ స్త్రీ
తరుభిదోః

సుందరం—(త్రి) మనోహరమైనది, ఇష్ట
మైనది, (పు) భర్త, సుందరీ, (స్త్రీ)
ఆఁడుది, వృక్షవిశేషము.

శర్వరీ రాత్రియోషితోః,
హరిద్రాయాం చ,

శర్వరీ—(స్త్రీ) రాత్రి, స్త్రీ, పసుపు.

కబరీ కేశశాకవిశేషయోః.

కబరీ—(స్త్రీ) కొప్పు, వాయింటచెట్టు.

కబరం లవణేఽమ్లే చ తుంబురీ
శతమర్దయోః,

కబరం—(న) లవణము, పులుసు, (పు)
కొత్తిమేర, ఓషధివిశేషము.

మంజరీ వల్లరీ స్థూలముక్తాతి
లకశాఖిషు. ౨౨౪.

మంజరీ—(స్త్రీ) పూలగుత్తి, పెద్దముత్యము,
బొట్టుగుచెట్టు.

మర్మరీ పీతదారౌ స్యాద్వస్త్ర
భేదేఽపి మర్మరః,

మర్మరీ—(స్త్రీ) మ్రానిపసుపు, (పు) వస్త్ర
ములధ్వని.

టట్టరీ స్యాన్మృషావాదే లం
పాపటహయోరపి. ౨౨౫

టట్టరీ—(స్త్రీ) అసత్యము,లంపావాద్యము,
ఢక్కావాద్యము.

శక్వరీ మేఖలానద్యోశ్ఛం

శక్వరీ—(స్త్రీ) మొలనూలు, నదీవిశేషము,

దోఃఖేదేఽపి శక్వరీ,	శక్వరీ—ఛందము.
ఝల్లరీ ఝలరీ చ ద్వే వా దుక్కే కేశచక్రకే. ౨౨౮.	ఝల్లరీ / ఝలరీ —(స్త్రీ) ఉడుక, చక్రాకారముగ నుండు వెండ్రుకలు.
కావేరీ స్యాత్సరిద్భేదే పణ్య నారీహరిద్రయోః,	కావేరీ—(స్త్రీ) కావేరీనది, వెలయాలు, పసుపు.

అథ రాన్త శ్చతుర్వర్ణః.	రాంత చతుర్వర్ణము.
భవేత్పరికరో వ్రాతే పర్యంక పరివారయోః. ౨౨౯. ప్రగాఢగాత్రికా బంధే వివేకారంభయోరపి,	పరికరః—(పు) సమూహము, శయ్య, పరిజనము, దట్టముగు కౌగిలింత, జ్ఞానము, ఆరంభము.
వ్యతికరస్సమాఖ్యాతో వ్యసనవ్యతిషంగయోః.	వ్యతికరః—(పు) దుఃఖము, ఒకరొకరు కలయుట.
విభాకరోఽగ్నౌ తపనే	విభాకరః—(పు) అగ్ని, సూర్యుఁడు.
ఽవస్కరో గుహ్యగూథయోః,	అవస్కరః—(పు) మర్మాంతము, దాచఁదగినది.
కర్మకరస్తు కీనాశే భృత్యే వేతనజీవిని. ౨౩౦. కర్మకరీ తు మూర్వాయాం బింబికాయా మపి క్వచిత్,	కర్మకరః—(పు) యముఁడు, సేవకుఁడు, జీతగాఁడు, (స్త్రీ) చాగచెట్టు, (వ) దొండచెట్టు.
అరుష్కరో వ్రణకరే భల్లాతే చాప్యరుష్కరం.	అరుష్కరః—(త్రి) పుండు చేయునది, (న) జీడిగింజ.
భవేత్సహచరో ఝింట్యాం వయస్యే ప్రతిబింబకే,	సహచరః—(పు) నల్లగోరంటచెట్టు, స్నేహితుఁడు, నీడ.
నిశాచరః పేచకాహియాతుధానేషు ఫేరవే. ౨౩౨. నిశాచరీ పాంసులాయాం	నిశాచరః—(పు) గ్రుడ్లగూబ, సర్పము, రాక్షసుఁడు, నక్క, (స్త్రీ) అంకుటాలు.
భవేత్పక్షచరో విధౌ, యూథభ్రష్టపృథక్చారి వారణేఽపి ప్రకీర్తితః. ౨౩౩.	పక్షచరః—(పు) చంద్రుఁడు, గుంపువిడిచి యొంటరిగాఁదిరుగు నేనుఁగు.

చరాచరం స్యాజ్జగతి వాచ్య వజ్జంగమేంగ యోః,

చరాచరం—(న) ప్రపంచము, (త్రి) తిర్యగ్జంతువులు, భావము.

విదుర్దశపురం దేశే ముస్తాయాం పట్టణేఽపి చ.

దశపురం—(న) మాళవదేశ భాగము, తుంగముస్తె, ఒకానొకపట్టణము.

అభిమరో వధే యుద్ధే తథా స్వబలసాధ్వసే,

అభిమరః—(పు) చంపుట, యుద్ధము, తనసేనవలని భయము.

ఆహుః ప్రతిసరం హస్తసూత్రే మాల్యే చ మండనే. ౨౩౫. వ్రణశుద్ధౌ చమూపృష్ఠే నియోజ్యారక్షకంకణే, మంత్రభేదేఽ,

ప్రతిసరం—(న) దీక్షాసూత్రము, పూలదండ, అలంకారము, వ్రణశోధన, సేనవెనుకవైపు, (పు)బంటు, ఏనుఁగుకుంభస్థలము క్రిందిచోటు, కడియము, మంత్రవిశేషము.

ప్యవసరో వర్ష ప్రస్తావయో రపి. ౨౩౬.

అవసరః—(పు) వాన, పనికిఁదగిన కాలము.

స్మృతః పరిసరో మృత్యౌ దైవోపాంత ప్రదేశయోః,

పరిసరః—(పు) మృత్యువు, దేవుఁడు, గ్రామాదులకుఁ జేరువచోటు.

దిగంబరస్స్యాత్ క్షపణే నగ్నే తమసి శంకరే. ౨౩౭.

దిగంబరః—(పు) క్షపణక మతస్థుఁడు, దిసమొలవాఁడు, చీఁకటి, శంకరుఁడు.

పీతాంబరో పద్మనాభే భవేత్పీతాంబరో నటే,

పీతాంబరః—(పు) విష్ణువు, నటుఁడు.

కాదంబరం తు దధ్యగ్రే మద్యభేదే చ శీధుని. ౨౩౮.

కాదంబరం—(న) మీఁగడ, కడిమిపూలకల్లు, కల్లు.

కాదంబరీ పరభృతా భారతీ శారికాసు చ,

కాదంబరీ—(స్త్రీ) ఆఁడుకోకిల, సరస్వతి, గోరువంక.

ఉదుంబరస్తు దేహళ్యాం పుంక్లీబే చ పండకే. ౨౩౯. ఉదుంబరంస్మృతం తామ్రే కుష్ఠభేదేఽప్యుదుంబరః,

ఉదుంబరః—(పు) గడప, మేడిచెట్టు, నపుంసకుఁడు, (న) రాగి, (పు) ఒకానొక కుష్ఠురోగము.

ఔదుంబరశ్చాద్ధదేవే రోగ

ఔదుంబరః—(పు) యముఁడు, కుష్ఠు [రోగము.

భేదే చ కథ్యతే. ౨౪౦.	
నీలాంబరః ప్రలంబఘ్నే కోణపే క్రూరలోచనే,	నీలాంబరః—(పు) బలరాముఁడు, రాక్షసుఁడు, శని.
ఆడంబరస్సమారంభే గజగర్జితతూర్యరయోః. ౨౪౧.	ఆడంబరః—(పు) తొందరపాటు, ఏనుఁగు ఘీంకారధ్వని, చతుర్విధవాద్యధ్వని.
నిషద్వరస్తు జంబాలే నిశాయాం చ నిషద్వరీ,	నిషద్వరః—(పు) అడుసు, నిషద్వరీ, (స్త్రీ) రాత్రి.
ఉపహ్వరం సమీపే స్యాదేకాంతే చాప్యుపహ్వరం. ౨౪౨.	ఉపహ్వరం—(న) సమీపము, రహస్యము.
ఇందీవరం కువలయే వర్యామిందీవరీ మతా,	ఇందీవరం—(న) కలువ, ఇందీవరీ, (స్త్రీ) పిల్లిపీచర.
కాలంజరో యోగిచక్రమేళకే భైరవే గిరౌ. ౨౪౩.	కాలంజరః—(పు) యోగులగుంపు, శంకరుఁడు, పర్వతవిశేషము.
విశ్వంభరోఽచ్యుతే శక్రే తథా విశ్వంభరా భువి,	విశ్వంభరః—(పు) విష్ణువు, ఇంద్రుఁడు, (స్త్రీ) భూమి.
దురోదరో ద్యూతకారే పణే ద్యూతే దురోదరం.	దురోదరః—(పు) జూదమాడువాఁడు, (న) పందెము, జూదము.
లంబోదరస్స్యాదాద్యూనే గణానామధిపేఽపి చ,	లంబోదరః—(పు) తనపొట్టనిండించుకొనువాఁడు, వినాయకుఁడు.
అనుత్తరస్స్మృతశ్శ్రేష్ఠే ప్రతిజల్పవివర్జితే. ౨౪౪.	అనుత్తరః—(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, బదులులేనిమాట.
తులాధరస్తులారాశౌ భవేద్వాణిజకేఽపి చ,	తులాధరః—(పు) తులారాశి, వర్తకుఁడు.
భవేత్తోయధరో మేఘే సునిషణ్ణౌషధావపి. ౨౪౫.	తోయధరః—(పు) మేఘము, నీరుచెంచలికూర.
ధురంధరో ధవతరౌ ధూర్వహేఽపి ధురంధరః,	ధురంధరః—(పు) చండ్రచెట్టు, (త్రి) బరువుమోయునది.
చక్రధరో హరౌ సర్పే వాచ్యవద్గ్రామజాలిని. ౨౪౬.	చక్రధరః—(పు) విష్ణువు, పాము, (త్రి) గ్రామములేలువాఁడు.

అశ్వతరో వేసరే చ నాగ రాజాంతరేఽపి చ,	అశ్వతరః—(పు) కంచరగాడిద, సర్పవిశేషము.
విమర్శ్వరతరశ్శ్రేష్ఠే శరవీరణయోరపి. ౨౮౯.	వీరతరః—(పు) సమర్థుఁడు, బాణము,(న) అవురుగడ్డి.
నభశ్చరో ఘనే వాతే విద్యాధరవిహంగయోః,	నభశ్చరః—(పు) మేఘము, వాయువు, విద్యాధరుఁడు, పక్షి.
ఉద్దంతురస్స్యాదుత్తుంగే కరాళోత్కటదంతయోః.	ఉద్దంతురః—(త్రి) పొడవైనది, భయంకరమైనది, మిట్టపండ్లది.
ద్వైమాతురో జరాసంధవారణాననయోస్మృతః,	ద్వైమాతురః—(పు) జరాసంధుఁడు, వినాయకుఁడు.
పరంపరః ప్రపౌత్రాదౌ మృగభేదే పరంపరః. ౨౯౦. పరంపరా పరిపాట్యాం సంతానేఽపి వధే క్వచిత్,	పరంపరః—(పు) మునిమనుమఁడు మొదలగువారు, మృగవిశేషము, (స్త్రీ) వరుస, సంతానము, వధించుట.
అవతారోఽవతరణే తీర్థే జన్మని చేష్యతే. ౨౯౧.	అవతారః—(పు) దాటుట, నీలాటిరేవు, పుట్టుక.
ధరాధరః క్ష్మాభృతి చక్రపాణౌ	ధరాధరః—(పు) పర్వతము, విష్ణువు,
ధారాధరస్తోయధరే కృపాణే,	ధారాధరః—(పు) మేఘము, ఖడ్గము.
పయోధరస్స్యాత్కుచ కోశకారక శేరు కాంభోధర నారికేళే. ౨౯౨.	పయోధరః—(పు) స్తనము, కోశకారమను చెఱకు, కొట్టిగడ్డ, మేఘము, కొబ్బరికాయ.
కలికారః కరంజే స్యాద్ధూమ్యాటే పీతముస్తకే,	కలికారః—(పు) కానుగుచెట్టు, కూఁకటిమూఁగపిట్ట, పచ్చపిట్ట.
అలంకారస్తూపమాదౌ హారకేయూరకాదిషు. ౨౯౩.	అలంకారః—(పు) ఉపమాద్యలంకారములు, ఆభరణములు.
కర్ణికారశ్చ కింపాకే కర్ణికారో ద్రుమోత్పలే,	కర్ణికారః—(పు) తేలచెట్టు, కొండగోఁగు చెట్టు.

రథకారస్తు మాహిష్యాత్కరణీజే చ తక్షణి. ౨౫౭.	రథకారః—(పు) వడ్రంగిపని చేయువాఁడు, వడ్రంగి.
చర్మకారః స్మృతః పాదూకృతిచర్మకమౌషధ్యా, చర్మకారీ చ కథితా	చర్మకారః } చర్మకారీ } —(పు) మాదిగవాఁడు, సంబరేణిచెట్టు.
ప్రతికారస్సమే భటే. ౨౫౮.	ప్రతికారః—(పు) సమానుఁడు, యుద్ధభటుఁడు.
ఘనసారస్తు కర్పూరే దక్షిణావర్తపారదే,	ఘనసారః—(పు) కర్పూరము, ఒకతెగపాదరసము.
కృష్ణసారస్సుహీవృక్షే శింశుపామృగభేదయోః.	కృష్ణసారః—(పు) జెముడుచెట్టు, నల్లయిరుగుడుచెట్టు, యిఱ్ఱిమృగము.
గిరిసారో భవేల్లోహే లింగే మలయపర్వతే,	గిరిసారః—(పు) ఇనుము, శివలింగము, మలయపర్వతము.
పీతసారో మలయజే గోమేధికమణావపి. ౨౫౯.	పీతసారః—(పు) మంచిగంధపుఁజెట్టు పసుపువన్నెగల రత్నము.
శాలసారో ద్రుమే హింగౌ	శాలసారః—(పు) వృక్షము, ఇంగువ.
సూత్రధారశ్శచీపతౌ, నాంద్యనంతరసంచారి పాత్రశిల్పిప్రభేదయోః. ౨౬౦.	సూత్రధారః—(పు) ఇంద్రుఁడు, సూత్రధారుఁడు, (ఆటాడించువాఁడు) వడ్లంగి.
దండధరో యమే భూపే	దండధరః—(పు) యముఁడు, రాజు.
సంప్రహారో రణే గతౌ,	సంప్రహారః—(పు) యుద్ధము, నడక.
ప్రతీహారప్రతీహార్యౌ ద్వాఃస్థే ద్వారేఽప్యనంతరే,	ప్రతీహారః } ప్రతీహార్యః } (పు) ద్వారపాలుఁడు, ద్వారము, వ్యవధిలేమి.
అభిహారోఽభియోగే చ చౌర్యే సన్నహనేఽపి చ,	అభిహారః—(పు) శత్రువునెదిరించుట, దొంగతనము, సిద్ధము.
వ్యవహారో ద్రుభేదే చ వ్యవహారః పణే స్థితౌ. ౨౬౧.	వ్యవహారః—(పు) వృక్షవిశేషము, పందెము, ఉనికి.
అవహారస్స్మృతశ్చోరే ద్యూతయుద్ధాదివిశ్రమే, నిమంత్రణోపనేతవ్యద్రవ్యే గ్రాహాఖ్యయాదసి. ౨౬౨.	అవహారః—(పు) దొంగ, జూదము మున్నగువానియందలి యూఅట, నిమంత్రము చెప్పుటకుఁ దీసికొనిపోఁదగినవస్తువు, మొసలి.

పరివారః పరిజనే ఖడ్గకోశే పరిచ్ఛదే,

పరివారః—(పు) పరిజనము, కత్తియొఱ, కప్పుకొనువస్త్రము.

పారావారస్సముద్రే చ పారావారం తటద్వయే

పారావారః—(పు) సముద్రము, (న) ఆవలియీవలిగట్టులు.

అకూపారస్సముద్రేఽపి కూర్మరాజేఽపి కీర్తితః,

అకూపారః—(పు) సముద్రము, ఆదికూర్మము.

శింశుమారోఽంబుసంభూతజంతౌ తారాత్మకాచ్యుతే. ౨౬౩.

శింశుమారః—(పు) పిడకమొసలి, శింశుమారచక్రము.

సుకుమారస్తు పుండ్రేక్షౌ కోమలే త్వభిధేయవత్,

సుకుమారః—(పు) చెఱకు, (త్రి) మృదువైనది.

ధుంధుమారశ్శక్రగోపే గృహధూమే పదాలికే.

ధుంధుమారః—(పు) ఆర్ద్రపురుగు, ఇంటిపొగ, పట్టుపురుగు.

కర్ణపూరోఽవతంసే స్యాన్నీలోత్పలశిరీషయోః,

కర్ణపూరః—(పు) కర్ణాలంకారము, (న) నల్లకలువ, దిరిసెనపూవు.

కరవీరః కృపాణే చ దైత్యభేదాశ్వమారయోః. ౨౬౪. శ్రేష్ఠగవ్యాం పుత్రవత్యామదితౌ కరవీర్యపి,

కరవీరః—(పు) కత్తి, కరవీరుఁడను రక్కసుఁడు, గన్నేరుచెట్టు, కరవీరీ, (స్త్రీ) ఉత్తమమైనగోవు, పుత్రవతి, దేవమాత.

మహావీరః పవౌ తార్క్ష్యే శూరే సింహే చ కోకిలే. ౨౬౫. మఖానలే చ కర్కే చ మహావీరో జరాటకే,

మహావీరః—(పు) వజ్రాయుధము; గరుత్మంతుఁడు, శూరుఁడు, సింహము, కోకిల, యజ్ఞాగ్నివిశేషము, తెల్లగుఱ్ఱము, సంచానపక్షి.

ఆత్మవీరః ప్రాణవతి శ్యాలపుత్రే విదూషకే. ౨౬౬.

ఆత్మవీరః—(పు) ప్రాణి, బావమఱఁది కొడుకు, విదూషకుఁడు.

బార్బటీ రస్త్రపావామ్రాస్థ్యం కురే గణికాసుతే,

బార్బటీరః—(పు) తగరము, మామిడిటెంకె, మొలక, వేశ్యకొడుకు.

చిత్రాటీరో విధౌ ఘాలమంకితం యేన తత్ర చ. ౨౬౭

చిత్రాటీరః—(పు) చంద్రుఁడు, ఘుంటాకర్ణునకు బలియీయఁబడిన మేకనెత్తురు

ఘణ్టాకర్ణోపహారాయ హా తచ్ఛాగాస్రబిందుభిః,	గల నొసలుగలవాఁడు.
పాత్రటీరో బుధై రుక్తో ము క్తవ్యాపారమంత్రిణి. లోహకాంస్యే రజతపాత్రే సింహాణే పావకేఽపి చ,	పాత్రటీరః—(పు) ఉద్యోగము చాలించినమంత్రి, లోహపాత్రము, వెండిగిన్నె, గాజుగిన్నె, అగ్ని.
ధారాంకురస్తు నాసీరే శీకరే చ ఘనోపలే. ౨౭౦.	ధారాంకురః (పు) సేనాముఖము, జలకణము, వడగల్లు.
సముద్రారుస్స్మృతో గ్రాహే సేతుబంధే తిమింగిలే,	సముద్రారుః—(పు) మొసలి, కట్ట, తిమింగిలము.
విశ్వకద్రుః ఖలే ధ్వానే స్యా దాఖేటికకుర్కురే.	విశ్వకద్రుః—(పు) దుష్టుఁడు, ధ్వని, వేటకుక్క.
అసిపత్రో భవేత్కోశకారే చ నరకాంతరే,	అసిపత్రః—(పు) ఒకతెగ చెఱకు, నరకవిశేషము.
శతపత్రో రాజకీరే దార్వా ఘాటమయూరయోః. రాజీవే శతపత్రం తు	శతపత్రః—(పు) ఒకతెగచిలుక, వడ్రంగిపిట్ట, నెమిలి, (న) తామరపూవు.
వాతపుత్రో హనూమతి, మహాధూర్తే చ భీమే చ	వాతపుత్రః—(పు) హనుమంతుఁడు, మిగుల వంచకుఁడు, భీముఁడు.
లక్ష్మీపుత్రః స్మరే హయే.	లక్ష్మీపుత్రః—(పు) మన్మథుఁడు, అశ్వము.
పూర్ణపాత్రం వస్తుపూర్ణ పాత్రే వర్ధాపకేఽపి చ,	పూర్ణపాత్రం—(న) వస్తువులచే నింపఁబడినపాత్రము, నాడీవిభాగకుఁడు.
మహామాత్ర స్సమృద్ధేఽస్యా మాత్యే హస్తిపకాధిపే.	మహామాత్రః—(పు) సంపూర్ణుఁడు, మంత్రి, మావటివాఁడు.
బిందుతంత్రం విదుస్సారిఫలకే చతురంగకే,	బిందుతంత్రం—(న) నెత్తపలక, (పు) చదరంగము.
రాగసూత్రం తులాసూత్రే పట్టసూత్రేఽపి దృశ్యతే	రాగసూత్రం—(న) త్రాసు త్రాడు, పట్టుదారము.
తాళపత్రం తు తాటంకే రం డాయాం తాళపత్ర్యపి,	తాళపత్రం—(న) చెవ్వాకు, (స్త్రీ) ఎలుకచెవిచెట్టు.

అగ్నిహోత్రో౽గ్నిహవిషో | అగ్నిహోత్రః — (పు) అగ్ని, హోమార్థమగు నన్నము.

వీతిహోత్రో౽నలార్కయోః | వీతిహోత్రః — (పు) అగ్ని, సూర్యుఁడు.

వీరభద్రో౽శ్వమేధాశ్వే వీరశ్రేష్ఠే చ వీరణే. | వీరభద్రః — (పు) అశ్వమేధమున వదలిన గుఱ్ఱము, మహావీరుఁడు, అవురుగడ్డి.

పారిభద్రస్తు మందారనింబపాదపయోర్మతః ౨౭౭. | పారిభద్రః — (పు) పారిజాతవృక్షము, బాడిదపుఁజెట్టు.

బలభద్రో రౌహిణేయే త్రాయమాణౌషధావపి, బలభద్రా కుమార్యాం స్యా | బలభద్రః — (పు) బలరాముఁడు, (స్త్రీ) కలుక్రాంతచెట్టు, కలబంద.

దర్ధచంద్రస్తు చంద్రకే. ౨౭౮. గళహస్తే బాణభేదే౽ప్యర్ధచంద్రా త్రివృద్భిది, | అర్ధచంద్రః — (పు) నెమిలికన్ను, మెడఁబట్టినెట్టుట, అర్ధచంద్రబాణము, (స్త్రీ) నల్లతెగడ.

ధార్తరాష్ట్రో౽సితాస్యాంఘ్రిహంసకౌరవభోగిషు. | ధార్తరాష్ట్రః — (పు) నల్లనిముక్కు కాళ్లుగల హంస, ధృతరాష్ట్రుని కుమారుఁడు, పాము.

ధృతరాష్ట్రస్సురాజ్ఞి స్యాత్పక్షిక్షత్రియభేదయోః, ధృతరాష్ట్రీ హంసపత్న్యాం | ధృతరాష్ట్రః — (పు) మంచిరాజు, పక్షివిశేషము, ధృతరాష్ట్రుఁడు, ధృతరాష్ట్రీ (స్త్రీ) ఆఁడుహంస.

స్థిరదంష్ట్రో భుజంగమే. ౨౮౦. వరాహాకృతివిష్ణౌ చ | స్థిరదంష్ట్రః — (పు) సర్పము, ఆదివరాహము.

వక్రవక్త్రశ్శుకే ఖలే | వక్రవక్త్రః — (పు) చిలుక, దుర్మార్గుఁడు.

కటంభరా ప్రసారిణ్యాం రోహిణ్యాం గజయోషితి. ౨౮౧. కలంబికాయాంగోలాయాం వర్షాభూమూర్వయోరపి, | కటంభరా — (స్త్రీ) గొంతెమగోరుచెట్టు, కటుకరోహిణి, ఆఁడేనుఁగు, తీఁగబచ్చలికూర, మణిసిల, కప్ప, చాగచెట్టు.

మణిచ్ఛిద్రా తు మేదాయామృషభాఖ్యౌషధే౽పి చ. | మణిచ్ఛిద్రా — (స్త్రీ) మేదయనుగంధద్రవ్యము, ఋషభమనునోషధి.

తుంగభద్రా నదీభేదే తుంగ
భద్రో మదోత్కటే,
దండయాత్రా దిగ్విజయే సం
యానవరయాత్రయోః.
దేహయాత్రా భోజనే స్యా
త్కృతాంతగమనేఽపి చ,
విభావరీ హరిద్రాయాం రజ
న్యాం చ విభావరీ. ౨౮౪.
వివాదే వస్త్రకుట్యాం చ
కుట్టన్యాం చక్రయోషితి,
కుంభకారీ కులాల్యాం స్యా
త్కుంభకారః కులాలకే.
తుండికేరీ తు కార్పాస్యాం
బింబికాయామపీష్యతే,

తుంగభద్రా—(స్త్రీ) తుంగభద్రానది, (పు) మదపుటేనుగు.
దండయాత్రా—(స్త్రీ) దిక్కులు జయించుట, యుద్ధయాత్ర, అధ్వరయాత్ర.
దేహయాత్రా—(స్త్రీ) భోజనము, చావు.
విభావరీ—(స్త్రీ) పసుపు, రాత్రి, వివాదము, డేరా, తార్పుకత్తె, ఆఁడుచక్రవాకము.
కుంభకారీ—(స్త్రీ) కుమ్మరిస్త్రీ, కుంభకారః, (పు) కుమ్మరివాఁడు.
తుండికేరీ—(స్త్రీ) ప్రత్తిచెట్టు, దొండచెట్టు.

అథ రాంతః పంచవర్ణః.

పాంశుచామర ఇత్యేష దూ
ర్వాంచితతటీభువి. ౨౮౫.
వర్ధాపకే ప్రశంసాయాం
పురోటా ధూళిగుచ్ఛకే,
స్యాత్పాదచత్వరశ్ఛాగే సై
కతే పిప్పలేఽపి చ. ౨౮౭.
కరకే పరదోషైకభా జి
పూరుషకేఽపి చ,
విప్రతీసారమిచ్ఛంతి కౌకృ
త్యేఽనుశయే రుషి.
సమభిహారో భృశార్థే చ
పౌనఃపున్యేఽపి కథ్యతే,
పీతకావేరమిచ్ఛంతి పిత్తళే
కుంకుమేఽపి చ. ౨౮౯.

రాంత పంచవర్ణము.

పాంశుచామరః—(పు) గఱికెనేల, జ్యోతిష్కుఁడు, స్తోత్రము, టెక్కలచప్పుడు, ధూళిసమూహము.
పాదచత్వరః—(పు) మేక, ఇసుక, రావిచెట్టు, వడగండ్లు, పరులతప్పు లెన్నువాఁడు.
విప్రతీసారః—(పు) చెడ్డపని, పశ్చాత్తాపము, క్రోధము.
సమభిహారః—(పు) మిక్కిలి, పలుమాఱు.
పీతకావేరం—(న) ఇత్తడి, కుంకుమ.

తాలీసపత్త్రం తాలీశే తామలక్యామపి స్మృతం,
భవేదుత్పలపత్త్రం తు తద్దళే స్త్రీనఖక్షతే. ౭౯౦.
తమాలపత్త్రం తాపించే పత్త్రకే తిలకేఽపి చ,
సర్వతోభద్ర ఇత్యుక్తః కావ్యచిత్రే గృహాంతరే. ౭౯౧. నింబేఽపి సర్వతోభద్రా గంభారీనటయోషితోః,
వస్వోకసారా శ్రీదస్య శక్రస్య నళినీపురోః. ౭౯౨.
భవేత్కపిలధారాఖ్యాపి స్వర్నదీ తీర్థభేదయోః,

తాలీసపత్త్రం—(న) తాడిసపత్రి, నేలయుసిరికచెట్టు.
ఉత్పలపత్త్రం—(న) కలువరేకు, నఖక్షతవిశేషము.
తమాలపత్త్రం—(న) చీకటిమ్రాను, మకరికాపత్త్రము, బొట్టు.
సర్వతోభద్రః—(పు) సర్వతోభద్రమను పద్యబంధము, నలువైపుల నుండు భవంతి, వేఁపచెట్టు, (స్త్రీ) గుమ్మడుచెట్టు, నాట్యస్త్రీ.
వస్వోకసారా—(స్త్రీ) కుబేరునినది, అలకాపురి, ఆకాశగంగ, అమరావతి.
కపిలధారా—(స్త్రీ) ఆకాశగంగ, కపిలతీర్థము.

అథ లాంతో ద్వివర్ణః

బలం గంధరసే రూపే స్థామని స్థౌల్య సైన్యయోః, బలో హాలాయుధే దైత్యభేదే బలిని వాయసే. ౧. వాట్యాలకే బలా తూక్తా
పలం తూన్మానమాంసయోః,
ఫలం హేతుసముత్థే స్యాత్ఫలకేవ్యుష్టిలాభయోః. ౨. జాతీఫలేఽపి తక్కోలే సస్యబాణాగ్రయోరపి, ఫలిన్యాం తు ఫలా ప్రాహు స్త్రీఫలాయాం ఫ

లాంత ద్వివర్ణము

బలం—(న) బాలింతబోలు, రూపము, శరీరపటుత్వము, బలుపు, సైన్యము, (పు) బలరాముఁడు, బలాసురుఁడు, బలవంతుఁడు, కాకి, (స్త్రీ) ముత్తవపులగపుఁజెట్టు.
పలం—(న) నాలుగుకర్షముల యెత్తు, [మాంసము.
ఫలం—(న) ప్రయోజనము, సొగటాల బల్ల, పండు, లాభము, జాజికాయ, తక్కోలఫలము, పైరుచివర [పంట], బాణముచివర, (స్త్రీ) ప్రేంకణపుఁజెట్టు, (ప్ల) కరకతాడిఉసిరికలు.

లం క్వచిత్. ౩.	
జలం గోకలిలే నీరే హ్రీబేరే చ జడేఽన్యవత్,	జలం—(న) గోగర్భస్థపిండము, జలము, కురువేరు, (త్రి) మందమతి.
ఖలం భూస్థానకల్కేషు క్రూరే నీచేఽధమే ఖలః. ౪.	ఖలం—(న) భూమి, చోటు, పాపము, (త్రి) దుర్మార్గము, నీచము, తక్కువ.
గళస్సర్జరసే కంఠే	గళః—(పు) సర్జరసము, కంఠము.
చలః కంపే చలాశ్రయే,	చలః—(పు) కదలిక, (త్రి) కదలికగలది.
దళం శస్త్రీచ్ఛదోత్సేధ తద్ద్వైధ ఖండపర్ణయోః. ౫.	దళం—(న) కత్తియొఱ, గొప్పతనము, (త్రి) ఉన్నతమైనది, (న) తునుక, ఆకు.
నలః పోటగళే రాజ్ఞి పితృదేవే కపీశ్వరే, నళీ మనశ్శిలాయాం తు కమలే తు నళం మతం.	నలః—(పు) కిక్కసగడ్డి, నలమహారాజు, పితృదేవతలలో నొకఁడు, నలుఁడను వానరుఁడు, నళీ (స్త్రీ) మణిసిల, (న) తామరపూవు.
తలం స్వరూపాధరయోః ఖడ్గముష్టిచపేటయోః, జ్యాఘాతవారణేఽపి స్యాత్తలస్తాళతరావపి. ౬.	తలం—(న) ఆకారము, క్రిందిభాగము, (పు) కత్తిపిడి, చెంపదెబ్బ, నారిదెబ్బ తగులకుండ చేతికిఁ గట్టుకొను నత్తెము, తాటిచెట్టు.
మలం కిట్టే పురీషే చ పాపే చ కృపణే మలః,	మలం—(న) ద్వాదశమలములు, విరేచనము, పాపము, (పు) లోభి.
శలం తు శల్లకే లోమ్ని శలో భృంగే గణే విధౌ.	శలం—(న) ఏదుపంది, ఏదుపంది ముల్లు, (పు) తుమ్మెద, సమూహము, బ్రహ్మ.
ఖిలం భవేదప్రహతే సారసంక్షిప్తవేధసోః,	ఖిలం—(న) దున్నని పొలము, సారాంశము, విష్ణువు లేక బ్రహ్మ.
బిలం ఛిద్రే గుహాయాం చ బిల ఉచ్చైశ్శ్రవో హయే.	బిలం—(న) రంధ్రము, గుహ, (పు) ఉచ్చైశ్శ్రవమను గుఱ్ఱము.
ఛలం తు స్ఖలితే వ్యాజే	ఛలం—(న) వెనుదీయుట, నెపము.
పులం తు విపులేఽన్యవత్, పులస్స్యాత్పులకే చాపి	పులం—(త్రి) విస్తారము, (పు) గగుర్పాటు.
కులం జనపదే గృహే. ౧౦. సజాతీయగణే గోత్రే	కులం—(న) దేశము, గృహము, సజాతీయసమూహము, వంశము, దేహము.

దేహేఽపి కథితం కులం,	
కాలో మృత్యౌ మహాకాలే సమయే యమకృష్ణయోః. ౧౧. కృష్ణత్రివృతి కాలా తు నీలీమంజిష్ఠయోరపి, కాలీ గౌర్యాం క్షీరకీటే కాళీ కామాతృభేదయోః. ౧౨. నవాంబువాహబృం దేఽపి పరీవాదేఽపి చ క్వచిత్,	కాలః—(పు) మృత్యువు, శంకరుఁడు, కాలము, యముఁడు, నీలవర్ణము, (స్త్రీ) నల్లతెగడ, నీలిచెట్టు, మంజిడి చెట్టు, కాళీ, (స్త్రీ) పార్వతి, పాలవలన జనించు నొకపురుగు, కాళికాదేవి, మాతృకలలో నొకతె, మేఘమాలిక, నింద.
భాలం లలాటమహసోః కాల స్కంధమహీరుహే. ౧౩.	భాలం—(న) ముఖము, తేజము, చీఁకటి మ్రాను.
శాలో హాలనృపే మత్స్య ప్రభేదే సర్జకద్రుమే, శా లా గృహే తరుస్కంధ శాఖాగారైకదేశయోః	శాలః—(పు) శాలివాహనుఁడను రాజు, వేగముగఁబోవు చేఁప, వేఁగిస చెట్టు, (స్త్రీ) గృహము, పెద్దకొమ్మ, ఇంటి యందుఁ గొంతభాగము.
మాలం క్షేత్రే జనే మాలో మాలా పుష్పాదిదామని,	మాలం—(న) మెట్టభూమి, (పు) మాలజనము, (స్త్రీ) పూలదండ.
సాలః పాదపమాత్రేఽపి ప్రా కారే సర్జకద్రుమే. ౧౪.	సాలః—(పు) వృక్షము, ఆవరణము, వేఁగిసచెట్టు.
తాలః కరతలేఽంగుష్ఠమధ్య మాభ్యాం చ సమ్మితే,గీత కాలక్రియామానే తా లః ఖడ్గాదిముష్టిషు. ౧౫. ద్రుమభేదే కరాస్ఫాలే తాళం తు హారితాళకే, వాద్యభాండేఽపి కాంస్య స్య తాళచ్ఛదిషి కంపనే.	తాలః—(పు) కరపుటము, లొడితెడు, సంగీత సంబంధమగు తాళము, కత్తి మొదలగు వానిపిడి, తాటిచెట్టు, చప్పట్లు, (న) హరిదళము, వాయించు కుండ, కంచుతోఁజేసిన తాళపుచిప్ప, చలించుట.
జాలం గవాక్ష ఆనాయే కో రకే దంభబృందయోః,	జాలం—(న) కిటికి, వల, మొగ్గ, మోసము, సమూహము, (పు) కడిమిచెట్టు,

జాలో నీపద్రుమే జాలీ
కోశాతక్యాముదాహృ
తా. ౧౮.

జాలీ, (స్త్రీ) పొట్లచెట్టు.

వ్యాళో భుజంగమే క్రూరే
శ్వాపదే దుష్టదంతిని
నాళం దండే సరోజాదేర్నాళీ
శాకకలంబకే. ౧౯.

వ్యాళః—(పు) పాము, క్రూరుఁడు, పెద్దపులి, చెడ్డయేనుఁగు.

నాళం—(న) తామర మొదలగు వాని తూఁడు, నాళీ, (స్త్రీ) తోటకూర.

స్థాలం భాజనభేదేఽపి స్థాలీ
స్యాత్పాటలోఖయోః,
ఫాలం సీరోపకరణే కార్పా
సాదికవాససి. ౨౦.

స్థాలం—(న) కంచము, స్థాలీ (స్త్రీ) కలిగొట్టు చెట్టు, వంటకుండ.

ఫాలం—(న) నాగటికఱ్ఱు, నూలుమున్నగు వానితో నేసిన వస్త్రము.

బాలః చే శిశౌ మూర్ఖే
హ్రీబేరేఽశ్వేభపుచ్ఛ
యోః, అలంకారాంతరే
మేధ్యా బాలీ బాలాత్రు
టిస్త్రియోః. ౨౧.

బాలః—(పు) జుట్టు, (త్రి) బాలుఁడు, మూర్ఖుఁడు, (ప్న) కురువేరు, (పు) గుఱ్ఱముతోఁక, ఏనుఁగుతోఁక, బాలీ, (స్త్రీ) పోగులు, పవిత్రమైనది, (స్త్రీ) తృటికాలము, బాలిక.

చేలో నీచేఽన్యవచ్చేలమం
శుకే గర్హితేఽన్యవత్,
భేలః ప్లవే భీరుకే చ నిర్బుద్ధి
మునిభేదయోః ౨౨.

చేలః—(త్రి) నీచుఁడు, (న) వస్త్రము, (త్రి) నిందింపఁదగినది.

భేలః—(పు) తెప్ప, (త్రి) భయస్వభావుఁడు, బుద్ధిహీనుఁడు, భేలముని.

కోలః కపాల ఉత్సంగే భే
లకే పోత్రిచిత్రయోః,
కోలా కణాయాం చవ్యే
చ కోలం తు బదరీఫలే.

కోలః—(పు) తలపుఱ్ఱె, ఒడి, తెప్ప, పంది, చిఱుతపులి, (స్త్రీ) పిప్పలిచెట్టు, చవ్యమను గంధద్రవ్యము, (న) రేఁగుపండు.

శైలో భూభృతి శైలం తు
శైలేయే తార్క్ష్యశైలకే,
శీలం స్వభావే సద్వృత్తే
నీలః కృష్ణే నగాంతరే. ౨౩.
నీలః కపీశ్వరే నీలీ వృక్ష
లాంఛనభేదయోః,

శైలః—(పు) పర్వతము, (న) జాతిపువ్వు, రసాంజనము.

శీలం—(న) స్వభావము, సద్వర్తనము.

నీలః—(పు) నలుపు, నీలపర్వతము, నీలుఁడనువానరుఁడు, నీలీ, (స్త్రీ) నీలిచెట్టు, గుర్తు.

కూలం స్తూపే తటాకే చ
సైన్యపృష్ఠప్రతీరయోః,

కూలం—(న) దిబ్బ, తటాకము, సైన్యము వెనుకభాగము, ఒడ్డు.

తూలః పిచౌ భవేత్తూలం
బ్రహ్మదారువిహాయసోః,

తూలః—(పు) దూది, (న) గంగరావి చెట్టు, ఆకాశము.

మూలమాద్యే శిఫాయాం
స్యాద్భనికుంజాంతికేషు
చ. ౨౭.

మూలం—(త్రి) మొదటిది, (న) వేరు, మూలానక్షత్రము, పొదరిల్లు, చేరువ.

శూలం ప్రహరణే మృత్యౌ
కేతనే రోగయోగయోః,
శూలాదుష్టవథాస్థాయ
కీలకే పణ్యయోషితి. ౨౮.

శూలం—(న) శూలాయుధము, మరణము, జెండా, శూలరోగము, ఒక గ్రహయోగము, (స్త్రీ) కొఱ్ఱు, వేశ్య.

స్థూలం స్యాత్పీవరే కూటే
నిష్ప్రాజ్ఞే పునరన్యవత్,

స్థూలం—(త్రి) బలిసినది, సమూహము, బుద్ధిహీనము.

అమ్లో రసప్రభేదే స్యాద
మ్లీ చాంగేరికౌషధౌ.

అమ్లః—(పు) పులుసు, అమ్లీ, (స్త్రీ) చింతపండు.

శుక్లో యోగాంతరే శ్వేతే
శుక్లం రజతరేతసోః,

శుక్ల—(పు) పంచాంగ యోగవిశేషము, తెలుపు, (న) వెండి, రేతస్సు.

మల్లః పాత్రే కపోలే చ మ
త్స్యభేదే బలీయసి. ౨౯.

మల్లః—(పు) ప్రమిదె, చెక్కిలి, మత్స్యవిశేషము, జెట్టివాఁడు.

భల్లో భల్లీ చ బాణే స్యాద్భ
ల్లో భల్లూక ఇష్యతే,
భల్లాతక్యాం చ భల్లీ
స్యాత్కాల ఆర్ద్రే చ
సూరణే. ౩౦.

భలః, భల్లీ—(పు) బాణము, (పు) ఎలుగుబంటు, (స్త్రీ) జీడిచెట్టు, కాలము, అల్లము, కందదుంప.

చుల్లచిల్లౌ మతౌ క్లిన్ననేత్రే
క్లిన్నాక్షిపిల్లవత్, ఆతా
పిని భవేచ్చిల్లశ్చిల్లీ స్యా
ద్ఝాడవాస్తుకే. ౩౧.

చుల్లః, చిల్లః—(పిల్లశబ్దమువలె) (త్రి) తడికన్ను కలది, తడికన్ను, చిల్ల, (పు) చీపరపిట్ట, చిల్లీ, (స్త్రీ) చిల్లికూర.

చుల్లీ చితాయాముద్ధానే
క్వచిద్వాద్యేఽప్యుదీరితా,

చుల్లీ—(స్త్రీ) చితి, ప్రొయ్యి, వాద్యవిశేషము.

వల్లీ వీరుధి సంతానే వల్కలే కుసుమాంతరే. ౩౭.	వల్లీ—(స్త్రీ) తీఁగె, సంతానము, నారచీరె, పుష్పవిశేషము.
ఖల్లీ తు హస్తపాదావమర్దనాఖ్యరుజి స్మృతా, ఖల్లో వస్త్రప్రభేదే స్యాన్నిమ్నే చర్మణి చాతకే.	ఖల్లీ—(స్త్రీ) రోగవిశేషము, ఖల్లః, (పు) వస్త్రవిశేషము, పల్లపుతావు, తోలు, చాతకపక్షి.
ఆలుర్గలంతికాయాం చ కందభేదేఽపి భేలకే,	ఆలుః—(పు) గిండిచెంబు, (న) ఆలుగడ్డ, తెప్ప.
పీలుర్గజే ద్రుమే కాండే పరమాణుప్రసూనయోః, ౩౮. పీలుస్తాలాస్థిఖండే చ	పీలుః—(పు) ఏనుఁగు, గోలుగుచెట్టు, బాణము, అన్నిటికంటె చిన్నవస్తువు, పుష్పము, తాటిచెక్క.
మాలుః పత్రలతాస్త్రియోః,	మాలుః—(పు) మకరికాపత్రము, స్త్రీ.
శాలుః కషాయద్రవ్యే స్యాచ్చోరకాఖ్యౌషధేఽపి చ. ౩౯.	శాలుః—(పు) వగరువస్తువు, చోరకమను నోషధి.
బలిశ్చామరదండే చ జరయా శ్లథచర్మణి, ఉదరావయవే దైత్యే కరపూజోపహారయోః. ౪౦. గృహదారువిశేషే చ గంధకే చ క్వచిన్మతః,	బలిః—(పు) సురటికఱ్ఱ, (స్త్రీ) ముడుతలు పడని చర్మముగలవాఁడు, కడుపు మీఁదిముడుత, బలిచక్రవర్తి, (పు) పన్ను, పూజాద్రవ్యము, పంచమోపు కఱ్ఱ, గంధకము.
డోలా యానాంతరే నీల్యాం	డోలా—(స్త్రీ) ఉయ్యాల, నీలిచెట్టు.
మేలా స్యాన్మేలకే మషౌ.	మేలా—(స్త్రీ) కలయిక, మసి.
ఇలా కళత్రే సౌమ్యస్య ధరిత్ర్యాం గవి వాచి చ,	ఇలా—(స్త్రీ) బుధునిభార్య, భూమి, గోవు, వాక్కు.
కీలా కఫోణినిర్ఘాతే శంకౌ జ్వాలే చ కీలవత్. ౪౧.	కీలా—(స్త్రీ) (కీలశబ్దమువలె) మోచేతి దెబ్బ, మేకు, (పు) మంట.
శిలా కునట్యాం దృషది ద్వారాధః స్థితదారుణి, శిలం శిలీ భవేదుంఛే గం	శిలా—(స్త్రీ) మణిశిల, ఱాయి, గుమ్మము క్రిందవేసినపలక, (న) ఉంఛవృత్తి, శిలీ, (స్త్రీ) ఆఁడువెఱ్ఱి.

రూపవత్యాం యథాక్రమం. ౩౯.

తులా పలశతే రాశౌ భాండే సాదృశ్యమానయోః, గృహాణాం దారుబద్ధాయాం పీఠికాయామపీష్యతే. ౪౦.

తులా—(స్త్రీ) నూఱుపలముల తూయి, తులారాశి, కుండ, సామ్యము, త్రక్కెడ, దూలమున కడుగునవేయు దిమ్మె.

వేలా కాలే చ జలధేస్తీరనీరవికారయోః, అక్లిష్టమరణే రాగే సీమ్ని వాచి బుధస్త్రియాం. ౪౧. భోజనేఽపీశ్వరాణాం స్యాత్

వేలా—(స్త్రీ) సమయము, చెలియలికట్ట, ఉప్పెన, సుఖమగుమరణము, అనురాగము, పొలమేర, వాక్కు, బుధుని భార్య, ప్రభువులభోజనము.

ఝలా దుహితరి స్మృతా, ఆతపోర్మౌ జలూకాయాంఝాలీ క్వాపి విలోక్యతే. ౪౨.

ఝలా / ఝాలీ—(స్త్రీ) కుమార్తె, ఎండమావులు, జలగ.

కలా స్యాన్మూలరైవృద్ధౌ శిల్పాదావంశమాత్రకే, షోడశాంశే చ చంద్రస్య కలనాకాలభేదయోః ౪౩. కలం శుక్రే కలోఽజీర్ణేఽప్యవ్యక్తమధురధ్వనౌ,

కలా—(స్త్రీ) వడ్డి, శిల్పాదివిద్యలు, భాగ్యము, చంద్రునిలోఁ బదియాఱవపాలు, కూర్చుట, తొమ్మిదిగడియల కాలము, (న) రేతస్సు; (పు) అజీర్ణవ్యాధి, అవ్యక్తమధురధ్వని.

లోలా జిహ్వాకమలయోర్లోలశ్చలసతృష్ణయోః. ౪౪.

లోలా—(స్త్రీ) నాలుక, లక్ష్మి, (త్రి) చంచలమైనది, అభిలాషగలది.

లీలాం విదుః కేళివిలాసఖేలాశృంగారభావప్రభవక్రియాసు,

లీలా—(స్త్రీ) క్రీడ, ప్రేమాతిశయమున వేషభాషణాదులఁ బ్రియుననుకరించుట, శృంగారచేష్ట, విధము.

హేలా మవజ్ఞానవిలాసయో

హేలా—(స్త్రీ) తిరస్కారము, శృంగార

శ్చ

చేష్టావిలాసము.

హాలా సురాయాం నృపతౌ చ హాలః. ౪౫.

హాలా—(స్త్రీ) కల్లు, (పు) హాలుఁడను రాజు.

గోలా సఖీవర్తులయోర్గోలం లక్ష్యానుసారతః, పత్రాంజనే కునట్యాం చ గోదావర్యాం చ మండలే.

గోలా—(స్త్రీ) చెలికత్తె, (త్రి) గుండ్రనిది, (న) పత్రాంజనము, మణిశిల, (స్త్రీ) గోదావరీనది, మండలాకారము.

అలిస్సురా పుష్పలిహో

అలిః—(స్త్రీ) కల్లు, తుమ్మెద.

రాలిస్తు విశదాశయే, ఆలిః పంక్తౌ చ సఖ్యాం చ సేతౌ చ పరికీర్తితా. ౪౬.

ఆలిః—(పు) నిర్మలాంతఃకరణుఁడు, (స్త్రీ) వరుస, చెలికత్తె, కట్ట.

కలిస్స్యాత్కలహే శూరే కలిరంత్యయుగే యుధి,

కలిః—(పు) జగడము, శూరుఁడు, కలియుగము, యుద్ధము.

ధూలిస్సంఖ్యాంతరే రేణౌ

ధూలిః—(స్త్రీ) సంఖ్యాభేదము, దుమ్ము.

దులిస్తు కమఠే మునౌ.

దులిః—(పు) తాఁబేలు, దులిమహాముని.

మౌలిః కిరీటే ధమ్మిల్లే కంకేలిద్రుమచూడయోః,

మౌలిః—(స్త్ర) కిరీటము, కొప్పు, (పు) అశోకవృక్షము, (స్త్ర) శిఖ.

శాలిస్తు గంధమార్జారే కలమాదిషు చ స్మృతః.

శాలిః—(పు) జవ్వాదిపిల్లి, పైరులు.

పాలిః కర్ణలతాగ్రేఽశ్రౌ పంక్త్యావంకప్రదేశయోః, పాలిః ప్రస్థే చ యూకాయాం జాతశ్మశ్రుస్త్రియామపి. ౫౦.

పాలిః—(స్త్రీ) చెవితమ్మె, ఆయుధముల వాయి, వరుస, గుర్తు, ప్రదేశము, కొండచరియ, పేను, మీసములుగల యాఁడుది.

ఝిల్లీ స్యాదాతపరుచౌ వర్త్యాముద్వర్తనాంశుకే,

ఝిల్లీ—(స్త్రీ) ఎండవెలుఁగు, వత్తి, తుడిచెడుగుడ్డ.

వల్లీ స్యాదజమోదాయాం పుష్పభేదేఽపి వీరుధి.

వల్లీ—(స్త్రీ) ఓమము, పుష్పవిశేషము, తీఁగె.

పల్లీ కుటీగ్రామకయోః పల్లః స్థూలకుసూలకే,

పల్లీ—(స్త్రీ) గుడిసె, పల్లెటూరు, పల్లః, (పు) ధాన్యపుబొట్ట.

తల్లీ తరుణ్యాం తల్లస్తు జలధారాంతరేఽపి చ. ౫౨.

తల్లీ—(స్త్రీ) యౌవనవతి, తల్లః, (పు) చెఱువు.

అథ లాంత త్రివర్ణః.

లాంత త్రివర్ణము.

కమలం సలిలే తామ్రే జలజే క్లోమ్ని భేషజే, మృగభేదేఽపి కమలః కమలా శ్రీవరస్త్రియోః. ౫౩.

కమలం—(న) జలము, రాగి, తామరపూవు, వక్షమందలి యొత్తినిమాంసము, (పు) ఒకతెగ జింక, (స్త్రీ) లక్ష్మి, ఉత్తమస్త్రీ.

చపలః పారదే మీనే చోరకే ప్రస్తరాంతరే, చపలో వానరే నీచే దుర్వినీతేఽనవస్థితే. ౫౪. చపలం క్షణికే శీఘ్రే చపలశ్చికురే చలే, చపలా కమలా విద్యుత్పుంశ్చలీ పిప్పలీషు చ. ౫౫.

చపలః—(పు) పాదరసము, చేప, చండకమను గంధద్రవ్యము, ఒక విధమగు ఱాయి, కోఁతి, (త్రి) నీచుఁడు, దుర్మార్గుఁడు, సంచరించునది, (న) క్షణము, శీఘ్రము, (పు) జుట్టు, (త్రి) చలించునది, (స్త్రీ) లక్ష్మి, మెఱుపు, లంకుటాలు, పిప్పలితీఁగ.

ఉపలః ప్రస్తరే రత్నే శర్కరాయాం స్మృతోపలా,

ఉపలః—(పు) ఱాయి, రత్నము, (స్త్రీ) మొఱపఱాయి.

ఉత్పలం మాంసశూల్యే స్యాత్కుష్ఠేందీవరయోరపి.

ఉత్పలం—(న) కాల్చుటకై మాంసమునకు గుచ్చునినుపకమ్మి, చెంగల్వకోష్టు, నల్లకలువ. [అగ్ని.

అనలో వసుభేదాగ్న్యో వనిలో వసువాతయోః,

అనలః—(పు) వసువులలో నొకఁడు,

అనిలః—(పు) వసువులలో నొకఁడు, వాయువు.

శకలం త్వచి ఖండే స్యాద్రాగవస్తుని వల్కలే. ౫౬.

శకలం—(న) చర్మము, తునుక, రంజకద్రవ్యము, నారచీర.

గరళం తు విషే మానే గరళం తృణపూలకే,

గరళం—(న) విషము, పరిమాణము, గడ్డిమోపు.

తరళశ్చపలే షిద్గే హారమధ్యమణావపి. ౫౭. భాసురే

తరళః—(త్రి) చంచలమైనది, జారుఁడు, (పు) నాయకమణి, మెఱయునట్టి, (స్త్రీ)

చాథ తరళా యవాగూ సురయోర్మతా,	గంజి, కల్లు.
సరళః పూతికాష్ఠే స్యాదు దారావక్రయోరపి. ౧౯.	సరళః—(పు) దేవదారువృక్షము, (త్రి) గంభీరమైనది, తిన్ననిది.
కపిలో మునిభేదే స్యాద్వా సుదేవే చ పావకే, కపిలా శింశుపాయాం చ రేణు కాగోవిశేషయోః. ౨౦. పుండరీకకరిణ్యాం చ పింగే తు కపిలోఽన్యవత్,	కపిలః—(పు) కపిలముని, విష్ణువు, అగ్ని, (స్త్రీ) ఇరుగుడుచెట్టు, రేణుకయను గంధద్రవ్యము, కపిలగోవు, పుండరీకమను దిగ్గజముభార్య (త్రి) కపిల వర్ణముగలది.
పలలం తిలచూర్ణే స్యాత్పల లం పంకమాంసయోః. ౨౧. పలలో యాతుధానే స్యా	పలలం—(న) తెలికపిండి, బురద, మాంసము, (పు) రాక్షసుఁడు.
త్పటలం ఛదిషి వ్రజే, పిటకే నేత్రరోగే చ తిలకే చ పరిచ్ఛదే. ౨౨.	పటలం—(న) ఇంటికప్పు, సమూహము, కురుపుబొబ్బ, నేత్రరోగము, బొట్టు, పరివారము.
జగలః పిష్టమద్యే చ మేదకే మదనద్రుమే, కితవే	జగలః—(పు) పిండితోఁజేయుకల్లు, కల్లుమడ్డి, మంగచెట్టు (త్రి) మోసగాఁడు.
ఛగల శ్ఛాగే ఛగలీ ఛాగ మాతరి. ౨౩. వృద్ధదారక భైషజ్యే ఛగలం నీల వాససి,	ఛగలః—(పు) మేఁక, ఛగలీ (స్త్రీ) ఆఁడు మేఁక, బొద్దిచెట్టు, (న) నల్లనివస్త్రము.
పిప్పలో బోధివృక్షే స్యా త్పక్షిభేదే నిరంశుకే. ౨౪. పిప్పలం వసనచ్ఛేద ప్రభేదే సలిలే మతం, కణాయాం పిప్పలీ ప్రోక్తా	పిప్పలః—(పు) రావిచెట్టు, బాతు, వ్రేళ్లు లేనివాఁడు. (న) వస్త్రము, జలము, పిప్పలీ (స్త్రీ) పిప్పలితీఁగ.
ధవళస్సుందరే సితే. ౨౫. మహోక్షే చాథ ధవలీ	ధవళః—(త్రి) సుందరమైనది, తెల్లనిది, (పు) ఆఁబోతు. ధవలీ (స్త్రీ) తెల్లని

సౌరభేయ్యా ముదీరితా, — యావు.

కువలం చోత్పలే ముక్తాఫ లేఽపి బదరీఫలే. ౬౬. — కువలం—(న) కలువ, ముత్యము, రేఁగుపండు.

కుశలశ్శిక్షితే క్షేమ పర్యాప్తి సుకృతేషు చ, కుశలం — కుశలః—(త్రి) నేర్పరి, (న) క్షేమము, సమృద్ధి, పుణ్యము.

ముసలం తు స్యాదయోఽగ్రే ముసలీ మతా. ౬౭. తాళమూలాఖ్యమాఖుపర్ణి గృహగోధికయోరపి, — ముసలం—(న) రోఁకలి, ముసలీ (స్త్రీ) నేలతాడిచెట్టు, ఎలుకజీడిచెట్టు, బల్లి.

నిచుళో హిజ్జలతరౌ నిచుళస్తు నిచోలకే. ౬౮. నిచుళః కవిభేదే స్యాద్వానీరే స్థలవేతసే, — నిచుళః—(పు) ఎఱ్ఱగన్నేరుచెట్టు, బుఱకా, నిచుళుఁడను కవి, నీటిప్రబ్బచెట్టు, మెట్టప్రబ్బచెట్టు.

పిచులో ఝాబుకే తూలే హిజ్జలే జలవాయసే. ౬౯. — పిచులః—(పు) పక్కిచెట్టు, దూది, ఎఱ్ఱగన్నేరుచెట్టు, నీరుకాకి.

విపులః పృథులేఽగాధే మేరుపశ్చిమభూధరే, — విపులః—(త్రి) విస్తారమైనది, లోఁతైనది, (పు) విపులపర్వతము.

తుములః కలివృక్షే స్యాత్తుములం రణసంకులే. ౭౦. — తుములః—(పు) తాండ్రచెట్టు, (న) యుద్ధమందలి కలకలము.

బహుళః కృష్ణపక్షేఽగ్నా వసితే బహుళా గవి, ఏలాయాం నీలికాయాం చ బహుళాః కృత్తికాసు చ, ౭౧. బహుళం ప్రాజ్యనభసో — బహుళః—(పు) కృష్ణపక్షము, అగ్ని, నల్లనిది, (స్త్రీ) ఆవు, ఏలకుతీఁగ, నీలిచెట్టు, (ని-బ) కృత్తికానక్షత్రము, (త్రి) విస్తారము, ఆకాశము.

మాతులో మదనద్రుమే, మాతుర్భ్రాతరి ధుత్తూరే. వ్రీహిభేదేఽపి మాతులః — మాతులః—(పు) మంగచెట్టు, మేనమామ, ఉమ్మెత్తచెట్టు, ధాన్యవిశేషము.

కుటిలం వాచ్యవద్భుగ్నే కు — కుటిలం—(త్రి) వంకరయైనది, (స్త్రీ) నదీ

టిలా సరిదంతరే,	విశేషము.
జటిలస్తు జటాయుక్తే జటిలా మాంసికౌషధౌ. ౭౩.	జటిలః—(త్రి) జడలుగలది, (స్త్రీ) జటామాంసి.
సుతల ప్రతలౌ చేతి పాతాల భువనద్వయే, స్యాత్తాలట్టాలికాబంధే తంతాల గుళికరే క్రమాత్. ౭౪	సుతలః, ప్రతలః—(పు) (క్రమముగా) సుతల లోకము ప్రతల లోకమును, కోటవాకిలిమీఁది గృహము, చాచిన వ్రేళ్లుగల హస్తమును.
పిత్తళం తైజసద్రవ్యే పిత్తళః పిత్తసంగతే, పిత్తళా తోయపిప్పల్యాం	పిత్తళం—(న) ఇత్తడి, (త్రి) పైత్యోద్రేకముగలవాఁడు, (స్త్రీ) నీటిపిప్పలిచెట్టు.
నిస్తలం వర్తులే చలే. ౭౫.	నిస్తలం—(త్రి) గుండ్రనిది, చలించునది.
కుంతలస్స్యాద్యవే దేశే కేశ లాంగలయోరపి,	కుంతలః—(పు) యవధాన్యము, కుంతల దేశము, వెండ్రుకలు, నాఁగలి.
కంబళో నాగరాజే స్యాద్గజ ప్రావరణే కృమౌ. ౭౬. కంబళశ్చోత్తరాసంగే కంబళం సలిలే మతం,	కంబళః—(పు) సర్పవిశేషము, ఏనుఁగుపైఁ బఱచు చిత్రకంబళి, గొంగడిపురుగు, ఉత్తరీయము, (న) జలము.
శంబళం కూలపాథేయమత్సరేషు సమీరితం. ౭౭.	శంబళం—(న) ఒడ్డు, దారిబత్తెము, పరశ్రేయము సహింపకుండుట.
కందళం తు కపాలే స్యాదుపరాగే నవాంకురే, కలధ్వనౌ కందళీ తు మృగ వృక్షవిశేషయోః. ౭౮.	కందళం—(న) తలపుఱ్ఱె, సూర్యాదిగ్రహణము, క్రొత్తమొలక, అవ్యక్తమధురధ్వని, కందళీ (స్త్రీ) ఒకతెగజింక, వృక్షవిశేషము.
పింగళస్స్యాన్మునౌ రుద్రే చండాంశోః పారిపార్శ్వకే, నిధిభేదే కపావగ్నౌ పింగళః కపిలేఽన్యవత్. ౭౯. కర్ణికాయాం చ వేశ్యాయాం పింగళా కుముదస్త్రియాం,	పింగళః—(పు) పింగళముని, శంకరుఁడు, సూర్యునిప్రక్కనుండు వేల్పు, నిధివిశేషము, కోఁతి, అగ్ని, (త్రి) పింగళవర్ణమైనది, (స్త్రీ) తామరదుద్దు, వేశ్య, దక్షిణదిగ్గజము భార్య.

జంగలో జలనిర్ముక్త దేశే మాంసే చ జంగలం.౮౦.

జంగలః—(పు) మరుభూమి, (న) మాంసము.

మంగళం శ్రేయసి శ్వేతదూర్వాయామపి మంగళా, సర్వార్థరక్షణే చాపి మంగళం మంగళః కుజే ౮౧.

మంగళం— (న) శ్రేయస్సు, (స్త్రీ) తెల్లగఱిక, (న) ధనరక్షణము, (పు) అంగారకగ్రహము.

కుండలం వలయే పాశే కుండలం కర్ణవేష్టనే, గుడూచ్యాం కాంచనద్రౌ చ కుండలీ సముదీరితా.

కుండలం—(న) చక్రాకారము, పాశము, కర్ణాభరణము, కుండలీ (స్త్రీ) తిప్పతీఁగె, రక్తకాంచనపుఁజెట్టు.

స్యాన్మండలం ద్వాదశ రాజకే చ దేశే చ బింబే చ కదంబకేచ, కుష్ఠప్రభేదేఽప్యుపసూర్యకే చ భుజంగభేదేఽపి మండలస్స్యాత్

మండలం—(న) ద్వాదశరాజులు, ఇరువది యామడలవెడల్పుగలతావు, సూర్యాబింబములు, సమూహములు, కుష్ఠరోగవిశేషము, పరివేషము, (పు) సర్పవిశేషము, కుక్క.

స్యాదర్గళం తు కల్లోలేదండే చాంతః కవాటయోః,

అర్గళం—(న) పెద్దయల, గడియమాను.

నిర్మలం విశదే విద్యాన్నిర్మాల్యాభ్రకయోరపి. ౮౨.

నిర్మలం—(త్రి) స్వచ్ఛమైనది, ధరించితీసి వేసినది, అభ్రకము.

శౌష్కలశ్శుష్క మాంసస్య పణికే పిశితాశిని,

శౌష్కలః—(పు) ఎండుమాంస మమ్మువాఁడు, శౌష్కలుఁడు.

పాంసులః పుంశ్చలే శంభోః ఖట్వాంగే పాంసులాభువి.

పాంసులః—(పు) విటుఁడు, శివునియాయుధము, (స్త్రీ) భూమి.

సంకులం వాచ్యవద్వ్యాప్తే విస్పష్టార్థవచస్యపి,

సంకులం—(త్రి) వ్యాపించినది, స్పష్టము గాని వాక్యము.

ఉజ్జ్వలో దీప్తశ్శృంగారవిశదేషు వికాశిని. ౮౩.

ఉజ్జ్వలః—(త్రి) ప్రకాశించునది, (పు) సింగారము, (త్రి) స్వచ్ఛమైనది, విప్పారునది.

వంజులో వేతసాశోక తినిశే ష్వ

వంజులః—(పు) ప్రబ్బచెట్టు, అశోకచెట్టు, నెమ్మిచెట్టు.

థ మంజులం, నికుంజే శబలే మంజౌ జలరంకౌ తు మంజులః. ౮౭.	మంజులం—(న) పొదరిల్లు, (త్రి) చిత్రవర్ణము, సుందరము, (పు) కూకురుగుండంగిపిట్ట.
పింజలం తు హరిద్రాభే కుశపత్రేఽపి పింజలం,	పింజలం—(త్రి) పచ్చనికాంతిగలది, (న) దర్భ.
పుద్గలస్సుందరాకారే పుద్గలశ్చాత్మదేహయోః. ౮౮.	పుద్గలః—(త్రి) సుందరమైనది, (పు) పరమాత్మ, శరీరము.
జంభలో దేవతాభేదే జంబీరే చాపి జంభలః,	జంభలః—(పు) జంభలుఁడనుబుద్ధదేవుఁడు, నిమ్మచెట్టు.
కుంభిలస్స్యాలకే చోరే శ్లోకచ్ఛాయాహరే ఝషే.	కుంభిలః—(పు) భార్య తోఁబుట్టువు, కన్నపుదొంగ, పరుల శ్లోకభావముల హరించువాఁడు, మత్స్యవిశేషము.
చండిలో నాపితే ఖ్యాతో హరవాస్తుకశాకయోః,	చండిలః—(పు) మంగలివాఁడు, శివుడు, చక్రవర్తికూర.
గ్రంథిలో గ్రంథిసహితే కరీరద్రౌ వికంకతే. ౯౦.	గ్రంథిలః—(త్రి) కణుపులుగలది, (పు) వెణుతురుచెట్టు, ములువెలఁగచెట్టు.
వామిలో దాంభికే వామే	వామిలః—(త్రి) డాంబికుఁడు, ఎడమది.
రామిలో రమణే స్మరే,	రామిలః—(పు) భర్త, మన్మథుఁడు.
వార్దలం దుర్దినే మేలానందాయామపి వార్దలః.	వార్దలం—(న) మేఘావృతమగుదినము, (పు) సిరాబుడ్డి.
తండులస్తు విడంగే స్యాద్ధాన్యాదినికరేఽపి చ,	తండులః—(పు) వాయువిడంగముచెట్టు బియ్యము.
వృషలః కథితశ్శూద్రే చంద్రగుప్తే చ వాజిని. ౯౨.	వృషలః—(పు) శూద్రుఁడు, చంద్రగుప్తుఁడనురాజు, గుఱ్ఱము.
నిష్కలస్తు కలాశూన్యే నష్టబీజే తు వాచ్యవత్,	నిష్కలః—(త్రి) కాంతిరహితము, వీర్యపటుత్వము లేమి.
పాకలం కుష్ఠభైషజ్యే పాకలో కుంజరజ్వరే. ౯౩.	పాకలం—(న) చెంగల్వకోష్టు, (పు) ఏనుఁగుజ్వరము.
పాచలో రాధనద్రవ్యేఽప్యనలానిలయోరపి,	పాచలః—(పు) వండఁబడి పక్వముచేయఁబడినవస్తువు, అగ్ని, వాయువు.

మాచలో వందిచౌరే స్యా ద్గ్రాహే రక్షసి చామయే. ౯౭.	మాచలః—(పు) స్తోత్రపాఠకుఁడు, దొంగ, మొసలి, రాక్షసుఁడు, రోగము.
పాటలశ్శ్వేతరక్తే స్యాదాసు వ్రీహౌ చ పాటలః, పాటలా పాటలాపి స్యా దస్యాః పుష్పేపి పాటలం. ౯౮.	పాటలః—(పు) తెలుపుమించిన యెఱుపు, ఎఱ్ఱవడ్లు, (స్త్రీ) కలిగొట్టుచెట్టు, (న) కలిగొట్టుపూవు.
లోహలశ్శృంఖలాధార్యే భవేదవ్యక్తవాచిని,	లోహలః—(త్రి) గొలుసుచేఁ గట్టఁబడినది, స్పష్టముగా మాటలాడనివాఁడు.
కోహళో వాద్యభేదే స్యా త్కోహళశ్చ మునావపి.	కోహళః—(పు) వాద్యము, (బాకా), నాట్యశాస్త్రము వ్రాసిన కోహళముని.
తైతిలో గండకే ప్రోక్తస్తైతిలం కరణాంతరే,	తైతిలః—(పు) ఖడ్గమృగము, (న) పంచాంగకరణము.
హేమలస్స్వర్ణకారే స్యా త్కృకలాసే శిలాంతరే.	హేమలః—(పు) బంగారుపనివాఁడు. తొండ, ఒఱపుడురాయి.
శ్యామలో మేచకేఽశ్వత్థే	శ్యామలః—(త్రి) నల్లనిది, (పు) రావిచెట్టు.
కోమలం మృదులే జలే,	కోమలం—(న) మృదువైనది, జలము.
కామలః కాముకే రోగే మరుదేశవసంతయోః.	కామలః—(పు) విటుఁడు, కామిలరోగము, జలములేనితావు, వసంతఋతువు.
పేశలో రుచిరే దక్షే	పేశలః—(త్రి) సుందరమైనది, సమర్థమైనది.
గోకిలే ముసలే హాలే,	గోకిలః—(పు) రోఁకలి, నాఁగలి.
కోకిలస్స్యాత్పరభృతి కోకిలం బదరీఫలే. ౯౯.	కోకిలః—(పు) కోయిల, (న) రేఁగుపండు.
గారిలో లోహచూర్ణే స్యా ద్గారిలో గారసర్షపే,	గారిలః—(పు) ఉక్కుపొడి, తెల్లావాలు.
ఫేనిలస్స్యాదరిష్టేఽపి ఫేనిలం బదరీఫలే. ౧౦౦. మద	ఫేనిలః—(పు) కుంకుడుచెట్టు, (న) రేఁగుపండు, ఉమ్మెత్తకాయ, (త్రి) నురుగు

సస్యే ఫలే చాపివాచ్య వల్లింగవత్స్వపి, — గలది.

శీవలాఖ్యాప శైవాలే శైలేయేఽపి చ శీవలం. ౧౦౧. — శీవలః—(న) నాఁచు, జాతిపువ్వు.

శైవలం పద్మకాష్ఠే చ శైవలం చ జలాంచలే, — శైవలం—(న) పద్మకాష్ఠముచెట్టు, నీటిపాచి.

శీతలః పుష్పకాసీసే శైలజే మలయోద్భవే. భవేదాసనపర్ణ్యాం చ శీతలశ్శిశిరేఽన్యవత్, — శీతలం—(న) పర్వత ధాతువిశేషము, జాతిపువ్వు, గంధము, (పు) సోమిదపుఁజెట్టు, (త్రి) చల్లనిది.

కల్లోలో హర్ష ఉల్లోలే కల్లోలః పరిపంథిని. — కల్లోలః—(పు) సంతోషము, గొప్పతరంగము, (త్రి) శత్రువు.

పటోలమోషధీవస్త్రభిదోర్జ్యోత్స్నాం పటోల్యపి, — పటోలం—(న) ఓషధివిశేషము, ఘూర్జరదేశపుఁ బట్టుబట్ట, పటోలీ, (స్త్రీ) పొట్లకాయ.

కాకోలో విషభేదే స్యాద్ద్రోణకాకకులాలయోః. — కాకోలః—(పు) గరళవిశేషము, బొంతకాకి, కుమ్మరివాఁడు.

తమాలస్తిలకే ఖడ్గే తాపింఛే వరుణద్రుమే, — తమాలః—(పు) తిలకము, ఖడ్గమృగము, చీఁకటిమ్రాను, ఉలిమిరిచెట్టు.

సువేలః ప్రణతే శాంతే సువేలః పర్వతాంతరే — సువేలః—(త్రి) నమ్రుఁడు, శాంతుఁడు, (పు) సువేలపర్వతము.

అవేలస్త్వపలాపే స్యాదవేలా పూగచూర్ణకే, — అవేలః—(పు) మఱుఁగుమాట, పోఁకపొడి.

కపాలం శిరసోఽస్థ్ని స్యాద్ఘటాదేశ్శకలే వ్రజే. ౧౦౬. కుష్ఠరోగ విశేషే చ — కపాలం—(న) తలపుఱ్ఱె, కుండ మున్నగువానిపెంకు, సమూహము, కుష్ఠరోగభేదము.

గోపాలో గోపభూపయోః, — గోపాలః—(పు) గొల్లవాఁడు, రాజు.

కిట్టాలస్తామ్రకలశే కిట్టాలో లోహగూథకే. ౧౦౭. — కిట్టాలః—(పు) రాగిపాత్రము, ఇనుపచిట్టెము.

పాతాళం నాగలోకే స్యా
త్పాతాళం బడబానలే,

పాతాళం—(న) పాతాళలోకము, బడబాగ్ని.

ప్రవాళో వల్లకీదండే విద్రు
మే నవపల్లవే. ౧౦౮.

ప్రవాళః—(పు) వీణాదండము, పగడము, చిగురుటాకు.

అరాళః కుటిలే సర్జరసే సమ
దదంతిని,

అరాళః—(త్రి) వంకరైనది, (పు) యక్షధూపము, మదపుటేనుఁగు.

కరాళో దంతురే తుంగే క
రాళం చ కుఠేరకే. ౧౦౯.
కరాళో ధూణతైలేఽపి
కరాళో భీషణేఽన్య
వత్,

కరాళః—(త్రి) పిట్టపండ్లవాఁడు, ఎత్తైనది, (న) నల్లగగ్గెరచెట్టు, (పు) సర్జరసమునూనె, (త్రి) భయంకరమైనది.

శృగాలో జంబుకే దైత్యే
శృగాలీం డమరే విదుః.

శృగాలః—(పు) నక్క, రాక్షసుఁడు, శృగాలీ, (స్త్రీ) దేశోపద్రవము.

కులాలః కుంభకారే స్యా
త్కుక్కుభేకౌశికేఽపి చ,

కులాలః—(పు) కుమ్మరివాఁడు, గంపపులుఁగు, గుడ్లగూబ.

కుద్దాలో యుగపత్రే స్యా
త్కుద్దాలో భూమిదార
కే. ౧౧౧.

కుద్దాలః—(పు) కాంచనపుఁజెట్టు, గుద్దలి.

బిడాలో నేత్రపిండే చ బి
డాలోఽపి మృగాంతరే,

బిడాలః—(పు) కనుగ్రుడ్డు, పిల్లి.

జంబాలం శైవలే పంకే
కీలాలం రుధిరే జలే. ౧౧౨.

జంబాలం—(న) నాఁచు, బురద.

కీలాలం—(న) నెత్తురు, జలము.

వంతాల శ్శూర యుద్ధే స్యా
న్నౌకాయాం చ ఖని
త్రకే,

వంతాలః—(పు) శూరులయుద్ధము, ఓడ, గడ్డపాఱ.

ఆభీలం చైవ కృచ్ఛ్రే స్యా
దాభీలం చ భయానకే.

ఆభిలం—(న) కష్టము, భయానకరసము.

నాభీలం నాభిగర్భాండే వం
క్షణేచోత్తమస్త్రియాం,

నాభీలం—(న) నాభిలోనికణితి, ఉత్తమస్త్రీయొక్కపొత్తికడుపు తొడలమధ్యభాగము (గజ్జ).

ఉత్ఫుల్లః కరణే స్త్రీణాముత్తాలే చ వికస్వరే.	ఉత్ఫుల్లః—(పు) రతిబంధవిశేషము, (త్రి) అధికమైనది, వికసించినది.
శయాళుస్స్యాదజగరే నిద్రాశీలేఽపి కుక్కురే,	శయాళుః—(పు) కొండచిలువ, (త్రి) నిద్రించుస్వభావముఃగలది, శునకము.
శ్రద్ధాళుర్దోహదిన్యాం చ శ్రద్ధావతి తు వాచ్యవత్. ౧౧౫.	శ్రద్ధాళుః—(పు) వేవిళ్లుగలస్త్రీ, (త్రి) శ్రద్ధగలది.
లాంగూలం మేహనే పుచ్ఛే	లాంగూలం—(న) శిశ్నము, తోఁక.
శార్దూలో రాక్షసాంతరే, వ్యాఘ్రే చ పశుభేదే చ సత్తమే తూత్తరస్థితః.	శార్దూలః—(పు) రాక్షసుఁడు, పెద్దపులి, శరభమృగము, (ఉత్తరపదమైనచో) శ్రేష్ఠుఁడు.
వాతూలో వాతసంఘాతే వాతలే మారుతాసహే,	వాతూలః—(పు) వాయుసమూహము, (త్రి) వాతపదార్థము, వాయువు సహింపనిది.
కుకూలం శంకుసంకీర్ణ శ్వభ్రే చాపి తుషానలే. కుకూలస్స్యా	కుకూలం—(న) వసినాటినగుంట, కుమ్ము.
ద్దుకూలం తు క్షౌమే సూక్ష్మాంశుకేఽపి చ,	దుకూలః—(న) పట్టుబట్ట, సన్ననివస్త్రము.
జంబూలో జంబువిటపే జంబూలః క్రకచచ్ఛదే.	జంబూలః—(పు) నేరేడుచెట్టు, మొగలిచెట్టు.
చత్వాలో హోమకుండే స్యాద్గర్భే	చత్వాలః—(పు) హోమకుండము, గర్భము.
చోత్తాల ఉత్కటే, శ్రేష్ఠేఽపి వికరాళేఽపి స్యాదుత్తాలః ప్లవంగమే.	ఉత్తాలః—(త్రి) అధికమైనది, శ్రేష్ఠమైనది, తొట్రుపాటుగలది, పొడవైనది.
చూడాలా తూచ్చటాయాం స్యాచ్చూడావతి చ వాచ్యవత్,	చూడాలా—(స్త్రీ) గుండ్రనితుంగముస్తె, (త్రి) జుట్టుగలది.
విశాలా త్వింద్రవారుణ్యాం	విశాలా—(స్త్రీ) పెద్దపాపరచెట్టు, ఉజ్జ

విశాలోజ్జయినీపురీ. ౧౨౦.
విశాలో వృక్షభేదేఽపి
విశాలః పృథులేఽన్యవత్,

...యినీపట్టణము, (పు) వృక్షవిశేషము, (త్రి) విస్తారమైనది.

మేఖలా ఖడ్గబంధే స్యాత్కాం
చీశైలనితంబయోః. ౧౨౧

మేఖలా—(స్త్రీ) కత్తిపిడికి గట్టినత్రాడు, మొలత్రాడు, కొండమధ్యభాగము.

శృంఖలా పుంస్కటీవస్త్రబంధే
ఽపి నిగళేఽపి చ,

శృంఖలా—(స్త్రీ) పురుషులమొలత్రాడు, కాసెకోక, గొలుసు,

కుచేలావిద్ధపర్ణ్యాం స్యాత్కు
చేలస్తు కువాససి. ౧౨౨.

కుచేలా—(స్త్రీ) పాటచెట్టు, (పు) చినిఁగిన వస్త్రము.

అచలా వసుధాయాం స్యాద
చలశ్శైలకీలయోః,

అచలా—(స్త్రీ) భూమి, (పు) పర్వతము, మేకు.

చంచలా తు తటిల్లక్ష్మ్యోశ్చం
చలః కాముకేఽనిలే

చంచలా—(స్త్రీ) మెఱుపు, లక్ష్మి, (పు) విటుఁడు, వాయువు.

ఇల్వలాస్తారకాభేద ఇల్వలో
దైత్యమత్స్యయోః,

ఇల్వలాః—(స్త్రీ) (వి-బ) మృగశిరా నక్షత్రముపైనుండు చిన్నచుక్కలు, (పు) ఇల్వలాసురుఁడు, మత్స్యవిశేషము.

పిచ్ఛిలా శాల్మలీసింధుభేదపో
తకికాసు చ. ౧౨౪. పిచ్ఛి
లా శింశపాయాం చ
పిచ్ఛిలో విజిలేఽన్యవత్,

పిచ్ఛిలా—(స్త్రీ) బూరుగుచెట్టు, పిచ్ఛిలానది, ఆఁడుపిచ్చుక, ఇరుగుడుచెట్టు, (త్రి) జిడ్డుగలది.

సప్తలా పాటలా గుంజానవ
మాలికయోరపి. ౧౨౫
భవేచ్చర్మకషాయాం చ

సప్తలా—(స్త్రీ) కలిగొట్టుచెట్టు, పూసగురుగింజచెట్టు, విరజాజిచెట్టు, సాంబ్రాణిచెట్టు.

మహిళా భీరుగుంద్రయోః

మహిళా—(స్త్రీ) స్త్రీ, ప్రేంకణముచెట్టు.

సిధ్మలా మత్స్యచూర్ణే స్యా
త్సిధ్మలశ్చ కిలాసిని.

సిధ్మలా—(స్త్రీ) రొయ్యపొట్టు, (త్రి) పొడలరోగము.

సంధిలా తు సురంగాయాం
నదీమందిరయోరపి,

సంధిలా—(స్త్రీ) కన్నము, నది, గృహము.

రసాలా మార్జికాయాం స్యా
జ్జిహ్వాదూర్వావిదారిషు.

రసాలా—(స్త్రీ) సంబారువులువేసి పక్వము చేసినపెరుగు, నాలుక, గఱిక, తెల్ల

రసాలం సిల్హకే బోలే రసాలశ్చేక్షుచూతయోః,	సేలగుమ్ముడుచెట్టు, (న) చిల్లమడ్డి, బాలెంతబోలు, (పు) చెఱకు, మామిడి చెట్టు.
విమలా శీతలాయాం స్యా ద్భువో భేదే చ నిర్మలే. ౧౨౭. విమలే	విమలా—(స్త్రీ) సోమెందచెట్టు, నిర్మలమైన భూవిశేషము (త్రి) నిర్మలమైనది.
చామలా లక్ష్మ్యామమలం విశ దేఽభ్రకే,	అమలా—(స్త్రీ) లక్ష్మి, (న) నిర్మలమైనది, అభ్రకము.
శ్రీఫలీ నీలికా ధాత్ర్యోర్మా లూరే శ్రీఫలః స్మృతః	శ్రీఫలీ—(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, ఉసిరిక చెట్టు, (పు) మారేడు చెట్టు.
పాటిలీ వాగురాయాం స్యా న్నారీ మృత్పాత్రభేద యోః,	పాటిలీ—(స్త్రీ) వల, స్త్రీ, ఒకవిధమగుమంటి కుండ.
జాంగలీ శూకశింబ్యాం స్యాజ్జాంగలశ్చ కపింజలే.	జాంగలీ—(స్త్రీ) దూలగొండిచెట్టు, జాంగలః (పు) కపుజుపిట్ట.
లాంగలీ జలపిప్పల్యాం లాం గలం కుసుమాంతరే, సీరేఽపి లాంగలం తాళ గృహదారువిశేషయోః.	లాంగలీ—(స్త్రీ) నీరుపిప్పలి, (న) పుష్పవిశేషము, నాఁగలి, తాటిచెట్టు, ఇంటి దూలము.
అంగులీ కరశాఖాయాం కర్ణి కాయాం గజస్య చ,	అంగులీ—(స్త్రీ) వ్రేలు, ఏనుఁగుతుండము చివర.
జాంగులీ విషవిద్యాయాం జాంగులః జాలినీఫలే	జాంగులీ—(స్త్రీ) విషముఁబోఁగొట్టువిద్య, (న) పొట్లకాయ.
కదలీ వైజయంత్యాం చ రం భాయాం హారిణాంతరే, కదళాశాల్మలీ బ్రాహ్మీడింబి కాసు చ కథ్యతే. ౧౩౩.	కదలీ—(స్త్రీ) టెక్కెము, అరఁటిచెట్టు, జింకలలో భేదము, కదళా, (స్త్రీ) బూరుగు చెట్టు, పొన్నగంటికూర, కోలపొన్న లేక దుండిగపుఁజెట్టు.
నకులీ కుక్కుటీమాంస్యోర్న కులః పాండవే పశౌ	నకులీ—(స్త్రీ) కోడిపెట్ట, జటామాంసి, (పు) నకులుఁడు, ముంగిస.
నాకులీ కుక్కుటీకందే నా	నాకులీ—(స్త్రీ) ఓషధివిశేషము, చవ్యమను

కులీ చవ్యశాష్పయోః,	గంధద్రవ్యము, సన్నశాష్పము.
నైపాళీ నవమాలీమనశ్శిలా సువహాసు చ,	నైపాళీ—(స్త్రీ) విరజాజిచెట్టు, మణిశిల, నల్లవావిలిచెట్టు.
తాంబూలీ నాగవల్ల్యాం చ తాంబూలం క్రముకేఽపి చ. ౧౩౫.	తాంబూలీ—(స్త్రీ) తమలపుతీఁగ, (న) పోఁకచక్క.
పాంచాలీ పుత్రికారీత్యోః పాంచాలో జనదేశయోః,	పాంచాలీ—(స్త్రీ) బొమ్మ, పాంచాలీరీతి (పు) పాంచాలజాతివాఁడు, పాంచాలదేశము.
శాల్మలీ తరుభేదే స్యాద్ద్వీపభేదేఽపి శాల్మలీ. ౧౩౬.	శాల్మలీ—(స్త్రీ) బూరుగుచెట్టు, శాల్మలీద్వీపము.
కేవలో జ్ఞానభేదే స్యాత్కేవలం చైకకృత్స్నయోః, నిర్ణీతే కేవలం ప్రోక్తం కేవలః కుహనే క్వచిత్.	కేవలః—(పు) జ్ఞానవిశేషము, (న)ఒక్కటి, అంతయు, (త్రి) నిర్ణయింపఁబడినది, (పు) కుత్సితుఁడు.
కాహలీ తు తరుణ్యాం స్యాత్కాహళం భృశశుష్కయోః. వాద్యభాండవిశేషే తు కాహళా కాహళః ఖలే.	కాహలీ—(స్త్రీ) యౌవనస్త్రీ, (న) అతిశయము, (త్రి) ఎండినది, (స్త్రీ) వాయించుకుండ, (త్రి) దుర్మార్గుఁడు.
గండోలీ వరటాభద్రాశటీషు కథితా బుధైః,	గండోలీ—(స్త్రీ) కందిరీఁగ, నాగముస్తె, గంట్లకచోరము.
అంజలీ కుడపే విద్యాదంజలిః కరసంపుటే. ౧౩౯.	అంజలీ—(స్త్రీ) మానెడుకొలఁత, దోసిలి.

అథ లాంతశ్చతుర్వర్ణః. / లాంత చతుర్వర్ణము.

మదకలస్స్యాన్మత్తేభే మదేనావ్యక్తవాచి చ,	మదకలః—(పు)మదపుటేనుఁగు,మదముచే నవ్యక్తమైనమాట.
భవేత్కలకలస్సర్జరసే కోలాహలేఽపి చ. ౧౪౦.	కలకలః—(పు) యక్షధూపము, కలకల ధ్వని.

స్మృతో విచికిలో మల్లీప్ర భేదే దమనేఽపి చ, — విచికిలః—(పు) మల్లెచెట్లలో భేదము, దవనము.

బృహన్నలో గుడాకేశే మహాపోటగళేఽపి చ. — బృహన్నలః—(పు) అర్జునుఁడు, పెద్ద కిక్కసగడ్డి.

పరిమళో విమర్దే చ స్యాన్మనోహరగంధవత్, రతోపమర్దవికసద్దేహ రాగాది సౌరభే. ౧౮౨. — పరిమళః—(పు) లాయిడి, సుగంధము, రతిసమ్మర్దమువలన నలఁగినమైపూఁతాదులతావి.

యవఫలః స్మృతో వేణౌ మాంసీకుటజయోరపి, — యవఫలః—(పు) వెదురు, జటామాంసి, కొండిసెచెట్టు.

ముక్తాఫలం తు కర్పూరే మౌక్తికే లవలీఫలే. — ముక్తాఫలం—(న) కప్పురము, ముత్యము, వెన్నెలతీఁగ యొక్కపండు.

సదాఫలం స్కంధఫలే నారికేళేఽప్యుదుంబరే, — సదాఫలం—(న) కొబ్బరిచెట్లలో భేదము, కొబ్బరిచెట్టు, మేఁడిచెట్టు.

విదుః కర్మఫలం కర్మరంగ కర్మవిపాకయోః. ౧౮౮. — కర్మఫలం—(న) కర్మరంగఫలము, కర్మఫలము.

మృత్యుఫలో మహాకాలే కదళ్యాంమృత్యుఫల్యపి, — మృత్యుఫలః—(పు) ముసిడిచెట్టు, మృత్యుఫలీ (స్త్రీ) అరఁటిచెట్టు.

భవేద్వాయుఫలం శక్రకార్ముకే కరకేఽపి చ. ౧౮౪. — వాయుఫలం—(న) ఇంద్రధనుస్సు, వడగల్లు.

హాలాహలో విషే జ్యేష్ఠ్యాం హాయలాలా వ్యాదయోరి గే, — హాలాహలః—(పు) విషము, బల్లి, నల్లి, కండ్లపాము.

కుతూహలం కౌతుకే స్యా త్ప్రశస్తే చ కుతూహలం. — కుతూహలం—(న) ఉత్సాహము, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది.

దళామలం దమనకే తథా మరువకేఽపి చ, — దళామలం—(న) దవనము, మరువము.

మహాబలం సీసకేఽపి బలాఢ్యేఽపి మారణే. ౧౮౭. భవేదతిబలాయాం చ — మహాబలం—(న) సీసము, (త్రి) బలవంతుఁడు, (పు) వాయువు, (స్త్రీ) ముత్తవపులగం చెట్టు.

ఖతమాలో బలాహకే, ధూమేఽపి	ఖతమాలః—(పు) మేఘము, పొగ.
కందరాళస్స్యాత్పర్కటీగర్దభాండయోః. ౧౪౮.	కందరాళః—(పు) జువ్వి, కలుజువ్వి.
మహాకాళస్త్రిణయనే కింపాకే ప్రమథాంతరే,	మహాకాళః—(పు) శివుఁడు, కాంజీరము చెట్టు, ప్రమథగణములలో నొకఁడు.
మహానీలో భృంగరాజే మణినాగవిశేషయోః. ౧౪౯.	మహానీలః—(పు) గుంటగలగరచెట్టు, నీలమణి, మహానీలమను సర్పము.
భవేద్బహుఫలాభిఖ్యామలకీనీపవృక్షయోః,	బహుఫలః—(పు) ఉసిరికచెట్టు, కడిమిచెట్టు.
జలాంచలం స్మృతం వారినిర్గమే శైవలేఽపి చ. ౧౫౦.	జలాంచలం—(న) నీరుపోవుతూము, నాఁచు.
గండశైలో లలాటే స్యాచ్చ్యుతస్థూలోపలే గిరేః,	గండశైలః—(పు) నుదురు, కొండనుండి జారిన పెద్దఱాయి.
ఉలూఖలం గుగ్గులుద్రౌ ఖండన్యర్థేఽప్యులూఖలం.	ఉలూఖలం—(న) గుగ్గిలపుఁజెట్టు, ఱోలు.
చక్రవాళోఽద్రిభేదే స్యాచ్చక్రవాళం తు మండలే,	చక్రవాళః—(పు) చుట్టుఁగొండ, (న) వలయాకారము.
స్మృతః పోటగళః కాశే నళే పోటగళో ఝషే. ౧౫౧.	పోటగళః—(పు) ఱెల్లు, కిక్కసగడ్డి, చేఁప.
హస్తిమల్లోఽభ్రమాతంగే హస్తిమల్లో వినాయకే,	హస్తిమల్లః—(పు) ఐరావతము, వినాయకుఁడు,
భస్మతూలో గ్రామకూటే పాంసువర్షే హిమేఽపి చ.	భస్మతూలః—(పు) గ్రామసమూహము, ధూళితుంపర, మంచు.
వాతకేళిః కలాలాపే షిద్గానాం దంతలేఖనే,	వాతకేళిః—(పు) తుమ్మెద, దంతక్షతములు.
కమండలుస్స్యాత్పర్కటకే పర్కటీపాదపేఽపి చ.	కమండలుః—(పు) గిండివంటి పాత్రము, జువ్విచెట్టు.

అక్షమాలాక్షసూత్రే స్యాద రుంధత్యామపి స్మృతా,	అక్షమాలా—(స్త్రీ) జపమాల, అరుంధతి,
మణిమాలా స్మృతా హారే స్త్రీణాం దంతక్షతాంతరే.	మణిమాలా—(స్త్రీ) రత్నహారము, స్త్రీల దంతక్షతము.
ధ్వనిమాలా స్మృతా వేణౌ కాహళావీణయోరపి,	ధ్వనిమాలా—(స్త్రీ) వెదురు, ఊదెడి బూర, వీణె.
రజస్వలా పుష్పవత్యాం సైరిభే తు రజస్వలః. ౧౫౬.	రజస్వలా—(స్త్రీ) రజస్వలయైనస్త్రీ, (పు) దున్నపోతు.
ఏకాష్ఠీలామపి ప్రాహుశ్శివమల్ల్యోషధీభిదోః,	ఏకాష్ఠీలా—(స్త్రీ) బకపుష్పపుఁజెట్టు, చిటుబొద్దిచెట్టు.
అతిబలా బలాభేదే ప్రబలేఽతిబలో మతః. ౧౫౭.	అతిబలా—(స్త్రీ) ముత్తవపులగ చెట్టు, (త్రి) మిక్కిలి బలముగలది.
భద్రకాళీ తు గంధోళ్యాముమాయామోషధీభిది,	భద్రకాళీ—(న) కందిరీఁగ, పార్వతి, ఓషధీవిశేషము.
హరితాళీ నభోరేఖా దూర్వా ఖడ్గలతాసు చ,	హరితాళీ—(స్త్రీ) ఆకాశరేఖ, గఱిక, పెద్దకత్తి.
అంకపాళీ స్మృతా కోట్యాం ధాత్రికాపరిరంభయోః,	అంకపాళీ—(స్త్రీ) వేదికయను గంధద్రవ్యము, పెంపుడుతల్లి, కౌగిలింత.
గంధఫలీ ప్రియంగౌ స్యాత్కోరకే చంపకస్య చ.	గంధఫలీ—(స్త్రీ) ప్రేంకణపుఁజెట్టు, సంపంగి మొగ్గ.

అథ లాంతః పంచవర్ణః. / లాంత పంచవర్ణము.

అసుతీబల ఇత్యాఖ్యా కన్యాపాలకయజ్వనోః,	అసుతీబలః—(పు) శూద్రజాతివిశేషమునఁ బుట్టిన కన్యాపాలుఁడనువాఁడు, సోమయాజి.
స్యాత్పాండుకంబలశ్శ్వేతకంబలే చ శిలాంతరే. ౧౬౦.	పాండుకంబలః—(పు) తెల్లకంబళి, శిలావిశేషము.
ఏకకుండల ఇత్యేష సౌనందిని ధనాధిపే,	ఏకకుండలః—(పు) బలరాముఁడు, కుబేరుఁడు.
భవేదుద్దండపాలస్తు సర్ప	ఉద్దండపాలః—(పు) సర్పవిశేషము,

మత్స్యప్రభేదయోః.
కృపీటపాలమిచ్ఛంతి కేనిపాత
సముద్రయోః,
భవేత్సురతతాలీ తు దూతి
కాయాంశిరస్స్రజి. ౧౬౨.

మత్స్యవిశేషము.
కృపీటపాలః— (పు) ఓడతెడ్డు, సము
ద్రము.
సురతతాలీ—(స్త్రీ) తార్పుడుకత్తె, తల
లోని దండ.

అథ వాంతవర్గః.

వః ప్రచేతసి జానీయాదివార్థే
చ తదవ్యయం.
స్వం జ్ఞాతావాత్మధనయోరా
త్మీయే చ ప్రచక్షతే. ౧.

వాంత వర్గము.

వః—(పు) వరుణదేవుఁడు, (అవ్య) ఇవా
ర్థము.
స్వం—(ప్న) జ్ఞాతి, తాను, ధనము,
(త్రి) తనది.

అథ వాంతో ద్వివర్ణః.

భవస్సంసారసంప్రాప్తి శ్రేయ
శ్శంకరజన్మసు,
దవో దావ ఇవ ఖ్యాతో
వనాగ్నివనయోరపి. ౨.
ద్రవః ప్రద్రావరసయోర్గతౌ
నర్మణి విద్రవే,
ధవః పత్యౌ నరే ధూర్తే
వృక్షభేదేఽపి కీర్తితః. ౩.
జవో వేగిని వేగేస్యాదోఢ్రీ
పుష్పే జవా మతా,
లవో లేశే విలాసే చ ఛేద
నే రామనందనే. ౪.
ప్లవః కారండవే భేకే కులకే
ఖేలకే కపౌ, శబ్దే ప్లుత
గతౌ ప్లక్షే చండాలజల
కాకయోః. ౫. ప్లవం గంధ
తృణే ప్రోక్తం కైవర్తీ

వాంత ద్వివర్ణము.

భవః—(పు) సంసారము, పొందుట, శుభ
ము, శివుఁడు, పుట్టుక.
దవః—(పు) (దావశబ్దమువలె) దవాన
లము, వనము.
ద్రవః—(పు) యుద్ధమువలనఁ బోవుట,
తడి, వెళ్లుట, పరిహాసము, కాఱుట.
ధవః—(పు) భర్త, మనుష్యుఁడు, విటుఁ
డు, సందిపృశము.
జవః—(త్రి) వేగముగలది, (పు) వేగము,
(స్త్రీ) దాసానిచెట్టు.
లవః—(పు) స్వల్పము. విలాసము, కో
యుట, లవుఁడు.
ప్లవః—(పు) కన్నెలేడి, కప్ప, కాకితుమ్మిక
చెట్టు, తెప్ప, కోఁతి, ప్లుతస్వరము,
దాటుట, జువ్విచెట్టు, మాలవాఁడు,
నీరుకాకి, (న) వాసనగడ్డి, కయివడి
ముస్తె.

జీవాత్మన్యపి కీర్తితః, జీవా జీవంతి కా భూ వినా మౌర్వీశింజిత వృత్తిషు. ౧౩. వచాయామపి జీవా స్యాజ్జీవం స్యాజ్జీవితేఽపి చ,

వింటినారి, భూషణధ్వని, బ్రతుకు తెరువు, వస, (న) బ్రదుకు.

భావస్స్వభావేఽభిప్రాయే చేష్టాసత్తాత్మజన్మసు. ౧౪. క్రియాలీలా పదార్థేషు బుధజంతువిభూతిషు,

భావః—(పు) స్వభావము, అభిప్రాయము, చేష్ట, ఉండుట, ఆత్మ, పుట్టుక, క్రియ, విలాసము, శబ్దార్థము, విద్వాంసుఁడు, జంతువు, సంపద.

దేవస్సురే ఘనే రాజ్ఞి దేవమాఖ్యాత మింద్రియే. ౧౫. దేవీభట్టారికాయాం చ తేజనీస్ఫుటిక్కయోరపి,

దేవః—(పు) దేవత, మేఘము, రాజు, (న) ఇంద్రియము, దేవీ, (స్త్రీ) రాణి, చాగచెట్టు, పిక్కచెట్టు.

సత్త్వం గుణే పిశాచాదౌ బలే ద్రవ్య స్వభావయోః. ౧౬. ఆత్మత్వే వ్యవసాయే చ చిత్తే ప్రాణేషు జంతుషు,

సత్త్వం—(న) సత్త్వగుణము, పిశాచాదులు, బలము, పృథివ్యాదిద్రవ్యములు, స్వభావము, దేహబలము, ప్రయత్నము, మనస్సు, ప్రాణము, జంతువు, [మాటము.

సాంత్వం సామని దాక్షిణ్యే

సాంత్వం—(న) సామోపాయము, నొగ

కణ్వం పాపే మునౌ విదుః,

కణ్వం—(న) పాపము, (పు) కణ్వముని.

కిణ్వం పాపే సురాబీజే

కిణ్వం—(న) పాపము, కల్లుదీయు పదార్థము.

బిల్వం తు శ్రీఫలే శలే,

బిల్వం—(న) మారేడుకాయ, ఏదుపంది ముల్లు.

తత్త్వం వాద్యప్రభేదే స్యాత్స్వరూపే పరమాత్మని,

తత్త్వం—(న) వాద్యవిశేషము, ఆకారము, పరమాత్మ.

హ్రస్వఖర్వావిమౌ శబ్దౌ వల్పార్థే వామనార్థకే,

హ్రస్వః } — (పు) స్వల్పమైనది, కుఱుచ
ఖర్వః } — యైనది.

విశ్వం సమస్తే జగతి విశ్వేదే వేఽపి నాగరే. ౧౯. విశ్వా చాతివిషాయాం స్యా	విశ్వం—(న) సమస్తము, జగము, (పు) విశ్వేదేవు లనుగణదేవతలు, శొంఠి,(స్త్రీ) అతివస.
దశ్వః పుంభేదవాజినోః,	అశ్వః—(పు) అశ్వజాతిపురుషుఁడు, గు [ఱ్ఱము.
పార్శ్వః కక్షాధరే చక్రోపాంతే పర్శుగణేఽపి చ. ౨౦.	పార్శ్వః—(పు) చంకలక్రింది భాగము, (న) చక్రముయొక్క అంచు, ప్రక్కయెముకల గుంపు.
ప్రాధ్వం సుప్రణతే చాతిదూర వర్త్మని బంధనే,	ప్రాధ్వం—(త్రి) అనుకూలమైనది, (న) మిక్కిలి దూరమార్గము, కట్టుట.
పక్వం పరిణతేఽపి స్యాద్వినాశాభిముఖేఽపి చ. ౨౧.	పక్వం—(త్రి) పండినది, నశించుటకు సిద్ధమైనది.
ద్వంద్వం రహస్యే కలహే ద్వంద్వం మిథునయుగ్మయోః,	ద్వంద్వం—(న) రహస్యము, ద్వంద్వయుద్ధము, భార్యాభర్తలు, జంట.
ఊర్ధ్వం స్యాదుచ్ఛ్రితే తుంగే చోపరిష్టాదపి స్మృతం.	ఊర్ధ్వం—(త్రి) పొడవైనది, ఉన్నతమైనది, మీఁదిది.
ద్యువద్ద్యౌస్స్వర్గలోకేఽపి గగనేఽపి ప్రకీర్తితః,	ద్యౌః—(స్త్రీ) (ద్యుశబ్దమువలె) స్వర్గము, ఆకాశము.
అవిశ్శైలే రవౌ మేషే భవే స్మాషికకంబళే. ౨౩. ఋతుమత్యామపి ప్రోక్తా	అవిః—(పు) పర్వతము, సూర్యుఁడు, మేఁక, ఒకవిధమగు కంబళి, ముట్టుది.
శివిర్భూర్జే నృపాంతరే,	శివిః—(పు) భుజపత్రిచెట్టు, శిబిచక్ర [వర్తి.
కవిః కావ్యకరే సూరౌ కవిర్వాల్మీకిశుక్రయోః. ౨౪. కవీ ఖలీనే కథితా	కవిః—(పు) కావ్యము రచించినవాఁడు, పండితుఁడు, వాల్మీకిముని, శుక్రాచార్యుఁడు, (స్త్రీ) కళ్లెము.
ఛవిశ్శోభారుచోర్మతా,	ఛవిః—(స్త్రీ) కాంతి, కిరణము.
గ్రీవా తు కంధరాయాం స్యాత్తచ్ఛిరాయామపి స్మృతా. ౨౫.	గ్రీవా—(స్త్రీ) కంఠము, మెడనరము.
లట్వా కరంజభేదే స్యాత్ఫలే	లట్వా—(స్త్రీ) ఒకతెగ కానుగుచెట్టు,

వాద్యే ఖగాంతరే,
లడ్డు, వాద్యవిశేషము, ఊరపిచ్చుక.

నీవీ పరిపణే గ్రంథౌ స్త్రీణాం జఘనవాససః. ౨౬.
నీవీ—(స్త్రీ) మూలధనము, పోకముడి.

పృథ్వీ భూవత్పృథౌ హింగుపత్రికాకృష్ణజీరయోః,
పృథ్వీ—(స్త్రీ) భూమి, విస్తారమైనది, ఇంగుపచెట్టు, నల్లజీలకఱ్ఱ.

లఘ్వీ హ్రస్వవివక్షాయాం ప్రభేదే స్యందనస్య చ.
లఘ్వీ—(స్త్రీ) కుఱుచనైనది, బండి.

అథ వాంత స్త్రివర్ణః.
వాంత త్రివర్ణము.

ప్రభవో జలమూలే స్యాజ్జన్మభూవత్పరాక్రమే, ఆద్యోపలబ్ధయే స్థానే
ప్రభవః—(పు) నీరుపుట్టినతావు, ఉత్పత్తిస్థానము, పరాక్రమము, ప్రథమజ్ఞానప్రదేశము.

విభవో నిర్వృతౌ ధనే. ౨౮.
విభవః—(పు) సుఖము, ధనము.

ప్రసవస్తు ఫలే పుష్పే వృక్షాణాంగర్భమోచనే, తోకోత్పాదే చ
ప్రసవః—(పు) ఫలము, పువ్వు, కానుపు, పుట్టుక.

సచివస్సహాయే మంత్రిణి స్మృతః. ౨౯.
సచివః—(పు) సహాయుఁడు, మంత్రి.

కితవో ధూర్తవన్మత్తే వంచకే కనకాహ్వయే,
కితవః—(పు) (ధూర్తశబ్దమువలె) మదించినవాఁడు, మోసగాఁడు, ఉమ్మెత్తచెట్టు.

త్రిదివస్త్రిదశావాసే త్రిదివా సరిదంతరే. ౩౦.
త్రిదివః—(పు) స్వర్గము, (స్త్రీ) త్రిదివానది.

వల్లవస్సూపకారే స్యాద్భీమసేనే చ గోదుహి,
వల్లవః—(పు) వంటలవాఁడు, భీముఁడు, గొల్లవాఁడు.

పల్లవస్స్యాత్కిసలయే విటపే విస్తరే బలే. ౩౧. శృంగారేఽలక్తరాగే చ
పల్లవః—(పు) చిగురు, కొమ్మ, విస్తారము, బలము, శృంగారము, లాక్షారాగము.

విద్రవస్తు పలాయనే, యుద్ధే చ
విద్రవః—(పు) పరుగెత్తుట, యుద్ధము.

పుంగవశ్శ్రేష్ఠే వృషభే శేష జాంతరే. ౩౨.	పుంగవః—(పు) శ్రేష్ఠము, ఎద్దు, ఓషధి విశేషము.
ఉద్ధవో మాతులే విష్ణోరుత్సవే క్రతుపావకే,	ఉద్ధవః—(పు) ఉద్ధవుడు. ఉత్సవము, యజ్ఞాగ్ని.
ఉత్సవో మహ ఉత్సేక ఇచ్ఛాప్రసరకోపయోః.	ఉత్సవః—(పు) పండుగ, గర్వము, కోరిక యొక్క వ్యాప్తి, కోపము.
కేశవో వాసుదేవే స్యాత్పున్నాగే కేశవత్యపి,	కేశవః—(పు) విష్ణుమూర్తి, పొన్నచెట్టు, (త్రి) మంచివెండ్రుకలుగలవాడు.
కైతవం తు ఛలే ద్యూతే	కైతవం—(న) వేషము, జూదము.
ఫేరవో జంబుకేఽస్రపే. ౩౪.	ఫేరవః—(పు) నక్క, రాక్షసుడు.
రౌరవో నరకే ఘోరే	రౌరవః—(పు) నరకవిశేషము, (త్రి) భయంకరమైనది.
కైరవః కితవే రిపౌ, కైరవం కుముదే చోక్తం చంద్రికాయాం తు కైరవీ.	కైరవః—(పు) జూదరి, శత్రువు, (న) తెల్లకలువ, కైరవీ, (స్త్రీ) వెన్నెల.
భైరవం భీషణే భర్గే భైరవస్సముదాహృతః,	భైరవం—(త్రి) భయంకరమైనది, (పు) ఈశ్వరుడు.
సైంధవో మణిమంథే స్యాత్సింధు దేశోద్భవాశ్వయోః. ౩౬.	సైంధవః—(పు) సైంధవలవణము,సింధు దేశమున బుట్టినది, గుఱ్ఱము.
బాడవం కరణే స్త్రీణామౌర్వే విప్రేఽపి బాడవః, బాడవం బడబాసంఘే బాడవో రాగనాగయోః.	బాడవం—(న) రతిబంధవిశేషము, (పు) బడబాగ్ని, బ్రాహ్మణుడు, (న) అశ్వ సంఘము, (పు) రాగవిశేషము, పాతాళము.
బడవా శ్వాకుంభదాస్యోః స్త్రీవిశేషే ద్విజస్త్రియాం,	బడవా—(స్త్రీ) ఆడుగుఱ్ఱము, నీరుమోయు దాసి, స్త్రీవిశేషము. బ్రాహ్మణస్త్రీ.
ఆశ్రవస్స్యాత్ప్రతిజ్ఞానే క్లేశే చ వచనస్థితే. ౩౭.	ఆశ్రవః—(పు) అంగీకారము, కష్టము, (త్రి) బాగుగా వినువాడు.
శాత్రవం భావసంహాతో శ్శత్రూణాం శాత్రవో ద్విషి,	శాత్రవం—(న) విరోధము, శత్రుసంఘము, (పు) శత్రువు.

మాధవస్తు వసంతే స్యాద్వైశాఖే గరుడధ్వజే. ౩౯. మాధవీ మదిరాయాం చ కుట్టన్యామపి ముక్తకే. మధునశ్శర్కరాయాం చ	మాధవః—(పు) వసంతుఁడు, వైశాఖమాసము, విష్ణువు, మాధవీ, (స్త్రీ) కల్లు, కొండుకత్తె, బండిగురిగింజతీఁగె, తేనె, బెల్లము.
గాలవో మునిలోధ్రయోః.	గాలవః—(పు) గాలవముని, లొద్దుగు చెట్టు.
ఆర్తవం త్వృతుసంభూతే స్త్రీరజఃపుష్పయోరపి,	ఆర్తవం—(త్రి) ఋతుసంబంధమైనది, (న) రజోరక్తము, పుష్పవు.
భార్గవః పర్శురామే చ గజే శుక్రే సుధన్వని. ౪౧. భార్గవీ హైమవత్యాం చ కమలాఽసితదూర్వయోః,	భార్గవః—(పు) పరశురాముఁడు, ఏనుఁగు, శుక్రాచార్యుఁడు, మంచివిలుకాఁడు, భార్గవీ (స్త్రీ) పార్వతి, లక్ష్మి, గఱిక.
ఆహావస్సంగరే యాగే	ఆహావః—(పు) యుద్ధము, యజ్ఞము.
రాఘవో రఘువంశజే. ౪౨. మహామీనప్రభేదే చ జలధే రాఘవః స్మృతః,	రాఘవః—(పు) రఘువంశపురాజు, సముద్రమునందుండు గొప్పచేప.
తాండవం కథితం నాట్యే తృణభేదేఽపి తాండవం.	తాండవం—(న) ఉద్ధతమైన నృత్యము, తృణవిశేషము.
నిహ్నవం నికృతౌ విద్యాద విశ్వాసాపలాపయోః.	నిహ్నవం—(న) తిరస్కారము, అనమ్మిక, మోసపుమాట.
సంభవః కథితో హేతౌ వుత్పత్తౌ మేళకేఽపి చ. ౪౪. ఆధారానతిరిక్తత్వ ఆధేయస్య చ సంభవః,	సంభవః—(పు) కారణము, పుట్టుక, కూడిక, ఆధేయమాధారమును మీఱకుండుట.
బాంధవో బంధుసుహృదోః	బాంధవః—(పు) చుట్టఱికము, స్నేహితుఁడు.
పంచత్వం నిధనే స్మృతం. ౪౫. పంచానామపిభావేఽ	పంచత్వం—(న) మరణము, ఐదవది.

థ ప్రభావశ్శక్తితేజసోః,	ప్రభావః—(పు) సామర్థ్యము, ప్రతాపము.
అభావస్స్యాదసత్తాయాము భావో నిధనేఽపిచ. ౪౬.	అభావః—(పు) లేమి, మరణము.
విభావస్స్యాత్పరిచితే కామస్యోద్దీపనేఽపి చ,	విభావః—(పు) పరిచయము, రసోత్పాదన కారణము, (ఆలంబనోద్దీపనవిభావము.)
నిష్పావశ్శూర్పపవనే రాజమాషే కడంగరే. ౪౭. పవనే శింబికాయాం చ నిష్పావో నిర్వికల్పకే,	నిష్పావః—(పు) చేటగాలి, అనుములు, పొల్లు, తూర్పెత్తుట, కాయధాన్యముల పొట్టు, (త్రి) నిలుకడైనది.
సుగ్రీవశ్శోభనగ్రీవే సుగ్రీవో వానరాధిపే. ౪౮.	సుగ్రీవః—(త్రి) మంచి మెడగలది, (పు) సుగ్రీవుడు.
రాజీవాఖ్యో మృగే మత్స్యే పద్మే రాజోపజీవిని,	రాజీవః—(పు) జింకలలో భేదము, పెద్ద కన్నులుగల చేఁప, (న) పద్మము, (త్రి) రాజుననుసరించి జీవించునది.
గాండీవం గాండివం జిష్ణోః కోదండే కార్ముకేఽపి చ.	గాండీవం / గాండివం—(న) అర్జునునివిల్లు, విల్లు.
అక్షీవం వశిరే విద్యాదమత్తేఽక్షీవ మన్యవత్,	అక్షీవం—తనకుఁ దానపుట్టిన సముద్ర లవణము, (త్రి) మత్తత లేనిది,
పార్థివో నృపతౌ భూమివికారే పార్థివోఽస్యవీత్. ౫౦. పార్థివీ స్యాత్ క్షమాయాం చ	పార్థివః—(పు) రాజు, (త్రి) మృద్వికారమైనది, పార్థివీ (స్త్రీ) భూమి.
దీదివిర్ధిషణాన్నయోః,	దీదివిః—(పు) బృహస్పతి, (న) అన్నము.
ప్రసేవః కథితో ధీరైర్వీణాంగస్యూతయోరపి. ౫౧.	ప్రసేవః—(పు) వీణకరివె, దాఁగర, (ఎండబెట్టుకొను తట్ట.)
కారవీ మధురా దీప్యత్త్వక్పత్రీకృష్ణజీరకే,	కారవీ—(స్త్రీ) పెద్దసదాపచెట్టు, ఓమము, ఇంగువచెట్టు, నల్లజీలకఱ్ఱ.
సుషవీ కారవల్ల్యాం చ కృష్ణజీరకజీరయోః. ౫౨.	సుషవీ—(స్త్రీ) కాకరతీఁగ, నల్లజీలకఱ్ఱ, జీలకఱ్ఱ.

అథ వాంత శ్చతుర్వర్ణః.	వాంత చతుర్వర్ణము.
భవే దభిషవస్స్నానే మద్య సంధానయజ్ఞయోః,	అభిషవః—(పు) స్నానము, కల్లు తేట, యజ్ఞము.
ఉపప్లవ స్సైంహికేయే విఘ్నోత్పాతయోరపి. ౫౩.	ఉపప్లవః—(పు) రాహువు, ఉపద్రవము, తోకచుక్క మొదలగునవి.
పరిప్లవశ్చంచలే స్యా దాకులేఽపి పరిప్లవః,	పరిప్లవః—(త్రి) చలించునది, చెదరినది.
కుశీలవస్తు వాల్మీకౌ నట యాచకయోరపి. ౫౪.	కుశీలవః—(పు) వాల్మీకిముని, నటకుఁడు, యాచకుఁడు.
అపహ్నవోఽపలాపే చ స్నేహే చాపహ్నవో మతః,	అపహ్నవః—(పు) మఱుగు మాట, స్నేహము.
పరాభవ స్తిరస్కారే వినాశేఽపి పరాభవః. ౫౫.	పరాభవః—(పు) తిరస్కారము, నాశము.
భవే త్పరాశవో పార స్త్రైణే శూద్రాసుతే ద్విజాత్, శస్త్రేఽ	పరాశవః—(పు) పరస్త్రీయందుఁ బుట్టినవాఁడు, బ్రాహ్మణునివలన శూద్రస్త్రీయందుఁ బుట్టినవాఁడు, గండ్రగొడ్డలి.
ప్యాదీనవో దోషే పరిక్లిష్ట దురంతయోః. ౫౬.	ఆదీనవః—(పు) దోషము, కష్టము, (త్రి) అంతములేనిది.
విదుశ్శీతశివశ్శమ్యాం శైలేయశతపుష్పయోః, సైంధవేఽపి	శీతశివః—(పు) జమ్మిచెట్టు, (న) ఱాతిపువ్వు, (పు) పెద్దసదాపచెట్టు, ఇందుప్పు.
పుటగ్రీవో గర్గరీ తామ్రకుండయోః. ౫౭.	పుటగ్రీవః—(పు) పెరుగుచిలికెడు కుండ, రాగిపాత్రము.
ధామార్గవ స్త్వపామార్గే మహాజాల్యామపి స్మృతా,	ధామార్గవః—(పు) ఉత్తరేణుచెట్టు, చేదుబీరచెట్టు.
అనుభావః ప్రభావే స్యాన్నిశ్చయే భావసూచనే. ౫౮.	అనుభావః—(పు) సామర్థ్యము, నిశ్చయము, భావమును దెల్పు ముఖవికాసాదులు.
బలదేవః స్మృతో వాతే కాళిందీభేదనేఽపి చ, బలదేవామపి ప్రాహుస్త్రాయ	బలదేవః—(పు) వాయువు, బలరాముఁడు, (సీ) కలుక్రాంతచెట్టు.

మాణౌషధే బుధాః.	
జలబిల్వస్తు పంచాంగే కర్కటే జలచత్వరే,	జలబిల్వః—(పు) తాఁబేలు, ఎండ్రకాయ, నీరునిలుచు తావు.
రోహితాశ్వో బృహద్భానౌ హరిశ్చంద్రనృపాత్మజే.	రోహితాశ్వః—(పు) అగ్ని, హరిశ్చంద్రుని కుమారుఁడు.
సహదేవా బలాదండోత్పలా శారిబభేషజే, సహదేవీ తు సర్పాక్ష్యాం సహదేవశ్చ పాండవే. ౬౧.	సహదేవా—(స్త్రీ) ముత్తవపులగచెట్టు, తెల్లపువ్వుల సహదేవిచెట్టు, నల్లసుగంధిపాలచెట్టు, సహదేవీ, (స్త్రీ) తీఁగగటిక, (పు) సహదేవుఁడు.
జీవంజీవశ్చకోరే స్యాద్ద్రుమపక్షివిశేషయోః,	జీవంజీవః—(పు) చకోరపక్షి, వృక్షవిశేషము, పక్షివిశేషము.

అథ వాంతః పంచవర్ణః.	వాంత పంచవర్ణము.
అశితంభవమన్నాద్యే తృప్తావస్యాశితంభవః. ౬౨.	అశితంభవం—(న) అన్నము మొదలగునవి, (పు) తృప్తి.

అథ శాంతో ద్వివర్ణః.	శాంత ద్వివర్ణము.
వశ ఆయత్తతాయాం స్యాద్వశమిచ్ఛాప్రభుత్వయోః, వశావంధ్యాసుతా యోషాస్త్రీగవీకరిణీషు చ. ౧.	వశః—(పు) స్వాధీనము, (న) కోరిక, ఆధిపత్యము, (స్త్రీ) గొడ్రాలు, కూఁతురు, ఆఁడుది, గోవు, ఆఁడేనుఁగు.
కుశో రామసుతే దర్భే యోక్త్రే ద్వీపే కుశం జలే, కుశీ ఫాలేఽపి వల్గాయాం కుశాః పాపిష్ఠమత్తయోః. ౨. కుశో వాచ్యవదాఖ్యాతః	కుశః—(పు) కుశుఁడు, (పు) దర్భ, (పు) పలుపు, కుశద్వీపము, (న) జలము, కుశీ, (స్త్రీ) కఱ్ఱు, (స్త్రీ) త్రాడు, (త్రి) పాపాత్ముఁడు, మదించినవాఁడు.
స్పశః ప్రణిధియుద్ధయోః,	స్పశః—(పు) దూత, యుద్ధము.
శశో గంధరసే లోధ్రే స్యాత్పశౌ పురుషాంతరే. 3.	శశః—(పు) బాలెంతబోలు, లొద్దుగుచెట్టు, కుందేలు, శశజాతిపురుషుఁడు.

దర్శస్తు సంగమే సూర్యచంద్రయోరవలోకనే, పక్షాంతే వైదికవిధౌ దర్శశ్చ సముదాహృతః,

దర్శః—(పు) అమావాస్య, చూపు, అమావాస్యనాఁడు చేయఁదగినకర్మ.

స్పర్శో రుజాయాం దానే చ స్పర్శనే స్పర్శకేఽపి చ,

స్పర్శః—(పు) రోగము, ఈవి, తాఁకుడు తాఁకునది.

విట్ స్మృతో వైశ్యమనుజప్రవేశేషు మనీషిభిః ౫.

విట్—(పు) కోమటి, మనుష్యుఁడు, ప్రవేశించుట.

పాశః కచాంతే సంఘార్థః కర్ణాంతే శోభనార్థకః, ఛాత్రాద్యంతే చ నిందార్థః పాశః పక్ష్యాదిబంధనే.

పాశః—(పు) (కచపాశః అన్నపుడు) సమూహము, (కర్ణపాశః అన్నపుడు) సుకర్ణము, (ఛాత్రాదులు పూర్వమందున్నపుడు) కుత్సితము, త్రాడు.

నాశః పలాయనే ప్రోక్తో నిధనానుపలంభయోః,

నాశః—(పు) పరుగు, చేటు, అనుభవము లేమి.

కాశస్తృణే స్యాత్ క్షవథౌ వారాణస్యాం తు కాశ్యపి. ౭.

కాశః—(పు) ఱెల్లు, దగ్గు, కాశీ, (స్త్రీ) కాశీయను పుణ్యక్షేత్రము.

కేశో దైత్యాంతరే వాలే హ్రీబేరే చ ప్రచేతసి,

కేశః—(పు) కేశుఁడనురాక్షసుఁడు, జుట్టు, కురువేరు, వరుణుఁడు.

కీశో దిగంబరే ప్రోక్తః కీశశ్శాఖామృగేఽపి చ. ౮.

కీశః—(త్రి) దిసమొలది, (పు) కోఁతి.

ఈశః ప్రభౌ శంకరే స్యాదీశా లాంగలదండకే,

ఈశః—(పు) ప్రభువు, శంకరుఁడు, ఏడికోల.

వేశో వేశ్యాగృహే ప్రోక్తో నేపథ్యే గృహమాత్రకే.

వేశః—(పు) భోగముదానియిల్లు, వేషము, ఇల్లు.

క్లేశో దుఃఖేఽపి రాగాదౌ వ్యవసాయేఽపి చ క్వచిత్,

క్లేశః—(పు) దుఃఖము, కోపము, ప్రయత్నము.

వంశో వేణౌ కులే వర్గే పృష్ఠస్యావయవేఽపి చ. ౧౦.

వంశః—(పు) వెదురు, కులము, సమూహము, వెన్నెముక.

దంశస్స్యాత్ఖండనే దోషే దంశో మర్మణి కీర్తితః, సర్పక్షతేఽపి సన్నాహావనమక్షికయోరపి. ౧౧.	దంశః—(పు) నలుకుడు,దోషము,ఆయుము పట్టు, పాము కాటు, కవచము, అడవి యీఁగ.
అంశుర్లేశే రవౌ రశ్మా వాశుర్వ్రిహౌ చ సత్వరే,	అంశుః—(పు) కొంచెము, సూర్యుఁడు, [కిరణము. ఆశుః—(పు) ఎఱ్ఱజిలమువడ్లు, (త్రి) వేగము.
పాంశుర్ధూళిషు సస్యార్థచిరసంచితగోమయే. ౧౨.	పాంశుః—(పు) దుమ్ము, ఎరువు.
దృగ్దర్శనే లోచనే చ దృగ్బుద్ధౌ వీక్షకేఽన్యవత్,	దృక్—(స్త్రీ) చూపు, నేత్రము, బుద్ధి, (త్రి) చూచునది.
దశా వర్త్యావస్థాయాం వస్త్రాంతే స్యుర్దశా అపి.	దశా—(స్త్రీ) వత్తి,అవస్థ, (ని. బ.) బద్దె.
నిశా దారుహరిద్రాయాం స్యాత్త్రియామా హరిద్రయోః,	నిశా—(స్త్రీ) మ్రానిపసుపు, రాత్రి, పసుపు.
ఆశా తృష్ణాదిశోః ప్రోక్తా	ఆశా—(స్త్రీ) కోరిక, దిక్కు.
రాశిర్మేషాదిపుంజయోః. ౧౩.	రాశిః—(పు) మేషాదిరాసులు, సమూహము.
పేశీ పలలపిండ్యాం చ మాంస్యాం ఖడ్గపిధానకే, అండభేదేఽపి పేశీ స్యాత్సుపక్వకణికేఽపి చ. ౧౪.	పేశీ—(స్త్రీ) మాంసపుముద్ద, జటామాంసి, కత్తియొఱ, గ్రుడ్డు. బాగుగా వండఁబడిన లేహ్యము.
వాశోఽటరూషేఽపి ప్రోక్తో వాశీ తక్ష్ణాం చ సాధనే,	వాశః—(పు) అడ్డసరపుఁజెట్టు, వాశీ, (స్త్రీ) బాడిశె.

అథ శాంత స్త్రివర్ణః.	శాంత త్రివర్ణము.
కపిశస్సిల్హకే శ్యామే మాధవ్యాం కపిశీ మతా. ౧౫.	కపిశః—(పు) ఓల్లమడ్డి, (త్రి) పసుపు మీఱిన యెఱుపు, కపిశీ, (స్త్రీ) బండిగురిగింజతీఁగ.

కులిశో మత్స్యభేదే స్యాద్ధం భోళౌ కులిశం మతం,	కులిశః—(పు) మత్స్యవిశేషము, (న) వజ్రాయుధము.
వివశస్స్వైరదవశ్యాత్మాఽరిష్ట దుష్టధియోరపి. ౧౭.	వివశః—(త్రి) స్వాధీనముగాని బుద్ధిగలవాఁడు, మరణ మాసన్నమగుటచేఁ గలఁత నొందినబుద్ధి గలవాఁడు.
నిస్త్రింశో నిర్దయే ఖడ్గే	నిస్త్రింశః—(త్రి) దయలేనివాఁడు, కత్తి.
సదృశస్తూచితే సమే,	సదృశః—(త్రి) యోగ్యమైనది, సమానమైనది.
బాలిశశ్శాబకే మూర్ఖే	బాలిశః—(పు) పిల్లవాఁడు, మూర్ఖుఁడు,
లోమశో లోమసంయుతే. ౧౮. ఏడకే చాపి కాసీ సస్యగాలీ జటిలాసు చ, లోమశా శూకశింబ్యాం చ మర్కటీకాకజంఘయోః. ౧౯. మహామేదాతిబలయో శ్శాకినీభిది చేష్యతే,	లోమశః—(త్రి) తఱచుగారోమములు గలది, (పు) గొఱ్ఱె, (స్త్రీ) మయిలతుత్తము, వసచెట్టు, జటామాంసి, దూలగొండిచెట్టు, తీఁగకానుఁగుచెట్టు, వెలమసందిచెట్టు, మహామేదచెట్టు, పెద్దముత్తవపులగ చెట్టు, ఒకవిధమగు తోటకూర.
వికాశో విజనే వ్యక్తౌ	వికాశః—(పు) రహస్యము, వికసించుట.
సకాశస్సదృశేఽన్తికే. ౨౦.	సకాశః—(త్రి) సమానము, సమీపము.
ప్రకాశోఽతిప్రసిద్ధే స్యాత్ప్రహాసాతపయోస్స్ఫుటే,	ప్రకాశః—(త్రి) మిక్కిలి ప్రసిద్ధమైనది, (పు) తలయూఁచుచు నవ్వెడినవ్వు, ఎండ, (త్రి) బయలుపడినది.
నీకాశో నిశ్చయే తుల్యే	నీకాశః—(పు) నిశ్చయము, సామ్యము.
హతాశో నిర్దయేఽబలే. ౨౧.	హతాశః—(పు) దయలేనివాఁడు, బలహీనుఁడు.
కీనాశః కర్షకే క్షుద్రే కృతాంతపశుఘాతినోః,	కీనాశః—(పు) దున్నుకొనువాఁడు, నీచుఁడు, యముఁడు, కటికివాఁడు.
సుఖాశో రాజతినిశే శోభనాశప్రచేతసోః. ౨౨.	సుఖాశః—(పు) నెమ్మిచెట్టు, సుఖముగా భుజించువాఁడు, వరుణుఁడు.
పింగాశో మత్స్యభేదే స్యా	పింగాశః—(పు) మత్స్యవిశేషము, పల్లె

త్తథా పల్లీపతావపి, పింగాశీ నీలికాయాం చ పింగాశం జాత్యకాంచనే. ౨౩.	టూరియధికారి, పింగాశీ, (స్త్రీ) నీలిచెట్టు, (న) మేలిమిబంగారము.
పలాశః కింశుకే శట్యాం హరితే రాక్షసేఽపి చ, పత్రే పలాశం	పలాశః—(పు) మోదుగుచెట్టు, గంట్ల కచోరముచెట్టు, ఆకుపచ్చరంగు, రాక్షసుఁడు, (న) ఆకు.
సంవేశశ్శయనే చాసనేఽపి చ. ౨౪.	సంవేశః—(పు) నిద్ర, పీఠము.
నివేశశ్శిబిరోద్వాహ విన్యాస పదనేష్వపి,	నివేశః—(పు) దండువిడిసినతావు, పెండ్లి, ఉంచుట, ఇల్లు.
నిర్వేశో మూర్ఛనే భోగే నిర్వేశో వేతనేఽపి చ.	నిర్వేశః—(పు) మూర్ఛపోవుట, భోగము, (వేశ్యాదులకిచ్చెడువెల) జీతము.
ప్రదేశో దేశమాత్రే స్యాత్తర్జన్యం గుష్ఠసమ్మితే, భిత్తావపి ప్రదేశస్స్యాత్	ప్రదేశః—(పు) స్థానము, లొడితెడు, గోడ.
త్పదేశోఽభ్యర్ణ దేశయోః.	పదేశః—(పు) సమీపము, స్థానము.
నిర్దేశ శ్శాసనోపాంతభాషణే షు ప్రయుజ్యతే,	నిర్దేశః—(పు) ఆజ్ఞ, సమీపము, చెప్పుట.
ఆదర్శో దర్పణే టీకాప్రతి పుస్తకయోరపి. ౨౫.	ఆదర్శః—(పు) అద్దము, అర్థవివరణము, సంపుటమాలుగల గ్రంథము.
కర్కశః పరుషే క్రూరే కృపణే నిర్దయే దృఢే, ఇక్షౌ సాహసికే కాసమర్దకం పిల్లయోరపి. ౨౬.	కర్కశః—(త్రి) కఠినము, క్రూరము, లోభి, దయలేనివాఁడు, దృఢము, (పు) చెఱకు, సాహసుఁడు, కసింతచెట్టు, కంపిల్లమను గ్రంథద్రవ్యము.
గిరీశో వాక్పతౌ రుద్రే గిరీశోఽద్రిపతావపి,	గిరీశః—(పు) బ్రహ్మ, శివుఁడు, పర్వతరాజు.
ఉడ్డీశో గ్రంథభేదే స్యాదుడ్డీశశ్చండికాపతౌ. ౨౭.	ఉడ్డీశః—(పు) ఆగమశాస్త్రగ్రంథము, శివుఁడు.
తుంగీశశ్శంకరే చంద్రే	తుంగీశః—(పు) శివుఁడు చంద్రుఁడు.

పక్షీశస్తార్క్ష్యకృష్ణయోః,	పక్షీశః—(పు) గరుడుఁడు, కృష్ణుడు.
ఉపాంశుర్జపభేదే స్యాదుపాం శు విజనేఽవ్యయం. ౩౦	ఉపాంశుః—(పు) జపవిశేషము, (అవ్య) రహస్యము.
దుస్స్పర్శాఖ్యా ఖరస్పర్శే కంటకార్యాం చ వాసకే,	దుస్పర్శః—(త్రి) తీవ్రస్పర్శగలది, (స్త్రీ) వాకుడుచెట్టు, (పు) అడ్డసర లేక తీట కసిందచెట్టు.
విపాశాఖ్యా సరిద్భేదే పాశవర్జి తయోర్మతా. ౩౧.	విపాశా—(స్త్రీ) విపాశానది, (త్రి) వదలిన పాశము లుగలవాఁడు.
వికేశీ పటవర్త్యాం స్యాద్వికేశీ విధవాస్త్రియాం,	వికేశీ—(స్త్రీ) గుడ్డవత్తి, విధవ.
భూకేశ్యా వల్లుజేఽపి స్యా ద్భూకేశశ్శైవలే వటే.	భూకేశీ—(స్త్రీ) కారుగచ్చచెట్టు, భూకేశః, (పు) నాఁచు, మఱ్ఱిచెట్టు.
జలేశో వరుణే వార్ధౌ	జలేశః—(పు) వరుణుడు, సముద్రుడు.
వభీశుః ప్రగ్రహే ద్యుతౌ,	అభీశుః—(పు) పగ్గము, కిరణము.

అథ శాంత శ్చతుర్వర్ణః. — శాంత చతుర్వర్ణము.

అపదేశః స్మృతో లక్ష్యే నిమిత్తవ్యాజయోఽపి,	అపదేశః—(పు) గుఱి, కారణము, మిష.
జీవితేశో యమే కాంతే జీ వాతౌ జీవనాధిపే,	జీవితేశః—(పు) యముఁడు, భర్త, బ్రది కించెడి యౌషధము, జీవనమొసంగు ప్రభువు.
ఆశ్రయాశో హుతవహే భవేదాశ్రయనాశకే,	ఆశ్రయాశః—(పు) అగ్ని, (త్రి) ఆశ్రయ మును జెఱచువాఁడు.
నాగపాశః స్మృతః స్త్రీణాం కరణే వరుణాయుధే,	నాగపాశః—(పు) రతిబంధ విశేషము, వరుణపాశము.
పురోడాశో హవిర్భేదే చమ స్యాం పిష్టకస్య చ. ౩౨. రసే సోమలతాయాశ్చ హుతశేషేఽపి కీర్తితః,	పురోడాశః—(పు) హోమద్రవ్య విశేషము, పిష్టపాత్రము, సోమలతార సము, హోమశేషము.
పరివేశః పరివృతౌ భానో	పరివేశః—(పు) ఆవరణము, పరివేషము.

స్వవిధమండలే. ౩౬.	
ప్రతిపక్షశస్సహాయే స్యాద్వా ర్తాహారపురోగయోః,	ప్రతిపక్షః—(త్రి) సహాయుఁడు, వృత్తాంతమును జెప్పువాఁడు, ముందుఁబోవువాఁడు.
ఉపస్పర్శస్స్పర్శమాత్రే స్నానాచమనయోరపి. ౩౭.	ఉపస్పర్శః—(పు) తాకుట, స్నానము, ఆచమనము.
భూమిస్పృగ్వైశ్యనరయోః	భూమిస్పృక్—(పు) కోమటి, మనుష్యుఁడు.
క్రూరదృక్స్యాత్ఖలే శనౌ,	క్రూరదృక్—(పు) దుష్టుఁడు, శని.
అపభ్రంశోఽపశబ్దే స్యాద్గ్రామ్యభాషాభేదావపాతయోః.	అపభ్రంశః—(పు) అపశబ్దము, గ్రామ్యభాష, పడుట.
ఉపదంశోఽవదంశే స్యాన్మేఢ్రరోగేఽపి కీర్తితః,	ఉపదంశః—(పు) ఊరుఁగాయ, కొఱుకు రోగము.
ఖండపర్శుః పరశురామే శంకరే చూర్ణలేపిని. ౩౮. ఖండామలకభైషజ్యే సింహికాతనయేఽపి చ,	ఖండపర్శుః—(పు) పరశురాముఁడు, శివుఁడు, సున్నము పూయువాఁడు. ఖండామలకమను ఔషధము, రాహువు.
పాదపాశీ ఖడ్గుకాయాం శృంఖలాకటకేఽపిచ. ౪౦.	పాదపాశీ—(స్త్రీ) గంట, కాలిగొలుసు.
స్మృతా పంచదశీ పౌర్ణమాస్యమావాస్యయోరపి,	పంచదశీ—(స్త్రీ) పున్నమ, అమావాస్య.

అథ శాంతః పంచవర్ణః.	శాంత పంచవర్ణము.
ధూర్జటే ఖండపరశుర్జామదగ్న్యే విధుంతుదే. ౪౧. ఖండామలకభైషజ్యే చూడాలేఽపి స్మృతో బుధైః,	ఖండపరశుః—(పు) శివుఁడు, పరశురాముఁడు, రాహువు, ఖండామలకమను మందు, వట్రువముస్తైచెట్టు.

అథ షాంతో ద్వివర్ణః.	షాంత ద్వివర్ణము.
వృషస్స్యాద్వాసకే ధర్మే సౌరభేయే చ శుక్రలే, పుంరాశిభేదయోశ్శృంగ్యాం మూషికశ్రేష్ఠయోరపి ౧. కపికచ్ఛ్వాం వృషా ప్రోక్తా వ్రతినామాసనే వృషీ,	వృషః—(పు) అడ్డసరపుచెట్టు, ధర్మము, ఎద్దు, వీర్యవృద్ధిగలవాఁడు, వృషభజాతి పురుషుఁడు, వృషభరాశి, వృషభమను నోషధి, ఎలుక, (ఉత్తరపదమైన చో) శ్రేష్ఠము, (స్త్రీ) దూలగొండిచెట్టు, వృషీ (స్త్రీ) చిత్రాసనము.
విషం తుగరళే తోయేఽతి విషాయాం విషా మతా.	విషం—(న) గరళము, నీరు, (స్త్రీ) అతివస.
తుషో ధాన్యత్వచి ఖ్యాతో విభీతకతరావపి,	తుషః—(పు) ఊక, తాండ్రచెట్టు.
మిషం చ స్పర్ధనే వ్యాజే	మిషం—(న) కలహము, కపటము.
తర్షో లిప్సాపిపాసయోః. ౩.	తర్షః—(పు) ఆశ, దప్పిక.
వర్షం సంవత్సరే వృష్టౌ జంబూద్వీపే ఘనే విదుః, ప్రావృట్కాలే తు వర్షాస్స్యుః	వర్షః—(పు.న) సంవత్సరము, వాన, జంబూద్వీపము, మేఘము, (స్త్రీ. బ) వానకాలము.
కర్షం కషణమానయోః. ౪.	కర్షః—(పు) ఒరయిక, పదియాఱుమాషములబంగారము.
మాషో వ్రీహ్యంతరే మూర్ఖే మానత్వగ్దోషభేదయోః,	మాషః—(పు) మినుములు, మూర్ఖము, ఐదుగురిగింజలయెత్తు, త్వగ్దోషభేదము.
మేషో రాశిప్రభేదేస్యాదురణే భేషజాంతరే. ౫.	మేషః—(పు) మేషరాశి, పొట్టేలు, ఔషధవిశేషము.
శేషస్సంకర్షణేఽనంత ఉపయుక్తేతరే వధే, ప్రసాదాన్నిజనిర్మాల్యదానే శేషేతి కీర్తితా. ౬.	శేషః—(పు) బలరాముఁడు, ఆదిశేషువు, (పు.న) మిగిలినది, చంపుట, (స్త్రీ) అనుగ్రహించి యిచ్చిన పూలులో నగునవి.
శోషస్తు శోషణే రాజయక్ష్మణ్యపి నిగద్యతే,	శోషః—(పు) కృశించుట, క్షయరోగము.

దోషస్తు దూషణే పాపే దో షా రాత్రౌ భుజేఽపి చ.	దోషః—(పు) దూషించుట, పాపము, (స్త్రీ) రాత్రి, భుజము.
కోషస్తు కుట్మలేపాత్రే దివ్యే ఖడ్గపిధానకే, జాతికోశే ఽర్థసంఘాతే పేశ్యాం శబ్దాదిసంగ్రహే. ౮. ము ష్కే చ పుస్తకే	కోషః—(పు) మొగ్గ, గిన్నె, శపథము, కత్తియొఱ, జాజికాయబెరడు, బొక్కసము, గ్రుడ్డు, నిఘంటువు, వృషణము, పుస్తకము.
చాషస్త్వితుపక్షిభిదోర్మతః,	చాషః—(పు) చెఱకు, పాలపిట్ట.
ఘోషస్తు ఘోషకధ్వానగో పాలాభీరపల్లిషు. ౯. ఘో షా తు శతపుష్పాయాం ఘోషః కాంస్యేఽంబుద ధ్వనౌ,	ఘోషః—(పు) చేతి బీఱచెట్టు, గొల్లవాఁడు, గొల్లపల్లె, (స్త్రీ) పెద్దసదాపచెట్టు, (పు) కంచు, ఉఱుము.
ప్రేషస్స్యాత్ప్రేషణే క్లేశే మర్దనోన్మాదయోరపి. ౧౦.	ప్రేషః—(పు) పంపుట, కష్టము, మర్దించుట, పిచ్చి.
పౌషో మాసవిశేషే స్యాత్పౌ షం తు మహాయుద్ధయోః,	పౌషః—(పు) పుష్యమాసము, (న) ఉత్సవము, యుద్ధము.
త్విట్కాంతౌ వ్యవసాయే చ జిగీషాయాం రుచౌ గిరి.	త్విట్—(స్త్రీ) శోభ, ఉద్యోగము, జయేచ్ఛ, కిరణము, మాట.
విడ్వ్యాప్తవస్నే చ విష్ఠాయాం	విట్—(స్త్రీ) వ్యాపించుట, విరేచనము.
శుషిశ్శోషే బిలేఽపి చ,	శుషిః—(స్త్రీ) కృశించుట, రంధ్రము.
ఋషిర్వేదే వసిష్ఠాదౌ దీధి తావపి పఠ్యతే. ౧౨.	ఋషిః—(పు) వేదము, సప్తర్షులు, కిరణము.
ఉషా బాణసుతారాత్ర్యోరు షః కామిని గుగ్గులౌ,	ఉషా—(స్త్రీ) ఉషాదేవి, రాత్రి, (పు) విటుఁడు, గుగ్గిలపుఁజెట్టు.
ఝషా నాగబలాయాం స్యా ద్వైసారిణి ఝషో మతః.	ఝషా—(స్త్రీ) బీఱచెట్టు, (పు) చేఁప.
కర్షూః కరీషదహనే కుల్యా యాం చ సరిత్యపి,	కర్షూః—(పు) పిడకనిప్పు, (స్త్రీ) కాలువ, నది.

అథ షాంత త్రివర్ణః.	షాంత త్రివర్ణము.
నికషశ్శాణఫలకే నికషా యాతుమాతరి. ౧౪.	నికషః—(పు) సానరాయి, (స్త్రీ) రాక్షసుల తల్లి.
నహుషో రాజ్ఞి భుజగే	నహుషః—(పు) నహుషచక్రవర్తి, సర్పవిశేషము.
కలుషం త్వావిలైనసోః,	కలుషం—(త్రి) మలినమైనది, పాపము.
కిల్బిషం వృజినే రోగేఽప్యపరాధేఽపి కిల్బిషం. ౧౫.	కిల్బిషం—(న) పాపము, రోగము, అపరాధము.
నిమేషనిమిషౌ కాలవిశేషేఽక్షినిమీలనే,	నిమేషః, నిమిషః (పు) రెప్పపాటు కాలము, రెప్పపాటు.
పరుషం కర్బురే రూక్షే స్యాన్నిష్ఠురవచస్యపి. ౧౬.	పరుషం—(త్రి) చిత్రవర్ణము, నిష్ఠురము, (న) నిష్ఠురవాక్కు.
పురుషః పూరుషే సాంఖ్యజ్ఞే చ పున్నాగపాదపే, మృగేఽశ్వస్థానభేదే చ విష్ణావాత్మని ధాతరి. ౧౭.	పురుషః—(పు) మగవాఁడు, సాంఖ్యశాస్త్రము నెఱింగినవాఁడు, సురపొన్నచెట్టు, పురుషమృగము, గుఱ్ఱముయొక్క స్థానభేదము, విష్ణువు, పరమాత్మ, బ్రహ్మ.
పౌరుషం పురుషస్యోక్తం భావే కర్మణి తేజసి, ఊర్ధ్వవిస్తృతదోఃపాణి నృమాణ పురుషౌఘయోః. ౧౮.	పౌరుషం—(న) పురుషభావము, పురుషకర్మము, పరాక్రమము, పురుషుని చేయెత్తుపొడవు, పురుషసంఘము.
కల్మాషో రాక్షసే కృష్ణే కల్మాషః కృష్ణపాండురే,	కల్మాషః—(పు) రాక్షసుఁడు, నలుపురంగు, నలుపుమీఱిన తెలుపురంగు.
కుల్మాషో యావకే ప్రోక్తః కుల్మాషం కాంజికేఽపి చ.	కుల్మాషః—(పు) అలచందలు, (న) పులికడుగు.
ఉష్ణీషస్తు శిరోవేష్టే కిరీటే లక్షణాంతరే,	ఉష్ణీషః—(పు) తలపాగ, కిరీటము, గుర్తు.
తరీషస్సుందరాకారే భేలేఽబ్ధివ్యవసాయయోః. ౨౦	తరీషః—(పు) అందమైనవాఁడు, తెప్ప, సముద్రము, ప్రయత్నము.
రోహిషం కత్తృణే జ్ఞేయం	రోహిషం—(న) కామంచిగడ్డి, (పు)

రోహిషో హరిణాంతరే,	కొండగొఱ్ఱె.
విశ్లేషస్స్యాద్వియోఘటనే విశ్లేషో విధురేఽపి చ. ౨౧.	విశ్లేషః—(పు) ఎడఁబాటు, ఒడఁగూడమి.
ప్రదోషః కాలభేదే స్యాత్ప్రదోషో దోషణిష్యతే,	ప్రదోషః—(పు) సాయంకాలము, దోషము.
అభీషుః ప్రగ్రహే రశ్మౌ	అభీషుః—(పు) పగ్గము, కిరణము.
ప్రత్యూషోఽహర్ముఖే వసౌ.	ప్రత్యూషః—(పు) ప్రాతఃకాలము, ఒక వసువు.
గండూషో ముఖపూర్త్యా స్యాత్కరిహస్తాంగుళావపి, ప్రసృతేఽపి చ	గండూషః—(పు) పుక్కిలింత, తుండము చివర, పుడిసిలి.
శైలూషః కథితో నటబిల్వయోః. ౨౩.	శైలూషః—(పు) నటుఁడు, మారేడు చెట్టు.
మారిషశ్శాకభేదే స్యాన్మారిషా దక్షమాతరి, నాట్యోక్త్యౌ మారిషశ్చార్యే మారిషః కనకేఽంబుధౌ. ౨౪.	మారిషః—(పు) తోటకూర, (స్త్రీ) దక్షునితల్లి, (పు) (నాట్యపరిభాషయందు) పూజ్యుఁడు, బంగారము, సముద్రము.
ఆమిషం పలలే లోభే సంభోగ్యోత్కోచయోరపి, ఆమిషం సుందరాకార రూపాదివిషయేఽపి చ. ౨౫.	ఆమిషం—(న) మాంసము, ఆశ, భోగింపఁదగిన వస్తువు, లంచము, సౌందర్యాదులు.
ఆకర్షశ్శారిఫలకే పాశకే ద్యూత ఇంద్రియే, ఆకర్షణేఽపి చాకర్షః కోదండాభ్యాసవస్తుని. ౨౬.	ఆకర్షః—(పు) సోగటాలబల్ల, పాచిక, జూదము, ఇంద్రియములు, లాగుట, వింటినారి.
సంహర్షమాహుస్స్పర్ధాయాం ప్రమోదేఽపి ప్రభంజనే,	సంహర్షః—(పు) ద్వేషము, సంతోషము, వాయువు.
విశేషస్తిలకే వ్యక్తౌ ప్రతీకేఽత్యంతభేదకే. కావ్యా	విశేషః—(పు) నొసటిబొట్టు, వింతరూపము, అవయవము, భేదము, విశేషా

లంకారభేదేఽపి	లంకారము.
మహిషస్సైరిభే మతః, మహిషీ నృపపత్న్యాం స్యాత్సైరిభ్యామోషధీషుచ.	మహిషః—(పు) దున్నపోతు, (స్త్రీ) రాజుభార్య, గేదె, ఓషధీవిశేషము.
శుశ్రూషా శ్రోతుమిచ్ఛాయాం పరిచర్యాకథానయోః,	శుశ్రూషా—(స్త్రీ) విననిచ్ఛ, సేవ, చెప్పుట.
జిగీషా జేతుమిచ్ఛాయాం వ్యవసాయప్రకర్షయోః.	జిగీషా—(స్త్రీ) జయేచ్ఛ, ప్రయత్నము, ఆధిక్యము.

అథ షాంతశ్చతుర్వర్ణః.	షాంత చతుర్వర్ణము.
అనిమేషస్సురే మత్స్యేఽప్య	అనిమేషః—(పు) దేవత, చేప.
నుకర్షోఽనుకర్షణే, అనుకర్షో రథస్యాధఃస్థితేదారుణి చేష్యతే. ౩౦.	అనుకర్షః—(పు) ఆకర్షించుట, నొగక్రింది కోడిపీట,
అనుతర్షస్సురాపానపాత్రే తృష్ణాభిలాషయోః.	అనుతర్షః—(పు) కల్లుముంత, ఆశ, కోరిక.
వాతరూషస్తు వాతూలోత్కోచయోశ్శక్రకార్ముకే	వాతరూషః—(పు) పిచ్చివాఁడు, లంచము, ఇంద్రధనుస్సు.
అంబరీషం రణే భ్రాష్ట్రేఽప్యంబరీషో నృపాంతరే, మార్తాండే ఖాండపరశావామ్రాతకకిశోరయోః. ౩౧.	అంబరీషం—(న) యుద్ధము, (పు) మంగలము, (పు) అంబరీషుఁడు, సూర్యుఁడు, శివుఁడు, అంబాళవృక్షము, బాలుఁడు.
పరిఘోషో నినాదే స్యాదవాచ్యే జలదధ్వనౌ,	పరిఘోషః—(పు) ధ్వని,వంచింపఁదగినది, ఉఱుము.
నందిఘోషోఽర్జునరథే ఘోషే వందిజనస్య చ.	నందిఘోషః—(పు) అర్జునుని రథము, స్తుతిపాఠకులసందడి.
మహాఘోషం మతం హట్టే మహాఘోషోఽతిఘోషణే, స్మృతా కర్కట	మహాఘోషం—(న) బజారు, (పు) గొప్పధ్వని, (స్త్రీ) కర్కాటకశృంగి.

శృంగ్యాం చ మహా ఘోషా మనీషిభిః. ౩౮.
కింపురుషః కిన్నరేఽపి స్యా ల్లోకభేదేఽ
కింపురుషః—(పు) దేవయోనివిశేషము, కింపురుషలోకము,

హ్యలంబుషః, ఛర్దనేఽలంబుషా ప్రోక్తా గండీరే గ్రవేశ్యయోః. ౩౯.
అలంబుషః—(పు) వమనము. (స్త్రీ) ముల్లుబెండుచెట్టు, అలంబుషయను నర్తకి

పలంకషా గోక్షురకే, రాస్నా గుగ్గులుకింశుకే, ముండీరి లాక్షయోశ్చాపి రాక్షసేఽపి పలంకషః. ౪౦.
పలంకషా—(స్త్రీ) పల్లేరుచెట్టు, సన్నరాష్ట్రము, గుగ్గిలపుచెట్టు, మోదుగుచెట్టు, ముండీరవృక్షము, లక్క, (పు) నైరృతి.

అథ సాంతో ద్వివర్ణః

సాంత ద్వివర్ణము

రసో గంధరసే స్వాదే తిక్తాదౌ విషరాగయోః, శృంగారాదౌ ద్రవే వీర్యే దేహధాతౌ చ పారదే ౧. రసా తు సల్లకీపాఠా జిహ్వాధరణికంగుషు,
రసః—(పు) బాలింతబోలు, రుచి, షడ్రసములు, గరళము, అనురాగము, శృంగారాదినవరసములు, పలుచనిది, రేతస్సు, దేహధాతువిశేషము, పాదరసము, (స్త్రీ) అందుగుచెట్టు. చిలుబొద్దిచెట్టు, నాలుక, భూమి, కొఱ్ఱలు.

భాసో భాసి సమాఖ్యాతో గోష్ఠే కుక్కుటగృధ్రయోః. ౨.
భాసః—(పు) కాంతి, గోవులదొడ్డి, కోడి, రాబందు.

దాసశ్శూద్రే దానపాత్రే భృత్యధీవరయోరపి, దాసీ చేట్యాం చ ఝింట్యాం త
దాసః—(పు) శూద్రుఁడు, దానార్హుఁడు, సేవకుఁడు, జాలరివాఁడు, దాసీ (స్త్రీ) పనికత్తె, నల్లగోరంటచెట్టు.

రాసః కోలాహలే ధ్వనౌ. ౩. రాసా శృంఖలకే రాసః క్రీడాయామపి గోదుహాం,
రాసః—(పు) కలకలధ్వని,ధ్వని, (స్త్రీ) కాలికిబొండకొయ్యవేసిన ఒంటెపిల్ల, (పు) గొల్లల క్రీడావిశేషము.

చాసస్సువర్ణచూడే స్యాత్పక్షి భేదే కిష్కుపర్వణిః. ౪.	చాసః—(పు) పాలపిట్ట, ఒకవిధమగు చెఱుకు.
భాః ప్రభావే మయూఖేఽపి	భాః—(పు) ప్రతాపము, కిరణము.
మాః స్మృతశ్చంద్రమాసయోః,	మాః—(పు) చంద్రుడు, మాసము.
అదః పరస్మిన్నత్రాపి	అదః—(త్రి) ఇతరము, ఇది. [ము.
గోసో గంధసోపయోః. ౫.	గోసః—(పు) బొలింతబోలు, ప్రాతఃకాల
వత్సస్తర్ణకపుత్రాదిష్వర్షే వత్సం తు వక్షసి,	వత్సః—(పు) లేగదూడ, పసిబిడ్డ, సంవత్సరము, (న) ఱొమ్ము.
గుత్సస్తంబే హారభేదే స్తబకే గ్రంథిపర్ణకే. ౬.	గుత్సః—(పు) దుబ్బు, ముప్పదిరెండు పూసల హారము, గుత్తి,గండిపనము చెట్టు.
వాసో గేహేఽప్యవస్థానే వాసస్స్యాదటరూషకే,	వాసః—(పు) గృహము, ఉండుట, అడ్డసరపుచెట్టు.
వ్యాసో మునౌ స్యాద్విస్తారే	వ్యాసః—(పు) వ్యాసముని, విస్తారము.
త్రాసో భీమణిదోషయోః. ౭.	త్రాసః—(పు) భయము, మణిదోషము.
హంసో విహంగభేదే స్యాదర్కే విష్ణౌ హయాంతరే, యోగిభేదే మంత్రభేదే పరమాత్మని మత్సరే. ౮. నిర్లోభనృపతౌ హంసశ్శరీరమరుదంతరే,	హంసః—(పు) అంచ, సూర్యుడు, విష్ణువు, తెల్లగుఱ్ఱము, యోగులలో భేదము, మంత్రభేదము, పరమాత్మ, మాత్సర్యము, లోభగుణము లేని రాజు, శరీరమునందున్న ఒకానొక వాయువు.
అంసస్స్కంధే విభాగే చ	అంసః—(పు) భుజము, (పు) భాగము.
కంసో దైత్యాంతరే స్మృతః. కాంస్యే చ కాంస్యపాత్రే చ మానభేదేఽపి కీర్తితః,	కంసః—(పు) కంసుడు, కంచు, కంచము, తప్పా.
మాంసం స్యాదామిషే మాంసీ తక్కోలీజటయోరపి.	మాంసం—(న) మాంసము, మాంసీ (స్త్రీ) తక్కోలపుచెట్టు, జటామాంసిచెట్టు.
వసుర్మయూఖాగ్నిజనాధిపేషు యోక్త్రే బకే స్యాద్వసు	వసుః—(పు) కిరణము, అగ్ని, వసురాజు, పలుపు, బకపుష్పవృక్షము. (న) బంగా

హాటకే చ, వృద్ధ్యౌషధ శ్యామధనేషు రత్నే వసు స్మృతం స్యాన్మధురే౽న్య వచ్చ. ౧౧,	రము, బుద్ధియను గంధద్రవ్యము నలుపు, ధనము, రత్నము, (త్రి) మధురమైనది.
నాసా తు నాసికాయాం స్యా న్నాసా ద్వారోర్ధ్వ దారుణి,	నాసా—(స్త్రీ) ముక్కు, ద్వారమునకు మీఁదుగానుండు నడ్డకమ్మి.
మృత్స్నా తు కథితా వాశీ శ్రేష్ఠమృత్తికయోరపి.	మృత్స్నా—(స్త్రీ) వడ్రంగి బాడిస, మంచి మన్ను.
హింసా చౌర్యాదివధయో	హింసా—(స్త్రీ) దొంగతనము మొదలగునవి, చంపుట.
శ్శంసా వచనవాంఛయోః,	శంసా—(స్త్రీ) మాట, కోరిక.
మిసిస్తు మధురా మాంస్యో శ్శతపుష్పాజమోదయోః.	మిసిః—(స్త్రీ) అడవి సదాపచెట్టు, జటామాంసిచెట్టు, సదాపచెట్టు, ఓమము లోభేదము.
కాసూర్వికలవాచి స్యాత్కాసూశ్శక్త్యాయుధేఽపి చ,	కాసూః—(స్త్రీ) కుత్సితవాక్యము, శక్తి యను నాయుధవిశేషము.
ప్రసూరశ్వాజనన్యోశ్చ కందలీవీరుధోరపి. ౧౪.	ప్రసూః—(స్త్రీ) ఆఁడుగుఱ్ఱము, తల్లి, నేలయరఁటి, పెనఁగొన్నతీవలు.

అథ సాంత త్రివర్ణః.	సాంత త్రివర్ణము.
అలసః పాదరోగే స్యాత్క్రియామందే౽న్యమాంతరే, అలసా హంసపద్యాం చ	అలసః—(పు) పాదరోగము, (బోదకాలు) (త్రి) పనియం దాలసించువాఁడు, వృక్షవిశేషము, (స్త్రీ) హంసపాది చెట్టు.
రభసో వేగహర్షయోః. ౧౫	రభసః—(పు) వేగము, సంతోషము.
పనసః కంటకిఫలే కంటకే కపిరుగ్భిదోః,	పనసః—(పు) పనసచెట్టు, ముల్లు, ఒకానొక వానరుఁడు, రోగభేదము.
సురసస్స్యాత్సుమధురేపర్ణాసే సురసాపి చ. ౧౬.	సురసః—(త్రి) మధురమైనది, (స్త్రీ) నల్లగగ్గెరచెట్టు.

సారసః పక్షిభేదేంద్వో స్సారసం సరసీరుహే,	సారసః—(పు) బెగ్గురుపక్షి, చంద్రుఁడు, (న) పద్మము.
శ్రీవాసో వృక్షధూపే స్యా త్పంకజే పీతవాససి. ౧౭.	శ్రీవాసః—(పు) దేవదారుబంకతోఁ జేసిన ధూపద్రవ్యము, పద్మము, విష్ణువు.
సాహసం తు బలాత్కార కృతకార్యే దమేఽపి చ,	సాహసం—(న) తెగువ, దండోపాయము
వాహసో జలనిర్యాణేఽజగ రే సునిషణ్ణకే. ౧౮.	వాహసః—(పు) తూముకాలువ, కొండచిలువ, చెంచలికూర.
లాలసో లాలసాపి స్యాద్యా చ్ఞాతృష్ణాతిరేకయోః; ఔత్సుక్యే చ	లాలసః / లాలసా (ప్స) యాచన, అత్యాశ, ఉత్సాహము.
సమాసస్తుసంక్షేపేచసమర్థనే.	సమాసః—క్లుప్తముగాఁ జేయుట, సమర్థించుట.
కీకసః క్రిమిజాతౌ స్యాదస్థ్ని కీకసమిష్యతే,	కీకసః—(పు) నులిపురుగు, (న) ఎముక.
పాయసం పరమాన్నే స్యా చ్ఛ్రీవాసేఽపి చ పాయ సః. ౨౦.	పాయసం—(న) పరమాన్నము, (పు) అందుగుబంకతోఁ జేసిన ధూపద్రవ్యము.
వాయసో నాళిజంఘే స్యా చ్ఛ్రీవాసేచాగురుద్రుమే, కాకోదుంబరికాయాం చ కాకమాచ్యాంచ వాయసీ. ౨౧.	వాయసః—(పు) కాకి, ధూపద్రవ్యము, అగరుచెట్టు, వాయసీ (స్త్రీ) కాకిమేడిచెట్టు, కామంచిచెట్టు.
మానసం సరసి స్వాంతేఽ	మానసం—(న) మానససరస్సు, మనస్సు.
ప్యాశ్వాసో నిర్వృతౌ మతః, ఆఖ్యాయికాపరచ్ఛేదేఽ	ఆశ్వాసః—(పు) సుఖము, ప్రబంధమునందలి భాగము.
ప్యభ్యాసోఽభ్యసనేఽంతికే.	అభ్యాసః—(పు) పరిచయము, సమీపము.
ఉచ్ఛ్వాసః ప్రాణనాశ్వాసగ ద్యబంధగుణాంతరే,	ఉచ్ఛ్వాసః—(పు) బ్రదుకుట, ఊపిడించుట, ఆఖ్యాయిక పరిచ్ఛేదము.
ఇష్వాసో ధన్విధనుషో	ఇష్వాసః—(పు) ధనుర్ధరుఁడు. ధనువు.

విలాసో భావలీలయోః. ౨౩.	విలాసః—(పు) అభిప్రాయము, శృంగార చేష్టావిశేషము.
వీతంసో బంధనోపాయే మృగాణాం పక్షిణామపి, తేషామపి చ విశ్వాసహేతోః ప్రావరణే స్మృతః ౨౪.	వీతంసః—(పు) పశుపక్ష్యాదులఁబట్టెడు వల, బోను.
ఉత్తంసః కర్ణపూరే స్యాచ్ఛేఖరే చ వతంసవత్,	ఉత్తంసః—(పు) (వతంసశబ్దమువలె) కర్ణాభరణము, కిరీటము.
బీభత్సో వికృతే క్రూరేఽప్యర్జునే చ ఘృణాత్మని. ౨౫	బీభత్సః—(పు) వికృతరూపముగలవాఁడు, ఘాతుకుఁడు, అర్జునుఁడు, దయాశాలి.
విద్వానాత్మవిది ప్రాజ్ఞే పండితే చాభిధేయవత్,	విద్వాన్—(త్రి) బ్రహ్మజ్ఞాని, మిగులఁ దెలిసినవాఁడు, పండితుఁడు.
భూయాన్ బహుతరార్థే స్యాత్పునరర్థే త్వదోఽవ్యయం. ౨౬.	భూయాన్—(త్రి) అధికము, (అవ్య) మరల.
జ్యాయాన్ వృద్ధే చ శస్తే చ	జ్యాయాన్—(త్రి) వృద్ధుఁడు, శ్రేష్ఠమైనది.
హవిర్హోతవ్యసర్పిషోః,	హవిః—(న) హోమద్రవ్యము, నేయి.
రేఫాస్స్యురధమే క్రూరే కృపణేఽపి చ కథ్యతే.	రేఫాః—(త్రి) నీచుఁడు, ఘాతుకుఁడు, లోభి.
వేధా విధౌ బుధే విష్ణౌ	వేధాః—(పు) బ్రహ్మ, విద్వాంసుఁడు, విష్ణువు.
ఆగః పాపాపరాధయోః,	ఆగః—(న) దోషము, నేరము.
వర్చో దీప్తౌ పురీషే చ వర్చో రూపేఽపి చ క్వచిత్.	వర్చః—(న) ప్రకాశము, మలము, (పు) రూపము.
ఛందః పద్యే చ వేదే చ స్వైరాచారాభిలాషయోః	ఛందః—(న) పద్యము, వేదము, స్వేచ్ఛగాఁ దిరుగుట, ఇచ్ఛ.
ఏనోఽపరాధే కలుషే	ఏనః—(న) నేరము, పాపము.
మనశ్చిత్తమనీషయోః. ౨౭.	మనః—(న) చిత్తము, బుద్ధి.

రోదశ్చ రోదసీ చాపి దివి భూమౌ పృథక్ పృథక్ సహ ప్రయోగేఽప్యన యో రోదస్యాదపిరోద సీ. ౩౦.	రోదః } రోదసీ } (న, స్త్రీ) ఆకాశము, భూమి, భూమ్యాకాశములు.
ఓజస్తేజసి ధాతూనామవష్టంభ ప్రకాశయోః, ఓజో బలే చ దీప్తౌ చ.	ఓజః—(న) ఎండ, ధాతుపుష్టి, వెలుతురు, బలము, కాంతి.
తేజో ధామ్ని పరాక్రమే. ౩౧. ప్రభావరేతసోశ్చా	తేజః—(న) ప్రకాశము, శౌర్యము, సామర్థ్యము, శుక్లము.
థ రజస్స్యాదార్తవే గుణే, రజః పరాగే రేణౌ చ రజ వత్సరికీర్తితం. ౩౨.	రజః—(న) (రజశ్శబ్దమువలె) స్త్రీలరజస్సు, రజోగుణము, పరాగము, పరాగ కణము.
వపుశ్చాకృతౌ దేహే	వపుః—(న) సుందరాకారము, శరీరము.
పయస్స్యాత్ క్షీరనీరయోః,	పయః—(న) పాలు, నీరు.
వయః పక్షిణి బాల్యాదౌ వయో యావనమాత్రకే	వయః—(న) పక్షి, ప్రాయము, యౌవనము.
శ్రేయస్తు మంగళే ధర్మే శ్రేయాన్ శస్తే తు వాచ్యవత్, శ్రేయసీ కరిపిప్పల్యామభయారాస్నయో రపి. ౩౪.	శ్రేయః—(న) శుభము, ధర్మము, (త్రి) ప్రశస్తమైనది, (స్త్రీ) గజపిప్పలి, కరక చెట్టు, సన్నరాష్టము.
స్రోతోఽంబువేగేంద్రియ యోః	స్రోతః—(న) ప్రవాహము, ఇంద్రియము
ఓకస్సద్మని చాశ్రయే,	ఓకః—(న) గృహము, ఆధారము.
శిరః ప్రధానే సేనాగ్రభాగ మస్తకయోరపి. ౩౫.	శిరః—(న) ముఖ్యము, సేనముందటిభాగము, తల.
తపశ్చాంద్రాయణాదౌ స్యాద్ధర్మే లోకాంతరేఽపి చ,	తపః—(న) చాంద్రాయణాది వ్రతము, ధర్మము, తపోలోకము.
తపా మాఘే చ శిశిరే,	తపాః—(పు) మాఘమాసము, శిశిర

	ర్తువు.
సరస్తోయతటాకయోః. ౩౯.	సరః—(న) జలము,మడుగు.
ఉషః ప్రభాతే సంధ్యాయా	ఉషః—(న) ప్రాతఃకాలము, సాయంకాలము.
మురశ్శ్రేష్ఠే చ వక్షసి,	ఉరః—(న) శ్రేష్ఠము, ఱొమ్ము.
తమో౽న్ధకారే స్వర్భానౌ తమశ్శోకే గుణాంతరే.	తమః—(న) చీఁకటి, రాహుగ్రహము, దుఃఖము, తమోగుణము.
నభో వ్యోమ్ని నభా మేఘే శ్రావణే చ పతద్గ్రహే, ఘ్రాణే మృణాలసూత్రే చ వర్షాసు చ నభాః స్మృతః.	నభః—(న) ఆకాశము, (పు) మేఘము, శ్రావణమాసము, తమ్మపడగము, ముక్కు, బిసతంతువు, వర్షాకాలము.
తరో బలే చ వేగే చ	తరః—(న) బలము, వేగము.
రేతశ్శుక్రే చ పారదే,	రేతః—(న) వీర్యము, పాదరసము.
అర్చిర్మయూఖశిఖయో	అర్చిః—(న) కిరణము, అగ్నిజ్వాల.
ర్బర్హిః కుశహుతాశయోః.	బర్హిః—(న్న) దర్భ, (పు) అగ్ని.
సహో బలే జ్యోతిషి మార్గశీర్షహేమంతయో శ్చాపి సహాః ప్రదిష్టః,	సహః—(న) బలము, తేజము, (పు) మార్గశీర్షమాసము, హేమంతర్తువు.
రహో౽పి గుహ్యే సురతే ౽పి తత్త్వే	రహః—(న) ఏకాంతము, సురతము, యథార్థము.
మహో భవేదుత్సవ తేజసో శ్చ. ౪౦.	మహః—(న) ఉత్సవము, ప్రకాశము.
జ్యోతిః ప్రకాశే దృశి తారకాయాం జ్యోతిర్దినేశానలయోరపి స్యాత్,	జ్యోతిః—(న) ప్రకాశము, నేత్రము, నక్షత్రము, (పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని.
ధనుః ప్రియాలద్రుమరాశిభేదయోశ్శరాసనే చాపి ధనుర్ధనుర్ధరే. ౪౧.	ధనుః—(పు) మోరటిచెట్టు, (న) ధనూరాశి, ధనువు, (త్రి) విలుకాఁడు.
ఆశీరుక్తా హితాశంసాపవనాశనదంష్ట్రయోః,	ఆశీః—(స్త్రీ) హితముకోరుట, (ఆశీర్వాదము) పాముకోఱ.

రాక్షసీతి చ దంష్ట్రాయాం రాక్షసీ రక్షసస్త్రియాం,

రాక్షసీ—(స్త్రీ) కోఱ, రక్కసి.

తామసీతి చ దుర్గాయాం తామసో భుజగే ఖలే,

తామసీ—(స్త్రీ) పార్వతి, తామసః (పు) పాము, దుర్మార్గుఁడు.

పుక్కసీ కాలికానీల్యోః పుక్కసశ్శ్వపచేఽధమే.

పుక్కసీ—(స్త్రీ) పార్వతి, నీలిచెట్టు, పుక్కసః (పు) చండాలుఁడు, నీచుఁడు.

అథ సాంత శ్చతుర్వర్ణః.

సాంత చతుర్వర్ణము.

భవేద్ఘనరసస్సాంద్ర నిర్యాసే మోరటేఽప్సు చ, కర్పూరే పీలుపర్ణ్యాం చ సమ్యక్సిద్ధరసేఽపి చ. ౨౨.

ఘనరసః— (పు) చిక్కనిబంక, మజ్జిగ, జలము, కర్పూరము, దొండచెట్టు, బాగుగా సిద్ధమైనరసము.

సర్వరసస్స్మృతో వాద్యభాండభేదే చ ధూనకే,

సర్వరసః— (పు) వీణాభేదము, సర్జరసము.

స్మృతం తామరసం పద్మే తామ్రకాంచనయోరపి.

తామరసం—(న) పద్మము, రాగి, బంగారము.

సిద్ధరసో రసే వ్యాడిప్రభృతిష్వపి దృశ్యతే,

సిద్ధరసః—(పు) పాదరసము, వ్యాడిమున్నగు రససిద్ధిగలవారు.

మహారసస్స్యాత్ఖర్జూరే కోశకారకశేరుణోః. ౨౩.

మహారసః—(పు) ఖర్జూరపుఁజెట్టు, ఒకవిధమగు చెఱకు, తుంగముస్తె.

రాసేరసస్తు రాసే స్యాద్రససిద్ధిబలావపి, షష్ఠిజాగరకే గోష్ఠ్యాం శృంగారపరిహాసయోః. ౨౪.

రాసేరసః—(పు) రాసక్రీడ, రసవాదమందు నైపుణ్యము, ప్రసవించిన నాఱవ రేయి, సభ, శృంగారరసము, ఎకసక్కెము.

శ్వశ్శ్రేయసం చ భద్రే స్యాత్పరానందే చ శర్మణి,

శ్వశ్శ్రేయసం—(న) శుభము, మోక్షము, సుఖము.

నిశ్శ్రేయసం చ కల్యాణే చంద్రచూడాపవర్గయోః.

నిశ్శ్రేయసం—(న) శుభము, (పు) శంకరుఁడు, (న) మోక్షము.

కుంభీనసో విషజ్వాలాకుల దృష్టిభుజంగమే, కుంభీనసీ

కుంభీనసః—(పు) విషజ్వాలలు గ్రక్కెడు పాము, కుంభీనసీ, (స్త్రీ) లవణాసురుని

జననాభ్యాం చ లవణాఖ్యస్య రక్షసః. ౪౯.	తల్లి.
మలీమసం తు మలినే పుష్ప కాసీసలోహయోః,	మలీమసం—(త్రి) మలినమైనది, (న) మైలతుత్తము, లోహము.
పౌర్ణమాసః పౌర్ణమాసీ యజ్ఞ పూర్ణిమయోః క్రమాత్. ౫౦.	పౌరమాసః } పౌర్ణమాసీ } —(పు) (స్త్రీ) (వరుసగా) యాగవిశేషము, పూర్ణిమ.
అధివాసో నివాసే చ సంస్కారే ధూపనాదిభిః,	అధివాసః—(పు) ఉనికి, ధూపాదులచేఁ బరిమళింపఁ జేయుట, ఆదిశబ్దముచే ధాన్యశయ్యాదులు.
చంద్రహాసో దశగ్రీవకరవాలేఽసిమాత్రకే. ౫౧.	చంద్రహాసః—(పు) రావణుని ఖడ్గము, ఖడ్గము.
విశ్వావసుస్స్యాద్గంధర్వ భేదే విశ్వావసుర్నిశి,	విశ్వావసుః—(పు) గంధర్వవిశేషము, (స్త్రీ) రాత్రి.
విభావసుర్దినమణౌ హారభేదే చ పావకే. ౫౨.	విభావసుః—(పు) సూర్యుఁడు, ముత్తెములదండ, అగ్ని.
పునర్వసుశ్చ వేదృక్షే కాత్యాయనమునావపి,	పునర్వసు—(పు) పునర్వసు నక్షత్రము, కాత్యాయనముని.
రాజహంసస్తు కాదంబే కలహంసే నృపోత్తమే. ౫౩.	రాజహంసః—(పు) ధూమ్రవర్ణములైన ముక్కు కాళ్లు ఱెక్కలుగల హంస, ఎఱ్ఱనైన కాళ్లు ముక్కుగల హంస, రాజశ్రేష్ఠుఁడు.
కలహంసస్తు కాదంబే రాజహంసే నృపోత్తమే,	కలహంసః—(పు) ధూమ్రవర్ణములైన ముక్కు కాళ్లు ఱెక్కలుగల హంస, ఎఱ్ఱనగు కాళ్లు ముక్కుగల హంస, రాజశ్రేష్ఠుఁడు.
అవధ్వంసః పరిత్యాగే నిందనేఽప్యవచూర్ణనే. ౫౪.	అవధ్వంసః—(పు) విడుచుట, నిందించుట, చూర్ణముచేయుట.
స్మృతా మధురసా ద్రాక్షా మూర్వికాదుగ్ధికాసు చ,	మధురసా—(స్త్రీ) ద్రాక్షలత, చాగచెట్టు, పిన్నపాలచెట్టు.

నీలంజసాప్సరోభేదే సరిద్భే దేఽపి విద్యుతి. ౫౫.	నీలంజసా—(స్త్రీ) నీలంజస యనువచ్చర, నదీవిశేషము, మెఱుపు
సుమేధాస్తు సుబుద్ధౌ స్యా జ్జ్యోతిష్మత్యామపీష్యతే,	సుమేధాః—(త్రి) మంచిబుద్ధిగలవాఁడు, (స్త్రీ) మాఁనేరుతీఁగ.
సుమనాః పుష్పమాలత్యో స్త్రిదశే కోవిదేఽపి చ.	సుమనాః—(స్త్రీ) పుష్పము, జాజితీఁగ, (పు) దేవత, విద్వాంసుఁడు.
ప్రచేతాస్తు మునౌ హృష్టే స్యా త్ప్రతీచీపతావపి,	ప్రచేతాః—(పు) ప్రచేతసముని, (త్రి) ఆనందించినవాఁడు, (పు) వరుణుఁడు.
విహాయాస్తు శకుంతే స్యా ద్విహాయస్సురవర్త్మని. ౫౭.	విహాయాః—(పు) పక్షి, (న్న) ఆకాశము.
త్రిస్రోతా జహ్నుకన్యా యాం త్రిస్రోతాస్సరిదంతరే,	త్రిస్రోతాః—(స్త్రీ) ఆకాశగంగ, నదీవిశేషము.
అగౌకాశ్చ నగౌకాశ్చ శరభే సింహపక్షిణోః. ౫౮.	అగౌకాః, నగౌకాః —(పు) శరభమృగము, సింహము, పక్షి. [అగ్ని.
ఉదర్చిరుత్ప్రభే వహ్నౌ	ఉదర్చిః—(పు) పైకెగయు జ్వాలలుగలది,
దివౌకాశ్చాతకే సురే,	దివౌకాః(పు) చాతకపక్షి, దేవత.
దీర్ఘాయుశ్శాల్మలౌ కాకే మార్కండేయేఽతిజీవిని. ౫౯.	దీర్ఘాయుః—(పు) బూరుగుచెట్టు, కాకి, మార్కండేయముని, (త్రి) చాల కాలము బ్రదుకువాఁడు.
సప్తార్చిః పావకే ప్రోక్తస్సప్తార్చిః క్రూరలోచనే,	సప్తార్చిః—(పు) అగ్ని, క్రూరమైన దృష్టి గలవాఁడు.
కనీయాననుజేఽత్యల్పే కనీయానతియూని చ. ౬౦.	కనీయాన్—(పు) తమ్ముఁడు, (త్రి) మిగులఁ జిన్నది, మిగుల వయస్సుగల వాఁడు.
వరీయానతియూని స్యాద్వరిష్ఠే శ్రేష్ఠయోగయోః,	వరీయాన్—(త్రి) మిగులఁ బ్రాయపు వాఁడు, మిగులశ్రేష్ఠుఁడు, (పు) పంచాంగయోగము.
సాధీయానతిబాఢే స్యాదతిసాధౌ చ వాచ్యవత్.	సాధీయాన్—(త్రి) మిగుల దృఢమైనది, మిగులమంచిది.

అథ సాంతః పంచవర్ణః.	సాంత పంచవర్ణము.
స్యాన్నభశ్చమసశ్చంద్రే చిత్రాపూపేంద్రజాలయోః	నభశ్చమసః—(పు) చంద్రుఁడు, భక్ష్యవిశేషము, ఇంద్రజాలము.
హింగునిర్యాస ఇత్యేష నింబే హింగురసేఽపి చ.	హింగునిర్యాసః—(పు) వేఁపచెట్టు, ఇంగువ.
దివ్యచక్షుస్సుగంధస్య భేదేఽంధే చ సులోచనే,	దివ్యచక్షుః—(పు) పరిమళవిశేషము, (త్రి) గ్రుడ్డివాఁడు, మంచికన్నులుగలవాఁడు.

అథ సాంత షడ్వర్ణః.	సాంత షడ్వర్ణము.
హిరణ్యరేతసం ప్రాహుర్దివాకరహావిర్భుజోః. ౬౩.	హిరణ్యరేతాః—(పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని.

అథ హాంతో ద్వివర్ణః	హాంత ద్వివర్ణము
సహో బలే సహా ముద్గపర్ణ్యాం చ నఖభేషజే, సహా దేవీకుమార్యోశ్చ సహః కాంతౌ సహా భువి. ౧.	సహః—(పు) బలము, (స్త్రీ) పిల్లిపెసరతీఁగ, నఖమను గంధద్రవ్యము, చాఁగచెట్టు, పిన్నగోరంటచెట్టు, (పు) తేజస్సు, (స్త్రీ) భూమి.
గ్రహోఽనుగ్రహనిర్బంధగ్రహణేషు రణోద్యమే సూర్యాదౌ పూతనాదౌ చ సైంహికేయోపరాగయోః. ౨	గ్రహః—(పు) రక్షించుకోరిక, చెఱ, స్వీకరించుట, యుద్ధప్రయత్నము, నవగ్రహములు, పూతమున్నగు బాలగ్రహములు, రాహువు, గ్రహణము.
వహాస్స్యాద్వృషభస్కంధదేశే గంధవహేఽపి చ,	వహః—(పు) ఎద్దుమూపురము, వాయువు.
బర్హం దళే కేకిపింఛే	బర్హం—(న) ఆకు, నెమిలిపురి.
గృహాః పత్న్యాం గృహే స్మృతాః. ౩.	గృహాః—(పు) (ని-బ.) భార్య, గృహము.
గ్రాహో గ్రహేఽవహారే చ	గ్రాహః—(పు) స్వీకరించుట, మొసలి.
నాహో బంధనకూటయోః,	నాహః—(పు) కట్టుట, కపటము.
స్నేహస్తైలాదికరసద్రవ్యే	స్నేహః—(పు) చమురు, చెలిమి.

స్యాత్స్నుహ్యాదేఽపి చ. ర.	
ప్రోహో నిపుణతర్కే స్యా త్పోరిహో హస్త్యంఘ్రి పర్వణోః,	ప్రోహః—(పు) నేర్పరి, ఊహ, ఏనుఁగు కాలు, గనుపు.
మోహమిచ్ఛంతి మూర్ఛా యామవిద్యాయాం చ సూరయః. ౫.	మోహః—(పు) మూర్ఛ, అజ్ఞానము.
లోహస్తు శస్త్రకే లోహం జోంగకే సర్వతైజసే,	లోహః—(పు) ఇనుము, (న) అగరు, పంచలోహములు.
వ్యూహస్తు బలవిన్యాసే నిర్మాణే బృందతర్కయోః. ౬.	వ్యూహః—(పు) సైన్యమును వ్యూహములుగా నేర్పఱచుట, నిర్మించుట, సమూహము, ఊహ.
సింహః కంఠీరవే రాశౌ సత్తమే చోత్తరస్థితః, సింహీ తుద్రా బృహత్యోస్స్యా ద్వాసకే రాహుమాతరి.	సింహః—(పు) సింహము, సింహరాశి, (ఉత్తరపదమైనచో) శ్రేష్ఠము, సింహీ (స్త్రీ) వాకుడుచెట్టు, ములకచెట్టు, అడ్డసరపుఁజెట్టు, రాహువుతల్లి.
బహుస్స్యాద్విపులే త్ర్యాది సంఖ్యాస్వప్యభిధేయవత్,	బహుః—(త్రి) విస్తారమైనది, మూఁడు మొదలగు సంఖ్య.
అహిర్వృత్రాసురే సర్పేఽ పీహా తూద్యమవాంఛ యోః. ౭.	అహిః—(పు) వృత్రాసురుఁడు, పాము. ఈహా—(స్త్రీ) ప్రయత్నము, కోరిక.
గుహా తు గహ్వరే సింహ పుచ్ఛ్యాం స్కందే గుహో మతః,	గుహా—(స్త్రీ) కొండబిలము, నక్కతోఁక, పొన్నచెట్టు, (పు) కుమారస్వామి.
వాహా భుజాయాం వాహస్తు మానభేదేవృషేహయే. ౮.	వాహా—(స్త్రీ) భుజము, (పు) రెంకుకుంచములకొలఁత, ఎద్దు, గుఱ్ఱము.
మహీ భూమౌ మహా మహీ నద్యాం మహ ఉత్సవతేజసోః,	మహీ—(స్త్రీ) భూమి, మాలవదేశము నందలి యొకనది, మహః, (పు) ఉత్సవము, ప్రకాశము.
కుహూస్స్యాత్కోకిలారావ	కుహూః—(స్త్రీ) కోకిలధ్వని, చంద్రకళా

వష్టేందుకలదర్శయోః. — రహితమగు నమావాస్య.

అథ హాంత స్త్రీవర్ణః. — హాంత త్రివర్ణము.

పటహాస్తు సమారంభ ఆనకే పటహాం మతం, — పటహః—(పు) ఆరంభము, (న) తప్పెట.

కలహః ఖడ్గకోశే స్యాద్భండనే యుద్ధరాధయోః. — కలహః—(పు) కత్తియొఱ, వివాదము, యుద్ధము, శోభ.

ప్రగ్రహస్తు తులాసూత్రే బంద్యాంనియమనే భుజే, హయాదిరశ్మౌ రశ్మౌ చ సువర్ణే హరిపాదపే. — ప్రగ్రహః—(పు) తక్కెడత్రాడు, కారాగృహము, నియమించుట, భుజము, కళ్లెపుత్రాడు మొదలగునవి, పగ్గము, బంగారము, మ్రానిపసుపు.

నిగ్రహో భర్త్సనే ప్రోక్తో మర్యాదాయాంచబంధనే, — నిగ్రహః—(పు) బెదరించుట, హద్దు, చెఱ.

విగ్రహస్సమరే కాయే విస్తారప్రవిభాగయోః. ౧౩. — విగ్రహః—(పు) యుద్ధము, శరీరము, విస్తారము, విభాగము.

సంగ్రహో బృహదుత్తుంగే ముష్టిసంక్షేపయోరపి, — సంగ్రాహః—(పు) మిగుల నౌన్నత్యము, పిడికిలి, పిడికిటఁబట్టుట.

ఆగ్రహోఽనుగ్రహాసక్త్యోరాక్రమేగ్రహణేఽపి చ. — ఆగ్రహః—(పు) రక్షించుట, ఆసక్తి,ఆక్రమించుట, స్వీకరించుట.

నవాహస్స్యాన్నవదినే నవాహః ప్రతిపత్తిథౌ, — నవాహః—(పు) క్రొత్తదినము, పాడ్యమి.

ప్రవాహో వ్యవహారే స్యాదపి స్రోతసి వారిణః. ౧౪. — ప్రవాహః—(పు) వ్యవహారము, వెల్లువ.

కటాహో ఘృతతైలాదిపాకపాత్రే చ ఖర్పరే, కటాహః కూర్మపృష్ఠేచ స్తూపే చ మహిషీశిశౌ. ౧౫. — కటాహః—(పు) నూనె మొదలగునవి కాఁచెడిపాత్రము, గాబు, తాఁబేటి వెన్నుచిప్ప, దిబ్బ, కొమ్ములు మొలచుచున్న గేదెదూడ.

ఉత్సాహస్తూద్యమే సూత్రేఽ — ఉత్సాహః—(పు) ప్రయత్నము,దారము.

ప్యారోహో దైర్ఘ్యమానయోః, ఆరోహణే నితం — ఆరోహః—(పు) పొడవు, పరిమాణవిశేషము, ఎక్కుట, కటిప్రదేశము,

జే చ సముచ్ఛ్రియ నిపా
దినోః. ౧౭.
నిర్యూహశ్శేఖరే ద్వారే
నిర్యాసే నాగదంతకే,
విదేహో దేహశూన్యే స్యా
ద్విదేహో మిథిలే స్మృతః.
నిరూహో వస్తిభేదే స్యాత్త
ర్కనిశ్చితయోరపి,
దాత్యూహః కాలకంఠే స్యా
ద్దాత్యూహశ్చాతకేఽపిచ.
అత్యూహా నీలికాయాం స్యా
దత్యూహశ్చిత్రమేఖలే,
సువహా సల్లకీగోధాపదీశేఫా
లికాసు చ. ౨౧. ఏలా
పర్ణ్యాం చ సువహా వల్లకీ
రాస్నయోరపి, సమ్యగ్వ
హేతు సువహో వాచ్య
వత్సముదాహృతః. ౨౨.
వైదేహీ రోచనీసీతావణిక్
స్త్రీపిప్పలీషు చ,
వారాహీ మాతృభేదే స్యా
ద్వృష్టినామౌషధేఽపి చ.

ఔన్నత్యము, మోపటివాఁడు.
నిర్యూహః—(పు) సిగదండ, ద్వారము, మ్రానిబంక, నాగవాసము.
విదేహః—(త్రి) దేహములేనివాఁడు, విదేహదేశము.
నిరూహః—(పు) నిరూహవస్తి(ఎనిమా,) ఊహ, నిశ్చయము.
దాత్యూహః—(పు) నీరుకాకి, గుండంగి పిట్ట, వానకోయిల.
అత్యూహా—(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, నెమిలి.
సువహా—(స్త్రీ) అందుగుచెట్టు, ఉడుముపాదపుచెట్టు, నల్లవావిలిచెట్టు, శారేలకిచెట్టు, వీణె, సర్పాక్షీచెట్టు, (త్రి) బాగుగ మోయఁదగినది.
వైదేహీ—(స్త్రీ) గోరోజనము, సీతాదేవి, వైశ్యస్త్రీ, పిప్పలితీఁగ.
వారాహీ—(స్త్రీ) సప్తమాతృకలలో నొకతె, పాఁటితీఁగ.

అథ హాంత శ్చతుర్వర్ణః

అవగ్రహ ఇతి ఖ్యాతో వృష్టి
రోధే గజాలికే, స్వతంత్ర
తానిషేధేఽపి ప్రతిబంధే
ఽప్యవగ్రహః. ౨౩.
ప్రతిగ్రహస్స్వీకరణే సైన్య
పృష్ఠే పతద్గ్రహే, ద్విజే

హాంత చతుర్వర్ణము.

అవగ్రహః—(పు) వానలేమి, ఏనుఁగు నొసలు, స్వతంత్రములేమి, అడ్డపాటు.
ప్రతిగ్రహః—(పు) తీసికొనుట, సేనకు వెనుకటిబలము, ఉమ్మివేయుపాత్రము,

భోజ్య విధివద్దేయే తద్గ్రాహే చ గ్రహాంతరే. ౨౭.	దానద్రవ్యము, దానముగ్రహించుట, గ్రహవిశేషము.
పరిగ్రహః పరిజనే పత్న్యాం స్వీకారమూలయోః, శాపే	పరిగ్రహః—(పు) పరివారము, భార్య, స్వీకరించుట, మొదలు, శాపము.
ఽప్యుపగ్రహో బంద్యాముపయోగేఽనుకూలనే. ౨౮.	ఉపగ్రహః—(పు) చెఱసాల, ఉపయోగము, అనుకూలించుట.
అభిగ్రహోఽభియోగేఽభిగ్రహణే గౌరవేఽపి చ,	అభిగ్రహః—(పు) యుద్ధమున నెదుర్కొనుట, ఎదుర్కొని యాక్రమించుట, గౌరవము.
పరిబర్హస్తు రాజార్హవస్తున్యపి పరిచ్ఛదే. ౨౯.	పరిబర్హః—(పు) రాజయోగ్యమగు పదార్థము, పరివారము.
పితామహో విరించౌ స్యాత్తాతస్య జనకేఽపి చ,	పితామహః—(పు) బ్రహ్మ, తండ్రితండ్రి.
తమోఽపహస్సహస్రాంశుమృగాంకజినవహ్నిషు.	తమోఽపహః—(పు) సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, బుద్ధదేవుఁడు, అగ్నిహోత్రుఁడు.
ఉపనాహో వ్రణాలేపపండే వీణానిబంధనే,	ఉపనాహః—(పు) వ్రణములకుఁ బూయు మందు, వీణతీఁగెలుచుట్టెడి బిరడా.
పరీవాహో జలోచ్ఛ్వాసే మహీభృద్యోగ్యవస్తుని.	పరీవాహః—(పు) తటాకాదులనుండి నీరు పోవుటకు ఱాతితోఁ గట్టినమార్గము, రాజయోగ్యమగు వస్తువు.
తనూరుహం గరుల్లోమ్నో	తనూరుహం—(న) ఱెక్క, వెండ్రుక.
ర్వరారోహా కటావపి, వరారోహస్తు కథితో హస్త్యారోహావరోహయోః.	వరారోహా—(సీ) కటిప్రదేశము, (పు) మావటీఁడు, దిగుట.
అవరోహోఽవతరణే తరోరంగే లతోద్గమే,	అవరోహః—(పు) దిగుట, చెట్టు, ఊడ, లతాంకురము.
అశ్వారోహాశ్వగంధాయామశ్వారోహోఽశ్వవారకే. ౩౦.	అశ్వారోహా—(సీ) పెన్నేరుగడ్డ, (పు) గుఱ్ఱపురౌతు.
మహాసహా మాషపర్ణ్యాం	మహాసహా—(సీ) కాలుమినుపచెట్టు,

మమ్లానకుసుమేఽపి చ,	పెద్దగోరంటచెట్టు.
గంధవహో తు నాసాయాం వాయౌ గంధవహో మతః. ౩౧.	గంధవహః—(స్త్రీ) ముక్కు, (పు) వాయువు.
భవేద్దేవసహాభిఖ్యా సూతే దండోత్పలౌషధే,	దేవసహా—(స్త్రీ) పాదరసము, సహదేవి చెట్టు.

అథ హాంతః పంచవర్ణః.	హాంత పంచవర్ణము.
ప్రపితామహ ఇత్యేష విధౌ పితృపితామహే. ౩౨.	ప్రపితామహః—(పు) బ్రహ్మ, ముత్తాత.

శ్లో. షాంతాస్స్యుర్యద్యపి క్షాంతా వర్ణానామనురోధతః,
పృథక్క్రమేణ కథ్యంతే తథాప్యేతే సమన్వయాత్.

తా. వర్ణసంయోగమువలన క్షాంతశబ్దములు షాంతశబ్దములే యైనను వర్ణక్రమము ననుసరించి వేఱుగ జెప్పఁబడుచున్నవి.

అథ క్షాంతో ద్వివర్ణః.	క్షాంత ద్వివర్ణము.
అక్షః కర్షే తుషే చక్రే శకటవ్యవహారయోః, ఆత్మజ్ఞే పాశకే చాక్షం తుత్థసౌవర్చలేఽంద్రియే. ౧.	అక్షః—(పు) పదియాఱు మాషముల యెత్తు, తాండ్రచెట్టు, బండికన్ను, బండి, వ్యవహారము, బ్రహ్మజ్ఞాని, పాచిక, (న) మైలతుత్తము, సౌవర్చలవణము, ఇంద్రియము.
ఋక్షోఽద్రిభేదే భల్లూకే శోణకే కృతవేధనే, ఋక్ష ముక్తం చ నక్షత్రే	ఋక్షః—(పు) ఋక్షపర్వతము, ఎలుగుబంటు, దుండిగపుఁజెట్టు, (త్రి) గ్రుచ్చఁబడినది, (న) నక్షత్రము.
యక్షశ్శ్రీదే చ గుహ్యకే.	యక్షః—(పు) కుబేరుఁడు, దేవయోని విశేషము.

దక్షః పటౌ హరవృషే తామ్రచూడే ప్రజాపతౌ, ముని భేదే ద్రుమే వహ్నౌ దక్షా భువి స్మృతా,

దక్షః—(త్రి) సమర్థము, (పు) శంకరుని వాహనము, కోడి, దక్షప్రజాపతి, దక్షముని, వృక్షభేదము, అగ్ని, (స్త్రీ) భూమి.

పక్షో మాసార్ధకే పార్శ్వే గ్రహే సాధ్యవిరోధయోః, పక్షశ్చాపరతో బృందే బలే సఖిసహాయయోః. ౪. పతత్రే చుల్లి రంధ్రే చ దేహాంగే రాజకుంజరే,

పక్షః—(పు) మాసములోసగము, ప్రక్క, గ్రహము, తర్కవిషయ సాధ్యము, విరోధము,(ఉత్తరపదమైనచో) సమూహము, బలము, చెలికాఁడు, సహాయుఁడు, ఱెక్క, పొయ్యినోరు, దేహపార్శ్వము, అంబారియేనుఁగు.

లక్షం శరవ్యే సంఖ్యాయాం లక్షం ఛద్మని కథ్యతే. ౫.

లక్షం—(న) గుఱి, (స్త్రీ)లక్షసంఖ్య, (న) మిష.

ప్లక్షో ద్వీపవిశేషే స్యాత్పర్కటీగర్దభాండయోః, పిప్పలే ద్వారపార్శ్వే చ గృహస్య పరికీర్తితః. ౬.

ప్లక్షః—(పు) ప్లక్షద్వీపము, జువ్విచెట్టు, కలుజువ్విచెట్టు, రావిచెట్టు, గుమ్మము, ప్రక్క.

న్యక్షః పరశురామే స్యాన్న్యక్షః కృత్స్ననికృష్టయోః

న్యక్షః—(పు) పరశురాముఁడు, (త్రి) సమగ్రమైనది, నీచమైనది.

చోక్షో గీతే శుచౌ దక్షే తథాతీక్ష్ణమనోజ్ఞయోః.

చోక్షః—(పు) గానము చేయఁబడినది, పవిత్రమైనది, సమర్థమైనది, తీవ్రమైనది, రమ్యమైనది.

ధ్వాంక్షస్తు కాకబకయోస్తర్కుకే భిక్షుకే గృహే. ధ్వాంక్షీ కకోలికాయాం స్యాత్

ధ్వాంక్షః—(పు) కాకి, కొంగ, రాటపుఁగదురు, యాచకుడు, గృహము ధ్వాంక్షీ (స్త్రీ) తక్కోలపుఁజెట్టు.

కక్షో దోర్మూలకచ్ఛయోః. ౭. సైరిభే చ తృణే కక్షః శుష్కకానన వీరుధోః. కక్షా గ్రాహిణికా కాంచీ

కక్షః—(పు) చంక, జలప్రాయమగుతావు. కాలుదున్నపోతు, గడ్డి, ఎండిన యడవి, పొద, (స్త్రీ) తీటకసింద చెట్టు, మొలనూలు, ముంగిటిచావడి, ఏనుఁగును గట్టు

ప్రకోష్ఠ గజరజ్జుషు. ౯.
స్పర్ధాపదే పరీధానపశ్చా
దంచలపల్లవే, రథభాగేఽ
పి కక్షా స్యా

త్రాడు, వివాదస్థానము, కట్టుబట్టయొక్క వెనుకపింజ, రథమునందలి యంతస్తు.

ద్వీక్షం విస్మయదృశ్యయోః.

వీక్షం—(త్రి) ఆశ్చర్యము, చూడఁదగినది.

మోక్షో ముష్కకవృక్షే
స్యాదపవర్గే చ మోచనే,

మోక్షః—(పు) మొక్కపుఁజెట్టు, ముక్తి, విడుచుట.

రూక్షః పాదపజాతౌ స్యా
ద్రూక్షోఽప్రేమణ్యచిక్కణే. ౧౧.

రూక్షః—(పు) వృక్షము, (త్రి) ప్రేమలేనిది, కఱకైనది.

భిక్షా భృతౌ చ యాచ్ఞా
యాం సేవాభిక్షితవస్తు
నోః.

భిక్షా—(స్త్రీ) కూలి, యాచన, సేవ, యాచించిన వస్తువు.

ప్రేక్షా నృత్యేక్షణే బుద్ధౌ
రక్షా రక్షణలాక్షయోః. ౧౨.

ప్రేక్షా—(స్త్రీ) నాట్యముఁజూచుట, బుద్ధి.
రక్షా—(స్త్రీ) రక్షించుట, లక్క.

అథ క్షాంత త్రివర్గః.

క్షాంత త్రివర్గము.

అధ్యక్షోఽధికృతే ప్రోక్తః
ప్రత్యక్షేఽధ్యక్షమిష్యతే,

అధ్యక్షః—(పు) అధికారి, (త్రి) దృగ్గోచరమైనది.

గోరక్షో నాగరంగే స్యాద్గ
వాంచ పరిరక్షకే. ౧౩.

గోరక్షః—(పు) నారింజచెట్టు, గోవుల రక్షించువాఁడు.

ఆరక్షం రక్షణీయే స్యాచ్ఛీ
మర్మణి దంతినాం,

ఆరక్షం—(త్రి) రక్షింపఁదగినది, ఏనుఁగు కుంభముల సంధి.

రక్తాక్షః కాసరే క్రూరే పా
రావతచకోరయోః. ౧౪.

రక్తాక్షః—(పు) దున్నపోతు, ఘాతుకుఁడు, పావురము, చకోరపక్షి.

సమీక్షా గ్రంథభేదే స్యా
త్తత్త్వబుద్ధౌ నిభాలనే,

సమీక్షా—(స్త్రీ) మీమాంసశాస్త్రము, యథార్థజ్ఞానము, బుద్ధి, చూచుట.

ఉత్ప్రేక్షాఽనవధానే స్యా
త్కావ్యాలంకరణేఽపి
చ. ౧౫.

ఉత్ప్రేక్షా—(స్త్రీ) ఏమఱుపాటు, ఉత్ప్రేక్షాలంకారము.

మృగాక్షీ చేంద్రవారుణ్యాం మృగనేత్రా త్రియామయోః,	మృగాక్షీ—(స్త్రీ) పెద్దపాపరచెట్టు, లేడికన్నులవంటి కన్నులుగలస్త్రీ, రాత్రి.
గవాక్షీ శక్రవారుణ్యాం గవాక్షో జాలకే కపౌ.	గవాక్షీ—(స్త్రీ) పెద్దపాపరచెట్టు, గవాక్షః, (పు) కిటికీ, గవాక్షుఁడను వానరుఁడు.

అథ క్షాంత శ్చతుర్వర్ణః.	క్షాంత చతుర్వర్ణము.
వీరవృక్షస్తు భల్లాతకకుభద్రుమయోరపి,	వీరవృక్షః—(పు) జీడిచెట్టు, మద్దిచెట్టు.
రాజవృక్షః ప్రియాలే స్యాత్సువర్ణకతరావపి. ౧౭.	రాజవృక్షః—(పు) మోరటిచెట్టు. రేలచెట్టు.
దేవవృక్షస్సప్తపర్ణే మందారాదిషు గుగ్గులే,	దేవవృక్షః—(పు) ఏడాకు లరఁటిచెట్టు, దేవతావృక్ష పంచకము, గుగ్గిలపుఁజెట్టు.
భూతవృక్షస్తు శాఖోటే తథా శ్యోనాకపాదపే. ౧౮.	భూతవృక్షః—(పు) తాండ్రచెట్టు, దుండిగపుఁజెట్టు.
విశాలాక్షో హరే తార్క్ష్యే విశాలాక్షీ వరస్త్రియాం,	విశాలాక్షః—(పు) శివుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, విశాలాక్షీ, (స్త్రీ) ఉత్తమస్త్రీ,
సకటాక్షో ధవద్రౌ స్యాత్కటాక్షసహితేఽపి చ. ౧౯.	సకటాక్షః—(పు) ఉమ్మెత్తచెట్టు, (త్రి) క్రేఁగంటిచూపుగలది.

ఇతి శ్రీసకలవైద్యరాజచక్రముక్తాశేఖరస్యగద్యపద్యవిద్యానిధేః శ్రీమహేశ్వరస్యకృతౌ విశ్వప్రకాశే అనేకార్థశబ్దపరిచ్ఛేదః ప్రథమః.

ఇట్లు విశ్వప్రకాశమునందలి యనేకార్థశబ్దములుగల మొదటిపరిచ్ఛేదము ముగిసినది.

అథావ్యయపరిచ్ఛేదః

శ్లో. అథావ్యయాని వక్ష్యంతే వ్యక్తం పూర్వాక్షరక్రమాత్,
అకారాదికమప్యస్తి నాధికం పూర్వతోఽపి చ.

తా. ఇటఁ బూర్వము పాటించిన యంత్యాక్షరాది నియమములఁ బాటించి నానార్థావ్యయములు చెప్పఁబడుచున్నవి. అకారాది స్వరావ్యయములు మాత్రమే యీపరిచ్ఛేదమునఁ నధికముగఁ గలవు. అధిక నియమము లిందుఁ బాటింపఁబడలేదు.

అ స్యాదభావే స్వల్పార్థే విష్ణావేవ త్వనవ్యయం	అ—లేమి, కొంచెము, (పు) విష్ణువు.
ఆజ్ సీమాయామభివ్యాప్తౌ క్రియాయోగేష దర్థయోః. ౧.	ఆజ్—(ఉప) అద్దు, అంతట, క్రియోపసర్గము, కొంచెము.
ఆ ప్రగృహ్యః స్మృతౌ వాక్యే	ఆ—(ప్రగృహ్యసంజ్ఞకము) స్మరణము, వాక్యపూరణము. లేక పూర్వోక్త వాక్యసూచనము.
ఆః స్యాత్సంతాపకోపయోః,	ఆః—పీడ, కోపము.
ఇ ఖేదే పరుషోక్తౌ చ కామదేవే త్వనవ్యయం. ౨.	ఇ—దుఃఖము, క్రోధవాక్యము, (పు) మన్మథుఁడు.
ఈ దుఃఖభావనే కోపే లక్ష్మ్యామీ స్యాదనవ్యయం	ఈ—దుఃఖించుట, కోపము, (స్త్రీ) లక్ష్మి.
ఉ సంబుద్ధౌ రుషోక్తౌ చ శంభువాచీ త్వనవ్యయం. 3.	ఉ—పిలుచుట, క్రోధవాక్యము, (పు) శంకరుఁడు.
ఊ వాక్యారంభానుకంపారక్షాస్వపి చ దృశ్యతే,	ఊ—వాక్యారంభము, దయ, రక్షణము.
ఋ వాక్యే చాపి కుత్సాయాం దేవాంబాయా	ఋ—వాక్యము, నింద, (స్త్రీ) అదితి.

మనవ్యయం. ౪.

ఏ ఐ శబ్దౌ తు హే హైవత్ స్మృత్యామంత్రణ హూతిషు,
ఏ } ఐ } —(హే హై శబ్దముల వలె) స్మరించుట, వీడుకోలు, పిలుపు.

ఓఔ శబ్దౌ తు హో హౌవత్సంబుద్ధ్యాహ్వానయోర్మతౌ. ౫.
ఓ } ఔ } —(హో హౌ శబ్దములవలె) సంబోధనము, పిలుచుట.

అథ కాంతవర్ణః | కాంతవర్ణము

కు పాపే చేషదర్థే చ కుత్సాయాం చ నివారణే,
కు—పాపము, కొంచెము, నింద, నివారించుట.

మనాగల్పే చ మందే చ
మనాక్—కొంచెము, మెల్లన.

ధిఙ్నిర్భర్త్సననిందయోః ౧.
ధిక్—తిరస్కరించుట, నిందించుట.

అథ గాంతవర్ణః | గాంతవర్ణము

అంగ సంబోధనే హర్షే పునరర్థే చ కీర్తితం,
అంగ—సంబోధనము, సంతోషము, మఱల.

అథ చాంతవర్ణః | చాంత వర్ణము

తిర్యక్తిరోఽర్థే వక్రే చ విహంగాదౌ త్వనవ్యయం. ౧.
తిర్యక్—అడ్డము, వంకర, (త్రి) పశుపక్ష్యాదులు.

చాన్వాచయే సమాహారేఽప్యన్యోన్యార్థే సముచ్చయే, పక్షాంతరే తథా పాదపూరణేఽప్యవధారణే. ౨.
చ—అప్రధానము, సంక్షేపము, పరస్పరము, ఏకక్రియాన్వయము, సందిగ్ధసాధ్యాస్తుత్వము, పాదపూరణము, నిశ్చయము.

ప్రాక్ప్రభాతేఽప్యతీతే చ దిగ్దేశకాలతః స్మృతం, ప్రాగగ్రేఽపి చ పూర్వస్మిన్ భవే ప్రాగప్యవాం
ప్రాక్—ప్రాతఃకాలము, తూర్పుదిక్కు, తూర్పుదిక్కు, తూర్పుదేశము, పూర్వకాలము, ముందు, పూర్వజన్మము, మధ్యభాగము.

తరే. ౯.
ననుచ ప్రశ్నదుష్టోక్త్యో
స్సమ్యగ్బాధ ప్రశంసయోః,
కించారంభే చ సాకల్యే
హిరుజ్మధ్యవినార్థయోః ౧౦.

ననుచ—అడుగుట, విరోధవచనము.
సమ్యక్—అంగీకారము, స్తుతి.
కించ—ప్రారంభము, అంత.
హిరుక్—మధ్యము, వదలుట.

అథ ఞాంతవర్ణః.

నఞ భావే నిషేధే చ స్వరూపార్థేఽప్యతిక్రమే,
ఈషదర్థే చ సాదృశ్యే
తద్విరుద్ధతదన్యయోః.

ఞాంత వర్ణము.

నఞ్—లేదు, అడ్డగింత, స్వరూపము, అతిక్రమము, కొంచెము, సామ్యము, విరోధము, ఇతరము.

అథ ఠాంతవర్ణః.

సుష్ఠు ప్రశంసనేఽపి స్యాదత్యర్థేఽపి చ కథ్యతే,
అపష్ఠు నిరవద్యే స్యాచ్ఛోభనార్థేఽపి చ స్మృతం. ౧౨.

ఠాంత వర్ణము.

సుష్ఠు—మంచి, మిక్కిలి.
అపష్ఠు—యోగ్యమైనది, శుభము.

అథ ణాంతవర్ణః.

అంతరేణ పదం విద్యాద్వినామధ్యార్థయోరపి,

ణాంత వర్ణము.

అంతరేణ—వదలుట, మధ్యభాగము.

అథ తాంతవర్ణః.

తు పాదపూరణే భేదే సముచ్చయేఽవధారణే. ౧౩.
అస్తు స్యాదభ్యనుజ్ఞానేఽప్యసూయాపీడయోరపి,
కింస్విత్ప్రశ్నే వితర్కే చ
శశ్వత్పునస్సదార్థయోః. ౧౪.
పశ్చాత్ప్రతీచ్యాం చరమే
సాక్షాత్ప్రత్యక్షతుల్యయోః,
సకృత్సహైకవారే స్యా

తాంత వర్ణము.

తు—పాదపూరణము, విశేషము, ఏకక్రియాన్వయము, నిశ్చయము.
అస్తు—అంగీకారము, ఓర్వలేనితనము, పీడ.
కింస్విత్—ప్రశ్నము, ఊహ.
శశ్వత్—పలుమారు, ఎల్లప్పుడు.
పశ్చాత్—పడమటిదిక్కు, వెనుక.
సాక్షాత్—ఎదుట, సామ్యము.
సకృత్—కూడ, ఒకసారి.

దారాద్దూరసమీపయోః,	ఆరాత్—దూరము, సమీపము.
యావత్తావత్పరిచ్ఛేదే కార్త్స్న్యేఽవధిమానేఽవధారణే,	యావత్ తావత్ } అవధి, అంతయు, పరిమాణము, నిశ్చయము.
పురస్తాచ్ఛతుఃఘ్ష ప్రాచ్యాం పురార్థే ప్రథమేఽగ్రతః.	పురస్తాత్—తూర్పుదిక్కు, పూర్వకాలము, మొట్టమొదలు, ముందు.
ఉత ప్రశ్నే వితర్కే స్యాదుతాప్యర్థవికల్పయోః,	ఉత—అడుగుట, ఊహ, మఱియు, అవాంతర కల్పనము.
కిముతాతిశయే ప్రశ్నే వికల్పేచ ప్రయుజ్యతే. ౧౭.	కిముత—మిక్కిలి, అడుగుట, అవాంతర కల్పనము.
హంత హర్షే విషాదే చ వాక్యారంభానుకంపయోః,	హంత—సంతోషము, దుఃఖము, వాక్యారంభము, దయ.
స్వస్త్యాశీఃక్షేమపుణ్యాదౌ	స్వస్తి—ఆశీర్వాదము, శుభము, పుణ్యాదులు.
య (త) ద్వత్ప్రశ్న వితర్కయోః. ౧౮.	య (త) ద్వత్—అడుగుట, ఊహ.
బతామంత్రణసంతోష ఖేదానుక్రోశవిస్మయే,	బత—సంబోధనము, సంతోషము, దుఃఖము, దయ, అచ్చెరువు.
అహోబతానుకంపాయాం ఖేదే సంబోధనేఽపి చ.	అహోబత—దయ, దుఃఖము, పిలుచుట.
తత ఆదౌ పరిప్రశ్నే పంచమ్యర్థే కథాంతరే, ఆనంతర్యే	తతః—మొదలు, అడుగుట, అందువలన, మఱియొకకథ, తరువాత.
కుతః ప్రశ్నే పంచమ్యర్థే చ నిహ్నవే. ౨౦.	కుతః—అడుగుట, ఎందువలన, మోసపుమాట.
అతో భవేత్కారణాపదేశనిర్దేశయోరపి, పంచమ్యర్థే	అతః—హేతువు, మిష, చెప్పుట, అందువలన.
అంతతః ప్రోక్తం పంచమ్యర్థే చ శాసనే. ౨౧. సంభావనావయవయోరంతతః ప	అంతతః—అందువలన, ఆజ్ఞ, అభిప్రాయము, అవయవము.

దమివ్యతే,	
ఇతో యతశ్చ నియమే పంచ మ్యర్థ విభాగయోః. ౨౨	ఇతః } యతః } —నియమము, ఇందువలన, ఎందువలన, ఇక్కడ, ఎక్కడ.
ఇతి ప్రకరణే హేతౌ ప్రకాశాదిసమాప్తిషు, నిదర్శనే ప్రకారే స్యాదనుకర్షే చ సమ్మతం. ౨౩.	ఇతి—ప్రకరణము, కారణము, ప్రసిద్ధి, మొదలు, తుది, నిర్దేశము, విధము, ఆకర్షణము.
అతి శబ్దః ప్రశంసాయాం ప్రకర్షే లంఘనేఽప్యతి, నితాంతాసంప్రతి క్షేప వాచకేఽప్యేష దర్శితః.	అతి—(ఉప) స్తుతి, ఉత్కర్షము, దాటుట, అతిశయము, అతిక్రమించుట,
ప్రతి ప్రతినిధౌ వీప్సాలక్షణాదౌ ప్రయోగతః, మాత్రార్థే చాభిముఖ్యే చ ప్రతిదానాదిషు ప్రతి.	అతి—(ఉప) సదృశము, వ్యాపనేచ్ఛ, గుర్తు, ఆశబ్దమువలన విఘ్నాంగీకారాదులు, అల్పము, ఎదుర్కొనుట, వినిమయము.

అథ థాంతవర్ణః.

థాంత వర్ణము.

అథో అథ చ సంప్రశ్నే మంగళారంభయోరపి, అనంతరే చ కార్త్స్న్యే చ సంశయే చ ప్రకీర్తితః. ౨౬	అథో } అథ } అడుగుట, మంగళము, ప్రారంభము, తరువాత, సమస్తము, సందేహము.
యథా శబ్దస్తు నిర్దిష్టస్తుల్య యోగానుమానయోః,	యథా—సాదృశ్యము, ఊహ.
తథా స్యాన్నిశ్చయే పృష్ట ప్రతివాక్యే సముచ్చయే.	తథా—నిశ్చయము, ప్రత్యుత్తరము, సముచ్చయము.
ఉభౌ చోద్దేశనిర్దేశసాదృశ్యేషు ప్రకాశితౌ, కారకస్యోపపత్తౌ చ.	యథా } తథా } —ఉద్దేశించుట, నిశ్చయము, సామ్యము, హేతుసంబంధము.
సర్వథా హేతుబాధయోః,	సర్వథా—కారణము, అనుమతి.
అన్యథా వితథార్థే స్యాదన్య	అన్యథా—అసత్యము, వేఱొకవిధము.

థా చాపరార్థకే,
వృథా నిష్కారణే వంధ్యే
వృథా స్యాద్విధివర్జితే.

వృథా—కారణములేనిది, ఫలరహితమైనది, శాస్త్రవిహితము కానిది.

అథ దాంతవర్గః.

దాంత వర్గము.

ఉత్ప్రకాశే విభాగే చ
ప్రాబల్యాస్వాస్థ్యశక్తిషు,
ప్రాధాన్యే బంధనే భావే
మోక్షే లాభోర్ధ్వకర్మణోః. ౩౦.

ఉత్—(ఉప) ప్రకాశము, విభాగము, బలాధిక్యము, స్వస్థతలేక యుండుట, సామర్థ్యము, ప్రధానము, కట్టుట, అభిప్రాయము, మోక్షము, లాభము, మీఁదుచేయఁదగిన విధి.

అథ నాంతవర్గః.

నాంత వర్గము.

నుస్యాత్ప్రశ్నే వికల్పార్థేఽ
ప్యతీతానునయార్థయోః,

ను—ప్రశ్న, సంశయార్థము, గడచినది, ఊఱట.

నను ప్రశ్నేఽప్యనునయేఽ
నుజ్ఞానేఽప్యవధారణే.
౩౧. ఆమంత్రణే చాపి
నను

నను—అడుగుట, ఊఱట, ఆజ్ఞ, నిశ్చయము, పిలుపు.

కిన్ను ప్రశ్న వితర్కయోః,

కిన్ను—ప్రశ్నము, ఊహించుట.

నానా వినార్థేఽపి భవేన్నా
నానేకోభయార్థయోః,

నానా—పరిత్యాగము, అనేకము, ఉభయము.

స్థానేతు కారణార్థే చ యుక్త
సాదృశ్యయోరపి,

స్థానే—హేతువు, యుక్తము, సామ్యము.

అను హీనే సహార్థే చ పశ్చా
త్సాదృశ్యయోరను. ౩౩
ఆయామే చ సమీపార్థే
లక్షణాదావనుక్రమే,

అను—(ఉప) తక్కువ, కూడ, తరువాత, సామ్యము, విస్తారము, సమీపము, చిహ్నము మొదలగునవి, వరుస.

ని నివేశభృశార్థాధోభావ
విన్యాసరాశిషు. ౩౪.
ఆశ్రయే బంధనే మోక్షే

ని—(ఉప) గృహము, మిక్కిలి, క్రిందగుట, ఉంచుట, రాశి, ఆధారము, కట్టుట, మోక్షము, దానము, చూ

జ్ఞానకర్మణి దర్శనే, అంత
ర్భావే చ సామీప్యకాశ
లోపరమేషు చ, నిత్యార్థే
సంశయే చాపి క్షేపార్థే
ఽపి చవిశ్రుతం. 3౫.

చుట, అణఁగుట, సమీపము, నేర్పు, చాలించుట, శాశ్వతము, సందేహము, నింద.

అథ పాంతవర్ణః

పాంతవర్ణము

అప స్యాదపకృష్టార్థే వర్జనా
ర్థవియోగయోః, విపర్య
యేఽపి వికృతౌ చౌర్యే
నిర్దేశ హర్షయోః. 3౬.

అప—(ఉప) తక్కువ, విడుచుట, ఎడఁబాయుట, వ్యత్యయము, రూపాంతరము, దొంగతనము, చెప్పుట, సంతసము.

ఉప సామర్థ్యయోగ్యత్వదో
షాఖ్యానాత్యయేషు చ,
ఆచార్యకరణే దానే
వ్యాప్త్యావారంభ పూజ
యోః. 3౭. తద్యోగేఽపి
చ లిప్సాయాం మరణా
ర్థోపమార్థయోః, ఉప
హీనేఽధికే ప్రోక్తోఽప్యా
సన్నేఽప్యుపకీర్తితః. 3౮.

ఉప—(ఉప) శక్తి, యోగ్యత, దోషమును జెప్పుట, అతిక్రమించుట, ఆచార్యత్వమును జేయుట, దానము, వ్యాపించుట, ప్రారంభము, పూజ, దానిసంబంధము, ఆశ, చావు, సామ్యము, తక్కువ, అధికము, సామీప్యము.

అపి సంభావనాప్రశ్నశంకా
గర్హాసముచ్చయే, తథా
యుక్తపదార్థేషు కామ
చారక్రియాసు చ. 3౯.

అపి—(ఉప) ఊహ, అడుగుట, సందేహము, నింద, సముచ్చయము, కూడుకొనిన వస్తువులు, సంభోగక్రియలు.

అథ బాంతవర్ణః

బాంతవర్ణము

వ శబ్ద ఉపమాయాం స్యా
ద్వరు వస్త్వనవ్యయం,

వ—ఉపమావాచకము, (పు) వరుణుఁడు.

వా స్యాద్వికల్పోపమయో,
రేవార్థే చ సముచ్చయే.

వా—వికల్పము. ఉపమావాచకము, ఏవార్థకము. సముచ్చయము.

వి శ్రేష్ఠాతీతనానార్థే విస్యా త్పతత్రిణ్యనవ్యయం,	వి—శ్రేష్ఠము, అతిక్రమించుట, అనేకము, (పు) పక్షి.
వై స్యాత్సంబోధనే పాదపూ రణేఽనునయేఽపి చ.	వై—పిలుచుట, పాదపూరణము, బ్రతిమాలుట.

అథ భాంతవర్ణః.	భాంతవర్ణము
అభీత్థ భూతక థ నేఽప్యభివీ ప్సాభిముఖ్యయోః,	అభి—(ఉప) ఈ ప్రకారము, అంతట, ఎదురగుట.

అథ మాంతవర్ణః.	మాంతవర్ణము
స్మ పాదపూరణేఽతీతే	స్మ—పాదపూరణము, భూతార్థము.
సామి నిందార్ధయోరపి. ౨౧.	సామి—నింద, సగము.
అమా సహార్థాంతికయో	అమా—కూడ, సమీపము.
ర్నూనం నిశ్చితతర్కయోః,	నూనం—నిశ్చయము, ఊహ.
కామం ప్రకామేఽనుమతా వసూయానుగమేఽపి చ.	కామం—ఇచ్చవచ్చినట్లు, అంగీకారము, ఓర్వమి, వెంబడించుట.
నామ ప్రాకాశ్య సంభావ్య కుత్సాభ్యుపగమేషు చ,	నామ—ప్రసిద్ధత్వము, పూజనీయము, నింద, అంగీకారము.
సాంప్రతం చాధునార్థే స్యా ద్యుక్తార్థేఽపి చ సాంప్రతం. ౨౨.	సాంప్రతం—ఇప్పుడు, యుక్తము.
హుం వితర్కే పరిప్రశ్నే	హుం—ఊహ, అడుగుట.
హాం రుషోక్త్యనునీతిషు,	హాం—క్రోధము, ఊఱడించుట.
ఉం ప్రశ్నేఽగీకృతౌ రోషేఽ	ఉం—అడుగుట, అంగీకారము, కోపము.
ప్యాం స్మృతౌ చావధారణే.	ఆం—స్మరణము, నిశ్చయము.
ఊం ప్రశ్నే పరుషోక్తౌ చ	ఊం—అడుగుట, క్రోధము.
ప్రాధ్వం నర్మానుకూలయోః,	ప్రాధ్వం—పరిహాసము, అనుకూలము.
కిం ప్రశ్నేఽపి చ కుత్సాయాం	కిం—ప్రశ్నము, నింద.
కం శిరస్సుఖవారిషు. ౨౩.	కం—శిరము, సుఖము, ఉదకము.

ఓమిత్యనుమతౌ ప్రోక్తం ప్రణవే చాప్యుపక్రమే,	ఓం—అంగీకారము, ప్రణవము, ఉపక్రమించుట.
ఏవం ప్రకారోపమయోరంగీకారేఽవధారణే. ౮౭.	ఏవం—విధము, ఉపమావాచకము, అంగీకారము, నిశ్చయము.
అలం భూషణపర్యాప్తివారణేషు నిరర్థకే, అలం శక్తౌ చ నిర్దిష్టం	అలం—అలంకారము, చాలును, వలదు, నిరర్థకము, సామర్థ్యము.
శం కల్యాణే సుఖేఽపి చ,	శం—మంగళము, సుఖము.
సం సంగార్థే ప్రకృష్టార్థే శోభనార్థసమార్థయోః,	సం—(ఉప) కలియుట, అధికము, మంగళము, సమానము.
జోషం సుఖే ప్రశంసాయాం తూష్ణీం లంఘనయోరపి,	జోషం—సుఖము, కొనియాడుట, ఊఱకుండుట, దాటుట.
తూష్ణీకాం తుస్మృతం మౌనే మౌనశీలే త్వనవ్యయం,	తూష్ణీకాం—ఊఱకుండుట, (త్రి) ఊరకయుండు స్వభావముగలది.
తద్దినం దినమధ్యే స్యాత్తద్దినం ప్రతివాసరే. ౮౮.	తద్దినం—మధ్యందినము, ప్రతిదినము.
అభీక్ష్ణం ముహురశ్రాంతే శీఘ్రప్రకర్షయోరపి,	అభీక్ష్ణం—పలుమాఱు, ఎల్లప్పుడు, శీఘ్రము, ఉత్కర్షము.
ఇదానీం వాక్యభూషాయాం సంప్రత్యర్థే చ వర్తతే.	ఇదానీం—వాక్యభూషణము, (ఊతపదము) ఇప్పుడు.
కథం ప్రశ్నే సంభ్రమే చ ప్రకారార్థే చ సంభవే,	కథం—అడుగుట, వేగిరపాటు, ఇట్లు, పుట్టుక.
కిము సంభావనాయాం స్యాద్విమర్శే చ కిము స్మృతం. ౮౯.	కిము—ఊహ, విమర్శించుట.
భృశం ప్రకర్షే చాత్యర్థేఽ	భృశం—ఉత్కర్ష, మిక్కిలి.
వశ్యం నిత్యప్రయత్నయోః,	అవశ్యం—శాశ్వతము, ప్రయత్నము.

అథ యాంతవర్ణః.	యాంతవర్ణము.
అయి ప్రశ్నానునయయోః	అయి—అడుగుట, వేడికొనుట.
సమయాంతికమధ్యయోః.	సమయా—సమీపము, మధ్యము.
అయే క్రోధే విషాదే చ సంభ్రమే స్మరణేఽపి చ.	అయే—కోపము, దుఃఖము, వేగిరపాటు, స్మరించుట.

అథ రాంతవర్ణః.	రాంతవర్ణము.
ప్ర ప్రకర్షే గత్యాద్యర్థే	ప్ర—(ఉప) ఉత్కర్షము. గమనము మొదలగునవి.
దుస్స్యాత్కష్టనిషేధయోః.	దుర్—దుఃఖము, నిషేధము.
పునరప్రథమే భేదే	పునః—రెండవసారి, విశేషము.
స్వస్స్వర్గపరలోకయోః,	స్వర్—స్వర్గము, ఉత్తరలోకము.
పరా విమోక్షప్రాధాన్యప్రతిలోమ్యేషు వర్తతే. ౫౫. ఆభిముఖ్యేభృశార్థే చ విక్రమే చ గతౌ వధే,	పరా—విడుచుట, ముఖ్యము, విపరీతము, ఎదురుపడుట, మిక్కిలి పరాక్రమము, గమనము, చంపుట.
పురా పురాణే నికటప్రబంధాతీతభావిషు. ౫౬.	పురా—ప్రాచీనము, సమీపము, వాక్యరచనము, అతిక్రమించినది, రాఁబోవునది.
పరిస్స్యాత్సర్వతోభావే వర్జనే లక్షణాదిషు, పూజాలింగనవీప్సాసు భూషణే వ్యాధిశోకయోః. ౫౭. దోషాఖ్యానేఽప్యుపరమే వ్యాప్తౌ నివసనేఽపి చ,	పరి—అంతటనుండుట, విడిచిపెట్టుట, చిహ్నము మొదలగునవి, పూజ, కౌఁగిలింత, వ్యాపనేచ్ఛ, అలంకారము, రోగము, దుఃఖము, దోషమును జెప్పుట, విరమించుట, వ్యాపన, నివసించుట.
ప్రాదుః ప్రాకాశ్యవృత్త్యోః స్యాజ్జన్మసంభావ్యయోరపి.	ప్రాదుః—(సీ) ప్రకాశించుట, వ్యాపారము, పుట్టుక, కాఁదగినది.
నిర్నిశ్చయే క్రాంతాద్యర్థే నిర్నిశ్శేషనిషేధయోః	నిర్—నిశ్చయము, అతిక్రమించుట, మొదలగునవి, సమగ్రము, నిషేధిం

	చుట.
అంతర్మధ్యే తథా ప్రాంతే స్వీకారార్థేఽపి దృశ్యతే	అంతః—మధ్యము, సమీపము, స్వీకరించుట.
ఊర్యురర్యూరరీత్యేతే విస్తారేఽంగీకృతౌ త్రయః,	ఊరీ / ఉరరీ / ఊరరీ —విస్తారము, అంగీకారము.
అంతరాపి వినార్థే స్యాన్మధ్యార్థనికటార్థయోః.	అంతరా—పాయుట, మధ్యము, సమీపము.

అథ లాంత వర్ణః.	లాంత వర్ణము
కిలశబ్దస్తు వార్తాయాం సంభావ్యానునయార్థయోః,	కిల—వార్త, ఊహింపఁదగినది, వేఁడికొనుట.
ఖలు స్యాద్వాక్యభూషాయాం జిజ్ఞాసాదౌ చ సాంత్వనే. ౬౧. నిషేధనేఽపి వీప్సాయాం ఖలు మానే చ కీర్తితం	ఖలు—వాక్యాలంకారము, తెలియఁగోరుట, ఓదార్చుట, వలదనుట, వ్యాపనేచ్ఛ, గర్వోక్తి.

అథ వాంత వర్ణః.	వాంత వర్ణము
అవాలంబనవిజ్ఞాన వియోగ వ్యాప్తిశుద్ధిషు. ౬౨. ఈషదర్థే పరిభవేఽ	అవ—ఆధారము, తెలివి, భేదము, వ్యాపించుట, పరిశుద్ధి, ఇంచుక, తిరస్కారము.
ప్యేవౌపమ్యేఽవధారణే,	ఏవ—సాదృశ్యము, నిశ్చయము.

అథ షాంత వర్ణః.	షాంత వర్ణము
ఉషా రాత్రౌ తదంతే స్యాదత్రా నవ్యయముష్యుషా.	ఉషా—రాత్రి, ప్రాతఃకాలము, (సీ).

దోషా రాత్రిముఖే రాత్రా వత్రా నవ్యయమప్యసౌ,	దోషా—సాయంకాలము, రాత్రి, (స్త్రీ)
నికషా త్వంతికే మధ్యే రక్షోఽంబాయాం త్వనవ్యయం. ౬౮.	నికషా—సమీపము, మధ్యము, (స్త్రీ) రాక్షసులతల్లి,

---

అథ సాంతవర్గః.	సాంతవర్గము
సు పూజాయాం భృశార్థాను మతికృచ్ఛ్రసమృద్ధిషు,	సు—(ఉప) పూజ, మిక్కిలి, అంగీకారము, కష్టము, సంపూర్ణము.
పురతః ప్రథమే చాగ్రే	పురతః—మొదలు, ముందు.
ప్యగ్రతః ప్రథమాగ్రయోః.	అగ్రతః—మొదలు, చివర.
పురోఽగ్రే ప్రథమే చ స్యా	పురః—ఎదుట, మొదలు.
దంజసా తత్త్వతూర్ణయోః,	అంజసా—నిజము, శీఘ్రము.
అభితశ్శీఘ్రసాకల్య సమ్ముఖోభయతోఽంతికే. ౬౬.	అభితః—వేగము, సంపూర్ణము, ఎదురు, రెండువైపులు, సమీపము.
భూయః పునః పునః ఖ్యాతం భూతారే త్వనవ్యయం,	భూయః—పలుమారు, (త్రి) విస్తారము.
నిర్నిశ్చయే నిషేధే చ సాకల్యాతీతయోరపి. ౬౭.	నిస్—నిశ్చయము, నిషేధము, అంతయు, గడచినది.
తిరోఽంతర్ధౌ తిర్యగర్థే	తిరః—అదృశ్యము, అడ్డము.
మిథో ఽన్యోన్యం మిథో రహః,	మిథః—పరస్పరము, ఏకాంతము.
పూర్వేద్యురిత్యతే ప్రాతః పూర్వేద్యుః పూర్వవాసరే. ౬౧.	పూర్వేద్యుః—ప్రాతఃకాలము, నిన్నటి రోజు.
శనైశ్శనైశ్చరే స్వైరే	శనైః—శనిగ్రహము, మెల్లన.
నీచైః స్వైరాల్పయోర్మతం,	నీచైః—మెల్లన, కొంచెము.

అథ హాంతవర్ణః.	హాంతవర్ణము
హ స్యాత్సంబోధనే పాద పూరణేఽనవ్యయం శివే,	హ—పిలుచుట, పాదపూరణము, (పు) శివుఁడు.
హా విషాదే చ శోకే చ దుఃఖార్థేఽపి చ కథ్యతే,	హా—కష్టము, దుఃఖము, పీడ.
హి పాదపూరణే హేతౌ విశేషేఽప్యవధారణే.	హి—పాద పూరణము, కారణము, భేదము, నిశ్చయము.
హీ దుఃఖ హేతావుద్దిష్టో హీ విస్మయవిషాదయోః,	హీ—శోక కారణము,ఆశ్చర్యము,ఖేదము,
హాహా దుఃఖే హూహూ హార్షే గంధర్వేఽమూత్వనవ్యయా. ౨౧.	హాహా, హూహూ } (వరుసగా) దుఃఖము,సంతోషము, (పు) గంధర్వులు,
హేహై వ్యస్తౌ సమస్తౌ చ హూతిసంబోధనార్థయోః,	హే, హై, హేహై } పిలుచుట, సంబోధన వాచకము.
హో హా చైవంవిధౌ జ్ఞేయౌ సంబుద్ధ్యాహ్వానయోరపి. ౨౨.	హో, హా, హోహా } —సంబోధనవాచకము, పిలుచుట.
సహ సాకల్య సాదృశ్యయౌగపద్యసమృద్ధిషు, విద్యమానే చ సంబంధే సహ శబ్దః ప్రకీర్తితః. ౨౩.	సహ—సర్వము, సామ్యము,ఒక్కమాఱు, సంపూర్ణము, ఉండుట, సంబంధము.
అహోధిగర్థే శోకే చ కరుణార్థవిషాదయోః,	అహో—నింద, శోకము, దయ, ఖేదము,
అహో ఉతాహో ద్వావేతౌ పరిప్రశ్నవిచారయోః.	అహో, ఉతాహో } —ప్రశ్నించుట, విచారించుట.
అహ శబ్దో నియోగార్థే క్షేపార్థేఽపి నిగద్యతే,	అహ—ఆజ్ఞ, త్రోసివేయుట.

అథ క్షాంత వర్ణః.	క్షాంత వర్ణము.
మంక్షు శీఘ్రే భృశార్థే చ తత్త్వార్థే చ క్వచిన్మతం	మంక్షు — వేగము, మిక్కిలి, నిశ్చయము,

గద్య. ఇతి శ్రీమత్సకలవైద్యరాజచక్రముక్తాశేఖరస్య గద్యపద్య
విద్యానిధేః శ్రీమహేశ్వరస్యకృతౌ
విశ్వప్రకాశేఽనేకార్థావ్యయ
పరిచ్ఛేదో ద్వితీయః.

ఇట్లు విశ్వప్రకాశమునందలి యనేకార్థావ్యయములుగల
ద్వితీయపరిచ్ఛేదము ముగిసినది.

విశ్వకోశము సంపూర్ణము.

విశ్వకోశస్థ పద సూచికా

విశ్వకోశస్థ పద సూచికా

ఊ

ఋ

స

చెన్నపురి : 'చంద్రికా' ప్రెస్సున ముద్రితము—1958.

సంస్కృతగ్రంథములు

ఇతిహాస పురాణములు

			ప్రతి 1-కి రు.	అ.
బాలరామాయణము, పెద్దచ్చు		...	0	2
,, సటీక		...	0	4
శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణము, మూలము				
,, బాలకాండము	,,	...	2	0
,, అయోధ్యాకాండము	,,	...	3	8
,, అరణ్యకాండము	,,	...	2	0
,, కిష్కింధాకాండము	,,	...	2	0
,, సుందరకాండము	,,	...	2	0
,, యుద్ధకాండము	,,	...	4	0
,, ఉత్తరకాండము, సాధారణప్రతి		...	2	0
అధ్యాత్మరామాయణము, మూలము		...	2	8
,, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము		...	12	8
శ్రీమద్రామాయణము, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము				
బాలకాండము	,,	...	4	0
అయోధ్యాకాండము	,,	...	6	8
అరణ్యకాండము	,,	...	4	0
కిష్కింధాకాండము	,,	...	4	0
సుందరకాండము	,,	...	5	0
యుద్ధకాండము	,,	...	8	8
ఉత్తరకాండము	,,	...	4	8
శ్రీరామోదన్తమ్		...	0	4
కార్తీకమాహాత్మ్యము, (స్కాందము తాత్పర్యము)		...	1	8
కాశీమాహాత్మ్యము, తెనుఁగువచనము		...	1	0
గయామాహాత్మ్యము, తెనుఁగువచనము		...	0	10
గరుడపురాణము, సవ్యాఖ్యానాంధ్రతాత్పర్యము		...	2	8
జగన్నాథమహాత్మ్యము, తెనుఁగువచనము		...	0	4
ధనుర్మాసమాహాత్మ్యము, సాంధ్రతాత్పర్యము		...	0	4
పద్మపురాణాంతర్గత మాఘపురాణము, సాంధ్రతాత్పర్యము		...	5	0
భవిష్యపురాణము - బ్రాహ్మపర్వము, ఆంధ్రతాత్పర్యసహితము		...	6	0
సింహాచలక్షేత్రమహాత్మ్యము, తెనుగువచనము		...	0	8

కావ్యములు

		ప్రతి 1-కి రు.	అ.
ఋతుసంహారము, సాంధ్రటీక	...	1	0
కవిరాక్షసీయము, ద్వ్యర్థికావ్యము, టీక	...	1	0
కుమారసంభవము, సవ్యాఖ్యానము	...	1	12
,, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	...	3	0
కాదంబరి, చక్కని ప్రతి	...	4	0
గీతగోవిందము, (అష్టపది) సాంధ్రటీక	...	2	8
దశకుమారచరితము	...	1	8
నీతిశాస్త్రము, సాంధ్రతాత్పర్యము	...	0	4
నైషధము, సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గలు	...	2	8
పుష్పబాణవిలాసము, సటీక	...	0	12
పంచబాణవిజయము, చక్కనికూర్పు	...	8	8
సంస్కృత (నాగరిలిపి) బాలశిక్ష, తెనుగు అర్థము	...	0	6
,, ఇంగ్లీషు అర్థము	...	0	5
,, ద్రావిడ అర్థము	...	0	5
బిల్హణచరిత్ర, సటీక	...	1	0
భర్తృహరిసుభాషితము, తాత్పర్యము	...	2	0
భర్తృహరి, వ్యాఖ్యానప్రతిపదాంధ్రటీకా పద్యతాత్పర్యసహితము		5	0
భాషామంజరి, సటీక	...	0	10
భారవి (కిరాతార్జునీయం సవ్యాఖ్యానము 6 సర్గలు	...	1	8
భారవి, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యవ్యాఖ్యానసహితము, 3 సర్గలు	...	3	0
భోజచరిత్ర, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యము	...	3	0
మణిమంజరీభేదిని, రామయోగీంద్రవిరచితము	...	0	12
మేఘసందేశము, సవ్యాఖ్యానము	...	0	12
,, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	...	1	12
మాఘము, సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గలు	...	2	8
,, 3 సర్గలు సంస్కృతముఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	...	5	0
రఘువంశము, 10 సర్గలు, సవ్యాఖ్యానము	...	3	0
రఘువంశము, 6 సర్గలు సటీక	...	8	0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

పోష్టుబాక్సు 1372 292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి-1.